

JEAN BAUDRILLARD'IN İLETİŞİM KURAMI

Ülhak ÇİMEN

Doktora Tezi

Temel İletişim Bilimleri Ana Bilim Dalı

Prof. Dr. Naci İSPİR

2018

Her Hakkı Saklıdır

**T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İLETİŞİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI**

Ülhak ÇİMEN

JEAN BAUDRILLARD'IN İLETİŞİM KURAMI

DOKTORA TEZİ

**TEZ YÖNETİCİSİ
Prof. Dr. Naci İSPİR**

ERZURUM-2018

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ BEYAN FORMU

06/06/2018

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

BİLDİRİM

Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Uygulama Esaslarının ilgili maddelerine göre hazırlamış olduğum "**JEAN BAUDRILLARD'IN İLETİŞİM KURAMI**" adlı tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kâğıt ve elektronik kopyalarının Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Uygulama Esaslarının ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim *

- Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezimin/Raporumun makale için **altı ay**, patent için **iki yıl** süreyle erişiminin ertelenmesini istiyorum.

[06/06.2018]

Ulhak ÇİMEN

* **LİSANSÜSTÜ TEZLERİN ELEKTRONİK ORTAMDA TOPLANMASI, DÜZENLENMESİ VE ERİŞİME AÇILMASINA İLİŞKİN YÖNERGE**

.....
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Çeşitli ve Son Hükümler

Lisansüstü tezlerin erişime açılmasının ertelenmesi MADDE 6– (1) Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.

(2) Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internette paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.

Gizlilik dereceli tezler MADDE 7– (1) Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.

(2) Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

F-83/00/22.12.2016

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Prof. Dr. Naci İSPİR danışmanlığında, Ülhak ÇİMEN tarafından hazırlanan bu çalışma 06 / 06 / 2018 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Temel İletişim Bilimleri Anabilim Dalı'nda Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Prof. Dr. Naci İSPİR

İmza:

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Hakan TEMİZTÜRK

İmza:

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Abdulkadir ATİK

İmza:

Jüri Üyesi : Dr. Öğr. Üyesi Onur TAYDAŞ

İmza:

Jüri Üyesi : Dr. Öğr. Üyesi Sefer KALAMAN

İmza:

Yukarıdaki imzalar adı geçen öğretim üyelerine aittir. 06 / 06 / 2018

Prof. Dr. Mehmet TÖRENEK

Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

ÖZET	VI
ABSTRACT	VII
ÖNSÖZ	VIII
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

JEAN BAUDRILLARD'I ANLAMAK

1.1. JEAN BAUDRILLARD'IN HAYATI	9
1.2. JEAN BAUDRILLARD'IN DÜŞÜNCE DÜNYASI	14
1.2.1. Baudrillard'ın Batı'ya Bakışı Ya da Ötekiliğin Kökenleri.....	23
1.2.2. Olasılaştırma Mantığı	34
1.2.3. Seri Üretim Mantığı, Sürgün Fidan Sistemi ve Klonlama	37
1.2.4. Tüketim Toplumu ve Kapitalizm İlişkisi	41
1.2.5. Baudrillard'ın İslamiyet'e Bakışı	47
1.2.6. Baudrillard İçin Postmodernizmin Anlamı	48
1.2.7. Savaşların Evrensel Boyutu, Olay Olmayan Olaylar ve Mutlak Olay Mantığı	52
1.2.8. Yeniden Üretim Sisteminin Destekleyicisi Olan Bilim	57
1.2.9. Özne Nesne İlişkisi Veya Nesnenin Kaçınılmaz Üstünlüğü	61
1.2.10. Tarihin Sonu	69
1.2.11. Ötesiler Mantığı.....	70
1.2.12. Kötülüğün Terlemesi	72
1.2.13. Hiçliğin Derin Anlamı.....	79
1.2.14. Hızın Mutlaklaştırılması.....	81
1.3. JEAN BAUDRILLARD'I ANLAYABİLMEK İÇİN LEİTMOTİFLER	83
1.3.1. Yanılsama, Gerçeklik ve Simülasyon	83
1.3.2. Simgesel Kavramı	105
1.3.3. Kuram ve Kuramsal Şiddet	112
1.3.4. Otomat ve Robot	118
1.3.5. Kültür.....	119
1.3.6. Modernleşme	125

1.3.7. Evrensellik, Egemenlik, Küreselleşme ve Hegemonya.....	128
1.3.8. Sanat	138
1.3.9. Baştan Çıkarma(Ayartma), Meydan Okuma	149
1.3.10. Yasa ve Kural	160

İKİNCİ BÖLÜM

KİTLE KURAMI

2.1. TOPLUMSALA VE SİYASETE KARŞI DURAN KİTLE	163
2.2. KİTLELERİN SİMÜLASYON GÜCÜ	193
2.3. SOSYOLOJİDEN BAĞIMSIZ BİR KAVRAM OLARAK KİTLE	203
2.4. KİTLE VE KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARI İLİŞKİSİ	207
2.5. KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARI'NIN KİTLELERİ BÜYÜLEME GÜCÜ	229
2.6. TÜKETİM TOPLUMU VE KİTLE İLİŞKİSİ	233

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KURAMSAL ANALİZ

3.1. KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARI KURAMI.....	236
3.1.1. Kuramsal Görüşün Temellendirilmesi	236
3.1.2. İletişim Kuramının Genel Olarak Değerlendirilmesi	244
3.1.3. Haber ve Anlam İlişkisi.....	292
3.1.4. Anlamsızlıklarıyla Var Olabilen Kitle İletişim Araçları	303
3.1.5. Kitle İletişim Araçları ile İletişimsizlik Üretimi	308
3.1.6. Kitle İletişimi ve Simgesel Anlamın Yok Olması.....	313
3.1.7. Kitle İletişimi ve İmgesel İmkansızlık	321
3.1.8. Gerçekten Daha Gerçek Bir Gerçeklik Sunan Kitle İletişim Araçları	333
3.1.9. Baudrillard'ın Televizyona Dair Düşünceleri	342
3.1.10. Telefon Konuşmaları ve İletişimin İmkansızlığı.....	360
3.1.11. Pornografi Mantığı ve Pornografi-Ekran İlişkisi.....	362
3.1.12. Bütünsel Bir Perspektifte Sinema.....	369
3.1.13. Sessizlikteki İmge Gücünden Sentetik İmgeye Geçişte Fotoğrafın Durumu	379
3.1.14. Reklam, Nesne ve Bilinçaltı İlişkisi	397
3.1.15. Kitle İletişim Aracı Olarak Modanın Haberdar Etme Görevi	417

3.2. TEKNOLOJİ KURAMI.....	430
3.2.1. Sanallaşma ve İletişim.....	430
3.2.2. Dijital Dünyada İletişim Yerine İşlemsellik.....	459
3.2.3. Bilgisayar Teknolojilerinde İletişimin Durumu	465
3.2.4. Fraktal Dünyada İletişimin Durumu.....	472
3.2.5. Ağlar İçerisinde Kaybolan İletişimin Durumu.....	477
3.2.6. Bütünsel Gerçeklik Dünyasında İletişimsel Dönüşüm.....	492
SONUÇ.....	504
KAYNAKÇA	509
ÖZGEÇMİŞ.....	525

ÖZET

DOKTORA TEZİ

JEAN BAUDRILLARD'IN İLETİŞİM KURAMI

Ülhak ÇİMEN

Danışman: Prof. Dr. Naci İSPİR

2018, 525 Sayfa

Jüri: Prof. Dr. Naci İSPİR

Doç. Dr.Hakan TEMİZTÜRK

Doç. Dr.Abdulkadir ATİK

Dr. Öğr. Üyesi Onur TAYDAŞ

Dr. Öğr. Üyesi Sefer KALAMAN

Bu tez çalışması Fransız felsefesinin önde gelen simalarından olan Jean Baudrillard'ın iletişim kuramını açıklamayı saiklemiştir. Entelektüel yaşamının büyük bir bölümünü mevcut kapitalizmi anlamaya hasreden Baudrillard, kitle iletişim araçlarının sistemin devamlılığına sağladığı katkıyı ayrıntılarıyla izah etmeyi amaçlamıştır. Sistematik bir yazım tarzı olmayan Düşünür, kullanmış olduğu ironik dil hasebiyle yeterince anlaşılamayan birisidir. Çalışmada Baudrillard'ın düşünce dünyası ve entelektüel beslenme kaynakları bütünlük ve süreklilik içerisinde ele alınarak kuramsal sonuçlara ulaşılmak istenmiştir.

Baudrillard içerisinde yaşamış olduğu Batı dünyasının çelişkilerini gözler önüne sermeye çalışırken eş zamanlı olarak sistemin iyilik adına söylediklerinin kökenden ve gerçeklikten yoksun olduğunu açıklama gayretindedir. Gerçekliğin dünya üzerindeki değişimini aşamalarıyla ortaya koyan Düşünür, gerçekliğin değişimiyle iletişimdeki dönüşümleri de ifşa etme uğraşına girmiştir. Simgesellik, yanılısma, sır, hiç, iletişim, ayartma, meydan okuma, tekillik ve kitle kavramlarını mutenalaştıran Düşünür; mevcut sistemde simülasyon, bütünsel gerçeklik, sanal, dijital, enformasyon, kitle iletişimi kavramlarının ise insanlık için ne kadar tehlikeli olduğunu göstermeye çalışmıştır.

Baudrillard mevcut sistemin iletişimin tözünü yok ettiğini düşünmektedir. Ona göre mevcut sistemdeki olumsuzlukları yine sistemin dolaşıma sürdüğü kavramlarla açıklayabilmek imkansızdır. İnsani değerlerin yok oluşuyla sistemin kendisini de yok ettiğini iddia eden Düşünür tamamen kıyametvari bir ortamda yaşadığımızı düşünmektedir. Kitle iletişim araçları gerçek anlamıyla iletişim değeri taşımamaktadır Düşünür'e göre. İletişimin yok olması sistemin devamlılığı için büyük önem arz etmektedir. Sistem kendi bilişsel kodlarını dolaşımda tutarak sisteme itaati arzulamaktadır.

Baudrillard görmüş olduğu olumsuzlukları temaşa etmek yerine sistemin kovanına çomak sokmayı tercih eden birisidir. Gerçekliği temele alarak kuramsal perspektifini teşmil eden Fransız düşünce adamı mevcut dünyanın felaket durumunu insanlara göstererek kurtuluşun simgeselliğe geri dönüşle olabileceğini salık vermiştir. O zamana kadar sistemi tüm yönleriyle anlayabilmiş düşünür sayısı yok denecek kadar azdır. Anlayanlar ise sistemin olumsuzluklarını karınlarından konuşarak bir faydaya aracı olamamışlardır. Nasıl desem, Düşünür Batının ve genelinde sistemin ikiyüzlülüğünü ilk kez yüzlerine haykırabilen Batılı düşünce adamlarından birisidir.

Anahtar Kelimeler: Jean Baudrillard, İletişim, Kitle İletişimi, Simülasyon, Bütünsel Gerçeklik, Simgesel.

ABSTRACT**PHD THESIS****JEAN BAUDRILLARD'S COMMUNICATION THEORY****Ülhak ÇİMEN****Adviser: Prof. Dr. Naci İSPİR****2018, Page 525****Jury: Prof. Dr. Naci İSPİR****Assoc. Prof. Dr. Hakan TEMİZTÜRK****Assoc. Prof. Dr. Abdulkadir ATİK****Assist. Prof. Dr. Onur TAYDAŞ****Assist. Prof. Dr. Sefer KALAMAN**

The purpose of this thesis is to explain the communication theory of Jean Baudrillard who is one of the prominent people of French philosophy. Baudrillard, who devotes most of his intellectual life to the current capitalism, tried to elaborate on the contribution of mass media to the continuity of the system. Being a thinker with no systematic writing style, he is a person who could not be understood because of his use of an ironic language. In this study, theoretical conclusions are aimed to be reached by taking into consideration Baudrillard's world of ideas and the sources feeding his intellectual life in detailed and continuous manner.

While trying to point out the contradictions of the western world in which he lived, Baudrillard, at the same time, is explaining that the claims of the system for goodness is deprived of a basis and reality. As a thinker who states the change of reality in the world with its stages has tried to reveal the transformations in communication with the change of reality. Baudrillard, making prestigious the concepts of symbolism, illusion, secrecy, nihilism, communication, seduction, challenge, singularity and mass, tried to prove the danger of simulation, integral reality, virtual, digital, information mass communication concepts for humanity.

Baudrillard thinks that the current system destroys the essence of communication. According to him, it is impossible to explain the negativities of the current system with the concepts circulated by the same system. The thinker claiming that the system destroys itself with the disappearance of human values, points out that we live in a totally apocalyptic environment. According to him, the mass media do not carry any communication value in reality. The system desires the obedience to system by keeping its cognitive codes in circulation. The destruction of communication is of great importance for the continuity of the system.

Baudrillard prefers to disrupt the system instead of being disinterested to negativities. The French man of thought, extending the theoretical perspective on reality by putting reality in the center, has suggested that the salvation is in returning to symbolism by showing people the disaster. In concise manner, he is the first thinker who openly stressing the hypocrisy of the West and the system in general. Those understanding the situation had no help to humanity only by muttering. Until then, the thinkers who can understand the system with all directions is almost nonexistent.

Key Words: Jean Baudrillard, Communication, Mass Communication, Simulation, Integral Reality, Symbolism.

ÖNSÖZ

Bu tez çalışması Baudrillard hakkında yapılan çalışmalardan farklı özellikler taşımaktadır. Çünkü Baudrillard'ın doğrudan iletişimi ve iletişim kuramını ele almış olduğu herhangi bir eseri mevcut değildir. Bu tez çalışmasında zoraki benzetmeye başvurulmadan iğne ile kuyu kazıldığı söyleyenebilir. Baudrillard hemen hemen bütün eserlerinde iletişim kavramına değinmiştir. Lakin bu değinmeler doğrudan iletişimi ele alan değinmeler değildir. Dizgenin olumsuzluğunu ortaya çıkarmaya çalışan Düşünür birçok kavramdan faydalanarak mevcut dünyayı izah etmeye çalışmıştır. Bu kavramlardan birisi de iletişim kavramıdır.

Kitlenin anlamdan bağımsız halini mülhem alan Düşünür artık iletişime dair hiçbir şeyle karşılaşmadığımızı iddia etmektedir. Her şeyin akıl ve özdeksellik çerçevesine dahil edilmesini eleştiren Baudrillard dört başı mamur gelmeyi hedefleyen sisteme çöküş sürecinde olduğunu göstermeye çalışmıştır. Simgeselliği ve yanılısmayı oldukça kıymetli gören Düşünür mevcut teknolojilerde ve iletişim araçlarında bütünsel gerçeklik yüzünden maneviyatın yok olduğuna inanmaktadır.

Baudrillard'ın eserleri dikkatli incelendiğinde görülen şey şudur: Baudrillard kavramsal hazinesindeki bütün leitmotifleri birbirleriyle ilişkilendirmiştir. Örneğin Düşünür'ün iletişim kuramını doğru anlayabilmemiz için yanılısama, sır, simgesellik, simülasyon, ayartma, otomat, imge ve benzeri kavramları sistemin yüklediği anlamlarla değil de onun göstermiş olduğu bakış açısıyla ele almak gerekmektedir. Dahası Baudrillard'ın düşünce yapısı, entelektüel beslenme kaynakları, ironik dili, düşsel dünyası tam olarak anlaşılmadığında konuya tam anlamıyla hakim olunabilmesi imkansız gibidir.

Bundan dolayıdır ki bu tez çalışmasının birinci bölümünde Baudrillard'ın düşünce dünyası ve kullanmış olduğu ana kavramlar açıklanmaya çalışıldı. İkinci bölümünde Baudrillard'ın sisteme karşı duruş gösterebileceğine inandığı kitleleri ele alan kuramsal yaklaşım mevcut. Tez çalışmasının üçüncü bölümü iletişim kuramı ve kitle iletişim kuramına hasredildi. Üçüncü bölümün devamında teknoloji ve iletişim ilişkisinin ele alındığı değerlendirmeler var.

Anlaşılmamayı hedefleyen, bu yüzden düşüncelerini sürekli gizlemeye çalışan Düşünür'ün ideolojik perspektifini anlayabilmek oldukça zor ve meşakkatli bir işti.

Lakin satır aralarında vermiş olduğu mesajlar kavrandıkça Düşünür'ün muazzam derecede insan sevgisi taşıyan biri olduğu keşfediliyor. Yaşamış olduğu dünyada insanlığın tamamına saygı göstermeyen bir medeniyet anlayışını reddeden Düşünür ötekileştirilmiş insanların adeta sözcüsü olmuştur.

Bu tez çalışması kolay şekilde nihayete ermedi. Tez çalışmam süresince sürekli destek olan ve tıkanmalarda yol açan kıymetli danışmanım Prof. Dr. Naci İSPİR'e müteşekkirim. Ayrıca kendisi yurt dışında olmasına rağmen beni sürekli yoklayan, tez ile alakalı tavsiyelerde bulunan kadirşinas hocam Doç. Dr. Yusuf YURDİGÜL'e minnettarım. Tez izleme komitemde görevli hocalarım Doç.Dr. Hakan TEMİZTÜRK ve Doç.Dr. Abdulkadir ATİK'e yardımlarından dolayı teşekkür ederim. Yine çalışmam süresince sürekli iş paylaşımı yaparak okul işlerini kendi aralarında halleden ve beni sadece tez çalışmamla baş başa bırakan bölüm hocası arkadaşlarıma şükran borçluyum. Baskısı biten eserlerin temininde, yurt dışı kaynaklarını tedarik edilmesinde ve eserlerin tercümesi noktasında büyük yardımlarını gördüğüm değerli Cüneyt GÜLER sağ olsun. En büyük teşekkürü eşim ve oğlum hak ediyor. Fedakarlığından, sabrından ve desteğinden ötürü ne yaparsam yapayım hayat arkadaşım Öznur'a hakkını ödeyemem.

GİRİŞ

Düşünce adamlarının fikirlerini değerli kılan şeyler; yaşadıkları çağı idrak edip analiz edebilmeleri, geleceğe yönelik öngörülerini kuramsallaştırmaları ve geleceğin insanlığa dair etkilerinin hangi yönde olacağını tahmin edebilmeleridir. Sistemden daha hızlı koşmasını becerebilmiş olan Baudrillard yaşadığı dönemi görünmeyenleriyle analiz etmiş, geleceğe dair öngörülerini kuramsal bir temele oturtmuş ve insanlığı bekleyen tehlikeleri doğru biçimde görebilmiştir. Mevcut sistemin kavramlarından bağımsız biçimde kendi kavramlarını kullanarak sistemi anlayan, çözen ve sistemin değişmesi gerektiğini söyleyen Düşünür yaşadığı kültür dünyasının eleştirisini başarılı bir biçimde yapmıştır. Yaşadığı dönem içerisinde fikirleri acımasızca eleştirilen Düşünür'ün modernizme kafa tutan kültür politikaları, savaşlara ilişkin analizleri, sanat teorisi, medya kuramı ve sistemi yeren bakış açısı kalıcı etkisini hala sürdürmektedir.¹ Modernliğin bütün dönemsel değişim ritüellerinin mevcut dünyadaki paradokslarını, totolojik sonuçlarını, düzmeciliklerini güncellik ilkelerinden kopartan Baudrillard yaşamının büyük bir kısmını sistemin analiz edilmesine ayırmıştır.

Jean Baudrillard 1960 sonrasında Fransız düşüncesinin ve modern Batı dünyasının en önemli düşünürlerinden birisi olarak gösterilmektedir. Ancak her ne kadar Fransız dünyasının diğer toplumlara açılan en önemli düşünce kapılarından biri olarak görülse bile Düşünür asıl namını İngilizce konuşan ülkelerde bulmuştur. Onun düşünce dünyasını dikkate değer gören entelektüel bir kesim mütemadiyen onun eserlerini İngilizceye çevirerek mevcut dünyayı onun dünyasından anlama gayretine girmiştir. Düşünür'ün eserlerinin önemli bir kısmı dilimize de çevrilmiş -bu konuda Sayın Oğuz ADANIR'a hakkını teslim etmek gerekir- ancak Düşünür'ün görüşleri ülkemizde çok sınırlı sayıda değerlendirme ve eleştiriyle karşılaşmıştır. Baudrillard Türk toplumu için mutlak anlamda keşfedilmesi ve olabildiği ölçüde anlaşılabilmesi gereken bir düşünürdür. Çünkü Düşünür birçok eserinde doğrudan veya dolaylı olarak ülkemizi örnek olarak göstermekte, yapılması veya yapılmaması gerekenleri tavsiye etmektedir.

---

¹ Steve Redhead, *Theoretical Times: Realigning Baudrillard and Zizek*, International Journal of Zizek Studies, Vol:10, No., 2016, 54-55, Çevrimiçi: <http://zizekstudies.org/index.php/IJZS/article/view/90/87> Erişim Tarihi: 20.11.2016

21. yüzyılın en önemli düşünce adamlarından birisi olarak gösterilen ve çağdaş dünyanın en alışılmadık fikir babalarından biri olan Baudrillard, kuramsal bir terörist olarak görülmüş; yazdığı kuramsal şiddet yazılarıyla Batı'nın evrensellik adına yapmış olduğu bütün eylem ve söylemlerin boşa olduğunu söylemiştir. Baudrillard mevcut Batı sisteminin insanlık adına yaptıklarıyla iflas ettiğini ve Batı medeniyetinin mutlak anlamda çökeceğini öngörmüş bir yazardır. Mevcut Batı dünyasını tersten okuyarak dünyanın geri kalan kesimi için Batı'nın asla bir model ve referans olamayacağını söyleyen Düşünür hemen hemen bütün eserlerinde Batı'yı eleştirmiştir. Özellikle medya, kitlelerin zihniyeti, tüketim ve benzeri konularda yoğunlaşan Baudrillard, Batı'yı merkeze alarak kuramını genişletmiştir. Batı'nın hegemon anlayışına muarız bir tavır takınan fikir adamı simgesel dışavurumların gerekliliklerini müşfik bir bakış açısıyla gösterme gayretine girmiştir.

Baudrillard eserlerini oluştururken Marksizm'den, Roland Barthes'in semiyolojisinden, Ferdinand de Saussure'nin dilbiliminden, Henri Lefebvre'nin günlük yaşam analizlerinden, Georges Bataille'nin lanetli pay kuramından, Alfred Jarry'nin patafiziğinden, psikanalizden, Nietzsche'nin kültür eleştirisi ve aforizmalarından vb. bütün alanlardan bir şeyler alarak kendi kuramsal çerçevesini oluşturmuştur.

Düşünür medya hakkındaki analizlerini ve kuramsal temellendirmesini bir akademisyen bakış açısıyla değil belagat ustalığı ve retorik cambazlığıyla ortaya koymuştur. Deneysel bir sosyologun aksine soyut bir felsefeci izlenimi veren Baudrillard referanslar, dipnotlar ve kanıtlar noktasında hiçbir akademik kaygı taşımamaktadır.² Çünkü Düşünür akademik yazım tarzının hegemonik, kuralcı ve kontrol özelliği taşıyan yönüne karşı bir duruş sergilemektedir. Denilebilirse bilimin dahi yeniden üretime katkı sunduğunu söyleyen Düşünür yazım üslubuyla da sisteme karşı bir duruşu amaçlamaktadır. Dışrak bir yazım tarzının aksine hep içrek söylemlerle kuramsal analizini neşvünema eyleyen Baudrillard anlaşılma endişesi taşımadığından sistematik normların dışında yazım tarzı geliştirmiş ve bundan dolayı Düşünür'ün anlaşılabilirliği gittikçe zorlaşmıştır.

Baudrillard hakkında yazılan eserler dikkatli incelendiğinde genellikle sosyal bilimlerin bir yönüne ağırlık verilerek Düşünür'ün entelektüel birikiminin bütünseli ya

² Denis Dutton, *Jean Baudrillard, Philosophy and Literature* içinde, Der., Gary Hagberg, Johns Hopkins University Press, 1990, 234-235.

görmezden gelinmiş ya da Yusufçuk Sineği gibi düşüncelerin üzerinden geçilmiştir. Halbuki yapılması gereken şey Düşünür'ü bir bütünsellik içerisinde kavrayarak onun düşünsel deryasına dalmasını becerebilmektir. Çünkü Baudrillard'ın metonim söylem tarzları hep aynı bütünsel düşünce yapısına varmaktadır. Bundan dolayıdır ki Düşünür – yüzde yüz anlayabilmek muhakkak mümkün değildir- ya anlaşılabilmiştir ya da anlaşılammıştır.

Kimi ülke yazarları Düşünür'ü kültür kuramcısı, kimileri ise hayatın tamamını ilgilendiren alanlara yönelik eleştiriler yapan bir entelektüel olarak tarif etmektedir. Güncel dünyayı bütün boyutlarıyla ele alan düşünce adamı siyaset, ekonomi ve toplumsalın sanal bir kültürün egemenliğine girdiğini düşünerek bütün eleştirel analizlerini bu sanal kültür çerçevesine yerleştirmektedir. Kültüre bu yönüyle yaklaşan Düşünür medyatik süreç içerisinde kültürün ne denli önemli veya tehlikeli olabileceğini ortaya koymuştur.³ Mevcut kültürel yapı bileşenlerini çifit çarşısına benzeten Düşünür sistemin dogmalarını her açıdan en uç noktalara kadar sorgulamamız gerektiğini düşünmektedir. Ancak bu sorgulama sistemin istediği kavram ve yöntemlerle değil tamamen sistem dışı kavram, yöntem ve düşünce tarzlarıyla olmalıdır. Bu bağlamda baktığımızda patafizik onun için hayati önem taşımaktadır.

Aynı zaman dilimi içerisinde gerçekliğin hipergerçeklik tarafından hem simüle edildiği hem de ters simülasyonların yaşandığı bir durumu yaşamaktayız. Düşünür'ün *dead point* dediği bu durumu ortadan kaldırabilmek için patafizik(düşsel çözümler bilimi) devreye sokulmalıdır. Patafizikğin mantık çizgisinin ötesine geçmesinin olumlu tarafları mevcuttur.⁴ Sadece patafizik yöntemler, sistemi bize karşı savaşmaktan vazgeçirebilir. Patafizik, sisteme verilebilecek en doğru yanıt biçimidir. Patafizik, eleştirel veya aşkın olmaması nedeniyle sistem tarafından ele geçirilemez; bundan dolayı patafizik sisteme hizmet eder hale gelen bilime karşı konulabilecek en güncel yöntemdir. Dolayısıyla patafizik hem düşsel çözümlerinin bilimi hem de düşsel bilimlerin mitolojisidir; şeylerin mevcut durumlarını iyileştirebilmek için son düşsel çözüm biçimi...⁵ Patafizik bir çeşit ezoterik anlama sahiptir; dolayısıyla onu çeşitli

³ Joanna Topor, *Simulation Simulacrum 2*, The University of Chicago Theories of Media, 2002, 1-2.

⁴ Jean Baudrillard, *Çaresiz Stratejiler*, Çev., Oğuz Adanır, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul 2011, 16.

⁵ Jean Baudrillard, *Bir Parçadan Diğerine François L'yonnet İle Söyleşi*, Çev: Yaşar Avunç, İnkılap Kitapevi Yayın Sanayi ve Ticaret A.Ş., İstanbul 2005, 13-14.

kolajlara malzeme etmek, duyuşsal perspektiflere oturtmak ve kelimelerin sınırlarına dahil etmek gerçek anlamda sözcüğün değerini yok edecektir.

“ *Patafizik, dünyamızın düşsel bilimi, aşırılığın, aşırı, yansımali, paroksistik⁶ etkilerin, özellikle boşluk ve anlamsızlığın aşırılığının düşsel bilimidir.⁷*”

Baudrillard’ın eserlerinin yayımlandığı ülkelerdeki en büyük sıkıntılardan birisi genellikle Düşünür’ün tam anlamıyla anlaşlamamasıdır. Buna gerekçe olarak Düşünür’ün disiplinlerin bilindik bakış açılarından çok uzakta kendisine ait çözümleme yetisiyle eserlerini yazması gösterilebilir. Baudrillard’ın eserlerinde fazlasıyla derin felsefi analizler olduğu doğrudur lakin salt felsefi analizlerden ziyade yeri geldiğinde siyasetçileri, aydınları, sanatçıları kısacası sisteme hizmet eden herkesi yerin dibine sokmasını becerebilmiştir. Dahası sistemin penceresinden sistemin gözlükleriyle dünyayı anlamaya çalışan insanların Düşünür’ün yazdıklarını anlayabilmeleri imkansızdır. Sistemden daha hızlı koşmamız gerektiğini sürekli dile getiren Düşünür sistemin hızını durdurabilmemiz için sürekli patafizik çözüm yöntemleri kullanarak sistemi alaşağı etmeye çalışmıştır. Baudrillard’ın kendine özgü ironik bir dil kullanmasından ötürü anlaşılması olabildiğince güç olduğu da doğrudur. Hatta ana dilde Düşünür’ün eserlerini okuma yapan insanların çoğu Baudrillard’ı tam anlayamaz. Baudrillard’ı okumanın en büyük zorluklarından bir diğeri de Düşünür’ün metnlerinin fazlasıyla zengin ve yoğun metinler olmasıdır ki bunlar tek seferde anlaşılabilir ve idrak edilebilecek metinler değildir.

Öğreti sürecinin gerekliliği bir yana dursun aynı dünyada yaşamamıza rağmen bütün toplumlar aynı kültürel, politik, ekonomik, fikirsel, dinsel ve tarihsel süreçlerden geçmemişlerdir. Baudrillard’ın analiz etmeye çalıştığı toplum çağdaş Batı toplumdur ki maalesef dünyanın geri kalanı bu toplumları taklit etmeye çalışıyor. Türk toplumu da Batı ile aynı süzgeçlerden geçmemesine rağmen Baudrillard her zaman için ülkemize yakın ilgi göstermiştir. Buna gerekçe olarak kitaplarının ilk çevrilip yayınlandığı İslam ülkesinin Türkiye olması gösterilmektedir⁸. Ayrıca Düşünür’ün çok yönlü sentezler yapabilmesi, bütün bilim dallarına dokunuşlar yapması ve sayısız konuda yazılar

⁶ Belirginliği aşırı derecede ortaya çıkmış olan hastalıklar için kullanılan tıp terimi.

⁷ Jean Baudrillard, *Kusursuz Cinayet*, Çev., Necmettin Sevil, Ayrıntı Yayınları, İstanbul 2012, 91.

⁸ Oğuz Adanır, “Baudrillard ve Türkiye”, *Jean Baudrillard* içinde, *Özne Dergisi*, 14. Kitap, Bahar 2011, 1.

yazması ülkemizden farklı disiplinlerdeki insanların kendisine ilgi duymasına neden olmuştur. Bu ilgi yeterli midir, tartışılır.

Düşünür sisteme hizmet edenleri, toplumsalın egemenliğindeki kişileri, sanatçıları, aydınları ve bilim adamlarını geneli itibariyle özne; milyonlarca insan kalabalığını ise nesne olarak tanımlamaktadır. Ona göre güncel bakış açısıyla öznenin nesne hakkında herhangi bir değerlendirme yapması ve onları anlayabilmesi imkansızdır.⁹

Baudrillard'ı herhangi bir politik görüşe oturtmamız mümkün değildir. Düşünür bütün siyasi ideolojilerin çok uzağında nevezuhur şeyler söyleyen birisidir ve güncel sistemde onun ne söylemek istediğini anlamak son derece önemlidir. Çünkü yaşadığı devirde insanlığın genelini ilgilendiren konularda Batı'ya yanlışlarını haykırabilen Düşünür sayısı yok denecek kadar azdır. Hatta onun dünyayı bütünsel bir biçimde ele alan dilini iyi anlamamız gerekiyor. Ona göre mevcut dünyada yanılısama ölüp gitmiştir. Yanılısamanın olmadığı bir dünyada bütünsel gerçekliğe tabi kılınan insanlık sistem içerisinde eşanlı olarak her şeyin doğru veya yanlış olabilmesine sistemin yönlendirmeleriyle karar vermektedir. Jean Baudrillard'ın herhangi bir ekole, toplumsal dönüşüm hareketine veyahut entelektüel çalışma alanına tabii olduğunu söyleyebilmemiz çok güçtür.¹⁰ O nevi şahsına münhasır bir şahsiyet olarak fazlasıyla tartışılan, kişisel görüşleriyle taraflı tarafsız herkesi etkileyen, hakkında olumsuzlamaların veya aşırı hayranlıkların olduğu bir Düşünür'dür. Baudrillard'ın eserlerini okuyan herkes şunun farkına varmıştır: Onun düşünce ve fikirleri kolayca anlaşılabilir ve çözümlenebilir şeyler değildir. Bu yüzden onu belirli kalıpların içerisine hapsetmeye çalışmak boşa bir çabadır. Düşünür o döneme kadar gelmiş ve bilindik referansların dışında kalabilmiş nadir fikir adamlarından birisidir.¹¹ Onu bilindik referans çizgilerinden farklı kılan şey o zamana kadar süregelen dünyaya anlam kazandırma kategorilerinin hepsinden farklı bir bakış açısıyla alışılmadık şeyler söylemesidir. İşin temeline bakıldığında görülecektir ki onun yazdığı şeyler sisteme karşı bir başkaldırıdır. Mevcut haliyle dünya fazlasıyla haksızlıkların ve ikiyüzlülüğün

⁹ Oğuz Adanır, *Baudrillard*, Say Yayınları, İstanbul 2016, 30-31

¹⁰ Mike Gane, *Jean Baudrillard: Radikal Belirsizlik*, Çev., Ali Utku ve Serhat Toker, De ki Basım Yayım Ltd. Şti., Ankara 2008, 13.

¹¹ Kim Toffoletti, *Yeni Bir Bakışla Baudrillard*, Çev., Yetkin Başkavak, Kolektif Kitap Bilişim ve Tasarım Ltd. Şti., İstanbul 2014, 13.

olduğu bir yerdir. Sistemin egemen kıldığı ve iyilik adına ortaya atılan hazır kalıp anlam ve yorumlama biçimlerine karşı çelişki ve yanılsamalar olmalıdır ki bu durumda kötülüğü devreye sokmamız gerekir ona göre. Nevi şahsına münhasır kalemiyle sürekli sorgulayan, kafa karıştıran, egemen güce tabi olanları huzursuz kılan, asi, kendini beğenmiş ve duyumsamalara karşı kapalı olmakla eleştirilen yazarın¹² simgesellik alanına ait düşünce yapısını ve yanılsamanın gücünde bulduklarını nadiren fark edebilenler olmuştur. Kendisine yapılan eleştiriler ister olumlu isterse olumsuz olsun onun çekiciliği durmadan artmakta ve onun eserleri dünyanın her tarafında hızlı bir biçimde okunmaya devam etmektedir.¹³ Baudrillard giderek artan popülaritesi ve kendi hakkında yapılan eleştiriler için “*Bildiğim ve bilmediğim tek şey var o da benim kendi kendimin simülakrı olduğumdur*”¹⁴ demiştir. Onun aşırı dikkat gerektiren ve anlaşılmayan yazılarını tam anlamamamıza rağmen günümüz medya egemen Batı toplumunda simülasyon ve hipergerçekliğe ilişkin görüşlerinin gerçekleştiğini gördüğümüzde kehanetin gerçekleşmiş olduğunun farkına varıyoruz.¹⁵ Mevcut sistemde iyilik adına bir şeylerin olduğuna inanmak eblehlik belirtisidir onun için.

Baudrillard, hastalıklı bir dünyanın darağacına çekilmiş halini hayallere ve duygusallığa kapılmadan olduğu gibi gören ve işe yarayacak tedbirlerin mevcut sistemde hemen el altında olmadığını söyleyen bir düşünce adamıdır.¹⁶ Ancak buna rağmen Düşünür akıl ve ahlaki değerleri yok ettiği gerekçesiyle sürekli eleştirilmiş¹⁷, modaaya uygun saçmalıklar yazan entelektüel bir taklitçi olarak görülmüş¹⁸, Düşünür’ün kuramsal görüşlerine çöplük kuramı yakıştırmaları yapılmıştır.¹⁹ Kitleyi mevcut sistemi alt edebilmek için her zaman kıymetli gören Düşünür, kitlenin değişkenliğinde bazen ümitvari olmuş bazen de havanda su dövdüğü hissiyatına kapılmıştır. Kültür, tarih, ekonomi, iletişim ve diğer bütün insan bilimlerini ters düz eden Düşünür kavramlara

¹² Chris Rojek, Bryan S.Turner, *Forget Baudrillard?*, London and Newyork, Routledge 1993, Introduction.

¹³ Douglas Kellner, *Jean Baudrillard: From Marxism to Postmodernism and Beyond*, Polity Press, Oxford 1989, 1-2.

¹⁴ Steve Redhead, *The Baudrillard Reader*, Columbia University Press, Columbia 2008, 1.

¹⁵ Mark McLennan, Simulacra and Simulating Policing: Baudrillard and Criminology, *International Journal of Baudrillard Studies*, Vol:13, Number:1, January 2016, 1.

¹⁶ Zygmunt Bauman, The Sweet Scent of Decomposition, *Forget Baudrillard* içinde, Der., Chris Rojek and Bryan Turner, Routledge Publish, London and Newyork 1993, 43.

¹⁷ Christopher Norris, *The Truth About Postmodernism*, Blackwell, Oxford 1993, 64.

¹⁸ Alan Sokal, Jean Bricmont, *Fashionable Nonsense: Postmodern Intellectuals’ Abuse of Science*, Picador, 1999, 147-150.

¹⁹ Alex Callinicos, *Against Postmodernism: A Marxist Critique*, Polity Press, Cambridge 1989.

takılı kalmanın gerçekliğin doğasına verdiği zararı felsefi bir perspektifte sunmasını becerebilmiştir. Bütün meslek dallarının jargonlarını kullanan yazar dünyamızın nasıl bir yok oluş sürecine gittiğini sistematize olmayan bir biçimde okuyuculara aktarmıştır.

Baudrillard'ı okuma zorluğunun temelinde onun mecazi, vecizsel, ironik ve aforistik üslubunun varlığını gösterebiliriz. Böylesi bir üslup ara sıra Düşünür'ün düşüncelerinin anlaşılmasını güçleştirse de umulur ki bu güçlüğe sabrederek onun düşünce dünyasında yüzmeye devam etmek onun daha iyi anlaşılmasına sebep olacaktır. Baudrillard'ın eserlerinde anlaşılmayı zorlaştırmak için meta denklemlerin olduğunu ayrıntılı okuma yapanlar görebilirler. Zaten Düşünür ultra formüller ile düşünce dünyasının bileşenlerini farklı uçlara taşıyarak düşüncelerinin anlaşılmasını zorlaştırmak için düşsel sis alanları oluşturmuştur. Onun felsefesinde kitaplardaki düşünceler gizlenmiş olmalıdır ve okuyucu bunu okuduğu zaman bu düşüncüyü göremeden yanından geçsin.²⁰ Ona göre yazarı istemediği halde metinlerin peşine düşerek bunları gün yüzüne çıkarmaya çalışan kişiler metne aşırı düşkünlük gösterirken tıpkı tedavideki aşırı düşkünlüğe benzer bir şey yapmaktalar.²¹

Düşünür bir zamanlar yaşamaya değer gerçek veya ideal bir dünyanın kaybolup gitmesine gözyaşı dökmemekte, bunun tam tersi geleceğin felaketler içeren dünyasına da rıza göstermemektedir.²²

Ülkemiz açısından Düşünür'ün iletişim, iktidar, toplum, kitle, reklam, moda, gösterge ve kültür çözümlmelerini birebir doğru ve geçerli saymak işin içinden çıkılabilmesini imkansız hale getirebilir. Örneğin Düşünür'ün eserlerinde bahsetmeye çalıştığı nesne bütün doyumları yaşamış denilebilirse karnı tok sırtı pek kişilerin toplumsallaşmadan uzaklaşarak bireysel amaçlarla iletişim kurdukları nesnedir. Bu nedenle Düşünür'ün söylemlerinin doğru olduğunu yaşadığımız topluma/kitleye uyarlayarak değerlendirmelere almak bizleri yanıltabilir. Bizler için doğru olan şey Düşünür'ün eserlerini bir esin kaynağı olarak görüp düşün zenginliğinden faydalanmaya çalışmak olmalı ve dünyanın geri kalan kısmının Batı'yı taklit etmesi nedeniyle aynı süreçlerin yaşanabileceği ihtimalini göz önüne almak gerekliliğidir.

²⁰ Jean Baudrillard, *Cool Anılar 3-4(1990-2000)*, Çev., Yaşar Avunç, Ayrıntı Yayınları, İstanbul 2002, 94.

²¹ Baudrillard, *Cool Anılar 3-4(1990-2000)*, 42.

²² Jean Baudrillard, *Tekil Nesnelere Mimari Felsefe*, Çev., Aziz Ufuk Kılıç, Yapı Endüstri Merkezi Yayınları, İstanbul 2011, 10.

Bu tez çalışmasının çıkış noktası şudur: Düşünür görsel ürünler, teknolojiler, iletişim biçimleri hakkında bütün eserlerinde düşüncelerini kaleme almasına rağmen Düşünür'ün salt bu görüşlerinin ele alındığı herhangi bir eser yoktur. Kaldı ki herkes Baudrillard'ın iletişim dünyası hakkında doğru veya yanlış bir şeyler bilmesine rağmen bunun çok yönlülüğü hiç dikkate alınmamıştır. Metateroik bir çalışma iddiası taşıyan bu çalışmada Düşünür'ün iletişimsel kuram anlayışını ifade eden görüşler satır aralarından cımbızla seçilerek alınmış ve öncesiyle/sonrasıyla aynı bağlamsal yörüngede analiz edilmeye çalışılarak sistematik bir yapı oluşturulmaya çalışılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

JEAN BAUDRILLARD'I ANLAMAK

1.1. JEAN BAUDRILLARD'IN HAYATI

Jean Baudrillard hayatı hakkında konuşmayı sevmediğinden onun hayat hikayesine dair bildiğimiz şeyler oldukça sınırlıdır. Genellikle çeşitli söyleşilerden edinilen ayrıntılardan Düşünür'ün hayat hikayesi hakkında bir şeyler öğrenmekteyiz. Baudrillard'ın hayat öyküsüne dair ne bir çeşit özgeçmiş ne de Düşünür'ün kendisi tarafından kaleme alınmış hazır metinler vardır. Bu yüzden onun hayatı hakkında bildiklerimiz kısıtlıdır. Ayrıyeten Baudrillard'ın çalışmış olduğu kurumlarda biyografik detaylar mevcut değildir. Bu duruma sebep olarak onun üst düzey yöneticilik yapmamış olması gösterilmektedir.²³

Düşünür 27 Temmuz 1929 tarihinde Fransa'nın kuzeydoğu kısmında bulunan ve sanayi şehri olan Reims kentinde doğmuştur. Baudrillard henüz köyden şehre taşınmış olan ve babası kamu görevlisi olan çekirdek bir ailenin tek erkek evladıdır.²⁴ Büyümeye başlamış olduğu aile ortamı entelektüel birikim açısından çok zengin olmayan Düşünür bu durumu her zaman için bir eksiklik olarak görmüş, 13-14'lü yaşlardan itibaren bu eksikliği ortadan kaldırmak için muazzam bir okuma ve araştırma çabasına girişmiştir. Yapmış olduğu bu çalışmaların semeresini üniversiteye giriş sınavında almış, çalışmadan bu imtihanı kazanmıştır.²⁵

Orta öğrenimini Reims'de tamamlayan Düşünür lise yıllarında özel olarak Almancaya ilgi duymaya başlamıştır. Baudrillard Almanca öğrendikten sonra daha fazla sayıda Alman Düşünür'ün görüşlerini okumaya başlamış ve yine bu dönemde düşsel çözümler üreten patafiziğe ilgi duymuştur. Onun için aklı kurban etme yolunda önemli bir bilimsel sanat olan patafizik, nesnelere gerçekliklerinin görünüşlerinde aranmaması gerektiğini savunan ve modern bilim kurallarında mizahı yakalamaya çalışan bir çeşit

---

²³ Fahrettin Altun, *M.McLuhan ve J.Baudrillard'ın Medya Kuramlarının Karşılaştırılmalı Çözümlemesi*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2006, 83.

²⁴ Jean Baudrillard, *I Don't Belong to the Club, to the Seraglio Interview with Mike Gane and Monique Arnaud*, *Baudrillard Live Selected Interviews* içinde, Der., Mike Gane, London and Newyork, Routledge Publish, 1993, 19.

²⁵ Jean Baudrillard, *Bir Parçadan Diğerine François L'vyonnet İle Söyleşi*, Çev: Yaşar Avunç, İnkılap Kitapevi Yayın Sanayi ve Ticaret A.Ş. İstanbul 2005, 4.

düş bilimidir.²⁶ Patafizikle tanışmasından hemen sonra güncel modern bilim ve disiplinlerin hepsine kuşku ile yaklaşılmaya başlayan Düşünür bundan böyle bütün analizlerinde sistematik bir metottan ziyade belagat ve retoriği üstün görmüştür. Düşünür belleğinin muazzamlığından rahatsızlık duyduğu için akli kurban etme adına patafiziğe yöneldiğini söylemiş ve sistemi steril/etkisiz hale getirebilmek için en etkili yöntemin patafizik olduğunu dile getirmiştir. Lise çağlarında fazlasıyla başarılı olan Düşünür, bu başarısına sebep olan şeyin harikulade belleği olduğunu iddia etmiştir. Hatta ve hatta belleğinin muazzam bir bellek olduğunu söyleyen Baudrillard bu durumdan zaman sonra rahatsızlık duyduğunu söyleşilerinde itiraf etmiştir.²⁷ Özellikle ortaokul ve lise yıllarında fazlasıyla eğitimsel bir birikim elde eden Düşünür, bu birikimin meyvelerini fakülte sıralarında hiç ders çalışmadan sınavlarını geçerek toplamıştır.

IV. Henri Lisesinden mezun olduktan sonra Paris Nanterre Üniversitesi Sosyoloji Bölümüne kaydolan Düşünür, üniversite yıllarında Cezayir Sorunu'na ilgi göstererek siyasi yönelimini bir anda ortaya çıkarmıştır. Bu dönemde mevcut Fransız sistemine ve Batı egemen dünya düşüncesine karşıt düşünceler besleyen Düşünür, 1950'li yıllardan itibaren kurulu sisteme karşı muhalif söylemlerini artık daha net biçimde söylemeye başlamıştır.²⁸ Baudrillard'ın entelektüel birikiminin temelinde Fransız düşünce adamlarının geliştirdikleri ve Batı'nın üstünlük ideolojilerine meydan okuyan Avrupamerkezcilik karşıtı tutumların rolü oldukça fazladır.²⁹ Düşünür'ün Nietzsche ile var olan ilişkisi tutulmalarla, çeşitli ara vermelerle, tekrar başa dönmelerle ve yeniden uzun süren tutulmalar şekliyle olmuştur. Lise zamanlarında Nietzsche'yi tanımaya başlayan Düşünür o senelerde çok tutkulu bir Nietzsche hayranı olduğunu söylemektedir.³⁰ Almanca doçentlik sınavında Baudrillard'a yazılı ve sözlü sınavda Nietzsche ile ilgili sorular gelmiş ve Düşünür bu durumu bir şans olarak değerlendirmiştir. Lakin gelin görün ki jüri Baudrillard'ın vermiş olduğu cevapları beğenmemiş, yorumlamalara ise katılmamıştır. Baudrillard bu kadar iyi tanıdığı bir

²⁶ Fahrettin Altun, *M.McLuhan ve J.Baudrillard'ın Medya Kuramlarının Karşılaştırılmalı Çözümlemesi*, 154-155.

²⁷ Baudrillard, *Bir Parçadan Diğerine François L'yonnet İle Söyleşi*, 12.

²⁸ Baudrillard, *I Don't Belong to the Club, to the Seraglio Interview with Mike Gane and Monique Arnaud*, 21.

²⁹ Altun, *M.McLuhan ve J.Baudrillard'ın Medya Kuramlarının Karşılaştırılmalı Çözümlemesi*, 160.

³⁰ Baudrillard, *Bir Parçadan Diğerine François L'yonnet İle Söyleşi*, 7.

Düşünür yüzünden doçentlik sınavında başarılı olamamıştır. Bu başarısızlık durumundan sonra Baudrillard Nietzsche'yi okumayı bütünüyle bırakmış lakin Nietzsche'nin düşünürleri bilinçdışı bir anı olarak sürekli Baudrillard'ın beynini meşgul etmiştir. Nietzsche ile ilgili akılda tutulması gereken her şey Baudrillard'ın belleğine kaydedilmiş, gerektiği yerde bu düşünceler aforizmalar ve anılar şekliyle yer yer ortaya çıkmıştır. Ay ve güneş tutulmasına benzer bu tutulmalar Düşünür'ün dünyasında bayağı uzun sürmüştür ve doğrusu Düşünür ara ara onun etkisini hissettiğini söylemektedir.³¹ Nietzsche'yi bir referanstan ziyade içine işlemiş bir anı olarak gören Baudrillard, yazmaya başladığı dönemlerde güncelliğin etkisine kapılarak Nietzsche'yi unuttuğunu ve bunun yerine sosyoloji, politika ve göstergebilim gibi alanlara yöneldiğini ifade etmiştir. Nietzsche hiç istemediği halde ve farkında olmadan Baudrillard'ın düşünce dünyasını fazlasıyla etkilemiştir. Denilebilirse Baudrillard onun gölgesinde fikir dünyasını genişletmiştir. Nietzsche'yi bireysel amaçlarına alet etmek istemediğinden ötürü Düşünür nadiren onun ismini kaleme almıştır veya sözlü olarak söylemiştir. Uzun süreli tutulmalardan sonra tekrar Nietzsche'yi referans olarak göstermesindeki neden Düşünür'ün yazıda ve fotoğrafta aforizmalara yönelmesidir.³² Nietzsche'nin aforizmaları Düşünür için salt sözcüklerden oluşan şeyler değil koskoca bir düşünce dünyasının özet haline getirilmiş yoğun halidir. Özellikle 1968 Olayları sonrasında Baudrillard'ın takınmış olduğu tavır onun Nietzsche'nin akımından kopamadığı şekliyle yorumlanmıştır.³³

1956 yılında Reims Devlet Lisesinde Almanca öğretmenliğine adım atan Düşünür, 1960'lı yılların hemen başından öğretmenlik ve çevirmenliğin yanında editörlük yapmaya başlamıştır. Uzun seneler öğretmenlik yaptıktan sonra Düşünür büyük uğraşlar neticesinde nihayet 37 yaşında Paris Nanterre Üniversitesi, Sosyoloji Bölümüne araştırma görevlisi olarak girebilmiştir.

Düşünür yöntem olarak sosyo-semiyotiği kullandığını kabul etmemektedir. Daha doğrusu o herhangi bir yöntem kullanmadığını iddia etmektedir. Baudrillard sosyoloji ile ilgilenmesinin Henri Lefebvre aracılığıyla olduğunu söyler. Düşünür'ün Lefebvre'den aldığı asıl katkının teknik nesnelere yaşantımızdaki çözümlemesi üzerine

³¹ Baudrillard, *Bir Parçadan Diğerine François L'yonnet İle Söyleşi*, 8.

³² Baudrillard, *Bir Parçadan Diğerine François L'yonnet İle Söyleşi*, 9.

³³ Mike Gane, *French Social Theory*, Routledge Publish, London and Newyork 1991, 150-152.

olduğunu söyleyebiliriz.³⁴ 1968 öncesinde Roland Barthes'in semiyoloji ve mitoloji yanıyla ilgilendiğini söyleyen yazar bütününde ise genel antropoloji ve psikolojiye daha çok ilgi duymuştur. Sadece sosyolojik bir yöntem kullanmadığını eserlerini az buçuk okuyan insanlar anlayabilir. Düşünür semiyolojiyle bir zamanlar ilgilenmesine rağmen hiçbir zaman semiyolog olduğunu iddia etmemiştir. Baudrillard hayatının bir döneminde Marksizm'e ilgi duymuş ve Marksizm'i okumuştur. Belki bu okumalar ideolojik bir değer kazanmamıştır lakin sistemi çözümleyebilmek için Marksizm öğretilerini bilmek şarttır ona göre. Marks'ın hipotezleri ve düşünce biçimi Düşünür'e doğru gelmiştir ve Düşünür şeylerin hala Marksizm'in anlattığı biçimde olup bitmesi gerektiğini iddia etmektedir.³⁵ Hatta Düşünür'ün ilk dönem metinlerinin(Nesneler Sistemi, Tüketim Toplumu, Gösterge Ekonomi Politikası Hakkında Bir Eleştiri) Marksist bakış açısına göre oluşturulduğu iddia edilmiştir.³⁶ Avrupa'daki düşünce adamları tarafından genellikle bu metinler neo-Marksist metinler olarak görülmüş, buna gerekçe olarak Baudrillard'ın bir şekilde kapitalizmi eleştirmesi gösterilmiştir.³⁷ Lakin Marksist öğretileri içinde buldukları dar kalıptan kurtararak revize etmek ve güncellemek gereklidir. Baudrillard gerçekte hiçbir zaman kendini Marksizm'e adanmış bir entelektüel olmamıştır, onun Marksist düşünceyle ilişkisi araçsal bir niteliktedir.³⁸ Hatta o Marksizm'in kapitalizme hizmet ettiğini bile düşünmektedir. Baudrillard'a göre Marksist değer kuramının modern dünyayı açıklayabilmekteki en büyük eksikliği nesnelerin kullanım ve değişim değeriyle yakinen ilgilenmesine rağmen gösterge değeri ve fraktal değeri görmezden gelmeleridir. Modern dünyada nesnelerin gösterge ve fraktal değeri kullanım ve değişim değerinin çok ötesine geçerek bu değerleri soğurmuştur. Hatta Düşünür'ün ilk dönem eserleri dahi dikkatli okuduğunda görülecektir ki, Baudrillard'ın yazılarındaki asıl mantığın simgesel temel üzerine olduğudur. Baudrillard'ın entelektüel başarısının temel nedenlerinden birisi de onun 1930 ve 1940 yıllardaki abartılmış modernist düşünce ile soyut kapitalizm altındaki postyapısalcı Marksist düşünce arasındaki sonradan ortaya çıkacak işbirliğinin

³⁴ Ahmet Cevizci, *Felsefe Ansiklopedisi Baudrillard, Jean*, 2.Cilt, Etik Yayınları, İstanbul 2004, 198.

³⁵ Cevizci, *Felsefe Ansiklopedisi Baudrillard, Jean*, 148.

³⁶ Kellner, *Jean Baudrillard: From Marxism to Postmodernism and Beyond*, 7.

³⁷ Zhang Yibing, *Derrida'nın Marx Hayaletleri Baudrillard ve Debord'un Yeni Toplumu*, Çev.: Aylin Muhaddisoğlu, İstanbul 2012, 107.

³⁸ Altun, *M.McLuhan ve J.Baudrillard'ın Medya Kuramlarının Karşılaştırılmalı Çözümlemesi*, 193.

değerlendirmesini yapabilmesidir.³⁹ Düşünür, Üretimin Aynası isimli eserinde Marks'tan tamamen koptuğunu söylemektedir.⁴⁰

1960'lı yıllarda kendi yolunu tamamen çizmeye başlayan Baudrillard, entelektüel anlamda Fransız sitüasyonistlere yakın durmuş ve kültüre karşı duyulan mutlak anlamdaki kuşkuyu her zaman için kıymetli görmüştür.

“Yirmisinde patafizikçi, otuzunda sitüasyonist, kırkında ütopyacı, ellisinde transversal, altmışında viral ve metaleptik. İşte hayat hikayem,⁴¹” diyerek yaşam öyküsünü bu şekilde özetlemiştir Düşünür.

Sitüasyonistler, tüketim toplumunun zoraki pasifliğini ortadan kaldırmak için kendiliğinden oluşacak yıkıcı sanat ve teorinin birleşmesi gerektiğine inanmışlardı. Devrim düşüncesi mutlak anlamda festival gibi olmalıydı çünkü çağdaş yaşama verilecek en güzel karşılık buydu. Onlar için kültür bir ceset, siyaset yan gösteri ve kitle iletişim araçları gerçek iletişimin bittiği yerd. ⁴² Baudrillard sitüasyonistlerin düşünce içeriğini tüm yaşantısına uyarlamasını bilmiştir.

Yazmış olduğu ilkyazılar deneme denilemeyecek türden karmakarışık, sınıflandırması çok güç olan yazılardır. Belki şiirsel olarak ifade edilebilecek bu yazı biçimleri kavramsal bir perspektiften ziyade bilinçdışı karalamalardır. Büyük felsefecilerin çok azını okumuş olan Düşünür bunun aksine edebiyat alanındaki bütün eserleri-özellikle de romanları- okumuştur. Henri Lefebvre'nin Düşünürü ilgilendiren yanı onun komünizmden dönmüş biri, geçmişin ideolojilerinin bir şahidi olmasından ziyade onun güncel yaşamın eleştirisini yapan çok özel bir kuramcı olmasıdır.⁴³

Düşünür özeleştiriyi seven biridir. Örneğin Baudrillard fotoğraf ve imge cinayeti hususunda bir sürü yazı yazdıktan sonra fotoğraf sergisi açmıştır. Dolayısıyla yaptıklarıyla kalemi arasında bir paradoks oluşmuştur. İmge tekilliğinin simgeselliğinden kopartılarak fraktal boyuta mahkûm edilen fotoğraf kesinlikle fotoğraf

³⁹ Sylvère Lotringer, *Exterminating Angel: Introduction to Forget Foucault*, Çev., Philip Beitchman, Lee Hildreth, Mark Polizzotti, *Forget Foucault* içinde, Los Angeles, Semiotext(e), 2007, 14.

⁴⁰ Baudrillard, *Bir Parçadan Diğerine François L'yonnet İle Söyleşi*, 34.

⁴¹ Baudrillard, *Sanat Komplosu Yeni Sanat Düzeni ve Çağdaş Estetik-1*, Çev., Elçin Gen ve Işık Ergüden, İletişim Yayınları, İstanbul 2014, 18.

⁴² Chris Horrocks, Zoran Jevtic, *Introducing Baudrillard: A Graphic Guide*, Icon Books Ltd, London 2012, 11.

⁴³ Horrocks ve Jevtic, *Introducing Baudrillard: A Graphic Guide*, 29.

değeri taşımamaktadır onun için. Lakin kendisinin dijital fotoğraf sergisi düzenlemesi çelişkili bir durumdur.

“Ne yapalım, kendimi temize çıkarmak istemiyorum. Tam bir anlaşılmazlık söz konusu, bunu bilincindeyim⁴⁴”

diyerek kendisini eleştirmiştir. Ayrıca asi olduğunu her seferinde dile getirmekten kaçınmayan Düşünür⁴⁵ sisteme bakış açısının asi olmasıyla doğru orantılı olduğunu söylemekten çekinmez. Kendisini eleştirmesinin yanı sıra sistem yanlılarını hatta sistem karşıtlarını bile eleştirmesini beceren Düşünür ideolojik ve siyasi olarak konumlandırmalardan bağımsız olmasını becerebilmiştir.

1986 yılında Nanterre Üniversitesinde profesör olduktan bir yıl sonra emekliye ayrılır Baudrillard. Emekli olduktan sonra mütemadiyen seyahat eden Düşünür’e yolculuklarında fotoğrafçılık tutkusu eşlik etmiştir. Maniheizt olan Düşünür⁴⁶ 6 Mart 2007 tarihinde Fransa Paris’te ölmüştür.

1.2. JEAN BAUDRILLARD’IN DÜŞÜNCE DÜNYASI

1950’li yılların hemen başından itibaren sosyal bilimlerin parçalara ayrılmasına müteakip disiplinler arası eser yazan düşünürlerin bütünsel anlamda anlaşılması gittikçe güçleşmiştir. Düşünürlerin büyük çoğunluğu sosyal disiplinlerin sadece kendilerini ilgilendiren alanıyla ilgilenmişler, bilimlerin diğer yönlerine yeterince ilgi göstermemişlerdir. Bir bütün olarak düşünürlerin anlaşılmaması neticesinde çoğu zaman yanlış çıkarımlar meydana gelmiş veya en iyi niyetle düşünürler tam anlaşılammışlardır. Baudrillard da tam anlaşılammayan düşünürlerin en önemlilerindedir. Baudrillard mevcut kapitalizmin güncel sistemini bütünüyle analiz edebilmiş olan en önemli entelektüellerden birisidir. Sistemden menfaatlenenlerin sevmediği lakin sömürülen insanların hep hayran kaldığı Düşünür bu nedenle ya tam anlamıyla sevilen ya da bütünüyle nefret edilen birisidir.⁴⁷ Kapitalizmin gelinen aşamada çok farklı bir biçime büründüğünü ve mevcut düşünce sistemlerinin hiçbirleriyle

⁴⁴ Baudrillard, *Bir Parçadan Diğerine François L yvonnet İle Söyleşi*, 100.

⁴⁵ Gane, *Jean Baudrillard: Radikal Belirsizlik*, 23.

⁴⁶ Jean Baudrillard, ““Amerika’nın Teröre Karşı Başlattığı Harekat, Küreselleşmeye Karşı Çıkış ve Kötünün Yenilmezliği Üzerine””, *Silinen Yüzler Karşısında Terör* içinde, Çev. Sedat İnce, Der., Cemal Güzel, Ayraç Yayınevi, Ankara 2012, 373.

⁴⁷ Adanır, *Baudrillard*, 9.

yeterli bir analizin yapılamayacağını söyleyen Düşünür gerçek bir açıklama ve anlama sürecinin ancak sistem dışı kavramlarla olabileceğini düşünmektedir. Mevcut kavramlar sadece tarihin belirli bir dönemini açıklamak ve anlamak için kullanılmakta lakin gelinen noktada mevcut Batı dünyasını izah etmekte yetersiz kalmaktadır.⁴⁸ Kapitalizm ahlaksızlık ve ayartıcılıkla bizlere meydan okumaktadır. Bu türden bir meydan okumaya daha büyük bir meydan okumayla karşılık vermek gerekmektedir.⁴⁹ Artık can çekişen ve ulaşabileceği meta seviyede yer alan bir kapitalizmin bizlere can çekişmesini bile gösteri boyutuyla sunması bile aldatıcıdır. Çünkü kapitalizmin bu gösterisinde asıl can çekişen bizleriz.⁵⁰

Baudrillard'ın genellikle anlaşılmayan görüşlerini tam anlamıyla olmasa bile belirli bir çerçeve içine sokmamız gerekiyor. Düşünür anlaşılmaya başladığında görülen şey şudur: Baudrillard kendi çağdaş düşünürlerinin hesap edemediği şeyleri görebilmesini başarabilmiştir. Kendi ülkesinde filozoflaşan sosyolog olarak nitelendirilen düşünce adamı maalesef kendi ülkesinde yeterince değerli görülmemiştir. Geneli itibariyle Baudrillard'ın söylem tarzlarında duygusal bir hümanizmi görememekteyiz. Lakin Düşünür'ün eserlerin gerçek anlamıyla okuyup kavrayabilenler şunu anlamışlardır: Baudrillard'ın yazdıklarının görünen kısımlarında mutlak bir ironi vardır ve onun metinlerinin alt yapısında muazzam derecede dünya insanlığı sevgisi söz konusudur.⁵¹

Baudrillard'ın yazım biçiminde mutlak bir ironi hakimiyeti vardır. Ona göre ironiye şeytanvari bir biçim kazandırılmaya çalışılmıştır. Oysaki ironi, her şeyi süzgeçten geçirerek birbirine karışmasını engellemektedir.⁵² Bunu yaparken de sadece sözcükleri ve bedenleri değil; kavramları ve zevkleri de bu süzgecin içerisine sokmaktadır. Şeylerin birbirine yapışmasını ve iç içe geçmesini engelleyen en önemli şey ironidir onun için. Kesin sonuçların ortadan kaybolduğu ve kuşkulu sonuçların ortaya çıktığı durumlarda kuşkuya dair her şeyi ayırıştıran ironidir.

⁴⁸ Emel Yuvayapan, “ Simgesel Değiş Tokuş ve Ölüm”, *Özne Dergisi*, 14. Kitap, Bahar 2011, 48.

⁴⁹ Jean Baudrillard, *Simülakrlar ve Simülasyon*, Çev., Oğuz Adanır, Doğu Batı Yayınları, Ankara 2014, 208.

⁵⁰ Baudrillard, *Simülakrlar ve Simülasyon*, 209.

⁵¹ Özkan Eroğlu, *Jean Baudrillard'a Saygı*, Kendiyayını, İstanbul 2007, 63-64.

⁵² Baudrillard, *Çaresiz Stratejiler*, 104.

Baudrillard'a göre lanetli paydan nasibini almayan hiçbir topluma rastlayamayız. Ona göre her şeyin yararlı olması veya tüketilmesi diye bir zorunluluk söz konusu olamaz, bazı şeyleri israf etmesini bilmek gereklidir. Aynı mantıkta her şeyden akılcı ve ahlaklı olması da beklenmemelidir; akıldışılık ve ahlaksızlık da olması gerektiği seviyede olmalıdır. Her şeyin görünür ve müstehcen olması makul değildir; bazı şeylerin gizli olması ve sır niteliği taşıması gereklidir. İnsanlar susmasını ve unutmamasını yeri zamanı geldiğinde bilmelidir. Sistem her ne kadar lanetli payı ortadan kaldırmak için muazzam bir enerji harcarsa da kitleler siyaseti inkar etme, temsil oyunu oynama, genel bir duyarsızlık, kendi aralarındaki anlaşmazlık sözleşmesi, politik talepleri geçersiz kılma durumlarıyla sistemin görmezden geldiği lanetli payı yaşatılır kılmaya çalışmaktadırlar.⁵³ Canlı organizma kendisi için gerekli olan enerjiden çok daha fazlasına maruz kalmakta ve dolayısıyla bunu yok etmek içinde aşırılıklar ortaya çıkmaktadır.⁵⁴

Baudrillard'a göre ekonomi politik konusunda Marks'ın görmediği, görmezden geldiği ya da kafa yormadığı şeyler; kurban etme, harcama, savurganlık, simgesel düzen, oyun ve psikolojik yönüyle insanlardır.⁵⁵ Marks'ın analizlerine dikkat edildiğinde hep mutlak zorunluluk, mutlak çıkarımlar, mutlak nedenler ve mutlak sonuçlar olduğunu görmekteyiz. Marks'ın çözümlerinde hep niteliksel somut çalışma sürecinin yüceltildiğini ve idealleştirildiğini anlamaktayız. Marksist düşünce sisteminde simgesel değiş tokuş sürecinin mantığı ekonomi politiğin dışında tutulmuştur. Ancak Marks'ın sürekli biçimde temele oturduğu emek ve üretim kavramlarının ideolojik kavramlar olarak ele alınması; diğer değiş-tokuş süreçlerinin de analiz edilmesi; değer in ötesine geçilerek üretim aynasının parçalanması gerekmektedir.⁵⁶ Diyalektik, üretim, üretim biçimi, emek gücü, değer, toplumsal ve tarih gibi kavramlar evrenselleştikleri andan itibaren çözümlene yeteneklerini yitirerek anlam egemenliğinin altına girmekte; soyut bir kutsal ikona dönüşmekte ve genelleşmiş bir sistemi kuramsal anlamda tekrar üretmektedirler.⁵⁷ Bu üretim mantığında

⁵³ Jean Baudrillard, *İlahi Sol*, Çev., Oğuz Adanır, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul 2015, 121-122.

⁵⁴ Baudrillard, *Bir Parçadan Diğerine François L'yonnet İle Söyleşi*, 58-59.

⁵⁵ Jean Baudrillard, *Üretimin Aynası Ya da Materyalist Eleştiri Yanılsaması*, Çev. Oğuz Adanır, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul 2013, 36.

⁵⁶ Baudrillard, *Üretimin Aynası Ya da Materyalist Eleştiri Yanılsaması*, 40.

⁵⁷ Baudrillard, *Üretimin Aynası Ya da Materyalist Eleştiri Yanılsaması*, 41.

kavramların tamamı gerçek bir gösterilenin göstergelerine dönüşmektedirler.⁵⁸ Gösterge halini almış bu kavramların varlıkları ancak bir simülasyon evreninde gerçeklikten uzak düşsel bir alemde sürdürebileceklerini de söyleyebiliriz.

Baudrillard'a göre yaşadığımız dünyada mevcut düşünceler kaos ve kargaşa halinde olduğundan küplerin aynı renkte olan taraflarını aynı yüze toplayabilmemiz mümkün değildir.⁵⁹ Mevcut düşüncelerin bu durumda sürekli çözümsüz bulmacalarla, zamanın ve uzamın melankolik şakalarıyla karşılaşırız. Halihazırda yaşamış olduğumuz zaman çizgisel bir gelişim göstermemektedir; geri dönüşlerin, başa dönmelerin, taşkınlıkların olduğu karmakarışık bir zaman diliminde yaşamaktayız. Düşünür'e göre.⁶⁰ Dünya gittikçe birbirinden uzakta ve birbirinden habersiz sayıda milyonlarca nevroitik insanın yaşadığı bir yer oldu. Dolayısıyla dünyamız psişik kirlenmenin biyolojik veya teknolojik kirlenmeden çok daha fazla olduğu bir yer.⁶¹

Baudrillard'a göre insanların akıllı makineler üretmesinin arka planında kendi akıllarından ümit kesmeleri veya dehşet verici ve lüzumsuz aklın altında ezilmeleri vardır.⁶² İktidar erkini politikacılara devrettikten sonra iktidara gülüyor olduğumuz gibi, bu akıllı makineler sayesinde bilme iddiamızdan da vazgeçmiş bulunuyoruz. İnsanların özgün makineler icat etmelerindeki neden kendi özgünlüklerinden artık vazgeçmiş olmaları ve bu makineler aracılığıyla yeniden özgünlüğe kavuşmak istemeleridir.

Onun düşünce dünyasında rastlantı diye bir şey yoktur. Yaşadığımız dünya ya nesnel yasalara bir karşılık vermekte ya da iradenin düzeninin içerisinde kalmaktadır.⁶³ Bu irade biçimi bizim irade biçimimizin dışında her şeyin daha önceden oluşturulduğu bir belirlenimin egemen olduğu insanlık dışı bir irade biçimidir. İnsanlığın tasavvurunun dışındaki bu irade biçiminde nedenle ilişkisi olmayan sonuçlar, tarihsel mantıktan bağımsız olaylar vardır ve bizim rastlantı dediğimiz şey nedenden münezzeh sonuçların kesişiminde yer almaktadır.

⁵⁸ Baudrillard, *Üretimin Aynası Ya da Materyalist Eleştiri Yanılsaması*, 41-42.

⁵⁹ Jean Baudrillard, *Cool Anılar 1-2(1980-1990)*, Çev., Ayşegül Sönmezay, Ayrıntı Yayınları, İstanbul 2014, 27.

⁶⁰ Eroğlu, *Jean Baudrillard'a Saygı*, 91-92.

⁶¹ Baudrillard, *Cool Anılar 3-4(1990-2000)*, 44.

⁶² Jean Baudrillard, *Kötülüğün Şeffaflığı Aşırı Fenomenler Üzerine Bir Deneme*, Çev., Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, İstanbul 2016, 56.

⁶³ Jean Baudrillard, *Cool Anılar 5(2000-2004)*, Çev, Ayşegül Sönmezay, Ayrıntı Yayınları, İstanbul 2002, 37.

Aşırı korumalar bağışıklıklarla savunmaları da ortadan kaldırmaktadır. Mikroplarla mücadele imkanı ellerinden alınan antikorlar organizmaları kendilerine hedef olarak seçmektedir. AIDS ve kanser gibi hastalıklar dışarıdan bir saldırı sonucunda bedenin uğradığı organik bozukluklar neticesinde ortaya çıkan hastalıklar değildir. Bu türden hastalıklar daha çok aşırı derecede muhafaza altında tutulan bedenlerin normal işlevlerini kaybetmelerinden kaynaklanan hastalıklardır. Aşırı derecede koruma altında tutulan bedenler bağışıklıklarını kaybettikleri için hastalıklar kolaylıkla meydana gelebilmektedir. Terör sorununa politik bir çözüm bulunamadığı gibi AIDS ve kanser gibi hastalıklara da biyotıbbi bir çözüm bulunamamıştır.⁶⁴ Bunların temelinde aynı şeyleri aramamız gerekiyor: Bünyenin/toplumsal bünyenin biyolojik ve politik anlamda aşırı kuşatılmasının anomalik sonuçları...

Akılcı gelişmeler neticesinde dünyaya egemen olduğunu düşünen insanlık sürekli kaos ve felaketler ile yüzleşmektedir. Yaşadığımız evren belirsiz özellikleriyle denetlenmesi mümkün olmayan bir dünyaya dönüşmüştür. Geçerli olabilecek tek kural belirsizliklerin egemenliğidir. Bu belirsiz/rastlantısal ortamlarda ise gerçek, anlam, iletişim ve sır ise bulunmaz Hint kumaşlarına benzemektedir.

İnsanlar artık zamanın varlığından söz edemez hale geldiler çünkü zamandan bahsedildiği an zaman çoktan geçip gitmiş oluyor. Burada kastedilen geçip gitmiş olma ortadan kaybolmayla ilişkilidir. Yoksa tükenme ve yok olma gibi doğal olgular veya fiziksel süreçlerden bahsedilemez. İnsanoğlu doğa yasalarıyla uzaktan yakından ilişkisi olmayan kendine özgü ortadan kaybolma biçimi icat edebilmiş tek canlı türüdür. Zaman, klasik anlamının(geçmiş, şimdiki ve gelecek) çok dışında nerede başlayıp bittiği belli olmayan, sonunu görebilmenin imkansız hale geldiği bir süreci ifade eder hale gelmiştir. Son kavramının özünde bir şeyi nihayete erdirmek olduğu için bu kavramın belirli bir anlam taşıdığını kabul etmeliyiz. Şimdilerde sonla bağlantısı olmayan soyut ve cesetleşmiş bir dünyada yaşıyoruz. Soyutlaşan ve cesetleşen şeyler için yapabileceğimiz bir şey ise mümkün değil. Cesetlerin yeniden üretimi neticesinde son ile ilişkimiz kalmadı. Şeyler sona ermemekte, şeylerin sonu olmamaktadır. Sona erdirememe durumunu her şeyde yaşamaktayız. Şöyle ki sahte veya gerçek olmaları önemli olmayan olayların sürekli haberleştirilmesiyle karşı karşıyayız. Bu tür olaylar

⁶⁴ Jean Baudrillard, *Tam Ekran*, Çev., Bahadır Gülmez, Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş., İstanbul 2002, 108.

sona erdirildikleri noktadan itibaren tekrar yeni bir olay statüsüne dönüşebilmektedir.⁶⁵ Baudrillard'a göre:

“ Şu an başa çıkmak zorunda olduğumuz simülasyon kültürü kitle iletişim araçlarıyla sonsuza uzanan bir alana taşınmaktadır. Dolayısıyla sınırlarını aşan şeylerin kökenleri veya sonları yok. Bunun yanında artık şeyler mantıksal veya diyalektik açıdan gelişmek yerine kaotik olarak veya rastgele geliíyorlar. Aşırılığa uzanan bu gelişmede anlam ve içeriğin yok olduğunu söylemeliyim.⁶⁶”

Ölüm fiziksel anlamda bir sondur lakin insanlar ölümden kurtulabilmek için yaşlanmamanın formüllerini aramaya, ölümlü getirebilecek bütün olasılıkları bertaraf etmeye çalışıyorlar. Hatta bu çaba öylesine muazzam şekilde gelişmekte ki insanlar doğar doğmaz ölmemenin iksirlerini bulmaları yönünde güdülenmektedirler. Bizlere bu imkanı tanıyan teknoloji hedeflediğimiz ölümsüzlüğü bizlere getirebilmek için elinden gelen her şeyi yapıyor.

Düşünür özünde kimlik diye bir şeyin olmadığını iddia etmektedir. Ona göre insanlar kimlik komedisi oynayarak öznel menfaatler uğruna kendilerini tüketmekten başka bir şey yapmamaktalar, kendilerini temsil ettiklerini düşündükleri bir hayaleti yaşatmaktalar.⁶⁷ Özgürlük, bireysellik, irade, kimlik ve benzeri kavramlar sistemin insanlara anlattığı muazzam masallar olup bireylerin düşünce ve eylemlerine çelişki ve anlamsızlık katmaktadırlar. Sistem özgürlük ve sorumluluklar noktasında bireysel hakları sınırsız tuttuğunda meydana gelen olumsuz durumları tamamen bireye yüklemektedir. Bütün eylemlerin sorumlusu bireymiş gibi, karar mercii bizmiş gibi ve irade sahibi insanmış gibi. İnsanları kimlik teröründen kurtarabilecek tek şey rastlantıdır Düşünür'e göre. İnsanın verdiği tüm kararlar ve gerçekleştirmek istediğı bütün eylemler kimliğin istediğı şekilde sonuçlanmamalıdır. Böyle bir işleyişte sorumluluk sahibi özne ve irade parçalara bölünmeli, rastlantı egemenliğini ilan etmeli ve kimlik darmadağın olmalıdır. Bütün kimlikleri ve eş değerliliklerini yok ederek insan yaşamasını

⁶⁵ Jean Baudrillard, *Anahtar Sözcükler*, Çev., Oğuz Adanır ve Leyla Yıldırım, Paragraf Yayınevi, Ankara 2005, 70-71.

⁶⁶ Boris Gruys, *Jean Baudrillard im Gespräch mit Boris Groys*, Siemens Medienkunstpreis, 1995. Çevrimiçi: <http://zkm.de/jean-Baudrillard-im-gespraech-mit-boris-groys> Erişim Tarihi: 13.05.2017.

⁶⁷ Jean Baudrillard, *Şeytana Satılan Ruh Ya da Kötülüğün Egemenliğı*, Çev., Oğuz Adanır, Doğu Batı Yayınları, Ankara 2015, 53.

öğrenebilmelidir. Kimliklerin başkalarıyla değiş tokuşunun olanaksız hale gelmesi imkansız değiş tokuş sürecinin belki de en uç ve en zavallı şekillerinden birisidir. Rastlantı normal yaşantımızın belirsizliği içerisinde gizil şekilde durmaktadır. Gündelik yaşantımızın bir anının diğer anlarla belirsiz bir süreklilik göstermesi nedeniyle rastlantıda belirsiz bir hal almıştır. İnsanların bu durumu tam anlamıyla çözebilmeleri için kimlik denilen bir şeyin olmadığını kabul etmeleri gerekir ve ben denilen şey bu dünya üzerinde yansımış bir görüntüden farklı şey değildir. Özgürlük, kimlik, sorumluluk, irade gibi kavramların ardından koşmak beyhude bir çabadır. İnsanın nasıl biri olduğu kimliğine göre değil yaşamı boyunca oluşturduğu kişiliğe bakılarak söylenmelidir. İnsanlar kendi gerçekliklerini, egemenliklerini, kimliklerini hazmetmek için yutmuşlardır. Lakin bu gerçeklik, egemenlik ve kimlik insanlarda hazımsızlık oluşturduğu için aynı istek derecesinde bunlardan kurtulmak kısacası kusmak istemekteyiz. Kimliğe ve egemenliğe duyulan mutlak istek karşısında paradoksal şekilde aynı tepki gücünde bunlardan kurtulmak isteyen modern insanlar olduk.

İnsanlık belirli bir sınırı aştıktan sonra hala daha giderek artan bir şiddette fazlalık eğilimi gösteriyorsa bu sistemin sonunda felaketlerle karşılaşacağını işaretidir. Mevcut sistemlerin yok olmasına neden olan şey fazlalıklardır. Bu mantıkta sınırını aşan sistemimizde artık büyüme ve gelişmeden çok hastalıklı bir büyüme ve gelişmenin olduğunu görebiliyoruz.⁶⁸ Gerçekliği ve insanlığı müspet anlamda değiştirebilmek artık imkansızdır. İnsanlığı bekleyen belirsizliğin kökeninde eksiklikler değil fazlalıklar var. Eksiklikten kaynaklanan belirsizliklerin her zaman için çözüm yolları mevcutken fazlalıktan kaynaklanan belirsizlikler için onarım mümkün değildir.⁶⁹ Yaşadığımız dünyada gerçekliğe dair bir kırılma noktasından bahsedeceksek bu nokta aşırı doyma, aşırı bıkınlık, aşırı bolluk, her şeyi aşır geçebilme durumlarıdır. Bütünsel gerçeklik bu yönüyle her şeyin aşırılığını insanlara sunabildiğinden böylesi bir evreyi bozuk denge evresi olarak açıklayabiliriz.⁷⁰ Tarihin hiçbir döneminde böylesi özgün ve radikal bir durumla karşılaşılmamıştır. İnsanların tahammül edemedikleri şey artık kıtlık, baskı altında tutulma, kölelik, yabancılaşıma değil; bolluk, özgürlük, sorumsuzluk ve şartsız teslimiyettir. Arkaik toplumların özelliği yokluk ve kölelikken bizim toplumumuzun

⁶⁸ Baudrillard, *Şeytana Satılan Ruh Ya da Kötülüğün Egemenliği*, 186.

⁶⁹ Mark Poster, *Jean Baudrillard: Selected Writings: Second Edition*, Çev., Jacques Mourrain, Der., Mark Poster, Stanford University Press, 2002, 196.

⁷⁰ Jean Baudrillard, *Can Çekişen Küresel Güç*, Çev., Oğuz Adanır, Doğu Batı Yayınları, Ankara 2017, 16.

özelliği bolluk ve liberalizmdir.⁷¹ Bu bolluk ve liberal anlayış tamamen gerçeklik barındırmayan ve insanları yoğun bakıma mahkûm etmiş olan bir anlayıştır. İnsanlık egemenlik ve sömürgeye değil bolluğa ve sorumluluklarımızı elimizden alan sisteme karşı çıkamamaktadır. Sistemin kendini kusursuzlaştırma yönündeki ilerlemeleri hem bütünleşme hem de paradoksal olarak dışlamayı getiriyor. Mesela teknik ve mekanik anlamda sistem kusursuzlaştıkça daha fazla sayıda insan işsiz kalmaktadır.

Düşünür özgürlüğe karşı antipatisinin olduğunu sürekli dile getirmiştir.⁷² Modernitenin ideali haline gelen özgürlük klasik anlamdaki değerini kaybederek büyük bir değişime uğradı. Böylesi bir değişimde insanlar özgürlüğün ne anlama geldiğini bilmiyor. Özgürleşmeyle şahısların kendilerine yeni bir kimlik yaratmaları isteniyor. Teknik gerçekleştirmenin bütün olanaklarını sahip olduğumuz için kendimizi özgür zannediyoruz. Amaçtan yoksun bir özgürlük dünyasında her şey işlemselliğe indirildiğinden özgürlüğün gerçek anlamını kimse bilemez halde. İnsanları özgürleştirme söyleminin altında büyük bir tuzağın olduğunu görmeliyiz.

Terörist eylemler artık gerçek niteliklerinin sınırlarını aşarak her yere sirayet edebiliyor. Kimi zaman teknik arızalardan dolayı meydana gelen kazalar terörist örgütler tarafından üstlenilmiş, kimi zaman ise gerçek bir terörist eylem iktidarlar tarafından kaza süsüymüş gibi gösterilmiştir. Hatta ve hatta doğa olaylarında bile terörist parmağı olabileceği düşünülmüş, emperyalist mantığın sömürmesini sürdürebilmek için terörizmi bahane ettiği görülmüştür. İnsanları dur durak tanımadan sınırsızca bir terörist anlayışa sürükleyen şey sistemin kendisidir. Çünkü sistem hem kendi eylemlerinde hem de kendisine karşı yapılan eylemlerde her şeyi terörizm mantığına indirgemıştır.

Düşünür bir çeşit meydan okuma içerisinde olduğundan yazdıklarının anlaşılabilir olanağının giderek azaldığını ifade etmektedir.⁷³ Düşünür o zaman kadar kimsenin bakmadığı bir pencereden bakarak kendi yaşadığı Batı uygarlığını eleştirmiş, yerin dibine sokmuş ve bu toplumun temel taşı moral bozukluğu olarak ifade etmiştir.⁷⁴ Ona göre günlük yaşantımız içerisine o kadar fazla imaj ve görsel unsur

⁷¹ Baudrillard, *Can Çekişen Küresel Güç*, 77.

⁷² Baudrillard, *Tekil Nesnel Mimarlık Felsefe*, 85, 99.

⁷³ Özkan Eroğlu, *Baudrillard'ı Okumak*, Tekhne Yayınları, İstanbul 2014, 87.

⁷⁴ Eroğlu, *Baudrillard'ı Okumak*, 88.

girmiştir ki bundan böyle orijinal diye niteleyebileceğimiz hiçbir şey kalmamış, tamamen bir çeşit taklit ve simülasyon yaşanmaya başlanmıştır.

Şeyler hususunda Düşünür'ün fazlasıyla kötümser ve şeyleri felakete sürükleyen bir bakış açısı olduğu söylenir. Lakin Düşünür bu iddiaya şöyle cevap vermiştir:

“Kesinlikle kötümser değilim, felaketle sonuçlanma görüşüne ise evet diyorum. Ancak bunu şu anlamda söylüyorum, bu devinimde ortaya çıkmaya başlayan bir eğrilik var. Düz bir çizgi halinde sonuca gitme olamaz.”⁷⁵

Düşünür medyanın kodlarının tahrip edilebileceğine, karşılıklı konuşma ihtimaline ve simgesel takasa özgü radikal mütekabiliyete inanıyor olması nedeniyle kötümser olarak nitelendirilmemelidir.⁷⁶ İşlevsel bozukluklar, kirlilik ve ahlaki bozukluklar ne derecede olursa olsun; şeylerin teknolojik gelişmeleri insanlık adına ne kadar tehlikeli olursa olsun; böylesi berbat durumlarda bile dünyanın mutlak anlamda düzeltilmesi imkan dahilindedir⁷⁷ onun için.

Normal şartlar altında müstehcenliğin herhangi bir temsil kabiliyetinin olmaması gerekmektedir. Ancak içinde yaşadığımız dünyada müstehcenliğin temsil edebilme özelliğine sahip olduğunu görüyoruz.⁷⁸ Müstehcen kavramının sır kavramının tersi olduğu kabul edilirse bu durum daha iyi açıklanabilir. Artık her şey herkesin gözü önünde yaşanmaya başladığından sır ortadan kaybolmuştur ve müstehcen ise temsil yetkisi almıştır. Sır olan her şeye önce bir gerçeklik kazandırılmış ve daha sonra bu gerçeklikler gerçekten daha gerçek şekle sokularak müstehcenleşmiştir. İnsanların referanslarından vazgeçmeleri imkansız gibi bir şeydir. Ancak referanslar her seferinde

⁷⁵ Jean Baudrillard, *Metinler ve Söyleşiler*, Çev., Oğuz Adanır, Ajans Tümer Tanıtım Ürünleri Tic. ve San. Ltd. Şti. İzmir 2008, 152.

⁷⁶ Fahrettin Altun, “Jean Baudrillard’ın Medya Teorisinin Kaynakları Hakkında Bir Tartışma”, *Özne Dergisi*, 14. Kitap, Bahar 2011, 78.

Jean Baudrillard kitle iletişim araçlarının iletişimi yok ettiği fikriyle Jürgen Habermas’ın iletişimsel eylem kuramına yaklaşmıştır. Habermas’ın ideal konuşma durumu ve tahrif edilmemiş iletişim kavramlarıyla ortaya attığı tartışma/müzakere fikri ile Baudrillard’ın simgesel evrenden devşirdiği otantik iletişim fikirleri birbirleriyle örtüşmektedirler.(Bakınız. Fahrettin Altun, “Jean Baudrillard’ın Medya Teorisinin Kaynakları Hakkında Bir Tartışma”, 79 ve Jürgen Habermas, *Knowledge and Human Interests*, Boston, Beacon Press, 1971. s.41-42.) Baudrillard kendinden önceki çalışmalarda pek alışkın olunmayan medya egemen bir dünyada iletişimin içeriksel ve yapısal dönüşümünü ortaya dökmeyi kendisine dert edinmiştir.(Bakınız: Mark Poster, *Jean Baudrillard: Selected Writings: Second Edition*, 5) "İdeal yüz yüze ve grup konuşmanın" iletişimsel anlamda çok önemli olduğunu düşünen Baudrillard bu yönüyle Habermas’ın “İletişimsel eylem kuramına” yakınlık göstermektedir.

⁷⁷ Baudrillard, *Bir Parçadan Diğereine François L'yonnet İle Söyleşi*, 90.

⁷⁸ Baudrillard, *Çaresiz Stratejiler*, 83-84.

aleni bir biçimde ortaya konulmamalı, mahremiyet içerisinde kalmalıdır. Yaptığımız işin özü muhakkak oradan çıkmalıdır lakin her şeyde bu referanslar görünür olmamalı hatta bu öze etki eden şey yeniden ortaya konulabilecek faydalı şeylere aracı olmalıdır.

Her şeye şeffaflık kazandırma bir sistemin çöküşünü beraberinde getirir. Gerçekliğin ve modernliğin iç içe geçmiş bütün olumlu ve olumsuz göstergelerini görünür kılmaya çalışmak felaketleri ortaya çıkarmıştır. Düşünür her şeyin görünür kılınması durumunda görünecek hiçbir şeyimizin kalmadığını öğreneceğimizi iddia etmektedir.⁷⁹ Bütün şeffaflıklar karşıtını yani gizli olanı çağrıştırmaktadır. Şeffaflık söylemlerinin ahlak, erdem, iyilik, dürüstlük gibi referanslarla ilişkisi söz konusu değildir. Şeffaflıklar kendi içerisinde gizli ve dünyevi bir şeyler barındırır ve biz bu nedenle şeffaflığı gizlilik ve dünyevi yönleriyle ele almalıyız. Şimdilerde gizli olan bu şeyler uğursuzluk, fesatlık, yasa dışılıkla ilişkilendirilmekte dolayısıyla kötülük ilkelerine yaslandırılmaktadır.

1.2.1. Baudrillard'ın Batı'ya Bakışı Ya da Ötekiliğin Kökenleri

Batı medeniyetinin sembolik değerlerini kaybettiğini açık yüreklilikle haykırabilen ilk düşünürlerden biri Baudrillard'dır. Kendi çağdaşlarının bakış açısından çok farklı bir biçimde Batı'yı analiz edebilen Düşünür Batı tarafından karamsar biri olarak düşünülse de; Düşünür bu görüşün tam tersi kendisinin çok iyimser bir bakış açısına sahip olduğunu söylemektedir.⁸⁰ Ona göre gelinen durumdan çıkarılabilecek iki sonuç vardır: Birincisi Batı; medeniyet adı altında toplumsal, ekonomik, kültürel ve politik anlamda yapılabilecek her şeyin en iyisini yapmıştır ve bundan sonra yapılabilecek hiçbir şey kalmamıştır. İkincisi Batı, medeniyet adına yapmış olduğu bütün girişimlerde tepetaklak olmuştur ve artık bütün değer sistemleriyle en alt seviyede bulunmaktadır. Varılan sıfır noktasında yapılabilecek en doğru şey mevcut hali bir başlangıç olarak görmek ve olumsuzlukları gidermektir.

Düşünür ikinci bakış açısının doğru olduğunu kabul ederek bütün enerjisini ölmekte olan Batı uygarlığının fişini çekmeye adanmıştır. Batı düşüncesi sona erdiğinde

⁷⁹ Jean Baudrillard, "The Violence of the Image and the Violence Done the Image", *Baudrillard West of the Dataline* içinde, Der., Victoria Grace, Heather Worth, Laure Simmons, Palmerston North, Dunmore Press, 2003, 174.

⁸⁰ Baudrillard, *Metinler ve Söyleşiler*, 8.

ancak yeni adımlar atılabilir ve yeni girişimlerde bulunulabilir. Bundan dolayıdır ki Batı egemenliğine bırakılan bütün insan bilimleri ve hatta fen bilimleri gidebilecekleri en uç noktaya kadar götürülerek çökertilmeli, bu bilimlere kısa devreler yaptırılmalı ve neler olacağı görülmelidir.⁸¹ Düşün adamı mücadele sisteminin adını *Kuramsal Şiddet* olarak açıklamıştır. Kuramsal şiddet; sosyoloji, psikoloji, antropoloji, dil bilim gibi sosyal disiplinleri bir birleriyle çarpıştırarak ortaya nelerin çıkabileceğini görme çabasıdır, aslında. Bu çarpışma mücadelesinde ekonomi, tarih, siyaset, felsefe ve edebiyat gibi diğer disiplinlere başvurulmaktadır.

Düşünür Batı medeniyetini en ince ayrıntılarına kadar tanıyabilmiş bir insandır. Baudrillard, sistemin kendi bakış açısının tam tersi bir bakış açısıyla Batı'yı tanımlamaya çalıştığından Batı medeniyeti tarafından hemen hemen hiç sevilmemiştir. Kuramsal şiddeti uygularken Baudrillard'ın vazgeçemediği en etkili silah ise ironidir. İroni bu anlamda okuyucunun konuya dahil edilebilmesi için olmazsa olmazdır. Sistemin geldiği noktayı tersine çevirebilmek neredeyse imkansız gibidir. Lakin Düşünür umutsuzluğun içerisinde bir yerlerden muhakkak bir gün umudun fişkirabileceğini ümit etmektedir. Ona göre bir çeşit ümit, beklenti ve görüngen her zaman için vardır.⁸² Sistem ve bütün bileşenleri ortadan yok olmalıdır lakin bu yok olma felaketle sonuçlanacak bir yok oluş olmamalıdır.⁸³ Sistem kendi yok oluşunu kendi hazırlamalıdır; bizlerin yapacağı şey ise Batı'yı yok oluşa sürükleyecek radikal ve kuramsal şiddet biçimlerini dolaşıma sokabilmektir. Çünkü Batı'da gerçekte iyilik ve iyi niyet adına yapılan hiçbir şey yoktur.⁸⁴

Baudrillard Batı'nın kesinlikle kötü niyetli olduğunu düşünmektedir. Batı kolonileştirdiği ülkeleri egemenliğine geçirirken iyi niyeti bahane etmişse de –ve her nasılsa kendine bunu inandırmıştır- yapmış olduğu şeylerin iyi niyetle uzaktan yakından herhangi bir ilişkisi yoktur.⁸⁵ Tepeden inme bir şekilde tamamen hayaletsi bir sızma ve askeri dikta ile bu egemenlik elde edilmiştir. Batı'nın dünyanın geri kalan kısımlarını geliştirme miti ise çökmek üzeredir. Çünkü gerçek anlamıyla diyalog, iş birliği, yardımlar ve geliştirme politikaları hiç uygulanmamıştır. Batı'nın ikiyüzlülüğünün

⁸¹ Baudrillard, *Metinler ve Söyleşiler*, 8.

⁸² Eroğlu, *Baudrillard'ı Okumak*, 74.

⁸³ Eroğlu, *Baudrillard'ı Okumak*, 156.

⁸⁴ Oğuz Adanır, *Simülasyon Kuramı Üzerine Notlar ve Söyleşiler*, Hayalet Kitap, İstanbul 2008, 98.

⁸⁵ Altun, "Jean Baudrillard'ın Medya Teorisinin Kaynakları Hakkında Bir Tartışma", 160.

farkına varan dünyanın ötekileri, Batı'yı yok saymakta; güçsüz kaldığı durumlarda ise aşağılanmaya karşı ters bir simülasyonla aşağılattırma politikası uygulamaktadırlar. Gelişme miti boş ve önemsiz hale gelmiştir; dünyanın geri kalan kısmı farklı ve özgün karşı koyma mitleriyle(yerel kültür, ahlak, simgesel değiş tokuş ve benzeri) düzene karşı durmaktadır. Bu yeni ve özerk meydan okuma biçimlerinin insanlığa nasıl bir gelecek hazırlayacağı ise belirsizliğini koruyor.

Batı; dünyanın geri kalan kısmına gıda, hastalık, ideoloji ve teknoloji taşımıştır. Bunlar karşısında onlar müdafaa güçlerine sahip değillerdi. Ancak ironik mahiyette dünyanın ters yüz olmasıyla Batı bugün herkesten daha savunmasız şekildedir.⁸⁶ Batı'nın kötülüğüne karşı iyilik artık etki göstermiyor. Kötüye karşı en kötü olmayı becerebilmek gerekiyor.⁸⁷

Avrupa feodalite, aristokrasi, burjuvazi, çeşitli ideolojiler ve çok yönlü devrimler yaşamıştır. Yaşanılan bu değişimlerin Batı haricinde hiçbir yerde kıymeti harbiyesi olmamıştır. Batı'nın yaşadığı bu özgün durumları taklit etmeye çalışan toplumlar komik hallere düşmüşler ve yollarını şaşırılmışlardır. Amerika ise Batı'nın bu yaşamsal referanslarını değerli görmeyerek kökten bir modernliğe sahip olabilmesini başarabilmiştir. Dolayısıyla da modernliğin gerçek anlamda yaşanabildiği tek ülke Amerika olabilmıştır. Amerikalılara göre mutluluk, hak, özgürlük, zenginlik gibi değerler önceden verilmiştir ki bu durum gerçekleşmiş ütopya kavramıyla ifade edilmektedir.⁸⁸

Batı insan haklarının ve özgürlüklerin çöplüğü konumuyla var olmuştur.⁸⁹ Ultra dondurmalar Doğu'nun özgürlüklere karşı takınmış olduğu negatif bir tavırsa; ultra akışkanlıklar da Batı dünyasının özelliğidir ki bu durum daha tehlikelidir. Çünkü Batı fikirlerin, kültürlerin, yaşam tarzlarının ve cinselliğin özgürleşmesi pahasına referansları kendi değer çerçevesinin dışında çözümlenmiştir. Doğu ülkeleri doğru şekilde analiz edildiklerinde bu ülkelerde özgürlük dahil bütün demokrasi bileşenlerinin nekahet dönemi yaşadıklarını ve müspet anlamda muazzam bir enerjiye sahip olduklarını görebiliriz. Ancak Batı'nın politikalarının demokrasiyle uzaktan yakından hiçbir ilişkisi yok. Herkesin bildiği bir şey var ki modern Batı bizzat kendi ilkelerini ve değer

⁸⁶ Baudrillard, *Kötülüğün Şeffaflığı Aşırı Fenomenler Üzerine Bir Deneme*, 90.

⁸⁷ Baudrillard, *Kötülüğün Şeffaflığı Aşırı Fenomenler Üzerine Bir Deneme*, 91.

⁸⁸ Jean Baudrillard, "Made in U.S.A. Mutluluğu", Çev., Oğuz Adanır, *Felsefe Dergisi*, 86(3), 117.

⁸⁹ Baudrillard, *Tam Ekran*, 43.

yargılarını inkar ederek sistemin demokrasi kılıfıyla insanlık dışı faaliyetlerini sürdürmesine katkı sağlıyor. Baudrillard Batı'nın ilkelerinden vazgeçişini, ahlaksızlığını ve ötekiye karşı utanç verici uzlaşmasını *demokratik çürüme* olarak ifade ediyor.⁹⁰ Zaten Batı'nın uygulamaya çalıştığı demokrasi ile diktatörlük arasında çok ince bir çizgi bulunmaktadır.

Gerçek dünya yok edilebilseydi bu durum kusursuz bir cinayet olurdu. Bir cinayetin kusursuzluğunda suç oluşturan şey kusursuzluktur. Özünde yaşadığımız dünyanın eksikliklerini ortadan kaldırarak onu mükemmelleştirme çabası onun sona erdirilmesine eşdeğerdir ve bu durum kusursuz cinayetin kendisidir.⁹¹ Bütünsel gerçekliklerden uzak illüzyonlardan oluşan dünyada Batı haricindeki diğer kültürler yanılsamayı yanılsamayla, kötülüğü de kötülükle sürdürmektedirler. Ancak Batı yanılsamanın karşısına gerçekliği koyarak gerçekliğin var olduğu noktada diretmeye çalışmaktadır. Batı'nın yapmış olduğu bu durum aslında farklı bir tür yanılsama örneğidir. Baudrillard bu noktada Nietzsche'nin gerçekliğin muğlaklığını, kokuşmuşluğunu, ortadan kaybolduğu görüşünü; bunun yerine kendi farkındalığında olan yanılsamanın mutlak üstünlüğü görüşünü temel çıkış noktası olarak görmektedir.⁹² Baudrillard için Nietzsche'nin yaşamsal yanılsama ile ilgili söylediği şeyler muazzam derecede önemlidir.⁹³ Baudrillard, Nietzsche'nin yaşamsal yanılsama görüşünü kitle iletişimsel ve dijital dünyada bütünsel gerçekliğe karşı konulması gereken bir perspektif olarak görmüş, geliştirmiş ve daha içkinel bir form haline dönüştürmüştür.⁹⁴

Dünya üzerinde sadece Batı kültürleri gerçekliği hayat memmat meselesi haline getirmişler, dillerine pelesenk etmişler ve gerçekliği evrensele yaymak için muazzam enerji harcamışlardır. Batı haricindeki diğer kültürler gerçekliğin bu kadar mevzu bahis yapılmasına anlam veremiyorlar. Hatta Batı kültürü gerçekliği nesnel bir çerçeveye sokarak yanılsamaların bertaraf edildiği bir dünyayı bize dayatmaya çalışmaktadır. Bu nesnellik anlayışı gerçekliğe hep cepheden bakmanın zorunlu olduğunu ifade ediyor bize. Oysaki her zaman için yüz yüze olma durumu geçerli sayılamaz. Bu anlamda yüz

⁹⁰ Jean Baudrillard, "Çürümenin Aynası", *Express Haftalık Hayat Ansiklopedisi*, Yıl:3, Sayı:128, 1996, 7.

⁹¹ Baudrillard, *Anahtar Sözcükler*, 73-74.

⁹² Friedrich Nietzsche, "On Truth and Lies in a Nonmoral Sense", *Philosophy and Truth* içinde, Der., Daniel Breazeale, Sussex: Harvester Press, 1979, 85.

⁹³ Jean Baudrillard, *The Illusion of the End*, Polity Press, Cambridge 1994, 110.

⁹⁴ Christopher Horrocks, *Baudrillard ve Milenyum*, Çev., Kaan H. Ökten, Everest Yayınları, İstanbul 2000, 21.

yüze gelmenin nesnellikle bir ilişkisi yoktur. Unutulmaması gereken önemli nokta şu ki bilinç dışında kalan nesnelere nesnel gerçekliği konusunda bilgi sahibi olabilmemizin imkansızlığıdır.⁹⁵ Çünkü insanoğlu şeyleri salt zihinlerinde yeniden canlandırabilme ölçüsünde anlayabilmektedir. Bu yeniden canlandırma dışında kalan nesnelere nesnellikleri konusunda fikirler sunulması bilimsel bir yanılgıdır. Bilinç dışında kalan şeyler hakkında bilgi sahibi olamayacağımızdan nesnellikleri konusunda da fikir üretmeyiz. Kaldı ki özne ve nesne konusunda iç içe geçmelerin olduğu yanılsamalar aleminde ve gerçekliğin birbirine karıştığı dünyada öznenin ve nesnenin konumlarını tam olarak belirleyebilmemiz mümkün değildir. Bu tür bir karışıklıkta özneyi belirleyen nesne ile nesneyi belirleyen öznenin karşılıklı oyunlarını görebilmeliyiz. O halde nesnellik veya öznellik denen bir şey mümkün değildir ve bu durum olsa olsa ikili bir yanılsamanın ispatıdır.⁹⁶

Baudrillard'a göre insanlığın ırkçılıkla tanışması Batı kültürünün zoraki egemenliğiyle başlamıştır.⁹⁷ Irkçılığı bir tutku, bir arzu ve üstünlük haline getiren şey ırkların iletişiminin ve etkileşiminin imkansızlığıdır. Bırakın diğer ırklarla tartışmayı ırkçı insan bunu düşünmekten bile kaçınır haldedir. Irkçılığı ortadan kaldırmanın yolu kimliğin kör ve sakın noktasına geri dönmesini becerebilmektir.⁹⁸

Batı medeniyetinde akıl geliştikçe yaşlılar insanlık dışı birer varlık olarak görülmüş ve normallik sınırının dışında tutulmaya çalışılmıştır. Kültürel gelişmeye paralel olarak yaşlılar ölümsüzlük kavramının gelişmesine engel oldukları düşüncesiyle ayırmaya tabi tutulmuşlardır.

Irklar, cinsiyetler, türler ve egemenlik biçimleri nevi şahsına münhasır özelliklerini bırakıp da farklılıklarını ortaya koyarak ortak bir ölçütle değer üretmeye başladıkları andan itibaren birbirlerine üstünlük kurma sevdasına düşmüşler ve kendi özgünlüklerinin anlamını yok etmişlerdir.⁹⁹ Bütün ayrımcılık şekillerinde evrensel diye tabir edilen nesnel ölçütlerin payı var. Baudrillard ötekiliği sadece ırk, dil, kültür, vatan, kimlik, semboller, din, etnisite bağlamıyla sınırlı tutmamıştır. O hastalık, ölüm, şiddet, yabancılık, olumsuzluk gibi istenmeyen ve kabul görmeyen her şeyi ötekiliğin alanı

⁹⁵ Baudrillard, *Şeytana Satılan Ruh Ya da Kötülüğün Egemenliği*, 36.

⁹⁶ Baudrillard, *Şeytana Satılan Ruh Ya da Kötülüğün Egemenliği*, 35.

⁹⁷ Baudrillard, *Simgesel Değiş Tokuş ve Ölüm*, 218.

⁹⁸ Baudrillard, *Cool Anılar 1-2(1980-1990)*, 308.

⁹⁹ Baudrillard, *Cool Anılar 3-4(1990-2000)*, 131.

içerisinde dahil etmiştir.¹⁰⁰ Ötekiliği ortadan kaldırmak için harcadığımız bütün çabalar nihayetinde ötekiliği yok etmez, özünde bu çabada bizler kendimizi ortadan kaldırırız. Modernleşmeyle ötekinin yok edilmesi çabası içerisinde bizler farkında olmadan ötekinin üretimini gerçekleştirmeye başladık.¹⁰¹ Artık onu ortadan kaldırmak, paramparça etmek, nefret etmek, kin tutmak, akıl yarışlarına girmek, ayartmaya çalışmak onu ortadan kaldırıcı faaliyetler değildir. İnsanlar her halükarda ötekinin üretimi için muazzam bir çaba sarf etmektedirler.

Evrensel olma azgınlığı ve yaşayan diğer bütün ırkları yok etme kudurganlığı ne mantıkla sürüp gidebiliyor.¹⁰² Dünyanın herhangi bir yerinde farklı bir ırk ortaya çıksa onu da yok etmeyi ister Batı. Batı'nın uzaya ilgi duymasının temelinde de böyle bir mantık yatıyor olabilir. Oralarda farklı bir ırk yaşıyorsa onu da egemenliği altına alıp ortadan kaldırma düşü Batı için muazzam bir hayal.

İnsan ırkları arasında nesnel anlamda herhangi bir fark bulunmadığını ifade etmek; ırklar arasında nesnel farkların bulunması durumunda ayırtılma mantığının geçerli olacağı anlamına gelmektedir ki bu durum ırkçılığın farklar durumunda onaylanabileceği düşüncesini göstermektedir.¹⁰³ Bu düşünce yapısının en az ırkçılık düşüncesi kadar tehlikeli olduğunu unutmamak gerekir. Bu durumda söylenmesi gereken şey nesnel farklılık dayanakları olsa bile ırkçılığın asla ve asla kabul edilmeyeceğidir. Egemenlik fikrini reddetmek sadece egemenlik altında kalmayı değil aynı zamanda egemenlik kurma fikrini de dışlamayı gerektirir.¹⁰⁴ Egemenlik altında kalma fikrinin reddi egemenlik kurma fikrinin reddiyle aynı şiddette olabilseydi en güzel devrim düşünceleri çoktan gerçekleşmiş olurdu.

Aydınlanma ve reform düşünceleriyle aklın egemenliğinde ırkçılığın giderek azalması gerekirdi. Ancak gelinen durumda ırkçılığın giderek güçlendiği görünüyor. Bunun temelinde genetik ırk kuramının dayanaksızlığını aramak yanlış olmaz.¹⁰⁵ Ötekinin doğal yazgısını yapay bir yazgıyla değiştirme düşüncesi başkalık paradigmasının değişimine neden olmuştur. Milliyetçiliğin transmilliyetçilik mantığına

¹⁰⁰ Baudrillard, *Kusursuz Cinayet*, 139.

¹⁰¹ Baudrillard, *Kusursuz Cinayet*, 141.

¹⁰² Baudrillard, *Cool Anılar 5(2000-2004)*, 42.

¹⁰³ Baudrillard, *Cool Anılar 5(2000-2004)*, 107.

¹⁰⁴ Baudrillard, *Cool Anılar 5(2000-2004)*, 110.

¹⁰⁵ Baudrillard, *Tam Ekran*, 63.

evrilmesi sonucunda evrensel bir ruhun kadirşinaslığı ortadan kaybolmuştur. Öteki tarafından mahrum bırakılmanın değil ötekiden mahrum olmanın egemen olmasıyla insanlar kendi bedenlerine, kendi kimliklerine kendi görünümüne, kendi isteklerine mahkûm olmuşlar ve sanallaşmanın mantığında gerçekliklerini kaybetmişlerdir.¹⁰⁶ Artık birey kendi nesnesi, kendi arzusu ve kendi kendinin iletişim düzeneği haline gelmiştir.

Batı gitgide duyarsızlaşan bir toplum oldu ve bu duyarsızlaşmamızın neticesinde öteki olan her şeye karşı kin duyulmaya başlandı. Kendi imgemizden, kendi kimliğimizden, kendi görüşümüzden olmayan her şeye karşı duyarsızlaştık.¹⁰⁷ Dünya küresel bir köy haline geldikçe insanlar diğer kültürlerle karşılaşma imkanı buldular. Normalde demokratikleşen bir dünyada insanların ötekine karşı tahammül seviyelerinin daha yüksek olması gerekmektedir. Ancak kültürler diğerleriyle karşılaştıkça kendi kültürlerinin baskınlığını ön planda tutmaya çalıştılar ve ırkçılık gittikçe güçlendi. ırkçılığın bu denli güçlenmesinde öz kültürün aşınması, kimliğe dair takıntılar ve zihinsel saraların etkisi oldukça fazla. Kültürler aynilik üzerinden kutuplaştığından kültürlerin özgecilik oyunları toplumların aslında içe yönelik bir hastalığının belirtisidir.¹⁰⁸ Cinsiyetçi, ırkçı, kültürel ve milli bütün ayrımcılıkların temelinde radikal bir sevgisizlik ve ötekine karşı duyarsızlık vardır.

Bizden olmayana yani dinsel anlamda ötekine karşı duyarsızlığın en önemli kanıtlarından biri Bosna Savaşı'dır. Düşünür'e göre bu savaştan sonra merhamete ihtiyaç duyanlar Bosnalılar değil Avrupa'nın kendisidir. Bu savaştan sonra görüldü ki güçlü olanlar Bosnalıydı, güçsüz olanlar ve suratına tükürülecek olanlar ise Avrupalıydı. Modern Avrupa'nın yaptığı şey Müslümanların ve genelinde ötekilerin kökünü kazıma girişiminden başka bir şey değildir.¹⁰⁹ Bosna çözümlemesinde Düşünür insan hakları söyleminin adiliğini, Avrupa'nın ikiyüzlü merhamet anlayışını, riyakarlığı, evrensellik söylemleri adı altında Batı'nın değer yoksunluğunu açık bir biçimde ifade etmektedir.¹¹⁰ Batı her zaman için Müslümanların güçlü bir tepki koyması durumunda buna karşılık vereceği hazırlıkları ise katliam öncesinde yapmıştı.¹¹¹

¹⁰⁶ Baudrillard, *Tam Ekran*, 63-64.

¹⁰⁷ Baudrillard, *Kusursuz Cinayet*, 159.

¹⁰⁸ Baudrillard, *Kusursuz Cinayet*, 160.

¹⁰⁹ Baudrillard, *Kusursuz Cinayet*, 166.

¹¹⁰ Thomas Cushman, Stjepan Mestrovic, *This Time We Knew*, Newyork University Press, Newyork 1996, 78-86

¹¹¹ Cushman ve Mestrovic, *This Time We Knew*, 85.

Bütünleşme ve homojenleşme eğilimi gösteren bütün toplumlar ve ülkeler belirli bir sınırı aştıktan sonra tekrar ayrışma eğilimi gösterir. Bu toplumlar aynı boyutta bütünleşip, homojenleşseler bile nihayetinde ayrılmalar gerçekleşecektir.¹¹² Bunun ötesinde ötekileştirme, kin, ayrımcılık, reddetme gibi özellikler bütünleşmenin yerini alacaktır. Herkesin içerisinde hem kendine hem de ötekine karşı bir nefret var ve nefret duyamamak artık imkansız bir hale geldi.¹¹³ Herkes anlaşılması mümkün olmayan şekilde dünyanın bir an önce son bulmasını arzulamakta. Ödenecek bedel ne olursa olsun yaşadığımız hınç ile dünyayı tamamen reddetmiş durumdayız.

Her bireyin kendi davranışlarından sorumlu tutulduğu ve diğerlerine karşı duyarsız hale getirildiği bir dünyada diğerlerinin var olmasından huzursuzluk, ötekinin tahammülsüzlüğü ve özgürlüğün sınırlarının belirsizliği sorunları ortaya çıkmaktadır. Böyle bir dünya ise kuralların tanınmadığı bir düzene kapılarını açıyor. Bireylerin istedikleri her şeyi yapabildikleri bu sistemde özgürlük arzusunun nihai aşaması ile özgürlüğe karşı bir içtepinin ve karşı koymanın güçlenmesi görülüyor. Bu dünyada kuralsızlık tutkusuna karşı kuralcılık tutkusunun da güçlendiğinden söz edebiliriz. Kural zorunluluğu kural tutkusundan kurtulma arzusu kadar temel bir şeydir ve sınırsız özgürlük ve kuralsızlık karşısında kural zorunluluğunun güçlenmesi kaçınılmazdır.¹¹⁴ Özgürlük düşüncesinin insan haklarının başat noktası haline getirilmesi ve ilkelikten kurtuluşun demokrat ve modernliğin temeline oturtulması ve böylelikle gerçek anlamda insan olunduğunun söylenmesi ütopyik bir söylem şeklindedir. Çünkü sınırın olmadığı her şey tehlikeleri beraberinde getirir. Özgürleştirme sınır tanımayan bir değişim ve hız anlayışına yol açmıştır. Kabul edilebilir sınır aşılarak tehlike boyutuna geçildiğinde (para, üretim, cinsellik gibi) şeyler akıl almaz bir hızla çoğalmakta ve boşlukta dönüp dolaşmaktadır. Artık özgünlük ve farklı olma biçimlerinin anlamı kalmamıştır. Her şey aynılık dairesinde belirsiz, anlaşılmaz, fraktal ve frenlenmesi olanaksız bir biçimde çoğalmaktadır. Özgürlük, özgürleştirilmeler yüzünden anlamını ve değerini kaybetmiştir. Tarihsel dönemlerden günümüze ulaşana kadar gelişim çizgisine uygun olarak kaçınılmaz bir boyutta tüm insan ilişkilerinin zaman içerisinde giderek artan biçimde evrensel boyutlarda bozulduğundan söz edebiliriz. Nihai aşamada teknik bir

¹¹² Baudrillard, *İmkansız Takas*, 105.

¹¹³ Baudrillard, *Tam Ekran*, 104.

¹¹⁴ Baudrillard, *Şeytana Satılan Ruh Ya da Kötülüğün Egemenliği*, 47.

boyut kazanan insan bütünsel sürecin bir parçası haline gelerek özgürce ağ dolaşımını yaşayabiliyor. İletişimden etkileşime geçiş böyle bir değişim sonucunda meydana geldi.

Sınırsız özgürlüklere dayanan bireysel olma hakkı ile bu hakka duyulan nefretin mevcut olduğu ikili bir sürecin insanları olarak bir yandan ötekileri yok etme, yasaları çiğneme yollarıyla kimlik edinmeye çalışırken diğer yandan insanın sırtına yük olan bu kimlik yükünden kurtulabilmek için muazzam bir çaba harcıyoruz. İnsanlık kendisinin yapması gereken doğal görevlerini yerine getirirken kaynağı belirli olmayan bir buyrukla özgürlük ve bireysel olma hakkı söylemleriyle karşı karşıya kalmış, yaşantısını belirli bir süre sınırsızlıklarla yaşadıkdan sonra sürecin yapay bir süreç olduğunu anlayabilmiştir. Kendi benlik ve iradesinin esiri olan birey kendi tutsağı haine dönüşmüş ve bundan kurtulabilmenin hesaplarını yapmaya başlamıştır.

16. yüzyıldan itibaren Batı dünyanın geri kalan kısmından kopmaya başladı. Ve bu kopmadan sonra muazzam gelişmeler, keşifler, bilim ve teknikte ilerlemeler, kolonizasyon süreçleri yaşandı. Bu gelişmeler yaşanırken dünyanın geri kalan kısmı görmezden gelindi, en iyi ifadeyle ötekiler hesap edilemedi. İlerlemeyi başaramayan bu toplumlarla Batı arasında geri dönüşü imkansız kesin bölünmeler yaşandı. Bölünmenin bir tarafında mutlak gelişme ve muazzam zenginlikleri kıskanan dünyanın geri kalan kültürleri yer alırken diğer tarafında kendi kültürüne yabancı hale gelmiş, gizemini kaybetmiş, simgesel kıtlıklar yaşayan, tüm diğer kültürlerin özgünlüğünü ve doğallığını kıskanan Batı kültürü vardı.¹¹⁵ Kutsallığını yitirmiş Batı diğer kültürlerle karşı abartılı bir intikam isteği duydu ve bu süreç hala küreselleşme adı altında devam ediyor. Her iki taraf aynı şartlarda mücadele ediyor. Batı'nın teknik gücünün ve zenginliğinin karşısında dünyanın geri kalan kısmının mutlak ironi gücü. Burada kötülüğe aynı silahla karşılık veremeyeceğini öğrenen dünyanın geri kalanı farklı bir kötülük anlayışı icat edebilmeyi başarabildi. Dünyanın geri kalan kısmının Batı'ya yönelik kin ve büyülenme duygularını anlamaya çalışırken modern ve özgür bir toplum olan Batı'nın simgesel değer taşıyan kültürleri kıskanmalarını ve intikam duygularını da anlamaya çalışmalıyız. İşin ilginç tarafı her iki taraf eksik kalan kısmından diğerini sorumlu tutuyor. Halihazırda Batı teknolojik bir güç olmasının ötesine geçerek tüm kültürel biçimleri yok etmeye, simgesel değerlerin kökünü kazımaya küreselleşme çerçevesinde devam

---

¹¹⁵ Baudrillard, *Can Çekişen Küresel Güç*, 33.

etmektedir.¹¹⁶ Ancak dünyanın geri kalan kısmı, küreselleşmenin temel mantığını kavramaya başladığından beri bu sürecin ne anlama geldiğini her platformda karnından konuşarak, yeri geldiğinde sesini yükselterek, budalalık rolü yaparak Batı'ya karşı göstermektedir. Bu tür bir tepki rekabete dayalı bir sidik yarışından ziyade dışa doğru bir dalgalanma şekliyle olmaktadır. Bu dalgalanmanın birden fazla şekli, çeşidi ve yöntemi vardır. Örneğin terörist eylemler bu tür bir dalgalanmanın şiddete dayalı biçimiyken, mülteci olayları sessiz anlamda bulaşıcı sızma biçimine örnek olarak gösterilebilir. Her iki örnek de hegemonyanın gücünün dengesini bozmaya yönelik eylemlerdir. Küresel düzen ve evrensel değerler tuhafılığı ancak dış dalgalanmalar şekliyle yok edilebilir.

Kötülüğü terörist eylemlerle ilişkilendirmek doğru analizlerin yapılmasına engel teşkil eder. Çünkü terörizmin amacı ve yöntemleri yanıltıcı biçimlere sahiptir. Terörist eylemler demek bir yerlerde uygun zamanı bekleyen insanların veya örgütlerin yer aldığı, tanımlanması mümkün bir kötülüğün ortaya çıkması anlamına gelmemektedir.¹¹⁷ Bu tür eylemleri daha çok iyiliğin aşırılık biçimlerinden alınan bir çeşit intikam şekli, hegemonyaya karşı bir çeşit tepki olarak görebilmeliyiz. Düşünür için böylesi bir eylem simgesel düzenin yok edilmesine karşı dengeleri sağlamak için şiddetin mutlak zorunluluğu olarak görülebilir. Ancak terörizm sisteme asla güç ilişkileri içerisinde saldırmamıştır. Çünkü sistem kendisine saldırmak isteyenleri her zaman için gerçeklik zemininde ve kendi fiziksel gücünün gerekliliklerinde düelloya davet etmektedir.¹¹⁸ Terörizm güç zemininde savaşmaktan vazgeçerek meydan okuma, üste çıkma, ayartma gibi simgesel denilebilecek yöntemlerle sistemin çöküşünü hazırlamaya çalışmaktadır. Ayrıca terör eylemlerinde ölen insanlar simgesel anlamda ölmemekte, farklı kazanımlara ulaşmaktadır.

Aynı mantıkta Batı'ya karşı Müslümanların mücadelesinde eşit silahlarla mücadele söz konusu değil çünkü öldükten sonra mutlak mutluluk sadece Müslümanlara tanınmış bir şey. Batı ölüme yas tutarken, Müslümanlar ölümden yüce bir coşku duymaktadırlar.¹¹⁹

¹¹⁶ Baudrillard, *Can Çekişen Küresel Güç*, 34.

¹¹⁷ Baudrillard, *Can Çekişen Küresel Güç*, 19.

¹¹⁸ Jean Baudrillard, "Savaşın Maskesi", Çev., Alpkan Özlem Onur, *Davetsiz Misafir Dergisi*, Sayı:1, İlkbahar 2003, 26.

¹¹⁹ Baudrillard, "Savaşın Maskesi", 26.

“Gerçeklerle yüzleşmek zorundayız ve kabul etmeliyiz ki küresel ölçekte yayılmaya çalışan, Batı hegemon anlayışı yıkmaya çalışan ve bir oyun formuyla hareket eden yeni bir terörizm biçimi var. Terörizmin yeni şeklinde sisteme karşı koyan bu insanlar sadece Batı tarafından anlamı bilinmeyen bir çeşit karşı koyma şekli olan ölümü devreye sokmakla kalmamışlar aynı zamanda sistemin baskın bütün silahlarının üstesinden gelmişlerdir. Sistemin küreselleşmeyi kolaylaştırmak için devreye soktuğu para ve borsa spekülasyonları, bilgisayar teknolojileri, gösteri ve medya ağları sistemin kendisine karşı bir silah olarak kullanılmıştır.¹²⁰”

Batı değerleri ortadan kaldırmakla yetinmeyip her şeye karşı duyarsızlaşmayı da başımıza bela etti. İnsanlar artık kendi ölümlerini umursamayacak kadar duyarsız bir hal aldılar. Bu anlayışla(duyarsızlık ve sefillikle) Müslümanlara meydan okuyor Batı. Aynı meydan okuma çerçevesinde Müslümanlar Batı’ya karşı onların değerlerini yadsıyarak, aşağılayarak, her şeylerini görünür kılarak, itiraf ederek karşılık veriyor. Denilebilirse aynı nihilist mantıkla Batı’ya meydan okunuyor. Ancak Batı bununla yetinmeyip öğrencilerin örtünmelerini yasaklayarak farklı bir zafer kandiğini zannediyor. Hatta daha ilerisi Müslümanların kendiliklerinden müstehcen olmaları, pornografik görüntü sunmaları, şeffaf hale gelmeleri, sırlarından kopartılmaları ve simülasyon mihrabı üzerinde kurban olmaları bekleniyor.¹²¹ Dahası, Müslümanların sahip oldukları simgesel değerleri kaybetmeleri ve liberal sistem ve sözüm ona evrensel demokrasinin birer parçası olmaları istenilmekte.

Batı’nın kendilerine maymun yakıştırması yaptığı toplumlar beyazları taklit etmeye devam ediyor. Konunun arka planına inildiğinde bu insanların aslında kendilerini küçümseyenlere karşı küçümsemeyi içeren savunma mekanizmaları ürettiklerini görmeliyiz. Görüntüyü bozan dış bükey aynalarda olduğu gibi Batı’nın bozulmuş görüntüsünün taklit edilmesi... Batı asla bozulmuş görüntüsünün farkında olmasa da diğerleri bu görüntüyü açık bir biçimde görebilmekte ve bu yansımaları hem gülmekte hem de yansımaları taklit etmektedir. Jean Rouch’un *Les Maîtres Fous*¹²²

¹²⁰ Jean Baudrillard, *The Spirit of Terrorism and Other Essays*, Çev., Chris Turner, Verso, London and Newyork 2002, 19.

¹²¹ Baudrillard, *Can Çekişen Küresel Güç*, 25.

¹²² 1995 yılında yapılmı olan kısa metrajlı belgesel film. Çılgın Efendiler filminin süresi toplam 36 dakikadır. Bu kısa film “Premio Per il Miglior Film Etnografico” ödülüne layık görülmüştür.

(*Çılgın Efendiler*) filmi bu durumu özetlemesi açısından mükemmel bir örnektir. Filmde şehirde işçi olarak çalışan siyah tenli insanların geceleri bir araya gelerek Batılı efendilerini taklit etmelerini görmekteyiz. Böylesi bir taklit egemenliği bizzat kendi göstergeleriyle mahkûm eden bir çeşit kurban etme biçimidir.¹²³

Dünyanın geri kalan kısmı şayet Batı'ya özgü göstergeleri ve teknolojiyi taklit ederek komik bir görünüme bürünüp onların somut taklidine ve gülünç bir karikatürüne benziyorsa bunun nedeni Batı dünyasının değerlerinin ve göstergelerinin komikliğindedir.¹²⁴ İşin kötü tarafı ne Batı'nın ne de dünyanın geri kalan kısmının bu komikliği fark etmemesidir. Evrensel değerler olarak ifade edilen insan hakları, demokrasi, iyilik, kalkınma gibi sahtekar referanslar küresel ölçeklere ulaştıklarında karşılıklı etkileşim ve katılım gibi yeni biçimde anormal şiddet biçimleri yaratmakta ve anormallikler gittikçe şiddete dönüşmektedir.¹²⁵

1.2.2. Olasılaştırma Mantığı

Olasılaştırma mantığı, Baudrillard'ın ideolojileri analiz etmede kullandığı kuramsal bir bileşendir. Ona göre kapitalizm ve sosyalizm zıtlığı artık çökmüştür ve dolayısıyla bu sistemleri analiz etmede kullanılan diyalektik mantık yok olmuştur.¹²⁶ Yaşadığımız dünyada olsa olsa bu iki ideolojinin iç içe girdiği olasılaştırma mantığı hükümandır. Olasılaştırma mantığını genel dünya yaşamına da uygulayabiliriz. Örneğin sistem bütün inanç ve inançsızlıkları, ahlak ve ahlaksızlığı, özgürlük ve anarşiyi, iyi ve kötüyü, doğru ve yanlış v.b. bütün zıtlıkları bir araya toplayabilmekte ve böylelikle de her şey sistem içerisinde nötralize olarak değer kaybına uğratılmaktadır. Sistemde ikili karşıtlıklar değer kaybına uğramalarının yanı sıra her şey mevcut koşullar içerisinde doğru veya yanlış olabileceği gibi; aynı anda hem doğru hem de yanlış olabilmektedir.¹²⁷ Olasılaştırma mantığı, belirli bir oyun kuralının olmadığı yerlerde diyalektik mantık yerine sonsuz sayıda çoğalmaya imkan sağlayan mantığın adıdır.¹²⁸ Yaşadığımız sistemde artık diyalektik mantıktan bahsedilemez; illaki yaşadığımız düzen bir mantığa oturtulacaksa bu olasılaştırma mantığıdır. Eleştirel ve

¹²³ Baudrillard, *Can Çekişen Küresel Güç*, 31.

¹²⁴ Baudrillard, *Can Çekişen Küresel Güç*, 31.

¹²⁵ Horrocks, *Baudrillard ve Milenyum*, 23.

¹²⁶ Baudrillard, *Metinler ve Söyleşiler*, 9.

¹²⁷ Baudrillard, *Metinler ve Söyleşiler*, 10.

¹²⁸ Baudrillard, *Çaresiz Stratejiler*, 43.

diyalektik mantığın son bulduğu bu sistemde anlamlarını kaybeden her şey çok hızlı şekilde yaygınlaşmakta, çevremizi kuşatarak görünür bir hal kazanmaktadır.

Kapitalist sistem bütün hedeflerini aşmış geçtikten sonra dünya simülasyon düzeniyle tanışmaya başlamıştır. Simülasyon düzeninde ise diyalektik mantıktan eser kalmamış, her şey olasılaştırma mantığına göre işler hale gelmiştir. Politik, ekonomik, kültürel ve toplumsal alandaki bütün özgünlükler yok olarak her başlık farklı bir başlığın alanına geçerek müstehcen hale gelmiş; anlam ve içerikler yok olmuştur.¹²⁹ Nasıl söylesem, artık farklı kutuplarda yer alan şeylerdeki sigortalar atarak ideolojiye kısa devre yaptırılmış, yanılısma ve gerçeklik ilişkisinde gerçekliğe kutsiyet tanınarak yanılısma yok sayılmış ve tüm karşıtlıklar silinip giderek anlam ve özgünlük yitirilmiştir.¹³⁰

Kapitalizm güncel gelişim çizgisinde her şeyi aşarak –hatta kendini bile aşarak– hegemonyasını tüm dünyaya yaygınlaştırdı. Bunun sebebi kapitalizmin radikalize etme düşüncesini güncelliğe uyarlayabilmesidir. Lakin Marksizm hep klişe leitmotifler ve dogmalar üzerine söylem üretmiş, güncellemeyi yok saymıştır. Marksizm ve kapitalizm gibi ikili zıtlık dogmaları Düşünür tarafından kesinlikle kabul görmemektedir. Mevcut düzendeki şeyler sadece ideolojik boyutlarla analiz edilemiyor. Bundan böyle gerçek mantık diyalektik mantık değil dogmalardan uzakta olasılaştırma mantığıdır.¹³¹ Olayların ve şeylerin gelişme hızı ideolojilerin gelişme hızından daha süratli olduğu için diyalektik ve yönlemsel bakış açıları çok geride kalmıştır; ideolojiler ise bu hıza ayak uyduramadıkları için tepetaklak olmuşlardır. Tüketim mantığını çözmeye çalışıldığında ekonomik ve Marksist yöntemin sistemi analiz etmede ne kadar yetersiz olduğunu anlayan Düşünür sistemi çözebilmek için farklı yöntemleri de işin içerisine katmıştır. Bilindik anlam üretimi, göstergelerden faydalanma, nesnelere işlevleri yani göstergebilimsel yöntemler sisteme hizmet eder hale geldiklerinden bu göstergelerin olumsuz etkileri ve saptırılmış durumları muhakkak anlatılmak zorundaydı. Göstergelerin aşırılığı ve taşkınlıklarını anlatmanın ise gerçek bir semiyolog bakışıyla herhangi bir ortaklığı söz konusu değil olasılaştırma mantığıyla yakın ilişkisi vardır.

¹²⁹ Ayşen Oluk, “Baudrillard ve Simülasyon Kuramı Üzerine”, *Yom Sanat Dergisi*, Sayı:7, 2002, 19-20

¹³⁰ Ahmet Cevizci, *Felsefe Tarihi Thales'ten Baudrillard'a*, Say Yayınları, İstanbul 2014, 1282-1283.

¹³¹ Baudrillard, *Metinler ve Söyleşiler*, 148

Gerçekliğin farklı bir evresinin yaşandığı dünyada önceden çelişkili veya diyalektik anlamda karşıt olan terimlerin şimdilerde yer değiştirilebilirliğinin mutlaka vardır. Kitle iletişim araçları bu değiştirilebilirliğin sürdürülmesi hususunda sistemin eli ayağı konumunda yer alıyor. Çünkü bu araçlar modada güzel ve çirkini, politikada sağ ve sol ideolojiyi, gerçeklikte doğru ve yanlış aynı potada eriterek yararsız ve gereksiz bir kültürün oluşmasına yol açmıştır. Bundan böyle insancıl değer kriterlerinden, ahlaktan ve evrensel referanslardan bahsedilemez. İlgisizlik ilkesine dayanan kodları gösterimde tutan medya, imgelemi de katletmiştir.¹³² En çelişkili fikir akımları bile aynı fikir akış arkında yol almaya devam ediyor. Medya, ideolojilerin özel etkilerini yani sistemi olumsuzlayan yönlerini tarafsız hale getirmeye/nötrleştirmeye yaramakta. Bundan dolayıdır ki ideolojik referanslar her yere akabilmekte, her şeye dönüşebilmekte ve her yerde kabul edilebilmektedir.¹³³ Artık sağ veya solun birbirlerinden ayrımlanacak hiçbir idealist özelliği kalmamıştır ve her ikisi de (sağ ve sol ideoloji) olasılığa enerjisinde kültürel bir düşünce şeridi halini almıştır.

Sosyal yaşamda bütün kategorilerin birbirine eklemlenmesinin önüne geçilemiyor. Türler artık karışmış halde bulunuyor. Ekonomi, sanat, bilim, iletişim, cinsellik, haber, spor ve benzeri olan her şey bir diğerinin alanına rahatlıkla geçebilmekte. Ayrıca belirli bir alana ait söylemler diğer alanlara da rahatlıkla bulaşabiliyor. Örneğin iki beden birbirine teması iletişim kurmayla, ekonomi anlamında harcanan enerji performansla, insanların etkileşim kurabilmesi bulaşmayla ifade ediliyor. Bizler toplumsal, medyatik, politik, iletişimsel ve ekonomik bir kültür çorbası içerisinde yaşıyorken cinsel yolla bulaşan hastalıkların viral etkisinin her alana sirayetini görmekteyiz.¹³⁴ Düşünür bu durumu *türlerin karışım yasası* olarak ifade ediyor ki bu yasada her şeyin her şeye olasılıştırılması imkanı vardır. Bir şey aynı zamanda hem ekonomik, hem toplumsal, hem cinsel hem de iletişimsel olabilir. Daha doğrusu her şeyi bu türlerin içerisine dahil ederek açıklayabiliriz. Dil, arzu, iletişim aynı anda hem cinsel hem de ekonomik olabilmektedir. Medya ise türlerin karışım yasasının sürekliliğini sağlamak için görevlendirilmiş en önemli teknolojik öge. Denilebilirse kitle iletişim araçları

¹³² Poster, *Jean Baudrillard: Selected Writings: Second Edition*, 128.

¹³³ Jean Baudrillard, *Intellectuals, Commitment and Political Power* Interview with Maria Shevtsova, *Baudrillard Live Selected Interviews* içinde, Der., Mike Gane, Routledge Publish, London and Newyork 1993, 76-77.

¹³⁴ Baudrillard, *Kötülüğün Şeffaflığı Aşırı Fenomenler Üzerine Bir Deneme*, 15.

hipergerçeklik alanının genişlemesinde büyük öneme sahip. Bilindiği gibi hipergerçeklik düzeninde her şey her an medyatik olabilme ihtimaline sahip.

Mevcut düzende her şeyin estetize edilebildiği bir karışım yarasını görmekteyiz. Siyaset gösteri içinde estetikleşmekte, cinsellik pornografi ve reklamcılıkta estetikleşmekte, bütün eylemler kültürel değer içerisinde estetikleşebilmektedir.¹³⁵ Çağdaş dünyada her şey estetikleşme uğruna anlamını kaybetmiştir. Örneğin politika gösteriye dönüşerek estetikleştiğini, cinsellik pornografi ve reklama dönüşerek estetikleştiğini zanneder ki bu her şeye yayılım göstermiş olan bir kültürün adıdır.¹³⁶ Her şeyi istila etmiş olan medya ve medyanın göstergeleştirme süreci bu kültürün devamlılığında hayati bir görev üstlenmektedir.

1.2.3. Seri Üretim Mantığı, Sürgün Fidan Sistemi ve Klonlama

Çocukların artık bir çiçek döllenmesi ve polenleşme mantığına benzer bir biçimde doğmasını Baudrillard *Sürgün Fidan Sistemi* olarak açıklamaktadır. Sürgün Fidan Sistemi vücut hipergerçekliğinin son aşamasıdır. İnsan vücudu genetik ve soyut bir formülasyonla analiz edildiğinde simgesellik yok olmakta ve seri üretim ortaya çıkmaktadır. Benjamin'in sanat yapıtlarının kaybettiği auradan bahsettiği gibi bizde aurasını kaybetmiş bireylerden söz edebiliriz. Ayartmaya ve meydan okumaya dayalı bir insan yaşantısından yeniden üretim mantığına dönüşmüş insancıklar yaşantısı... Birey bedeninin orijinallik mantığı yok olmuştur. Yok oluşa katkı sağlayan iletişim araçlarını görmezden gelemez. Şeylerin sonsuz sayıda üretilmesi mantığı sonunda insanlığı da esareti altına almıştır. Yumuşak teknolojilerin, genetik ve zihinsel yazılımların olduğu bir dünyada vücudun simgesel tarafı yok edilerek yeniden üretim mantığı üreme mantığının yerini almıştır.¹³⁷

Bir dönemler insanlığa özgü imge ve işaretler ortadan kaybolmuştur; rüyalar, ütopyalar, ideolojiler, ölüm ve bedene ait hayati yanılsamalar ile sembolik düzen, yeni düzen denilen ve ne olduğu belli olmayan sistem tarafından yok edilmiştir.¹³⁸ Cinsel

¹³⁵ Baudrillard, *Kötülüğün Şeffaflığı Aşırı Fenomenler Üzerine Bir Deneme*, 16.

¹³⁶ Jean Baudrillard, "Transpolitics, Transexuality, Transaesthetics", Çev., Michael Valentin, *Jean Baudrillard: The Disappearance of Art and Politics* içinde, Der., William Stearns and William Chaloupka, London, Macmillan, 1992, 10.

¹³⁷ Baudrillard, *Metinler ve Söyleşiler*, 84.

¹³⁸ Horrocks, *Baudrillard ve Milenyum*, 62.

anlamdaki arzu bile anlam değiştirmiş; ayartma ve baştan çıkarma yerine amaçsız cinsel ilişkiye dayalı klonlamaya geçilmiştir. Tarihsel seyri içerisinde insan vücudunun göstergeleşmesiyle, soyutlanmasıyla, moda ve reklam malzemesi haline gelmesiyle yani model halini almasıyla karşılaşmıştık. Ancak bu gelişim içerisinde klonlama; vücudun bir model olarak, soyut ve genetik bir koda dönüşerek, eşya mantığına uygun şekilde yani seri halde çoğaltıldığı nihai noktadır.¹³⁹ Bu durumda Walter Benjamin'in "*Teknik Olarak Yeniden-Üretilebilirlik Çağında Sanat Yapıtı*" isimli eserine başvurmamız gerekiyor. Çünkü Benjamin eserinde seri halde çoğaltılan ürünün hem aurasını kaybedeceğini hem de politik bir biçime dönüşeceğini söylemiştir.¹⁴⁰ Benjamin'in fotoğraf, sinema, televizyon veya genelinde kitle iletişim araçları için saptadığı bu durumu sınırsız sayıda çoğalmaya imkan tanıyan bütün süreçlerde görebilmekteyiz. Üretimin yerini yeniden üretimin aldığı çoğalma mantığı, sadece kitle iletişim araçlarındaki mesajlar düzeyinde değil vücuda ilişkin klonlama olayında da karşımıza çıkmaktadır.¹⁴¹ Vücuda ilişkin aynısının kopya haline gelmesinin ve aynı biçimle birden çok varlık üretilmesinin anlamı, birey anatomisinin artık bir mesaj ve bilgi depolama alanı olarak görülmesidir. Bunun yanı sıra sistem ölümden korktuğundan devamlılığı saplantı haline getirmiş ve klonlamayı sistemin yaşam katalizörü olarak görmüştür.¹⁴² Klonlama insanın ve genelinde sistemin ölümü reddetmesi anlamı taşımaktadır.

"Çünkü bir nesne bir başka nesnenin tıpatıp aynısıysa bu o nesnenin kusursuz bir benzeri olduğu anlamına değil ondan daha kusursuz bir şey olduğu anlamına gelir."¹⁴³

Klonlamada klonlanan şey benzerinin aurasına sahip olmak için büyük bir hayal peşinde koşmakta ve asla bu hayal gerçekleşmemektedir. Aynı durumu hologram için de söyleyebiliriz. Hologramda boyut mekan ve uzam olarak farklılaştığı şeyin aurasına ulaşmayı çabalasa da bunu başaramamaktadır. Hologramlar bir şeyin ikizini üreterek büyülemek istemektedir.¹⁴⁴ Hologramların yaptığı şey bizleri farklı bir aleme taşımaktır. Kusursuz bir imge olan hologram insan düşselliğini sona erdirmiştir. Artık toplumsal

¹³⁹ Baudrillard, *Simülakrlar ve Simülasyon*, 146.

¹⁴⁰ Walter Benjamin, *Teknik Olarak Yeniden-Üretilebilirlik Çağında Sanat Yapıtı*, Çev.,Gökhan Sarı, Zeplin Kitap, İstanbul 2015.

¹⁴¹ Benjamin, *Teknik Olarak Yeniden-Üretilebilirlik Çağında Sanat Yapıtı*, 146.

¹⁴² Gül Yaşar, "Simülasyon Kuramı Üzerine Düşünceler", *Yom Sanat Dergisi*, Sayı:7, 2002, 23.

¹⁴³ Baudrillard, *Simülakrlar ve Simülasyon*, 154.

¹⁴⁴ Baudrillard, *Simülakrlar ve Simülasyon*, 153.

isimli hayalet ışık yansımalarıyla oluşturulmuş bir mutluluğu sergilemektedir. Yani toplumsalın kendisi de kitle iletişim araçlarının bir hologramı şeklini almıştır. Hologramlar gerçek diye bir şeyin olmadığına teknolojik ve somut bir örneğidir. Gerçeğe eklenen farklı boyut ve biçimle sayesinde hipergerçek üretimde artış görülmektedir.

Cinsel özgürlük döneminde en belirgin olan şey çok fazla ilişki sonucunda az sayıda üremeydi. Lakin klonlama döneminde bunun tam tersi bir mantığı görmekteyiz: Az ilişki ve en çok üreme.¹⁴⁵ Bundan böyle bedenin anlamsal bir kıymeti söz konusu değildir, simgesel anlamdan yoksun olan beden, iletişim ağları ve entegre devrelere benzer bir şekilde yan yanalıktan başka bir işe yaramamaktadır.¹⁴⁶

Klonlama bedenin seri bölünmelere mahkûm edildiği son dönemdir. Seri şekilde çoğaltılmış olan şeylerde yeniden üretilen şeyin aurası ortadan kaybolmaktadır. Klonlamada orijinalin özgünlüğü ve estetik biçimi ortadan kaybolarak yeniden üretilen nesne politik bir kimlik kazanır. Walter Benjamin'in sinema, fotoğraf ve genelde kitle iletişim araçları için yapmış olduğu çoğalma biçimi değerlendirmesi klonlamada tam karşılığını bulmaktadır. Beden klonlama ile sadece bir mesaj ve bilgi işlem nesnesi olarak düşünmüştür.¹⁴⁷

Sosyal ve politik perspektifte ele alındığında artık yaşadığımız dönemin özel sorunlarından birisi de çocuklar sorunudur. Bu sorun şeklini sanallaşma, kin, şiddet ve cinsellik çerçevesinde ele almalıyız. Çocukluk çağı bireyleri bugün olması gereken çizgisinden çok uzakta şiddet, cinsellik, nefret ve sanal anlamda suç işlemeye terk edilmiş bir durumda yer almaktalar.¹⁴⁸ Çocukların işlediği suçları biyoloji, ahlak, psikoloji veya sosyoloji terim ve yöntemleriyle ifade edebilmek mümkün değildir. Suçların temelinde simgesel düzenden kopuş ve uzaklaşmalar yer almaktadır. Doğum mantığının değişmesi biyolojik statüyü tamamen yerle bir etmiştir. Yapay döllennmeler, genetik kontrol ve manipülasyonlar doğal yazgının simgesel anlamının ortadan kaybolmasına sebebiyet vermiştir. Yapay bir yazgı ürünü olan minyatür protez çocuklar sayısal ve teknik boyutlarıyla ele alınmakta ve doğum sonrasında sosyalleşmektedirler. Simülasyonla henüz doğmadan işlevsel şekliyle karşılaşan çocuklar gerçeklik ilkelerini

¹⁴⁵ Baudrillard, *Kötülüğün Şeffaflığı Aşırı Fenomenler Üzerine Bir Deneme*, 14.

¹⁴⁶ Baudrillard, *Kötülüğün Şeffaflığı Aşırı Fenomenler Üzerine Bir Deneme*, 14.

¹⁴⁷ Baudrillard, *Kötülüğün Şeffaflığı Aşırı Fenomenler Üzerine Bir Deneme*, 122.

¹⁴⁸ Baudrillard, *Tam Ekran*, 11.

bu mantıkla çözümlenmeye çalışmakta. Bütünüyle genç bir kuşağın simülasyon teknolojileriyle olan yakınlığını da bu perspektifte açıklamalıyız.

Klonlama özünde bir hastalığın bulaşma biçimidir. Benzerin üremesi ve istenilen sayıda çoğalmasında ana bireyin herhangi bir organındaki hastalık diğerlerine de sirayet edebilmektedir.¹⁴⁹ Nasıl ki gerçek olanla sanal olan arasındaki savaş hala devam ediyorsa asıl ile klon arasındaki savaş da devam edecek gibi görünüyor. Soğutma, dondurma, bütün biçimleriyle kopyalama ve klonlama yöntemleriyle ölümsüzlüğe dair fantezimiz hem insanlığın hem de bilimin nihai amacı haline gelmiştir.¹⁵⁰ Ölümü unutturabilmek için muazzam derecede enerji harcaması var. Ölümle mücadele hep güncel tutuluyor ve ölümsüzlüğe dair aşkın bir düşüncemiz var. Halbuki asıl tehlike ölümsüzlüktedir, ölmenin imkansızlaşmasına karşı çaba göstermeliyiz.

Cinsel özgürleşme, yapısı ve mantığından ötürü çift değerlidir lakin bu özgürleşme üremeye var olan ilişkisini kaybetmiştir. Cinsel özgürleşme gerçekleşmesine imkan tanıdığı cinsel devrimle hep aynı paralelde dursa bile etkileri bakımından cinsel devrimle uyumsuzluklar gösterebilmektedir. Gebeliği önleme hapları, üremeye engel teşkil eden rahim içi araçlar, döllenmeyi engelleyici nesnelere ve benzeri her şey üreme mantığından çok uzaktadır.

İnsanın yerini alacak robotların, klonların ve yaratımların bakış açılarında ruhtan, bilinçdışı ve bilincin varlığından söz edebilmek mümkün değildir. Genetik anlamda klonun hiçbir zaman için orijinalinin birebir aynısının olmadığını söylememiz gerekiyor. Ancak biyolojik klonlamadan çok daha sonra kültürel ortamın insanları farklılaştırdığı söylemine itibar etmememiz gerekiyor. Klonlama mantığının esasen hükümran olduğu ortam kültürel ortamın kendisidir. Özünde bizi klonlayan şey kültürdür ve biyolojik klonlamanın çok daha önünde ve ötesinde zihinsel klonlamaların yer aldığını görmemiz gerekiyor.¹⁵¹ Yegane düşünce çerçevesinde kültürel bakımdan her birey klonlaştırılmış bireyler haline geliyor. Doğuştan gelen biyolojik farklılıklar, kültürel farklılıklar ve düşünsel farklılıklar muazzam boyutta elemine ediliyor ve eğitim, medya, enformasyon sistemleri nedeniyle bireyler birbirlerine tıpa tıp benzeyen kopyalara dönüşüyor. Yaşanan bu sosyolojik klonlama neticesinde her şeyin

¹⁴⁹ Baudrillard, *Tam Ekran*, 180.

¹⁵⁰ Baudrillard, *İmkansız Takas*, 31.

¹⁵¹ Baudrillard, *İmkansız Takas*, 41.

kopyalanması mantığı egemen kılındıktan sonra genetik klonlama ve genom projeleri için sadece görünen kısmı olarak göz önüne bırakılıyor.

Bütünsel gerçeğin en gelişmiş evrelerinden birisi de genetik kusursuzluk maksadıyla ortaya çıkartılmaya çalışılan *Bütünsel İnsan İlkesi*'dir. Her türlü patolojik durumdan arındırılan bu insanlığın karakter, psikoloji ve fizyolojik eksiklikleri giderilebilmektedir. Böyle bir genetik formülasyonda özgün insanlardan ziyade tek tip insanların seri şekilde üretilmesi (*serial morphing*) hedeflenmektedir.¹⁵² İnsanların sisteme aykırı olabilecek özellikleri bu şekilde elemine edilebilecektir. Bu durum aslında mevcut çağla bütünlük taşımayan anakronik özellikler taşıyan bilimsel bir hedeftir. Geleceğe yönelik planlar yapılırken istenilmeyen bir durumu engelleyebilecek intragenetik tedbirler alınacak, doğum öncesinde bu genlere müdahale edilerek profilaksik sterilizasyona başvurulacaktır. Böylelikle birey doğmadan önce kendisine gerekli müdahaleler yapılacak ve sistemin istemiş olduğu ideal insan özelliklerine kavuşacaktır. İnsanlıkla ilgili modellemelerin yapılması neticesinde kişinin kendisini öteki olarak görebilmesi de olanak dışı hale gelecektir. Her tarafta egemen kılınmaya çalışılan iyilik ilkesinin kötülük ilkesini galebe çalması için verilen muazzam mücadele, tek tipleştirilmiş ve genetik kodlarıyla oynanmış insan... Önceleri metafizik ve ahlaki anlamda değer sahibi olan kötülük ortadan kaldırılmaya çalışılırken hayal, imge, yanılısma ve fantezi de yok edilmektedir. Aynı simgesel değer içerisinde yer alan bu ilkelerin gerçeğin himayesine sunulabilmesi için muazzam bir enerji harcanıyor.

1.2.4. Tüketim Toplumu ve Kapitalizm İlişkisi

İlk dönem eserlerinde Baudrillard tüketim toplumunun değerlendirmesini yaparken işaretler, kodlar, modeller, yeniden üretim ve göstergeleri anlatabilmek için büyük bir çaba harcamıştır.¹⁵³ Düşünür bilim adamları, teknolojik araçlar ve medya aracılığıyla insanların tüketim mantığına hazırlatıldığını düşünmektedir.¹⁵⁴ Sistem daha fazla geliri elde edebilmek için kitle iletişim araçları marifetiyle insanları düşüncesiz hale getirmekte, vahşi tüketici konumuna getirilen insanlar tüketim arzusuyla sistemin

¹⁵² Baudrillard, *Şeytana Satılan Ruh Ya da Kötülüğün Egemenliği*, 25.

¹⁵³ Adolfo Rasquez Rocca, *Baudrillard y Danto: simulacros y políticas del signo después del fin del arte*, Adversus, número:12, 2015, 153.

¹⁵⁴ Sima Farshid, Benham Moradizadeh, "Capitalism and Fabrication of Hyper-reality: A Baudrillardian Reading of Margaret Atwood's *Oryx and Crake*", *The International Journal of Literary Humanities*, Volume:11, 2014, 1.

devamlılığına katkı sunmaktadır. Tüketim, insanların insanlarla veya insanların eşyalarla iletişim kurmasına olanak sağlayan ortak dil işleviyle var konumundadır.¹⁵⁵ Tüketim, göstergelerin düzenlenmesini ve grupların entegrasyonunu sağlayan bir sistemdir. Ancak tüketim bununla sınırlı kalmayan ideolojik değerler sistemini aşan bir ahlaka, bir iletişim sistemine ve değer yapısına sahiptir.¹⁵⁶ Bireysel bilinçlerin çok dışında yer alan bu sistem yapısal örgütlenme biçimiyle bilinçsiz bir toplumsal yapının oluşmasına yol açar ki bu yapı hakkında hümanist söylemler üretebilmek imkansızdır.

Tüketim özünde sistematik ve idealist bir uygulama şeklidir lakin bu uygulama biçimi bireyler ve nesnelere arasındaki ilişki biçimini tamamen aşmış olan bütün ideoloji, tarih, kültür ve iletişim referanslarını içerimleyen bir tezahürdür.¹⁵⁷ Baudrillard üretim kanunlarının geçersiz olduğu bir dünyada yaşadığımızı düşünmekte ve üretimin referans çizgilerinin geçersiz olduğunu düşünmektedir. Ona göre modern tüketim toplumu vahşi özelliklere sahiptir. Bu vahşi özellikleri anlayabilmemiz için tüketimi merkeze oturtmamız gerekmektedir. Kitle iletişim araçları, ileri teknoloji, reklamcılık ve tanıtım endüstrilerini içerimleyen devrimlerden sonra insanlık, işaret ve göstergelerin çoğaldığı gizil ikna ediciler tarafından yönlendirilen göz kamaştırıcı simülasyon dünyasında yaşamakta. Tüketimin doğrudan etki ettiği böylesi bir dünyada arzu, üretim ve tüketime esir kılınarak değerini kaybetmekte; anlam, kendisine egemen olan kodlar tarafından üretilmektedir.¹⁵⁸

Eserlerinde sürekli gösteren/gösterilen arasındaki çizgiyi ortadan kaldırmaya çalışan Düşünür , göstergenin asıl sinsi eleman olduğunu ve bunun çok anlamlılığının sisteme hizmet ettiğini düşünmektedir. Ona göre üretime ve tüketime konu olan nesne bundan böyle artık basit bir obje olarak değil, bir gösterge boyutuyla ele alınması gereken tehlikeli bir şeydir.¹⁵⁹ Yani tüketim süreci gösterge değerini belirleyici olduğu bir çeşit anlam üretim ve sürdürülebilirlik politikasıdır.¹⁶⁰ Bu politikada insanların eşyalarla kurmuş oldukları iletişim biçimi; özünde göstergelerle kurmuş oldukları

¹⁵⁵ Andrew Koch, Rick Elmore, Simulation and Symbolic Exchange: Jean Baudrillard's Augmentation of Marx's Theory of Value, *Politics&Policy*, Volume:34, No:3, 2006, 565.

¹⁵⁶ Mark Poster, *Jean Baudrillard: Selected Writings: Second Edition*, 46

¹⁵⁷ Poster, *Jean Baudrillard: Selected Writings: Second Edition*, 24.

¹⁵⁸ Roy Porter, "Baudrillard: History, Hysteria and Consumption", *Forget Baudrillard* içinde, Der., Chris Rojek ve Bryan Turner, Routledge Publish, London and Newyork 1993, 6-16.

¹⁵⁹ Altun, *M.McLuhan ve J.Baudrillard'ın Medya Kuramlarının Karşılaştırılmalı Çözümlemesi*, 236.

¹⁶⁰ Ufuk Tambaş, "Baudrillard'ı Anlamak", *Jean Baudrillard* içinde, *Özne Dergisi*, 14. Kitap, Bahar 2011, 28.

kodsallık ilişkisi, nesnelere üzerinden yürütülen anlamlandırma, ayırtlama, benzetme ve farklılaştırma ilişkilerinin tanımıdır. Bu türden bir iletişim biçiminin dizge için devamlılığının sağlanmasında kitle iletişim araçları ve modern sanat hayatı önem taşımaktadır.

Tüketim ve göstergeler arasında gizli bir işbirliği vardır ve ikisi de aynı mantık tarafından işlenmektedir. Kapitalizm, gelmiş olduğu güncel mantık içerisinde göstergelere anlam kazandırma hususunda klasik nesne mantığını aşarak güncel bir kural dizgesi oluşturmuştur ki bu dizge Düşünür tarafından kod kavramıyla açıklanmaktadır. Yaşamın bütün alanlarında sistemin istediği kodlar mevcuttur. Bireyler mevcut kodlara itiraz etmeden yaşamını sürdürerek sisteme hizmetini sürdürmelidir ki Baudrillard kodlama neticesinde sisteme itiraz edilmemesi durumunu *hiperuyumluluk* kavramıyla açıklamaktadır.¹⁶¹ Baudrillard'a göre mevcut neoliberalizmin temel sorunu artık elde edilecek kazancın maksimum noktaya erişmesiyle üretimin akılsallaşması değil, zorunlu olarak sınırsız üretimle ürünlerin piyasada tüketilmesidir.¹⁶² Bu tüketim sürecinin dizgenin mantığına uygun işleyebilmesi için kodlara, kodların somutlaşmış şekliyle göstergelere ve bu göstergelerin temsil pratiklerine ihtiyaç bulunmaktadır.

İhtiyaç kavramı üretilmiş mevcut nesnelere sadece birini ya da birkaçını ilgilendirmekten çok öte üretken güçlerin meydana getirdiği bütüne gönderme yapan kapsamlı bir psikolojik hazırlık sürecidir.¹⁶³ Zaten yeni kapitalist mantıkta kod ve gösterge oluşumunda gereksinim ve tüketim hegemonik mantığın isteklerine göre işlemektedir. Baudrillard tüketim toplumunun kapitalizmin yeni bir evresi olduğunu ve güncel sistemin tamamen kapitalist görünümüne sergilediğini her zaman ifade etmiştir.¹⁶⁴ Ona göre kapitalizmin güncel biçiminin egemenliği ekonomik alandan kültürel alana geçmiştir. Toplum ancak ve ancak kültürel manipülasyonlarla yönlendirilebilmektedir. Böylesi bir kapitalizm biçiminde her şey sınırlarını aşarak anlam değişikliğine uğramış kısacası müstehcen hale gelmiştir. İnsanlar tüketim eyleminde bulunurken görünürdeki nesnelere tüketmekten daha çok bu nesnelere

¹⁶¹ Zehra Zıraman, "Simgesel Değiş Tokuş ve Ölüm", *Jean Baudrillard* içinde, *Özne Dergisi*, 14. Kitap, Bahar 2011, 57.

¹⁶² Jean Baudrillard, "Bir Tüketim Kuramı Üzerine", Çev., Osman Olcay Kural, *Dünya Büyük Bir Mağaza* içerisinde, *Cogito Dergisi*, Sayı 5, Güz 1995, 91.

¹⁶³ Richard Smith, *Baudrillard Dictionary*, Edinburgh University Press, Edinburgh 2010, 40.

¹⁶⁴ Oğuz Adanır, "Teknolojik Gelişmeden Nesne Teknolojisine Ya da Toplumsal Gelişme Nasıl Durakladı", *Jean Baudrillard* içinde, *Özne Dergisi*, 14. Kitap, Bahar 2011, 7.

arkasına gizlenen imgeleri, kodları, fikirleri, fantezileri bütünsel olarak tüketmektedir. Yeni güncel tüketim mantığında kültürel bir biçim egemen haldedir ve bu egemenlikte gerçeklik bütün anlamını kaybetmiştir. İnsanlar giderek daha fazla şekilde teknolojik iletişim araçlarıyla haşır neşir olmakta, elektronik iletişim araçları aracılığıyla etkileşim boyutuna geçmektedirler. Teknolojik araçlar yüzünden sahici yüz yüze ilişki dünyası ortadan kalkmıştır, bunun yerine dijital iletişimin egemenliği kurulmuştur.¹⁶⁵ Meydana gelen bu yeni sanal kültür Baudrillard'a göre gerçekten daha gerçek olan aşırıgerçekliktir. Bu yeni kültür biçimi aşırı uyumun istendiği farklı bir duyarlılık üstüne kurulan sistemin adıdır.

Tüketim toplumunun genel mantığı temel veya zorunlu ihtiyaçlarla yapay veya sahte ihtiyaçlar arasındaki ayrımın kaldırılmasıdır. Gösterge mantığının egemen olduğu ve gösterişin en büyük imaj haline geldiği bu toplumda bireylere gerçek ihtiyaçlarıymış gibi gösterilen aslında gereksiz/sahte ihtiyaçlar sunulmakta, lüks ürünlerin veya marka haline getirilmiş nesnelerin tüketimi sosyal prestij ve statü simgesi halini almaktadır. Moda ve marka bağımlısı haline gelen bireyler mevcut sistemde özgür olmadıklarının farkında olmayarak hem efendi hem de köle karmaşıklığında yapay bir yaşamı idame ettirirken -yani tüketirken- mutlu olduklarına inandırılmaktadır.

Kitle iletişim araçları kendi aralarında ve kültürler arasında etkileşim mantığını aktif tutarak yaygın bir homojenleşmenin oluşmasını amaçlamaktadır. Bu durum tüketim mantığının totaliter mesajıdır.¹⁶⁶ Baudrillard, yeni tüketici mitolojisinin insanların kendi aralarında iletişim kurma yöntemlerinden bağımsız olarak insanların iletişim araçları vasıtasıyla iletişim kurmasını ve tüketim ile ilgili konuşmalara dikkat kesilmesini emrettiğini söylüyor. Burada tüketimin iletişimsel yönünün değişmesinden çok daha farklı bir boyut var ki tüketimciliğin yeni mitolojileri muazzam bir ideolojik güç haline gelmiştir.¹⁶⁷ Püriten ideolojiler tasarruf ve ekonomi birikimin gerekliliğini vurgularken tüketim ideolojisi harcama ve krediye yönelik bir yükümlülüğü emretmektedir.

Marksist mantık gereksinimler ve doyumlara uygun söylemler üretme hususunda yetersiz kalmaktadır. Nasıl ki histerik ve psikosomatik göstergeler karşısında modern tıp

¹⁶⁵ Jean Baudrillard, "Sizin Aynanız Olacağım", Çev., Esra Karataş, *K Dergisi*, 6 Kasım 2009, 10-11.

¹⁶⁶ Mike Gane, *Baudrillard's Bestiary Baudrillard and Culture*, Routledge Publish, London and Newyork, 1991, 50.

¹⁶⁷ Gane, *Baudrillard's Bestiary Baudrillard and Culture*, 65.

acziyet içerisindeyse aynı şekilde ekonomi politik de gereksinim ve doyumları açıklama hususunda acziyet içerisinde ve silahlı durumdadır.¹⁶⁸ Çünkü artık nesnelere, kapitalist sistem içerisinde farklı bir dil ile konuşmakta ve sistemin mantığına uygun olarak değiş tokuşta bulunmaktalar.

Baudrillard'a göre tüketim:

“Göstergelerin ve öbeğin(birbirine benzer veya aynı türden şeylerin meydana getirdiği birliktelik) bütüne bağlanmasının düzenlenmesini sağlayan sistemdir: Öyleyse hem bir ahlak(bir ideolojik değerler dizgesi) hem de bir iletişim dizgesi, bir değiş tokuş yapısıdır.”¹⁶⁹

Tüketim mantığında imal edilmiş mal ve nesnelere dolaşımında pek anlaşılmayan bir çeşit iletişim biçiminin sürdürülebilmesi sistem açısından hayati önem taşımaktadır. Baudrillard üretim düzeninin yerini alan tüketim düzenini yeniden üretim sistemi olarak ifade etmektedir. Baudrillard'ın yeniden üretim kavramı Marksist öğretilerdeki yeniden üretim kavramından farklıdır. Marksist öğreti yeniden üretimi devlet merkezli konumda üretim koşullarının yeniden oluşturulması ve düzenlenmesi anlayışıyla¹⁷⁰ ele alırken Baudrillard'ın yeniden üretim sisteminden anlaşılması gereken şey yiyeceklerin, içeceklerin, araçların ve genelinde nesnelere üretimi değil; kasıt olan şey artık yerli yerine oturmuş olan kapitalizmin bütün kurum ve kuruluşlarıyla aynı disiplin içerisinde sürekliliğinin sağlanmasıdır.¹⁷¹

Düşünür değer incelemesinin oldukça zor ve karmaşık bir iş olduğunu düşünmektedir. Ticari değeri anlayabilmek ve ifade edebilmek akli ölçütlerde ne kadar kolay ve mantıklıysa sürekli değişkenlik gösteren ve sürekli anlam değiştirebilen gösterge değeri kavrayabilmek ise bir o kadar zor iştir. Çünkü gösterge değeri sadece dolanımın farklı bir noktasında sabit durmamakta sürekli hareketliliğiyle ticari değeri içerisinde dağılmakta genel değeri içerisinde yok olurken ticari değeri de yok etmektedir. Güncel tüketim düzeni göstergedeğere göre işlemektedir. Antropolojik kültürlerde nesnelere ya kullanım ya da yorumlama zinciri çerçevesinde nesne özelliği taşımaktaydı;

¹⁶⁸ Baudrillard, “Bir Tüketim Kuramı Üzerine”, 95.

¹⁶⁹ Baudrillard, “Bir Tüketim Kuramı Üzerine”, 96.

¹⁷⁰ Karl Marx, *Kapital: Politik Ekonominin Bir Eleştirisi 1.Cilt*, Çev., Mehmet Selik, Yordam Kitap, İstanbul 2015, 711.

¹⁷¹ Oğuz Adanır, *Simülasyon Kuramı Üzerine Notlar ve Söyleşiler*, Hayalet Kitap, İstanbul 2008, 81.

bunun haricinde hiçbir şey nesne olamamaktaydı.¹⁷² Ekonomi alanında nesnelere modern anlamdaki gelişim çizgisine paralel olarak kendi amaçları çerçevesinden çıkmakta sadece kendileriyle ilişkileri doğrultusunda var olmaktadır. Bu durumda insanların tükettikleri şey nesnelere değil, nesnelere var olduğu göstergeler sistemidir.

Baudrillard'a göre modern toplumların ulaştığı sonuç bütünüyle insanlık dışı, insanlığın tamamının aleyhine olabilecek biçimde ve sadece bir kesimi memnun edecek şekildedir.¹⁷³ Modern toplumlar teknolojiyi ilk başta bütünsel bir ekonomik gelişme ve kalkınma aracı olarak görmüşler, teknolojinin insan ilişkileri ve insanlığın ilerlemesinde bir süreç olacağını ön- görmüşlerdir.¹⁷⁴ Lakin hiçbir şey öngörüldüğü gibi olmamıştır. Teknoloji ilk etapta kendisine bahsedilen kalkınma aracı ve insanlığın gelişmesine katkı işlevinden uzaklaştırılarak tamamen neoliberal mantığın kölesi haline gelmiş ve tüketim anlayışına hizmet eden bir duruma evrilmiştir. Zaten Baudrillard tüketim evreni mantığını son derece ussal ve mantıklı görünen üretim sistemi ile tamamıyla usdışı diye değerlendirilebilecek bir tüketim sistemi üzerine oturtmuştur. Bu iki değer (üretim ile tüketimin) aynı sürecin iki bacağı olması olanaksız gibi gözükse de sistemin kendisi paradoksal olduğu için her şey paradoksal bir mantığa uyarlanabilmektedir. Bundan böyle tüketim toplumunun çözümlenmesi, akılsal temele oturtulamayan psikolojik gereksinim nesnelere işlevsel nitelikleri ile teknolojinin bunlara yardımcı olması mantığının birlikte değerlendirilmesini zorunlu kılmaktadır. İşin daha ileri kısmı psikolojik açıdan işlevsel nesnelere estetik bir formata oturtulması sonucunda teknolojik yenilikler ve beraberinde yararsızlığın olduğu bir dizge meydana gelmiştir. Tüketim toplumunu ekonomik alt yapıya oturtarak açıklamak mümkün değildir Baudrillard'a göre. Farklı bir ifadeyle sanayi toplumundan kültürel temelli tüketim toplumuna geçilmesiyle ekonomi de kültürün egemenliğine boyun eğmek zorunda kalmıştır ki bu anlamdaki en büyük kültür nesnelere birisi televizyondur.¹⁷⁵ Televizyon tüketim nesnelere tüketici kitleye ulaşmasını sağlayarak sistemin devamlılığına yardımcı olacaktır. Baudrillard bu anlamda insanların en çok ihtiyaç duydukları şeyin en az gereksinim duydukları şey olduğunu söylerken iletişim araçlarını

¹⁷² Baudrillard, *Sanat Komplosu Yeni Sanat Düzeni ve Çağdaş Estetik-1*, 79.

¹⁷³ Adanır, "Baudrillard ve Türkiye", 4.

¹⁷⁴ Adanır, "Teknolojik Gelişmeden Nesne Teknolojisine Ya da Toplumsal Gelişme Nasıl Durakladı", 8.

¹⁷⁵ Adanır, "Teknolojik Gelişmeden Nesne Teknolojisine Ya da Toplumsal Gelişme Nasıl Durakladı", 12.

kast etmiş olabilir.¹⁷⁶ Neokapitalist sistem imal etmiş olduğu nesnelere televizyon vasıtasıyla tüketicilere tanıtırken işin sadece tanıtım kısmıyla sınırlı kalmamış eş- anlı olarak kültürel, zihinsel ve manevi anlamda da yeni bir öbeğin oluşmasını hedeflemiştir. Bu sistem Baudrillard'a göre öylesine güçlüdür ki bütün bir uygarlığın bu düzğüye boyun eğmemesi neredeyse imkansız gibidir. Çünkü tüketim, sistem halini almadan önce ideolojik değerler sisteminin nabzına dokunan bir ahlaki referans olabildiğini becerebilmiş ve kültür halini almıştır.¹⁷⁷

1.2.5. Baudrillard'ın İslamiyet'e Bakışı

Baudrillard, Batı'nın bütün spekülasyonlarına karşı İslamiyet'in bütün gücüyle yaşamaya devam ettiğini düşünmektedir. Ona göre Batı'nın kendini kaybettiği dünyada İslamiyet'in yaşayan bir güç olarak dünyanın gidişatını belirlememesi için hiçbir neden yoktur. Batı belki hala güçlü konumdadır lakin kimse Batı'yı örnek almamaktadır. Batı'nın teknolojik egemenliğine kafa tutan iki denge unsuru mevcut: Bunlardan ilki hiper teknolojiyi barındıran Japonya; ikincisi anti teknolojiyi karşıt güç olarak kullanan İslamiyet. Bu iki zıt güçlenme biçiminin ortak yönü Batı'ya karşı takındıkları meydan okumadır.¹⁷⁸ Baudrillard vermiş olduğu bir röportajda insanlığın önündeki tek seçenek olan İslamiyet'in terörle özdeş hale getirilerek yok edilmesine karşı olduğunu söylemektedir.¹⁷⁹ Yine farklı bir röportajında Düşünür:

“ Dünyanın karşı karşıya kaldığı krizleri çözecek tek kaynak var artık: İslam. Ama biz İslam'ı keşfetmek yerine onu yok etmek için elimizden geleni ardımıza koymuyoruz¹⁸⁰ ” demiştir.

Düşünür ayrıca İslamiyet'e yakıştırılan kötü sıfatını reddetmektedir. Batı kendisine yapılacak kötü yakıştırmasına karşı durduğu halde ötekilere rahatlıkla kötü söylemini yapıştırmaktadır. Bu Batı'nın hala kültürel emperyalizm noktasında fikirlerinin değişmediğini göstermektedir.¹⁸¹ İslamiyet'in dönüştürülemezliği,

¹⁷⁶ Adanır, “Teknolojik Gelişmeden Nesne Teknolojisine Ya da Toplumsal Gelişme Nasıl Durakladı”,13.

¹⁷⁷ Gordan Maslov, “Jean Baudrillard i Slavoj Žižek o Potrošačkom Društvu”, *Rejiva Za Sociologiju*, 40(39), 2009, 106.

¹⁷⁸ Altun, “Jean Baudrillard'ın Medya Teorisinin Kaynakları Hakkında Bir Tartışma”, 163.

¹⁷⁹ Ahmet Dağ, *Ölümcül Şiddet: Baudrillard'ın Düşüncesi*, Külliyyat Yayınları, İstanbul 2014, 18.

¹⁸⁰ Yusuf Kaplan, “Baudrillard ve İslam, Menderes ve Türkiye”, *Yenişafak*, 27 Şubat 2007, 10.

¹⁸¹ Oğuz Adanır, *Simülasyon Kuramı Üzerine Notlar ve Söyleşiler*, 114.

indirgenemezliği, değiştirilemezliği ve simgeselliğe sıkı bağlılığı Baudrillard tarafından Batı'nın ve dolayısıyla modernizmin çöküşü için bir ümit olarak görülmektedir.¹⁸² Sisteme karşı duruş geliştirebilecek önemli adımlardan biri ülkelerin evrensel modellerden koparak oluşturacakları yerel ve özgün modellerdir. Böylelikle bütün modeller evrensel mantıkta diğerlerini yok etmek durumunda kalmayacak, emperyalist mantık ise yok olup gidecektir.¹⁸³

Başka yerlerde doğal güzellikler anlam ve nostalji yüklüdür ve bunların kültürleri de son derece ciddi çizgiler üzerinde yer alır. İslam dünyası gibi güçlü kültürler aslında Batı kültürünün bozulmuş olduğunu göstermektedir.¹⁸⁴

Avrupalıların küresel bir güç olan Amerika'yla kurduğu ilişki Türkiye'nin Avrupa'yla kurduğu ilişkiye benzetilebilir. Evrensel değerler adına her şeyi ihlal eden Avrupa'nın ötekileri görmezden geldiği bir dünyada, Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne girme çabası büyük bir paradokstur. Düşünür kısa bir süre içerisinde İslam düşüncesini temele alan ciddi düşünsel atılımların Türkiye'de ortaya çıkacağını ümit etmekte; sanat ve yaşama dair Batı'nın alternatifi özgün bir sistem anlayışının temellerinin oluşacağını beklemektedir.¹⁸⁵ Ayrıca Düşünür Avrupa'dan gelen modern anlayış ile İslamiyet'in ilerleyişinin İstanbul'da karşılaştığını, İstanbul'un bu anlamda köprübaşı olduğunu lakin güçler savaşında henüz son sözün söylenmemiş olduğunu düşünmektedir.¹⁸⁶

1.2.6. Baudrillard İçin Postmodernizmin Anlamı

Baudrillard genel anlamda postmodern kavramına karşı olumsuz bir tavır takındığını söylemektedir. Düşünür'e insanların kendisini postmodernizmin en büyük rahiplerinden biri olarak gördükleri söylendiğinde Baudrillard aşağıdaki açıklamayı yapmıştır:

“Ben rahiplik referansının yersiz olduğunu düşünüyorum. Söylenebilecek ilk şey bir insanın rahipten söz etmeden önce postmodernizm ya da postmodern

¹⁸² Ian Almond, Two Versions of Islam and Apocalypse: The Persistence of Eschatology in Schlegel, Baudrillard and Zizek, Journal of Cultural Research, Vol:13, Numbers:3-4, October 2009, 310-319.

¹⁸³ Jean Baudrillard, *Metinler ve Söyleşiler*, 164.

¹⁸⁴ Jean Baudrillard, *Amerika*, Çev. Yaşar Avunç, Ayrıntı Yayınları, İstanbul 2013, 144.

¹⁸⁵ Ahmet Dağ, *Ölümcül Şiddet: Baudrillard'ın Düşüncesi*, 18.

¹⁸⁶ Jean Baudrillard, “Su İmparatorluk Altın ve İlkel Sahne”, Çev.,Serhan Ada, *Atlas Dergisi*, Ocak 1999, 80.

olarak adlandırılan şeyin ne anlama geldiğini sorması gerektiğidir. Bu kavrama benim kadar uzak biri olamaz. Postmodernizm bir deyimdir, insanların kullandığı hiçbir şey ifade etmeyen bir deyim. Hatta o bir kavram bile değildir, hiçbir şey değildir.¹⁸⁷

Görüldüğü üzere Düşünür postmodernizmde değerlendirmeye tabi kılacağı herhangi bir özellik görmemiştir. Postmodernizm hakkında söylediklerine gerekçe olarak kavramın içerikten yoksun yararsız ve gereksiz olduğunu göstermiştir.¹⁸⁸ Aslında Düşünür modern ve postmodern arasındaki tezatla oynamayı hep sevmiş lakin yararsız ve gereksiz olduğu iddiasıyla postmodern etiketlemesine karşı çıkmıştır.¹⁸⁹ Hatta Düşünür'ün postmodernizme karşı olmaktan ilerisi çabasının postmodernizmle savaşmak olduğu iddia edilmiştir.¹⁹⁰ Buna rağmen Düşünür'den ileri gelen postmodern teorisyenlerin en önemlilerinden biri olarak bahsedilmektedir.¹⁹¹ Hatta kimileri Düşünür'ün postmodern olmadığı söyleminde muazzam derecede bir ironinin olduğunu iddia etmişlerdir. Üstelik postmodern olmadığını ısrarla, üzerine basa basa yinelemesine rağmen postmodern yakıştırması ölene dek onun peşini bırakmamıştır.¹⁹² Ona yakıştırılan postmodern yakıştırmasında en önemli gerekçe modernizmin gelmiş olduğu nihai noktada tıkanıldığını en açık biçimde göstermesidir.¹⁹³ Hatta Düşünür postmodernizmi mükemmel denebilecek şekilde aydınlatan entelektüel biri olarak değerlendirilmiştir.¹⁹⁴ Modernliğe yönelik bütün eleştirilerin postmodern çerçevesine alınması ve bütün eleştirilerin postmodern çatısı altında birleştirilmeye çalışılması Düşünür'ün de bu alana dahil edilmesine neden olmuştur.

¹⁸⁷ Baudrillard, *I Don't Belong to the Club, to the Seraglio Interview with Mike Gane and Monique Arnaud*, 21-23

¹⁸⁸ Eroğlu, *Baudrillard'ı Okumak*, 47.

¹⁸⁹ Baudrillard, *The Illusion of the End*, , 27.

¹⁹⁰ Mike Gane, *Baudrillard: Critical and Fatal Theory*, Routledge Publish, London and Newyork 1991, 55.

¹⁹¹ Arthur Kroker, *The Possessed Individual: Technology and Post-modernism*, Macmillan, London 1992, 2-7.

¹⁹² Nicholas Zurbrugg, "Baudrillard, Modernism and Postmodernism", *Baudrillard: A Critical Reader* içinde, Der., Douglas Kellner, Blackwell, Oxford 1994, 225; Ben Agger, "Critical Theory, Poststructuralism, Postmodernism: Their Sociological Relevance", *Annual Review of Sociology* içinde, c.17, 1991, 108-111.

¹⁹³ Ihab Hassan, *The Postmodern Turn; Essays in Postmodern Theory and Culture*, Cybereditions Corporation, Christchurch 110-117.

¹⁹⁴ Bruce Arrigo, Dragan Milavanovic, Robert Schehr, *The French Connection in Criminology: Rediscovering Crime, Law and Social Change*, State University of Newyork, 2005, 20.

Baudrillard'a göre postmodernizm; geçmiş kültürleri, insanların yok ettiklerini ve insanlığın şimdilerde yaşayabilmesi için gerekli olan manevi şeyleri geri getirmeye çalışan bir yönelim biçimidir.¹⁹⁵ Ancak Düşünür bu yönelimden daha orijinal ve sistemi alt etmeye yönelik çözümlerinin olması gerektiğine inanmaktadır. Çünkü Baudrillard postmodernizme klasik anlamdaki aklın insanlığı tehdit ettiği söylemleriyle değil, aklın mevcut dünyadaki insanlığı getirmiş olduğu hali gösterme şekliyle bakmıştır. Sadece modernizme karşı duruşu ile değil postmodernizmi de bütünüyle eleştirmesi yönüyle söylemler üreten Baudrillard derin anlatı mantığıyla kapitalizmin bütün biçimlerini eleştirmesini bilmiştir.¹⁹⁶ Baudrillard eleştirel bir terörist ve nihilist olmakla suçlanmış, onun düşünceleri sığ oldukları ve kesin olmadıkları yönüyle eleştirilmiştir.¹⁹⁷ Ancak onun eserleri yayımlandıktan hemen sonra görüşlerini izah etmeye ve anlatmaya yönelik fazlaca sayıda akademik çalışma yapılmıştır.

“Baudrillard postmodern bir düşünür değildir, çünkü başvurduğu terminoloji bir neolojizm(uydurma, kişisel terminoloji) olmaktan çok hem kendi içinde tutarlı hem de kendinden önce üretilerek onaylanmış ve günümüze kadar kullanılagelmiş/kullanılmakta olan sosyal bilimler terminolojisinin çağdaş, güncel oluşumu açıklayabilmekten aciz olduğu düşüncesinden kaynaklanan lirik, ironik özellikler taşıyan sağlam bir terminolojidir.”¹⁹⁸

Yine Baudrillard sunmuş olduğu yanılısama nedeniyle postmodern sınıfın çok dışında bir bakış açısına sahiptir ki bu yanılısama egemen düzenin sona ermesi yanılısamasıdır.

Yine bir söyleminde Düşünür:

¹⁹⁵ Steven Best, Douglas Kellner, *Postmodern Teori*, Çev., Mehmet Küçük, Ayrıntı Yayınları, İstanbul 1998, 158.

¹⁹⁶ Zhang Yibing, *Genç Baudrillard'ın Maskeler Zinciri Marksizm Üzerinden Bir Polemik*, Çev., Deniz Kızılcı, Canut Yayın Evi, İstanbul 2014, 14-16.

¹⁹⁷ Richard J.Lane, *Routledge Critical Thinkers: Jean Baudrillard*, Routledge Publish, London and Newyork 2000, 1.

¹⁹⁸ Oğuz Adanır, “Baudrillard Postmodern Bir Düşünür Değildir”, *Doğu Batı Düşünce Dergisi*, Yıl:3, Sayı:9, 1999. s.128.

“Postmodernizm gerilemedir. Dejeneratif, yapay ve eklektik bir aşamadır. Postmodernizmin herhangi bir anlamı olamaz. Postmodernist mantıkta ne olup bittiğini tanımlamak olanaksızdır¹⁹⁹” demiştir.

Baudrillard’ın farklı konulardaki söylemleri ve ifadeleri değerlendirildiğinde onun söylemlerinin bazı açılardan postmodern nitelik taşıdığını söyleyebiliriz. Özellikle modern düşünce yapısını reddetmesi, akılcı modern endüstriyel kapitalizmin insanlığı getirdiği durumu eleştirmesi, temel söylem biçimlerinin dışına çıkması, akılcı doktrinleri ve aklın üstünlüğünü kabul etmemesi, simgeselliğe atfettiği önem, düşünsel çok yönlülüğü, bilimsel epistemoloji ve pozitivist anlayışı yermesi gibi etmenler Düşünür’ün postmodern olarak etiketlenmesine neden olmuştur.²⁰⁰ Bunun yanı sıra bütünsel aklın tıkanıp kaldığı savını ileri sürmesi ve bu aklı eleştirmesi, ideoloji kavramının anlamını yitirdiğini iddia etmesi-ki Baudrillard’a göre sağ/sol veya kapitalist/sosyalist bütün ideolojilerin sınırları ortadan kalkmıştır,-ironinin mutlak gücüne duyduğu saygı, zaman ve uzamın klasik anlamlarının yok olduğu görüşü ve evrensel kültürü olumsuzlayan söylemleri postmodern özellikler taşımaktadır. Düşünür postmodern kavramının sistem tarafından kendi hizmetine alındığını iddia ederek sistemin kavramsallaştıramayacağı yeni söylemlerle sisteme karşı mücadele edilmesi gerektiğini söylemiştir.

Düşünür’ün postmodern kavramına duyduğu tepkinin temelinde geç kalınmışlığı aramalıyız. Çünkü Baudrillard postmodernizmin modernizmin en güçlü olduğu dönemde ortaya çıktığını ve artık yapacak çok şey kalmadığını düşünmektedir.

“Postmodernlik; önceki değerlerin yok edilmesiyle, onların yeniden inşa edilmelerinin eş zamanlılığıdır. Çözülme sürecindeki toparlanmadır. Zamansal bakımdan nihai değerlendirmelerin, geriye yönelik etkileme bakımından aşkınlık hareketinin teleonomik değerlendirmelere bırakmak üzere sona ermesidir.²⁰¹”

¹⁹⁹ Horrocks ve Jevtic, *Introducing Baudrillard: A Graphic Guide*, 171.

²⁰⁰ Mehmet Anık, “Aykırı Bir Düşünür Olarak J. Baudrillard ve Gösteriş Amaçlı Tüketim”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt 9, Sayı 47, 2016, 444.

²⁰¹ Baudrillard, *Cool Anılar 1-2(1980-1990)*, 167.

1.2.7. Savaşların Evrensel Boyutu, Olay Olmayan Olaylar ve Mutlak Olay Mantığı

Baudrillard için olay ve kaza aynı şeyler değildir. Kaza görünür bir belirginlik, sürekli olmayan işlevsel bozukluk, doğal veya teknik olarak öngörülmesi muhtemel bir anormallik olup risk ve öngörülebilirlik özellikleriyle her zaman beklenen şeydir.²⁰² Olay ise işlevsiz kılma özelliğiyle olağan dışı bir şeydir ve öngörüler sınırında değildir. Olay ulaşılabileceği en meta seviyede, en kusursuz aşamada sistemin işleyişini sekteye uğratmaktadır. Bütün boyutlarıyla incelendiğinde olayın ürkütücü ve tuhaf olduğunu söyleyebiliriz. Beklenmeyen ve aniden ortaya çıkan olayın gerçekleşmesini engelleyebilmek ise mümkün gözükmemektedir. Şeyler gerçekleşmeden önce zihinsel anlamda kabul gördükten sonra bir değer kalıbına sokulur. İnsan mantığı ve tarihsel gelişim incelendiğinde bunun gerekliliği daha iyi anlaşılıyor. Ancak Irak Savaşı değerlendirilmeye alındığında bu tür bir yaşanmışlığı olay çerçevesine oturtabilmek imkansız hale geliyor. Savaş öncesi öylesine muazzam biçimde planlanmıştır ki bütün olasılık hesaplarının gideceği yer bellidir. Herkesin mutlaka olabileceğine inandığı bir şeyin olması o şeyin olay olma özelliğini yok etmektedir. İsmine savaş denilen bu olay olmayan olay insanlarda kandırılmışlık duygusu ve mide bulantısı haricinde hiçbir etki uyandırmamıştır.²⁰³

Düşünür Körfez, Afganistan ve Irak Savaş'larını olay olmayan olay kategorisine koymaktadır. Örneğin Irak Savaşı'nda Saddam Hüseyin'in kitle imha silahlarını Batı'ya karşı kullanacağı öngörüsüne dayanılarak hareket edilmişti. Engelleme hareketi olaydan önce meydana geldiği için olay oluşmadan olaya müdahale söz konusudur ki bu durum Düşünür tarafından olay olmayan olay olarak değerlendirilmektedir.²⁰⁴ İşlenmesi veya gerçekleşmesi belirsiz olan şeylerin engellenebilmesi mümkünken amacı saptırarak cezalandırma metodu Batı'nın dünyanın geri kalan kısmına sıklıkla uyguladığı bir yöntemdir.²⁰⁵ Batı olaysız bir evrende yaşamak gayesinde olduğu için bütün sistemini olaysızlık üzerine kurmuştur ve bu durum Düşünür tarafından tarihin sonu olarak değerlendirmiştir ki tarihin sonu söylemi tamamen olumsuz bir bakış açısıdır. Tarihi kaybettiğimiz gibi tarihin sonunu da kaybetmiş durumdayız. Düşünür tarihin sonundan,

²⁰² Baudrillard, *Şeytana Satılan Ruh Ya da Kötülüğün Egemenliği*, 122.

²⁰³ Baudrillard, *Şeytana Satılan Ruh Ya da Kötülüğün Egemenliği*, 126.

²⁰⁴ Baudrillard, *The Spirit of Terrorism and Other Essays*, 34.

²⁰⁵ Derya Bayrı, "Gözün Egemenliği Tarihin Sonu mu?", *Jean Baudrillard* içinde, *Özne Dergisi*, 14. Kitap, Bahar 2011, .98-99.

politikanın sonundan veya toplumsalın sonundan bahsederken sahnelerin sonundan da bahsetmektedir.²⁰⁶ Bilgi sistemi tarihin elindeki asayı aldıktan sonra olay üretmeye ve bunları medya aracılığıyla evrensele ulaştırmaya hedefliyor.

Olay olmayan olayların yaratılmasında medyanın büyük bir rolü bulunmaktadır. Kitle iletişim araçları ve bilgi sistemleri bir konuyu aşırı biçimde yorumlaya başladıkları andan itibaren olay kendini göstermek için çıkış yollarını bulma aşamasındadır.²⁰⁷ Olay olmayan olayların ortaya çıkmasında sistem bunu istediği için mi gösterilir yoksa medya gösterdiği için mi sistem harekete geçer, bunun hiçbir önemi yoktur.

Baudrillard'a göre Vietnam Savaşı, Cezayir Savaşı, Irak Savaşı gibi olayların yanı sıra birden fazla ülkeyi ilgilendiren buna benzer olaylar gerçeklikten uzak oldukları için hiç başlamamış, hiç var olmamış; tarihsel soyutlama, senaryo ve uydurmalarla insanları ayakta uyutabilmenin ötesine geçememiştir.²⁰⁸ Olayların ve hedeflerin gerçekliği ve olguların nesnelliği denilen saçmalığı sürdürülebilmek için tüm kitle iletişim araçları ve resmi haber senaryoları kendilerine verilecek talimatları beklemektedir.²⁰⁹ Bu tür olaylarda yapılması gereken şey olayların tersine çevrilmesi ve tersinden okunmasıdır. Bunu yapmadığımız takdirde bütün bu olayların gerçekliğini iş işten geçtikten sonra kavrayabiliriz. Karşı durduğumuz sistemi öldürebilmek için yapmamız gereken en önemli şey olayları olduğu anda anlamsal düzleme oturtmamızdır. Dünyanın tamamına etki eden bu türden büyük olaylarda (özellikle savaşlarda) anlam ve gerçeklik ilkesi beraber değerlendirilmelidir elbette. Şöyle ki anlam ve gerçeklik kişisel veya toplumsal boyuttan daha önemli evrensel boyuta ulaşabilmektedir. Dolayısıyla evrensel boyutta ortak kabul gören bir anlam ise gerçekliği temsil etmemektedir. Amerikalılar için savaş demek, teknolojik anlamda üretebildikleri silahlarını yönetsel ve güçsel açıdan deneyebilecekleri, test edebilecekleri bir alan bulmak demektir.²¹⁰ Anlam ve gerçekliği bir arada barındırmadığı için Vietnam Savaşı denilen savaş kurgusunun hiçbir zaman gerçekleşmediğine inanmamız gerekmektedir.

²⁰⁶ Jean Baudrillard, "Binyılın Sonu ya da Gerisayım", Çev., Özgür Emir, *Doğu Batı Düşünce Dergisi*, Yıl:3 Sayı:10, 2000, 177.

²⁰⁷ Francesco Proto, *Mass, Identity, Architecture: Architectural Writings of Jean Baudrillard*, Wiley Academy, 2003, 127.

²⁰⁸ Baudrillard, *Simülakrlar ve Simülasyon*, 67-68.

²⁰⁹ Baudrillard, *Simülakrlar ve Simülasyon*, 68.

²¹⁰ Baudrillard, *Simülakrlar ve Simülasyon*, 90.

Baudrillard'ın gerçekte söylemeye çalıştığı şey iletişim araçlarının savaşın yarattığı acıların gizlenmesine sebep olduğu değildir. İletişim araçlarının asıl yaptığı şey savaşın medya imgeleri aracılığıyla kurgusal hale geldiği ve bu kurgulama neticesinden bireysel imgelem ve yanılsamaların yok edildiğidir.²¹¹ Gerçekte iletişim araçlarının yaptığı şey savaşın görüntüsel düzlemde müstehcenleştirilmesidir. Artık savaştan ziyade savaş işaretlerin bütünsel gerçeklik halinde sunulduğu bir dünyada yaşamaktayız.²¹² Böylesi bir dünyada insanların kitle iletişim araçları vasıtasıyla almış oldukları bilginin gerçeklikle ilişkisi yoktur ve sadece bu görüntüler iletilmiş bir görüntü bağlamında dikkate alınmalıdır.²¹³

Irak Savaşı başlarken dünyadaki tüm iktidarların dünya halklarına karşı bir koalisyon oluşturdukları söylenebilir. Irak işgal edilmeden önce açık veya kapalı şekilde bütün iktidarların onayı alınmasına rağmen dünya kamuoyunun bu anlamdaki hissiyatı yok sayılmıştır. Uluslararası toplumun görüşünün yok hükmünde sayılması ve bu görüşlerin kıymeti harbiyesinin olmaması artık egemenlik veya temsil noktasında iktidarların bir anlam taşımadığını ve sadece güç olarak varlıklarını sürdürdüklerini göstermektedir. Ancak bu güç olumlayıcı hiçbir özellik taşımamaktadır. Irak Savaşı işlenmesi ihtimal dahilinde görülen bir suçun(işlenmeden nasıl suç olarak tanımlayabilirsek) işlenmeden önlenmesidir. Ancak insanların vicdanını rahatsız etmesi gereken soru şudur:Varsayılan suç önleme faaliyeti olmasa gerçekleşecek miydi? Baudrillard engelleme meydana geldiği için bu sorunun cevabının asla bilinmeyeceğini söylemektedir. Zaten sistem kendisine tehlike oluşturabilecek her şeyi otomatik olarak iptal etme eğilimindedir. Hegemonya düzenini bozacak her şey dünya ölçeğinde hemen engellenmeli ve sistem koruma altına alınmalıdır.²¹⁴

11 Eylül ile olay olmayan olay mantığına oturtulan olayların grevi sona ermiştir. Ve çok uzun zamanlardan sonra ilk kez kesin olay olarak niteleyebileceğimiz bir olay meydana gelmiştir.²¹⁵ Newyork ve Dünya Ticaret Merkezleri'ne yapılan saldırılar sonucunda mutlak olaya hatta olayların anasına ulaşabilmiş en saf olayı dünya

²¹¹ Kim Toffeletti, *Yeni Bir Bakışla Baudrillard*, 111.

²¹² Jean Baudrillard, *Şeytana Satılan Ruh Ya da Kötülüğün Egemenliği*, 62-63.

²¹³ Sergio Angel, "Uribe y la realización de la utopía: Una mirada de la seguridad democrática desde la obra de Jean Baudrillard", en *Democracia y Medios de comunicación en Colombia*, Universidad Nacional de Colombia: Bogotá, 2011, 125.

²¹⁴ Jean Baudrillard, "Savaşın Maskesi", Çev.,Alpkan Özlem Onur, *Davetsiz Misafir Dergisi*, Sayı:1, İlkbahar 2003, 24.

²¹⁵ Jean Baudrillard, *The Spirit of Terrorism and Other Essays*, , 3-4.

seyretmiştir.²¹⁶ 11 Eylül'ü Batı'nın ötekileri aşağılamasına karşılık ötekilerin vermiş olduğu bir aşağılama şekli olarak da değerlendirmeliyiz. Küreselin en büyük düşmanı saldırı, yıkılma değil aşağılanmış olmaktır. 11 Eylül'deki eylem karşılığın asla verilemeyeceği bir aşağılama durumudur ki Batı'nın bundan sonraki bütün intikamları fiziksel bir karşılık olacaktır ancak ötekilerin sembolik alanına asla sirayet edilemeyecektir.²¹⁷ 11 Eylül'de yıkılan sadece dünyanın en prestijli yapılarından biri olan ikiz kuleler değil, aynı zamanda bütünsel bir Batılı değerler düzeni ve dünya dizgesidir.²¹⁸ Sistem beyninden vurulmuştur, küresel şiddet hem mimarının hem de Batı'nın son değer göstergesini yok etmiştir. Hele ki ikiz kulelerin birbirine referans olan durumlarının yok olmasıyla Batı'nın kendine eşdeğer bütün referansları yok olmuştur. Batı'nın hem fiziksel, hem mimari, hem de sembolik(kültürel liberalizmin sembolü) anlamdaki bütün nesnelilikleri yok edilmiştir. Fiziksel ve mimari anlamda yerine getirmeler olabilir lakin simgesellik asla geri döndürülemeyecektir. Gücün mutlak anlamda artarak büyümesi gayet makul kabul edilebilecek biçimde onu ortadan kaldırma iradesini de harekete geçirmiştir. Denilebilirse kontrolsüz güç, güç olmaktan çıkarak kendi yok oluşunu beraberinde getirmiştir. Bunun yanı sıra 11 Eylül Olayı'nın faillerinin Beyaz Saray'ı değil de ikiz kuleleri hedef almaları politikanın gerçekliğinin yadsınması olarak değerlendirilebilir. Baudrillard'ın 11 Eylül ve genelinde terör saldırıları ile ilgili yapmış olduğu değerlendirmeler Batı'da sıklıkla eleştirilmiş, hatta yapılan saldırıları kutladığı ve bundan hoşnut olduğu dile getirilmiştir.²¹⁹

Baudrillard olayların meydana gelmeden önce düşünceyi etkilediğini ve gerçekleştiğinde ise hem düşüncenin gerçekleşmesi durumunun hem de sonunun meydana geldiğini iddia etmektedir.²²⁰ Ötekiler için 11 Eylül böyle bir olaydır. Bu olay Batı'dan tecrit edilen insanlar için önceden zihinlerde canlandırılmış ve gerçekleşmesi kaçınılmaz hale gelmiş bir olay biçimidir. Artık Batı'nın simgesel olarak çökertilmesi düşüncesi son bulmuş bir düşüncedir ve bundan sonra Batı'nın ötekilere karşı simgesel üstünlük kurması imkansızdır.

²¹⁶ Jean Baudrillard, "Terörizmin Ruhü", Çev., Berran Tözer, *Cogito Dergisi*, Sayı:30, Kış, 2002.

²¹⁷ Jean Baudrillard, "Küreselleşmenin Şiddeti", Çev., Pmar Cartier, *Le Monde Diplomatique Türkiye Dergisi*, Sayı:9, Ocak 2003, 14.

²¹⁸ Baudrillard, *The Spirit of Terrorism and Other Essays*, 82.

²¹⁹ Richard Wolin, *The Seduction of Unreason*, Princeton University Press, Oxfordshire 2004.

²²⁰ Jean Baudrillard, Enrique Valiente Noallies, *Exiles from Dialogue*, Çev., Chris Turner, Cambridge, Polity Press, 2007, 4.

11 Eylül engellenme olasılığı olmadan ortaya çıktığı için olay olmayan olayla tam bir zıtlık içerisindedir. Öngörülemez bir radikalliğin içerisinde olduğu için hayal gücünün çok ötesindedir. Sistemin her şeyi önceden görebilen mantığı bu olayı görme noktasında aciz kalmıştı. Hegemonik anlamda güvenliği tesis ettiğini sanan, terörü her yerden arındırdığını zanneden düzene karşı gerçekte terörizmin korkunç zaferi meydana gelmiştir.²²¹ Kendini terörize eden sisteme karşı farklı bir terör mantığının güce karşı meydan okuması sonucunda Batı'nın yerle bir olması durumudur bu olay. 11 Eylül Olayı'nı korkunç hale getiren şey ikiz kulelerin maddi olarak ortadan kaldırılmasından ziyade kurmaca olay ve gerçek olayın iç içe geçmesidir. 11 Eylül saldırısı gerçekleşmesi imkansız bir düş, fantezi ve kurmacanın gerçek olay halini almasıdır. Gerçekleşmesi imkansız olarak görülen bir olayın gerçekleşmesinde terörün oynadığı akıl almaz rol insanları dehşete düşürmüş ve tüm Batı'da korkunun egemenliği hakim olmaya başlamıştır. İkiz kuleler ikiz olmalarından kendilerinden başka hiçbir şeyle karşılaştırma yapılmasına müsaade etmezlerdi. Bunlar birbirlerine hem referans hem de ayna olmaları nedeniyle diğer her şeyden çok daha farklı özellikler taşımaktaydılar. Birinin yıkılması simgesel bulaşma nedeniyle zaten diğerinin de yıkılması anlamına gelecekti.²²² Kendi aralarında hiper uzam oluşturan bu kulelerin yok olması hegemonyanın yok olmasının ilk adımı olarak görüldü ve sistem bu yüzden büyük bir telaş yaşadı. Böylesi bir simgesel eylem en muazzam teknolojiyi bile sırtından hançerlemesini başarmış ve sistemin diğer bütün uzamlarda farklı stratejiler geliştirmesini gerektirmiştir. Eşit olmayan güçlerin sidik yarışında zayıf olan asimetric yöntemlerle insanlarda büyük şok yaratılmıştır. Dolayısıyla bu saldırı mutlak bir düzene ve mutlak bir güce karşı gösterilmiş bir tepkidir ki Dünya Ticaret Merkezi'nin ikiz kuleleri mutlak düzenin tam temsilcisiydi.²²³ Amerika Birleşik Devletleri kendi mantığı ve bütüncüllük iddiasıyla bu saldırılara temel hazırlamıştı, sağlıklı olmayan bir toplumun suça meyilli şahıslar ve psikopatlar üretmesi gibi küreselleşme ve hegemonyacı anlayışta dünya çılgınları üretmiştir.²²⁴

²²¹ Baudrillard, *Savaşın Maskesi*, 24-25.

²²² Baudrillard, *Can Çekişen Küresel Güç*, 81.

²²³ Baudrillard, "Amerika'nın Teröre Karşı Başlattığı Harekat, Küreselleşmeye Karşı Çıkış ve Kötünün Yenilmezliği Üzerine", 368.

²²⁴ Baudrillard, "Amerika'nın Teröre Karşı Başlattığı Harekat, Küreselleşmeye Karşı Çıkış ve Kötünün Yenilmezliği Üzerine", 368.

Artık küresel düzlemde alınan bütün önleyici güvenlik tedbirleri terör hayaletini daha da güçlendirmekten başka bir işe yaramamakta. Güvenlik anlayışı iyilik, demokrasi, özgürlük, insan hakları, ilerleme, gelişim gibi evrensel ilkelerin hepsini aşmış durumda. Bu haliyle güvenlik söylemini insanları korkutması yönüyle olumlu bir terör örneği olarak görebiliriz. Terörizm kendisine tanınan bütün fırsatları lehine kullanabilmesini becerebildi. Sözcüğün hem gerçek hem de mecaz anlamında yeri ve zamanı geldiğinde terörizm kurduğu sinsi tuzaklarla sistem terörünün son bulmasına muazzam katkı sunuyor. Terörizm sisteme karşı mücadele ederken artık oyunun kuralını kendileri belirleyebiliyor. Hatta terörizm ikiz kulelerin simgesel anlamda geri getirilemeyeceğini çok iyi biliyor.²²⁵

1.2.8. Yeniden Üretim Sisteminin Destekleyicisi Olan Bilim

Toplumsal anlamda bir iş istihdam alanı ve pazar oluşturma işlevini yitiren üniversiteler kültürel köken ve bilimsel açıdan çökmüştür.²²⁶ Baudrillard'a göre üniversiteler bilgi aktarımının bir sit alanı olarak görüş alışverişi ve alternatif durumlar için etkili alanlar değildir artık.²²⁷ Üniversiteler gibi artık iktidarlar da çökmüştür. Artık bilginin, iktidarı sorgulamak gibi bir amacı kalmamıştır. Diplomalar artık kullanım ve değişim değeri olarak bir anlam taşımamaktadır. Dolayısıyla isteyen herkes diploma sahibi olabilmektedir.

Yaşadığımız dünyada bilim dahil her şey bir şeylerin tekrarını yapmaktadır. Yaşam dünyamızda her şey olasılığa ve tekrar mantığına uyumlu hale gelmiş durumdadır ve bizler de umursamazlık diyebileceğimiz kendinden geçme mantığına uygun şekilde davranmaktayız.²²⁸ Mevcut sistemde bilim sistemin devam etmesi için aracı konumda, sisteme hizmet eden yeniden üretim aracıdır. İletişim teknolojileri ve bilimin bizlere bir şeyler öğretmekten çok irade ve temsil noktasında kavramların

²²⁵ Der Spiegel, "This is the Fourth World War: The *Der Spiegel* Interview With Jean Baudrillard" Çev., Samir Gandesha, International Journal of Baudrillard Studies, Sayı:1, Numara:1, 2004.

Çevrimiçi: https://www2.ubishops.ca/Baudrillardstudies/vol1_1/spiegel.htm Erişim Tarihi: 23.08.2017

²²⁶ Baudrillard, *Simülakrlar ve Simülasyon*, 203.

²²⁷ J.Lane, *Routledge Critical Thinkers: Jean Baudrillard*, 21.

²²⁸ Baudrillard, *Çaresiz Stratejiler*, 53-54.

sınırlarını olabildiğince zorlayarak anlamları bozduklarını ve her insanın kendi vücuduna, şahsi arzu, seçim imkanı ve tercihlerine müdahale ettiklerini söyleyebiliriz.²²⁹

Irksal, dinsel, politik, ahlaki ve kültürel anlamdaki toplumsal ölçüsüzlüğümüzü, ayrıksılığımızı inceleyebilecek kimselere rastlamamaktayız. Hiç kimse ya bunu inceleyebilecek güçte değil ya da bilimsel/ilimsel erdem çoktan tükenmiş durumda. Özellikle kampüslerin içine kapanmış, çevrelerinde olup biten her şeyi görmezden gelen, toplumdan yabancılaşmış aydınlarda toplumu anlamaya yönelik çabayı ise hiç göremiyoruz.²³⁰ Akademik personelin yaptığı şey bilgisayarları vasıtasıyla durmadan düzeltmeler yapmak, dur durak bilmeden bu değişiklik ve düzeltme işini psikanalitik bir duruma getirmek, bilgisayarlar ile sürekli bir *feed back* ilişkisi yaşamaktır.²³¹ Yeni neslin stereosunda, walkmanında bulduğu şeye eş değer bir durumu akademik personel bilgisayarlarda bulmuştur. Bu durum düşüncenin muazzam bir desüblimasyonudur. Bilim kurgu filmlerinde ve öykülerinde gerçekleşen cam duvarlarla kapalı bir alanda hapsolme mantığı kampüs mantığıyla örtüşmektedir. Çünkü kendini kampüs alanı içerisine hapsetmiş olan aydınlar, bilim adamları, öğretim elemanları camla çevrili bu konforlu muazzam yerden az da olsa kendileri haricindeki dış dünyayı görebilmektedir. Ancak dışarıdaki bu hayat onların ilgi alanlarının çok dışındadır. Tahmin edemedikleri nokta ise şudur: Camla kaplı alan içerisinde ölen balıklar gibi kampüs alanı içerisindeki şahıslar da yavaş yavaş ölmektedir.²³²

Artık ne bilim iddia ettiklerini gerçekleştiriyor ne de gerçeklik kendini ispat edebiliyor. Kitlelerin vurdumduymazlığına benzer bir rahatlığı bizler bilim adamlarının bilime yaklaşımlarında görebiliyoruz. Bilim ve teknik McLuhan'ın istediği gibi insan yeteneklerinin bir uzantısı haline gelebilirdi.²³³ Lakin bunu başarmak yerine bilim adamları, aydınlar ve akademisyenler bilimi, tekniği ve insanlığı yok etmeyi tercih ettiler.

Bugün entelektüeller, bilim adamları, akademisyen ve aydınlar çelişki, yansıtma, alay etme, kötülüğün şeffaflığı, inkar etme, yazgı yanlılığı, tersinebilir söylem üretme, eksikliğin keşfi, nesnenin egemenliği gibi ironik konularda söz söyleyemediklerinden

²²⁹ Baudrillard, *Çaresiz Stratejiler*, 122-123.

²³⁰ Baudrillard, *Amerika*, 36.

²³¹ Baudrillard, *Amerika*, 49.

²³² Baudrillard, *Amerika*, 57.

²³³ Baudrillard, *Cool Anılar 1-2(1980-1990)*, 110.

toplum üzerinde etkilerini kaybetmiştir. Bu adamlar(entelektüeller, bilim adamları, akademisyenler, aydınlar gibi) sistemin yüceltiği ve kesinliğin egemen olduğu ahlaki, bilimsel, felsefi ve siyasi konularla sınırlı kaldıkları için insanlığın kaderini değiştirme noktasında muktedir değildir.

Akademisyenlerin samimiyetlerini ve statülerini ciddi anlamda sorgulayan Baudrillard onların görüşlerinin teorik temellerinin mevcut sistemde bozulduğunu düşünmektedir.²³⁴ Oyunun kuralı değişmeye başladı; bütün ironiler, radikal eleştiriler, kuramsal başkaldırıları, rastlantı, eksiklik, yanılısma ve benzeri her şey kesinliği ortadan kaldırarak her şeye egemen olmayı başarabilmelidir.²³⁵ Herhangi bir gazete veya dergide yayımlanan tezler aynı mecmualarda yer alan ölüm ilanlarından pek de farklılık göstermiyor.

“ İtalik olarak yazılmış olan tez konusu müteveffanın adı gibi; üniversitenin adı ise cenaze törenlerinin yapılacağı kilise; müstakbel doktorluk unvanı da mezartaşı.²³⁶ ”

Hiç hareket etmeden sürekli bilgisayar karşısında ikame eden insan ekran aracılığıyla sevgi paylaşımında bulunur ve söyleyeceklerini telekonferans yöntemiyle izleyicilere/dinleyicilere aktarır. Bu anlamda insan hareket engellisi bir birey olmuş olmakla zihinsel anlamda da engelli konuma düşmüştür.²³⁷ Özellikle aydınların, bilim adamlarının, akademisyenlerin, uzmanların güncel durumu budur; işlevsellikten yoksun işlemsel olarak iş görmeye yarayan insan... Bilimde nesnellik ve bilinç adına belki de herhangi bir ilerleme yaşanmamıştır ve ilerlemeler yaşandığına dair uydurmalar uzun zamanlardan beri bu alanda çalışan sözde bilim adamlarının, aydınların ve ideologların kendilerine sağladıkları faydadan başka bir şey değildir.²³⁸

Bilimsel çalışmalar bizleri bir yerlere ulaştırmıyor. Düşünsel anlamda boşlukta düşüncelerin ve kavramların kullanılabilirliği var. Boşluk kendi başına bir anlam taşımadığı için boşluktaki düşüncelerden de bir şey beklemem gerekiyor. Aydınlar, uzmanlar, bilim adamları ve gazeteciler savaş gerçekliği konusunda en küçük tereddüt duymadan politik ve diplomatik jargonlarıyla ahkam kesmeyi çok seviyor. Gerçeklik

²³⁴ Horrocks ve Jevtic, *Introducing Baudrillard: A Graphic Guide*, 4.

²³⁵ Baudrillard, *Kötülüğün Şeffaflığı Aşırı Fenomenler Üzerine Bir Deneme*, 45.

²³⁶ Baudrillard, *Cool Amlar 1-2(1980-1990)*, 276.

²³⁷ Baudrillard, *Kötülüğün Şeffaflığı Aşırı Fenomenler Üzerine Bir Deneme*, 57.

²³⁸ Baudrillard, *Kusursuz Cinayet*, 27.

noktasında en önemli referans ve belge olarak kendi kitaplarını gösteren bu insanlar gerçekliği sadece kendi kitaplarının gerçekliği olarak görüyor. Yapmak istedikleri şey sadece okudukları şeyleri aktarmak. İletişim kurarken yaptığımız şey de bunun aynısı.²³⁹ Savaş konusunda kendi yazdıklarının yeniden aktarıcısı konumuna geçen bu insanların gerçeklikten anladıkları bir şey de yok aslında. Zaten ekranlardan gösterilen savaş görüntülerinin imgesel bir etkisi söz konusu olamaz. Çünkü imgeler ekranın bir parçası olmuş durumdadır ve görüntüler savaşa dair en küçük imgelemsel etkide bulunamaz.²⁴⁰ Bizatihi görüntünün kendisi imgenin kendisi olmuş durumda dolayısıyla imgenin yeniden yorumlama ve canlandırma işlevi ekran gerçekliğiyle yok olup gitmiştir. Ekranlardan önce imge görünenin haricinde bir şeylerin olduğunu zihinsel ortamda değerlendirmeye alırdı; gerçekliğin durumu, yanlısamanın gücü, anlam, düşünme ve yorumlama gibi.²⁴¹ Ancak ekranlar imgeye dair bütün güçleri zihinlerden kopartarak sadece bütünsel gerçekliğin olduğu bir dünyayı bizlere göstermeyi başarmıştır. Savaş süresince gösterimde tutulan eşanlı görüntüler gerçek dışı bir boşlukta yer alırken gerçekliklerini kaybetmekte, görüntülerin işlevleri bozulmakta, vakumlanmış görüntü bolluğunda olayların özü yok olmaktadır.²⁴² Belirsizliğin saf ürünü olan promosyon görüntülerle ekranlar dolup taşmakta, imgelem teknik ayrıntılarda kendini kaybetmektedir. Gerçekliğin bu denli bozulmasına tahammül edemezken aydınlar, uzmanlar, bilim adamları ve gazetecilerin kendi gerçeklikleri için tadını iyice kaçırıyor.

Oldukça fazla sayıda müzenin, festivallerin, sempozyumların, konferansların, bildirilerin, kolokyumların ortaya çıkardıkları zehirli bulutlar ozon tabakasının yok olmasından daha tehlikelidir.²⁴³ Yüzbinlerce aydın, bilim adamı, uzman ve akademisyenin zihinsel etkinlikleri yüzünden boğulmak, sanayi atıkları yüzünden boğulmadan çok daha tehlikelidir. Tekniğin yol açtığı zararları elemine edebilmek için yol ve yöntemler bulunmuş olsa da kültürel sera etkisinin yol açtığı zararları ortadan kaldırmayabileceğimiz bir yöntem maalesef bulunamamıştır. Zaten Düşünür konferans ve

²³⁹ Baudrillard, *Cool Anılar 3-4(1990-2000)*, 37.

²⁴⁰ Baudrillard, *Sanat Komplosu Yeni Sanat Düzeni ve Çağdaş Estetik-1*, 207.

²⁴¹ Toffeletti, *Yeni Bir Bakışla Baudrillard*, 38.

²⁴² Jean Baudrillard, *The Gulf War Did Not Take Place*, Çev., Paul Patton, Indiana University Press, 1995, 30-31

²⁴³ Baudrillard, *Cool Anılar 5(2000-2004)*, 70.

seminerleri dinlemek yerine bu tür toplantılarda uyumayı tercih ettiğini söylemektedir.²⁴⁴

İstatistik dediğimiz şey bilimselliğin siyaset uğruna gerçekliğini yok etmesidir. Yapılan istatistiksel bir araştırmaya göre istatistiklerin yüzde ellisinin yanlış olduğu ortaya konulmuş, bu istatistiğinde yanlış olma ihtimali neticesinde de ortada koskoca bir çeyrek kalmıştır. Çeyreğin bütün karşısında gerçekliğini ve doğruluğunu savunabilmek mümkün müdür? Kamuoyu yoklamalarının sonuçlarını da bu şekilde değerlendirmemiz gerekiyor.

Düşünür'e göre aydınların rolü düşüncelerin lanetli yanlarını kendilerinde toplamak ve toplumun diğer geri kalan kısmını bu paydan uzak tutmak olmalıdır.²⁴⁵ Böylelikle toplumun geri kalan kısmı tezatlıkları daha mantıklı ve özgür şekilde denkleştirebilecektir. Oysa bu durumun tam tersine hem aydınlar hem de siyasetçiler gerekli olan bu rolden olabildiğince uzak duruyor. Toplum ise düşüncenin lanetli yanını çözümleyemediğinden kendi içlerinde duyarsızlığı ve nefreti en derin şekilde yaşıyor.

Düşünür'e göre açıklanmaya ihtiyaç duyan her şey bildiğimiz diyalektik anlam üretim sürecinin çok ötesine geçmiştir. Bundan böyle gerçek bilimsel değerlendirmelerden uzak kendi kendisini amaç edinen bir mantıksızlık bir biçimi olarak adlandırabileceğimiz aşırı kutuplar arasında gidip gelen müstehcenleştirme oyununu oynayan şeyler sonradan kendilerinde kabul ettirdikleri özü her yere yayma eğilimi içerisine girmiştir.²⁴⁶ Bu mantıksızlaşma çabası paradoksal şekilde kendini kabul ettirebilmiştir. Yaşadığımız dünyanın artık diyalektik açıklaması yapılamamaktadır. Çünkü artık sentezlerden ziyade aşırı kutuplar arasında dolaşan başarılı mantıksızlıkların hayata müdahalesi söz konusudur. Yaşadığımız dünyada uzlaşılabilen tek şey uzlaşılama mantığının egemenliğidir.

1.2.9. Özne Nesne İlişkisi Veya Nesnenin Kaçınılmaz Üstünlüğü

Düşünür'ün hatırladığı ilk saplantı fikri nesne saplantısıdır. Klasik bakış açısından ziyade Baudrillard kendi büyümlü bakış açısında nesnelere, nesnelere dünyasını ve tüketim

²⁴⁴ Jean Baudrillard, "Sinemayı Severim", Çev., Nebihat Yağız, *Sinemasal Dergisi*, Temmuz-Ağustos 98, 49.

²⁴⁵ Baudrillard, *Tam Ekran*, 83.

²⁴⁶ Baudrillard, *Çaresiz Stratejiler*, 7.

toplumunu değerlendirirken nesnelere muazzam bir büyümenin olduğu savını ileri sürmektedir.²⁴⁷ Belki de özneyi merkeze koyan bütün disiplinlilerin özne saplantılarını yok etme isteğidir Baudrillard'ın büyümlü bakış açısı.

Düşünür nesne sorunuyla bütün yaşamı boyunca yakından ilgilenmiştir. Ona göre nesne eski mantığından çok uzakta dolaşımında kafasına göre takılabiliyor artık. Bütün alanlarda saklanabilen nesne sanal ekranlarda geçici izleriyle bir var bir yok. Bütün bilim dallarının çalışmalarının ortak sonucu nesnelere görünürlüğünün yok olduğu noktasında. Kim bilir hep özneyi merkeze alan ve nesneyi ikincil planda tutan bilimlerden nesnenin ironik intikamıdır bu. Bilim zihinsel gelişmeler doğrultusunda hep dünyanın şifrelerini çözen ve keşfeden bir mantığa göre ilerledi. Kendi güven dünyasında atomları, hücreleri, virüsleri keşfeden bilimin göremediği bir şey vardı: Bilim şeyleri keşfederken aslında eş zamanlı olarak şeyler tarafından keşfedilmekteydi. Nesneyi hep edilgen ve keşfedilmeyi bekleyen bir mantıkla ele alan bilim nesneyi keşfettiğinde öznenin de nesne tarafından keşfedildiğini ya göremedi ya da nesnenin gücünün farkına varamadı. Varılan nihai sonuçta ise özne ve nesne arasında süren bu düelloda öznenin egemenliği sona ermekte ve onun yok olduğu ufukta egemenlik nesneye geçmektedir.²⁴⁸ Tıpkı meta seviyede yer alan gerçeklik egemenliğini nasıl yanılısamaya devrediyorsa aynı mantıkta öznedeki egemenliğini nesneye devretmektedir.

Düşünür nesne endeksli bir bakış açısını her zaman tercih etmiştir. Buna sebep olarak ise özne sorunundan kaçmayı tercih etmesi gösterilebilir. Baudrillard'ın düşüncelerinde sürekli nesneyi temele almasında öznenin egemenliği karşısında nesnenin alternatif bir bakış açısı oluşturabileceğini düşünmesi yatmaktadır. Böyle bir bakış açısının oluşmasında yaşadığımız dönemin büyük bir etkisi vardır. Özellikle 1950'li yıllardan sonra üretimin önemini kaybederek bunun yerine tüketimin önem kazanması doğal olarak nesnelere farklı bir değerlendirmeye ele alınmasını gerektirmiştir. Ancak Düşünür'ün bu noktada ele almış olduğu şey imal edilen nesnelere değil nesnelere meydana getirmiş oldukları göstergeler sistemi ve söz dizimsel ilişkilerdir.²⁴⁹ Kar, tüketim, kullanım değeri, değişim değeri gibi kavramların vurgulandığı günümüz ekonomik sistemlerinde nesnelere çok makul, mantıklı ve akla

²⁴⁷ Baudrillard, *Bir Parçadan Diğerine François L'yonnet İle Söyleşi*, 11.

²⁴⁸ Baudrillard, *İmkansız Takas*, 28-29.

²⁴⁹ Baudrillard, *Anahtar Sözcükler*, 17.

uygun olan bir dünyaya gönderme yapmaz ve nesnelere kendi aralarında farklı bir ilişki ve oyun oynama şekilleri vardır. Nesnelere kendilerince tutku yüklü olduklarını ve öznelere de bu tutkuya esir kıldıklarını, kendilerine ait bir yaşantılarının olduğunu kabul etmiştir Düşünür. Bununla birlikte nesne, asla ve asla pasif bir konumda değildir ve kendisine ait özgürlük dünyasında kendisine egemenlik kurmaya çalışan öznenin gerektiğinde intikam almaya yeter güce sahiptir. Nesne öyle her istenildiğinden kendilerinden faydalanılabilecek pasif ve dilsiz şeyler olarak algılanmamalıdır.²⁵⁰ Onların da muhakkak ki bizlere söylemek istedikleri ve bizlerin onlara söyletmek istediklerimizden çok farklı şeyleri vardır. Çünkü nesne sadece imal edilmiş şeklinin ötesinde göstergeler sisteminde kendi söz dizimsel şekliyle insana farkında olabilmeyen kendi istediklerini yaptırabilmekte, öznenin egemen olmadığını gösterebilmektedir.

Düşünür nesnelere sistemini analiz ederken psikanaliz, üretim analizi ve dilbilimsel çözümlerden faydalanmıştır. Salt bir çözüm yöntemiyle nesnelere dünyasını çözmek mümkün değildir ve dolayısıyla nesnelere sistemi doğru analiz edilmek isteniyorsa çoklu bir bakış açısıyla konuya yaklaşmak gerekir. Buna sebep ise tek başına değerlendirmeye almalarında nesnelere sisteminin bu disiplinleri karmakarışık ederek ortaya çıkardıkları aksiyomları sorgulamalara açmasıdır. Nesne hakkında yapılan açıklamaların hemen hemen tamamı insanları tatmin etmemekte ve nesne o gizemli, tuhaf ve cezbedici özelliğini koruyabilmektedir. Disiplinlerin çalışma konusu içerisinde yer alan nesne zaman zaman disiplinleri yüceltmekte ve zaman zamanda hayal kırıklığına uğratmaktadır. Bunları yaparken ise nesnenin herhangi bir özgürlük sorununun olmadığı görülmekte ve o sadece özne ile oyun oynama yolunu seçmektedir. İlk başlarda nesnelere iletişim kurmaya yardımcı olurken sonrasında nesne sayısındaki devasa artış sonucunda iletişim anlamını kaybetmiştir.

Artık öznenin egemenliğinden ve başatlığından ziyade nesnenin özneye karşı elde ettiği zaferi kötülük ilkesiyle açıklamak gerekmektedir. Müstehcenliğe karşı kendi silahıyla mücadele etmek gerekmektedir. Nasıl mı? Bundan böyle doğrudan doğru olanın karşısına yanlıştan daha yanlışla, gerçekten daha gerçek olanın karşısına sahteden daha sahte ile çıkmak gerekir. Güzelin karşısına güzel ile değil çirkinden daha çirkin ile çıkmak gerekir. Aynı şekilde görünenin karşısına gizlenenden ziyade, gizliden daha

---

²⁵⁰ Baudrillard, *Anahtar Sözcükler*, 18.

gizli olan sır ile çıkmak gerekmektedir.²⁵¹ Çünkü sistem sizden her şeyi ifade etmenizi, konuşmanızı, müstehcenleşmenizi istemektedir.²⁵²

Nesnenin dünyaya bakışıyla öznenin dünyaya bakışı kesinlikle birbirinden çok farklıdır. Nesne, yaşadığımız dünyaya özneye nazaran çok daha olumsuz bir bakış açısıyla bakmaktadır. Her şeyin sahip olması gerektiği değerin çok ötesindeki değer yargılarıyla değerlendirildiğinin, her şeyin anlam ve gerçekliğinin yok edildiğinin farkında olan nesne; kesinlikle yoldan saptırıldığımızın farkındadır.²⁵³ İyilik ilkelerini kendinde barındıran özne sistemin ürettiği mantığa uygun hale geldiği için iyilikle ilişkilendirilmektedir. Artık özgürleşebilmenin tek yolu şartları gidebilecekleri en uç noktaya kadar götürmeye zorlamaktır.²⁵⁴ Gösteriye dönüştürmelerin yaşamsal bir zorunluluk olduğu dünyada iletişim araçları gerçek olayların sonunu getirmeyi başarabilmiştir.²⁵⁵ Artık açıklanması zor ve alınması güç bir karar vardır ki o da nesne saflarında yer alarak kuramsal anlamda özneyi çökertebilmektir.²⁵⁶

Önceleri özneler için nesne özelliği taşıyan her şey şimdilerde özneler için ölüm tehlikesi göstermektedir.²⁵⁷ Her ne kadar belirli bir süreliğine özne, nesneyi idare etse ve yönlendirse bile artık durum tersine dönmüştür. Artık nesnenin belirgin bir başkaldırısı ve özneyi egemen kılmaya çalışan açıklamalara karşı kendince geliştirdiği bir görüşü vardır. Eskiden düellolarda özne lehine olan güç şimdi dengelenmiş daha doğru anlamda nesne tarafına geçmiştir. Bu güç sessizliğin ses karşısındaki muazzam gücüdür.

Özne ve nesne birbirlerinden ayrıldıkları andan itibaren nesne, gerçekliğin etkisine girecek; özne ise özgürlüğün yanılması içerisinde yok olacaktır.²⁵⁸ Gerçekliğin yanılması ile özgürlüğün yanılması bu ayrım neticesinde ortaya çıkmaktadır.

Cezbetme gücü öznenin elinden alınarak çoktan nesneye geçmiş durumda. Öznenin tuhaf bir cazibe özelliği kalmadı ve hakkındaki hemen hemen her şey

²⁵¹ Baudrillard, *Çaresiz Stratejiler*, 7.

²⁵² Jean Baudrillard, *The Intelligence of Evil or the Lucidity Pact*, Çev., Chris Turner, Bloomsbury, London and Newyork 2005, 93-94.

²⁵³ Baudrillard, *Çaresiz Stratejiler*, 234.

²⁵⁴ Baudrillard, *Çaresiz Stratejiler*, 236.

²⁵⁵ Baudrillard, *Çaresiz Stratejiler*, 238.

²⁵⁶ Baudrillard, *Çaresiz Stratejiler*, 243.

²⁵⁷ Baudrillard, *Çaresiz Stratejiler*, 121.

²⁵⁸ Baudrillard, *Bir Parçadan Diğerine François L'yonnet İle Söyleşi*, 118-119.

biliniyor.²⁵⁹ Heyecan verici konumda olan şey nesnenin kendisi. Gerçeklik kuram için nasıl temel amentü ise meydan okuma da nesne için aynı durumdadır. Ötekilik arayışının temelinde ve ötekiliğin figüründe yer alan şey nesnenin kendisidir. Özneden bağımsız bir düşüncenin var olabileceğini her zaman için kıymetli görmeliyiz. Özne dünyayı düşünürken dünyanın özneyi düşünmediğine kim karar verebilir ki? Bu işte mit veya gizem aramanın anlamı yok. İşin gerçeği bizleri düşünen bir dünya ve nesnelere vardır.²⁶⁰

Özne ve nesnenin birbirlerinden ayırt edilebilmesi mümkün değildir. Nesnel yanılısama artık bütün bilgi ve gerçekliklerin doğru kabul edilebilmesinin olanaksızlığıdır.²⁶¹ Bilimimizin güncel hali böyledir; olgular birbirinden ayırt edilemiyor, özne ve nesne birbirinden ayırt edilemiyor. İnsanın doğal değerlendirme yargılarında varlığını bir şekilde koruyan özne-nesne ayrımı mikroskopik görünümde ve aşırı fenomenler düzleminde geçerliliğini kaybediyor. Geneli itibariyle bütün bilimsel çalışmalar öznenin nesne üzerindeki tahakkümü üzerine çalışmalar yürütmüşlerdir. Lakin hiçbir bilim nesnenin gizlendiğini, kavranmasının çok güç olduğunu, paradoksal bir görünüm arz ettiğini, yanılttığını, karmaşıkleştirdiğini incelememiştir. Öznenin nesneyi keşfettiği durumlara değer atfedilmiş; nesnenin özneyi keşfetmesi ihtimali hep mizah konusu yapılmıştır. İnsanlık genelde nesnenin çözümlenmesini büyük bir başarı olarak görmüş, özelde ise nesneyi göstergeler boyutuna sokarak sistemsal bir ideoloji oluşturmuştur. Peki ya virüs mantığında olduğu gibi bizler nesneyi keşfederken nesnelere de bizi keşfedip ta en ince ayrıntılarımıza kadar işlemişlerse? İşte Baudrillard'ın argümanının özünde bilimin, teknolojinin, politikanın özne olarak nesneyi(doğayı, kitleleri veya dünyayı) tahakküm altında tuttuğu görüşüne karşıt bir senaryo vardır ki o da şudur: Tersine çevrilme her zaman vardır ve nesne özneyle, doğal fenomenler bilimle, kitleler medyayla her zaman oyun oynamaktadırlar.²⁶² Özne nesne ayrımının imkansızlığını sadece mikro alem ve bilimle sınırlandırmak doğru değildir. Politikada, ekonomide, insan bilimlerinde ve diğer her şeyde öze inildiği zaman özne ve nesnenin ayrımsızlığını uzun zamandan beri görebilmekteyiz.

²⁵⁹ Baudrillard, *Kötülüğün Şeffaflığı Aşırı Fenomenler Üzerine Bir Deneme*, 175.

²⁶⁰ Baudrillard, *Bir Parçadan Diğerine François L'yvonnnet İle Söyleşi*, 146-147.

²⁶¹ Baudrillard, *Kusursuz Cinayet*, 74.

²⁶² Horrocks, *Baudrillard ve Milenyum*, 74.

Özne mi nesneye egemendir yoksa tam tersi mi veya insan mı dünyaya egemendir yoksa dünya mı insana egemen? Artık bizler dünyaya değil dünya bize egemen konumda.²⁶³ Yitirilmiş nesnelere etkisinden, bizleri yitiren nesneye doğru bir gidişatı yaşadık. Ahlak anlayışımız için yerine şeyi, nesnenin yerine ise öznenin konulmasını kabul etmektedir.²⁶⁴ Şeyler ve özne şimdiye kadar insani değer taşımayan şeyleri ortadan kaldırmak noktasında hep başarısız olmuştur. Şimdi strateji değiştirmenin zamanı geldi. Bu stratejiler; gerçekleştirilmemiş stratejisi, baştan çıkarma/ayartmanın stratejisi, için stratejisi ve kötülüğün stratejisidir.

Virüsler bizatihi bilginin kendisi olmuşlardır, en üstün derecede bilgi taşıyıcı ve aynı zamanda bilgi yok edici oldukları için sistem açısından büyük bir tehlike biçimi olarak görülürler. Düşman oldukları kesindir lakin sistem bu düşman hakkında çok fazla şey bilmemektedir. Nasıl bir savunma biçimiyle virüslere karşı durulacağı bilinmediğinden bunlardan korunabilmek genellikle çok zor.²⁶⁵ İnsanlar mı virüsleri keşfetmiştir, virüsler mi insanları? Bu soruyu cevaplarken bilgi alanının genişlemesini göz önünde bulundurmamız gerekli. İnsanlar virüsleri bilimin egemenliğinde keşfettiklerini sanıyor. Ancak bu keşfediş iki yönlü bir anlam içeriyor. Virüsler de bizi keşfettiler ve dünyamızı irdelemeye başladılar.²⁶⁶ Nasıl ki insanlık onları keşfettiyse aynı şekilde onlar da bizi keşfetti. Bu durum öznenin nesneyi keşfederken aynı zamanda nesne tarafından keşfedildiğinin göstergesidir. Artık öznenin gizemi diye bir şey söz konusu değildir. Kendisini muazzam bir saydamlığa açmış olan estetik ve eleştirel söylemlerle etkisizleştirilmesi mümkün olmayan nesnenin gizemi vardır.²⁶⁷ Doğal anlamından kurtulan nesne kimi zaman anlamdan yoksun halde kimi zamanda yapay anlamları bünyesinde toplayarak öznenin anlam oyununa kendi silahıyla karşılık vermektedir. Eskiden asgari anlamda var olma iddiası taşıyan nesnenin şimdi maksimum varlığı gözüküyor.

Makineleşmenin ve teknolojinin egemen olduğu evrede artık, nesne ve öznenin karşılıklı var olduğu eleştirel uzamdan ziyade; özne ve nesnenin karşılıklı yok edildiği

²⁶³ Baudrillard, *Kusursuz Cinayet*, 92.

²⁶⁴ Baudrillard, *Kusursuz Cinayet*, 90.

²⁶⁵ Baudrillard, *Bir Parçadan Diğerine François L'Yvonnet İle Söyleşi*, 107.

²⁶⁶ Baudrillard, *Cool Anılar 3-4(1990-2000)*, 134.

²⁶⁷ Baudrillard, *Kusursuz Cinayet*, 98.

paradoksal bir uzamdan bahsedebiliriz.²⁶⁸ Bizim bilimimiz nesneliliği sadece kendi egemenliğinde ve hesaplarında geçerli kıldığından nesneyi anlayamamış, nesneyi ortadan kaldırırken aslında eşanlı olarak özneyi de katletmiştir. Bilim artık tam manasıyla bilimsellikten uzak kaldığı için nesnellik söylemleri kimsenin umurunda değildir.

Düşünür nesne ile değer arasında çok sıkı bir ilişkinin olduğunu söyler. Ancak Düşünür'ün düşünce yapısında değer ile ilgili kast ettiği şey, üretimi ve değiş tokuşu oluşturan kullanım ve değişim değerleridir.²⁶⁹ Kullanım ve değişim değerlerine bakıldığında akla yatkın bir değer dengesinin olduğu ve ortada açık bir şekilde pazar mantığının tüm alanları içine alabilecek şekilde her türlü karşılığın yer aldığı görülmektedir. Antropoloji bilimi incelendiğinde karşımıza şöyle bir sonuç çıkmaktadır: Eski toplum ve kültürlerde bizim anladığımız anlamdaki değer kavramı yoktur. Bu toplum ve kültürlerde nesne hiçbir zaman direk değil, soyutlama ve aşkınlık boyutuyla değiş tokuş edilmekteydi; ticari değerın ötesinde bu kültürlerin belirlediği karşıt sözcükler(iyi-kötü, güzel-çirkin gibi) şeklinde işe yarayan estetik ve ahlaki değerler vardı.²⁷⁰

İnsanlar dünyayı biçimlendirdiklerini zannediyor, aslında insanları biçimlendiren bir dünyayı görmemiz gerekiyor. Bu durumda öznenin egemen olduğu bir düşünceden nesnenin egemen olduğu bir düşünceye geçiş yapmamız gerekmektedir. Öznenin egemen olduğu düşüncesi yaygın bir entelektüel yanılgıdır.²⁷¹ Öznenin edilgen kılmaya çalıştığı nesnenin şu an intikam aldığını düşünce dünyamıza oturtmamız gerekiyor. Düşünen özne söylemi geçerliliğini kaybederken beraberinde düzen ve rasyonelleşmeye yönelik bilimsel geçerlilikler de erkini kaybetmeye başlamıştır.

Düşünür öznenin ortadan kaybolma biçimiyle gerçeğin ortadan kaybolma biçimini birbirine çok benzetmektedir. Gerçek anlamıyla öznenin ortadan kaybolduğunu söyleyebiliriz; bu yok olma irade, özgürlük, sorumluluk ve temsil süreci etmeni olan öznenin tözden yoksun özneler yararına ortadan kaybolma biçimidir.²⁷² Böylesi bir özne

²⁶⁸ Baudrillard, *Kusursuz Cinayet*, 103.

²⁶⁹ Baudrillard, *Anahtar Sözcükler*, 23.

²⁷⁰ Baudrillard, *Anahtar Sözcükler*, 24.

²⁷¹ Baudrillard, *Anahtar Sözcükler*, 97.

²⁷² Jean Baudrillard, *Karnaval ve Yamyam*, Çev., Oğuz Adanır, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul 2012, 33.

bilinçten yoksun, ruhsal anlamlar taşımayan salt et yığını halinde durabilen bir öznedir. Nesneden bağımsız biçimde öznellik sergileyen bütün özne biçimlerinin tözden ve bilinçten ve ruhtan bağımsız olduğunu söyleyebiliriz. Baudrillard, mevcut modern evrenin öznellik üzerine katlanılmaz söylemlerini gereksiz görerek bu söylemlerin gereksizliklerini açığa çıkarmak için muazzam bir enerji harcamış ve küresel kültürün bu anlamda kendi bakış açısının yersizliğini gözler önüne sermeye çalışmıştır.²⁷³ Dünyanın belirsizliğini, akıl ötelikliğini yansıtmaya işi artık şeffaflığıyla ve yok hükmünde olmasıyla eleştirel öznenin değil; ironik işleviyle yapay dünyayı yansıtan nesnenin işlevidir.²⁷⁴

Özneyi sürekli meşgul eden iki şeyden bahsedebiliriz: İrade ve özgürlük meşguliyetleridir. Her durumda öznenin iradesini sonsuz şekilde kullanması ve özgürlüğünü sınırsızca yaşaması isteniyor. Bundan böyle bireylerin özgür yaşamamak veya iradeyi kullanmayı reddetmek gibi hakları söz konusu olamaz. Modern özgürleşme dönemimiz çelişkili bir biçimde özgürlük, irade, sorumluluk konularında sürekli nevrozlar ve psişik dengesizlikler yaşamamıza neden oluyor. Özgürleşmenin aşırılığı, sorumluluğun gerekliliğinin belirli olmaması, iradenin neye göre oluşturulacağı noktasındaki sıkıntılar bütün tepkisel şiddetlerin ters yönde bireye işlemesine neden oluyor. Ben, özne, birey, kendi artık ötekine doğru şiddeti kendine yönlendirmiş durumda: Kendinden nefret etme, kendini inkar etme varoluşun nedenleri üzerine oyunlar oynama ve nihayetinde pişmanlık.²⁷⁵ Herkesin özgürleşmek veya özgür kalmaya çalışır görünmek isteği mevcut. Özgürlük söylemleri kimi yönleriyle abartılı ve paradoksal gözükse bile üstünde durulması gereken nokta özgürlüğün çılgınlık derecesinde bir duygu olduğu ve önlenemesinin ise imkansız olduğudur.²⁷⁶ Konunun daha ileri boyutu sistemlerin özgürlük söylemini ahlaki bir boyuta dönüştürmeleridir. Özgür olabilmek sistem tarafından ahlaki bir görev ve sorumluluğa dönüştürebildiğinden özgürlüğü görev ve sorumluluk çizgisinden çekip kopartabilmek zorlaşmaktadır.

²⁷³ Horrocks, *Baudrillard ve Milenyum*, 3

²⁷⁴ Baudrillard, *Sanat Komposu Yeni Sanat Düzeni ve Çağdaş Estetik-1*, 38.

²⁷⁵ Baudrillard, *İmkansız Takas*, 50.

²⁷⁶ Baudrillard, *Şeytana Satılan Ruh Ya da Kötülüğün Egemenliği*, 46.

1.2.10. Tarihin Sonu

Zamanı tam olarak bilinmemekle birlikte tarih günümüze varıncaya kadar gerçekliğini kaybetmiştir. Gerçeklik evreninden kaybolduğumuz zaman diliminden itibaren meydana gelen olayların gerçek olup olmadığını anlayabilmemiz mümkün olmamaktadır. Daha da tehlikeli olan tarihin gerçekliğinden ziyade yaşanan tarihteki gerçekliklerin de gerçekliklerini kaybetmeleridir. Yani yaşadığımız çağda meydana gelen tarihi olayların gerçekliği güncel yok etme stratejileri sonucunda yok olup gitmektedir. Peki, o zamanı belli olmayan zaman diliminden öncesinde tarihin var olduğuna nasıl inanabiliriz? Tarihin olduğuna dair kanıtlarımız var mıdır? Buna cevap vermek yersizdir. Tarihe yabancı olduğumuz dünyada tarihin söyleyecek bir sözü olmadığı gibi kendini kanıtlamasının da bir anlamı bulunmamaktadır.²⁷⁷

Şeyler gerçekliklerini kaybetmeye başladı ve artık tarih biz farkına varmadan yok olup gitti. Zaman ve geçmişin artık tarihle ilişkisi kalmadığı gibi artık bilimin de gerçeklikle var olan ilişkisi ortadan kalkmıştır. Ne yazık ki anlamın başına da buna benzer bir felaket gelmiştir. Meydana gelen olaylardan anlam çıkartılması mümkün olamamaktadır. Olayların sonsuz sayıda yorumlanabilmekte ve her yoruma bir anlam yüklenebilmektedir.²⁷⁸ Neden ve sonuçların aynı eşdeğer düzleme sahip olduğu sistemde her şeyin birden fazla nedeni ve birden fazla sonucu olabilmektedir. Neden ve sonuçlar çoklaşıp alenileştikleri için sır yok olmuştur. Sırlar dönemi sona ermiş ve bundan sonra şeffaflaşma dönemi ortaya çıkmıştır.

Tarih ve siyasetin kendinden geçtikleri ve anlamlarını yitirdikleri bir dönemde yaşamaktayız.²⁷⁹ Hepimiz aslında her şeyden haberdarız ama hiçbir şey yapmamaktayız. Dayanışma mantığında gözüüp kılımızı bile kıpırdatmadan öylesine beklemekteyiz. Bu öylesine bekleme durumunda ölesiye sisteme hizmet etmekteyiz. Tarih bundan böyle otomatik bir pilot referansında sürekli aynı yörüngesel dairede kendi başına yol alarak hep aynı noktaya gelmektedir. Batılılar tarihi kendi gerçekliğinin ötesinde farklılaşmış bir güncellikte yaşıyor. Ötekiler-dünyanın diğer kısmı, örneğin doğu veya tarihin gerçekliği noktasındaki evreyi aşmış geçmiş olanlar- tarihin simgelerini özleyerek üstünlük iddialarının uzağında yaşamakta.

²⁷⁷ Baudrillard, *Çaresiz Stratejiler*, 18.

²⁷⁸ Baudrillard, *Çaresiz Stratejiler*, 21.

²⁷⁹ Baudrillard, *Çaresiz Stratejiler*, 85-56.

1.2.11. Ötesiler Mantiğı

Yapısal özellikleri ortadan kaybolan bir dünyada karşılaşılan yapısal şeffaflık ve müstehcenlikler; tarihsel özelliklerini yitiren bir dünyada karşılaşılan değişim sürecine özgü şeffaflık ve müstehcenlikler politika ötesi olarak tanımlanmıştır Düşünür tarafından.

“Politika-ötesi demek, artık hiçbir olayın gerçekleşmediği bir evrene özgü şeffaflaşmış ve müstehcenleşmiş haberler; iletişim ve başka amaçlı ağlar(şebekeler) arasındaki suç ortaklığının yol açtığı uzamsal şeffaflık ve müstehcenlik; toplumsalın kitleler tarafından şeffaflaştırılması ve müstehcenleştirilmesi; politikanın terör tarafından şeffaflaştırılması ve müstehcenleştirilmesi; vücudun şişşolaşarak ve genetik klonlaşma aracılığıyla şeffaflaştırılması ve müstehcenleştirilmesi demektir.”²⁸⁰

Sistemler belirli bir meta doyumluk seviyesine ulaştıktan sonra atalet ve tepkisizliğe başvurmakta denilebilirse kış uykusuna geçmektedir. Politika ötesi doğal bir gelişme evresinden hastalıklı bir döneme, amacı belli olan bir yapıdan hastalıklı bir yapıya, organlar arası dengeden kanserli karsinomlara geçiş yapmak anlamına gelmektedir.²⁸¹ Bundan sonra bunalımlar masumane kalmakta felaketler dünyasında yaşanılmaya başlanmaktadır.

Yaşadığımız evrede ahlak diye bir şey hala mevcutsa o da, ekseninden kaymış olan bu dünyanın etkisinde gerçeğin başına gelen kaderi yaşamaktadır.²⁸² Gerçek nasıl hipergerçek olarak tözünü kaybettiye ahlak da ancak ahlak ötesi hale gelerek bir kandırmacaya dönüşmüştür. Bu durum ahlaki anlamda değerlerin bozulması ve duraksamalardan ziyade ahlakın kendinden geçmiş hali olarak ifade edilebilir. Yaşadığımız dünyada aslında her şeyin bir kanama haline geldiğini görmekteyiz. Ahlaksal kanama, gerçekselleşen kanama, kültürel kanama, iletişimsel kanama bunlardan en belli başlı olanlarıdır.

Belirsiz, sıkıntılı, hoşnutsuz, sınırlı ve tatminsiz olmamızın temelinde her şeyin ötesi bir görünüm almasının büyük bir payı vardır. Ekonomi ötesi, toplumsal ötesi,

²⁸⁰ Baudrillard, *Çaresiz Stratejiler*, 31.

²⁸¹ Baudrillard, *Çaresiz Stratejiler*, 32.

²⁸² Gane, *Jean Baudrillard: Radikal Belirsizlik*, 244.

cinsiyet ötesi ve politika ötesi olmamız nedeniyle farklılaşabilme mantığından uzakta, farklılaşmanın müsamahakar tarafını ortadan kaldırarak edilgen varlıklar olabilmeyi tercih ettik. Birbirinden oldukça farklı ideolojileri önce hazmedip daha sonra bu ideolojileri kusarak kimlik sarası olan insanların dünyasından birbirinden farklı maskeler taşıyan ve farkında olmadan siyasetin travestileri olan insanların ötesi dünyasına geçiş yaptık.²⁸³

Cinsellik ve politika aynı anlam dışı proje içerisinde ilişkilendirilmeye çalışılmıştır. Postmodern pornografi içerisinde cinsellik, kayıtsızlığından ve belirsizliğinden tiyatral bir aşkınlık içinde kaybolduysa; postmodern politika içerisinde politika, belirsizliğinden tiyatral bir aşkınlık içinde kaybolmuştur.²⁸⁴ Cinsellik ötesi ve politika ötesi aynı mantıkta hem cinsellik hem de politika anlamında travestik özellikler taşıyor hale gelmiştir.

Ekonomi politik aleni bir şekilde değer yasası, piyasa mantığı, üretim, tüketim, sermaye, anapara, artı değer gibi kendi mantıksal yapısını yok sayarak ekonomi ve politikayla olan gerçek bağlantısından uzak halde ekonomi ötesine dönüşerek son bulmuştur.²⁸⁵ Bu son bulma durumunda hem ekonominin hem de politikanın kendi mantıksal değerini yok eden spekülasyonlar ekonomi politiği tiyatral bir oyun haline getirmeyi başarabilmiştir.

Farklı olmanın mutlak değer taşıdığı güzelim günler çoktan sona erdi. Şimdilerde duyarsızlaşmaların değer taşıdığı-kamuyla yakinen ilgilenilen dönemlerin son bulduğu-siyasete ilgisizliklerin arttığı ve sürekli artış gösteren genel duyarsızlıklar dünyasında abartılı kimlik taleplerinin ön planda tutulduğu ötesi bir dönem yaşanıyor. Bu yeni kimlik talepleri; karşıt durumda bulunmanın insanda uyandırdığı gurur duygusuna ilişkin bir farklılığı değil, farklı olmanın bir reklam aracı haline gelmesi anlamını taşıyan özel bir efekt ve gadget durumunu içermektedir.²⁸⁶ Abartılı kimlik talebi durumunu anlamını yitiren bütün ötesilerde görebilmekteyiz. Örneğin siyaset dünyasında her şey politik pazarlama ve imaj kültürü üzerine oturtulmaya çalışılmaktadır. Siyasetçiler, partiler, liderler, alt birimler ve bu alanda çalışan herkesin kimliklerinin abartılması için muazzam bir reklam çabası gösterdiğini görüyoruz. Salt

²⁸³ Baudrillard, *Kötülüğün Şeffaflığı Aşırı Fenomenler Üzerine Bir Deneme*, 30.

²⁸⁴ Baudrillard, *Tam Ekran*, 24.

²⁸⁵ Baudrillard, *Tam Ekran*, 34.

²⁸⁶ Jean Baudrillard, *İlahi Sol*, Çev., Oğuz Adanır, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul 2015, 119.

reklam çalışmaları bu anlamda reklam malzemesi olmamakta her şey kendi kendinin reklamı haline dönüşebilmektedir. Önceleri nesnelere üzerinden denenilen müstehcenlik sunumları bugün ideolojiler, insanlar ve kimlikler aracılığıyla sunulmaya çalışılmaktadır.

1.2.12. Kötülüğün Terlemesi

Dünya acımasız olduğu biçimiyle kötüdür ve dolayısıyla kötülüğün ilkeleri vardır. Şayet siz kötülüğü yok etmeye, onu minimize etmeye kalkışırsanız virüsler, urlar ve bunlara bağlı hastalıkların yayılması meydana gelecektir.²⁸⁷ Düşünür kötülüğün bu şekilde ortaya çıkmasını kötülüğün terlemesi olarak açıklamaktadır.

Yaşadığımız çağın güncel yanışı, kötülüğün mutsuzluğa buna karşıt olarak iyiliğin mutluluğa indirgenmesidir.²⁸⁸ Kötülük iyiliğin zıddı değildir çünkü ikisi de simetrik olmamalarından ötürü birbirlerine karşıt olamazlar. Kötülüğün saydamlığı ve terlemesi dediğimiz durum kötülüğün aşırı olumsuzlaştırılması iyiliğin ise aşırı yüceltilmesi durumlarında ortaya çıkıyor. Kötülüğe antropolojik anlamdaki radikalliğini vermek gereklidir. Mutluluğu ve iyiliği temele alan teknolojilerin arka planında sürekli kötülüğün terleyebileceği ihtimalini hesap edebilmeliyiz. Dolayısıyla sistemin iyilik ve mutluluk adına ortaya koyduğu her şeyde kötülüğün muazzam stratejisini idrak edebilmemiz gerekir.

Her şeyin giderek üssüyle çarpılarak düzenlendiği, mutlak ve hızlı bir çoğalmanın olduğu yeniden üretim dünyasında yaşıyoruz. Bu çoğalma hiç durmadan bütünsel gerçekliğe hizmet edebilmek amacıyla her şeyi bollaştırmanın tasası içerisinde. Yazgının çok haricinde meydana gelen çoğalmalar dünyasında önceleri çok nadiren gözlemlenen fenomenler bile sıradan hale gelmiş durumda. Şeylerin mutlak anlamdaki sonsuz üretimini yok etmek gerekmektedir. Peş peşe gelen ve durmadan birbirlerine bağlanan şeyler, insanları özgürlük safatası bağlamında kendisine bağlamasını becerebilmiştir. İnsanları özgür hale getirdiğini söyleyen sistemin arka planında sürekli dolaşım halinde bulunan kötülük vardır. İyilik, kötülük şeffaf hale geldiğinde ortaya çıkar. Dolayısıyla kötülüğün terlemesi veya şeffaf hale gelmesine iyilik diyebiliriz. İyilik fikri oldukça basit, anlaşılır ve kabul edilebilir şeydir lakin kötülüğün anlaşılması

²⁸⁷ Baudrillard, *Bir Parçadan Diğerine François L'yonnet İle Söyleşi*, 19.

²⁸⁸ Baudrillard, *Bir Parçadan Diğerine François L'yonnet İle Söyleşi*, 51.

çok güç olan, bilinmez, gösterilmez, kabul edilmez, uzlaşılmaz bir tarafı mevcuttur.²⁸⁹ Halbuki iyilik ve kötülük aynı kaynaktan beslenmekte, aynı yol güzergahında farklı yerlere sapmaktadır. Düşünür'e göre iyi ve kötü mutlak biçimde ayrılmaz haldedir, birbirlerine bağlı olan bu iki gerçeklik kaderin insanlara sunduğu aynı köktencilik iki farklı unsurudur.²⁹⁰ Teknoloji; ortaya attığı bütün adımları iyilikle ilişkilendirmekte, teknolojiye karşı duruş gösteren her şey kötü olarak fişlenmektedir.

Düşünür insanın doğası hususunda idealizmin tam zıttı bir görüşe sahiptir. Her şeyin kötüye gittiği lakin insanlara her şeyin iyiye gittiğinin inandırıldığı bir dünyada kötülüğün yazgısını benimsemek Baudrillard için oldukça değerlidir. Hatta bütün enerjiler kötülükten gelmektedir ve kötülüğün yanında yer almak Manikeizme ve Katharcılığa özgü bir görüştür.²⁹¹ Kötülük dediğimiz şey dünyanın yaratışından hemen sonra ortaya çıkmıştır zaten. İnsan hakları, sorumluluk, özgürlük gibi eklemlenmiş değerlerin belirgin olduğu yaşamda kötülük nadiren gedikler açıp yaşamımıza giriyor. Yapılması gereken onu serbest bırakmak, mutsuzlukla eşleştirmemek ve yazgısal olarak ona değer sunmaktır.²⁹² İyilik görüntüsü altında giderek daha fazla bilişimsel, sayısal ve sanal teknolojiler yaygınlaşmakta ve bu yaygınlaşma gerçekte insanların sonunu hazırlamaktadır. Halbuki kötülüğün terlemesi sisteme karşı bir viral etki oluşturmakta ve virüsün kendisi kötülük olmaktadır. Kötülüğün böylesi bir terlemesi gerçekte insanların kurtuluşu olabilecektir.

Bütün aşırı fenomenler hem kendi içerisinde hem de bütünle tutarlılık oluşturur. Aşırı fenomenleri ortadan kaldırma girişimleri saçma bir girişim şeklidir. Sistemler kendi mantıklarınca geliştikleri ölçüde aşırı fenomenler de gelişmelerini sürdürmeye devam edecektir.²⁹³ Aşırı fenomenler sistemin yanlışlarını sistemin yüzüne söyleyebilecek cesarete sahiptir. Bu özellikleriyle sistemlerin kendilerine çeki düzen vermesini sağlayacak olanlar aşırılıklarıdır. Şeffaf, dengesiz ve iyiliği temsil ettiğini iddia eden sistemlerin karşısında kötülüğü temsil eden fenomenlerden ziyade aşırı

²⁸⁹ Baudrillard, *Bir Parçadan Diğerine François L'yvonnet İle Söyleşi*, 58.

²⁹⁰ Baudrillard, "Amerika'nın Teröre Karşı Başlattığı Harekat, Küreselleşmeye Karşı Çıkış ve Kötünün Yenilmezliği Üzerine", 372.

²⁹¹ Baudrillard, *Bir Parçadan Diğerine François L'yvonnet İle Söyleşi*, 88-90.

²⁹² Baudrillard, *Bir Parçadan Diğerine François L'yvonnet İle Söyleşi*, 92-93.

²⁹³ Baudrillard, *Kötülüğün Şeffaflığı Aşırı Fenomenler Üzerine Bir Deneme*, 72.

kötülüğü temsil eden aşırı fenomenler stratejisi koyulmalıdır. Homeopatik tedavilerde²⁹⁴ uygulanan tedavi yöntemlerinin aynısını biz de kullanmalıyız. Bütün felaketlerin sanallıkla ilişkilendirildiği çağımızda kötülükten daha kötü olan bir stratejiye ihtiyacımız var. Bütün ağların her zaman her yerde hazır durumda olmasını engelleyen virüsler bizim aşırı fenomenlerimizdir. Bunlar sayesinde enformasyon ve iletişim de hız ve akışkanlığını kaybetmekte ve bizler de sanal ölümden kurtulabilmekteyiz. Bu bağlamda kötülük stratejilerini dizgeye karşı bir duruş olarak görmek en doğru bakış açısıdır.

İyimser söylemlerin kökeninde hep umutsuzluklar yatar. Çünkü iyimserlik, iyiliğin olması yönündeki belirsizlikleri ve kötülüğün varlığı konusundaki büyük olasılıkları ifade etmektedir.²⁹⁵ Zaten iyilik var olsaydı iyimserlikten ve iyimser olmaktan bahsedilemezdi; aynı şekilde kötülük olsaydı kötülükten ve kötümser olmaktan bahsedilemezdi. İyimserlik ve kötümserlik eşdizimsel kategoride hem kötüyü hem de anlaşılmalıdır. Kötülüğü ön plana çıkarmaya iten şey artık iyimserliğin fayda sağlamıyor olmasıdır. Bir toplumun simgesel anlamda dengesini koruyabilen ve toplumsal dengesizlikleri gün yüzüne çıkarabilen tek şey kötülük politikalarıdır.²⁹⁶

Pozitif etmenlerin sürekliliği ve aralıksız üretiminde dehşet verici sonuçlar ortaya çıkabilmektedir. Çünkü pozitifliğin egemen düşüncesi negatifliğin aynı derecede tepkisiyle karşılaşırsa kriz ve eleştiri durumu ortaya çıkar ki bu durumda pozitifliğin damıtma yeteneği olmadığından felaketler kaçınılmaz olur.²⁹⁷ Ötekiliği dışlayan, denetim altında tutmak isteyen bütün yapı ve sistemlerdeki her şey kötülüğün egemenliğindeki felaketle karşı karşıya kalır. Felaketle karşılaşma durumu insanın biyolojik yapısı için de geçerlidir. İnsan vücudundaki mikropların, bakterilerin ve parazitlerin ilaçlar ve operasyonlar aracılığıyla dışarı atılması durumunda mücadeleden yoksun bırakılan karşıt güçler ve antikorlar kendi pozitiflikleriyle mücadele etmekte ve böylelikle de kanser gibi istenilmeyen hastalıklar ortaya çıkmaktadır. Bedenin yapay protezlere, ilaçlara ve bilimsel fantezilere teslim edilmesi sonucunda biyolojik mantık

²⁹⁴ Benzer olanın benzer olana iyi geldiği ilkesine dayanarak sağlıklı insanları hasta yapan ilaçların hastalık esnasında tekrar insanları iyileştirebilecek tedavilerde kullanılması mantığının ismidir.

²⁹⁵ Baudrillard, *Cool Anılar 3-4(1990-2000)*, 49.

²⁹⁶ Baudrillard, *Tam Ekran*, 145.

²⁹⁷ Baudrillard, *Tam Ekran*, 13.

yok olmaktadır. Hijyen açısından fazlasıyla korunaklı tutulan mekanlarda (örneğin hastanelerde, ameliyathanelerde ve ıslah evlerinde) aykırı nitelikler taşıyan esrarengiz virüs hastalıklarının ortaya çıktığı görülmektedir.

Herkes kötülük kuvvetlerinin iyiliği tehdit etmesi ihtimaline karşı aşırı uyanık durumda. Halbuki yaşadığımız dünyayı tehdit eden asıl ve ölümcül şey iyiliğin kötülüğe karşı yönelttiği tehdittir.²⁹⁸ Sadece kötülük aşkınlığa dair ışıltıları gösterebilir. İyiliğe dair bütün aşkınlıklar teknoloji tarafından soğrulduğu için kötülük ilkelerinin ümidine kaldık. İyiliği iyilikle tedavi etmeye çalışmak özünde homeopatik bir yanılısma oluşturuyor. İyilik ilkelerinin evrenselleştiği bir dünyada iyiliğin sadece iyilikle açıklanmaya çalışması iyiliğin anlamını kaybetmesine yol açıyor. Kötülüğün nevi şahsına münhasır müspet şeffaflığı hem sistemleri hem de iyiliği kurtarabilecek yegane güçtür aslında.

Dünyanın her yerine iyiliğin egemen olmasını istediğimiz esnada iyilikten kaynaklı kötülüğün karşımıza çıktığını görebiliyoruz. Batı her ne kadar kabul etmese bile evrensel ölçekte karşılaştığımız en akıl almaz ötekileştirme olaylarına insan haklarının kabul edilmiş olduğu yerlerde karşılaşıyoruz. Ötekileştirmelerin iyilikle olumlu anlamda nasıl bir ilişkisi olabilir? İyiliği kovalamak her zaman için sapkın sonuçlar doğurur ki bunun hesabını verebilmek o kadar kolay değildir. Halbuki kötülüğün iyilikte olduğu gibi zorunluluk tarafı yoktur. Kötülük demek kendisinden kaçmanın mümkün olmadığı kader demektir ve kötülüğü varlığıyla kabul edebilmek her zaman kötülüğün bize şeffaflığını sunmasıyla sonuçlanacaktır.

İnsan zihni sürekli teklik ilkesiyle meşgul olduğundan ikilik ilkesini anlamakta zorluk yaşıyor. Teklik ilkesine karşı duran her şeyi dışladığımız gibi olanı değil olmaması gerekeni takıntı yapmış durumdayız.²⁹⁹ İnsanları çözüme kavuşturabilecek şey birbirleriyle uzlaşması imkansız gibi görünen şeylerin düşünce platformuna çekilmesidir. Dünyadaki bütün iyilik girişimleri uzun veya orta vadede kötülüğe yol açacak bir durum ortaya çıkarmıştır. Demek ki ikilik tersine çevrilebilirliği ortaya koyabilen ilkedir ki aynı şekilde kötülük girişimlerinin de iyiliğe yol açacağını söyleyebiliriz. İyi ve kötüyü -sonuçları açısından tersine çevrilebilir özellikleri göz önüne alındığında-ayrı ayrı ele almak veya ahlaki temellere oturtmak insanlığın evrensel

²⁹⁸ Baudrillard, *İmkansız Takas*, 94.

²⁹⁹ Baudrillard, *Anahtar Sözcükler*, 94.

ölçekte kandırılmasıdır. Buzdağı metaforunda olduğu gibi iyilik kötülüğün görünen kısmıdır ve buz dağı eridiğinde ikisi de aynı düzlemde birbirine karışmaktadır.

Aralarında herhangi bir simetrik ilişki olmamasına rağmen iyilik ve kötülük arasındaki ideal karşıtlık mutluluk ve mutsuzluk arasındaki ideal karşıtlığa indirgenmiş durumda.³⁰⁰ İyiliğin mutluluğa indirgenmesi en az kötülüğün mutsuzluğa indirgenmesi kadar talihsiz bir durum. Ne var ki kötülüğün mutsuzluğa indirgenmesi insanlık açısından daha ilgi çekici durumda yer alıyor. Hümanist bakış açımız iyilik ve mutluluğu temel aldığı için kötülük ve mutsuzluğun defedilebilmesi için kötülüğün hemen çözümünün yapılması gerekiyor. İnsanlığın yanıldığı en büyük nokta insanın iyi olduğu ve giderek daha iyi olabileceğine dair düşünce ve inanç biçimidir.

Kötülük özgürleştirilmeden iyiliği özgürleştirebilmek imkansızdır. Ancak kötülüğü özgürleştirebilmek için iyiliğe harcanan çabanın çok daha fazlasını harcamamız gerekiyor. Özünde iyilik ve kötülüğün kendi arasında bir çatışmanın olmadığını söyleyebiliriz. İyilik adına yapılan şeylerin çok uzun zamanlardan beri insanlığa herhangi bir faydasının olmadığını görebiliyoruz. Kötülük geçmişten bu yana mevcut dünyanın kendisidir.

Şayet iyilik kötülüğün tam zıddı olsaydı son kertede belirli bir bedel ödeyerek kendisine olumsuz bir nitelik atfedilebilirdi. Dikkat edilmesi gereken şey artık iyilik diye bir şeyin olmadığı ve bu durumun olsa olsa bir çeşit illüzyon ve hayalden ibaret olduğudur.³⁰¹ Gerçi dünyanın sanal bir hal aldığı günümüzde-küresel güç mantığında-teknolojinin egemenliği iyilik söylemlerini dolaşıma sokarken artık kötülüğe ihtiyaç duymamaktadır. Her şeyi müspet gören bu sistem zıtlıkları kesinlikle değerli görmemekte, bütün diyalektik antitezleri inkar etmektedir. Kötülüğün şeffaflığını görme noktasında ön yargılarımız, yanılısamanın güzelliklerini keşfetme noktasında körlüğümüz, tersine çevrinme ilkesinin anlamsallığını idrak etme hususunda akılsızlığımız mevcut. Teknolojik hegemonya kötülüğü, yanılısamayı ve tersine çevrinmeyi devre dışı bırakmak için muazzam çabalar gösteriyor.

Düzenin bütün olumsuzluklarına rağmen yapılabilecek bir şeyler var mıdır? Bundan böyle oyunun kuralı diyebileceğimiz herhangi bir şey olmadığından yeni

³⁰⁰ Baudrillard, *Şeytana Satılan Ruh Ya da Kötülüğün Egemenliği*, 133.

³⁰¹ Baudrillard, *Karnaval ve Yamyam*, 28.

durumu lehe çevirebilmek mümkündür. Uzlaşımı imkansız kötülüğün bütün biçimlerini inkar eden ve kötülüğün arkaik özellikler barındırdığını iddia eden iyilik kötülüğün özgür hale gelmesine yol açmıştır.³⁰² İyilik mutlak anlamda egemen olmaya çalışırken kötülüğü görmezden gelmiş ve bu boşlukta kötülük özgürleşmesini becerebilmiştir, bundan böyle kötülük iyilikle aynı kökenden beslenen bir güç şekli olmuştur.

İyilik adına yüksek sesle haykırılan bütün nutuklar, yapılan bütün eylemler çok anlamlılık ve belirsizliğin ağırlığını taşıyamayarak un ufak olmuşlardır. Hakikatin insanları etkileyen bir yönü varsa bu durum kötülüğün dürüstlüğüdür. Yaşadığımız çağda hakikati ortaya çıkaran ve hakikate güç kazandıran şey kötülüktür. Hatta iyilik adı altında ortaya çıkan bütün durumlarda hakikatin arka planında kötülüğün olduğunu görmemiz gerekmektedir. Karnından konuşmasını öğrenen kötülük, sistemin iyilik adı altında ürettiği her şeyi açığa çıkarabilecek yegane güçtür. Böylesi durumları ortaya çıkarabilmek için kötülük bütün gizemli ve sinsi yöntemleri kullanabilecek kurnazlıklara ve zekaya sahiptir. Sadece belirli bir sınıfa özgü ayrıcalıklar, özgürlükler, ötekini yasaklama, olumsuzlukları görmezden gelme, demokrasi adına atılan adımların ayrımlayıcı özelliği gibi iyilik referansları herhangi bir değer taşımadıklarından şimdilerde kötülüğün karnından konuştuğu şeyleri can kulağıyla dinleme zamanı gelmiştir.

Yaşamış olduğumuz düzende insanlık kendisinin iyiliği adı altında yapılacak bütün faaliyetleri reddedebilmeli, iyilik eksenine kötülük paralaksıyla karşı çıkılmalıdır.³⁰³ Artık gelişmemek, kalkınamamak, bunlar için çaba göstermemek, ilerlemeyi reddetmek, iyiliği inkar etmek utanılası bir durumdur ve bu durumlar insanların başına gelebilecek en kötü yazgıdır. Gelişme düşüncesi sadece zihinsel düzeyde değil evrensel düzeyde bir anlam kazandığından gelişmeyi reddetmek dünyalılışmayı reddetmeye eş değerdir.

Geleneksel anlamdaki kötülük iyilikle aynı terazide yer alan diğer kefeye benzemektedir. Bu iki kavramın birbirleriyle dengeli olma zorunluluğu vardır. Lakin iyilik ve kötülük sürekli birbirleriyle zıtlaşmaktadır.³⁰⁴ Baudrillard mutlak kötülüğün

³⁰² Baudrillard, *Karnaval ve Yamyam*, 39.

³⁰³ Baudrillard, *Karnaval ve Yamyam*, 44.

³⁰⁴ Baudrillard, *Can Çekişen Küresel Güç*, 17-18.

aşırı iyilik tarafından üretildiğini düşünmektedir. Teknolojik gelişmeler, sınırlarını aşmış olan ilerlemeler, total bir etik anlayışı ve evrensel düzeydeki halisane niyetlerin durmaksızın yaygınlaşması beraberinde mutlak kötülüğü getirmektedir. İyiliğin sınırlarının dışına çıkmasının sonucunda mutlak kötülük iyiliğin bütün her şeyini ele geçirebilmiştir. İyiliğin klasik anlamda ideal bir amacı varken iyilik aşırılığa kaçması nedeniyle felakete dönüşmüştür.

Kötülüğün hiçbir biçimi yönlendirici bir amaca sahip olamadığından iyilikle karşılaştırılması yanlış sonuçlara yol açabilir. Dolayısıyla iyilik ve kötülüğü değerlendirmeye alırken belirli bir eksenden çok, farklı bakış açılarına sahip olmamız gerekiyor. İyiliğin mutlak biçimde ilerlediği sistemlerde kötülük genellikle yok sayılır ve bir değer olarak referans alınmaz.

İktidar açısından yolsuzluk bilinçli bir girişim sonucunda ortaya çıkar ve kazaen olabilmesi imkansızdır. Dahası iktidar ve yolsuzluk birbirinden ayrılmaz şekilde kötülük yapma biçiminin en somut örneklerinden biridir. Hangi ideolojinin yönetsel anlamda temsilcisi olurlarsa olsunlar bütün iktidarlar yönetime geçtikten hemen sonra yolsuzluk tezgahından geçer ve kötülüğün egemen değişimine uğrar. Yolsuzluğu sadece iktidar boyutuyla ele almak iktidarda bulunanlara haksızlık olacaktır. İktidarın yolsuzlukları toplumsal yolsuzlukların yansımasıdır dolayısıyla yolsuzluğu kolektif bir psikodram olarak görmemiz gereklidir. Bundan dolayıdır ki yolsuzluk olaylarında iktidarı suçlamanın bir anlamı yoktur. Bu durum en iyi şekliyle kötülüğün herkes tarafından paylaşılması fakat lanetli payın büyük kısmının iktidara devredilmesi olarak açıklanabilir.³⁰⁵ Yolsuzluğun çift kutuplu olduğunu iddia edebiliriz. Şöyle ki, iktidarın yolsuzluktaki amacı yönetmiş oldukları kesimi bu eylemin içerisine çekerek onları bilinçli köle haline getirmektir. Bunun tam zıddı olarak yönetilen kesimin amacı ise yolsuzluğu iktidara karşı bir silah olarak kullanarak daha fazla yolsuzluğun yapılmasına neden olmaktır ki bu durumda iktidar gittikçe yolsuzluk batağına saplanacaktır. Çünkü iktidar yolsuzluktan daha fazla yolsuzluk yaparak kurtulabileceğine inanmaktadır.

---

³⁰⁵ Baudrillard, *Şeytana Satılan Ruh Ya da Kötülüğün Egemenliği*, 165.

1.2.13. Hiçliğin Derin Anlamı

Bir şeyin kökeni referans olarak alınacaksa bu hiçliğin kökeni olmalıdır. Hiçlik arayışı bir var oluşu, bir değeri temsil etmektedir. Hiçlik estetizasyon sürecine karşı duruş sergileyebilmesi açısından da önemlidir, hala daha aurası olduğunu kabul ettiğimiz bir şey varsa bunların başında hiçlik gelmektedir. Hiçliği değersizlikle ilişkilendirmek büyük bir yanılgıdır. Bizim kökten düşünce dediğimiz şey anlamın veya anlam yokluğunun, gerçeğin veya gerçek olmayanın, sürekliliğin veya hiçin kesiştiği bir kavşak noktasında yer almaktadır.³⁰⁶ Bir şeyin varlığı ve gerçekliği üzerine bahse giren dünyanın aksine, kökten düşünce dünyanın yanılması kabul edilir görmektedir.

“Kökten düşünce olgulardaki hakikat yokluğunu, dünyanın anlam yokluğunu teslim ederek, bir şeyin değil de hiçin olduğu şeklindeki tersine varsayımı ortaya koyarak ve görünürdeki anlam sürekliliği altında yayılan bu hiçin peşinden koşarak kendinde bir yanılma olmayı amaçlar.”³⁰⁷

Takas edilmek istenen her şey nihayetinde imkansızlıkla karşı karşıya kalıyor. İmkansızlık duvarına toslayan her şey eş değersizlikleri nedeniyle kendi sınırları içerisinde anlam kazanma gayretine düşerek tökezlemekte, kendi duvarını aşmaya çalışmakta ve bunu yaparken devasa miktarda kendini çoğaltmaktadır. Bu çoğalmalar eş değerliliği ve takası olanaklı kılamadığı gibi kendi kendini yeme derdine düşüyor. Tıpkı sanalın sonsuz mantıkta dolaşımında yer alması sonucunda gerçekliğin takasının imkansız hale gelmesi gibi.³⁰⁸ İlla bir şey başka bir şeyle takasa girmek istiyorsa temel kıstas asla ve asla anlam olmamalıdır. Bunun yerine referans alınacak şey hiçliğin kendisidir, sistemler hiçi unuttuklarından ve ihmal ettiklerinden sürekli kötülük ve fenalıklarla karşılaşılıyor. Belirsizlikler barındıran hiçlik ilkesi her şeyi tekrar takasa sokabilecek ilkedir. Yeni ve farklı ilkelerle, değerlerle, belirlenimlerle ve sistem mantıklarıyla hiçi tedavi etmeye çalışmak sistemleri tekrar eş değerlik noktasında imkansızlığa sürüklemektir. Temel kural belirsizlik taşıyan hiçliği dolaşımında tutmak ve anlamı yok saymaktır. Sistemlerin var oluşunu anlayabilmemiz için de temele hiç almamız gerekir.

³⁰⁶ Baudrillard, *Kusursuz Cinayet*, 122.

³⁰⁷ Baudrillard, *Kusursuz Cinayet*, 122.

³⁰⁸ Baudrillard, *İmkansız Takas*, 13.

“Hiç; var oluşun mevcut olmama ve geçersiz olma, aynı zamanda onun enerjisi olma(kuantum boşluğuna örneksene)potansiyelidir.³⁰⁹”

O halde bir şeyi anlamanın yolu ona anlam kazandırmak için çaba harcamak değil hiçlikten yola çıkmaktır. Sürekliliği kabul etmeyen ve süreksizliği referans olarak gören hiç, sistemlerin entropik özelliklerini ortaya çıkarmaktadır.

Varlığın değer ifade etmeyen dünyasından bıktık, bundan sonra çözüm arayacağımız şey hiçliğin kendisi olmalıdır Baudrillard'a göre. Yapılması gereken şey çok daha ayrıntıya girerek hiçliğin bütün değerlerini ortaya koyabilmektir. İyiliğin kötülüğü, sonsuzluğun zamanı, hızın sabitliği, her şeyin hiçliği hükümsüz kıldığı ve bunun insanlığa hiçbir fayda getirmediği artık aşikar. Kötülüğü hor görmenin, hiçliği anlamsız kılmanın, hızın mutlaklığına itaatin total tavırda insanlığa bir faydasının olmadığını anlamaya başladığımızdan beri karşıt kutupların değer taşıyabileceğini görmek insanlık adına ümit verici bir gelişme oldu. İnsanlar hiçliği yaşamlarının bir parçası olarak görmek, hiçliği önemli ve değerli olarak ele almak zorunda. Uçan bir güvercin için hava ve rüzgar ne denli önemliyse, insan için de hiçlik o derece önemlidir.³¹⁰ Bu yönüyle hiçliği değerli kılmak nihilizm olarak nitelendirilmemelidir. Çünkü nihilizm özünde hiçliğin unutulması anlamını taşır. Bu yönüyle insani olan her şeye karşı duyarsız tavırlarıyla nihilist nitelik taşıyan bir şey varsa o da sistemin ta kendisidir. Sistem özünde her şeyi inkar etme üzerine kurulmuştur; hiçliği, yanılsamayı, insanlığı, kötülüğü, simgeseli inkar eden bir sistem... Bu sistem anlayışının karşısında ise sürekli meydan okuyan, yanılsamayı kıymetli gören, gerçekliğin insani değerler üzerinde oyun oynamasına müsaade etmeyen, sürekli sistemin yok olması için mücadele eden ve bunu yaparken de hiçliği temel referanslardan biri gören radikal düşünce tarzını geliştirmeliyiz.

Hiçlik terimi Düşünür için büyümlü bir anlama, denilebilirse kutsal bir içeriğe veya içeriksizliğe sahiptir. Hiç olmasını bilmek, yanılsamayı yönetmek, tekilliği kutsallaştırmak, simgesel anlamda derinleşmek her zaman için gizem taşımaktadır. İnsan imgelemi artık anlam ve zoraki anlam yüceltilmesinden kurtulmalıdır. Zoraki

³⁰⁹ Baudrillard, *İmkansız Takas*, 14

³¹⁰ Jean Baudrillard, *Neden Her Şey Hala Yok Olup Gitmedi*, Çev., Oğuz Adanır, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul 2012, 6.

benzetmeye başvurmadan söylenmesi gereken şey şudur: İmgenin bağına hiçlik hançerini sokmanın zamanı gelmiştir.

1.2.14. Hızın Mutlaklaştırılması

Düşünür yaşadığı modernlik sonrası evreyi, orji³¹¹ sonrası dönem olarak nitelendirmektedir. Orji modernliğin ve her türlü özgürleşmenin patladığı aşamaya denk gelmektedir.³¹² Siyasal özgürleşme, cinsel özgürleşme, ekonomik özgürleşme, üretim özgürleşmesi, kültürel özgürleşme, toplumsal özgürleşme, iletişimsel özgürleşme, düşlemsel özgürleşme, estetiksel özgürleşme gibi. Günlük yaşantımızda bundan böyle bütün temsil ve karşı temsillere aşırı özgürlükler tanınarak bunların modellemelerine aşırılık hakkı verilmektedir. İnsanlık önce ideolojilere, nesnelere, kodlara, göstergelere, reklamlara, zevklere ve iletişim araçlarına sanal üretim imkanı tanıdı. Aynı insanlık şimdilerde ise aşırı özgürlüğün hesaplaşmasını yapıyor. Bundan böyle orji simülasyonu yaparak hızın mutlaklığı yörüngesinde aynı yöne hızlı bir şekilde gidiyormuş gibi gözüküyoruz. Ancak gerçekte yaptığımız şey boşlukta çöküntünün hızını yaşamaktır. Rüyasında koştuğunu gören köpekler gibi yattığımız yerde durmadan aynı yöne koştuğumuzu zannediyoruz. Nafile, çünkü özgürleşmenin gerçekliğini ve anlamını çoktan kaybetmiş bireyler olarak boşa kürek çekiyoruz. Gerçek anlamdaki özgürlük asla geri gelmeyecek.

Hızın mutlaklaştırıldığı bir dünyada yaşıyoruz. Ne var ki bedenlerimiz yavaşlama, asılı kalma, durma, duraklama ve sabit kalmayı da becerebilmelidir. Hız kazanmada gösterdiğimiz uzmanlığımızı durmada beceremiyoruz. Öylesine fazla durma ihtiyacımız var ki buna yönelik görüntüler fenomen hale gelebiliyor. “*Mannequin Challenge*”³¹³ bu anlamda hız arzusuna dayanan egemenliğe karşı bir duruş özelliği taşımıştır. Yavaşlamaya ve durmaya öyle hasretiz ki hızın canavarlığına karşı bir görüş kısa zamanda dünyanın her yerinde kabul görüyor. İlkel toplumlardaki “*aşırı hızlanırsam ruhumdan uzaklaşıyorum*” söyleminin mevcut dünyamız için geçerli olması gerekiyor.

³¹¹ Kelimenin sözlük anlamı aşırılık barındıran grup seks partileri olsa da; Düşünür bu kelimeyi bütün alanlardaki aşırı özgürleşme anlamıyla kullanmıştır.

³¹² Baudrillard, *Kötülüğün Şeffaflığı Aşırı Fenomenler Üzerine Bir Deneme*, 9

³¹³ Florida’da bir grup gencin belirli bir süre hareketsiz kaldıklarını gösteren görüntüden hemen sonra dünyada sabit kalma akımı başlayarak dünya geneline yayılmıştır.

Artık hızın mutlaklaştırılmasını sadece maddi mallarda değil maddi olmayan mallarda da görüyoruz. Mecburi üretim, mecburi geri dönütler, moda ahlakına uygunluk ve iletişim araçlarının mantığı çerçevesinde sanat ve estetik gibi alanlar geçiciliği anlatmak için değil piyasanın geçiciliğine ayak uydurmak için var olmaya başladılar.³¹⁴ Artık bilimi, sanatı, ahlakı, estetiği, kültürü ve genelinde her şeyi bozulan dünya düzenine eklemleyerek sistem komedisine ortak olmaya başladık. Her şeyin gösterge değer boyutuna ulaştığı günümüzde hiçbir disiplinin kendine özgü anadili kalmamaya başladı. Her şey o kadar hızlı biçimde değişmeye başladı ki değerlendirmeye tabi kılacağımız hiçbir şey kalmadı.

Önceleri can sıkıntısı dediğimizde akla hep tekdüzelik ve yavaşlık gelirdi. Şimdi ise aşırı hızlı olan her şey canımızı sıkmaya başladı. Demek ki her şeyin fazlalığı can sıkı hale geldi. Yavaşlığın can sıkıntısı her durumda hızın can sıkıntısına tercih edilmelidir. Merkezkaç kuvvetle can sıkıntısından uzaklaşmaya çalışmak iyice can sıkıcı hale gelmiştir.³¹⁵

Körfez Savaşı zamanın ana indirgenmesi ve hızın mutlaklaştırılması açısından önemli bir örnektir. Eşanlı olma mantığına uygun biçimde savaş, görüntü ve enformasyon bolluğunda yok edildi. Işık hızı ve zamanın kısa devresi (nanosaniye) savaşı gerçekliğinden kopartarak yokluğa ve sanalın içerisine soktu.³¹⁶ Bundan ötürü hızın mutlaklaştırılmasına karşı önyargılı olmamız gerekmektedir. Çünkü hızın egemenliğinde her şey anlamını yitirmektedir. Aynı zamanlı bilgi aktarımında eş zamanlı olarak gördüğümüz savaş görüntüleri ve bu görüntülerin ardışıklığı imgeye kısa devre yaptırma girişimidir ki bunlar bilinçli olarak gösterimde tutulmaktalar. Ekran görüntülerinde gerçekliğe yaklaştığımızı düşündükçe gerçekte gerçeklikten uzaklaşmış oluyoruz.

Toplumlarımız durmaksızın değişiyor. Bugün artık silaha dayalı bir otorite ve baskı hissedilmemekte, yaşam koşullarımız gittikçe iyileşmektedir. İnsanların canlarını sıkı şey performansa dayalı hayat koşulları. Yani insanlar geleceğe dair umutlu, özgür ve bir amaca bağlı yaşıyorlar lakin soluk alıp verilecek bir hava ve solumaya zaman tanınacak bir zaman dilimi mevcut değil. Hızla akıp geçen zamanda gölgelerimizin

³¹⁴ Baudrillard, *Cool Anılar 1-2(1980-1990)*, 281.

³¹⁵ Baudrillard, *Cool Anılar 3-4(1990-2000)*, 31.

³¹⁶ Baudrillard, *Cool Anılar 3-4(1990-2000)*, 47-48.

varlığını bile fark edemez hale geldik.³¹⁷ Performans insanların meydana getirdikleri teknoloji dünyasında bedenini etten, kemikten, ruhtan ve beyinden arındırılarak sistem için kurban edilmesi demektir.³¹⁸

Aşırı sağlıklı olmak virüslere, aşırı güvenli olmak terör eylemlerine yol açabilmektedir. Hareket halindeki bütün sistemlerin yer çekimsel bir düşüş yaşama tehlikeleri vardır. Hızlandırmayı normal insan ruhundan kopardığınızda insanlık kendi kendini yok edecek bir tür karşıt enerji ile karşı karşıya kalmaktadır. Gerekli olduğundan daha fazla toplumsallaştırma çabası insanlığı toplumsallıktan uzaklaştırmaktadır. İyiliğin kötü sonuçlar doğurabildiğini gördüğümüz gibi bazen kötülüğün de iyi sonuçlar yaratabileceğini düşünebilmeliyiz. Ancak hızın yanılısama, kötülük, simgesellik ve hiçliğe değer sunacak düşünce tarzlarına müsaade etmeyeceğini de iyi bilmek gerekiyor. Çünkü hız sistemin istediği bir durumdur ve sistem hız sayesinde varlığını devam ettirebilmektedir.

1.3. JEAN BAUDRILLARD'I ANLAYABİLMEK İÇİN LEİTMOTİFLER

1.3.1. Yanılısama, Gerçeklik ve Simülasyon

Kusursuz cinayet dediğimiz şey gerçekliğin katledilmesidir. Gerçek anlamdaki bir gerçeklik her zaman yanılısamalar barındırır. Dolayısıyla gerçekliği öldürmek eşanlı olarak yanılısamayı da öldürmektir. Gerçekliğin katledilmesiyle yanılısamalarla bezeli, anlaşılmaz, keşfedilmez ve simgesel bir dünya fikri sona ermiştir. Artık gerçek ve simülasyonun birbirinden ayırt edilebilmesi oldukça güçleşmiştir. Geçmişimize dair her şey tarih simülakrıyla güzelleştirilmiş; şimdimiz ise gerçekliğin farklı bir boyutuyla anlaşılmaz hale getirilmiştir.

“Kusursuz cinayet; tüm verilerin güncelleşmesiyle, tüm eylemlerimizin, tüm olayların katıksız bilgiye dönüşmesiyle dünyanın koşulsuz bir gerçekleşimidir. Kısaca, gerçekliğin kopyalanması ve gerçekliğin

³¹⁷ Baudrillard, *İlahi Sol*, 145.

³¹⁸ Baudrillard, *Şeytana Satılan Ruh Ya da Kötülüğün Egemenliği*, 143.

*klonlanarak yok edilmesi yoluyla dünyanın hızlandırılmış çözülmesi, nihai çözümdür.*³¹⁹”

Böylelikle de bütün yanılısamaların ortadan kaldırılarak mutlak gerçekliğe ulaşmak için gösterilen çabaların ismidir kusursuz cinayet. Yanılısamanın ve gerçekliğin değerini aynı görmemiz gerekir. Gerçekliğin gerçekliğinin kaybettiğinin görülmesi gerçekliğin doğasıyla alakalı değer kaybı meydana getirmezken yanılısamanın bir kez bile yanılısama olduğunun anlaşılması değerinin kaybolmasına sebep olur. Gerçeklik olabildiğince hızlı şekilde terk edilmesi ve gönüllüsü varsa başkasına bırakılması farz olan şeydir. Gerçekliği iyileştirmek istiyorsak hastalıklarda olduğu gibi ondan kurtulmanın yol ve yöntemlerini bulmalıyız.³²⁰ Gerçekliği elinde tutanlar hep kaybetmeye mahkûm bırakılacaklardır.

Roma İmparatorlarından birisi Tanrı tarafından gönderilen kutsal bir kalkan çalınmasın diye o kalkana birebir benzeyen 12 adet kalkan yaptırmış ve hangisinin asıl olduğunu belirtmeden bunları 12 oğluna dağıtmıştır. Zaman sonra 12 ayrı krallık oluşmuş ve hangi kalkanın asıl kalkan olduğu asla bilinmemiştir. Gerçekliğin başına gelen durum da böyledir. Bizler gerçeğin kimde olduğunu ya da kral tarafından oğullarına verilir verilmediğini asla bilmemekteyiz.

Gerçeklik katledilmiş durumdadır; dünyaya veya yaşama ait yanılısamalar ise yok edilmeye çalışılmaktadır. Gerçek, yanılısamaların içerisinde kaybolmaz; bütünsel gerçeklikler içerisinde kaybolmaya mahkûm edilen yanılısamanın ta kendisidir.³²¹ Gerçek katledilmiş olmasına rağmen bütün çabalarımız gerçeğin cesedine ulaşmak maksatlardır. Cesede ulaştığımızda gerçeği diriltilebileceğimize dair bir beklentiyle hem hal olmuş durumda yaşıyoruz. Yaşamış olduğumuz evrede kusursuz olmanın muhakkak bir cezası olmalıdır. Bizim yaptığımız gerçekliğe kusursuzluk ekleyerek onu yeniden üretim sistemine entegre edebilmektir. Şayet dünyanın özünü kavramak gibi temel bir amacımız söz konusuysa yola çıkılırken yapılması gereken şey gerçekliğin doğasında var olan yanılısamayı görebilmektir. Baudrillard’ın düşünce dünyasında gerçeklik ulaşılması hedeflenen şey değil geçmişte uğradığı duraklardan birisidir.³²²

³¹⁹ Baudrillard, *Kusursuz Cinayet*, 40.

³²⁰ Baudrillard, *Cool Anılar 1-2(1980-1990)*, 12.

³²¹ Baudrillard, *Kusursuz Cinayet*, 9.

³²² <http://www.editionsdelherne.com/?s=Baudrillard> Erişim Tarihi:08.09.2017

Yanılsamalar tutkudan daha güçlüdür; cinsellikten, arzudan veya mutluluktan daha güçlü olan şey ise yanılsama tutkusudur.³²³ Gerçekliğin yanılsamayla bir dönemler var olan mutlak ilişkisini bilmemiz gerekiyor. Birinin diğerinden daha katlanılmaz olduğu-ama hangisinin daha katlanılmaz olduğu belli olmayan- gerçeklik ve yanılsama arasında dolaşıp duruyorduk. Lakin gerçeğin simülasyonla olan ilişkisi gerçekliği daha katlanılmaz hale getirdi. Gerçeklik gerçekliğini, ilkesini ve amacını kaybettiğinden ötürü yanılsamayı kıymetli görmeliyiz.

Yanılsamanın mantığında görünmek ve hiçlikle ortaya çıkmak olduğundan yanılsama bizi varoluşun bütün değerlerinden korur.³²⁴ Yanılsama; şiddetli bir terse dönüşle ortadan kaybolma ve böylelikle de nesnelliğin ötesine ulaşabilme olasılığı taşıyan bütün her şeyin ortak paydasıdır.³²⁵

Aslında en çok ihtiyaç duyduğumuz şeyin gerçeklik olduğu söylemi bir yanılsamadır. Elde ettiğimiz teknolojik ve bilimsel başarılar neticesinde öylesine muazzam bir gerçeklik ve nesnellik seviyesine ulaştık ki, bundan böyle gerçekliğin olmayacağı kaygısı boşunadır. Bizleri kaygılandırması ve üzmesi gereken şey aşırı gerçekliğin var olmasıdır.³²⁶ Gerçekliğin olmamasını ütopya veya kuramlarla izah edebiliyorduk. Lakin aşırı gerçekliği ortadan kaldıracabilecek kuramlara, telafilere ve ütopyalara rastlamak neredeyse imkansız.

Dünya farklı bir dünyadan bakıldığında yuvarlak bir şekildedir ancak bizler baktığımızda dünyanın yuvarlak olduğunu anlayabilmemiz mümkün değildir. Aynı mantığı gerçeklik içinde söyleyebiliriz. Bizim kendi duyularımızla algıladığımız her türlü olay ve duruma görüngüsel bakış açımızın gerçekliğiyle başkalarının görüngüsel bakış açılarının gerçeklikleri aynı değildir. Bütünsel gerçekliklerin evrensel gerçek olarak tanıtılması ve ispat edilmeye çalışılması gerçekliğin tözünü ortadan kaldırmıştır. Şimdilerde yapılacak tek şey, gerçekliğe inanmayacak derecede saygı duymasını bilmektir.

Yaşadığımız dünyanın azami derecede belirsiz olmasının temelinde hiçbir yerde eşdeğerinin olmaması ve herhangi bir şey ile takasının imkansız olması yatmaktadır.

³²³ Baudrillard, *Kusursuz Cinayet*, 18.

³²⁴ Baudrillard, *Kusursuz Cinayet*, 77.

³²⁵ Baudrillard, *Kusursuz Cinayet*, 81.

³²⁶ Baudrillard, *Kusursuz Cinayet*, 84.

Aynı mantıkta düşüncenin bu denli belirsiz olmasında gerçeklikle ve hakikatle takas edilememesi aranmalıdır. Dünyanın kopya, eşdeğer, ayna ve temsil noktasında takasının imkansız olması dünyayı tanımlanması mümkün olmayan bir karanlığa sürüklüyor.³²⁷ Bu şekilde doğrulanması veya yanlışlanması imkansız hale gelen dünya gerçeklik ilkeleriyle değerlendirmeye tabii tutulmamalıdır. Bütün doğrulama kriterlerinden hariç durumda yer alan dünya özünde bir yanılsamadır.³²⁸ Her ne kadar yerel ölçekte kendini doğrulayabilse de evrensel ölçekte dünyanın belirsizlikler taşıdığı kesindir. Ekonomi, politika, sanat, hukuk, sosyoloji gibi diğer disiplinler eşdeğersizlikleriyle değerlendirmeye alınmalıdır. Çünkü bu disiplinler kendi alanları dışında herhangi bir anlam taşımadıkları gibi bu disiplinleri herhangi bir şeyle takas edebilmek de olanaksızdır. Dar çerçevede bakıldığında bu disiplinlerin bir takım anlam ve işaretler barındırdığı gözükse bile evrensel düzeyde anlamsızlaştıkları ve işaretlerinin sınırlarını kaybettiği görülebilmektedir. Örneğin politika kendisine yönelimlenen her şeyi soğurduktan sonra kendi cevherinde değiştirmekte; bunu yaparken kendisi de anlamını kaybetmekte, gerçeklikle olan bağlantısından uzaklaşmakta ve gerçeklik referanslarını yok etmektedir.³²⁹

Gerçekliği bütünüyle olumlayan bir düşünce ile bütünüyle inkar eden koşut düşüncelerin mahkûmları haline geldik. Hemen her şeyin gerçeklikle ilişkilendirildiği esnada dünyayı boyun eğdiği gerçekliğin elinden çekip kurtarmak gerekiyor. Mevcut dünyanın gerçeklikle ilişkilendirilmesi noktasında muazzam bir kafa karışıklığı yaşamaktayız. Pozitif aklın yaşam alanı büyüdükçe sessizce şiddetlenen yanılsama alanları ortaya çıkıyor. Hem gerçeklik savunucuları hem de muhalifleri haline geldik. Gerçekliğin arttığı esnada yanılsamaların, yanılsamaların arttığı esnada gerçekliğin savunucuları olduk. Ortadaki gerçek tablo şudur: Dünya kısmen de olsa sanallaşmıştır ve gerçeklik dediğimiz şey gerçekliğini çoktan hipergerçekliklere bırakmıştır. Böyle bir dünya da ise yanılsamaların egemen olabileceğini düşünmek boşunadır.

Düşünür'e göre bütün biçimlerin yanılsamayı yok etmeye çalıştıkları bir sistem ve kültür içinde yaşamaktayız. Dünya bütün her yönüyle gerçekliğin ve somutlaşmanın batağına saplanmış durumda. Böylesi bir düzende düş, yanılsama ve imge işlemsel bir

³²⁷ Baudrillard, *İmkansız Takas*, 9.

³²⁸ Baudrillard, *İmkansız Takas*, 10.

³²⁹ Baudrillard, *İmkansız Takas*, 10.

araç olarak yeniden devreye sokulmalıdır.³³⁰ Yanılsamanın tekrar egemen hale gelmesi Düşünür için nostalji ve ütopya değeri taşımakta. Gerçekliğin kaybedildiği bir bakıma doğrudur lakin gerçekliğin kaybindan daha ciddi bir kayıp olarak yanılsamanın kaybını görmemiz gerekiyor.³³¹ Bu durum Düşünür için felaketin ta kendisidir. Batı'nın dünyayı gerçek kılma çabası nihayetinde mutlu sonla sonuçlandı, dünyanın geri kalan kültürleri dünya yanılsamasının simgeselliğinin mutlak huzurunu yaşarken sadece Batı gerçekliği diline pelesenk etmiştir. Baudrillard yaşadığımız evrenin ölümcül, simgesel ve radikal yanılsamasının gerçeklik karşısındaki değer ve üstünlüğünü göstermeyi her zaman için kıymetli görmüştür.³³²

Simülasyon alanı sadece teknolojik alanla ilişkili olmayıp ekonomik, toplumsal ve politik alanı da içerimleyen kültürel bir sistemin kapsadıklarıdır. Bir dönemler gerçek ve gerçekliklerin egemen olduğu bir dünya var olmuş ve bu dünya da yanılsamalar kıymete değer görülmüştür. Gerçekliğin hükümran olduğu dönemlerde sosyolojik bir yapılanma söz konusuydu. Bu sosyolojik yapılanma biçimi (burjuva-köylü, kapitalist-sosyalist gibi) aynı zamanda ekonomik bir yapılanmaydı. Kapitalizmin ve sosyalizmin uçlaştığı gerçeklik dönemlerinde mutlak değerler dizgesi vardı. Gerek kapitalizmin gerekse de sosyalizmin insanlara vaat ettikleri bir çeşit yanılsamalar dünyası mevcuttu.³³³ Ancak üretim sisteminin mantıksal değişimi sonucunda tarım ve sanayi sektöründe insan gücüne gerek kalmamış; insanlar çoğunlukla hizmet ve iletişim sektöründe çalışmaya başlamıştır. Gerçekliğini kaybetmiş üretim dizgesinde bundan böyle yeniden üretim mantığının gereklikleri iş görmeye başlamıştır. Gerçeklik dünyasında toplumsal kolektif olarak ekonomi, kültür, politika ve düşünce anlamında yanılsamalar üretebiliyorken simülasyon dünyasında kolektif ülkülerden bahsedilememektedir. Proletarya ve burjuvazinin hedefleri ve ideolojileri vardı. Yaşadığımız dünya ancak kolektif bir imge ile değişebilecekti. Yaşadıkları bütün acılara rağmen illüzyon bu insanlar için olmazsa olmaz idi. İllüzyon ancak böylesi gerçekliğin olduğu bir dünyada var olabilmıştır.³³⁴ Bu dünyada muhakkak ki din ve iktidara dair simülakrlar var idi. Gerçekliğin olduğu yerde simülakrların var olması gibi, simülasyon dünyasında da gerçekliğin parçacıklarıyla karşılaşmaktayız.

³³⁰ Eroğlu, *Baudrillard'ı Okumak*, 79.

³³¹ Eroğlu, *Baudrillard'ı Okumak*, 79-80.

³³² Gane, *Jean Baudrillard: Radikal Belirsizlik*, 50.

³³³ Adanır, *Simülasyon Kuramı Üzerine Notlar ve Söyleşiler*, 14.

³³⁴ Adanır, *Simülasyon Kuramı Üzerine Notlar ve Söyleşiler*, 36.

Simülasyon, bir araç, bir makine, bir sistem, bir olguya özgü işleyiş biçiminin incelenme, gösterilme ya da açıklanma amacıyla bir maket ya da bir bilgisayar programı aracılığıyla yapay bir şekilde yeniden üretilmesidir.³³⁵ Baudrillard'a göre simülasyon veya hipergerçeklik

“Bir köken ya da gerçeklikten yoksun gerçeğin modeller aracılığıyla türetilmesidir.”³³⁶

Simülasyon mantığını anlayabilmek için kuramsal çalışmalar ve simülasyonu anlayabilme çabaları son derece zayıftır.³³⁷ Aslında yaşadığımız modern dünya, nesnel gerçeklik takıntısıyla hayatını sürdürürken farkında olmadan simülasyon düzeninin devam edebilmesi için muazzam bir çaba göstermektedir.

“Hipergerçek demek, kendi kendine benzeyen donup kalmış bir gerçeğin kendinden geçmesi, düşlenecek bir özelliğe sahip olamaması(bu model bir değişim modeli olsa bile) ve değişmeyecek bir modele benzemesi demektir.”³³⁸

Bir sistemi meydana getiren parçaların zamansal devinime uygun biçimde dinamikleşerek gerçeklik temelli bir dünya modeli oluşturması da simülasyon olarak tarif edilmektedir.³³⁹ Simülasyon, Baudrillard tarafından sonsuza dek sürmesi kuvvetle muhtemel bir genel olgu olarak görülmüş ve eserlerinde bu şekliyle gösterilmeye çalışılmıştır.³⁴⁰ Simülasyon modernizmin iletişim, sibernetik ve diğer sistemler ile ilişkisini anlatan bir kavramdır. Simülasyon düzeninde gösterge biçimleri gerçeği gizlemek için değil, iletişim araçları, politik düzen ve dijital kodlar vasıtasıyla gerçekliği yeniden üretmek için kullanılmaktadır.³⁴¹ Baudrillard, simülasyon mantığının

³³⁵ <http://atilf.atilf.fr> Erişim Tarihi: 29.12.2016

³³⁶ Baudrillard, *Simülakrlar ve Simülasyon*, 14.

³³⁷ Baudrillard, *İmkansız Takas*, 23.

³³⁸ Baudrillard, *İlahi Sol*, 64.

³³⁹ Daniel Chandler, Rod Munday, *Medya ve İletişim Sözlüğü*, Çev., Babacan Taşdemir, İletişim Yayınları, İstanbul 2018, 369

³⁴⁰ Oğuz Adanır, *Eski Dünyaya Yeni Bir Bakış*, Doğu Batı Yayınları, Ankara 2015, 71.

³⁴¹ Horrocks, *Baudrillard ve Milenyum*, 5.

varlığını mevcut dünyada genel geçer tek gerçeklik olarak görmüş; kapitalist mantığın kod ve modellerle bu gerçekliğin sürmesinde büyük çaba sarf ettiğini iddia etmiştir.³⁴²

Simülasyon ilkesinin belirlediği gerçek artık simülasyonun ütopyasına dönüşmüştür. Gerçeklik ilkemizin amacı modelin varlığını kanıtlamak ve bunu sürdürülebilir şekle sokmaktır. Sistem gerçekliğin elden gittiğini unutturmak için bizlere tozpembe bir hayat sunuyor. Aşırı soğuk havalarda insanların soğuğu hissetmemeleri gibi aşırı simülasyonun olduğu bir dünyada da simülasyon hissedilmiyor. Artık ayrıntıların en ayrıntısına yani gerçeğin kılcal damarlarına kadar inilerek yeniden üretilmiş, çok başarılı gerçeklerin sunulduğu gündelik yaşama doğrudan etki eden ve insanları kaygılandırarak düzeyde yaşanmışlık sanrısının servis edildiği bir hayatı yaşıyoruz.³⁴³

Hayvanat bahçesi ve botanik bahçeleri gerçeklerinin üzerine gelip yapışan neredeyse aralarında hiçbir farkı bulamayacağımız hatta insan düşseli için gerçekten daha gerçek hale getirilmiş doğal hallerinin ikizleri gibidir. Ancak bu mekanlar herhangi bir ruha sahip olmayan, belirli bir tözden yoksun gerçekliğini kaybetmiş simülasyon ortamlarıdır.

Dissimüle etmek sahip olunan şeye sahip değilmiş gibi davranmak; simüle etmek ise sahip olunmayan bir şeye sahipmiş gibi yapma anlamına gelmektedir.³⁴⁴ Birinci durum var olan bir duruma gönderme yaparken ikinci durum ise var olmayan bir duruma gönderme yapmaktır. Sadece mış gibi yapmanın gerçeklik ilkesine bir zararı söz konusu olmayabilir. Lakin simülasyon sadece mış gibi yapmanın çok ötesinde dünyanın tamamıyla ilgilenecek bir sistem halini almıştır. Dolayısıyla simülasyonu sadece basit açıklamalarla geçiştirmeye çalışmak sistemin yanlış anlaşılmasına yol açar. Simülasyon politika, kültür, ekonomi, din, toplum, ahlak, iletişim ve benzeri her şeyin gerçekliğini değiştirmiş olan devasa bir sistemin adıdır.

Dünyaya politik anlamda ahlaki doz şırıngalanmasına neden olan olayların başında *Watergate Skandalı*³⁴⁵ gelmektedir. Oysaki bu olay bir skandal değildir. Bu

³⁴² Baz Kershaw, *Radikal Performans Brecht ve Baudrillard Arasında*, Çev., Bahadır Sina Şener, Dost Kitabevi, Ankara 2015, 109.

³⁴³ Baudrillard, *Simülakrlar ve Simülasyon*, 173.

³⁴⁴ Baudrillard, *Simülakrlar ve Simülasyon*, 16.

³⁴⁵ 1972 yılında hırsızlar Watergate İş Merkezi'nde bulunan muhalefet partisinin bürosuna girmeye çalışırken polis tarafından suçüstü yakalanmışlardı. Olayla ilgili yapılan çalışma neticesinde hırsızların

olay skandal olmadığı halde skandalmış gibi gözükerek gerçekliğin yerini alabilmiş bir olaydır. Bu durum aslında kapitalin akılcı bir varlık olarak kabul edilmek ve akılcı bir varlık şekliyle değerlendirilmek/yargılanmak istemesinin bir görüntüsüdür.³⁴⁶ Aynı zamanda istifa ederek ahlaklı olduğunu göstermeye çalışmanın bir görüntüsüdür. Eskiden gizlenmeye çalışılan skandalların yerini skandal olmadığı halde skandal görüntüsü verilmeye çalışan simülasyon modeller alırdı, yani asıl olayın skandal olduğu gizlenmeye çalışılırdı. Şimdilerde ise skandal olmayan olaylara skandalmış görüntüsü verilerek olayların gerçekliği değiştiriliyor.

Her ne kadar hekimlik anlayışı, zihinsel rahatsızlık biçimlerinin simülatörlerin bilemeyeceği bazı semptomlar üzerine görüntüsel sonuçlar doğurduğunu iddia etse de durum artık onların iddiasından çok ötededir. Hekimler gerçeklik ilkesinin varlığını korumak ve simülasyon göstergelerini ortadan kaldırmak için uğraşmakta. Ancak bunu yaparken ortaya koymuş oldukları sorgulama metotları hakikat, gönderen ve nesnel sebep gibi kavramların ortadan kaybolmasına neden olmuştur. Hekimler, hem hastalık göstergesi hem de sağlık belirtisi olarak değerlendirilemeyecek bu sorgulamalar neticesinde söylemleri doğru ya da yanlış değerlendirme konusunda aciz kalmakta. Simülatörlerin simüle ettikleri veya dissimüle ettikleri böyle bir durumda artık psikanalizin yapabileceği bir şey kalmamıştır.

Aynı durumun çoğaltımını her meslek dalı için yapabiliriz. Böyle durumlar için artık ordunun da yapabileceği hiçbir şey kalmamıştır. Belirli disiplin zorunluluklarından hareket eden ordu, simülatörleri elemine edebilmek için cezalandırma yoluna gitmekteydi. Halbuki şimdiki ordu bir simülatörü, gerçek bir fiziksel rahatsızlığı bulunanları, gerçekten eşcinsel olanları veya gerçek bir psikolojik problem yaşayanları(delilerde olduğu gibi) askerlik görevinden men etmek için çürüğe ayırabilmektedir. Askerlik psikolojisi denilen bir durumda ortaya çıkan semptomların gerçek mi yoksa sahte mi olduğu noktasında şüpheye düşülmektedir. Deliliğin bu kadar güzel taklit edildiği (simüle edildiği) bir durumda simülatörün hareketlerinin gerçek olduğu düşüncesine sığınılmaktadır. Orduyu bu konuyla alakalı suçlamak doğru bir

---

dönemin başkanı olan Richard Nixon ile yakın ilişki içerisinde oldukları ortaya çıkmıştı. Hırsızların amaçlarının muhalefet partisi bürosuna dinleme cihazı yerleştirmek olduğu iddiasından hemen sonra Başkan Nixon 1974 yılında istifa etmişti. Başkanın daha önce de ortam dinlemesi yaptırdığı iddialar arasında yer almıştı.

³⁴⁶ Baudrillard, *Simülakrlar ve Simülasyon*, 33.

bakış açısı değildir. Çünkü delilikle delilik simülasyonunun bu kadar iç içe geçtiği bir evrede hatta delilik simülasyonunun delilikten daha hakiki semptomlar sergilediği bir dönemde böylesine yıkıcı neces bir durumun suçlusunu ordu olarak görmek orduya haksızlık olacaktır. Günümüz düz mantığı bütün güçlerini seferber ederek simülasyon mantığına karşı mücadele etme uğraşına girmiştir. Halbuki şimdilerde düz mantığı çoktan aşmış simülasyon ilkesi hakikatin yerini almıştır.

Simülasyon insanlığın maddi ve manevi bütün alanlarına sirayet etmiş olmakla simülasyonun bilinçli olarak uğraş alanı seçtiği en gizemli alanlardan birisi de dindir. Tanrısal gücün yeniden canlandırılması amacıyla ortaya çıkan ikonlar ve ibadet mabetleri, görsel bir teolojiye dönüştükleri andan itibaren imgelem düzeyinde Tanrı'dan daha çok tanrısal özellikler taşımaktadır. İhtişam ve çekicilik üzerine tasarlanan bu objeler ilahi gücün gerçekliğinin ortadan kaybolmasına neden olabilmekte; ikonlar ve mabetler aracılığıyla düzenlenen oyun sayesinde görüntü şeklinde algılanabilen ve anlaşılan bir Tanrı fikri ortaya çıkabilmektedir.³⁴⁷ Tarih boyunca ikonoklastların simülakrlar ile mücadele etmelerindeki başat sebep ikon ve mabetlerin Tanrı düşüncesini insanların düşüncesinden silip atabilecekleri korkusudur. Tanrı imgesinin gerçek Tanrı düşüncesinin yerini alması gerçeklik sistemi açısından ölümcül bir durumdur. İnsanların Tanrı'nın var oluşuna dair gerçeklik ilkeleri sadece ibadet zamanı, mekanı ve görselleriyle sınırlı tutulmakta; bunun haricinde inanılan dine ait manevi ve ahlaki değer yargıları görmezden gelinmektedir. Tanrının gerçekliği ilkesinin sadece belirli uzam ve mekanlarda sınırlı tutulması Tanrı simülasyonunun var olduğunun en önemli belirtisidir. İkonlar ve mekanlar sınırında tutulan Tanrı fikrinin/düşüncesinin tüm yaşama uygulanmaması Tanrı'nın bile simüle edilebildiğini göstermesi açısından önem arz eder. Tanrı bile simüle edilebildikten sonra ve Tanrıya dair inanışlar gösterge boyutuna indirgenebildikten sonra sistemin dünya üzerinde gerçeklerle alakalı oyun oynayabilmesi hiç de zor olmamaktadır.³⁴⁸

Gönderenden yoksun olan gerçekliğin başlangıç ve bitiş noktalarının belirsiz olmasından daha tehlikeli olan şey sistemin gerçeklik adına ürettiği her şeyin artık gerçekliğin kendisi olması ve gerçekliği üreten şeyin de simülasyonun tekelinde bulunabilmesidir. Bilimin simülasyon haline gelmesi durumu da böyledir. Bilindiği

³⁴⁷ Baudrillard, *Simülakrlar ve Simülasyon*, 18.

³⁴⁸ Baudrillard, *Simülakrlar ve Simülasyon*, 22.

üzere mevcut sistemde bilim yeniden üretim düzeni içerisinde simülasyonun gerçekliklerine hizmet etmek için vardır.

Temel bir mantık düzlemi içerisinde gösterge ve gerçeklik arasında eşdeğerlik yaratan ve gerçekliğin doğasına zarar vermeyen yeniden canlandırma, simülasyonun değerlerine karşı çıktığından sistem tarafından kabul edilmemektedir. Simülasyonu sahte bir yeniden canlandırma olarak gören gerçek yeniden canlandırmaya karşı simülasyon yeniden canlandırmanın bütün değerlerini kendi hizmetine sokabilen simülakrlar üretmektedir. Gerçekliğin hiçbir aşamasıyla ilgilenmeyen ve sadece kendi kendini üretme derdinde olan imgenin simülakrlara hizmet etmesiyle yeniden canlandırma devre dışına itilmiş ve aslından daha gerçek olan bir stratejinin sürekliliği sistemin ana teması haline gelmiştir.

Artık gerçekten daha orijinal gerçek olan bir dünyada yaşamaktayız. Sistem içerisinde gösterge olabilen her şey hiç durmadan ikizini üretebiliyor. Geleneksel bakış açısının iddia ettiği gerçekten daha gerçek olabilen ikizlerin ortadan kalkması söylemi imkansız görünüyor. Sistem bu ikizlerin yaşama hakkını garanti altına aldığı gibi ölebilme/öldürülme haklarını da ellerinden almıştır. Bu durum *Funeral Homes'lerin*(cenaze hizmetleriyle uğraşan şirketlerin) ölünün gömülmeden önce makyajla gerçekten daha gerçek olan bir insan çehresi yaratabilmedeki başarılarına benzemektedir.

Diyalektik mantığın ve çizgisel sürekliliğin sona ermesinde en büyük etken simülasyon sistemi olmuştur. Çünkü şeylerin ortaya çıkmasında, sürekliliğinde ve sonlanmasında simülasyonun bilinçli çarpıtmaları kesin düşüncüyü yok etmiştir. Herhangi bir olay ya da eylem herkesin işine yarayabilecek tüm anlamlara bürünebilmekte ve sisteme en üst faydayı sağladıktan sonra sistemin muhafazasında ölebilmektedir.³⁴⁹

“...Simülasyon gerçekliğe kısa devre yaptırarak, göstergeler aracılığıyla yeniden üretilen şeydir.... Hakikate bir simülakr görünüm kazandırmak bir yanıltmacadan başka bir şey değildir.”³⁵⁰

³⁴⁹ Baudrillard, *Simülakrlar ve Simülasyon*, 35.

³⁵⁰ Baudrillard, *Simülakrlar ve Simülasyon*, 50.

Baudrillard'a göre Amerika modernliğin orijinal anlamda yaşandığı tek ülkedir. Batı toplumu ise modernliğin dublajlı veya altyazılı biçimini yaşamaktadır. Amerika ırk problemini bir daha karşılaşmamak üzere kovmasını becerebilmiştir. Amerikan toplumu köken, mitoloji, tarih ve geçmişle olan bağlarını çoktan koparmıştır. Zamanın değeri ve zamansal kıymetten bihaber oldukları için mütemediyen zamansal güncellik durumunda yaşamaktadır Amerikalılar. Hakikat ilkesinin varlığından ve felsefi durumundan haberdar olmadıkları için simülasyon dünyasının göstergeleriyle bir arada hayatlarını devam ettirmesini biliyorlar.³⁵¹

Gerçekleşmiş ütopya kavramından anlaşılması gereken şey düşselliğin ve metafiziğin gereksiz hale gelmesi ve yok olmasıdır. Amerikan toplumu düş kurmayla veya metafizikle olan bütün bağlantısını kopararak tamamen hipergerçek bir dünyada yaşamaya başlamıştır. Böylesi bir hipergerçek dünyada doğup büyüyen insanların gerçeklik ve bunun felsefi tartışmalarıyla hiç işi olmamaktadır.

Genelde Avrupalılar Amerikalıları analiz etmeyi bilmedikleri ve kavramsallaşmayı beceremedikleri noktasında suçlamaktadır. Halbuki böyle bir durum ziyadesiyle saçmadır. Çünkü her şeyi aşkınlık noktasına getirerek yüceleştiren ve her şeyin kavramsal düzeye gelerek var olabildiğine inanan Avrupalılardır. Amerikalılar ise yüceleştirme ve kavramsallaştırmaya ilgi duymamaktadır. Onlar için önem taşıyan şey gerçekliği kavramsallaştırmak değil, kavramı, özgürlüğü, bilinçaltını ve düşünceleri gerçekleştirebilmektir.³⁵² Düşüncelerden yola çıkarak gerçekliğe ulaşmasını bilen Amerikalıların aksine Batı gerçekliği, ideolojik temellere indirgemektedir. Onlar için gözüken ve üretilen şeylerin anlamı varken Batı için düşünülen ve saklanılan şeylerin anlamı vardır. Avrupa'da ortaya çıkan bütün "...izm"ler Amerika'da somut bir gerçekliğe kavuşabilmiştir. Bu yönüyle Amerika olgusallıkla değil doğrudan olguların somutluğuyla ilgilenmektedir. Düşüncelere ve ideolojilere gösterilen aşırılık ve yabancılaşma tutkusu Amerika'da bizatihi olguların, nesnelere ve şeylerin içerisinde bulunuyor.

Düşünür'e göre Foucault'un okuyucuları içine çektiği iktidar tuzağı gerçekte uyuşmamaktadır, çünkü ortada asla gözle görülebilir bir iktidar bulunmamaktadır.

³⁵¹ Baudrillard, *Metinler ve Söyleşiler*, 14.

³⁵² Baudrillard, *Metinler ve Söyleşiler*, 20.

İktidar bir iktidar simülasyonundan ibaret olduğu için iktidar peşinde koşmanın veya iktidar hakkında bitmez tükenmez söylemler üretmenin bir anlamı olmamaktadır.

“ İktidar bundan böyle kutsal görünümün düzeni içerisinde yer alarak, ortada bir iktidarın bulunmadığı gerçeğini gizlemeye, daha doğrusu politikada ulaşabilecek en üst düzeye ulaştıktan sonra tersine çevrilerek bir simülakr görünümüne bürünmüş iktidar olarak bir iniş dönemine girmiş olduğunu göstermekten başka bir işe yaramayacaktır.”³⁵³

Erillikte ayırım çizgileri bellidir; dişilin ise çözümlenebilmesi erilde olduğu gibi kolay değildir. Dişilin çözümlenebilmesindeki zorluk durumu simülasyon alanına gönderme yapmaktadır. Simülasyonda gerçek ve modeller arasındaki ayrımı yapmak olanaksız hale gelmiştir.³⁵⁴ Görünümlerin dişiliğinden farklı bir dişilik olmadığı gibi simülasyon modellerinin ortaya koyduğu gerçekten başka bir gerçekte bulunmamaktadır.³⁵⁵ Dişilik cinsel kutupların bocalamasına sebebiyet vermektedir. Dişiliği erilliğin karşıt kutbu olarak değerlendirmek aslında düz ve basit bir mantık olmakla birlikte çözümleyici bir mantık şekli değildir. Dişilik cinselliği yerden yere vuran, onun kaybolmasına sebebiyet veren bir kararsızlık şeklidir.

Gerçek düşsel yararına değil, gerçekten daha gerçek olan hipergerçek yararına ortadan kaybolmaktadır ve hakikiden daha hakiki gibi görünen simülasyon ortaya çıkmaktadır.³⁵⁶ Cinsellik; yüceltme, baskı, ahlak, değer veya dini yaptırımlardan değil cinsellikten daha gerçek olan bir süreç yani pornografik süreç tarafından yok edilmekte; bu anlamda hipergerçeğin karşılığı olan hipercinseli pornografi temsil etmektedir.³⁵⁷ Değerlerin referans olarak kullanılması evresinden değerlerin göstergelere dönüşerek hiperanlam taşıdığı bir evreye geçmiş bulunmaktayız. Bu evrede her ayrıntının bir işlev kazandığı ve ayrıntıya işlevsellik kazandırılmaya çalışıldığı görülmektedir.

Anlamsız olduğu kadar açıklanması da çok zor olan simülasyon düzeninde başlangıçtan bu yana ahlaksızlıklarla karşılaşmaktayız. Artık gerçek yerine gerçek gösterisine, gerçek şeyler yerine göstergelerine ve bu gösterilerin ve göstergelerin

³⁵³ Jean Baudrillard, *Foucault'yu Unutmak*, Çev., Oğuz Adanır, Doğubatu Yayınları, İstanbul 2013, 65.

³⁵⁴ Jean Baudrillard, *Baştan Çıkarma Üzerine*, Çev., Ayşegül Sönmezay, Ayrıntı Yayınları, İstanbul 2014, 20.

³⁵⁵ Baudrillard, *Baştan Çıkarma Üzerine*, 20.

³⁵⁶ Baudrillard, *Çaresiz Stratejiler*, 12.

³⁵⁷ Baudrillard, *Çaresiz Stratejiler*, 12.

gölünleşmesine şahit oluyoruz.³⁵⁸ Ancak bizler bu gülünleşmeye tepki vermiyorsak ve bu duruma gülüp geçiyorsak artık bizler de ahlaksızlaşmış bireyler olarak sahnede yerimizi alıyoruz demektir. Simülasyonun en etkili silah olarak kullanıldığı günümüzde şeyleri gidebilecekleri en uç noktaya kadar götüren derinlemesine analiz yapan çözümlerle artık karşılaşılmamaktadır.³⁵⁹

Simülasyon düzeninde her şey öğreti düzenine uygun şekilde görünümselleştirilmeli, göstergelere boyun eğilmeli, her şey muhakkak gösterge değere sahip olmalı, illa bir değişiklik yapılacaksa bu da göstergelerin biçimsel şekilleriyle oynanarak yapılmalıdır.³⁶⁰ Göstergelerin tanımlanması mümkün olmayan ayrıcalıklı bir güç ve anlamlarının olduğuna inanıyoruz.³⁶¹ Bu göstergeler öylesine güçlüdür ki yaşamımızın tamamını bunlara göre ayarlamaktayız.

Mevcut sistem içerisinde sadece gerçeklik ve simülasyon iç içe geçmemiştir. Bunun yanı sıra gerçekliğin ve simülasyonun gerçeklik etkisi de iç içe geçmiştir.

“ Gerçeğin var olmadığı şeklinde bir ifade gülünç görülebilir. Bir gerçek etkisi vardır. Onu simülasyon yoluyla ele geçirebilirsiniz, bu benim izlemiş olduğum yoldur. Sonunda, gerçeğin kendisinin, simülasyonun bir etkisi olup olmadığını kendi kendime sorarak.”³⁶²

Simülatör mantığını sadece insan bilimlerinde değil dünya yaşamının tamamında görebiliyoruz. Örneğin biyolojideki simülatör enzimler virüsmüş gibi yaparak karşıt reaksiyonların gelişmesine neden olmakta ve böylelikle de sahte biyolojik olaylar meydana gelmektedir. Gerçekte ise bir virüs olmadığından bu reaksiyon öznelere, kaynaklarına geri dönmekteler. Artık simülasyon biyolojiyi de istila etmiştir.³⁶³

Yaşamın tamamını ilgilendiren bütün senaryolar ister gerçek isterse de simülasyon şeklinde olsun; yaşandı, bitti. Bizler yaşanmış olan bu senaryoları sanki daha önce hiç yaşanmamışçasına yeniden oynamaya çalışıyoruz. Bütün ütopyalar yaşanıp bittiği halde bizler sürekli simülasyon mantığına uygun olarak ütopyaları ve

³⁵⁸ Baudrillard, *Çaresiz Stratejiler*, 99.

³⁵⁹ Baudrillard, *Çaresiz Stratejiler*, 105.

³⁶⁰ Baudrillard, *Çaresiz Stratejiler*, 217.

³⁶¹ Baudrillard, *Çaresiz Stratejiler*, 222.

³⁶² Baudrillard, *Bir Parçadan Diğerine François L'yonnet İle Söyleşi*, 67.

³⁶³ Baudrillard, *Cool Anılar 1-2(1980-1990)*, 199-200.

ütopya senaryolarını hipergerçekleştirmekten başka bir şey yapmamaktayız.³⁶⁴ Çoktan yaşanmış ve bitmiş olan ancak yine de üretmemiz gerektiğine inandığımız düşlemlerimiz, imgelerimiz, ideolojilerimiz, fikirlerimiz bizler tarafından sayısızca üretiliyor. Özgürlüğün sınırı var mıdır, bilinmez. Lakin bilinen bir şey varsa o da şudur: Kendi aşırılığına kaçan her şey sonsuz şekilde birbirinin yerine geçmeye, üremeye ve böylelikle de çözümü zorlaşan bir anlamsızlığa ve belirsizliğe mahkum olur. Bundan böyle hiçbir şey ölümle sona ermiyor. Şeylerin ölümü simülasyon mantığına uygun bir biçimde artma, doyunlaşma ve şeffaflaşma yoluyla gerçekleşiyor.³⁶⁵ Artık bütünün yok olduğu bir ölüm şeklinden fraktal bir dağılma biçimine geçildi bile. Kurtulma, gelişme, fazla üretim, bilgi ütopyası dahil bütün ütopyalar neredeyse gerçekleşmiş durumda lakin insanlığın bu ütopyalara ulaşmasından sonra herhangi bir amaçsallığı kalmamıştır.³⁶⁶ İnsanlık sonun ötesindeki farklı bir sonsuzluğa ulaşmış durumda. Böylesi bir dünyada amaçsallıktan, amaca ulaşmaktan, amacın değerinden bahsedilemiyor; bir çeşit ürpermelerin olduğu aykırı bir dünya burası. Ütopyaları gerçekleştiren insanlığın toplu paniklerinin olduğu bir çeşit düş kırıkları dünyasında yaşamaktayız.³⁶⁷ Ortaya koymuş oldukları hedefleri aşıp geçtiklerinden yanılısamanın herhangi bir anlam ifade etmediği Batılı toplumlar bundan böyle ne yapacaklarını şaşırılmış durumdadır, kısır döngüsel bir dünyada bu toplumların ne yapacakları kesinlikle bilinmemektedir.³⁶⁸ Simgesel anlamını ve değerini kaybetmiş olan güncel Batı dünyası maddi anlamdaki kazanımlarını kaybetmemek için yanılısamar barındıran gerçekliğin var olduğu hususunsa aşırı ısrarcı. İşin arka planında ise Batı'nın tükenmişliğini gizlemeye çalıştığı gerçeği var. Öyleyse tükenmişliğin saklanmaya çalışıldığı bu dünyayı simülasyon dünyası olarak ifade etmede hata görülemez. Baudrillard Batı'nın simgesel anlamdaki değerleri koruyamadığını ve bütün her şeyin yeniden başa alınması gerektiğini söylerken simülasyon düzenine son verilmesi gerektiğini kastetmiştir.³⁶⁹ Batı ütopyaların gerçekleşmiş olmasından daha büyük bir sorunla karşı karşıyadır. Kendi refahlarını koruyabilmek adına ötekilerin yoksullaşmasını önemli görmeyen Batı bütün

³⁶⁴ Baudrillard, *Kötülüğün Şeffaflığı Ya da Aşırı Fenomenler Üzerine Bir Deneme*, 10.

³⁶⁵ Baudrillard, *Kötülüğün Şeffaflığı Ya da Aşırı Fenomenler Üzerine Bir Deneme*, 11.

³⁶⁶ Eroğlu, *Baudrillard'ı Okumak*, 74.

³⁶⁷ Eroğlu, *Baudrillard'ı Okumak*, 74.

³⁶⁸ Adanır, *Simülasyon Kuramı Üzerine Notlar ve Söyleşiler*, 13.

³⁶⁹ Adanır, *Simülasyon Kuramı Üzerine Notlar ve Söyleşiler*, 13-14.

iğrençliklerini demokrasi kisvesi altında yürütmeye çalışmaktadır. Ancak şu an için başarılı gibi gözükseler de dünyanın geri kalan kısmı bütün kartlarını açmamıştır.

Simülasyon mantığının temelinde terörist bir düşüncenin olduğu söylenebilir. Çünkü simülasyon mantığı asıl terör olan şiddet ve kaza gibi durumlardan ziyade belirsizlik ve caydırma türünden terörleri yaşantımıza sokmuştur.³⁷⁰ Zamanında simülasyon soygunu yapmaya çalışan bir grup genç şahıs normal yasal sınırın en üst diliminden cezaya çarptırılmıştır. Bunun gerekçesi, gerçeklik ilkesinin ihlal edilmesinin gerçek saldırılardan daha tehlikeli bir terör şekli olmasıdır.

Bu çağda gerçeklik adına dile getirilen her şeyi simülasyon veya hipergerçek olarak algılamalıyız. Böyle bir gerçekliğe kafa tutmaktan ziyade yapılması gereken şey gerçekliğin simülasyon halinin farkına varabilmektir. Gerçeklik bize bundan böyle simülakr olarak sunuluyor ve bizlerde inanacak bir şey bulamadığımız için simülakr gerçekliklerine inanıyoruz veya inanmış gibi yapıyoruz.³⁷¹ Yaşadığımız düzende artık kurallar özneye dayalı kuralların üstünlüğüyle değil nesneye dayalı dünya düzeninin kurallarıyla belirlenmektedir. Doğrusunu söylemek gerekirse gerçek yoktur ve artık hiç vardır, iradeden ziyade irade yokluğu vardır. Makroskopik bir bakış açısıyla bakıldığında kavranamaz bir nesne gerçekliği ve onu çözdüğünü zanneden bir özne yanılması vardır. Simülasyonla karşıt halde bulunan ve onun özel bir hali olan gerçek değil, yanılmanın ta kendisidir.³⁷² Simülasyon gerçekliği yok etmiş olabilir ama hangi koşul olursa olsun yanılama yok edilemez. İsminden de anlaşılacağı üzere yanılmanın gerçeklikle bir ilişkisi yoktur. Anlamın araştırılmasından sürekli kaçan simülasyon dünyası yanılama ile gerçek aracılığıyla mücadele etmeye çalışmaktadır. Dolayısıyla kullandığı silah hatalıdır. Kim bilir bir gün yanılama yöntem değiştirerek gerçekliğin karşısına hiperyanılama ile çıkabilir.

Bundan böyle gerçekliğin bunalımından bahsedebilmemiz pek mümkün değildir. Zira gerçeklik simülasyon mantığıyla devinimli bir şekilde üretilip çoğaltılabilir hale geldiğinden istemediğimiz kadar var olacaktır, denilebilirse gerçeklik artık simülasyonun artığı haline gelmiştir. Simülasyon düzeninde ise gerçekliğin temel tözü ortadan kalktığı için anlam bolluğu yaşanmaktadır. Bir şeyin bol olması aslında hiç

³⁷⁰ Baudrillard, *Kötülüğün Şeffaflığı Ya da Aşırı Fenomenler Üzerine Bir Deneme*, 47.

³⁷¹ Baudrillard, *Kusursuz Cinayet*, 25.

³⁷² Baudrillard, *Kusursuz Cinayet*, 31.

olmadığı anlamına da gelebilmektedir. Bizler artık olmadığını bildiğimiz halde bol miktarda anlam üretme sevdasından vazgeçemedik. Anlam kültürümüz artık anlamın aşırılığında çökme tehlikesi yaşamaktadır; aynı şekilde gerçeklik kültürümüzde gerçeğin aşırılığında ötürü çökme tehlikesi yaşıyor.³⁷³ Bilgi kültürümüz, düşünce kültürümüz, değer kültürlerimiz, iletişim kültürümüz, teknoloji kültürümüz içinde aynı şeyleri söyleyebiliriz. Artık çökme tehlikesini öylesine fazla hissediyoruz ki şayet bir çökme meydana gelirse bütün kültürlerimiz aynı kefen içine sarılacaktır.

“*Bir şey gerçektir, gerçek vardır, dünya gerçektir*” dediğiniz zaman herkes sizi ciddiyetle dinler ve kimse size gülmez. Ancak “*Bir şey simülakrdır, gerçek yoktur, dünya simülasyon dünyasıdır, bütün her şey simülasyon mantığında göstergeleşmiştir.*” dediğinizde herkes müstehzi bir şekilde size gülmeye başlar. Simülakrın ve simülasyonun ahlakdışı olduğunu kabul ediyoruz. Halbuki gerçekte ahlakdışı olan gerçekliktir.³⁷⁴ Kim bilir, “*bir şey gerçek*” dediğimizde insanların gülmeye başladıkları bir kültüre bir gün ulaşabiliriz. Gerçeklikten minimal kaymaların ve gerçeklik ilkesine minnacık anlamda aykırı davranmaların şiddetle cezalandırıldığı hoşgörüsüz bir dünyada yaşamaktayız.³⁷⁵ Halbuki gerçekliğe bu kadar sahip çıkmak ikiyüzlülüğü ve yanılısamadan yoksun bir gereksiz duyarlılığı gösteriyor. Simülasyona karşıt bütün başvuruları, söylemleri ve varsayımları ahlaki bakımdan kabul etmeyenlerin birlikteliğini Düşünür “*ahmakların fesat düzeni*” olarak nitelemiştir.³⁷⁶

Yalan söyleyerek saldırıya uğradığını söyleyen bir şoför güvenlik güçlerine hakaret etmekten ceza almıştır. Yetkilinin biri açıklamasında, güvenlik konusunda fazlaca sorun mevcut olduğu halde simülasyonlarıyla uğraşmanın gerçek sorunlara zaman ayıramamalarına neden olduğunu söylemiştir. Vakti zamanında silahlı bir soygun girişimi simülasyonuna gerçek silahlı soygun cezasından daha fazla ceza verilmiştir. Kötülüğün simülasyonu kötülüğün kendisinden çok daha vahimdir ancak daha vahim olanı ise iyiliğin simülasyonunun iyilikten daha vahim olmasıdır.³⁷⁷

Sanal bir dünyada yaşayan insanların gerçek felaketlerle yüzleşebilmesi imkansızdır. Sanal felaket atmosferi ancak ve ancak sanal felaketler getirebilir. Böyle

³⁷³ Baudrillard, *Kusursuz Cinayet*, 51.

³⁷⁴ Baudrillard, *Kusursuz Cinayet*, 120.

³⁷⁵ Baudrillard, *Cool Anılar 3-4(1990-2000)*, 35.

³⁷⁶ Baudrillard, *Cool Anılar 5(2000-2004)*, 24.

³⁷⁷ Baudrillard, *Cool Anılar 5(2000-2004)*, 47.

olmasının nedeni çarpıcı bir şekilde gerçekliğin yerine egemen olan hipergerçekliktir. Dengesizliği egemen kılan kurmaca(sanal) şeylerle gerçek şeyler sürekli karıştırılıyor. Bu dengesizlik ve karıştırma durumunda sanal ve ebedi kalacak felaketleri her dakika yaşıyor haldeyiz. Dijitalliğin, bilgisayar teknolojilerin ve fraktal gerçekliklerin egemen olduğu sanal dünyada temsil edilebilecek hiçbir şey kalmamıştır. Bundan böyle artık ne sahneden, ne estetik bakıştan, ne mesafeden ne de eleştiriden bahsedilemez. Artık medyanın sınırsız görüntüleri içerisine dalma, şifre çözme ve görsel tüketim vardır.³⁷⁸ Bu yönüyle sanal mantığa büründürüldüğü için gerçek anlamda savaştan bile bahsedilemez. Çünkü savaş; sahne, mesafe ve eleştiri temsillerinin dışında bir çeşit sanal hipervisual hale gelmiştir. Savaşı gösteren medya görüntüleri integral gerçekliğin bir parçasıdır ve bu görüntüler, homojen bir anlayışın oluşmasına çaba gösterir.

Bütün her şeyin iyilik etrafında dolandığı dünyada aslında hiçbir şey, iyi değil; her şeyin olumlu olarak görüldüğü dünyada hiçbir şey olumlu değil; her şeyin yolunda gittiğini düşündüğümüz dünyada hiçbir şey yolunda gitmiyor. Her şey aslında simülasyon mantığında “*muş gibi görünüyor*”, anlaşılmazlık ve olumsuzluklar etrafımızı sarmış durumda. İnsanlığın neden böylesi olumsuzluklara müsaade ettiğini anlayabilmek ise sistemin kendisi kadar anlaşılmaz.

Simülasyon dünyasında hakiki olanla sahte olanın, gerçek ile düşsel olanın farkı ortadan kaybolmuş; her şey hiper hale gelerek kendisini aşmış; dünya sahne özelliğini kaybederek müstehcen hale gelmiştir.³⁷⁹ Her şey aynı oyunun bir parçası halindeyken gerçeklik bazen belirir bazen ise ortadan kaybolur ki bu simülasyonun temel mantığıdır. Sistem mevcut metotlarla aşılabilemez; insanların sistemin kılıfını ortadan kaldırmak için yaptığı bütün görünen metotlar mevcut kılıfı daha güçlü hale getirmektedir. Çünkü simülasyona karşı yapılan mücadeleler simülasyon haline gelmiştir. Baudrillard, mevcut mücadele yöntemlerinin dışındaki farklı yöntemleri bularak görünmeyenlerle dünyayı tasvir etmeye çalışmıştır.³⁸⁰

Simülasyon dünyasında her şeyin abartılması söz konusudur; güzelden daha güzel, gerçekten daha gerçek, hakikiden daha hakiki.³⁸¹ Böylesi bir dünyada

³⁷⁸ Jean Baudrillard, *The Intelligence of Evil or the Lucidity Pact*, 77.

³⁷⁹ Zygmunt Bauman, “Jean Baudrillard’a Göre Günümüz Dünyası”, Çev: Bernar Kutluğ, *Sinemasal Dergisi*, Kış 98, 50-51.

³⁸⁰ Bauman, “Jean Baudrillard’a Göre Günümüz Dünyası”, 48.

³⁸¹ Gülnaz Saraçoğlu, “Jean Baudrillard ve Simülasyon”, *Sinemasal Dergisi*, Kış 98, 55.

karşıtlıklara kesinlikle müsaade edilmemektedir. Bir şeyin kendisinden daha kendisi olduğu durumlarda ise hayalden, imgelemden, yanılsamadan ve zihinsel anlamdaki yeniden canlandırmalardan söz edilememektedir. Hipergerçek dünyada şeyler tanımlamalarını ve anlamlarını kaybederek içeriksel olarak değerlerini kaybeder. Baudrillard bütün düşünme biçimlerinin gerçeği bulmaya çalışmasını gereksiz olarak görür. Çünkü imgeye ve yanılsamaya son veren bir anlayışın gerçekliği elde etme mücadelesi boşunadır.

Gerçeklik ilkesi bütünüyle sosyolojik, kültürel, politik ve ahlaki anlamda sistem ile iç içedir.³⁸² Bu sistemde gerçekliğin yerini hipergerçeklik almıştır. Ortadan kaybolmuş olan gerçeklik yokluğunu gizleyebilmek için hiper hale gelmiş ve her alana yayılım göstererek devamlılığını sağlamıştır. Tıpkı tarihin aşırılışmasında ve görünümünün aşırılışmasında olduğu gibi her şey hipergerçekliğin himayesine girmiştir.

Simülasyonda işaretlerin tamamı değiştirilebilmektedir. Bunun gerekçesi simülasyonda modelin önceden devinimle oluşturulmasıdır. Böylesi bir düzende medya, kodların ve modellerin yaygınlaşmasında hayati önem taşıyor. Simülasyonda her şey ön/arka veya tersi; aynı zamanda doğru/yanlış veya tersi olabilmektedir.³⁸³

Artık yenedünyamız klasik mantıkta yer alan gerçekliğin çok ötesinde bir gerçekliğe sahip durumda. Gerçeğin ve anlamın miatlarını doldurmaları nedeniyle farklı bir gerçeklik(*hipergerçeklik*) ve farklı bir anlam(*hiperanlam*) dünyasında yaşıyoruz. Gerçeği elimizden kaçırdığımızı dair yakınmaların pek de kıymeti yok artık. Sanal dünyamız gerçekliğin daha gerçeğini bol miktarda sunuyor bizlere.

Gerçeklik dediğimiz şeyi gerçekliğin zihinsel tasavvuru olan hakikat ilkesinden ayrı düşünemeyiz. O halde gerçekliği fiziksel boyuttan ziyade zihinsel boyutta değerlendirmemiz gerekiyor. Bu durumda ise ortaya gerçekliğin inançla olan ilişkisi devreye giriyor. Eğer gerçeklik bir inanç meselesiyse ve bu inancın hem imgelemi hem de göstergeleri inandırıcılıklarını kaybetmişlerse bu durumda gerçekliğin realitesini kaybettiğini ve can çekişiyor olduğunu söyleyebiliriz.³⁸⁴ Gerçekliğin kendi hakikatini ve göstergelerini kaybetmesinde simülakr ileticilerinin değil; her şeyi işlemsel ve sayısal

³⁸² Oğuz Adanır, "Entelektüelin Güncelliği Hangi Evrende Simülakrlar Gerçeğin Yerini Alamadılar", *Birikim Dergisi*, Sayı:216, Nisan 2007, 83.

³⁸³ Horrocks, Jevtic, *Introducing Baudrillard: A Graphic Guide*, 114.

³⁸⁴ Jean Baudrillard, *Şeytana Satılan Ruh Ya da Kötülüğün Egemenliği*, 20.

boyuta indirgeyen ve yaşamın bütün alanlarını etkileyen sistemin suçu vardır. Küreselleşme ile bütünsel gerçekliğin tüm dünyaya egemen kılınması amaçlanmış bunun bir nebze de olsa başarılı olduğu görülmüştür. Ancak nihayetinde bu küresel gücün ve bütünsel gerçekliğin yok olmasıyla ilgili sistemi bozmaya yönelik eylem ve söylemler türemiştir. Dünyanın dışlanan kesiminin küreselleşmeye karşı gösterdiği bu kötülük tepkisi bir tür ironik intikamdır. Çünkü küreselleşme dediğimiz şey zorlayıcı olmasının yanı sıra özeli, teki ve farklı olan kültürleri ortadan kaldırmayı amaçlamaktadır.³⁸⁵ Bu açıdan bakıldığında simülasyonun küreselleşmeye aracılık eden yardımcı akışkan bir terminal olduğunu söyleyebiliriz.

İllüzyondan kopartılarak kendi başına gerçeklik değerlendirmesi yapılan bir gerçekliğin gerçeklikle alakası yoktur. Hakikat ve görünümünden yoksun olan bir gerçeklik olsa olsa bütünsel gerçekliğe gönderme yapabilir. Artık yaşamış olduğumuz dünyada hakikat ve görünümünün yerini bütünsel gerçeklikler almıştır.

Sadece iyiliğin olduğu bir yerde kötülük nasıl bir eksiklik olarak görülüyorsa, pozitifliğin egemen olduğu yerde negatif olma durumu nasıl zorunlu hal alıyorsa aynı şekilde bütünsel bir gerçeklik dünyasında yanlısamalar acil kan ihtiyacı karşılar niteliktedir. Dünyanın sadece gerçeklik dünyası olduğunu iddia etmek bizleri aynı çıkmazlara ve koşutluklara sürüklemektedir. Dünya demek her zaman için gerçek demek anlamına gelmez. Dünya her ne kadar zaman içerisinde bir gerçekliğe dönüşmüşse de yine zamanla bu gerçekliğini kaybetmiştir.³⁸⁶ Bütünsel bir gerçekliğin içerisinde bütünüyle sanallaştırılmaya çalışılan bu dünyada her şey işlemselleştirilmiş ve alternatiflerden yoksun bırakılmıştır. Özelde genetik kusursuzluk için verdiğimiz muazzam çabanın aynısını genelde gerçekliğin kusursuzlaştığı hipergerçek bir dünya yaratma amacıyla veriyoruz.

Radikal belirsizliklerin yaşandığı hipergerçeklik evreninde doğruyu yanlıştan, iyiyi kötüden ayırt etmek güçleşmiştir çünkü simülasyonlar topluluğunda, olayları ve süreçleri belirleyen/oluşturan şeyleri gerçeklikle kavramak ya da algılamak imkansızdır.³⁸⁷

³⁸⁵ Jean Baudrillard, “Amerika’nın Teröre Karşı Başlattığı Harekat, Küreselleşmeye Karşı Çıkış ve Kötünün Yenilmezliği Üzerine”, 369.

³⁸⁶ Jean Baudrillard, *Şeytana Satılan Ruh Ya da Kötülüğün Egemenliği*, 31.

³⁸⁷ Kellner, *Jean Baudrillard: From Marxism to Postmodernism and Beyond*, 64.

Gerçekliğin ve gerçek dünyanın sadece belirli bir süre var olduğu, her şeyin gerçekliğin kodlarına uyarlandığı ve her şeyin gerçekliğin süzgecinden geçtiği bir dönem kapandı; bitti.³⁸⁸ Gerçekliği anlayabilmemiz için belirli bir zaman ve hız aralığına ihtiyacımız vardı. İkel toplumlar ve şimdinin farklı modern toplumları hızı gerçek anlamıyla yaşamadıkları için bu toplumların gerçeklikle ilişkileri söz konusu değildir. İkel toplumlar hızın çok gerisinde yaşamışlardır; şimdinin modernleri ise hızın çok ilerisinde yaşıyorlar. Dünyanın gerçekliği tehlike altında, dünyaya üstünlük kazandıran bilim ve tekniklerin hepsi gerçekliği aşmış konumda. Artık gerçeklikten daha gerçek olan sanal bir dünyanın gerçekliği söz konusu. Gerçekliğin inkarını sadece bilimler ve teknolojilerde aramamalıyız. İnsanoğlu günlük yaşantısı içerisinde gerçekliğe dair öylesine güçlü değerler dizgesi oluşturdu ki farkında olmadan gerçeğin canlılığını ortadan kaldırdı. Aslında yapılması gereken şey gerçekliğin var olup olmadığını öne sürmek değil, gerçekliğin bizim için ne anlam taşıdığını bilmektir.³⁸⁹ Artık gerçeklikten beslenen ve onun zirvesini çoktan aşmış olan şiddetli bir simülasyon devriminin zaferlerini görmemiz lazım. Gerçek, simülasyon karşısında savaşı kaybetmiş ve yok olmuştur. Bizler ise gerçekliğin cesedini aramaktan bir türlü vazgeçmiyoruz. Sanallığın kefeninde gerçekliğin cesedini aramak beyhude. Gerçekliğin cesetleşmesi sonucunda anlamsızlık da aşırı anlamın tehdidi altına girmiştir.

Bir gerçeklik olarak algılanmak isteyen görünüm simülakr olarak tarif edilmektedir. Baudrillard'a göre simülakr, herhangi bir model veya nesneye karşılık gelmeyen nesnesiz veya modelsiz görüntü; farklı bir deyişle gerçekliğini, model veya nesnellliğini kendi sanallığında bulan görüntü-nesnedir.³⁹⁰ Ya da yine ona göre,

“ Simülakr hiçbir zaman gerçeği gizleyen şey değildir- simülakr olmadığını gizleyen, gerçektir. Simülakr gerçektir.”³⁹¹

Rönesans'tan günümüze kadar değer yarasındaki(kullanım değeri, değişim değeri, gösterge değer ve değer yarasının yokluğu) gelişmelere paralel olarak dört farklı simülakr dönemi yaşanmıştır:

³⁸⁸ Baudrillard, *Kusursuz Cinayet*, 63.

³⁸⁹ Baudrillard, *Kusursuz Cinayet*, 65.

³⁹⁰ Baudrillard, *Cool Anılar 1-2(1980-1990)*, 14.

³⁹¹ Baudrillard, *Bir Parçadan Diğerine François L'Yvonne İle Söyleşi*, 22.

“-Rönesans’tan sanayi devrimine klasik dönemi belirleyen biçim kopyalama,
 -Sanayileşme dönemine egemen biçim üretim,
 -Kodun belirlediği güncel evredeyse egemen biçim simülasyon,
 -Gerçeklikle bütün bağlantısı kopan bütünsel gerçeklik.”³⁹²

Birinci basamaktaki simülakrlar doğal değer yasası, ikinci basamaktaki simülakrlar ticari değer yasası ve üçüncü basamaktaki simülakrlar ise yapısal değer yasası tarafından belirlenmektedir.³⁹³ Birinci basamak simülakr düzeni kopyalama aşamasına denk düşer. Bu basamakta kopyalamaya çalıştıkları nesneden açık biçimde farklı olan nesnelere vardır.³⁹⁴ İkinci basamak simülakr düzeni endüstriyel düzen ve makineleşme aşamasına denk gelmektedir. Bu basamakta üretilen bir çeşit ürünlerin kitlesel anlamdaki üretimine tanık olunmuştur. Böylesi bir aşamada dizi ve modellerine herhangi bir gerçekliği veya orijinalliği söz konusu değildir.³⁹⁵ Üçüncü basamak simülakr düzeni iletişimdeki devrimlere, kod egemenliğine ve kitle iletişimsel dönüşüme tekabül eder. Bu aşama artık temsilin sona erdiği düzenin ifadesidir. Bu basamakta gerçeklik gösterge değeriyle aşırı ilişkili haldedir; kitle iletişim araçları ve bilgisayar teknolojileriyle gerçeklik hipergerçek hale gelmeye başlamıştır.³⁹⁶ Bu aşamada kapitalizm, kitle iletişim araçları ve yeni medya biçimleriyle imgeler aşırı şekilde çoğalmaya ve yayılmaya başlamıştır.³⁹⁷ Düşünür’ün bütünsel gerçeklik veya ışınlanmış değer evresi dediği dördüncü basamak simülakr evresinde ise değer, herhangi bir şeyle ilişkisi olmayan hiçbir şeye gönderme yapmayan her şeye yönelimlenerek ışın yayabilen bir aşamaya –yani güncel dönemimize- denk düşmektedir. Bu aşama her şeyin trans hale geldiği(transekonomik, transestetik, transpolitik, transeksüel vb.) ve hızla çoğalarak anlamın ve değerinin yok olduğunu göstermektedir.³⁹⁸ Bu aşama hem gerçekliğe hem de yanılmalara son vermiş bir çeşit gerçeklik üstü aşamaya denk

³⁹² John Philips, “Humanity’s End”, *Baudrillard Now Current Perspectives in Baudrillard Studies* içinde, Der., Ryan Bishop, Polity Press, Cambridge 2009, 166.

³⁹³ Baudrillard, *Simgesel Değiş Tokuş ve Ölüm*, 87.

³⁹⁴ Gary Genosko, *Baudrillard And Signs: Signification Ablaze*, Routledge Publish, London and Newyork 1994, 42.

³⁹⁵ Gane, *Jean Baudrillard: Radikal Belirsizlik*, 38.

³⁹⁶ Gane, *Jean Baudrillard: Radikal Belirsizlik*, 38.

³⁹⁷ Toffeletti, *Yeni Bir Bakışla Baudrillard*, 32.

³⁹⁸ Baudrillard, *Transpolitics, Transsexuality, Transaesthetics*, 12-16

delmektedir.³⁹⁹ Dördüncü basamakta gerçekliğin yerine geçen model ve kodların sonsuz sayıda üretilebilmeleri söz konusu olabilmektedir. Böylesi bir yayılım mantığının insanlık için neler getireceği büyük muamma. Lakin Düşünür bu noktada her şeyin gittikçe daha kötü olacağına inanmaktadır. Zaten Baudrillard fraktal bilim anlayışının değer biçimlerinden yola çıkıldığında kültürün de iyice anlaşılmaz hale gelerek sonsuz sayıda bölümlenebileceğine, viral bir mantıkta yayılabileceğine, belirsizliklere sürüklenerek integral bir mantıkta üssel olarak özelden genele ve simgeselden belirsizliklere geçiş yapacağına kanaat getirmiştir.⁴⁰⁰ Böylesi dalgalanma ve dönüşüm biçimlerinin her zaman için sisteme fayda sağlayamayacağını da söyleyen Baudrillard, sistemin nihai noktada tıkanacağını ve tuhaf çekim merkezleri örgütlenme biçiminde yok oluş sürecinin meydana geleceğini iddia eder. Baudrillard gerçeğin yanılısma veya yanılısmanın gerçek içerisinde kaybolmayacağını; yanılısmanın ancak bütünsel gerçeklik içerisinde kaybolacağını düşünmektedir.⁴⁰¹

Disneyland bütün simülakr düzenlerinin başarılı bir şekilde sunulduğu mükemmel bir model örneğidir. İnsanların burayı tercih etmelerindeki başat sebep mekanın Amerika'nın minyatürleşmiş mikro kozmosuna benzemesi ve bu benzerlikten insanların almış oldukları tarifsiz zevktir.⁴⁰² Bu mekanın her tarafında o topluma dair gerçeklikten yoksun modeller söz konusudur. Canlıların morfolojik yapılarının mükemmelliği kadar kusursuz olan bu benzetim Amerika'nın aslında Disneyland'la olan benzerliğini gizleme çabasıdır. Bu simülakr gösterge aslında insanların gerçek yaşantılarının aslında hapisane olduğunu gizlemeye çalışan sistemin hapisaneler açmasına benzemektedir.⁴⁰³ Disneyland'ın bu denli fazla sayıda ziyaretçi akınına uğramasında medyanın hipergerçeklik dünyasının onlarda uyandırmış olduğu simülasyon arzusunun gösterebiliriz.⁴⁰⁴ Medya simülasyonları, Disneyland ve eğlence parkları, alışveriş merkezleri, tüketici fantezileri, televizyon programları, idealize edilmiş dünya söylemleri gibi hipergerçeklik alanları gerçekten daha gerçek durumdadır. Bu alanda

³⁹⁹Jean Baudrillard, "Violence of the Virtual and Integral Reality", *International Journal of Baudrillard Studies*, 2(2), 2005, 2; http://www2.ubishops.ca/Baudrillardstudies/vol2_2/Baudrillard.htm Erişim Tarihi: 18.08.2007

⁴⁰⁰ Horrocks, *Baudrillard ve Milenyum*, 6.

⁴⁰¹ Baudrillard, "Sizin Aynanız Olacağım", 8.

⁴⁰² Baudrillard, *Simülakrlar ve Simülasyon*, 28.

⁴⁰³ Baudrillard, *Simülakrlar ve Simülasyon*, 29.

⁴⁰⁴ Proto, *Mass, Identity, Architecture: Architectural Writings of Jean Baudrillard*, 11.

bireylerin davranışlarını ve düşüncelerini kontrol altına alabilmek için görüntüler, modeller, kodlar ve gösteriler sürekli canlı ve gösterimde tutulmaktadır.

Gerçek Lascaux mağazası çok uzun zamanlar önce ziyarete kapatıldığından insanlar Lascaux2 isimli simülakr mağazasını ziyaret etmekte. Ancak insanların büyük bir çoğunluğu bu mağaranın gerçek bir mağara olmadığı farkında bile değil.⁴⁰⁵ Bunun yanı sıra gerçek mağaraya ne olduğu noktasında ve yerinin neresi olduğu noktasında da hiç kimsenin bilgisi yok. İnsanlığı kopyası olduğunu anlayamadıkları kusursuz bir dünyanın kopyası beklemektedir.⁴⁰⁶ Burada dikkat edilmesi gereken nokta şudur: Kopya gerçeğin yerini aldıktan sonra gerçek dünyaya ne olduğunu kimsenin bilmemesidir. Kopya ve gerçek iç içe geçtikten sonra gerçekliğin kopyanın mı yoksa orijinalitenin mi saflarında olduğu simülasyon dünyasında önem taşımamaktadır.⁴⁰⁷

1.3.2. Simgesel Kavramı

Baudrillard için ahı gitmiş vahı kalmış olan simülasyon dünyasından kurtulmanın yolu simgesel değiş tokuş düzenini tekrar egemen hale getirmektir. Doğaya saygı duyan, iyimser, ılımlı, uyumlu, doğaya saldırmayan ve onu bozmayan simgesel sistem kapitalist anlayışı reddederek doğa kanunlarıyla bütünleşmesini bilen törenselleşmiş bir değer yöntemidir.⁴⁰⁸ İnsanlığını kaybetmiş, bütün değerlerini aşmış ve sadece kendi sahip olduklarıyla yetinmeyip dünyanın geri kalan kısmını da sömürmeye çalışan neo kapitalist düzende ideolojilerin herhangi bir niteliği kalmamıştır. Bizatihi neo kapitalist düzenin uygulamaya geçtiği evren simülasyon evrenidir. Böylesi bir evrenden kurtuluşun yolu oyun dışına itilmiş olan simgeselliği tekrar referans değeri olarak görmektir.

Simgesel, gerçeğe son veren bir toplumsal ilişki biçimi olarak gerçeği ortadan kaldırarak gerçek ve düşsel arasındaki karşıtlığa son veren bir değiş tokuş eylemidir.⁴⁰⁹

“Simgesel: ruh ve vücut, insan ve doğa, gerçek ve gerçek olmayan, doğum ve ölüm konularına son veren bir ütopyadır.”⁴¹⁰

⁴⁰⁵ Baudrillard, *The Intelligence of Evil or the Lucidity Pact*, 68.

⁴⁰⁶ Baudrillard, *Şeytana Satılan Ruh Ya da Kötülüğün Egemenliği*, 64.

⁴⁰⁷ Baudrillard, *Disneyworld Company, Liberation*, December 1996; Çevrimiçi: <http://www.egs.edu/faculty/jean-Baudrillard/articles/disneyworld-company/> Erişim Tarihi:07.05.2016

⁴⁰⁸ Adanır, *Simülasyon Kuramı Üzerine Notlar ve Söyleşiler*, 26.

⁴⁰⁹ Baudrillard, *Simgesel Değiş Tokuş ve Ölüm*, 233.

Simgesel güç bütün silahlardan ve ekonomilerden daha üstün bir güç çeşididir.⁴¹¹ Düşünür simgeselin incelikli olduğunu ve gerçek anlamıyla insanlığın var oluşu için hayati öneme sahip olduğunu iddia etmektedir.⁴¹²

Simgesel değişim düzeninde hem biçimler üzerinden hem de dolanım üzerinden şeyleri birbirlerinden kopartabilmek ve karşılaştırabilmek imkansızdır. Çünkü bu dünyada şeyleri birbirinden ayırabilmek ve kopartmaya çalışmak sisteme kısa devre yaptırmaya eşdeğerdir. Bu evrende birey/beden ruh ile herhangi bir karşıtlık barındırmayan kutsal bir töze sahiptir.⁴¹³ Ritüel yaşamın ayrılmaz bir parçası olan ve simgesel bir anlam taşıyan beden sahiplenilme/ egemen kılma mantığıyla kutsallaştırılmamaktadır.

Simgesel düzen bizim bildiğimiz düzenle karşılaştırıldığında her ne kadar paradoksal gözükse de şeyleri belirleme ve bu şeyleri düzene sokma noktasında kurduğu müspet egemenlikle sistemin sürekliliğini sağlayabilmiştir. Her şeyi akıl noktasında tutarak referanslandırma mantığı simgesel düzende asla kabul edilebilir değildir. Biz döngüsel, tersine çevrilemeyen, anlam zorunluluğunun olduğu ve aklın egemen kılındığı bir sistemin bu dünyadaki neferleri olarak geri dönüşü olanaksız bir yaşam ve örgütlenme biçimleri oluşturduk.

Düşünür'e göre simgesellikten mahrum kalmak dünyanın mat hale gelmesine ve eylemlerin denetlenmemesine yol açmaktadır. Böylesi bir durumda kişisel kimlik ve imgeden bahsedilemez ki bu durum kendine yabancılaşmış insanın en önemli göstergesidir.⁴¹⁴ Simgesel kültürler her zaman için göstergesel kültürlerden daha değerlidir Düşünür'e göre. Mevcut dünyanın gidişatını felakete götürecek olan şey göstergesel olan şeydir; kurtuluş ise simgeselin gizeminde saklıdır.⁴¹⁵

Baudrillard simgesel değiş tokuş içerisinde yaşayan ilkel toplumlarda kültür olarak değerlendirebilecek herhangi bir değer yargısının olmadığını düşünmektedir.⁴¹⁶ Her zaman için sembolik formların canlı tutulmasını ve günümüzde de varlığını

⁴¹⁰ Baudrillard, *Simgesel Değiş Tokuş ve Ölüm*, 233.

⁴¹¹ Baudrillard, *Kötülüğün Şeffaflığı Ya da Aşırı Fenomenler Üzerine Bir Deneme*, 88.

⁴¹² Gane, *Jean Baudrillard: Radikal Belirsizlik*, 60.

⁴¹³ Baudrillard, *Anahtar Sözcükler*, 32.

⁴¹⁴ Nuri Bilgin, Baudrillard ve Yabancılaşma, Yazko Felsefe Yazıları, 1. Kitap, 1982, 59.

⁴¹⁵ Gane, *Jean Baudrillard: Radikal Belirsizlik*, 63.

⁴¹⁶ Mike Gane, *Baudrillard's Bestiary Baudrillard and Culture*, London and Newyork, Routledge Publish, 1991, 1.

koruması gerektiğini söyleyen Düşünür, modern sürecin insanlık için nasıl kötü sonuçlar doğurduğunu ortaya koymaya çalışmıştır.

Baudrillard endüstri öncesi toplumların iletişim faaliyetlerinde işaretlerin, hem gönderen hem de gönderilen kişi için açık bir anlam oluşturan simgesel yapılardan meydana geldiğini iddia etmiş ve böylesi bir dünyada nostaljik bir toplumsal yapının olduğunu söylemiştir.⁴¹⁷ Ancak değişen dünya şartlarında kapitalist mantığa uygun yeni iletişim biçimleri oluşturulmuştur. Ancak bu yeni iletişim biçimleri toplum üzerinde hiç de hoş olmayan bir çeşit kültürün oluşmasına neden olmuştur ki bu kültür ötekileştirmeyi, bencilliği, içe kapanıklığı, alışkın olunmayan yeni psikosomatik hastalıkların ortaya çıkmasını beraberinde getirmiştir. Baudrillard iletişimde simgesel değiş tokuşu hep kıymetli görmüştür. Ona göre gerçek iletişim, konuşma ve tepki için karşılıklı bir alan ve sorumluluğun olduğu yerlerde mümkün olabilmektedir ki böylesi bir ortam sadece simgeselliğin var olduğu toplumlarda olabilir.⁴¹⁸ Düşünür'ün *otantik iletişim* adını verdiği simgesellik barındıran yüz yüze iletişim, kitle iletişim araçları egemenliğini ve genelde sistemi alt edebilecek yegane güçtür.

Modern toplumsal oluşumlarda bundan böyle örgütleyici ve bir araya getirici bir biçim olarak simgesel değiş tokuşla karşılaşılmamaktadır.⁴¹⁹ Yaşantımızı artık eskiden mevcut bulunan gerçeklik ilkesinin yerini alan bir simülasyon ilkesi belirlemektedir. Amaçlar ortadan kaybolduktan sonra (ya da amaçlar gerçek amaç yörüngesinden çıktıktan sonra) modellerin başat olduğu yeniden üretim süreci içerisine girmiş bulunmaktayız. İdeologların yerini çoktan simulakrlar almaya başlamıştır. O halde günümüz egemenlik sistemini ve sisteme özgü sihirbazlıkları daha iyi anlayabilmemiz için değer yasalarının ve simulakrlara özgü bir algılama tarzının yeniden oluşturulması gerekmektedir.⁴²⁰ Yeniden üretim düzeni özden, içerikten, ruhtan ve biçimden yoksunluğun olduğu; şeffaflığın temel söylem haline getirildiği bir düzendir.⁴²¹ Ancak bu şeffaflığa yakından bakıldığında bu şeffaflığın opak bir şeffaflık olduğu ve arka kısmında meydana gelen hiçbir şeyi göstermediği anlaşılabilir. Kaldı ki şeffaflık mevcut

⁴¹⁷ Poster, *Jean Baudrillard: Selected Writings: Second Edition*, 4.

⁴¹⁸ Horrocks, Zoran Jevtic, *Introducing Baudrillard: A Graphic Guide*, 122.

⁴¹⁹ Baudrillard, *Simgesel Değiş Tokuş ve Ölüm*, 2.

⁴²⁰ Baudrillard, *Simgesel Değiş Tokuş ve Ölüm*, 3.

⁴²¹ Adanır, *Simülasyon Kuramı Üzerine Notlar ve Söyleşiler*, 42.

sistemde herhangi bir değer yargısı taşımazken simgesel alanda şeffaflığın kendine özgü bir güzelliği vardı.

Baudrillard, gerçeklik ilkesi olarak belirlenen ekonomi politiğin ilkel toplumlardaki simgesel düzeni açıklamada yetersiz kalması durumunu *kopukluk ilkesi* olarak tanımlamaktadır.⁴²² Bu durum ekonomi politiğin kuramsal, siyasi ve stratejik bilgisizliğinin bir sonucu olarak değerlendirilmelidir. Baudrillard Marks'ın ekonomi politik anlayışının sona erdiğini ve yeniden simgesel değiş tokuş düzeni ve kuramına geçilmesi gerektiğini söylemektedir.⁴²³ Bunu yaparken de önce tüm güncel ideolojilerin gösteren ve kod metafiziklerinin eleştirilerinin yapılması gerekmektedir ki Düşünür bu eleştiriye *gösterge ekonomi politiği eleştirisi* olarak tanımlamıştır.⁴²⁴ Düşünür ekonomi politiğin eleştirisini gösterge ve kod mantığına taşıyarak çözülemeye çalışmıştır.⁴²⁵

İnsan, üretim mantığı çerçevesinde hem doğaya hem de kendisine yabancılaştığından bütün simgesel değiş tokuş süreçlerine son vermiştir.⁴²⁶ İkel toplumlarda zorunluluklardan bahseden yasalarla karşılaşabilmek mümkün değildir. Zorunluluk yasası ancak kapitalist ekonomi politik ile kesin bir biçime sahip olmuştur.⁴²⁷

Simgeselliğini kaybeden Batılı demokrasiler ikiyüzlü ve kötüdür.⁴²⁸ Batı için gerçek değer taşıyan simgesel bir değiş tokuş süreci yok. Dünyanın geri kalan kısmında durumun ne olduğunu bütünüyle bilmemekte Baudrillard. Ancak Baudrillard, simgeselliğin ölümünün evrensel dolaşımında başarıya ulaşacağını inanmamakta, dünyanın geri kalan kısmının Batı örneğini benimseyeceğini düşünmemektedir.⁴²⁹ Batılılaşmanın evrensel hale geleceğini hayal etmek kapitalist bir rüya biçimiydi. İslam dünyasının sahip olduğu gücün din veya farklı kurumlarla ilişkisi yoktur. Onları bu anlamda barbar olarak görmek Batı'nın barbarlığıdır. Onların kitlelere benzer bir stratejileri ve özgün bir değer güçleri vardır, Batı'ya ters simülasyonla sadece değerli

⁴²² Baudrillard, *Üretimin Aynası Ya da Tarihi Materyalist Eleştiri Yanılsaması*, 100.

⁴²³ Baudrillard, *Üretimin Aynası Ya da Tarihi Materyalist Eleştiri Yanılsaması*, 44.

⁴²⁴ Baudrillard, *Üretimin Aynası Ya da Tarihi Materyalist Eleştiri Yanılsaması*, 45.

⁴²⁵ Charles Levin, *For a Critique of the Political Economy of The Sign*, St. Louis, Telos, 1981, 6.

⁴²⁶ Baudrillard, *Üretimin Aynası Ya da Tarihi Materyalist Eleştiri Yanılsaması*, 52.

⁴²⁷ Baudrillard, *Üretimin Aynası Ya da Tarihi Materyalist Eleştiri Yanılsaması*, 53.

⁴²⁸ Adanır, *Simülasyon Kuramı Üzerine Notlar ve Söyleşiler*, 42.

⁴²⁹ Baudrillard, *Metinler ve Söyleşiler*, 155.

olduğu gösterilmeye çalışılır.⁴³⁰ İşin gerçeğinde ise Batı çok umurunda değildir İslam dünyasının. Hatta bugün Batı'nın dünyanın geri kalan kısmından güçlü olduğunu söylemek imkansızdır. Her ülke kendi çapında teknolojik gelişmeleri inove etmekte ve savunma sanayisi oluşturmaktadır. Kaldı ki Müslümanlarda ölmenin muazzam bir değeri var; Batıyı ise konuşmak gereksiz. Batı İslam dünyasını yok etmek yerine kendi mantığınca onları uygarlaştırmaya çalıştığı bütün mücadelelerde Müslümanların sembolik meydan okumasına ve simülasyonlarına kaybetmiştir.⁴³¹ Irak Savaşı'nda Müslümanlar asla ve asla emperyalist düzene ve demokrasi/özgürleştirme⁴³² yalanlarına yenilmemiş bilakis Batı'nın fikirsel çöküşünü hızlandırmıştır.

Batı'nın Müslümanlardan beklediği şey içlerinde barındırdıkları simgesel değerlerin ve koruma mekanizmalarının yok olması ve böylelikle modern sistemin, liberal düzenin ve küresel demokrasinin birer üyeleri olmalarıdır. Bu durumun İslam dünyasındaki karşılığı ülkelerden ülkelere değişiklik göstermektedir. Kimi ülkeler Batı'ya özgü sistemin egemen kılınmasına şiddetle direnmekteyken bazıları kimliklerini Batı yararına değiş tokuş sürecine sokmakta, Batı'ya benzeyebileceklerini göstermek amacıyla göstergesel ve kimliksel olarak komik duruma düşmekte, kendi kültürlerine ve inançlarına yabancılaşmakta/ters düşmekte ve değerlerini yok etmektedir. Bu durumu salt bir meydan okuma süreci olarak görmek yanlıştır. Çünkü antropolojik anlamdaki meydan okumada her iki kutbun birbirini etki altına almasıyla alakalı muazzam bir çaba ve enerji söz konusuyken İslam ülkelerinin batılılaşması noktasında bu ülkelerin karşı koyma ve direktme noktasında herhangi bir çabaları söz konusu olmamıştır. Batı'nın herhangi bir töz ve gizeme sahip olmayan kültürel yapısının bazı İslam ülkeleri tarafından model alınması kötü bir yazgı örneğidir. Batı'nın İslamiyet'e ve genelinde dünyanın geri kalanına enjekte etmeye çalıştığı kültürel, ekonomik, toplumsal ve siyasal yapı özünde diğerlerinin de kendisi gibi müstehcenleşmesine doğrudan bir katkı örneğidir. Ötekilerin de kendisi gibi müstehcenleşmesini isteyen Batı diğerlerinin sınırlarını görmeye, bunları aleni biçimde izlemeye, toplumsal çöküntüyü evrenselleştirmeye ve temsil sisteminin yok olduğunu makroskobik çerçevede görmeye dayalı ölümü andıracak bir meydan okuma şeklini benimsemiştir. 11 Eylül saldırısında simgesel değer taşıyan en önemli şey ölümün artık bir çeşit silah olarak

⁴³⁰ Baudrillard, *Metinler ve Söyleşiler*, 156.

⁴³¹ Baudrillard, *The Gulf War Did Not Take Place*, 85-86.

⁴³² Baudrillard, *The Gulf War Did Not Take Place*, 73-84.

kullanılabileceğiydi. Bu tür bir ölümü intihar olarak görmek yanlıştır, bu ölüm biçimi olsa olsa sistemi tersine çevirebilmek için ve sistemi simgesel bir biçimde yok edebilmek için sistemin kendisinin ürettiği ölüm biçimidir. 11 Eylül Olayı'nın görünen düzlemde neden ve sonuçlarıyla ele almamalıyız. Olayın çok derinlerde yatan-siyasi bir hesaplaşmadan ziyade- simgesel bir değer taşıyan meydan okuma tarafı mevcuttur.

Sistemin zoraki egemen kılmaya çalıştığı toplumsal okuma kodları sistemi yok edebilmek için kullanılamaz. Yapılması gereken kuramsal radikalleşmeye uygun yeni okuma kodlarının bulunmasıdır. Düşünür simgeseli “*ayrımlayıcı karşıtlıkları yıkan bir terim*” olarak görmektedir.⁴³³ Toplumsal okuma kodlarının egemenliğini zaafiyete uğratacak yeni okuma kodlarının simgesel anlamdan uzak olmaması gerekmektedir. Simgesel olan Baudrillard için kıymetli olandır ve insanlığın kurtuluşunda simgeselliğin kodlarının tekrar devreye girmesi gerekmektedir.⁴³⁴ İlkel toplumlarda değiş tokuşun tokalaşmak türünden bir anlamı vardı ve insanlar mal mübadelesinde bulunurken aslında iletişim kurmaktaydı.⁴³⁵ Ancak bu türden bir iletişimin kodları ne baskıcı ne de zorlayıcıdır; simgesel değer yasasının iletişimsel anlamda mucizevi bir birleştirici gücü vardır.

Simgesel değiş tokuşta her şey sorgulanmakla birlikte her şeyin akla uygun olduğunu da söylemek mümkün değildir. Bu tür bir değiş tokuşta değer noktasındaki bütün metotlar en uç noktalarına kadar taşınmaktadır. Günümüz değer yargılarıyla simgesel değiş tokuşu açıklayabilmek mümkün olmadığı için kavramın izahını antropolojik kökenlerde aramamız gerekiyor. Değer kavramı her ne kadar tersine çevrinmeye müsait olmayan bir anlama sahip olsa da simgesel değiş tokuşta eşdeğerlik sisteminin akli değerlendirmeleri tersine çevrilebilirlik bütün tezat söylemleri içerebilmektedir. Simgesel değiş tokuşta ölüm yaşama, iyi kötüyle, çirkin güzelle değiş tokuş edilebilmektedir. Bu değer sisteminde kavramlar birbirlerinden bağımsız ve kopuk olma yerine tersine çevrilebilmekte, değer düşüncesi sürekli şekilde sorgulanmakta ve böylelikle de zıt terimlerin varlığı zorunlu kılınmaktadır.⁴³⁶ Simgesel yaşamda bizim yaşam tarzımızda olduğu gibi kalıplaşmış

⁴³³ Baudrillard, *Metinler ve Söyleşiler*, 149.

⁴³⁴ Özkan Eroğlu, *Baudrillard'ı Okumak*, Tekhne Yayınları, İstanbul 2014, 14.

⁴³⁵ Yörükhan Ünal, “Simgesel Değiş Tokuş ve Ölüm Jean Baudrillard ve Yapısal Devrim”, *Akropol Life Dergisi*, 2003, 41-43.

⁴³⁶ Baudrillard, *Anahtar Sözcükler*, 30.

değerler yoktur. Örneğin bizde yaşam pozitifliği ölüm ise negatifliği ifade ederken simgesel evrende bu kavramların birbirleriyle değiş tokuş edilebilmesi mümkündür. Dolayısıyla rahatlıkla simgesel değer yasalarında modern yaklaşımın olmadığını söyleyebiliriz. Bu değiş tokuş şekli yaşam tarzının tamamında geçerlidir. Mesela potlaçta bizim anladığımız değer biçeminden çok farklı bir dolanım şeklinin olduğu görülmektedir. Bolluk ve savurganlığın hiç ara vermeden aşırılıklarla yaşandığı aşırılık sistemlerinde(potlaç, kula gibi) yoğunluk en uç noktalara kadar yaşanmıştır. Simgesel değerde bu tür bir değiş tokuş şekli hep oyun olarak görülmüş ve oyunun kurallarında para sabit bir değerden ziyade simgesel bir değere sahip olabilmıştır. Simgesel kurallarda ticari bir anlama sahip olamayan para oyunun kuralları gereğince dolanımını ticari mantıktan çok farklı yaşamak zorundadır. Baudrillard potlaç ve kula sisteminde nesnelere sahip olma duygusunun olduğunu reddetmemiş, nesnelere bu toplumlarda saygı duyulduğunu ancak simgesel dolaşımda bu değiş tokuşların eşit bir iletişim biçimi, karşılıklı değişim ve süreklilik sağladığını söylemiştir.⁴³⁷ Baudrillard Marcell Mauss'un ilkel toplumlardaki simgesel takas ilişkisinin ve ontolojik iletişim biçiminin modern toplumların sıkıntılarını tedavi edebileceği görüşünü⁴³⁸ aynen benimsemektedir. Hatta Baudrillard simgesel takasın mevcut modern toplumda ortak bir sosyolojik değer referansı olabileceğini düşünmektedir. Üretici olmayan harcama biçiminde ilkel toplumlar kurban, ölüm, potlaç, kula ve diğer simgesel takas süreçlerinde fayda gözetmeyen harcamalar yaptıklarından toplumsal yapı sürekli gelişen ve faydacılıktan uzak bir yapı biçimi özelliği göstermektedir.

Simgesel düzeni değiştirme amacı taşıyan bilimsel yöntemlerin yaptığı şey gerçekte gerçekliğin tözüyle oynamaktır. Batı'ya özgü tarih ve bilim anlayışı, tarihsel değer taşıyan her şeyi önce diriltip sonra tekrar öldürme derdine düştüğünden(mumyaların onarılması gibi) gerçekliğe ancak böyle üstün gelebileceğine inanmaktadır. Modern bilimsel mekanlar bile artık simülasyon ortamlarına dönüşmüştür. Artık anlamsız ve sonuca götürmeyen bir sistem üzerine hayatını devam ettirmeye çalışan bilim, üretim adına aciz kalmakta bunun da ötesinde gerçekliği gerçeklik çizgisinden uzaklaştırmaktadır.

⁴³⁷ Yibing, *Derrida'nın Marx Hayaletleri Baudrillard ve Debord'un Yeni Toplumunu*, 110.

⁴³⁸ Marcel Mauss, *Gift: Forms and Functions of Exchange in Archaic Societies*, Free Press, Glencoe 1966, 9-10

Öldürme oyunu sonucunda yeniden dirilmeyi başaran sisteme karşı uygulanacak en önemli yöntem simgesel değiş tokuş veya tersine çevirme ilkesidir. Bu durum tarihsel kişilerin ölmemesi durumuna benzemektedir. Firavundan başlayarak günümüze kadar bütün iktidar liderlerinin ölmesini engelleyen şey popüler mitolojilerdir. Yaşayan insanların görüşleri paylaşılmamakta ve gerçek anlamda peşlerinden gidilmemektedir. Asıl olan şey lider öldükten sonra sadakat gösterisi yapmaktır. Dolayısıyla liderler ölmeden önce öldükten sonraki simülakrlarına benzemektedir.⁴³⁹ Ancak simülakrlarına benzeyen şey öldükten sonra iktidarını sürdürebilmekte bu da iş işten geçtikten sonra ortaya çıkan iktidarın gerçekliğini kaybettiğini göstermektedir. Simülasyonun ölüsünden de dirisinden de kurtulmak istiyorsak simülasyonu tekrar egemen güç haline getirmeliyiz.

Eskiden insanların kaderlerinde doğal olarak cereyan eden bütün durumlar, şimdilerde yapay olarak yeniden üretilmektedir. Ölümün ve yaşamın uçsal çizgilerinde acı teknik simülasyonlar yoluyla yeniden yaşatılıyor. Hayatta kalma veya ölüme duyulan özlem simgesel boyuttan teknik boyuta taşınmış durumda.

1.3.3. Kuram ve Kuramsal Şiddet

Düşünür sistemlerin gidebilecekleri en uç noktaya ulştıklarında yani doyuma vardıklarında tükenmeye başlayacaklarını söylemektedir.⁴⁴⁰ Tükenme ile tersine çevrinme süreci başlayacak ve sistemler azar azar güçlerini kaybedecektir. Bunun bütün sistemler için mi geçerli olduğu muammadır. Çünkü simülasyon diğer sistemlere nazaran çok daha güçlü ve akıllı bir temel üzerine kurulmuştur.

Bütün sistemler kendi içerisinde çeşitli ilkeler oluşturmuştur. Bunlar ister değer ilkesi, denge ilkesi, takas ilkesi, amaç ve sonuç ilkesi ve benzeri ilkeler olsun bu ilkeler karşıtlıklar barındırabildiklerinde herhangi bir anlama sahip olabilmektedir. Özne ile nesnenin, güzel ile çirkinin, doğru ile yanlışın ve benzeri her şeyin anlamı karşıtlık bağlamında ilkesel temele oturtulabilir. Bu zıt kutuplu ilkesel mantığın işlevselliğın kaybetmesi durumunda ise sistem kısa devre yapmakta ve kendi ilkeselliğini yok etmektedir. Yaşadığımız dünyadaki bütün sistem ilkelerini bu mantıkta ele almamız gerekiyor. İlkelerin yok olmalarıyla sistemlerde radikal belirsizlikler ortaya çıkıyor.

⁴³⁹ Baudrillard, *Simülakrlar ve Simülasyon*, 48.

⁴⁴⁰ Baudrillard, *Simülakrlar ve Simülasyon*, 172.

Belirsizliklerin kucağına düşen sistemler ise kendi yanılısalarıyla avunmak zorunda kalıyor. Tıpkı tarihe duyulan özlem gibi sistemler(ekonomi, siyaset, sanat, iletişim ve benzeri) gerçeklikle var olan o eski günlerini yad etmekte. Peki, o eski günlerde gerçeklik dediğimiz şey mutlak anlamda var olabilmiş midir? Gerçeklik belirsizlikler barındırır ve gerçeklik olabilmişse bu durum tamamen istisnadır. Temel kural olan yanılısama hep vardı lakin sistemler içerisindeki yanılısama kendi sınırlarını aşarak zarar verebilecek boyuta hiç ulaşmamıştı. Gideceği yönü belli olmayan, gelecekte bizleri bekleyen şeyin ne olacağı Düşünür tarafından “*radikal belirsizlik*” olarak ifade edilmektedir. Simgesel iletişimin değerini kaybeden Batı bitmişliğini gizleyebilmek için kurgusal bir simülasyon dünyası meydana getirmiş; bu dünyada ise anlam yok olmuş, iletişim araçlarının kendisi anlamsız hale gelmiş, modelle gerçek ters yüz olmuş, toplumsal olan her şey kitlesele evrilmiş, özünde kodların ve göstergelerin amaçsız yere dolaşımında durduğu bir dünya ortaya çıkmıştır.⁴⁴¹ Radikal belirsizlikler dünyasında umutsuzluklar, duygusal çöküntüler ve felaketler mevcuttur. Düşünür böylesi belirsizliklere karşı durabilmek için anlamın yerine her zaman için hiçliğin egemen olduğu kuramsal bir şiddet düşüncesinin olması gerektiğine inanmaktadır. Radikal belirsizliğin yaşandığı bu evrende doğruyu yanlıştan, iyiyi kötüden ayırt etmek güçleşmiştir çünkü simülasyonlar topluluğunda çeşitli olayları ve süreçleri belirleyen ya da oluşturan şeyleri gerçeklikle kavramak ya da algılamak imkansızdır.⁴⁴² İşlemsel açıdan kusursuz bir düzene ulaşmış bütün sistemler yok olma aşamasına ulaşmış demektir.⁴⁴³ A eşittir A ve iki kere iki dört eder mantığıyla işleyen sistemler aslında miadını doldurmuş sistemlerdir. Kuramsal anlamda ki en büyük başarı şudur: Kuram, aynı model ve düşünce yapısında çelişik olmakla birlikte biri diğeri kadar doğru olabilecek iki varsayımı bir araya getirebilmelidir.⁴⁴⁴ Kuram dediğimiz şey, uzamların doğrusal olmayan geometrileri olmalıdır. Bunlar hep aynı yöne gitmeyen sonuçmazlar, sapmalar, paralaksalar ve ötelemeler barındırmalıdır.⁴⁴⁵

İnsanı referans alan bütün bilim dallarını okuyan ve araştıran Baudrillard, bu bilimlerin özgün çalışma yöntemleriyle ilgilenmekten ziyade bu bilimleri birbirleriyle karşılaştırarak, çarpıştırarak ve bu bilimlere kısa devre yaptırarak sistemi

⁴⁴¹ Dağ, *Ölümcül Şiddet: Baudrillard'ın Düşüncesi*, 30.

⁴⁴² Kellner, *Jean Baudrillard: From Marxism to Postmodernism and Beyond*, 64.

⁴⁴³ Baudrillard, *Simgesel Değiş Tokuş ve Ölüm*, 6.

⁴⁴⁴ Baudrillard, *Cool Anılar 3-4(1990-2000)*, 125.

⁴⁴⁵ Baudrillard, *Cool Anılar 5(2000-2004)*, 69.

anlamaya/anlatmaya çalışmıştır.⁴⁴⁶ Özellikle bu bilim dallarının anlaşılır kılınabilmesi için ironi ve soru sorma yöntemi neler söylemek istediği hususunda Düşünür'e çok fazla yardımcı olmuştur. Herhangi bir çalışma yöntemi yok Düşünür'ün. Yaptığı yegane şey kuramsal düşünce ve önermeleri gitmeleri mümkün olan en uç sınırlara kadar götürmeye zorlamaktır. Bu en uç noktaya götürme işine *kuramsal radikalleşme* veya *kuramsal şiddet* diyebiliriz ki Düşünür'ün tek yöntemi bu; tabii ki buna da yöntem denilebilirse.⁴⁴⁷ Herhangi bir yöntemle sahip olmama yöntemi sistemi çözebilmek için kullanılması gereken en etkili yoldur. Sisteme karşı durmanın kuralı bu olsa gerek. Sistemi un ufak edebilmek için sisteme karşı bir tür oyun oynanması gerekiyor ki Düşünür bu oyunu kazanmadaki en etkili yöntemin kuramsal şiddet olduğunu iddia ediyor. Düşünür'e göre kuram kendi yönteminin ironik gücünü tahmin ederek geleneksel kuramların başarısızlıklarını ön görebilmeli, nesneye egemen olma veya onun gerçekliğini anlayabilmek yerine nesneye meydan okuyabilmeli ve onu baştan çıkarabilmelidir.⁴⁴⁸ Kuram ya kusursuz bir cinayet olmalı veya anlaşılması güç bir gizem taşımalıdır.⁴⁴⁹

Göstergebilim Düşünür'ün yapıtlarında oldukça önemli bir yer tutmuştur ve çalışmalarının temelini oluşturabilmesi için göstergebilim uzun bir süre Düşünür'ü motive etmiştir. Ancak kuramsal şiddetin temelinde göstergebilimin bütünüyle yer aldığı söylenemez, ne de olsa göstergebilim (semyoloji) fenomenolojik bir varsayımdan çok daha ileriye gidememiştir. Semiyoloji Düşünür'ün gitmiş olduğu yolda uğradığı mola yerlerinden birisidir. Dolayısıyla salt semiyoloji kuramsal bir çalışmanın yeter şartı halini almamıştır onun için.

Görsellik metaforları epistemolojik manzaralarımızda eskiden beri hakim durumdadır. Güncel medya sistemlerimiz simgeselliği reddeden ve bütünüyle somut ve olgusal görüntülerin yer aldığı ve bir çeşit kendiliğinden ideolojik hale gelmiş bir dünyayı gösteriyor.⁴⁵⁰ Bu türden bir dünyada hipergerçek olan görüntülerin yanılısalarla ilişkisi kopmuştur. Kendinden geçmiş olan illüzyonu harekete

⁴⁴⁶ Baudrillard, *Metinler ve Söyleşiler*, 146.

⁴⁴⁷ Oğuz Adanır, "Jean Baudrillard ile Söyleşi", Jean Baudrillard içinde, *Özne Dergisi*, 14. Kitap, Bahar 2011, 132.

⁴⁴⁸ Gane, *Jean Baudrillard: Radikal Belirsizlik*, 44.

⁴⁴⁹ Jean Baudrillard, *Kötülüğün Şeffaflığı Aşırı Fenomenler Üzerine Bir Deneme*, 114.

⁴⁵⁰ Kevin Glynn, "Tele-Visions of the Otherworldly: The Seductions of Media Culture", *Baudrillard West of the Dateline* içinde, Der., Victoria Grace, Heather Worth, and Laurence Simmons, New Zealand, Palmerston North: Dunmore Press, 2003, 208.

geçirebilmek için gerçeklik simülaklarına son vermek gereklidir. Gerçeklik simülaklarına son verebilmemiz için kuramsal şiddeti devreye sokarak zafer kazanıp, tekrar simgeselliğe dönüş yapmamız gerekiyor.

Şeyleri gidebilecekleri en uç noktaya kadar götürmek yani doğal bir şekilde tersine çevirmek ve böylelikle de çökmelerini sağlamak gerekmektedir. Kusursuz bir değer aslında çelişkiye en yakın olan durumu izah etmektedir.⁴⁵¹ Kusursuz bir uyumluluk görüntüsü, aslında kodların desteklediği göstergelerin çökmeye yakınlığını göstermektedir. Simülasyon sistemini ulaştığı seviyelerden daha ileriye taşımak denilebilirse radikal bir totolojiye dönüştürmek gerekmektedir.⁴⁵² Sistemin mantığının ne olduğunu çözümlenerek bu mantığı sistemin kendisine karşı bir silah olarak kullanmak önemlidir. Hipergerçekçi olan bir sisteme karşı kullanabilecek tek yöntem *patafizik*(düşsel çözümler bilimi) yöntem olmalı ve bu yöntemin de sisteme karşı kullanılması yani sistemin tersine çevrilmesi gerekmektedir.⁴⁵³ Denilebilirse simülasyon sisteminin gidebileceği en uç noktaya kadar taşınarak yok edilmesi, öldürülmesi ve hipermantığa uydurulması gerekmektedir. Bir simgesel zorunluluk olarak terimler yok edilerek koda ilişkin değerler simgesel şiddet vasıtasıyla ortadan kaldırılmalıdır.

“ Doğruyu söylemek gerekirse ortalıkta kendisine güvenebileceğimiz bir şey kalmamıştır. Elimizdeyse kuramsal şiddetten başka bir şey yoktur. Tüm varsayımları radikalleştirmenin tek yolu ölümcül bir spekülasyona girişmektir. Kod ya da simgesellik hala simülatör olma özelliğine sahip terimlerdir. Onları söylevin içinden birer birer tutup çıkartmak gerekmektedir.”⁴⁵⁴

Gelmiş olduğumuz noktada artık iki kuram türünden bahsedebiliriz. Bunlardan birincisi özneyi merkeze alan klasik kuram diğeri ise nesneyi merkeze koyan radikal kuramdır. Birbirine karışan fikirlerin ortaya çıkardığı müstehcenliğe karşı duran, kavramlar arasındaki suç ortaklığına kesin şekilde meydan okuyan radikal kuram; nesnenin her zaman için daha akıllı olduğunu ve öznenin asla kavrayamayacağı bir oyun

⁴⁵¹ Baudrillard, *Simgesel Değiş Tokuş ve Ölüm*, 7.

⁴⁵² Baudrillard, *Simgesel Değiş Tokuş ve Ölüm*, 7.

⁴⁵³ Baudrillard, *Simgesel Değiş Tokuş ve Ölüm*, 7-8.

⁴⁵⁴ Baudrillard, *Simgesel Değiş Tokuş ve Ölüm*, 9.

stratejisi ürettiğini iddia etmektedir.⁴⁵⁵ Kötülük ilkelerini kendisinde barındıran nesne kendisine zorla kabul ettirilmeye çalışılan her türlü yasaya boyun eğmiş gibi görünerek tamamen kurnazca ve şeytanca bir oyunu özneye karşı oynamaktadır.⁴⁵⁶ Baudrillard'ın kuramsal amacı gerçekliğin yalanlayabileceği şeyleri ortaya koymak, bu ortaya koyulan şeylere gerçeğin olabildiğince karşı çıkmasını sağlamak ve böylelikle de gerçekliğin kimliğini gözler önüne sermektir. Bunu yaptıktan sonra dünyanın aslında gerçekçi değil yanılsamalı bir yer olduğu kendiliğinden ortaya çıkacaktır. Gerçekliği tuzaga düşürmek istiyorsak ondan daha hızlı koşmamız gerekmektedir. Gerçeklikle alakalı genelde güçlü, tepkili, gerçek, dirençli gibi güç verici nitelikler söylenmektedir. Ancak söylenenlerin aksine gerçeklik sağlam bir yapıya sahip değildir ve en küçük sarsıntıda çökmeye başlayacaktır.⁴⁵⁷ Kuramlar çözümlediği sistemleri eleştirmeye veya onlara sınır koymayı istememekte. Kuramların yaptığı sistemlerin izini takip ederek onları optimal boyuta getirmek, onların şiddetini artırmak ve onları uç boyutlara taşıyarak baştan çıkarmaya çalışmaktadır.⁴⁵⁸ Sistemle ilgili belirlemelerden sonra kuram, hedefi gerçekleşene kadar sistemin değer yargılarını, olumlu tarafını veya olumsuzluğunu ortaya koymayı amaçlar. Sistemin gerçek dışılığını ve kandırmacalarını ortaya koyması gereken kuram radikal söylemleriyle çılgın bakış açıları sunarak insanlığın kurutuluşunu hedeflemelidir.

Kuramları herhangi bir iki yüzlülük oluşturmadan sistemin kendisi kadar kurnaz bir hale getirebilmemiz gerekir.⁴⁵⁹ Akupunktur mantığında olduğu gibi duyarlı noktalara yapılan iğne dokunuşlarını kabul gören, onların pek bilinmeyen bağlantı noktalarına kısa devreler yaptırabilecek bir kuram hayal edebiliriz.⁴⁶⁰ Belki de yaşamış olduğumuz dünyada sistemlere akupunktur mantığında olduğu gibi doğru yer ve zamandaki dokunuşlarımız patlamalara neden olabilir ve böylelikle de istemediğimiz sistemlerden kurtulabiliriz. Hatta insan vücudunda belirli bir ivme ile vurulduğunda ölüme götüren sonuçlarda olduğu gibi sisteme ölümcül vuruşlar yapmasını bilmeliyiz. Artık devrimci

⁴⁵⁵ Baudrillard, *Çaresiz Stratejiler*, 232-233.

⁴⁵⁶ Baudrillard, *Çaresiz Stratejiler*, 233.

⁴⁵⁷ Baudrillard, *Kusursuz Cinayet*, 125.

⁴⁵⁸ Baudrillard, *İmkansız Takas*, 151.

⁴⁵⁹ Baudrillard, *Cool Anılar 3-4(1990-2000)*, 210.

⁴⁶⁰ Baudrillard, *Cool Anılar 1-2(1980-1990)*, 50.

mantık sisteme hizmet eder hale geldiğinden dışa yönelik patlamaların yerini genele yayılacak içe yönelik hareketlerin aldığı görmekteyiz.⁴⁶¹

Artık kuramlar bütün yorumlarla olan bağı koparmakla yetinmemeli, aynı zamanda kendi referanslarıyla olan bağlantısını da koparmalıdır.⁴⁶² Kuram gerçekleşmiş hedeflere değil, gelecekteki olaylara ilişkin ön tahminlere dayanmalıdır. Ona gerçek değerini kazandıran şey ortaya çıkardığı olaylar değil, habercisi olacağı şeylerin ilk ve şok dalgasıdır.⁴⁶³ Dolayısıyla kuramın etkisi bilince değil şeylerin akışına göre belirlenir.

Düşünür, kuram ve düşüncenin değiş tokuşunun imkansız olduğunu ve bunları hakikatle değiş tokuş edemeyeceğimizi ve kuram ve düşüncenin var olmasının nedeninin bu değiş tokuş imkansızlığı olduğunu söylüyor.⁴⁶⁴ Kuram özerktir yani değiş tokuşu mümkün değildir. Ancak kuramın beslenebilmesi için dolaşımda bulunması şarttır. Yazgı ve tekil nesnelere de doğal olarak değiş tokuşu imkansız olan şeylerdir. Önyazgı ise sonun aslında başlangıçta olduğunu ancak sonun varacağı yeri değiştiremeyen şeydir.⁴⁶⁵ Perşembenin gelişi çarşambadan bellidir mantığında olduğu gibi insanların yazgısı kendi çabalarına göre oluşmaktadır ki Düşünür bu durumu önyazgı kavramıyla açıklamaktadır.

Eleştirel yanılısma; özne, akılcılık, bilgi, tarih, diyalektik, üretim, toplum, iletişim gibi bütün kavramların düşsel olmanın ötesine geçemeyen evrensel nitelikteki çelişkilerini yansıtmaya yaramakta; bu kavramları tekrar niteliklerine ve özelliklerine kavuşturmakta; sahip oldukları gerçek değerlerini iade etmekte; bu gerçeklik kazanımından sonra bunların hayali bir yeniden üretim mantığına nasıl esir düştüklerini göstermekte; özetle kavramsal ideolojilerin maskesini düşürmektedir.⁴⁶⁶ Üretim mantığı da ancak eleştirel yanılısma bakış açısıyla çözümlendiğinde gerçekliğini kazanabilir. Tarihsel gelişim içerisinde birbirleriyle sürekli didişen toplumsal devrim ve kuramsal devrim ne zaman diyalektik devrim adı altında tarihsel bir açıklamayla

⁴⁶¹ Gane, *Jean Baudrillard: Radikal Belirsizlik*, 114.

⁴⁶² Baudrillard, *Cool Anılar 1-2(1980-1990)*, 102.

⁴⁶³ Baudrillard, *Cool Anılar 1-2(1980-1990)*, 211.

⁴⁶⁴ Baudrillard, *Tekil Nesnelere Mimari Felsefe*, 11.

⁴⁶⁵ Baudrillard, *Tekil Nesnelere Mimari Felsefe*, 85, 92.

⁴⁶⁶ Baudrillard, *Üretimin Aynası Ya da Materyalist Eleştiri Yanılısması*, 64.

evrenselleşmeye başladılarsa o zaman itibariyle bunların gerçeklikleri yok olup gitmeye başladı.⁴⁶⁷

1.3.4. Otomat ve Robot

Bu iki yapay varlığı-yani otomat ve robotu- birbirinden ayıran en önemli özellik düşünce evrenidir. Otomat insanın tiyatral görünümlü bir kopyasıdır. Burada teknik bütünüyle bir simülakr etkisiyle ortak yönleri olan iki şey arasında benzeşme yaratmayı amaçlamaktadır. Robot ise teknik ilkeler tarafından belirlenmiştir ve bu düzlemde önem arz eden şey makinedir. Makineleşmiş robotla karşımıza bir eşdeğerlik sorunu çıkmaktadır. Otomatlar bir tiyatro oyuncusunu andırıp eğlendirici bir işlevi yerine getirirken robotlar ise insana eşdeğer bir makine işlevi taşımaktadır. Otomatların yaşayan insanlar haricinde ulaşmak istedikleri bir amaçları bulunmamaktadır ama robotların görünüm haricinde mekanik etkinlikle ilişkisi olmuştur. Robotun hedefi insana benzemek veya onunla karşılaştırılmak değil gerçeği yok ederek(yani insanı) görünümünden yoksun bir hipergerçek oluşturmaktır.⁴⁶⁸ Sistem lehine robotların ve makinelerin yaygınlaşmasının egemenlik ve yeniden üretim düzeni açısından zorunluluğu bulunmaktadır.

Tıbbi açıdan en ideal vücut şekli kadavradır. Din açısından ise en ideal vücut hayvanlara ait vücuttur. Ekonomi politik açıdan en ideal vücut tipi robotlardır. İşlevsel açıdan özgürleşmiş bir vücut modeli olan robotlar hem cinsellikten yoksun hem de rasyonel üretkenlik anlayışının bir genellemesi olarak ekonomi politiğin zirve idealidir.⁴⁶⁹ Göstergenin ekonomi politiği açısından ise vücut referansı çizgisi mankenlerdir. Manken bir model gösterge/değer olarak cinselliğin kendisi olmuştur.⁴⁷⁰

İllüzyonist hikayesinde⁴⁷¹ insanı hayrete düşürecek olan şey insanın yapay bir varlık olan otomatı kusursuz şekilde taklit ederek onu arka planda tutması değil; tam tersine insanın yapay olan bir varlığı doğal olarak algılamasıdır.⁴⁷²

⁴⁶⁷ Baudrillard, *Üretimin Aynası Ya da Materyalist Eleştiri Yanılsaması*, 141.

⁴⁶⁸ Baudrillard, *Simgesel Değiş Tokuş ve Ölüm*, 93-95.

⁴⁶⁹ Baudrillard, *Simgesel Değiş Tokuş ve Ölüm*, 203.

⁴⁷⁰ Baudrillard, *Simgesel Değiş Tokuş ve Ölüm*, 203-204.

⁴⁷¹ 18. yüzyılda saat mekaniği konusunda ustalaşmış bir illüzyonist bir otomat imal eder. Bu otomatın hareketleri öylesine yumuşak ve doğaldır ki, usta illüzyonist yarattığı aletle sahneye çıktığında seyirciler hangisinin insan hangisinin makine olduğunu anlayamaz. Bunu gören illüzyonist yalnızca hareketlerine mekanik bir görünüm kazandırmakla yetinmeyip aynı zamanda kendini iyi çalışmayan bir makineye

1.3.5. Kültür

Düşünür'e göre kültür -kültürün ulaştığı en üst aşama olan karşı kültür de dahil olmak üzere bütün kültür çeşitleri- gerçeklikten uzaklaşmış, paramparça olmuş ve ölmüştür.⁴⁷³ Sistem kültürel açıdan kültürün öldüğü gerçeğini gizlemek için simülasyon mantığına uygun hiperkültür mekanlar oluşturmaktadır. Kitle kültürünü ancak kitlelerin yok edebileceğini iyi analiz eden simülasyon mantığı kitleyi ele geçirmek için kültürü bile bile koz olarak kullanıyor. Kültür maddi ve manevi anlamda dünyadan çoktan çekip gitmiştir. Zaten Baudrillard kültür ve toplumsal değer işleyişleriyle oluşturulmaya çalışılan evrensel ilerleme metotlarının tamamına –ister sağ isterse sol düşünce biçimi olsun- radikal biçimde karşı çıkmaktadır.⁴⁷⁴

Kültüre karşı ön yargılı olan Düşünür,

“ Zaten kültür hiç umurumda değil. Kültürün başına gelecek her musibetin başımın üstünde yeri var.”⁴⁷⁵ diyerek olumsuz bakış açısını göstermiştir.

Bir kültürü benimsemek için harcanan sürenin en az iki katını o kültürü defetmek için harcamalıyız.⁴⁷⁶ Bundan dolayıdır ki kültürel mantığa dayalı bütün duyarlı düşünce referanslarından uzaklaşmak ve kültürsüzlüğe meyletmemiz gerekmektedir.

Disiplinlerin farklılıklarını yitirdiği ve her şeyin aynileştiği bir dünyada yaşamaktayız. Nevi şahsına münhasır kültürlerin arasındaki sınırlar silikleşmeye, pratikler gittikçe birbirine benzemeye başladı. Artık bütün düşünce yapıları farklılıkları ve başkalıkları türdeşleştirmeye, her şeyi bütünsel gerçekliğin bir parçası kılmaya, nötralizasyona ve aynılığı hegemon kılmaya çalışıyor. Eser diyebileceğiniz şey tekil olmalıdır; yani sistemin o benzeştirme, aynileştirme mantığına cephe olabilmeli; düzene karşı durabilmelidir. Ancak mevcut güncel eserlere baktığımızda bunların iktidara karşı durabilecek anti iktidar görünümü sergileyemedikleri apaçık. Kültürün her şeye sirayet

---

benzetir, zira böyle yapmadığı takdirde seyircinin hangisinin gerçek olduğunu anlayamayacağını düşünerek kaygılanacağını hissetmektedir. Bu durumda seyirciye kendisini bir makine makineyi ise bir insan gibi göstererek rahatlamaya çalışır. (Bakınız: Jean Baudrillard, *Nesneler Sistemi*, Çev., Oğuz Adanır ve Aslı Karamollaoğlu, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul 2014, 71)

⁴⁷² Baudrillard, *Çaresiz Stratejiler*, 66-67.

⁴⁷³ Baudrillard, *Simülakrlar ve Simülasyon*, 101.

⁴⁷⁴ Horrocks, *Baudrillard ve Milenyum*, 49.

⁴⁷⁵ Baudrillard, *Sanat Komplosu Yeni Sanat Düzeni ve Çağdaş Estetik-1*, 80

⁴⁷⁶ Baudrillard, *Cool Anılar 1-2(1980-1990)*, 57.

eden viral etkisi mutlak ölçüde sanatı ve eserleri de etkilemiş durumda. Sistem kültürü kültür de sanatı esaretine almasını becerebilmiştir. Kültür artık kendi ufuk çizgisinin ötesine geçerek sınırsız derecede metastatik gelişim modasına ayak uydurmayı becerebildi. Kültürün maddi ve manevi bütün unsurları bu modayı mecburiyet olarak görmekteler ancak varacakları yerin onlara neler sunacağı tam anlamıyla hesap edilemiyor.

Kitle iletişim araçlarının sunmuş olduğu tüketim fikriyle insanlara gösterge, imaj ve modeller durmaksızın pompalanmakta; simülasyon mantığının gerektirdiği dünyanın oluşması amaçlanmakta ve bu şekilde oluşturulacak evrensel bir kültürle sistemin devamlılığının sağlanması istenilmektedir.⁴⁷⁷

Kültürleri tek başlarına ele aldığımızda birbirleriyle özdeşleştirme gibi bir durum söz konusu olmuyor. Birbirlerine yaklaşabilme ihtimalleri olsa bile bu yaklaşma kaplumbağa hızıyla oluyor. Kültürlerin birbirleriyle uzlaşımını düşünmek ve bunu dile getirmek büyük bir saçmalaktır.⁴⁷⁸ Evrensel açıdan yapılabilecek en doğru yol kültürleri yok etmektir. Zaten diğer kültürlerle karşı Batı kültürünün yaptığı şey onları değersizleştirme veya yok görme alışkanlığıdır. Düşünür kültürleri dillere benzeterek onların birbirleriyle kıyaslanmasının mantıksız olduğunu ve simgesel anlamda kendi içlerinde bir değer taşıdıklarını düşünmektedir. Bir kültür kendisini diğer kültürlerden üstün görerek hiyerarşik anlamda değer çizgisine oturtmadığı müddetçe simgesel olarak kıymete değerlidir. Lakin ötekileştirici, bütünleştirici, kıyaslayıcı ve küresel hale getirilmeye çalışılan bütün kültür anlayışları mutlak anlamda tehlike içermektedir.⁴⁷⁹

Düşünür ergenliğe yeni adım atmış olduğu yıllarda özümleme ve bellekte tutma biçimlerine son vererek şiddetli bir kopuş süreci yaşamıştır.⁴⁸⁰ Böylesi bir kopuş bütün entelektüel ve toplumsal söylemlerin yadsınmasına ve biriktirici özelliklerin yok olmasına neden olmuştur. Bu durumdan sonra kültürsüzlük her zaman onun için önemli olmuştur, Baudrillard'a göre kültür bazılarında prim kazandıran bizler için ise fazladan gereksiz bir şeydir. Kültürü atabilmek, yok etmek, değersiz görmek gereklidir. Çünkü

⁴⁷⁷ Mike Featherston, *Postmodernizm ve Tüketim Kültürü*, Çev., Mehmet Küçük, Ayrıntı Yayınları, İstanbul 1996, 165.

⁴⁷⁸ Baudrillard, *Cool Anılar 3-4(1990-2000)*, 91.

⁴⁷⁹ Baudrillard, "Amerika'nın Teröre Karşı Başlattığı Harekat, Küreselleşmeye Karşı Çıkış ve Kötünün Yenilmezliği Üzerine", 371.

⁴⁸⁰ Baudrillard, *Bir Parçadan Diğerine François L'yonnet İle Söyleşi*, 149.

Batı nevi şahsına münhasır kültürleri zoraki kendi uydurduğu evrensel kültürün bir parçası yapma girişiminde bulunmaktadır.⁴⁸¹

Dünyanın diğer ülkelerinde kültüre dair bir dışlama söz konusuysen Avrupa'da aşırı kültür üretimine yönelik talepler görüyoruz. Kültür endüstrisinde talebin arzı açacağına dair bir beklenti oluşturulmaya çalışılıyor. Lakin ortalama bireylerde kültüre yönelik zaten bir arz fazlalığı mevcut halde. Şahıslar kendi kültürel ürünlerini bile tüketme imkanı bulamazken kültüre dair aşırı üretim çözümleme yöntemlerini kabul etmez.⁴⁸² Ayrıca kültürü günlük göstergelerle ilişkilendirmek pek de kabul edilmemelidir. Çünkü gösterge ve modeller öylesine hızlı geliyor, dönüşüyor ve ortadan kayboluyor ki kültürün bu hıza ayak uydurması imkansız bir hal alıyor.⁴⁸³

Amerika gerçekleşmesi mümkün olabilmiş bir ütopya örneğidir. Onların yaşamış oldukları sıkıntı gerçekleştirmeyi başardıkları ütopyanın süresi ve sürekliliği sorunuysen Avrupa dünyasının bunalımı şu aşamada gerçekleşmesi imkansız olan tarihi ve kültürel emellerdir.⁴⁸⁴ Avrupa, kültürsüzlüğün gücünü keşfedemediği için her şeyi hala kültür referansında değerlendirmeye sokmaktadır. Halbuki kültürün sıfır derecesinin muazzam bir ruhu ve cesareti bulunmaktadır. Amerikan toplumunda kültürsüzlüğün muazzam bir güç olmasının temelinde daha önce gerçekleştirilmesi imkansız olan ve başka hiçbir şeye benzemeyen modellerin istenilen anda gerçekleşmesi yatmaktadır. Amerikalılar kimlik sorununa pek ilgi duymadıklarından ayrılmayı yaşam tarzlarını kimlik üzerinden şekillendirmemektedirler. Ta en baştan beri insan karışımının, ulusal ve ırksal üstünlüğün, eşitsizliğin ve ayrılmayı mekanizmaların reddine dayanan kültürel bir birlikteliğe sahip olabildiler. Bu yeni dünyada her ırk ve kavim kendine ait dil ve kültürü yaşayabilmekte olumlu anlamda rekabete sokabilmektedir. Her ırk, topluluk, kavim ve toplum simgesel düzeyde üstün olabilmekte ve bu üstünlük sürekli yer değişebilmektedir.

Baudrillard için Avrupa her şeyin iç içe geçmiş olduğu, ne idüğü belli olmayan, tamamen gösterişe dayalı çifit çarşısını andıran bir kültürel birikime sahip. Amerika ise bütün mekanların demokrasi anlayışına göre paylaşıldığı bir bölge niteliği taşıyor. Sembolik ve biçimsel anlamda özgürlükler yaşadığını zanneden Avrupa'nın karşısında

⁴⁸¹ Adanır, *Eski Dünyaya Yeni Bir Bakış*, 289.

⁴⁸² Baudrillard, *Cool Anılar 1-2(1980-1990)*, 279-280.

⁴⁸³ Baudrillard, *Cool Anılar 1-2(1980-1990)*, 280.

⁴⁸⁴ Baudrillard, *Metinler ve Söyleşiler*, 14.

bütün özgürlüklerin davranışsal olarak gözlemlendiği bir Amerika var. Bundan dolayı Amerika'da özgürlüğe dair düşünceler durağan ve olumsuz değil, mekansal ve sürekli işleyen bir biçimde yaşanmaktadır.

Baudrillard, kültürün toplum üzerindeki etkisinin azalması durumunda insanların üzerlerindeki anlamsız yükün de ortadan kalkacağını düşünmektedir.⁴⁸⁵ Amerikan toplumunun kendine göre oluşturduğu uygarlık şekli ortadan kalkmaya çok yakınmış gibi görünse de bu uygarlık paradoksal şekilde hazır sisteme kendini uyarlayarak varlığını sürdürebilmektedir. Bütün Amerikan kültürüne egemen olan şekil deprem kuşağı mantığına benzetilebilir. Kırılmış, çatlak ve eski dünya düzeninden koparak oluşmuş bir kültür; dokunsal, kırılğan, devingen, yumuşak, hafif, ayrıntıdan hoşlanmayan ve her şeyi yüzeysel yaşayan bir kültür ki bunun nasıl olduğunu anlamak istiyorsanız Amerika'da onların mantığına uyarak onların kurallarına göre yaşamamız gerekmektedir.⁴⁸⁶ Buradaki mantık “*yarın ömrünüzün geriye kalan kısmının ilk günüdür*” mantığıdır.

Ayrımlama kültürünün belirgin olduğu toplumlarda soyutlamalarla sık sık karşılaşmaktadır. İdeoloji ve tarih hep ayrımlamaya yönelik ötekileştirici söylemler üzerine varlığını sürdürebilir. Amerika'da ayrımlayıcı söylemlere gerek duyulmaz. Çünkü bütün ütopyalar gerçekleşebilmektedir burada. Kültür her şey olabildiği gibi hiçbir şey de olabilir. Bu bakış açılarına göre değişebilir. Bu belirsizliğe modern simülasyonun doruklarında rastlanabilmektedir.⁴⁸⁷ Amerika'da kültür Avrupalıların kutsal olarak saydıkları, iletişim biçimlerinde ve zihinlerinde özel bir anlamı olan, lezzetli ve ötekine karşı bizi mutlu eden ve hastalıkları iyileştiren bir ilaç değildir.⁴⁸⁸ Onlar için kültür; mekan demektir, hız demektir, teknoloji demektir, otomobil demektir, televizyon, sinema demektir. Amerikalılar için sinema gerçektir. Çünkü tüm mekanlar ve yaşamlar senaryo halini alabilir. Yaşam ve sinema arasında soyutlamalara kopukluklara rastlanamaz; sinema yaşam ise yaşam da sinemadır.⁴⁸⁹ Estetik ve onun

---

⁴⁸⁵ Baudrillard, *Amerika*, 20

⁴⁸⁶ Baudrillard, *Amerika*, 20.

⁴⁸⁷ Baudrillard, *Amerika*, 116.

⁴⁸⁸ Baudrillard, *Amerika*, 117.

⁴⁸⁹ Baudrillard, *Amerika*, 117.

soylu mirasları kitzch ve hipergerçek içinde yok olup gitmiştir; tıpkı tarihin ve gerçeğin televizyon içinde yok olması gibi...⁴⁹⁰

Önceleri var olan bütün kültürler tersine çevrilebilirlikleriyle ve dengeli bir düzenlemelerin olduğu sistemle varlıklarını sürdürmüşlerdir ve asla herhangi bir enerji özgürleşmesini ve bunun sınırsızlığını kültürel anlamda bir değer olarak görmemişlerdir.⁴⁹¹ Batı haricindeki hiçbir kültür ne evrensellik ne de farklılık iddiasında bulunmamıştır.⁴⁹² Onlar kendi nevi şahsına münhasır yaşamlarıyla, farklılıklarıyla, simgesel değerleriyle ve inançlarıyla yaşamışlardır. Sadece Batı kültürü diğer kültürleri kendine benzetme sevdası taşımakta ve üstünlük iddiasını hayat memmat meselesi yapmaktadır. Kültürleri farklılık düzlemine getirerek ayıksılaştırmak mantıksız bir uğraştır. Batı kültürü ötekileri hep farklı olarak görmeyi tercih etse de ötekiler için diğer kültürler hep kabul edilebilir görülmüştür. Batı kültürü haricindeki diğer kültürler olması gerektiği gibi fazlasıyla konuksever kültürlerdir. Batı toplumu ötekiyle anlamsız düşmanlığını yaşıyorken diğer kültürler bu durumu saçmalık olarak görüyorlar ve kendi kültürel değer yargılarının simgesel boyutunun keyfini çıkarıyorlar. Dışarıya kapalı olmayan bu kültürler dışarıdan gelen kültürel kodları kendi süzgeçlerinden geçirdikten sonra kısa vadeli veya uzun vadeli kullanabilmenin imkanlarını arıyorlar.⁴⁹³ Evrensel olma iddiası taşımadıklarından kültürel anlamda kırgınlıkları da söz konusu değil. Üstünlük taslamadıkları için muazzam bir yazgı anlayışına sahip ve kibir onları için kesinlikle kabul edilmiyor. Güzelliğin ve anlamın ötekinden geldiğini kavrayabildikleri için asla ve asla kimliklerini ölümcül boyutta yaşamıyorlar. Örneğin, Japon kültürü kendine özgü niteliğin temelinde bulunan teknolojiyi ve enformasyonu en üst derecede üretmesine rağmen teknolojiyi katıyen kültür boyutunda içselleştirmemiştir. Kendi kültürel kodlarını teknolojik kültürden üstün tutabilen bu toplum teknolojiyi yasa alanından kural alanına taşıyarak teknolojiye karşı muazzam bir baştan çıkarma oyunu oynamaktadır.⁴⁹⁴

Batı kültürü her ne kadar ötekiyi ortadan kaldırmak için çok büyük bir enerji sarf etse de ortada var olan gerçek ötekinin asla ortadan kaldırılamayacağı ve sürüp giden bir

⁴⁹⁰ Baudrillard, *Amerika*, 118.

⁴⁹¹ Baudrillard, *Kötülüğün Şeffaflığı Ya da Aşırı Fenomenler Üzerine Bir Deneme*, 104-105.

⁴⁹² Baudrillard, *Kötülüğün Şeffaflığı Ya da Aşırı Fenomenler Üzerine Bir Deneme*, 135.

⁴⁹³ Baudrillard, *Kötülüğün Şeffaflığı Ya da Aşırı Fenomenler Üzerine Bir Deneme*, 144.

⁴⁹⁴ Baudrillard, *Kötülüğün Şeffaflığı Ya da Aşırı Fenomenler Üzerine Bir Deneme*, 145.

yaşamsalın olacağıdır. Irkçılığa, soykırımlara, farklılığa, yabancılığa, dine, kültüre ve benzeri her şeye karşı ortaya konulan kökten ötekilik anlayışına karşı öteki, kitle mantığında olduğu gibi bazen ölü bazen ise sapasağlam davranır. Özünde ötekinin büyük oyunu budur işte. Batı sadece kendi tarihinin yüceliğine inandığı için ötekinin kültürel birikimini dikkate almayan hem gerçek anlamda hem de mecaz anlamda sömürgeci bir anlayışa sahiptir.⁴⁹⁵

Hristiyan ve modern düşünce şekliyle biçimlenen kültür hem kibirli hem de boş olması nedeniyle gereksiz bir düşünce biçimidir.⁴⁹⁶ Kültürlere müdahale etmek, kültürleri değer kalıplarının içerisine sokmak, simgeselliği anlamsız görmek, kendi kültürel değer yargıları içerisinde kültürleri eritmeye çalışmak veya kültürlere yardımcı olmaya çalışmak Batı'nın gereksiz bir çabasıdır Düşünür'e göre. İnsanlığın kültürleri bir şekilde tüketmeleri iletişim olarak ifade ediliyor.⁴⁹⁷ Kültürel tüketim iletişimi özünde yok etmekte iletişimsel kirlenmeye yol açmaktadır. İnsanlık karşılıklı kültürel iletişimlerinde virüslerini takas etmekte, kültürlerin simgesel boyutları yok olup gitmektedir.

Yaşadığımız evrende artık kültürün sıfır dereceleri mevcuttur. Böylesi bir kültür dünyasında alaycı yöntemlerden uzak bir biçimde Amerika'nın dünyanın geri kalan kısmına simülatif yöntemlerle egemen olduğunu, kendisinden daha üstün konumda olan ülkeler tarafından taklit edilerek onlardan intikam aldığını söyleyebiliriz.⁴⁹⁸ Amerika'nın dünyanın geri kalan kısmına meydan okumasının arka planında abartılı simülasyon biçimlerinin (askeri, ekonomik, toplumsal simülasyonlar ve benzeri) büyük etkisinin olduğunu görmeliyiz.

Baudrillard'ın çağdaş kültüre yaklaşımında kesinlikle modernizasyon teması hakimdir. Baudrillard modernliğin öteki kültürlerinin sabitliğini bozduğunu ve evrensellik adı altında öteki kültürleri zoraki değişime zorladığını düşünmektedir.⁴⁹⁹ Kültürel farklılıkların ortadan kaldırılması amacıyla faaliyete geçirilen küresel egemen anlayış, baştan çıkarmayı etkisizleştirmek ve müstehcenliğin olduğu epistemo-politik

⁴⁹⁵ Yibing, *Derrida'nın Marx Hayaletleri Baudrillard ve Debord'un Yeni Toplumu*, 216.

⁴⁹⁶ Baudrillard, *Kötülüğün Şeffaflığı Ya da Aşırı Fenomenler Üzerine Bir Deneme*, 168.

⁴⁹⁷ Eroğlu, *Baudrillard'ı Okumak*, 81.

⁴⁹⁸ Baudrillard, *Karnaval ve Yamyam*, 17.

⁴⁹⁹ Jean Baudrillard, "Modernity", *Canadian Journal of Political and Social Theory*, 11(3), 1987, 63.

etkileşim dünyasını hegemon kılmak için çalışıyor.⁵⁰⁰ Yaygın hale getirilen ağ mantığı ve görsel doygunluk koşullarında ayartmadan bağımsız şekilde müstehcenlik, hipergerçeklikle uyuşarak kendine ait bir kategorik alt kültür oluşturmaktadır.

1.3.6. Modernleşme

Modernleşme dediğimiz süreci ilk önce Avrupa icat etmiş ve yaşamıştır. Daha sonrasında ise bu süreç dünyanın geri kalan kısmına ihraç edilerek Batı'ya özgü ekonomik, dini, kültürel, siyasi, toplumsal ve teknik değerlerin küresel düzeyde dünyanın geri kalan kısmına ulaştırılması sağlanmış ve değerlerin tekrarı sonucunda dünyanın geri kalan kısmı komik durumlara düşmüştür.⁵⁰¹ Batı'nın icat ettiği teknolojik, kültürel ve ideolojik modellere diğer toplumlar uyum sağlamalarına ve bu yeniliklerden etkilenmelerine rağmen bu sistem dünyanın geri kalan kısmı tarafından sonrasında tahrif edilmiş, yok sayılmış ve muazzam boyutlarda tersine çevrilme süreçleri yaşanmıştır. Batı'nın icat ettiği karnaval düzenine karşı dünyanın geri kalan kısmının sessiz sedasız yamyamlık eylemidir bu durum.

Bilindiği gibi modernleşme her şeyden önce aklın kullanılmasıyla ilgili bir süreçtir. Aklın etkili biçimde kullanılmasıyla insan zekasının sınırları zorlanmış eş zamanlı olarak özgürleşmeyle baskı ve denetimler ortadan kalkmaya başlamıştı. İnsan aklının kullanılmasıyla ilgili en muazzam fikir uzay macerasına girişme ve zihinsel alanı aşip geçmeye çalışma fikridir.⁵⁰² İnsan aklının kullanılması mütemediyen devam etmiştir ve gelişme sürecindeki insan bir evreden diğer bir evreye çok hızlı şekilde geçiş yapmıştır. Böylesi bir durumda insanoğlu yaşamsal enerjisini kısıtlama, olanaklardan yettiği kadar faydalanma gibi simgesel sınırları dikkate almamıştır. Halbuki insanoğlunun yapması gereken şey aşırı sağlıklı gelişmeye ve sınırsız bolluğa karşı durabilmektir. İmkanları sınırsız biçimde kullanan insanoğlu sefahat aleminde mirasyedi gibi davranmaya devam ediyor.

Baudrillard'a göre modernleşme ile bundan böyle ötekiliğin üretilmesi dönemine geçmiş bulunmaktayız. Modern dünya insanı ötekini katletmek, parçalara ayırmak, baştan çıkarmak, rakip olmak, sevmek, kin duymak derdinden ziyade önceliğini

⁵⁰⁰ Glynn, *Tele-Visions of the Otherworldly: The Seductions of Media Culture*, 213-214.

⁵⁰¹ Baudrillard, *Karnaval ve Yamyam*, 5.

⁵⁰² Baudrillard, *Can Çekişen Küresel Güç*, 74.

ötekiliği üretmeye ayırmıştır.⁵⁰³ Ötekilik tutku nesnesi olma özelliğini kaybederek sistem tarafından üretim nesnesine dönüştürülmüştür.

Avrupa, bir zamanlar dünyanın merkezinde yer alıyordu ki bu doğrudur lakin o dünya eski dünyaydı. Şimdilerde yeni dünyada yaşıyoruz ve bu yeni dünyanın merkezinde ise Amerika yer alıyor. Yeni dünya tamamen modernleşme üzerine kuruldu. Bu anlamıyla Avrupa kültür ve tarihinden kopmadığı müddetçe terimin en kapsamlı ve belirgin anlamında modernleşmeyi başaramayacaktır. Modernleşmenin getirdiği işlevsel, aktif ve somut özgürlük biçimi sadece Amerika'ya özgü bir durumdur. Avrupa her ne kadar biçimsel anlamda bir özgürlük modeli benimsemiş olsa da asla Amerika'nın sahip olduğu zihinsel özgürlüklere yetişemeyecektir.⁵⁰⁴ Baudrillard'a göre böylesi bir özgürlük biçimi tarihi merkezilikten koparak ve kültürü olmazsa olmazlardan çıkararak elde edilebilir. Rekabet, dışavurum ve meydan okuma şekilleriyle görünür hale getirilen zihinsel özgürlük Avrupa'nın sahip olduğu biçimsel özgürlükten çok daha anlamlı ve hipergerçektir. Bundan dolayıdır ki Amerika modernizmi sınırsızca yaşayabilirken Avrupa medeniyeti ona uyum sağlayabilmenin mücadelesi içerisinde.⁵⁰⁵ Avrupa ve Amerika arasında benzerliklerden ziyade karşılaştırmalar yapmak anlama ilişkin bir kopukluk yaratır. Bu kopukluğun nedeni iki kıta arasındaki modernlik uçurumudur.⁵⁰⁶ İnsanlar aslında modern olarak doğarlar; sonradan modern olma diye bir şey yoktur.⁵⁰⁷ Avrupa kendi orijinallliğini kendi kültürel baskınlığında yaşamıştır. Nasıl ki tarih dendiğinde akla Amerika değil de Avrupa geliyorsa modernlikten bahsettiğimizde de Amerika'yı ön planda tutmalıyız. Denilen şudur ki gerçekliği yaşanan dönemle bütünleştirmek gereklidir.

Amerikalılar modernliğin özgün versiyonu; Avrupalılar ise dublaj veya alt yazı halindedir.⁵⁰⁸ Köken sorununa son vermeyi becerebilmiş, geçmişle ve tarihle ilişkisini koparmış olan Amerika kökene ilişkin efsaneleri gülünç bulmakta ve her şeyi güncel olarak yaşamaktadır. Amerikalılar gerçeklik ilkesinin o ağır ve anlaşılması güç birikimine sahip olmadıkları için, sürekli taklitler içinde ve güncel göstergelerle

⁵⁰³ Eroğlu, *Baudrillard'ı Okumak*, 46.

⁵⁰⁴ Baudrillard, *Metinler ve Söyleşiler*, 17.

⁵⁰⁵ Gane, *Jean Baudrillard: Radikal Belirsizlik*, 40.

⁵⁰⁶ Baudrillard, *Amerika*, 87.

⁵⁰⁷ Baudrillard, *Amerika*, 87.

⁵⁰⁸ Baudrillard, *Amerika*, 92.

yaşamalarını bilmektedirler.⁵⁰⁹ Amerikalıların kimlik sorunu yok. Kimliğe, ırka ve gerçekliğe dair her şeyi aşmış geçtikleri için ütopyanın gerçekleştiği yer olarak tanımlayabiliriz Amerika'yı. Avrupa kültürü gerçekleşmesi imkansız olan tarihsel idealler peşinde koşarken Amerikalılar ideali ve ideolojiyi sadece idea boyutuyla sınırlandırmıştır. Avrupa kültürünün modern olamamasındaki en büyük gerekçelerden biri bu kültürün ötekiliğe ve radikal başkılığa tahammül edememesidir.⁵¹⁰ Dünyayı kendi hayalleri ve gerçekliğine göre anlamaya ve oluşturmaya çalışan Avrupa dünyayı kendi hegemonyasındaki homojen kültüre göre oluşturmaya çalışıyor. Emperyalist bir temele dayanan bu idealde simgeselliğin köküne kibrit suyu dökülmeye çalışılmakta, Avrupa'nın ateşlediği bir ırkçılık meydana gelmektedir. Bu anlamıyla medya Avrupa'nın bu hegemon anlayışının evrensel ölçeğe yayılabilmesi için programlanmalıdır.⁵¹¹ Halbuki Baudrillard, ötekiliğin ve yabancılığın kendi içerisinde barındırdığı simgesel değeri ve bu değerlin özgünlüğünü hep kıymetli olarak görmüştür.⁵¹² Hatta sömürü ve hegemonyaya karşı sistemin başa çıkamayacağı tek şey simgeselliğlin anlamı ve değeridir ona göre.

Dünyanın geri kalan kısımlarının Batı'ya ait olan ve kendilerinden bağımsızca gelişen teknolojileri dijital tulum şekliyle giymeye çalışmalarının komik bir parodi ve alay malzemesi haline gelmesinin nedeni beyazların artık alay edilebilecek olmaları ve insanlığın da bu durumu görebilecek idrakta bulunmasıdır.⁵¹³ Ulusal bir değer taşıyan durumların küresel bir boyuta taşınması neticesinde insanlık aslında bu değerlerin ne kadar yanıltıcı olabildiklerinin farkına varmıştır. Tarihsel anlamda modernleşme ilk kez Avrupa'da ortaya çıkmasına rağmen zaman içerisinde evrensel hale getirilmeye çalışılmış ve böylelikle komik bir hale dönüşmüştür.

Baudrillard modernleşmenin özünde bir başarı değil başarısızlık olduğunu iddia ederek mevcut düzeni simülasyon biçimi olarak tarif etmiştir. Düşünür modern felsefenin tarif yönüyle postmodern düşüncenin tasvir duvarlarını yıkmış mevcut dünyayı hem tarif hem de tasvir etmeye çalışmıştır.⁵¹⁴ Günlük yaşamda modernizm, evrensel bir kültür olma idealini düşlemektedir. Böylesi bir kültür biçimi kitle iletişim

⁵⁰⁹ Baudrillard, *Amerika*, 92.

⁵¹⁰ Gane, *Jean Baudrillard: Radikal Belirsizlik*, 40.

⁵¹¹ Gane, *Jean Baudrillard: Radikal Belirsizlik*, 41.

⁵¹² Baudrillard, *Kötülüğün Şeffaflığı*, 167-168.

⁵¹³ Baudrillard, *Karnaval ve Yamyam*, 8.

⁵¹⁴ Dağ, *Ölümcül Şiddet: Baudrillard'ın Düşüncesi*, 73.

araçları ve medya vasıtasıyla hegemon hale getirilmeye çalışılıyor. Bu anlamda modernizmi birleştirilmiş kültürel ve teknolojik süreçler olarak değerlendirebiliriz.⁵¹⁵

1.3.7. Evrensellik, Egemenlik, Küreselleşme ve Hegemonya

Küreselleşme ve evrenselleşme her ne kadar birbirleri yerine kullanılan kavramlar olsalar da özünde birbirleriyle aynı anlama gelen kavramlar değillerdir ve her iki kavramın kendine özgü bazı içerikleri vardır. Küresel olabilme; iletişimin, teknolojinin, pazarın ve turizmin dünya genelinde yayılmasıyla ortaya çıkarken evrensel olabilme; insan haklarının, değerlerin, özgürlüklerin, ahlakın ve demokrasinin dünya genelinde aynı anlama sahip olabilmesiyle ortaya çıkabilmektedir.⁵¹⁶ Dolayısıyla küreselin somut evrenselin ise soyut özellikler taşıdığını söyleyebiliriz. Küresellik hızlı bir şekilde varlığını geliştirirken evrensellik son demelerini yaşamaktadır. Evrensel hale getirilmeye çalışılan her kültürün özgünlüğünü kaybettiği görülmektedir. Kültürlerin asimile edilmesiyle evrensel hale getirilmesinde bu anlamda herhangi bir farklılık söz konusu olamaz. Sonuçta bu kültürlerin ölebildiklerini görebilmekteyiz. Kültürleri asimile eden ve evrensel hale getirmeye çalışan Batı kültürü de ölmek üzeredir. Diğer kültürler kendi özgünlükleri çerçevesinde ölümü tadarken Batı kültürü kendi değerlerini soykırıma uğratarak ölümle baş başa kalmıştır.⁵¹⁷ Bütün değer yargılarının evrenselleşmesi gerektiği düşüncesi değerleri ödüllendirmeden ziyade yok etmeye yönelik girişimdir. Değerin evrenselleşmesi, yükselmesi değil sıfır noktasında bocalamasıdır. Maksimal düzeyde bir entropi ancak her şeyin evrenselleştirilmeye çalışılmasıyla ortaya çıkıyor. Evrenselleşmenin aynasının kırıldığı iddia ediliyor; bu gerçektir ve insanlık kendi ayna evresine dönüş yaparak özgünlüklerini yeniden ortaya çıkarabilecektir. Tehdit altında tutulan özgünlüklerin yeniden yaşama dönmesi ritüel güçlerin evrensel güçleri galebe çaldığını da göstermektedir. Kültür yokluklarına ön ayak olan küreselleşmeyle ekonomik alan değerler alanını istila eder duruma gelmiştir.

Evrensel kavramı bizzat Batı tarafından üretilmiştir ve Batı kültürüne mensup insanların bir bölümü felsefi ve teknik anlamda diğer Batılıları aydınlatılabilmek amacıyla kendilerini evrenselliğe adanmıştır. Peki, evrensel kavramı Batı haricindeki

⁵¹⁵ Gane, *Baudrillard's Bestiary Baudrillard and Culture*, 93.

⁵¹⁶ Baudrillard, *The Spirit of Terrorism and Other Essays*, 87-88.

⁵¹⁷ Baudrillard, *Tam Ekran*, 150.

diğer insanlar ve toplumlar için herhangi bir anlam ifade ediyor mu? Ya da evrensel kavramı sadece Batı'ya özgü bir gelişme fikri midir veya Batı haricindeki insanlar evrensel anlamda bir değer ifade edebilir mi? Evrensel fikrini ortaya atanlar ve bu fikrin gelişmesi için çaba gösteren insanlar kendilerini diğer bütün insanlıktan üstün gören kişilerdir.⁵¹⁸ Bu insanlar kendi kültürlerinin diğer kültürlerden çok daha üstün olduğu söylevini çekerken dünyanın gerçek sahiplerinin de kendileri olduğunu iddia etmişlerdir. Görüldüğü üzere evrenselin temelinde Batı'nın kendini öteki kültürlerden üstün görmesi anlayışı vardır. Dolayısıyla dünyanın hemen hemen her yerinde anlam ve etkisini kaybetmiş olan evrenseli belirli şeylere referans göstermek doğru mudur? Dünya gittikçe daha küresel bir görünüm kazanmasına rağmen aynı küresellikte ayrımcılık da giderek artıyor. Küresel hale gelmemiş dünyada her kültürün kendi nevi şahsına münhasırlığı söz konusuysen küreselleşme ile vahşet boyutuna ulaşan ayrımcılıklar ortaya çıkmıştır. Küresel mantıkta hegemon özellikler gösteren bir güç ile evrensel mantıkta ötekileştirilmiş insanların yaşadığı bir dünya var. Bu türden bir şiddetli bir ayrım, giderek insani değerlerin yok edildiği parçalanma süreçlerinde teröre özgü bir şiddetle sisteme karşılık verilebilir mi?⁵¹⁹ Baudrillard'a göre karşılıklı değiş tokuşun imkansız olduğu küresel dünyada en makul tepki buymuş gibi görünüyor.

Batı kültürü bütün enerjisini evrensellik üzerine kurmuş bir kültürdür. Lakin bu evrenselliğin Batı'nın başına neler getireceği en büyük bilinmezlerden biridir. Evrensel üzere çaba gösteren Avrupa kültürünün evrensellik içerisinde kaybolup gitmeyeceğinin garantisi var mıdır? Batı'nın evrensellik amacı salt iyilik temelleri üzerine kurulu olmayıp pazar kavramı ve bütün alt bileşenlerini, iktisadi ve üretime dayalı malların takasını, kültürel bir emperyalist düşünceyi de kapsamaktadır.⁵²⁰ Bazı düşünürlerin küreselleşmenin daha iyi bir yaşam ve daha adil bir dünya oluşturmada teknoloji ve kitle iletişim araçlarının önemli rolleri olacağına dair inanış Baudrillard tarafından kabul görmemiştir.

İyilik adına ortaya atılan demokrasi, insan hakları, kalkınma, refah gibi etik değerlerin; ussal ekonomi, ilerleme, performans gibi ilkelerin küresel boyutlara ulaşan gelişmesi neticesinde karnaval ve yamyamlık şekliyle ortaya çıkan çift kutuplu bir değer

⁵¹⁸ Horrocks, *Baudrillard ve Milenyum*, 64

⁵¹⁹ Horrocks, *Baudrillard ve Milenyum*, 65.

⁵²⁰ Baudrillard, *Metinler ve Söyleşiler*, 19.

dünyasını görmekteyiz. İnsanlığın bütünü iyilik adına ortaya atılan değerlerden ziyadesiyle etkilenmiş olmalarına rağmen evrensel söylevlerin uygulanmasına yardımda çekimser kalmış, iyiliğin özünde ne olduğu konusunda kafa karışıklıkları yaşamıştır. İyiliğin evrenselleşmesi adına sömürülmüş insanlar modern doktrinler adı altında ezilmişler, kültürel değerlerinden mahrum bırakılmışlar ve gülünç hale getirilerek Batı'nın birer komik karikatürü şekline çevrilmişlerdir.⁵²¹ Bu durumu sirklerde general kıyafeti giydirilen maymunların başına gelen komikliklerle benzeştirebiliriz. Ancak burada unutulmaması gereken nokta şudur ki kendilerine maymun muamelesi yapılan insanlar Batı'yı taklit etmeye devam etmektedir ancak böyle davranmaları durumunda kendilerini komik hale getiren efendilerini öyle ya da böyle daha fazla komik hale getirdiklerini söyleyebilmeliyiz. Sömürülen insanlar kendilerini sömüren insanların davranışlarını taklit ederek sistemi aleni ve şiddetli bir biçimde eleştirebilmektedirler. Konunun bu boyutundan önce irdelenmesi gereken şey Batı'nın kendi kendisinin maskarası, komedisi ve karikatürüne dönüşüp dönüşmediğidir. Batı'nın askerine, polisine, patronuna ve benzeri insanlarına bakıldığında gördüğümüz şeyin kendi yüz hatları mı yoksa birer maskemi olduğu kolay biçimde anlaşılmamaktadır. Bu durumuyla Batı, karnavalın bittabi bir parçası olup, değer ve geleneklerini dünyanın geri kalan kısmına ihraç etmeden önce yamyamlaşmıştır. Bu durumuyla Batı'yı kendi kendini yiyen, kendi kendine yabancılaşan ve kendi kendini yok eden bir kültür temsilcisi olarak görmeliyiz.

Evrensellik bir zamanlar güzel bir fikir idi. Lakin küresel olanın himayesine girdiği andan itibaren mutlak sonunu kendi kendine hazırladı. Küreselleşmenin mantığında insan tek başına referans olarak kaldığında Tanrı ortadan kaybolmuş ve insan Tanrı'nın yerine geçmiştir.⁵²² Küresel olan doğal düzene uymayan bir çeşit şiddet biçimi üreterek bir çeşit zehirlenme ve bir çeşit virüs biçimi oluşturmuştur. Küreselin mevcut gücüne rağmen oyunun bütün kuralları oynanmış değil; karşıt ve ayrıştırıcı güç biçimlerinin karnından konuşmayı bırakarak simgesel anlamda karşı duruşları ortaya çıkıyor. İlerleme ve modernliğin bütün biçimlerine karşı duruşu, hortlak ayaklanmaları ve bireysel ve kolektif sızramaları terörist eylemler olarak görmek çok yanlış.⁵²³ Zoraki küreselleşme ve soyut evrenselliğe karşı mutlak duruş hakkını basite indirgememek

⁵²¹ Baudrillard, *Karnaval ve Yamyam*, 6.

⁵²² Baudrillard, "Küreselleşmenin Şiddeti", 13

⁵²³ Baudrillard, "Küreselleşmenin Şiddeti", 13.

gerekiyor. Baudrillard bu karşı duruşun küresele karşı mücadelesini bütün özgül kültürlerin intikamı olarak değerlendirmektedir. Batı'nın durmaksızın çeşitli kültürleri acımasızca bir araya getirerek soyut eşitlik söylemleri etrafında birleştirme mücadelesinde muhakkak intikam alınması gerekiyordu. Nevi şahsına münhasır kültürlerin küresele karşı duruşunu küçük görmemek gerekli. Çünkü Batı'nın küresel anlayışın temelinde art niyetli bir kıskançlık var. Dünyadan kopmuş ve ilkel olarak nitelendirilen simgeselliğin ağır bastığı kültürlerle karşı kutsiyetini kaybetmiş Batı'nın gereksiz kıskançlığı...

Hangi sistem olursa olsun tek bir ağ biçemi şekliyle alternatifsiz bir duruma ulaşıldığında, güçlenildiğinde muhakkak mutlak sonlar meydana gelir.⁵²⁴ Dünyanın mutlak anlamda küreselleşemeye bir direnişi söz konusu. Öteki mütemediyen küreselin ve hegemonyanın kurallarını bozmak için ideolojik sağaltım biçimlerini devreye sokmaya çalışıyor. Küreselleşmenin hedefi, her şeyi tek tipleştirmek, özgün olanı yok etmek, tek egemen kültürü hükümlan kılmaya çalışmaktır. Modern Batı güncel hale getirdiği insan hakları örneğini dünyanın geri kalanına dayatma çabasında. Küresel bir emre uyma zorunluluğunu hangi özgürlük standartlarıyla açıklayabiliriz. Demokrasinin tehditle, silahla ve zorbalıkla getirilmeye çalışıldığı özgürlükler dünyası...⁵²⁵

Aynı anda her yerde olabilme özelliklerine bakılarak küreselleşme ve terörizmin ortak özelliklerinin olduğunu söyleyebiliriz. Dünya var olduğu günden beri sürekli üzerinde durulan konuların başında kötülüğün kökeninin ne olduğu gelmektedir. Halbuki böylesi bir sorunun yanıtını bulabilmemiz imkansız. Terörizmi doğrudan kötülükle ilişkilendirirsek konu anlaşılabilir bir hal alır. Kötülük iyilik adına atılan evrensel adımlarda ötekilerin haklardan mahrum bırakılmasına karşı bir çeşit cevap verme niteliği taşır. Görüldüğü üzere iyiliğin ve kötülüğün kaynağı bu anlamda eşdeğerdir. Aşırıya kaçan bütün olaylar kötülük endeksli değerlendiriliyor. Total bir iyilik anlayışının evrensel düzleme taşınması hangi mantıkta iyilik referanslarıyla ilişkilendirilebilir ki? Baudrillard teröristlerin eylemlerinden önce bilgisayar ağları ve medyayı eylemlerini daha kolay hale getirmek için etkili bir şekilde kullandıklarını

⁵²⁴ Baudrillard, *Savaşın Maskesi*, 26.

⁵²⁵ Baudrillard, *Savaşın Maskesi*, 26.

iddia etmiştir.⁵²⁶ Özellikle savaş ve saldırı görüntüleri önce kurgusal zeminde gösterime sokulmuş teröristler de bu kurguyu gerçek yaşama uyarlamışlardır.⁵²⁷

Terörizm salt maddi olanaksızlıklara ve ötekileştirmelere değil, dünyanın belirli bir çizgi dışında kalan bütününe yani küresel güce karşı bir meydan okuma, karşı koyma refleksidir. Bu yönüyle ele alındığında terörizmi kin, kibir, haset, gurur ve ölüm üzerine oturan bir simgesel bakış açısıyla değerlendirmemiz gerekiyor.⁵²⁸ Ekonomik ya da siyasi bir meydan okuma şekli olmasının yanı sıra terörist eylemler içeriği, şekli ve şiddeti itibariyle diğer tarihsel olaylardan çok daha farklıdır. Düşünür terörizmin insanlar üzerindeki korku ve telaş boyutuyla sınırlı kalmamış, basit söylemlerle terörü kınamamış, sosyo-siyasal açıdan terör olaylarını incelemiş ve elde ettiği önemli çıkarımlarla farklılık yaratmıştır. Ona göre;

“Terörizm, başka hiçbir savunma şekli kalmadıysa ortaya çıkar. Düzen nesnel olarak, karşısına çıkan her şeye terör olarak bakar. Batı'nın değerleri çok anlamlıdır, tarihin belli bir döneminde olumlu bir etkileri olup gelişmeyi destekleyebilir, ama başka bir dönemde ise öyle aşırıya kaçarlardı ki, sahteleşir ve sonunda kendi amaçlarıyla çelişirler.”⁵²⁹

Bunun yanı sıra insanları terörist eylemlere iten şey kesinlikle dini temelli bir şey değildir. İnsanlar kimliklerine karşı tehdit olabilecek her şeye karşı muazzam derece karşı koyma pratikleri üretmektedir.⁵³⁰ Artık terörist eylemlerin ne doğru anlam ne de ahiret inancıyla ilişkisi kalmıştır.⁵³¹ Yaşamış olduğumuz sanal dünyada bilgi ve iletişim sistemlerimiz gerçeklikle ilişkilerini kestikten sonra ötekilik kendiliğinden zoraki olarak ortaya çıkmıştır. Kimlikleri ve kültürleri zoraki bir anlayışla ele geçirilmeye çalışan ve basit görülen insanlar sisteme, sistemin kendi teknolojik silahlarıyla karşı koyuyor. Küçük düşürülmek ölmekten daha beter bir durumdur ötekiler için. Küreselleşme dediğimiz şey evrensel değerlerin dünya ölçeğinde yayılmasının sağlanmasını

⁵²⁶ Douglas Kellner, “Baudrillard, Globalisation and Terrorism: Some Comments on Recent Adventures of the Image and Spectacle on the Occasion of Baudrillard's 75th Birthday”, *International Journal of Baudrillard Studies*, Sayı:2 Numara:1, 2005.

⁵²⁷ Baudrillard, *The Spirit of Terrorism and Other Essays*, 7.

⁵²⁸ Baudrillard, *Can Çekişen Küresel Güç*, 15.

⁵²⁹ Baudrillard, “Amerika'nın Teröre Karşı Başlattığı Harekat, Küreselleşmeye Karşı Çıkış ve Kötünün Yenilmezliği Üzerine”, 370.

⁵³⁰ Baudrillard, “Amerika'nın Teröre Karşı Başlattığı Harekat, Küreselleşmeye Karşı Çıkış ve Kötünün Yenilmezliği Üzerine”, 371.

⁵³¹ Baudrillard, *The Spirit of Terrorism and Other Essays*, 73.

amaçlamasına rağmen bu değerlerin dekompozisyon sürecinin gerçekleştiği bir dünya şeklidir. Baudrillard 11 Eylül olaylarını mutlak olay olarak değerlendirmiş ve bu olayların ABD'nin karşı konulmaz hegemonyacı gücü yüzünden meydana geldiğini iddia etmiştir.⁵³² Bu durum sınır bilmez yayılcılığın mutlak kendi sonunu hazırlayan küreselleşme anlayışının bir sonucudur.

Sistem nihayetinde tek bir ağ formuna dönüşecek mantıkta küreselleşmeyi hedefledikçe güvenlik açığı da o derece artacaktır.⁵³³ Sadece Filipinli bir hacker şahsına ait basit bir bilgisayardan *I Love You* isimli bir virüsü şahısların mail adreslerine göndererek bütün küresel ağı kilitlemesini becerebilmiştir. Teknolojik verimlilik mantığına göre hazırlanan sistemlerin hangi yönde gelişeceği belli değildir. Baudrillard'ın dediği gibi,

“Gücün yükselişi eş zamanlı olarak onun yıkımını da hazırlamaktadır.”⁵³⁴

Körfez Savaşı'nın başlaması Baudrillard'a göre Batı'nının egemenlik düşüncesine karşı bir başkaldırıdır. Aralarında savaş kurmaya neden olabilecek kadar bile iletişim imkanı olmayan iki ülke sanal bir savaş içerisine girmiştir. Savaşa dair Batı medyasının bilgi olarak sunduğu şeyler egemenlik mücadelesine girişen Batı'nın kibrini gösterir küstahlıklar içermektedir. Evrensel vicdanın sesi olduğunu iddia eden gazeteciler, stratejistler aşırı görüntü ve bilgi yorumuyla insanları kandırmışlardır.⁵³⁵ Özgürleştirme yalanları çerçevesinde söylem üreten Batı insanlık hususundaki çöküşünü böylelikle ispatlamıştır.⁵³⁶ Dolayısıyla bu savaşın başlama nedenini evrenselleşmeye karşı bir başkaldırı olarak görebiliriz.

Küresel gücü elde etmekten ziyade küresel gücün mantığını anlayabilmek çözüm açısından önem arz eder. Çünkü küresel güç kavramındaki güç, bir egemenlik anlayışını değil uzun süreçler sonucunda kendiliğinden oluşmuş ve tersine çevrilebilmesi çok zor bir gücü ifade etmektedir. Böylesi bir gücü parçalamaya meyletmek, sistem mekanizmalarını durdurmaya çabalamak, topolojik yöntemlere başvurmak bizleri başarısız kılacaktır. Küresel güç, hegemonyasını sürdürürken politik iktidara ihtiyaç

⁵³² Baudrillard, “Amerika'nın Teröre Karşı Başlattığı Harekat, Küreselleşmeye Karşı Çıkış ve Kötünün Yenilmezliği Üzerine”, 366.

⁵³³ Baudrillard, *The Spirit of Terrorism and Other Essays*, 8

⁵³⁴ Baudrillard, *The Spirit of Terrorism and Other Essays*, 6-7

⁵³⁵ Baudrillard, *The Gulf War Didn't Take Place*, 76.

⁵³⁶ Baudrillard, *The Gulf War Didn't Take Place*, 73

duymuyor; sistem kendi iktidarını ağlara özgü zihinsel diaspora vasıtasıyla sürdürüyor.⁵³⁷ Terörizmin de varlığını sürdürebilmesi için artık görünür teröristlere ihtiyacı yok.

Küreselleşme ve küreselleşme karşıtlığını doğru kavrayabilmek için hakimiyet ve hegemonya kavramlarını birbirlerinden ayırt etmemiz gerekiyor. Hakimiyetin en son ve en gelişmiş aşaması olan hegemonya aynı zamanda hakimiyetin son durağıdır.⁵³⁸ Hakimiyet/egemenlik ilişkisi efendi/köle ilişkilerine göre oluşturulmuş simgesel anlam taşıyan ikili bir ilişki biçimidir. Böylesi bir ilişkide şiddet barındıran baskı ve bu baskıya karşı özgürleşme mücadelesi, güç ilişkileri ve çatışmalar vardır. Hegemonyanın başlangıç noktası baskı, mücadele, güç ilişkileri ve çatışmaların olmadığı gönüllü köleliğe dayanan bu mantıktır. İki kutuplu ve mücadelecilik egemenlik biçiminin ortadan kaybolmasıyla ağlardan oluşturulmuş, sanal bir değiş tokuşun olduğu, efendi veya kölenin(egemen veya boyun eğenin) olmadığı bütünsel gerçeklik mantığını hakim kılan hegemonya ortaya çıkmıştır.⁵³⁹ Gerçek anlamdaki hakimiyetin son bulunduğu hegemon düzende artık kölelikten ziyade gönüllü köleliği en iyi anlamıyla rehinelikli görebiliyoruz. Simgesel egemenlik çatısı altında yer alan köleliğin yerini gönüllü veyahut gönülsüz rıza gösterme almıştır ve biz istesek de istemesek de küresel sistem ve ona ait işlemsel düzeneği kabullenmek zorundayız.

Hegemon, kavram olarak hakim olan veya sömüren değil; komuta eden, emir veren, düzenleyen ve yöneten anlamlarına gelmektedir.⁵⁴⁰ Bu kavramdan yola çıkarak canlı veya cansız bütün karmaşık sistemlerin yönetilmesi anlamını taşıyan sibernetik kavramına ulaşıyoruz. Hakimiyetten çok farklı bir yönetim ve küresel bir düzenleme gücünden bahsediyorsak bunun nedeni hegemon anlayışın ikili, baskıcı, çatışmalı bir egemenlik biçimine bağlı anlayıştan uzak; ağlara, bütünsel gerçeğe, her şeyin birbirleriyle değiş tokuş edilmesine hükümran olmasını gösterebiliriz. Burada birbirinden mutlak anlamda ters iki çeşit paradigma vardır: Bunlardan ilki devrim, yıkıcılık, güç çatışması ve mücadelelere dayanan hakimiyet, diğeri ise tersine çevrinme, tersine dönme, kendi kendini tasfiye etmeye dayanan hegemonyadır.⁵⁴¹

⁵³⁷ Horrocks, *Baudrillard ve Milenyum*, 84.

⁵³⁸ Horrocks, *Baudrillard ve Milenyum*, 48.

⁵³⁹ Horrocks, *Baudrillard ve Milenyum*, 48-49.

⁵⁴⁰ Baudrillard, *Can Çekişen Küresel Güç*, 49.

⁵⁴¹ Baudrillard, *Can Çekişen Küresel Güç*, 49.

Güç kavramından bahsedebilmemiz için gücü içselleştiren hakimiyet ve hegemonya kavramlarını ele alarak bunların farklılıklarını anlayabilmemiz gerekmektedir. Hegemonya kavramı kapital veya hakim/egemen sınıfların maddi egemenliklerini sürdürme biçimlerinin tamamından farklı şeydir.⁵⁴² Hemen hemen her şeyin birbiriyle değiş tokuş edilebildiği, bütün her şeyin karşıtlıklarının uzlaştırılıp iyilik adına yüceltildiği, bütün değerlerin geçersiz hale getirilerek fraktal bir biçime evrildiği, bütün arzu ve isteklerin yerine getirildiği ve sanal özgürleşme sürecini yaşadığı teknolojik bir dünyada yaşadığımızı söyleyebiliriz. Böylesi bir dünyada egemenliğin bütün referanslarını ortadan kalkmıştır ve bunun yerine özgür hale gelmiş kölenin efendisini içselleştirdiği yeni bir hakimiyet biçimi yani hegemonya ortaya çıkmıştır. Bu yönüyle ele alındığında köleleştirmeden özgürleştirmeye geçilmesiyle, yani hakimiyetin bittiği yerde hegemonyanın başladığını söyleyebiliriz.

Kendi kendini inkar etme biçimlerinin en acısı yanılsamanın inkar edilmesidir. Batı kökenli hegemonya anlayışının temel referanslarından birisi zaten yanılsamaya ilişkin bütün her şeyin tasfiye edilmesi, olumsuzlanması ve ortadan kaldırılmasıdır. Hegemonyayı hakimiyet anlayışından ayırt edebiliyorsak bunda hipergerçek ve simülakr mantığının büyük etkisi vardır. Hegemonya mantığında genel bir müstehcenlik, bütün göstergelerden sınırsız yararlanma, bütünsel bir gerçeklik, sınırsız hale getirilmiş bir özgürlük, sorumsuzluk, yok olup gitme, bütün değerleri önemsiz görme ve gösteriler boyutuyla dünyanın geri kalanını düzenleme vardır. Antropolojik anlamda hakimiyetin yolu olumlu değerlere sahip yaderk bir sistemin devreye girmesiyle mümkün oluyorken güncel hegemonyanın yolu bütün değerlerin tasfiye edilmesi ve simgesel uzamın yok edilmesinden geçer ki bu durum hipergerçek, simülakr ve sanal terimleriyle özdeşleşmiştir. Bu terimler göstergelerdeki çok anlamlılığı göstermeleri ve değer yok olmasını ispatlamaları açısından önemlidir. Artık hakimiyetin yerini hegemonya denilen yeni yetme bir maskaralık biçimi almıştır. Böylesi bir düzende iktidar, göstergeleriyle sunum yapan bir parodi özelliği taşımaktadır; böylesi bir iktidarın temsil sistemiyle ilişkisi ise çoktan kopmuştur. Hegemonya maskaralığında aleni olarak gördüğümüz en önemli şey gerçekliğin göstergeleri tarafından yok edilmesidir.

---

⁵⁴² “Baudrillard, *Can Çekişen Küresel Güç*, 13.

Hegemonyanın gelişmesine yönelik atılan bütün adımlar ters tarafta terörist eylemlerin oluşmasına yol açmaktadır. Artık terörizm gösteri boyutuyla değil; sızma, içsel kasılma, küresel güce sinsi yaklaşımlar, bütün viral eylemler ve doğa felaketleri yönleriyle kıymeti harbiyeye sahip.⁵⁴³ Küreselleşme gücünü artırmaya devam ettikçe aynı ivmede karşıt bir gücün oluşmasına da olumlu katkı sağlıyor. Sisteme karşı durabilecek bütün tersine çevirme biçimleri güç niteliği taşımaları ölçüsünde sistem tarafından terör çerçevesinde değerlendirmeye alınmaktadır. Simgesel anlamda aşağılamayı hedefleyen bütün hegemon anlayışların karşısında terörizm biçimleri durmaktadır.

Egemenliğe dıştan müdahale ederek etkisine son verilebilir lakin hegemonyayı yok etmek istiyorsanız muhakkak içeriden müdahalelere ve tersine çevirmelere müracaat etmelisiniz. Baudrillard insanlık, demokrasi, iletişim ve enformasyon özgürlüğü gibi evrensel değer biçimlerinin tersine çevrilebilirliğine önem vererek bu değerlerin hegemonyayı ortadan kaldırabilecek biçimlere dönüşebileceğini vurgulamaktadır.⁵⁴⁴

Zoraki bütünleşme özellikleri barındıran hegemonya güçlenip geliştikçe, bütünsel gerçeklik etkisini artırdıkça bu düzene karşı çıkacak mekanizmaların sayısında giderek artışlar olacaktır. Evrensel süreçlerden mahrum bırakılmaya müsaade etmeden Batıdan uzaklaşmasını bilen *Serseri Devletler* (İran, Filistin, Irak gibi) hegemon sisteme karşı kendi oyun kurallarını belirleyerek risk ve tehlikeleri planlayabilecek ve sonrasında ise serseri olay olarak isimlendirebileceğimiz olayların sayısı giderek artacaktır.⁵⁴⁵ İyiliğin arttığı her yerde kötülüğün perileri ortaya çıkmasını bilecektir. Küreselleşmeye karşı başkaldırıları bundan sonra mütemadiyen fazlalaşacaktır. Yasal zeminde kendilerine hak tanınmayan topluluklar yasadışı karşı güçler olarak kötülüğün gerekliliğini yerine getirecektir. Böylesi bir başkaldırının temelinde belirgin bir irade, akıl veya isteklerden ziyade bizzat küresel mantığa karşı kötülük perisinin simgesel tepkisi vardır. Zaten yasal düzlemde tepkiye olanak sağlayan herhangi bir diyalog, temsil, söz hakkı gibi şeylerden bahsedilebilmesi imkansızdır. Temsil oyunu oynayan politika gereksiz olan her şeyde devreye girmekte ve giderek daha komik hale gelmektedir. Her ne kadar

⁵⁴³ Horrocks, *Baudrillard ve Milenyum*, 82-83.

⁵⁴⁴ Horrocks, *Baudrillard ve Milenyum*, 51.

⁵⁴⁵ Horrocks, *Baudrillard ve Milenyum*, 90.

sisteme karşı gerçekleşmesi pek mümkün olmayan devrimin sıfır noktasında bile olsak unutmamamız gereken şey; küresel sisteme karşı meydan okuma sürecinde henüz son kozların oynanmadığı ve anti sistemin belirsizliklerden faydalandığıdır.

Hegemonyaya karşı bütün karşı tavırlar, olumsuz düşünceler, eleştirel yaklaşımlar, güçler arası çatışma veya bütününü yabancılaşmaya karşı radikal düşünce gibi şeyler güncelliklerini kaybetmiştir.⁵⁴⁶ Çünkü mevcut hegemonya anlayışı aklın çizdiği bütün kıvrımsal hareketleri, tarihsel boyutta değer taşıyan bütün olumsuzlamaları, kurnazlıkları, harekete geçirme olanağı sunan eylemleri un ufak etmiştir. Harikulade bir *Stockholm Sendromu* örneğiyle sömürülenler, ezilenler, ötekileştirilenler rehinesi oldukları sisteme yandaş hale gelmiştir. Bütün insanlar sistemin işleyişini sürdürmesi için birer sinaps, hegemonyanın sürebilmesi için birer rehine boyutunda varlar ki bu insanların olmazsa olmazı ağlar ve bağlantılar olmuştur.

Küreselleşmenin dünyayı getireceği nihai nokta aşırı miktarda ayrımcılıkların olmasıdır. Artık enformasyon ayrıcalıklarından faydalananlarla bu haktan mahrum bırakılan insanların kutuplaşacağı bir dünya bizi bekliyor.⁵⁴⁷ Bilginin karmaşasında boğulan insanlarla bilgiden mahrum kılınan insanların çatışmasız mücadelesi... Küreselleşme ile teknolojiyi elinde tutan hiper azınlığın hegemonyasını göreceğiz. Bu azınlık sayı olarak giderek azalacak ve ters kutupta muazzam miktarda insanın yer aldığı dışlanmış bireyleri göreceğiz. Dolayısıyla her şeyin zıt iki kutupta çok farklı bir biçimde işlediği ayrımcı toplumlar bizleri bekliyor. Bundan böyle sınıfların kutupsallığında tahakküm, egemenlik ve hakimiyet mantığıyla değil hegemon mantıkta işleyecek. Bilişim entelijensiyası varlığını antropolojik egemenlikten çok daha farklı biçimlerde göstermesini biliyor.

Hegemon sistemin zoraki egemen anlayışı özünde bir terör faaliyetidir. Sisteme karşı terör olan ve dizgeye karşı silah olarak sistemin silahlarını kullanan anti terör biçimleri virüsler gibi her yeredir. Dolayısıyla terörizmin küresel ölçekte yayıldığını ve nereden ortaya çıkabileceğinin belli olamayacağını söyleyebiliriz. Küreselleşme baskısı arttıkça küreselleşmeye karşı eş dirençli mekanizmalar devreye sokulmaktadır. Sistemin silah olarak kullandığı her şey daha sonra sisteme karşı silah olarak kullanılacaktır. Teröristler görüntülerin gerçek zamanlılığını istismar ederek onları eş anlı olarak dünya

⁵⁴⁶ Horrocks, *Baudrillard ve Milenyum*, 51.

⁵⁴⁷ Baudrillard, *Tekil Nesnel Mimarlık Felsefe*, 85-91.

ölçeğinde dolaşıma soktular; elektronik bilgi, hava trafiği ve borsa gibi etmenleri sisteme karşı sömürmesini çok iyi bildiler.⁵⁴⁸ Genellikle etkisi belirsiz olan görüntülerin gerçekliğini hipergerçek şekle sokarak sistemin algısıyla sisteme karşı duruş gösterebildiler.

1.3.8. Sanat

Baudrillard çağdaş sanatın artık hangi koşullarda olursa olsun varlık sebebinin kalmadığını iddia etmektedir. Düşünür'ün sanata yönelttiği eleştirilerden sonra sanat camiasında büyük infialler meydana gelmiştir. Modern sanatı özümsemiş insanlar Baudrillard'ın kendilerine ihanet ettiği hissine kapılmışlardır. Kültür eleştirmenliği noktasında Düşünür'ün sahip olduğu konumun sarsıldığını iddia eden insanların yanıldığı nokta şuydu: Baudrillard katıyen bir kültür eleştirmeni olmak iddiasına hiç girmemişti. Aksine düşün adamı kültüre karşı her zaman için olumsuzlayıcı tavırlar takınan biriydi. Sanatın pespayelikten, atıklardan, sıradanlıklardan beslendiğini iddia eden Baudrillard⁵⁴⁹ aynı zamanda sanatın ideoloji ve değer anlamını değiştirdiğini düşünmektedir. Sıradanlığı kesinlikle kabul etmeyen Düşünür sanatın modern anlayışının sıradanlıktan sıyrılması gerektiğini sürekli dile getirmiştir.⁵⁵⁰ Hatta ona göre çağdaş sanat anlamsız olmasının yanı sıra hükümsüz ve aynı zamanda hiç konumundadır. Burada Düşünür'ün önceleri söylemiş olduğu hükümsüzlüğü ve hiçliği felsefi bağlamdan çıkarıp sözcüğün gerçek anlamında değersiz, etkisi ve kıymeti bulunmayan anlamında ele almalıyız.

“Benim sanat bir hiçtir'den kastım sanatçı, galeriler, sanat piyasası ile genelleştirilmiş estetiğin şantajı karşısında biraz rehine durumuna düşen tüketici arasında, bu işin toplamı sıfır olan bir denkleme doğru gitmekte olduğuna dikkat çekmekti. Herkesin suç ortağı olduğu bu 'sıfır olay'dan, bir süper sanat olayı çıkarılmaya çalışıldığını vurgulamaktı. Bu durumda,

⁵⁴⁸ Baudrillard, *The Spirit of Terrorism and Other Essays*, 27.

⁵⁴⁹ Toffeletti, *Yeni Bir Bakışla Baudrillard*, 52.

⁵⁵⁰ William Pawlet, *Jean Baudrillard; Against Banality*, Routledge Publish, London and Newyork 2007, 7-12.

sanatın bizatihi işlevi de bir performansa dönüşmüş oluyordu. (...) Zaten bu görüşüm son Venedik Bienali'nde doğrulandı.⁵⁵¹”

Düşünür sanata genel anlamıyla kültüre karşı beslediği olumsuz yargılarla yaklaşmaktadır. Sanatın hala keşfedilmemiş yanlarının olduğu görüşü Düşünür tarafından kabul edilmemektedir. Düşünür’ün sanata antropolojik bir bakış açısıyla yaklaşmakta dolayısıyla da sanatın hayati bir işlevinin olmadığını iddia etmektedir.⁵⁵² Her şeyi hayatın içerisine dahil etme, her şeye anlam katma ve her şeyi görünür kılma tutkusundan sanat yakasını kurtaramamıştır. Sanatın bu anlamdaki hipergörünürlüğü sanatın yanılısma ve hakikat boyutunu yok hükmüne getirmiştir. Baudrillard sanat alanındaki her şeyin aynileşmesinden ve karşıtlığın kaybolmasından rahatsızlık duymaktadır. Ona göre her şey sanat haline gelmekte ve bütün üsluplar hiçbir fark barındırmadan aynı çağdaşlık mantığına egemen kılınmaktadır.⁵⁵³ Anlaşılması güç bir umursamazlığa dönüşen çağdaş sanat bütün estetik değer yargılarının dışına taşmakta, değer yargısının imkansızlığında anlamsız bir değere dönüşmenin yollarını aramaktadır. Sadece kitle kültürü dolaşımında bulunan diğer toplumsal ve elit kültürün aksine sanatın herhangi bir anlam ve statüsünün olmadığını bilebilmektedir.⁵⁵⁴

Her şeyi çepce çevre kuşatan pornografi, arzu duygusunu nasıl yok ettiyse aynı şekilde güncel sanat da yanılısma arzusunu yok etmiştir.⁵⁵⁵ Pornografi, arzunun ölümüne yol açtığı gibi; aynı mantıkta çağdaş sanat da illüzyonun ölümüne yol açmıştır. Cinsellik ötesi göstergelerde bile rastladığımız pornografik referanslara benzer biçimde etrafımızdaki her şey çağdaş sanatın bir parçası olmuş durumda. Düşünür sanatın ölümünden bahsederken aslında birçok şeyin ölmüş olduğunu ima etmektedir. Önceleri özgün bir yanılısma alanı olan sanat artık gerçeklik değerinden uzaklaşarak simülasyon uğraşlarının ilgi alanlarından biri haline gelmiştir. Bu yönüyle sanat moda, iletişim araçları ve diğer anlam üretim biçimlerinden pek farklı olmayan bir yeniden üretim biçimine dönüşmüştür.⁵⁵⁶ Sanat aurasını kaybetmiştir; önceleri imgeleri himayesinde tutan ve güç olan sanat, yanılısamayla kardeş olan gerçeklikten uzaklaştıkça kendi yok

⁵⁵¹ Serhan Ada, “Jean Baudrillard ile Röportaj”, *Radikal Gazetesi İnternet Baskısı*, 07.05.2004.

⁵⁵² Baudrillard, *Sanat Komplosu Yeni Sanat Düzeni ve Çağdaş Estetik -1*, 73.

⁵⁵³ Ökan Eroğlu, *Baudrillard’ı Okumak*, 34.

⁵⁵⁴ Toffoletti, *Yeni Bir Bakışla Baudrillard*, 44-45.

⁵⁵⁵ Jean Baudrillard, “Sanat Dünyasının Kurduğu Komplo”, Çev., Oğuz Adanır, *Özne Dergisi*, 14. Kitap, Bahar 2011, 117.

⁵⁵⁶ Baudrillard, *Metinler ve Söyleşiler*, 150.

oluşunu hazırlamıştır. Kendi idam sehpasına tekme atan sanatın gerçek anlamda sanat değeri kazanması ise imkansız gibidir. Ona göre sanat artık sıfır derecesinde yer almakta, her şey durduk yere sanata evirilmeye başlamakta ve böylelikle de sanatın içi boşalmakta, kıymeti yok olmaktadır.⁵⁵⁷ Bundan böyle sanat eleştirilmeye değer olmaktan çıkmıştır ve sanat adına yapılan söylemlerin kıymeti harbiyesi yoktur. Ona göre modern kültür içerisinde sanat ile diğer görsel biçimleri birbirinden ayırt edebilmek neredeyse imkansız hale gelmiştir. Düşünür buna gerekçe olarak ise birbirinden ayırma referanslarının ortadan kalkmasını göstermiştir.⁵⁵⁸

Sanat asla gerçeklik meselesi olmamıştır, sanat özünde bir yanılsama meselesidir. Sanat gerçekte ortada sanat kalmadığı için değil sanat fazlalığı yüzünden ölmektedir.⁵⁵⁹ Gerçekliğin fazlalığıyla kendini gerçeklik olarak sunan sanatın fazlalığı aynı kapıya açılmakta yani simgesel anlamda ölümü getirmektedir. Mevcut güncel sanat artık meydan okuma, yanılsama, başkaldırı, ayartma, serüven, imge ile iç içe değildir. Artık sanat, tek değer ölçüsünün maddi gelir olduğu eğlence ve gösteri dünyasının tüketim nesnelere birisi olmuştur.⁵⁶⁰ Her şeyde aşırılığın mevcut olduğu simülasyon dünyasında ölen kültürmüş gibi gösterilir lakin şüpheli kimliğiyle sistemsel ütopyalara karşı duran Baudrillard asıl ölenin sanat olduğunu göstermiştir bizlere.⁵⁶¹

Sanat bundan böyle kendisini sanat yapan estetik biçimleri aşarak hiper hale gelmiş, hayal gücü ve yanılsamayla bağını koparmış, gösterge değeriyle yeni bir işlevsel anlam kazanarak duygusuz bir fayda alanına geçiş yapmıştır. Baudrillard çağdaş sanata dair düşüncelerini ortaya koyarken gerçeklikten yola çıkmıştır. Onun için sanat demek iki boyutlu biçim demektir. Önceleri sanatçı üç boyutlu dünyanın bir boyutunu devre dışı bırakarak –denilebilirse gerçeği yok sayarak- biçim aracılığıyla imgelemsel yeniden canlandırmalara ve yanılsamalara imkan tanımaktaydı. Muhatap olduğu dünya ile ilişkilerini illüzyon ve düş gücü üzerine kurarak anlamsal derinlikler oluşturabiliyordu. Ancak gelinen güncel modern evrede sanat kavramsal bir niteliğe kavuşmuş, hipergerçek olan yanılsamanın yerine geçmiştir. Hatta sıradan nesnelere ve günlük yaşamın göstergeleri bile sanat eseri niteliğiyle dolaşıma sokulmuştur. Bundan böyle

⁵⁵⁷ Eroğlu, *Baudrillard'ı Okumak*, 15.

⁵⁵⁸ Toffeletti, *Yeni Bir Bakışla Baudrillard*, 24.

⁵⁵⁹ Baudrillard, *Sanat Komplosu Yeni Sanat Düzeni ve Çağdaş Estetik -1*, 71.

⁵⁶⁰ Saraçoğlu, *Baudrillard ve Simülasyon*, 58.

⁵⁶¹ Liam Maloy, "The Illegality and Hyperreality of Mashups", *Journal of the International Association for the Study of popular Music*, Volume:1, No:2, 2010, 7.

sanatın özgünlüğünden ve ayrıcalıklı konumundan bahsedebilmemiz mümkün değildir. Çünkü sanat eserleri sanat için yapılmaktan ziyade sanat dünyasında gösterge değerin dolaşımı amacıyla yapılmaktadır.⁵⁶² Sanatın gösterge değerinin çokluğu daha fazla sayıda eserin üretimine ve imgenin gerçekliğin egemenliğine girmesine yol açmıştır. Bu yönüyle teknolojik gelişmeler ve sayısal imgeler sanat eserlerinin çoğaltımının yapılması yönüyle önemli olarak değerlendirilmektedir.

Sanat her yerde çoğaldığı gibi sanat üzerine söylemler de çoğalmış lakin sanatın özü ortadan kaybolmuştur.⁵⁶³ Eskiden yanılısama gücüne sahip olan ve sistemin kendisinden her zaman bir değer olarak çekindiği sanat gönderme değeri olarak değiş tokuş edilebilen bir şey olmaktan çıkmıştır. Artık sanatsal yapıtları okumak ve anlamlandırmaktan ziyade bu yapıtların kodlarını çözmeye ve gösterge değerlerini anlamaya çalışıyoruz. Sanat eserlerinin nevi şahsına münhasır kimlikleri ortadan kalktığı için kendi öz savunmalarını yapma imkanları kaybolmuştur. Bundan böyle sanat kendi simülasyon çizgisinde kendini aşamadığından hep yenilenen bir şey olabilmiş, sürekli kendisini tekrarlamış ve sayısız çeşitlemelere yönelmiştir. Sanatta ve estetikte artık güzel veya çirkin herhangi bir anlama sahip olamadığından -ve bizler her ne kadar zorlasak da bu ayrıma ulaşamayacağımızdan- genelimizde bir umursamama durumu söz konusudur. Bu umursamazlığın sürdürülmesinde moda ve reklamın muazzam bir katkısı var.

Göstergelerin anlam bolluğunda her şeyin sanatsal ve estetiksel olabildiği bir dönemi yaşamaktayız. Her şey artık kendisini estetik hale getirmeye başlamıştır; politika kendi estetizasyon sürecinden sonra gösteriye dönüşmüş, aynı şekilde cinsel ilişkiler de estetize edildikten sonra reklama/pornografiye dönüşmüştür; bu dönüşüm kültüründe gerçek anlamdaki sanatla karşılaşamamaktayız.⁵⁶⁴ Böylesi bir kültür biçimi, -yani dönüşüm kültürü- her şeyi egemenliğine almasını becerebilmiş bir çeşit reklamlandırma ve medyatikleştirme sürecinin adıdır. Biçim ve tür arasındaki fark giderek ortadan kaybolduğu için sanat adına hükümde bulunmak, esere ait değerlendirmelerde bulunmak, estetik referanslardan bahsedebilmek olabildiğince güç hale gelmiştir.

⁵⁶² Mezula Dragonetti, "Fazla İmge Üretimi", *Jean Baudrillard* içinde, *Özne Dergisi*, 14. Kitap, Bahar 2011, 44.

⁵⁶³ Baudrillard, *Kötülüğün Şeffaflığı Ya da Aşırı Fenomenler Üzerine Bir Deneme*, 20.

⁵⁶⁴ Baudrillard, *Transpolitics, Transsexuality, Transaesthetics*, 10.

Düşünür üretim sürecinin bittiğini ve yok oluş sürecinin başladığını iddia etmektedir. Bu yok oluş sürecinde meydana gelecek yeni toplumsal biçimin -yani kayboluşun- nasıl bir hayat şekli sunacağı muamma. İyi bir radikal varsayım ile evliyavari bakış arasında büyük bir fark var ki evliyavari görüşe herkes sahip olabildi maşallah. Olumsuzlama şekillerini salt negatif bir değerlendirme olarak görmemeliyiz. Örneğin sanatın yok oluş sürecinde olması onun yerine gelecek şeyin tamamen niteliksiz ve işlevsel olduğu anlamı taşımamalıdır.⁵⁶⁵ Böylesi bir sanat şeklinin nasıl olabileceğini kestirebilmek pek de olası değil. Ancak bilinmesi gereken bir şey var ki simgeselliğini kaybeden her şeyin değerinden bir şeyler kaybettiğidir. Ne yazık ki sanatın simgesel anlamı yok olmuştur ve yanılısama değerini kaybeden sanat bütünsel gerçekliğin sınırları içerisine dahil edilmiştir.⁵⁶⁶ Düşünür'e göre sanatta olması gereken şey; yanılısamanın mutlak gücü, gerçekliğe baş kaldırma ve gerçeğin çok uzağında imgelemsel sahneler yaratmak olmalıdır. Sanat ikonkırıcı özelliklere sahiptir. Bu durum sözcüğün gerçek anlamdaki ikonkırııcılığı değil fraktal anlamdaki ikonkırııcılığı ifade etmektedir. Modern ikonkırııcılar artık imgeleri yok eden değil imal eden kişiler olarak yaşıyor. Bu imge bolluğu imalatı içerisinde sanat insanlar üzerinde herhangi bir etki uyandıramamakta, dolayısıyla estetik bir neticeye varılamamaktadır.

Modern sanatta -ayartma dahil -oyuna sürülecek hiçbir şey kalmamıştır.⁵⁶⁷ Sanat ticari bir işletme mantığına dönüşerek yatırım ve gösteriş tüketimine dayanan bir malzeme özelliğiyle özgünlükten yoksun yeniden üretim emtiası halini almıştır.⁵⁶⁸

Çok fazla sayıda sanat eserinin üretilmesi ve bu eserlerin teknolojiyle var olan ilişkileri neticesinde sanat hipergerçek hale gelmiştir. Yeni kapitalist sistemlerde üretim ve tüketim ilişkisinin farklı bir mantığa oturması nedeniyle her şey gibi sanat da tüketilmek ve daha fazla sayıda insana ulaşabilmek için sınırsız biçimde çoğalmak zorundadır.⁵⁶⁹ Artık sanatçılar imgeleme olanak sağlayan eserlerden ziyade biçimsel olarak tüketime imkan sunan eserler üretmektedir. Ancak bu eserlerin estetikle var olan bütün bağları ortadan kalkmış, sanatın doğasındaki özgünlük ve ayrıcalıklı konum

⁵⁶⁵ Baudrillard, *Metinler ve Söyleşiler*, 153.

⁵⁶⁶ Eroğlu, *Baudrillard'ı Okumak*, 18.

⁵⁶⁷ Jean Baudrillard, "Duyarsızlığın Ötesi", Çev., Şükrü Aysan, *Lami Sanat Dergisi*, Yıl:1, Sayı:5, 1989, 4.

⁵⁶⁸ Sylvère Lotringer, "Sanat Korsanlığı", Çev., Elçin Gen ve Işık Ergüden, *Sanatın Komplosu* içinde, İletişim Yayınları, İstanbul 2002, 12-16.

⁵⁶⁹ Dragonetti, "Fazla İmge Üretimi", 40.

kaybolmuştur. Baudrillard sanat komplosundan bahsederken sanat eserlerinin anlamsızlığından, değersizliğinden ve çokluğundan bahsetmekte; işin komplo kısmına ise değersizliğin değer olarak sunulmasını oturtmaktadır.

Gerçeklikten bir parça olsa bile gerçekliği koparıp almamız gerektiği gibi aynıdan aynıyı da söküp alabilmeliyiz. İmgenin bütün çeşitleri dünyanın gerçekliğinden bir parça gerçekliği kopartıp alabilmeli, imgede bir şeyler kaybolabilmelidir. Bu kaybolmada imha ve entropinin sınırlarının iyi ayarlanması gereklidir, kayboluş etkin olabildiği müddetçe yanılısama gücünü gösterir. Sanatın ve baştan çıkarmanın cazibesi bu durumdur. Sanatın iki yönlü bir ön gerekliliği ve stratejisi olmalıdır. Bir taraftan gerçekliği imha ederek yanılısamanın muazzam içkinliğini yaşarken diğer yandan yanılısamadan bağımsız gerçekliği yok etme dürtüsüne karşı koyabilmelidir.

Sanat bir çeşit performans gösterisi olarak görünürlüğün bütün boyutlarını kendisinde toplayarak yani işlemsel hale gelerek nevi şahsına münhasır yanılısama ilkelerini reddeder hale gelmiştir.⁵⁷⁰ Sanatın artık zoraki bir görünürlüğünün ve performansının olması gerekmektedir. Bu yönüyle bakıldığında sanatın iletişim araçlarıyla aynı mantıkta hareket ettiğini söyleyebiliriz. Mutlak performans ve görünürlük hayatın bütün alanlarına sirayet etmiş durumda. Her şey görünür olmak ve bir performans sergilemek zorunda. Bu mantıkta sanat kavramının ölmüş olduğunu söyleyebiliriz. Tıpkı bedene ait beklentilerin sağlık ve organizmaların dengesinden sıyrılarak performansa dair görünüm halini alması gibi sanatta görünür olmak ve performans sergilemek zorunda bırakılmıştır.⁵⁷¹ Güzellik ve ayartmanın anlamı sadece görünür olmaya dayalı performansa indirgenmiştir. Baudrillard'ın deyişiyle "*ben yanılısamalarıyla varım*" diyen sanattan salt görüntüye dönüşen sanata geçiş yapılmıştır. Güncel sanatı en kısa yoldan Düşünür şu şekilde özetlemiştir: Modern sanat kendinde anlamsızlıklar barındıran, özünde mevcut bulunan ayrıcalıklı statüyü ve ilgiyi çoktan kaybetmiş durumda, nihai hedefi akışkan iletişim ağı, şebekeler ve etkileşim dünyası olan güncel moda biçimidir.⁵⁷²

Modern sanat denilen bir sanattan bahsedemeyiz. Çünkü modern sanat salt kendi çağdaşlığından başka hiçbir şeye gönderme yapamamaktadır. Geçmiş ve geleceğin

⁵⁷⁰ Baudrillard, *Bir Parçadan Diğerine François L'yonnet İle Söyleşi*, 127.

⁵⁷¹ Uludağ Eraslan, "Sosyal Medya Her An ve Her Yerde Görünür Olmak", *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication*, Sayı:3, 2013, 34.

⁵⁷² Baudrillard, *The Intelligence of Evil or the Lucidity Pact*, 109.

aşkınlıklarından modern sanatta söz edilmesi imkansız hale gelmiştir. Modern sanat gerçek zamanlı işlemler noktasında var olabilmekte ve yine gerçek zaman içinde kendi varlığını yok etmektedir. Bu anlamıyla çağdaş sanatın, teknoloji, dijital işlemler, reklam ve medya ile herhangi bir farkı kalmamıştır.⁵⁷³ Bakış, sahne, aşkınlık, yanılısama, farklılık gibi sanatı yansıtabilecek herhangi bir şey modern sanatta yoktur. Bu şekliyle çağdaş sanatı sanat olarak nitelemek sanatın özüne hakaret olur ve denilebilirse sanat ve dünya arasında herhangi bir fark kalmamıştır; her ikisi de aynı mantığın esiri olmuştur. Sanatın ayrımsal çizgisi ortadan kayboldu artık parçalardan oluşmuş bütüne gönderme yapan bütünsel gerçekliğin hesaplarını görebiliyoruz. Bu yönüyle sanatın fahişeleşmiş bir şekle dönüştüğünü söyleyebiliriz. Sanat soyutlama mantığı etrafında özgünlükten ziyade giderek daha fazla bütünsel gerçekliğe yönelmekte yani gerçekten daha gerçek olan şeylere ilgi duymaktadır. Gerçek anlamıyla taşınması gereken işlevi kaybeden sanat bütünsel bir gerçeklikle aynı mantığa sahip olmuştur. Çünkü sanat kendisini aşır geçen, inkar eden, anlamsal ve biçimsel açıdan farklılaştıran her şeyi yok etmiş; bütünsel gerçeklik mantığında olduğu gibi sadece kendi kendisiyle değiş tokuş edilebilen bir hale evirilmiştir.⁵⁷⁴ Bundan dolayıdır ki kendi özünü kaybeden sanat sadece kendi dünyasında kendinden söz ettirir hale gelmiş ve o alana hapsolmuştur. Salt gösterge haliyle var olan ama gerçekte var olmayan sanat tek başına suçlu sayılmamalıdır. Suçun diğer yarısını seyircide aramak gerekiyor. Seyirci çoğu kez hiçbir şey anlamadığı çağdaş sanatı önemli olarak görmekte ve tüketmektedir. İzleyici çağdaş sanatta olması gereken şeyin hiçbir şeyi anlamamak gerektiğini fark ederek kültür adlı yapıya sadık kalmaktadır. Sergilenen şeylerin önemsizliğinin bilincinde olan seyirci kültür adlı dayatmanın sanatsal kodlarını içselleştirmekte, aynı zamanda modern sanatı özümsemektedir.

Baudrillard'a göre çağdaş sanat, düşünceyle olan bağıını çoktan koparmıştır; yeni sistemde yıldız sistemi ve şöhret sanatın belirleyicisi olmuştur. Dahası bu yeni düzen öylesine güçlü bir hale gelmiştir ki kendisine yöneltilen bütün eleştirileri soğurmaya, bertaraf etmeye ve tehditleri yok etmeye muktedirdir. Modern sanat ticari işletme mantığına uygun olarak kariyer günleri, özel fırsatlar, kar getiren yatırımlar ve tüketim

⁵⁷³ Baudrillard, *Şeytana Satılan Ruh Ya da Kötülüğün Egemenliği*, 99.

⁵⁷⁴ Baudrillard, *Şeytana Satılan Ruh Ya da Kötülüğün Egemenliği*, 100-101.

mantığına uygun nesnelerin sunumu şekline gelmiştir.⁵⁷⁵ Bu durumda ise sanatla alakası olmayan her şeyin sanata dönüşebilmesi gayet doğaldır. Artık sanatı özel bağlamında değil makroskopik perspektifte her yerde görebilmekteyiz. Modern sanat özünde transestetik bir konuma geçmiştir; bunu gizleyebilmek için muazzam enerjiler harcarsa bile gerçekte sanat sahip olması gereken bütün ayrıcalıkları çoktan kaybetmiştir. Onu istediğimiz her zaman ve her yerde bulabilme ayrıcalığına sahip olduk. Kaldı ki Baudrillard sanatın hükmünün kalmadığını iddia ederken herhangi bir estetik yargıda bulunmamış; sanatın diğer şeylerden farkının kalmadığını göstermek için bu söylemleri sürmüştür.⁵⁷⁶ Sanatın sanat olmadığı iddia edilen şeylerden hiçbir farklılığı kalmamıştır. Fakat paradoksal şekilde bu durum sanatın katlanarak büyümesini ise engelleyememiştir. Yaygaralara kopartılarak sonu geldiği iddia edilen sanatın sonu gelmemiş bilakis kültürel aşırı üretim neticesinde kendini kaybedercesine çoğalmıştır.

Elit ve aydın insanların bir bölümü çağdaş sanatın bir bölümünün caydırıcı özellikler taşıdığını, hala imge ve hayal gücüne yönelik özellikler barındırdığını, estetiğe mutlak katkılarda bulunduğunu iddia etmelerine karşın çağdaş sanat Baudrillard için can çekişiyor. Modern sanat kendi tarihinden, kalıntılarından ve dışkılarında beslenmekte, son nefeslerini alıp vermektedir. Şimdilerin sanatı, geçmişin bütün formlarını ve eserlerini- hatta günümüz formlarını ve eserlerini bile- biraz oyuncu birazda kopya yoluyla kendine mal etmeyi başarabilmiştir.

İnsanlar sanattan ziyade sanat fikrine inanıyor. Telafisi mümkün olmayan bir boşluğa denk gelen sanat artık imalar, fikirler ve kavramlar dünyasına aittir. Fikir ve sanat karşılıklı olarak anlam değişikliğinin travestisi olmuştur. Fikrin, içi boş göstergelerin, yok oluşun ve imaların artıklarıyla beslenen sanat kendi tarzını oluşturarak transseksüel olmuştur. Modern sanatta estetik yanılısama, sır, ayartma, muamma ve imgeye rastlayabilmemiz imkansızdır. Hipergörünürlüğün, sanallığın ve teknolojinin egemenliğinde yanılısama gücünü kaybeden sanat gerçek anlamda bir forma sahip olamamaktadır.

Gerçekliğini kaybeden sanatın ikiyüzlü işleyişi şu şekilde işlemektedir Baudrillard'a göre: Çağdaş sanatçılar, sanatseverleri yetenekten yoksun olduklarına inandırma yoluna giderek olası tepkileri önlemeye ve kendi yaptıklarını değerli

⁵⁷⁵ Baudrillard, *Sanat Komplosu Yeni Sanat Düzeni ve Çağdaş Estetik -1*, 12.

⁵⁷⁶ Baudrillard, *Sanat Komplosu Yeni Sanat Düzeni ve Çağdaş Estetik -1*, 118.

göstermeye çalışmaktadır⁵⁷⁷ Aynı şekilde sanatseverler de “*bu eserde benim göremediğim, aklımın almadığı yanlar olmalı*” düşüncesine kapılmaktadırlar. Böylesi bir mantıkta sanatın güncel devamlılığının sağlanması amaçlanmakta, estetikten yoksunluğun gizlenilmesi hedeflenmektedir.

Modern çağda resimden söz etmek çok zor. Bunun nedeni insanların gerçek anlamda resim görememeleridir. Çünkü resim gerçek anlamda görünür olmaktan ziyade görsel olarak soğurulmayı ve herhangi bir etki bırakmadan dolaşımda bulunmayı tercih ediyor.

Soyutlama bütün sanatlar için büyük önem arz etmiştir. Modern sanatın ilk yıllarında ister geometrik isterse de dışavurumcu şekliyle resim, sanat için olmazsa olmazlarından biriydi. Ancak gelişen dönem içerisinde resim, sadece gündelik yaşantının ayniliğini, değişmezliğini ve seyreltilmiş şeklinin imgesel düzeydeki etkisini göstermek için var oldu. Yeni soyut ve yeni figürasyon akımları ve sadece biçimsel anlamda farklılar mevcuttu modern sanatta. Sanatın ve resimin ortak özelliği dünyanın mutlak bedensizleşmesinden ziyade dünyanın bayağılaşmasını sergilemeye çalışmalarıdır.⁵⁷⁸ Bu anlamda dünyanın soyutlaması bir kayıtsızlığın göstergesi haline gelmiştir ve bu kayıtsızlık ortamında bütün sanat biçimleri de aynı kayıtsızlığın devamına hizmet etmektedir. Düşünür soyutlamayı hem her şeyin bütünsel olarak yenilenmesi hem de amaçtan sapma olarak görüyor. Modernitenin ve soyutlamanın amacı, nesnelere analitik anlamda keşfini sağlamaktır yani figürasyonu ortadan kaldırarak nesne ve dünyayı sisteme tabii kılmaktır. Bu yüzden soyutlama sanat için kuvvetli bir tehlikedir.⁵⁷⁹

Hipergerçek, cool, saydam ve pazarlanabilir hale gelen bir dünyada sanat herhangi bir anlam taşıyabilir mi? Sanatın estetikleşme iddiasında bulunarak kendini yüceltmeye çalışması sanatın kendine saygı duymadığının bir belirtisi. Estetik düzey söylemi sanatın boş ve anlamsız olduğu gerçeğini değiştirmiyor. Estetik düzey hiç bir şeyi kurtarmadığı gibi sanatın vasatlığını katmerlemekten başka bir işe yaramamakta.⁵⁸⁰ Sanat, hükümsüz ve hiç olduğunu haykırmasına rağmen insanlar bunu duymamak için muazzam bir gürültü yaratmakta. Modern sanatın imgesinde değersiz bir hiçliğin olduğu

⁵⁷⁷ Baudrillard, *Sanat Komplosu Yeni Sanat Düzeni ve Çağdaş Estetik -1*, 1120.

⁵⁷⁸ Baudrillard, *Sanat Komplosu Yeni Sanat Düzeni ve Çağdaş Estetik -1*, 133.

⁵⁷⁹ Baudrillard, *Sanat Komplosu Yeni Sanat Düzeni ve Çağdaş Estetik -1*, 186.

⁵⁸⁰ Baudrillard, *Sanat Komplosu Yeni Sanat Düzeni ve Çağdaş Estetik -1*, 151.

gerçeğini saklamak için muazzam bir çaba harcanıyor. Sanatın anlamsızlığına, saçmalığına ve hükümsüzlüğüne talip olan insanlar sanattan ne için nemalandıklarını bilmeden estetik oyununu oynamakta ve bundan muazzam bir zevk almaktalar. Aslında yaşananlar sistemin insanları uyutmak için kurguladığı sanat oyunudur. El altından yürütülen bu aldatmacanın ne kadar süreceği ise belirsizliğini korumaktadır. Sırlarından koparılan lakin bir işe yaradıkları hurafesiyle dolaşımda tutulan modern sanat hızın egemenliğinde yokluğunu saklayabilmeyi becerebilmektedir.

Estetikleştirme mantığı salt sanat alanıyla sınırlı değil; artık her şeyin estetizasyon sürecine girdiği bir dünyada yaşıyoruz. Siyaset, ekonomi, iletişim kültür ve benzeri her şey estetik kavramıyla ilişkilendirilmeye çalışılıyor. Tüm davranışların, tüm yapıların estetizasyonu karşı karşıyayız. Halbuki estetizasyon bir gerçeklik değil bilakis şeylerin değere bindirilmesi, karşı karşıya yerleştirilen biçimlerin oyun olmaktan çıkartılarak bu biçimlere değer kazandırılmasıdır.⁵⁸¹ Genelleştirilmiş estetizasyon mantığında biçimlerin tükendiğini; kültür ve değer adı altında özgünlüklerin kaybolduğunu ve şeylerin tekliklerini kayb ettiklerini görmekteyiz. Hiçbir şeyin kaçıp kurtulmadığı böylesi bir sistem sonsuza kadar var olabilirmi, bilemiyoruz.

Her şeyin değerli kılındığı ve her şeye estetik bir nitelik kazandırılan dünyada insanları etkileyecek çok bir şey kalmadı. Sanatın ruhunda insanları etkilemek var lakin insanları etkileyebilecek her hangi bir sanatsal nitelik mevcut olmadığından sanatın sıfır derecesinde debelendiğini söyleyebiliriz. Sanat, siyasette olduğu gibi geçmişin tüm biçimlerini yeniden peyda etmek için çaba gösteriyor. Bu geçmişe dönüklük önceki bir eser, üslup veya tekniğin moda ve estetik terimleriyle ilişkilendirilmesi, yeniden hortlak şeklinde dolaşıma tabi tutulması ve kendi kendini tekrarlayan yinelemenin mutlaklığıdır.⁵⁸²

Mimarlıkta kesinlikle kültürel bir temel olmalıdır. Lakin bu kültürel temel bilgisayar teknolojileriyle oluşturulan mantıktan uzakta yerelliğin güzelliklerini barındıran bir anlam taşımalıdır. İllaki mimaride estetik bir yan bulmaya çalışıyorsanız bu yerelliğin kısmen kaybolan baştan çıkarıcı ruhunda ve nesnenin özünde aranmalıdır.⁵⁸³ Artık mimari bile reklam dünyası mantığı içerisine hapsedilmiş

⁵⁸¹ Baudrillard, *Tekil Nesnelere Mimarlık Felsefe*, 39.

⁵⁸² Baudrillard, *Tekil Nesnelere Mimarlık Felsefe*, 43-44.

⁵⁸³ Proto, *Mass, Identity, Architecture: Architectural Writings of Jean Baudrillard*, 137-138.

durumda. Kendini salt bir reklam modeli üzerine inşa edebilmenin derdine düşmüş olan mimaride ayartma işaretlerini bulmak imkansızdır. Şimdilerde mimaride hazır oluşturulmuş sinyallerin/teknolojinin kolaylığı ve yönlendirmesi mevcuttur.⁵⁸⁴ Mimarinin sahne özelliğiyle sır niteliğini de ruhunda taşıması gereklidir.

Düşünür mekanlara, inşa edilmiş nesnelere, mekan sarhoşluğu veren şeylere ilgi duyduğunu; bunların kendisini heyecanlandığını ve bu heyecana sebebin ise mekanın tekiliği olduğunu söyler.⁵⁸⁵ Yapılar mimari anlamda kendisini pek ilgilendirmez, Düşünür'ün asıl ilgi duyduğu şey bu eserlerin söylemeye çalıştıkları dünyadır. İkiz kuleler mimarileri yönüyle Düşünür'ün pek ilgisini çekmemiştir. Lakin bu yapılar hipergerçek bir dönemim taslağını oluşturmaları açısından bir şeyler söylemeye çalışmakta, birbirlerine referans olmaları açısından önem taşımakta, bütünsel gerçeklik dünyasını yansıtmakta hatta derinlerde klonlamanın prototipi olmaları açısından önem kazanmaktadır.

Kontrast, ekleme ve uzatma mimarinin temel nosyonlarıdır. Her şeyde olduğu gibi mimaride de söylenmemiş olanın alanına ait bir şeyler vardır ve bu söylenmemiş kısım mimariye veya herhangi bir tekil alana anlam kazandıran şeydir. Baudrillard'a göre mimari tıpkı sinemada olduğu bütünsel olarak görülen hareket birlikteliğinden ziyade birbirlerine ilave edilen sekansların ardışıklığıyla oluşturulmaktadır ve bundan dolayıdır ki sekans kavramı mimari için çok önemlidir.

Mimarlıkla ilgili iki güncel yaklaşım mevcut: klonlama ve modelleme. Bunlara bağlı kılınmak sanatın içler acısı halini göstermesi açısından önemli. Ayrıca salt enformatik mantığa göre dizayn edilen ve aşırı kolaylık mantığına göre tasarlanmış mimarlık biçiminin kabul edilebilir bir tarafı yok. Böylesi bir mimaride enformatik mantık sayısız miktarda klon ve model yapıların oluşmasına yol açar. Bilgisayar teknolojileri marifetiyle enformasyon verileriyle istediğiniz biçimde oynayabiliyorsunuz. Sadece bir parametre bilgisayar marifetiyle değiştirildikten sonra diğer bütün parametreler otomatik olarak değişiyor zaten.

⁵⁸⁴ Proto, *Mass, Identity, Architecture: Architectural Writings of Jean Baudrillard*, 141.

⁵⁸⁵ Baudrillard, *Tekil Nesnelere Mimari Felsefe*, 20.

“Harfiyet; teknik ilerlemelerin, toplumsal ve tarihsel gelişmenin ötesinde, olay olarak mimari nesnenin tamamen yorumlanamaması ya da açıklanamaması anlamına geliyor.⁵⁸⁶”

Ancak güncel eserle bakıldığında eserin harfiyeten söylediği şey ile eser hakkında söylenen şeyler arasında tezadın olduğu görülüyor. Yani tamamen tercüme edilmesi olanaksız olan tekil nesnelere neredeyse rastlanılmıyor. Baudrillard radikal mimarlığın ulaşması gerektiği noktayı bu nedenden ötürü hiçlik olarak görmektedir.⁵⁸⁷

1.3.9. Baştan Çıkarma(Ayartma), Meydan Okuma

Baştan çıkarma karşı konulması imkansız hale gelmiş bir yazgı biçimidir. Her zaman kötülüğün stratejisi olarak düşünülen baştan çıkarma genelde olumsuz bir strateji şekli olarak görülmektedir. Günümüzde cinsellik, sapkınlık, kötülük, aşırılık dolaşımında yer alırken baştan çıkarmanın bu anlamda gölgede kalması paradoksal bir durumdur.⁵⁸⁸ Doğa ve üretim baştan çıkarma için kesinlikle karşı kutupta yer alır ve baştan çıkarma için üretim ve doğa öldürücü nitelikler taşımaktadır. Baştan çıkarma, doğa ve üretim ile aynı niteliklerde bulunmamakta, özünde hile barındırmaktadır. Baştan çıkarmanın herhangi bir enerji niteliği bulunmamakta, baştan çıkarma işaret ve tören özellikleri taşımaktadır. Üretim, yorum ve doğa sistemleri baştan çıkarmayı çalışma alanlarının hep dışına doğru sürüklemiştir. Bu durum özünde baştan çıkarmanın hep canlı kalmasına ve diğer alanlar için tehdit özellikleri barındırmasına katkı sunmuştur. Tanrı'nın kurduğu düzene karşı duran baştan çıkarma her zaman için bu düzeni ortadan kaldırmayı amaçlamakta, hakikatleri yoldan çıkarmaya çabalamaktadır.⁵⁸⁹ Geneli itibariyle bakıldığında baştan çıkarmayı belirli kalıplara sıkıştırmaya çalışmak yanlış sonuçlar doğurabilir. Örneğin baştan çıkarmayı sadece cinsellikle sınırlandırmamak gereklidir çünkü baştan çıkarma cinselliğe göre çok daha eşsiz, asil ve bu anlamda değerlidir.⁵⁹⁰ Baştan çıkarma, ölüm ve ritüele dair mantıklar cinsellik mantığından çok daha güçlü haldedir. Baştan çıkarmanın kapsayıcı bir özelliği bulunmaktadır. Baştan

⁵⁸⁶ Baudrillard, *Tekil Nesnelere Mimari Felsefe*, 55.

⁵⁸⁷ Levent Şentürk, “Tekil Nesneler: Nouvel ile Baudrillard’ın Sohbetine İştirak”, *Mesele Kitap Dergisi*, Sayı:67, 2012, 45.

⁵⁸⁸ Baudrillard, *Baştan Çıkarma Üzerine*, 7.

⁵⁸⁹ Baudrillard, *Baştan Çıkarma Üzerine*, 8.

⁵⁹⁰ Baudrillard, *Baştan Çıkarma Üzerine*, 22.

çıkarma arzuyu, cinselliği ve zevki hatta ve hatta baştan çıkarma figürlerini de baştan çıkarıcı özelliklere sahiptir.⁵⁹¹ Baştan çıkarma toplumsaldan, iktidardan, disiplinden, üretimden, cinsellikten- denilebilirse sosyal yaşamda anlam oluşturan bütün her şeyden daha güçlüdür. Çünkü baştan çıkarmanın tersinme ve ölümcül olma özellikleri bulunmaktadır. Halbuki iktidar gibi sosyal yaşamda anlam oluşturduğuna inanılan değerlerin birikimli olmak ve ölümsüz olmak gibi bir amaçları bulunmaktadır. Baştan çıkarmanın gerçek olmak gibi bir hedefi asla olmamıştır. Baştan çıkarmayı güç ve güç ilişkileri kapsamında değerlendirebilmek olanaksızdır. Baştan çıkarma biriktirmesiz olması ve tersinirliğiyle üretimin ve iktidarın bütün gerçek niteliklerini aşıp geçmiştir.⁵⁹² Baştan çıkarma, söylemin anlamını elinden alan ve söylemi kendinde var olan hakikatten uzaklaştıran şeydir.⁵⁹³ Baştan çıkarma anlamı ve hakikati yoldan çıkarırken kapalı kapılar ardında oyunlar oynamaz. Baştan çıkarma gayet açık, yüzeysel ve basit bir düzenleme şeklidir. Bunu yaparken düzenlemelerinde görünümün cazibesinin ve tuzağının ayartmaya yönelik tutkulu işaretleri vardır.⁵⁹⁴ İşaretlerin baştan çıkarılarak sunulması anlama dair bütün her şeyi ortadan kaldırmaktadır. Baştan çıkarma gerçeklik olarak ölmek, bir tuzak olarak ise kendini üretmek anlamına gelmektedir.⁵⁹⁵

Düşünür için ayartma evreniyle üretim evreni birbirinden tamamen zıt şeylerdir. Değer üstüne kurulu bir dünyada önemli olan, şeylerin imalatı değil ayartılabilmesidir; amaç ürünlerin bir değer/kimlik sahibi olmasının önüne geçilerek buldukları gerçeklik evreninden onları koparmak, görünümün oyununa ve simgesel bir değiş-tokuş sürecine tabi kılmaktır.⁵⁹⁶ Ayartma denildiği zaman hep akıllara cinsel imgelemler gelse de ayartma sadece cinsel yaşamı değil hayatın tamamını kapsamaktadır. Ayartma önceleri fiziksel açıdan kendi cinsel kimliklerini belirleyebilmiş şahısların birbirlerine karşı meydan okumaları ve bu meydan okumanın tersine çevrilebilirliğinin mümkünlüğüyle sınırlıyken; sonraları cinsel kimliklerin yer değiştirebilmesini de(erilin dişile, dişilin erile dönüşebilmesi) içermektedir. Yaşadığımız dönemi Düşünür dişilin egemenlik dönemi olarak ifade ediyor. Dişilik demek, cinsel kimliklerin sonunu ve

⁵⁹¹ Baudrillard, *Baştan Çıkarma Üzerine*, 60.

⁵⁹² Baudrillard, *Baştan Çıkarma Üzerine*, 61.

⁵⁹³ Baudrillard, *Baştan Çıkarma Üzerine*, 69.

⁵⁹⁴ Baudrillard, *Baştan Çıkarma Üzerine*, 70.

⁵⁹⁵ Baudrillard, *Baştan Çıkarma Üzerine*, 88.

⁵⁹⁶ Baudrillard, *Anahtar Sözcükler*, 35.

kimliklerin eriyerek birbirlerine karışmasını ifade etmektedir. Bundan böyle cinsiyetlerin değer üzerinden karşılaştırılabilmesinin olanağı yoktur.

Ayartmada esasında kişinin kendi kendine meydan okumasını görebilmemiz gerekir. Bu tür bir meydan okuma kişiliğin taşıdığı önem ve değer sorgulanmasını içermektedir. Bu tür sorgulamalar neticesinde kişinin tamamen farklılaşması/ötekileşebilmesi ihtimali vardır. Biriktirme ve üretim sürecinin egemenliğinden kurtulabilen her şey ayartmanın ilgi alanına girebilmektedir. Arzudan çok bir arzu oyunu şekliyle ele alınabilecek ayartma bu yönüyle ticari değerden ziyade simgesel değere yakınlık göstermektedir.

Baştan çıkarmanın hükmetmeye çalıştığı evren simgeler evrenidir oysa iktidar gerçek evrene hükmetmeyi amaçlamaktadır. Bu nedenle baştan çıkarmanın sağlamaya çalıştığı egemenliği diğer egemenlik türlerinden farklı bir yere konumlandırmamız gerekmektedir. Baştan çıkarma egemenlik gücünü ortaya koyarken görünümünü kendi çevrelerinde döndürmeyi tercih etmekte; beden bu anlamda arzu derinliğini değil görünüm derinliğini tercih etmektedir.⁵⁹⁷ Yanılsamalar ve büyülenmeler dünyasının kapısını açan şey bizatihi baştan çıkarmanın kendisidir.⁵⁹⁸

“Baştan çıkarma bir oyun, cinsellik ise bir işlemdir. Baştan çıkarma bir ritüel, cinsellik ve arzu ise doğa niteliğindedir.”⁵⁹⁹

Baştan çıkarma şeyleri arzunun ufkuna çekerek tersinebilmesiyle anlamsız hale getirebilmektedir. Gökyüzü, yıldızlar, astronomi bu durumu örnekleyebilen niteliktedir. Burçlara ve yıldız fallarına gülüp geçmek büyük bir yanılgı oluşturmaktadır. Çünkü yıldızlar gökyüzünde insanlar tarafından baştan çıkarılmak için vardır. Burcunu bilmeyen bir insanın durumu içler acısıdır. Herhangi bir dizinin müptelası olmamak ve onu takip etmemek gülünç olmanıza neden olabilmektedir. Doğum tarihini bilmeyen insanların uğramış oldukları umutsuzluk durumu çok vahimdir. Doğumları belirleyen burç tarafından baştan çıkarılmamış olmak layık olduğu saygıya sahip olmamaktan daha

⁵⁹⁷ Baudrillard, *Baştan Çıkarma Üzerine*, 17.

⁵⁹⁸ Paul Hegarty, *Jean Baudrillard: Live Theory*, Continuum Press, London 2004, 68.

⁵⁹⁹ Baudrillard, *Baştan Çıkarma Üzerine*, 32.

kötü bir durumdur. Düşünür bu durumu simgesel değerini yitirme durumunun mutsuzluktan ve yoksulluktan daha kötü olduğunu söyleyerek açıklamaktadır.⁶⁰⁰

Baştan çıkarma doğası gereği sır olanı sever ve müstehcenden uzak durur. Bu sır ortamında simgesel işaretlerin etkileşiminde anlama dair bir şeyler aranmaz. Arzudan ziyade karşılıklı arzu oyunu gerçekleşmeye başlar ki bu oyun büyülenmesini ifade edebilecek hiçbir şey yoktur.

“Baştan çıkarma sır ortamında kurulur; işaretlerin kendi aralarında suç ortaklığı yapmalarını sağlayacak biçiminde anlamın yavaşça ya da birdenbire tükendiği ortamda oluşur; fiziksel bir varlıktan ya da belli bir arzunun niteliğinden çok burada kendini icra eder. Bu, aynı zamanda oyunun kuralındaki büyüleyici etkiyi oluşturur.”⁶⁰¹

Baştan çıkarma arzusunun bütün söylemlerine, ruhsal ve cinsel sözleşmelere son vermekte bunu yerine cevabın baş döndürücülüğünü koymaktadır:

“ ...asla yatırımı değil: koz, asla sözleşme değil; anlaşma, asla bireysel değil: ikil, asla ruhsal değil: ritüel, asla doğal değil: yapay...⁶⁰²”

Dünyada değişmeyen bir leitmotif vardır. O da her şeyin üretimden ibaret olduğu söylemi. Üretim, üretici güçlerin işleyişi sayesinde her şeyi belirleyendir. Baştan çıkarma ahlaki nitelikleri olmayan, anlamsız, iç derinliği olmayan, yüzeysel, gereksiz gibi görünen öylesine bir süreçten ibaret işaret ve gösterge niteliğindeki her şey olabilmektedir. Üretimin yapmaya çalıştığı şey üretmektir ve üretimin asıl amacı budur. Üretmeyen insan üretim sistemine göre ölmüş sayılsa bile asıl ölmüş olan baştan çıkmayan/çıkarılmayan, en masum şekliyle bunu istemeyenlerdir. Baştan çıkarma üretimi ele geçirdiği gibi ölümü de ele geçirmiştir. Baştan çıkarma hakikate dair bir sorunla karşılaştığında hakikat söyleminden kendini nasıl sıyracağını çok iyi bilmektedir ve bunu yaparken hiç çaba göstermemektedir.⁶⁰³ Sevmek, hoşlanmak, bağlı olmak baştan çıkarmanın masumane söylemleridir. Bu kiplerin tamamı baştan çıkarmanın esareti altına girmiştir. Baştan çıkarmayı amaçlayan kadının yapmak

⁶⁰⁰ Baudrillard, *Baştan Çıkarma Üzerine*, 89-90.

⁶⁰¹ Baudrillard, *Baştan Çıkarma Üzerine*, 98.

⁶⁰² Baudrillard, *Baştan Çıkarma Üzerine*, 102.

⁶⁰³ Baudrillard, *Baştan Çıkarma Üzerine*, 105.

istediklerinde zihinsel bir acımasızlık söz konusudur. Aslında bunu yaparken kadın kendine acımasızlık yapmaktadır. Arzu ile oyun oynayan kadın için merhamet, duraksama ve soluklanma hiçbir zaman müsaade edilmeyecek durumlardır. Erkek için kadının baştan çıkarıcılığı doğal güzellik değil; ritüel güzelliştir.⁶⁰⁴ Çünkü ritüel güzellik içrek özellikler taşımakta; doğal güzellik ise dışrak özelliklere sahip anlatımsal bir değer barındırmaktadır. Baştan çıkarmada yapaylığın hafifletilmiş işaretleri söz konusudur; bu hafifletilmiş işaretler asla salt anlam, güzellik ya da arzunun doğal anlamını içermemektedir.⁶⁰⁵

İletişim kurma noktasında her seferinde baştan çıkarmayı anlamlı hale getirmek için çaba gösteren dil kendi gizli baştan çıkarıcılığına kavuşmakta ve sonuçta sonu olmayan bir yola girmektedir.⁶⁰⁶ Bu anlamıyla dilin başarısız olmasında en önemli etkenlerden biri muhakkak ki baştan çıkarmanın zamansızlığı ve mekansızlığıdır. Baştan çıkarmayı belirli bir zaman ve mekan sınırları içerisinde tutmaya çalışmak beyhude bir çabadır. Baştan çıkarmanın nevi şahsına münhasır bir ritmi vardır. Onu bölümlenmek, zamanlara ayırmak baştan çıkarmanın anlamsız olan anlamını daha anlamsız hale getirmektedir. Baştan çıkarmanın bir anda ve bir hareketle gerçekleşebilme özelliği onun duraklamalara müsaade etmediğini göstermektedir. Birini baştan çıkarma çabası aslında baştan çıkarılmanın bir göstergesidir. Dolayısıyla baştan çıkarma ve baştan çıkarılma söylemleri aynı son kapıya açılmaktadır. Baştan çıkarmanın sırrı; ötekinin jestlerle tekrar tekrar hatırlanmasında, bu jestlerdeki yavaşlıkta, kararsızlığın şiirselliğinde saklıdır.⁶⁰⁷ Düşünür bu durumu filmlerde yavaş çekimlerle gösterilen düşme ve patlama sahnelerine benzetmektedir. Çünkü filmlerde olduğu gibi baştan çıkarmada da tamamlanmadan önce kendini özletme ve arzunun mükemmelliği söz konusu olmaktadır.

Günümüzde insanlar arasında yaşanan aşk, duygulardan uzakta aşk simülasyonu şeklinde işlemektedir. Evrensel bir tutku olan aşk tek kişinin hissettikleridir yani tek başına yaşanan bir duygudur. Oysaki ayartma için en az iki kişiye ihtiyaç duyulmaktadır. Denilebilirse ayartabilmek için ayartılmak gereklidir. Dolayısıyla

⁶⁰⁴ Baudrillard, *Baştan Çıkarma Üzerine*, 112.

⁶⁰⁵ Baudrillard, *Baştan Çıkarma Üzerine*, 112.

⁶⁰⁶ Baudrillard, *Baştan Çıkarma Üzerine*, 100.

⁶⁰⁷ Baudrillard, *Baştan Çıkarma Üzerine*, 105.

ayartma oyununda özne veya nesne olmanın ayartma mantığı açısından önemi yoktur. Her iki tarafında kendince oynadığı enerjetik bir oyun vardır.

Aşktan ayartmaya, ayartmadan cinselliğe ve cinsellikten de pornografiye gidildikçe kültürlere özgü ahlaki değerlerin bozulduğunu görüyoruz. Bu sır olanın müstehcen olmasına, duyguların itirafa, nihayetinde gösterime ve açıklamaya doğru bir gidişattır. Ayartma veya meydan okumanın görüntülere dayalı çekiciliği artık sözel iletişim şekline dönüşmüştür. İnsanlar kendileriyle cinsel ilişki kurmanızı, onları istemenizi, kendilerine bir şeyler hissetmenizi rica ediyor. “*Cinsel organınıza ilgi duyuyorum*” cümlesinin mevcut ayartma açısından hiçbir yanlışlığı yoktur.⁶⁰⁸

Ayartma iki kişi arasında oynanan ve herkesin anlayabileceği bir olguyken; aşk hiç kimsenin açıklayamadığı evrensel bir olgudur.⁶⁰⁹ Ayartma sürecinde önemli olan duygular değil sürekli değişiklik gösterebilen görünümlerdir. Ayartma ahlaksızca bir eylem, duygulardan çok uzakta yapay bir anlaşma, meydan okuma, sapkınlık ve nihayetinde karşılıklı ittifak biçimidir.⁶¹⁰

Özne sadece arzu edebilirken; nesne ise ayartmayı becerir.⁶¹¹ Senelerden beri öznenin hep şatafatlı nesnenin ise sefil bir hayat sürdüğüne inandırıldık. Yaşadığımız döneme gelene kadar bütün düşünce sistemleri özneye ait bir dünya çabası içerisindeyken; nesne öznenin hizmetinde önemsiz bir şeydi. Hiçbir düşünce yapısı nesnenin kaderiyle ilgilenmemişti. Özneye bağlı olan ve özne olmadan açıklanması mümkün olmayan nesne lain, müstehcen, kötü ruhlu bir köle olarak gösterilmişti. Güç hep özneye ilişkilendirilmişti, arzuda bile öznenin bahsedilmişti. Çünkü arzulama hakkına sahip olan öznedir, nesnenin arzulama gibi bir duygusunun olmadığı kabul edilmiştir. Ancak ne zamanki işin içine ayartma sokulduysa nesnenin de bir değer olarak kabul edilmesi zorunluluk halini aldı. Öznenin arzuladığı yerde ayartmayı becerebilen nesnedir.⁶¹² Öznenin o bilindik ayrıcalıklı konumu ayartmayla yer değiştirmeye başlamıştır. Arzulamadan bihaber olan nesne, özneyi yoldan çıkarmakta, farkında olmadan ona oyunlar oynamakta, önce baştan çıkarıp sonra reddetmekte, denilebilirse heyecan uyandırıp daha sonra düş kırıklığı yaratmaktadır. Özne tarihsel

⁶⁰⁸ Baudrillard, *Çaresiz Stratejiler*, 138.

⁶⁰⁹ Baudrillard, *Çaresiz Stratejiler*, 127.

⁶¹⁰ Baudrillard, *Çaresiz Stratejiler*, 128.

⁶¹¹ Baudrillard, *Çaresiz Stratejiler*, 144.

⁶¹² Baudrillard, *Çaresiz Stratejiler*, 145-146.

seyri içerisinde hep bir değer olarak görülmüş ve yargılamalar hep özne üzerinden yürütülmüştür. Artık ayartma oyunundaki gücü ve bilinçsiz becerisi gün yüzüne çıkan nesne, öznenin bir kenara itilmesine neden olmuştur. Artık bilgi öznesi, tarih öznesi, iktidar öznesi söylemleri üstlenecek birileri yoktur ve genelinde bunların önemi ortadan kaybolmuştur. Savunulacak bir yanı kalmayan öznenin rolünü bundan sonra nesne alacaktır. Bundan sonra bahsedilecek bir durum varsa o da nesne stratejisidir.⁶¹³ Bu nesne havsalası mevcut haliyle özneye meydan okuyan, onu nakavt etmek için son hamlelerini yapan bir düşüncedir. Nesnenin uyguladığı sır söyle açıklanabilir:

“Nesne ne istediğini bilmez, düşlediği şeye inanmaz, bir şey arzulamaz. Hiçbir şeyi sahiplenmediği gibi bir şeyleri kendi hesabına geçirme veya özerkleşme gibi sorunu yoktur. Özünde arzulayan bir varlığa benzemek istemediğinden bu durumda kendine yabancılaştırmanın ne demek olduğunu bilmesi söz konusu değildir, öyleyse kendine yabancılaştırması olanaksızdır.”⁶¹⁴

Öznenin bundan sonraki kaderi nesnenin iki dudağı arasındadır. Artık öznesiz bir dünya düşlenebilir ama bir fetiş, tılsım, gizem ve nedenselliği ters yüz eden nesnesiz dünyada yaşamak mümkün değildir.

Her şeyden önce ayartabilmek için önce ayartılmak gereklidir. Dolayısıyla ayartmayı becerecek olan tek şey olan nesne ipleri elinde tutmaktadır. Nesnenin zaten ayartmaktan başka bir mantığı, işlevi, sorunu ve düşüncesi yoktur. Ne var ki nesne bunu yaparken işin ahlaki bilincinde değildir. Nesne kendisine yüklenen köle misyonunu her zaman kendi lehine çevirerek oyunları kazanabilmektedir. Nesneyi güçlü kılan şey özne olmak gibi bir derdinin olmamasıdır. Nesne, özneleşme mantığını hiç umursamamaktadır. İpleri elinde tutan ve oyunu yönlendiren nesne, özneye güç katmak isteyen bütün mantıklara karşı güçlenerek yoluna devam ediyor. Ayartma şimdiye kadar geçerliliği hep kabul görmüş olan bilimsel geçerlilikleri de ters yüz etmiştir. Çünkü ayartmanın bilimsellikle açıklanabilir yanı bulunmamaktadır. Aynı şekilde insan bilimlerinin bütün alt disiplinleri ayartmayı bilime dair bir açıklamayla izah edememektedir.

⁶¹³ Baudrillard, *Çaresiz Stratejiler*, 147.

⁶¹⁴ Baudrillard, *Çaresiz Stratejiler*, 147.

Kaosu akılcılığın tersi olarak göstermek yanılısamalara sebep olur. Çünkü aklın ters kutbunda ayartma yer alır. Bilim belirli bir çizgiden sonra nesneye çarpmakta ve fizik yasalarının anlam veremeyeceği bir şekilde işlerliğini kaybetmektedir. Bizler hala inatla öznenin egemen olduğu ütopyik anlayışı kabul etmeye çalışsak bile son raddede öznenin nesneyi açıklama noktasında yetersiz kaldığını görmekteyiz. Özne ve nesne arasındaki bu ilişkiyi bir tür meydan okuma olayı olarak görebiliriz. Kendisinin keşfedilmesine müsaade göstermiş gibi yapan sözde edilgen nesne, uç noktalarda anlaşılması güç bir cazibe haline dönüşerek öznenin intikamını alarak meydan okumayı kendi lehine sonuçlandırabilmektedir.⁶¹⁵

Ayartmanın gerçekleşebilmesi için uzlaşma şart. Ancak uzlaşmadan önce düellonun olması gerekiyor ki ayartma gerçek anlamını kazanabilsin. Aynı mantıkta kendi öz niteliğinin ötesinde var olmasını başarabilmiş nesne düello yaratabilen şeydir; karşıtıklardan, sapmalardan, istikrarsızlıktan yolu geçmiş gerçeklik ve yanılısamaya katkı sağlayabilen şeydir nesne.⁶¹⁶ Programlanmış bir ayartmadan bahsedilmesi imkansız. Ayartmada zıtlığa, karşıtıığa dair bir töz vardır. Antagonizmaya dair bir fikrin oluşması ve bu fikrin hayata geçirilmesi ayartmayı beraberinde getirmektedir. Yani ayartmadan bir önceki aşama programlamaya ilişkindir. Ayartmada her şeyin gizli kalması esastır, sır sadece kışkırtmalarda kendisini ifşa eder. Bu yönüyle ayartma sırrı saklaması bağlamında kışkırtmanın tam zıddıdır. Kışkırtma; sırrın saklaması gereken şeylerin çelişki, skandal ve meydan okuma biçimiyle ortaya çıkarılmasıdır.⁶¹⁷ Ayartmada kural sırdır ancak her şeyin müstehcen hale geldiği, ortaya döküldüğü, hiçbir aralık, boşluk ve gizeme müsaade edilmeyen güncel dünyada artık sırdan bahsedebilmek imkansızdır. Bu yönüyle sır alanı her şeyden ziyade hiçle iç içedir. Sır estetik olarak açıklanamaz çünkü estetikleştirme adı altında her durumda şeylerin tözleri yok olup gitmektedir.

Ayartmanın gelişimini tıpkı simülakr düzende olduğu tarihsel mantıkta sınıflayabiliriz. Birinci ayartma biçiminde kural vardır ve bu ayartma düelloyla ilişkilidir; ikinci ayartma biçiminde yasa vardır ve bu ayartma diyalektik kutup

⁶¹⁵ Baudrillard, *Anahtar Sözcükler*, 66.

⁶¹⁶ Baudrillard, *Tekil Nesnelere Mimarlık Felsefe*, 26.

⁶¹⁷ Baudrillard, *Tekil Nesnelere Mimarlık Felsefe*, 34.

mantığıyla ilişkilidir; üçüncü ayartma biçiminde ise norm vardır ve bu ayartma dijital bağlantılarla ilişkilidir.⁶¹⁸

Genellikle modern toplumların modern olmayan toplumları ayarttığından bahsedilmektedir. Halbuki dikkat edilmesi gereken husus ayartmanın en az iki kişiyle gerçekleştiğidir. Ortada ayartılmaya hazır birilerinin olmaması durumunda ayartma gerçekleşemez. Çünkü zoraki olabilecek bir ayartma söz konusu değildir. Modern olamayan toplumların kendi özgül kültürlerinden kopmalarında suçu tamamen modern toplumlara atmak doğru değildir.⁶¹⁹ Bu durum modern olmayan toplumların kendi istekleriyle olmuştur.

Sadece baştan çıkarmada insanlar bilinçli olarak yanılmayı kabul edilebilir görür.⁶²⁰ Baştan çıkarmada unutulmuş hale getirilen görüntüler tekrar canlandırılmaya çalışılır. Genelinde erkek, kadın tarafından baştan çıkartılmaktadır. Dişiliğin özünde sırlar saklıyken erkekliğin özünde ise müstehcenlik vardır. Belirsizlik taşıyan her şeyde dişilik varken belirgin olan her şey erkeksidir. Dişil sadece baştan çıkarıcılığıyla tanımlanmamalıdır. Dişil, erile dair her şeyi ele geçirmek için ölesiye bir meydan okumayı tercih etmiştir. Egemenlik alanına dair her şey için erille mücadele etmektedir. Baştan çıkarmada cinsellikten bahsedemeyiz. Baştan çıkarmayı değerli kılan şey saygıdır.⁶²¹ Baştan çıkarma ile sadece metafizik tutku rekabet edebilir. Metafizik tutku bilinen bir gerçekliğin nesnel yanılmasıyla mücadele halindeyken başta çıkarma tutkusu ise öznel yanılma tutkusuyla mücadele etmektedir.⁶²²

Bilindik anlamda baştan çıkarmak/ayartmak, sevmek/nefret etmek, oyun oynamak veya ortadan kaldırmak için var olan öteki artık üretim nesnesi haline gelmiştir. Bundan böyle ötekinden bahsedildiğinde akıllara tutku değil üretim gelmelidir.⁶²³ Ötekiliği bir kader olarak kabul edemediğimizden farklılık mantığında başkalığı sürekli üretiyoruz. Ötkilik bedeni, cinsiyeti, toplumu, kültürü, ülkeyi, dini ve benzeri her şeyi ilgilendirdiği gibi yaşadığımız dünyayı da ilgilendirmektedir.

⁶¹⁸ Mike Gane, *Jean Baudrillard: Radikal Belirsizlik*, 43.

⁶¹⁹ Adanır, *Simülasyon Kuramı Üzerine Notlar ve Söyleşiler*, 69.

⁶²⁰ Baudrillard, *Cool Anılar 1-2(1980-1990)*, 60.

⁶²¹ Baudrillard, *Cool Anılar 3-4(1990-2000)*, 197.

⁶²² Baudrillard, *Cool Anılar 5(2000-2004)*, 87.

⁶²³ Baudrillard, *Tam Ekran*, 59.

Dil, yeniden canlandırma ve ayartmaya imkan sağlamaktaydı. Aynı şekilde göstergeler anlam ve yapıların ötesinde bir yere geçerek gösteren ve gösterilen arasında bir gösterge oyunuyla baştan çıkarmaya yardımcı olmaktadır. Gerçek anlamdaki ayartmanın ortadan kaybolması neticesinde gösterge ve dil baştan çıkarıcı etkisini kaybetmiş ve sahne müstehcenlik ilkesine kalmıştır, böyle bir ilke ise her şeyin pornografik bir görünüme sahip olmasına yol açıyor. Bununla birlikte dilin sayısal kodlara terslim edilmesi neticesinde dile ait bütün simgesellikler ve baştan çıkarmalar yok olup gitti.

Yazgının değiştirilmesi veya tersine çevrilebilmesi mümkün olmayan bir ayartma olduğunu söyleyebiliriz. Yazgının Semerkant'ta Ölüm⁶²⁴ hikayesinde olduğu gibi bir daireselliğe sahip olduğu açıktır. Bu anlamda başlangıç noktasından ne kadar uzaklaşırsanız tekrar o noktaya yaklaşmaktasınızdır. Gidişatını değiştirme olanağı olmayan yazgı, mantıksal olarak açıklanabilirlikten uzak; belirli bir seviyeden sonra bütün diyalektik mantığı aşan farklı bir anlama sahiptir.⁶²⁵ Yazgıda Tanrı ve birey arasında olayların tersine çevrilebilirliğini görebiliriz. Şöyle ki biz hakkımızda en doğru olan şeylerin hesabını yaparken Tanrı bizim düşündüğümüzün tam tersine bize en mantıksızmış gibi görünen şeyler sunabilir bize. Bu bir çeşit ayartma biçimidir. Yazgı denilen şey bizlerin düşlediği dünya ile bizi düşünen dünya arasındaki simgesel bir değiş tokuş oyunudur ki, bu oyunda hem bizim hem de dünyanın iç içe geçmiş olduğu suç ortaklıkları söz konusudur.

Meydan okuma baştan çıkarmanın en acımasız hallerinden biridir. İkisinin amacında da ötekini çıldırtmak vardır. Karşısındakini yok etmeyi amaçlarken kendi yok olabileme ihtimalinin verdiği sarhoşluk durumu meydan okumayı daha çılgın hale getirir. Meydan okumaya verilen karşı meydan okuma durumu karşısındakini yok etme durumunu ortaya çıkarmaktadır, bu durum iletişimde ve karşılıklı değiş tokuşta kurulan

⁶²⁴ Vaktin birinde askerinin bir tanesi pazarda gezinirken birden bire ölümle karşı karşıya gelir. Ölüm ve asker göz göze geldikten hemen sonra asker ölümün kendisinin canını almaya geldiğini düşünerek padişahın yanına koşar ve padişahın en hızlı olan atı kendisine vermesini ister. Askerin en büyük arzusu en hızlı biçimde ölümden kaçarak bulunduğu yere bir gün uzaklığı Semerkand'a ulaşmaktır. Padişah atı askere verir ve asker Semerkand'a gitmek için hemen yola koyulur. Mütemadiyen padişah en iyi askerini niye korkuttuğunu öğrenmek için ölümü huzuruna çağırır. Ölümün askeri korkutmak gibi bir niyeti yoktur. Ölüm aşırı derecede şaşırmıştır çünkü ölüm ertesi gün Semerkand'da askerinin canını almak için görevlendirilmiştir.

⁶²⁵ Baudrillard, *Anahtar Sözcükler*, 81.

ilişkiden farklıdır.⁶²⁶ Herhangi bir mantığı barındırmayan bu durum bütün değiş tokuş sistemlerini ters yüz etmekte, ritüelleşmektedir. Hem baştan çıkarmanın hem de meydan okumanın sözleşmesini mantık çerçevesinde açıklayabilme olanağı söz konusu olamaz; her ikisinin de var olabilmesinin şartı sözleşmeye ilişkin bütün her şeyin yok edilmesini gerektirmektedir.⁶²⁷ Meydan okuma ve baştan çıkarma birbirlerine çok yakın olmakla aralarında belli bir fark söz konusu olmaktadır. Meydan okuma, ötekini sizin kuvvetli olduğunuz alana çekmeyi gerektirirken, baştan çıkarma ötekini sizin zayıf olduğunuz alana çekmeyi gerektirmektedir

İnsanlık bütün değerlere yabancılaştığı gibi kendi kendine de yabancılaşmıştır. Meydan okumada ortaya koyabilecek bir hayatımızın olmaması insanlığın ölmüş olduğunu göstermektedir.⁶²⁸ Bunun yerine insanlığın güncel meydan okuma biçimi diğerlerinin bünyesine girerek duyarsızlık ve iğrençliği onlarda görebilme çabasıdır. Diğer bir ifadeyle ötekileri en az kendimiz kadar adi olmaya, değerleri inkar etmeye, şeffaf hale getirmeye, itirafa zorlayan bir çeşit meydan okuma şekliyle karşı karşıyayız.⁶²⁹

“Onları zorla bu türden davranışlar sergilemeye itiyoruz, örneğin Ebu Garip Hapishanesi’ndeki terbiye anlayışı, okullardaki türban bizi yeterince teselli edip kendi iğrençliğimizi unutturamıyor, bu insanların kendiliklerinden müstehcenleşmelerini, her şeylerini ortaya dökmelerini, pornografik bir görünüme bürünmelerini ve küresel simülasyonun bir parçası haline gelmelerini istiyoruz.”⁶³⁰

Baudrillard, Irak Savaşı sonrası Ebu Garip Hapishanesi’nde tutsaklara yapılan işkence görüntülerinin medyada yer almasından sonra Batı’nın kendisine düşman yarattığını iddia etmektedir.⁶³¹ Kitlelerin büyük bir kısmı için ortaya konulan bu görüntülerin dışa yönelik bir patlama yapması ihtimali olmadığı gibi hiç tepki verilmeyeceği anlamına gelmemelidir. Nasıl ki simülasyon düzen içerisinde

⁶²⁶ Baudrillard, *Tekil Nesnelere Mimari Felsefe*, 102.

⁶²⁷ Baudrillard, *Tekil Nesnelere Mimari Felsefe*, 102.

⁶²⁸ Baudrillard, *Karnaval ve Yamyam*, 18.

⁶²⁹ Baudrillard, *Karnaval ve Yamyam*, 19.

⁶³⁰ Baudrillard, *Karnaval ve Yamyam*, 19.

⁶³¹ Der Spiegel, “This is the Fourth World War: The *Der Spiegel* Interview With Jean Baudrillard”, Çev., Samir Gandesha, *International Journal of Baudrillard Studies*, Sayı:1, Numara:1, 2004.

Çevrimiçi: https://www2.ubishops.ca/Baudrillardstudies/vol1_1/spiegel.htm Erişim Tarihi: 17.08.2016

yanılsamaya imkan tanıyan gerçeklik parçacıkları mevcutsa aynı mantıkta Batı'ya meydan okuyabilecek ötekilerin tepkilerinin olacağını görebilmemiz gerekmektedir.

Düşmanın bütün acımasızlıklarına karşı meydan okuyabilmek için anlaşılmaz, paradoksal ve rastlantısal olmamız gerekmektedir.⁶³² Sanal, viral, dijital ve fraktal olan dünyaya karşı düşüncelerin de aynı özellikleri taşıması gerekiyor; eleştirel düşünce, diyalektik mantık, simgesel değiş tokuş, meydan okuma ve benzeri her şey sistemin bildiği şeyler olduğundan sisteme karşı farklı boşalmalar veya zincirleme tepkiler oluşturabilecek çelişkiler gereklidir. Düşünce dünyanın virallğine karşı viral özellikler taşıyabilmeli görevini tamamladıktan sonra parçacılığa geri dönmelidir. Veyahut düşünce sistemin hızlanabilmesi için elinden geleni yapabilmelidir. Dünyanın ve sistemin oyun kuralları içerisine gedik oluşturarak girebilen düşünce farklı oyunlardan ziyade sistemin kendi oyununa adapte olmalı: oyunun akışını süratlendirebilecek mutlak hızı egemen kılmalıdır.⁶³³ Düşünce bundan böyle olay yaratmaktan ziyade hızlandırma ögesi olarak iş görmelidir.

Sistemin güncel akışını hızlandırabilecek olan düşünce sonradan bir önceki aşamada itici kuvvet olarak sistemin giderek hızlanıp kontrolünü kaybedebilmesini sağlayan en belirleyici güçtür. Şeyler çağlayana yaklaşan sular gibi sonlarına yaklaşırken giderek hızlanmakta. Şeylerin giderek hızlanması belki de sonlarının önceye alınmasıdır. Sonu görebilmek için düşüncemiz sistemden, şeylerden ve dünyadan çok daha hızlı olmalıdır. Bütünsel bir gerçekliğin olduğu sistemde düşünce biçimlerini iyi oluşturmak gereklidir. Düşünce aleni veya gizli bir biçimde meydan okuma özelliklerini taşımaları, içerisinde karşı bağış düzeninden bir şeyler var olmalıdır.

1.3.10. Yasa ve Kural

Yasa kavramı belirli bir ayırım çizgisi oluşturduğu için ihlal edilebilir, buna karşılık bir oyun şekliyle algılanan kuralın ihlal edilmemesi gerekmektedir. Yasanın özünde yasaklar ve bastırımlar söz konusuysen kural, itibari ve keyfidir.⁶³⁴ Yasanın belirlenmiş bir anlam çizelgesi varken, kuralın anlam gibi bir derdi bulunmamaktadır. Yasa anlamın ve göndergenin etkisi altındaki bir metinken ve şifrelerinin çözülmesi

⁶³² Baudrillard, *Bir Parçadan Diğerine François L'yonnet İle Söyleşi*, 107.

⁶³³ Baudrillard, *Bir Parçadan Diğerine François L'yonnet İle Söyleşi*, 109-110.

⁶³⁴ Baudrillard, *Baştan Çıkarma Üzerine*, 164.

zorunluluğunu taşıırken kuralda herhangi bir anlam ve konu söz konusu değildir; dolayısıyla kuralın şifreleriyle oynamak gereksiz bir uğraştır. Kurala uyulurken hissedilen duygu baştan çıkarmanın etkisini verebilen esriklik duygusudur. Yasanın psikolojik veya metafizik herhangi bir alt yapısı bulunmamaktadır.

Kurala inanmak veya inanmamak bir problem durumu oluşturmamaktır. Önemli olan bir şey var ise o da kurala uymaktır. Oyun yasayı defeder ve ahlaki bulmaz. Her ne kadar yasa hak eşitliği kuralını uygulasa da oyunda eşit olmak gibi hukuk sistemi kurallarının müeyyidesi söz konusu değildir.⁶³⁵ Yasanın karşıtı özgürlük değil kuraldır, tıpkı nedenselliğin karşıtlığının belirsizlik değil zorunluluk olduğu gibi.⁶³⁶ Yasa kaçınılmaz olan bir kavram değildir ve anlaşmalar üzerine kurulmuştur; eşitliği farklılıklar gösterebilir.⁶³⁷ Kuralda belirleyici olan şey kaçınılmazlığıdır ve eşitliliğidir. Çünkü kural oyunu düzenleyebilen bir biçim şeklidir.

Yasa mantığında gereklilik, kural mantığında kaçınılmazlık söz konusudur. Yasa mantığında muhakkak anlaşılması gereken ve açıklayıcı bir yan varken kural bu genellemelerin dışında tutulur. Dolayısıyla kuralı insanların anlamasına gerek yoktur.⁶³⁸ Yasa yanılmayı kabul etmediğinden gerçeklik zırhına bürünmeyi tercih etmiş; kural ise yanılmayı devreye sokarak mantığı oyunun dışında tutmuştur. Yasanın insanlar için hep hafifletici yanı olduğundan eşitsizliği söz konusu olabilir; kuralda ise koşulsuz eşitlik söz konusudur. Belkide tarihin, kültürün, bilimin, dinin ve teknolojinin çok uzun zamanlardan beri sömürdüğü insanlık, oyun ve kaos kurallarıyla eskilerin sahip olduğu özgürlüğe yeniden kavuşabilecektir.

Rehine teröristin, galip gelen mağlup olanın, cellat kurbanın, efendi kölenin davasını benimseyebilirse-ve böyle bir salgın her iki kutupta evrensel bir hal alırsa- o zaman yasaların kurduğu adaletten başka bir adalet ve yasaların dengesinden daha farklı bir denge durumu ortaya çıkabilecektir.⁶³⁹ Dünya üzerindeki bütün toplumsal ve insani ilişkilerin bu şekilde tersine çevrilebilme olanağında insanlığın değer yargılarının tekrar oluşabileceğini ümit eden bir denge beklenilmelidir.

⁶³⁵ Baudrillard, *Tekil Nesnelere Mimarlık Felsefe*, 169.

⁶³⁶ Baudrillard, *Tekil Nesnelere Mimarlık Felsefe*, 185.

⁶³⁷ Baudrillard, *Kötülüğün Şeffaflığı Ya da Aşırı Fenomenler Üzerine Bir Deneme*, 142-143.

⁶³⁸ Baudrillard, *Kusursuz Cinayet*, 116.

⁶³⁹ Baudrillard, *Cool Anılar 5(2000-2004)*, 8.

Demokrasi mutlak anlamda yasalar karşısında eşit olma düşüncesine dayanır lakin dikkat edilmesi gereken nokta bu eşitliğin kural karşısındaki eşitlik kadar mutlak olamadığıdır.⁶⁴⁰ Oyunlarda baskılardan değil özgürlüklerden vazgeçilmektedir.

Çift başlı bir ahlak anlayışını yaşadığımız dünyada ticari değiş tokuşun olduğu evrene ait ahlak anlayışıyla, oyunun ve oyun kurallarının egemen olduğu evrene ait ahlak dışı bir evreni bir arada yaşamaktayız. Ticari değiş tokuşun olduğu evrende yasa geçerliyken oyunun olduğu evrende kurallar geçerlidir. Kurala uymak yasaya uymaktan çok farklı bir anlam içermektedir. Çünkü yasalar herkese eşit davranmazken kuralda herkes eşittir. Kurala uyum sağlayabilmek için bütünüyle oyunu içselleştirmek gerekir ki bu durumda oyuncu ve kural arasında ticari değiş tokuştan çok farklı dramatik bir ilişki şekli ortaya çıkar.⁶⁴¹

---

⁶⁴⁰ Baudrillard, *İmkansız Takas*, 68.

⁶⁴¹ Baudrillard, *Anahtar Sözcükler*, 27.

İKİNCİ BÖLÜM

KİTLE KURAMI

2.1. TOPLUMSALA VE SİYASETE KARŞI DURAN KİTLE

Baudrillard'ın kitle toplumu ve kitle kültürü kuramı çoğunlukla değerlendirmeye alınmamıştır. Çünkü politik evrenin yok oluşunu genelde düşünürler kabul etmemektedir. Politikanın ve toplumsalın yok oluşunu Baudrillard kitlelerle ilişkilendirmekte, bu anlamda kitleleri muazzam derecede değerli görmektedir. Gönderenlikten yoksun olan kitleleri temsil edebilecek herhangi bir toplumsal anlayış ve politik ideoloji bulunmamaktadır.⁶⁴²

Kitle kavramı, ne olduğu bilinen aynı zamanda bilinmeyen bir kavram olmakla toplumsalın iç yörüngesi içerisinde sürekli dönen ve toplumsal tarafından mknatıslanabilen sarmalanmış topluluk biçimini ifade eder. Toplumsal kavramı ise açık seçik olmayan, birden çok anlam süreci içerisinde yer bulabilen, soyut süreçlerden oluşmuş; kendinden önce var olan gerçek anlamdaki toplumsalın simgesel ve ritüel kalıntıları üzerine inşa edilmeyi başarmış, sürekli soyut yinelemelerle ayakta durabilen, sistem tarafından kitleye karşı kullanılmak istenilen yapının adıdır.⁶⁴³ Toplumsal her şeyi kendi egemenliğine almaya çalışan bir gönderene dönüşmüşse de kitle bütün gönderileri kendi kuvvesinde soğurmasını becerebilmiş bir gönderilen olmasını bilmiştir. Kitleleri etkisi altına alabilmek için durmaksızın akımsal bir çaba gösteren toplumsal, bütün mekanizmalarıyla kitleleri anlayabilmenin çabası içerisinde. Kitlelerin toplumsal tarafından mknatıslanabilmesinin hangi boyutlarda gerçekleştiği ise tamamen muamma.

Kitlelerin mknatıslanabildiği noktadaki tartışmalar bir kenara dursun kitlelerin kaygan özellikleri daha belirgin şekilde görülebilmektedir. Kitleleri etkilemek ve denetim altına alabilmek için yürütülen bütün çabalar kitlelere dokunmadan kitlelerin üzerinden kayıp gitmektedir. Dolayısıyla toplumsalın ve iktidarın kitleleri değiştirme ve dönüştürme adına yaptıkları bütün çabaların boşa gittiğini söyleyebiliriz. Kitleler

⁶⁴² Müslüm Turan, "Nihilizm ve Jean Baudrillard", *Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Sayı:11, Cilt1-2, 2007, 91.

⁶⁴³ Baudrillard, *Sessiz Yığınların Gölgesinde veya Toplumsalın Sonu*, 55.

kendilerine yöneltilen devlet, tarih, kültür ve anlam çağrılarını ışık demetleri biçiminde dalga dalga yaymaktan ziyade bu ışık demetlerini yutarak ortadan kaldırmaktadır.⁶⁴⁴ Kendi içerisinde dalga dalga yayılabilme özelliği gösteren kitle, toplumsal ve politika söz konusu olduğunda her şeyi soğurarak yok edebilmektedir.

Geleneksel cemaatlerden koparak yapısal özelliklerini kaybeden kitleler kentlerde yoğunlaştıktan sonra ideal bir referansa dönüşerek halk ismini almıştır.⁶⁴⁵ Kitle toplumsala ve politikaya ait bütün enerjileri emerek onları nötralize etmektedir.⁶⁴⁶ Bilinmesi gerek şey kitlelerin toplumsala ve siyasete ait bütün enerjileri emerek etkisizleştirebildiğidir.⁶⁴⁷ Toplumsal mantığın işlerliği noktasında iyi birer iletici olamayan kitleler daha genelinde anlam üretme, muhakeme edebilme, eleştirme ve fikirleri paylaşma noktasında sıfır derecesinde yer alıyor. Toplumsala ve politikaya ait mesajları nötralize ettikleri için kitlelerin kendileri haricindekilerle iletkenlikleri yoktur; dolayısıyla kitleler toplumsalın ve politikanın istediği şekliyle iletişim kurma yöntemlerini reddeder.⁶⁴⁸ Medya, homojen hale getirilmiş fikir ve deneyimleri üreterek bireylerin kitleler içerisinde tekilleşmesine ve yalnızlaşmasına olanak sağlayan içerikleri sunma çabasındadır.⁶⁴⁹ Ancak kitleler bütün medya içeriklerini nötralize etmekte, gerektiğinde direnmekte ve bunlardan eğlence edinmenin yollarını aramaya çalışmaktadır. Kitleler toplumsalı oluşturmak maksadıyla medyanın oluşturmaya çalıştığı sözde iletişim ortamı oyununa kararsızlık, tepkisizlik ve ters simülasyonlarla tepki vermektedir.

Kitlelerin anlama dair kavrayabilme yetenekleri ya gelişmemiştir ya da öyle bir izlenim vermeye çalışmaktadır. Mıknatıslanabilen bir özellikleri bulunmasına rağmen kitleler üzerinde anlam açısından derinlemesine bir etki uyandırmak mümkün değildir; her şey kitlelerin üzerinden akıp gitmektedir. Kitlelere uygulanan bütün çağrılar geçersiz kaldığı söylenilebilir mi? Mutlak geçerliliğiyle söylenilebilir, kitleler kendilerine gönderilen mesajların sadece işlerine gelen kısmına ilgi duymakta gerisini ise geçersiz saymaktadır. Kitleler kendilerine uygulanan çağrılarını birer ışık denetimi

⁶⁴⁴ Baudrillard, *Metinler ve Söyleşiler*, 39.

⁶⁴⁵ Baudrillard, *Üretim Aynası Ya da Tarihi Materyalist Eleştiri Yanılsaması*, 50.

⁶⁴⁶ Baudrillard, *Sessiz Yığınların Gölgesinde veya Toplumsalın Sonu*, 11

⁶⁴⁷ Baudrillard, *Metinler ve Söyleşiler*, 39.

⁶⁴⁸ Patricia Cormack, *Sociology and Mass Culture Durkheim, Mills, and, Baudrillard*, University of Toronto Press, 2002, 104.

⁶⁴⁹ Kellner, *Jean Baudrillard: From Marxism to Postmodernism and Beyond*, 69.

gibi yaymaktan ziyade çağrılara karşı duyarsız kalmakta ve ışık demetlerini emerek soğurmaktadır.⁶⁵⁰ Medyanın kitleleri bilgilendirme, toplumsallaştırma ve eğitime yönelik anlam kazandırma girişimleri kitleler tarafından reddedilmektedir.⁶⁵¹

Kitlelerin toplumsalla var olan ilişkisini nasıl değerlendirmek gerekir? Kitleler kesinlikle toplumsala ait, onunla ilişkilendirilebilecek ve onu yansıtabilen bir birliklilik değildir. Bilakis kitle toplumsalın sevmediği, uzak tutmaya çalıştığı ve her karşılaşmasında toplumsalı mağlup eden bir güçtür. Kitleyi güç haline getiren şey aslında tamamlanamamış ve tanımlanamamış olmasıdır. Toplumsalın kitleye karşı yaydığı alt etme enerjisi aralığa müsaade edilmeden kitle tarafından yok edilmektedir; bu durum toplumsalın çökmeye başladığı gerçeğini ispat niteliğindedir.⁶⁵²

İmgelemsel anlamda kitleleri yorumladığımızda onları edilgenlik ve vahşi doğallık arasında bir yere oturtabiliriz. Kitleleri değerlendirirken gözden kaçırılan en önemli nokta kitlelerin sahip olduğu gizli enerjidir; kitle, kendi içerilerinde biriktirmiş olduğu toplumsal ve politik enerji sayesinde toplumsala ve politikaya gerektiği zamanlarda ironik tepkiler verebilmektedir. Lakin kitlelerin bu gizli enerjileri özgürleşme veya temsil etme noktasındaki bir enerji değildir; zaten kitlelerin egemenliğe yönelik herhangi bir amaç ve arzuları da yoktur. Onların daha çok güncel enerji biçimlerine sahip oldukları söylenilebilir. Çünkü politika ve toplumsal günlük programlar yaptıklarından kitleler de bu günlük programlara güncel enerjileriyle karşılık vermektedir. Sözcüğün en genel ve gerçek anlamında kitlelerin sahip olduğu gizli enerjinin sessizliklerinde yattığını söyleyebiliriz. Kendilerini egemenlik altına almaya çalışan bütün stratejileri ve anlamlandırma politikalarını sessiz sedasız bir biçimde soğurarak etkisiz hale getiren kitleler bütün üretim, yayılma, genişleme biçimlerinden daha etkili olabilen tepkisiz kalmanın gücünü büyük ölçüde lehlerine kullanabilmektedir.⁶⁵³ Bu kitlelerin kendi içlerinde yaşattıkları muazzam bir güç dalgalanması çeşididir. Toplumsalın ve iktidarın sahip oldukları bütün anlam düzenleri kitlelerin tepkisizlik stratejisi karşısında aciz duruma düşmektedir. Bütün sistem bileşenleri varlarıyla yoklarıyla ve mütemadiyen artan bir biçimde kitleleri anlam

⁶⁵⁰ Baudrillard, *Sessiz Yiğmlerin Gölgesinde veya Toplumsalın Sonu*, 12.

⁶⁵¹ Horrocks, Jevtic, *Introducing Baudrillard: A Graphic Guide*, 136.

⁶⁵² Horrocks, Jevtic, *Introducing Baudrillard: A Graphic Guide*, 15-16.

⁶⁵³ Baudrillard, *Metinler ve Söyleşiler*, 39-40.

referansı çerçevesinde tahakküm etmeye çalışırken sistemlerin tamamı sessizlik stratejisi yüzünden her seferinde hüsrana uğramaktadır.

Tepkisiz olabilme yetenekleri kitlelerin gücünü temsil etmektedir. Çünkü tepki vermek sizi yönlendirmeye veya anlam uyandırmaya çalışanların ekmeğine yağ sürmek demektir. Batı modernliğinin temel bir parçası olan kitle kavramı, bilimsel çözümlenmelerle incelenebilecek kadar basit değildir. Hem geleneksel hem de yenilikçi metotlar kitleleri anlayabilme noktasında hüsrana uğramıştır. Kitlelerin tepkisiz kalma durumları kitlelerin tepkisiz olduğunu mu göstermektedir? Hayır, kitlelerin her zaman için gizli bir enerjileri vardır. Buzdolaplarında dondurdukları ve sürekli muhafaza ettikleri bir toplumsallık ve bu toplumsallığa ait bir enerji yer almaktadır. Ve zamanı geldiğinde sessiz bir çoğunluk olarak nitelendirilen bu yapılanmanın tarihin seyrini değiştirebileceğine dair bir inanış var. Halbuki bu durum toplumsalın hüsnü kuruntusudur. Çünkü kitlelerin ne geçmişte ne şimdi ne de gelecekte yazabilecekleri bir tarih bulunmamaktadır.⁶⁵⁴ Kitlerin özgürleşmek gibi bir amaçları ve anlamları muhakeme edecek bir düşünce yapıları yoktur. Arzuları sadece göstergeler aracılığıyla eğlenebilmektir. Kendilerine ait bir güç tanımlaması yapılacaksa o da güncel/geçici bir enerjilerinin olduğu gerçeğidir. Sahibi oldukları bu enerjiyi ise sadece anlamları emerek, yok ederek ve kendi istekleri için eğlenerek harcamaktadır. Mevcut tüm anlam sistemleri kitlelerin kendi özgün iç dalgalanma biçimini anlayabilmek için olağanüstü çaba harcamaktadır. Ne var ki gösteren ve gösterilenler hiçbir zaman için kitle bir anlam değeri taşıyamamaktadır. Kitle sadece göstergeleri anlamsız şekilde görerek enerjisini hoş vakit harcamaya çalışmaktadır. Toplumsalın işin içinden çıkamadığı nokta kitlelerin bunu bilinçli mi bilinçsiz mi yaptığıdır.

Kitlelerin toplumsala ve siyasete karşı tepkileri sessizlik ve pasiflik stratejileridir ki Baudrillard bu stratejinin medyanın simülasyon kodlarını emdiğini ve iletişim araçlarının kod mantığını zayıflattığını düşünmektedir. Böyle bir direniş biçimi ne olursa olsun Düşünür için kıymete değerlidir. Medyanın insanları yabancılaştırması ve kod terörizmi uygulamasına karşılık kitlelerin sessizlik stratejilerini sistemden kurtulmanın bir yolu olarak gören Düşünür, kitleleri hep değerli olarak addetmiştir. Çünkü mevcut güncel kapitalizmde bütün toplumsal referanslar ve ideolojiler sisteme hizmet etmektedir. Bilginin dahi sisteme köle olduğu mevcut dizgede gerekirse cehaleti

⁶⁵⁴ Baudrillard, *Sessiz Yığınların Gölgesinde veya Toplumsalın Sonu*, 12.

kurtuluş ümidi olarak görmeliyiz.⁶⁵⁵ Ayrıca kitlelerin sessizlik ve pasiflik felsefesini özünde bir çeşit meydan okuma stratejisi olarak değerlendirmeliyiz.

Politika sürekli anlamın egemenliğini kurarak toplumsal yapıyı amaçlamaktadır; kitle ise bütün anlam oyunlarına istediği şekilde yön vermekte, bu oyunları yansız hale getirmekte ve tepetaklak etmektedir.⁶⁵⁶ Kitlenin anlam üretimi ve konuşmayı reddetme biçimi Düşünür tarafından *direnış stratejisi* olarak adlandırılmaktadır. Kitle, sistemin mantığını kendi mantığı şekline uyarlamasını becerebilmiştir. Şöyle ki kitle, sistemin mantığını sisteme direnmek amacıyla kullanıp bir tür reflektör işleviyle anlamı hiç etkilenmeden sistemin kendisine geri göndermektedir.⁶⁵⁷ Yaşadığımız dönemde kitleleri kesinlikle yeniden ve en az eskisi kadar abartılmış boyutlarda anlam ve söz üretimi beklemektedir.⁶⁵⁸ Baudrillard kitlelerin direniş biçiminin herhangi bir sınıf mücadelesiyle ilgili olmadığını düşünmektedir. Ona göre kitleler açık hedef olmayarak aslında yeni bir devrimin umut taşıyıcılarıdır.⁶⁵⁹

Kitle ve politika arasında süregelen rekabetin henüz galibi veya mağlubu belli değildir. Düşünür'e göre depolitize konumda bulunan kitleler politikanın gerisinde değil ilerisinde bir yerdedir.⁶⁶⁰ Günlük yaşamları içerisinde safça bir yaşam sürdürdükleri dile getirilen kitleler politikanın sonu noktasında çoktan bir karara varmış durumda.⁶⁶¹ Kullandıkları dil nasıl ki dilbilimi aşmışsa politikadan uzak durmaları da politikayı çoktan aşmış olduklarını göstermektedir.

Kitelere sunulan anlam kodları yoğunluğunda kitlelerin er geç toplumsallaşabileceklerini düşünmek politikanın en büyük yanılığsıdır. Şimdiye kadar kendilerine sunulan bütün anlamsal kodları soğuran, paramparça eden ve nihayetinde yok eden kitleler anlamsal ultimatolara karşı eğlence istemlerini her zaman için karınlarından konuşarak – yer yer de yüksek sesle- söylemesini bilmiştir. Anlamın her zaman için tehlikeli bir yanının olduğunu hisseden kitleler eğlencenin zararsızlığına kendilerini fazlasıyla inandırmış durumdadır.

⁶⁵⁵ Poster, *Jean Baudrillard: Selected Writings: Second Edition*, 7

⁶⁵⁶ Baudrillard, *Sessiz Yığınların Gölgesinde veya Toplumsalın Sonu*, 37-38.

⁶⁵⁷ Baudrillard, *Simülakrlar ve Simülasyon*, 128.

⁶⁵⁸ Baudrillard, *Simülakrlar ve Simülasyon*, 128.

⁶⁵⁹ Yibing, *Derrida'nın Marx Hayaletleri Baudrillard ve Debord'un Yeni Toplumu*, 241.

⁶⁶⁰ Baudrillard, *Sessiz Yığınların Gölgesinde veya Toplumsalın Sonu*, 38.

⁶⁶¹ Baudrillard, *Sessiz Yığınların Gölgesinde veya Toplumsalın Sonu*, 38-39.

Doğruluğu ve yanlışlığı her zaman tartışılan ve kehanete benzeyen söylemleriyle varlığını sürdüren kamuoyu yoklamaları hava tahmin raporlarına benzemektedir. Her zaman kesin tahminler yürütemeseler de insanlar bu raporlara kesinkes inanmamakla birlikte bu raporların sık sık sunulmasını istemektedir. Hatta sonuçları yanlış olduğunda bile bu tahminlere karşı çıkılmamaktadır. Çünkü hava tahmin raporlarında ahlaki bir yan aranmamaktadır. Benzer şekilde kamuoyu yoklamalarının da ahlaki bir tarafının olmadığını söyleyebiliriz. Kamuoyu yoklamalarını sonuçları ile gerçeklik ters düştüğünde kamuoyu yoklamalarına itiraz edilmemekte ve sonuçlara karşı çıkılmamaktadır. Yalan, kuyruklu yalan ve istatistiksel yalan mantığını bilen bir insan sadece ve sadece kaderine inanmalıdır. Kamuoyu yoklamalarını ve özelde istatistikleri bu derece güncel tutan ve bunlara önem verilmesini sağlayan şey sonuçlarının nesnel olması değil, farkında olmadıkları bir mizah oyununa malzeme olmalarıdır.⁶⁶²

Artık toplum, kültür, ahlak ve haber adına filme alınan, kurgulanan, sunumu yapılan, tartışmaya açılan ve düzeltimi yapılan her şey müstehcendir. İnsanların kendi özel yaşamları hakkında zorla konuşturulmaya çalışılması bu ahlaksızlığa örnektir. Katılımı sağlama, duyarlı kılmaya sevk etme, iletişim oluşturma, bağlantılı olma durumları zararsız görünen müstehcenliklere örnek verilebilir. Kamuoyu yoklamaları ve istatistiklerin yapmış oldukları müstehcenlikte zararsız müstehcenlik sınıfına girebilir. Bu zararsız müstehcenlikle kitlelere sırları söyletilmeye çalışılmakta, kitlelerin sessizliklerinin bozulması amaçlanmakta ve insanlar iletişim sürecinin terminallerinden biri olmaya zorlanmaktadır.⁶⁶³ İletişim terminallerine dönüşmesi beklenen bireyler sistemin oyununu bazen tersine çevirmekte bazen de muazzam boyutlarda ters simülasyonlarla politikayı yanılgıya uğratmaktadır.

Kitleleri konuşturmaya çalışan politik düzen onları ayartmaya, kendi yanına almaya, konuşturmaya ve güvenlerini kazanmaya çalışmaktadır.⁶⁶⁴ Kitle ise bu talebe hiçbir arzu belirtisi göstermeden karşı durmaktadır. Kendi nevi şahsına münhasır bir bilinçaltı olan kitlelerde aktif olmayan ve anlaşılması çok zor bir güç bulunmaktadır. Siyaset dünyası ve bunların siyasi söylevlerini umursamayan bu insanlar bilindik politikayı anlamsızlaştırmış ve politikanın işlerine çomak sokmuştur. Sistemin sahip

⁶⁶² Baudrillard, *Çaresiz Stratejiler*, 118.

⁶⁶³ Baudrillard, *Çaresiz Stratejiler*, 77.

⁶⁶⁴ Baudrillard, *Çaresiz Stratejiler*, 120.

olduğu hızlandırıcı güç kitlelerin bu tepkisizliğine ve umursamazlığına son verebilmek için sayısız haber, gösteri, reklam, siyasi program sunsa bile bunların sunumu kitleleri iyice tepkisizleştirmekten başka bir işe yaramamıştır.⁶⁶⁵ Sözün içinde kaybolup giden sessizlik gibi nesne-kitle muazzam bir enerjiye ve güce sahiptir. Politik senaryo artık tersine dönmüştür. Çünkü artık kitleler iktidarın dümen suyundan ilerlemek yerine can vermek üzere olan iktidarlara peşlerinden sürüklenmektedir.⁶⁶⁶ Gereksinim kavramının aynı totolojik düzlemlerde ele alınmasının nedeni rastlantılarla açıklanabilecek bir durum değildir. Totolojik tekrarlardaki gereksinim söyleminin amacı hedeflenen kitleye akılcı sunumlar vasıtasıyla politik ideolojiyi benimsetmeye çalışmaktır.⁶⁶⁷

Aralıksız süren haberlerin ve iletişim araçlarının sunmuş olduğu ileti yığınının amacı kitlelerin ironik gücünü ortadan kaldırmaktır. Anlamanın ortadan kaldırmanın ilk şartı olduğunu öğrenen sistem, enformatik, medyatik, iletişimsel ve ağa ilişkin bütün strateji ve gücünü çekiciliği her geçen gün artan sessiz kitleleri bir parça dahi olsa anlayabilmek için harcamaktadır.⁶⁶⁸

Kitlelere umursamaz ve vurdumduymaz olma hakkı iktidar güdümlenmesi yoluyla mı verilmiştir yoksa kitlelerin kendi içerisinde soğurulmuş güçleri bitkinlikler mi ortaya çıkarmıştır? Baudrillard, bu sorunun cevabını her iki bakış açısını da yanlış gördüğünü söyleyerek açıklamaktadır:

“ Bütün çözümlenmeler yalnızca iktidarın güdümlenmeyi bütün gücüyle elinde tuttuğunu, öte yandan ise anlaşılabilir bir şekilde komaya girmiş bitkin bir kitle olduğunu öne sürüyor. Gerçekten bunların hiçbiri doğru değildir. Her iki bakış açısı da yanlıştır. Çünkü iktidar gerçekte kimseyi güdümlenmemektedir. Kitlelerse ne yollarını şaşırılmışlar ne de gülünç duruma düşmüşlerdir.”⁶⁶⁹

İktidarlara çeşitli gösteriler sayesinde kitleyi uyuttuğunu zannederek mutlu olmaktadır. Halbuki kitle uyutulmamakta yer yer bunu istemekte veya uyuma

⁶⁶⁵ Baudrillard, *Çaresiz Stratejiler*, 121.

⁶⁶⁶ Baudrillard, *Çaresiz Stratejiler*, 121.

⁶⁶⁷ Baudrillard, *Gösterge Ekonomi Politikası Hakkında Bir Eleştiri Üzerine*, 67.

⁶⁶⁸ Baudrillard, *Çaresiz Stratejiler*, 122.

⁶⁶⁹ Baudrillard, *Sessiz Yığınların Gölgesinde veya Toplumsalın Sonu*, 20.

simülasyonu gösterisi sunmaktadır. Kitlenin bu bağlamda sisteme karşı ters bir simülasyon gücü olduğunu unutmamamız gerekiyor.

Kitleler her yöne doğru ulaşabilmeleri sayesinde toplumsal ve politikayı çökertebilmektedir. Çoklu kutuplaşma özelliği gösteren kitlelerin birbirlerinden uzaklaşmaları ve gerektiğinde yaklaşımları sistem açısından büyük bir boşluğun oluşmasına neden olmakta ve bu boşluğu anlayamayan sistemler ise büyük güç kaybı yaşamaktadır.⁶⁷⁰ Atomların boşlukta dolanmalarına benzer biçimde anlam bu uç kutupların arasında dolaşarak yok olup gitmektedir. Kitlelerin sessizliklerinin ve tepkisizliklerinin bir güç olduğunu söylemiştik. Bu durum kitlelerin söyleyecek hiçbir şeylerinin olmadığı anlamına gelmemelidir; kitleler konuşmamanın ve sessizliğin gücünü keşfettiklerinden sözsüz ve sessiz kalmaktadır.

Politik olanla toplumsal olan 18. yüz yıldan itibaren ekonomi denen göstergeyle birbirlerine bağlanmış ancak 21. yüz yılın başından itibaren çökmeye başlamıştır.⁶⁷¹ 18.yüzyıldaki Fransız Devrimi'nden sonra politika bir ivme kazanmış ve beraberinde toplumsal da kendi yörüngesine dahil ederek gelişimini sürdürmüştür. Ancak gelişen zaman sürecinde politika bir gösteri alanına dönüşmüştür. Politika, gösterisini ortaya koyarken eş zamanlı olarak anlamı da devreye sokmaya çalışmış lakin anlam o dönemki toplumsal tarafından kabul görmemiş ve ayrılmalar oluşmuştur. Bu ayrılmalara müteakip toplumsal, kitle haline dönüşerek politikayla arasına mesafeler koymuştur.

Toplumsalın politikayla var olan ilişki fiziksel ve zihinsel anlamda hangi sonuçları doğurmuştur? Düşünür'e göre toplumsalın sonu gelmektedir, toplumsal enerjisini kaybetmiştir ve özgünlüğü kaybolmaya başlamıştır. Toplumsalın tarihi misyonu ve idealist perspektifi ortadan kaybolurken politika da yok olmaktadır. Toplumsal artık anonimleşmiş denilebilirse homojenleşmiş kitle olmuştur.⁶⁷² Politika ilk başlarda sosyolojik bir düzenleme alanını temsil ederken zamanla temsil özelliğini kaybetmiştir. Sürekli yeniden biçimlendirmelerle, aynı sistem içerisinde aynı göstergeleri çoğaltan politika belirli bir gerçeklik olgusundan uzakta hiçbir şeyi temsil etmeyen bir hüviyet kazanmıştır.⁶⁷³ Politika bir gönderen olarak kendi kodlarını

⁶⁷⁰ Baudrillard, *Metinler ve Söyleşiler*, 41.

⁶⁷¹ Baudrillard, *Sessiz Yığınların Gölgesinde veya Toplumsalın Sonu*, 22.

⁶⁷² Baudrillard, *Sessiz Yığınların Gölgesinde veya Toplumsalın Sonu*, 24.

⁶⁷³ Baudrillard, *Sessiz Yığınların Gölgesinde veya Toplumsalın Sonu*, 25.

oluştururken kitlelerin düşsel gücü gerçeğini göz ardı etmemeliydi. Lakin özne nesnenin gücünü hesaba katmadan harekete geçmişti.

Hem politik hem de tarihsel açıdan incelendiğinde kitlelerin hiçbir zaman için bilinçli sayılabilecek yöntemleri tercih etmedikleri görülmektedir. Her zaman sorumluluk almaktan uzak duran kitleler için bir seçim yarışması veya spor müsabakası izlemek arasında fark bulunmamaktadır. Politika her ne kadar kitlelerin edilgen olduğu noktasında kendi kendini ikna etmeye çalışsa da kitle, politikaya dair her şeyi oyun olarak görerek politikanın anlamını soğurmaktadır. Kitle anlamında halk seyirci konumuna geçerek film, maç, çizgi roman modellemesinde olduğu gibi politikayı tiyatral bir model haline getirmiştir.⁶⁷⁴ Politika sürekli olarak anlamın egemenliğini kurarak, toplumsalı kurmayı amaçlarken kitle ise bütün anlam oyunlarına istediği şekilde yön vermekte, anlamı nötr hale getirmekte ve tepe taklak etmektedir.⁶⁷⁵

Kitleler toplumsalın aynası olmanın çok uzağında yer alır. Ne münasebet toplumu yansıtmak. Bilakis toplumsala ait hiçbir şeyi kabul etmeyen kitleler toplumsala ait her şeyi yok etmenin çabası içerisindedir. Toplumsala ait olan her şey her seferinde kitleye çarparak kırılmaktadır.⁶⁷⁶ Toplumsala ait bütün enerjileri/dalgaları yakalayan, soğuran, yönünü değiştiren ve yok eden kitleler anlama dair her şeyi sessizlikleriyle değersiz hale getirmektedir.

Bundan böyle toplumsalın hiçbir enerjisinin olmadığını söylemekte hata yoktur. Özgünlüğünü kaybetmiş olan toplumsalın tarihsel değeri ve ideolojik perspektifi yok olup gitmiştir. Toplumsal, politik bir sistemin egemenliğini perçinlemek için çaba göstere göstere sonunda ölümle yüzleşmiş; aynı yüzleşme de toplumsal politikayı da ölümün kucağına atmasını bilmiştir. Toplumsal artık vıcık vıcık olmuş, lümpenleşmiş, buharlaşmış ve anonimleşmiştir. Toplumsalın ölümü kitlenin sağlığına katkı sağlamıştır, diyebiliriz. İletişim araçları ve sistem kendi kontrolleri dışında toplumsalın ölmesine yol açmışlar ve yine kendi kontrolleri dışında sosyolojik referanslardan münezzeh bir yığının yani kitlenin tarih sahnesine çıkmasına sebebiyet vermişlerdir. Sistem artık bütün varlığıyla(özellikle de iletişim araçlarını devreye sokarak) kitleleri toplumsal hale getirebilmek için mücadele etmekte anlam ve kod çerçevesinde onları bir arada tutmaya

⁶⁷⁴ Baudrillard, *Sessiz Yığınların Gölgesinde veya Toplumsalın Sonu*, 37.

⁶⁷⁵ Baudrillard, *Sessiz Yığınların Gölgesinde veya Toplumsalın Sonu*, 37-38.

⁶⁷⁶ Baudrillard, *Metinler ve Söyleşiler*, 42.

çalışmaktadır. Ne var ki sistemin çabası beyhudedir; politika, birey ve toplumsal yok olmuştur tam aksi şekilde ise kitle giderek büyümekte büyürken de güçlenmektedir. Dolayısıyla şunu söylemekte hata yoktur Düşünür'e göre: Kitleler diğer bütün araçlardan daha güçlü ve anlaşılmazdır. Kitle iletişim araçlarıyla sunulmaya çalışılan kodlara karşı, kitleler tarafından anlama direnme gibi bir strateji geliştirilmiştir. Baudrillard bu durumu iletişim araçlarının istemeden sisteme karşı gelmesi ve kitlelerin bu araçlar sayesinde güçlenmesi olarak görmektedir.

Kitleler için anlamı dolandırma olanaksızlığına ilişkin verilebilecek en iyi örnek Tanrı örneğidir.⁶⁷⁷ Çünkü kitlelerde Tanrı düşüncesi yerine, sadece belirli zamanlarda sınırlı olabilen ve ibadet yerleriyle kısıtlandırılmış bir Tanrı simülasyonu vardır. Kitleler her daim bir Tanrı düşüncesi yerine Tanrı imgesini kabul edilebilir görmüştür.⁶⁷⁸ Tanrı imgesine olanak sağlayan simülasyon anlayışı anlam oluşturma bağlamında sadece ibadet yerlerinde mevcuttur. Ritüellik toplumsallıktan daha üstün bir şeydir. Toplumsallık, insanların kendi aralarındaki düzen ve değiş tokuş ilişkileri için ortaya çıkardıkları henüz yeni ve baştan çıkarıcılığı çok başarısız olan bir yapıdır.⁶⁷⁹ Ritüellik ise toplumsala kıyasla çok daha geniştir. Sadece canlıları değil hayvanları ve ölüleri hatta ve hatta doğayı da kapsamaktadır. Çünkü doğanın kendi içerisindeki süreçleri, geri dönüşleri, uğradığı felaketler gibi özellikleri ritüel işaretler barındırmaktadır. Kitleler için inanç düşüncesi yerine dini ritüeller hep belirleyici olmuştur. Boş inanışlar, günlük yaşam içerisinde şeytani düşünceler, kul hakkı yeme gibi ahlaki olmayan durumların kitleler için Tanrı kapsayıcılığında bir anlamı yoktur. Çünkü Tanrı sadece ibadet yerlerine ve zamanlarına hapsedilmiştir. Günlük ayinler, ruhani nümayişler ve ahlak yapısı Tanrı adına yüceltilmiş anlamı başarısızlığa uğratmaktadır.⁶⁸⁰ Dini fantastik bir şekilde farklı alanlara yönlendiren kitleler, anlam yerine büyüye yönelerek gerçekliği de emerek yok etmiştir.

Enerjilerini ahlaki toplumsallaştırma düşünüyü gerçekleştirmek için hazırlayan sistemler işin başındayken kaybetmeye başlamış toplumlardır.⁶⁸¹ Baudrillard'a göre bu

⁶⁷⁷ Baudrillard, *Sessiz Yığınların Gölgesinde veya Toplumsalın Sonu*, 14.

⁶⁷⁸ Baudrillard, *Metinler ve Söyleşiler*, 41-42.

⁶⁷⁹ Baudrillard, *Baştan Çıkarma Üzerine*, 111.

⁶⁸⁰ Baudrillard, *Sessiz Yığınların Gölgesinde veya Toplumsalın Sonu*, 15.

⁶⁸¹ Baudrillard, *Sessiz Yığınların Gölgesinde veya Toplumsalın Sonu*, 85.

tür girişimler her zaman başarısızlıkla sonuçlanacaktır ve bunu hedefleyen düzenler hedeflerine ulaşamayacaklardır. Kısacası toplumsal asla gerçekleşmeyecektir.

Kalıtıl formüllerin insan görünümünde birleşmiş halini alan klonlar, kitlelerin düzeneklerine ve zihinsel işleyişlerine benzerlikler göstermektedir. Kitlelerin kendi içerisindeki düzen, ötekileri muhatap almadan aynılıklar içerisinde işlemektedir.⁶⁸² Dışarıdan gelen emirlere kapalı olan ve ne yaptığı tam belli olmayan kitleler kendilerini çekip çevirmeye ve kendilerini baştan çıkarmaya çalışan bütün çabaları soğurarak defetmiştir.⁶⁸³ Aynı durum klonlarda da görülmektedir. Klonların kendi içerisinde bir yapıları söz konusudur ve klonlar dış müdahalelere karşı tepkisizlik simülasyonu gösterir.⁶⁸⁴

Üretim mantığının olduğu yerlerde şiddet ve yıkıcı eylemlere karşı şiddet kullanılarak bu eylemler zapturapt altına alınabilir. Ancak şebeke, ağ, kombinatuar, bağlantı, iletişimasyon, vizyon, ışık, devre ve akımlardan oluşan bir evrene uygun düşen şey, tersine çevirme ve içe yönelik kaynamadır.⁶⁸⁵ İçin için kaynama sürecini kurumlarda, toplumsalda, iktidarlarda, hükümetlerde kısacası hayatın devam ettiği her yerde görebilmekteyiz. Günümüzde hiç ara vermeden insanlıktan daha hızlı bir geri dönüt (*feed back*) süreci yaşanmaktadır. Gelişmiş OLAP küpüne benzer bir denetim mekanizmasının olduğu yerlerde kurumlar (iktidar da dahil) karmaşık hale gelerek için için kaynamaya başlamıştır. Toplumsalın tersine çevrilmiş hali olan kitleler için için kaynama sürecini başarılı bir şekilde kendi mantıklarına uyarlamıştır. Çünkü dışa dönük kaynamalar (miting, boykot ve devrim gibi) sistemin kitleleri anlayabilmek zaten beklediği tepkilerdir.

Her şey alınıp gidildiğinde geriye hiçbir şey kalmaz mı, yoksa her temas muhakkak bir iz bırakır mı? Gerçek, yerini gerçekten daha gerçek bir gerçeklik imgesine bırakıp gittikten sonra geriye gerçeklik adına hiçbir şeyin kalmadığını söylememiz yanlıştır. Aynı mantığı toplumsal içinde söyleyebiliriz. Yani toplumsal yerini kitlelere bırakıp yok olsa bile muhakkak toplumsala ait bir şeyler bırakmaktadır. Dolayısıyla gerçeğin veya toplumsalın ortadan kalkması bunlara dair hiçbir şeyin kalmadığı anlamına gelmemelidir. Hatta gerçekliğe ve toplumsala ait bu kalıntılar

⁶⁸² Baudrillard, *Baştan Çıkarma Üzerine*, 212.

⁶⁸³ Baudrillard, *Baştan Çıkarma Üzerine*, 213-214.

⁶⁸⁴ Baudrillard, *Baştan Çıkarma Üzerine*, 214.

⁶⁸⁵ Baudrillard, *Simülakrlar ve Simülasyon*, 107

küllerinden yeniden doğarcasına gerçeği ve toplumsalı yeniden ortaya çıkartma çabasındadır.⁶⁸⁶ Ancak bu yeniden ortaya çıkarma kalıntı boyutunu geçememektedir. Yani gerçeğin sonsuza kadar hayal düzeyinde kalacağını söylememiz gerekiyor.

Toplumsal tarafından rehin alınmaya çalışılıyor. Toplumsallaşma sürecine katılarak sermaye, sağlık, arzu, iletişim, kültür, ahlak ve siyasetinizi toplumsalın istediği doğrultuda yönlendirmez iseniz yok olup gitmeye mahkûm bırakılırsınız.⁶⁸⁷ Toplumsallaşan insanlar belirli bir imgeden yoksun tamamen nesne boyutuyla ele alınması istenen varlıklardır. Lakin simülasyon sisteminde katılma yerine ortaya koyulan katılmış gibi yapma durumu sistemi aciz hale getirmiştir. Toplumsala ve politikaya katılmış gibi görünen kitleler gerçekte hem toplumsalın hem de politikanın sonunu hazırlamaktadır.

Reklam, kendinden geçmiş tüketim nesnelere sunmakta tüketim sonucunda izleyici de kendinden geçmektedir. Marka ismini verdiğimiz anlamdan, içerikten ve belirli bir biçimden yoksun tüketim modeli neticesinde nesnelere tüketilmesi, insanların kendinden geçmesi değer yargılarını da kendinden geçirmiştir. Toplumsal yaşam içerisinde insanlığın ilgi alanında bulunan din, sanat, toplumsal ve benzeri her şey kendinden geçmiş haldedir. İnsan yaşantısının kendinden geçmiş halinin en önemli ve aşkın hali kitlelerdir. Artık toplumsalın aşıp geçilmesiyle toplumsalın kendinden geçmiş hali olan ve toplumsaldan daha toplumsal olan kitlelerle karşılaşmaktayız.⁶⁸⁸ Toplumsal mantığa ters düşen tepkisizlik, direniş, sessizlik, tembellik gibi tüm olumsuz enerjileri kendi içerisinde barındıran kitleler sürekli politikanın ilgi alanı içerisinde. Toplumsal artık kendi kendini yok ettiği bir noktaya ulaşmış yani kitleleşmiştir.

Herhangi bir şey bilmeyen kitlelerin aslında hiçbir şey öğrenmeye niyetleri yoktur. Bir şey yapmayacağını bilen kitlenin, bir şeyi yapmayı bilmek ve istemek gibi bir sorunu da yoktur. Kitlelerin yüzlerine yüksek sesle bağırılan küçük düşürücü söylemlere karşı kitlenin cevap vermemesi aslında onun karşısındakileri küçümsediği şekliyle yorumlanmalıdır.⁶⁸⁹ Kitleler fark ettirmeden bir sorumsuzluk, ironik bir meydan okuma ve erkenden vazgeçme oyunu oynamaktadır.⁶⁹⁰ Nesne-kitle ironik, şen/şakrak ve

⁶⁸⁶ Baudrillard, *Simülakrlar ve Simülasyon*, 196.

⁶⁸⁷ Baudrillard, *Çaresiz Stratejiler*, 54.

⁶⁸⁸ Baudrillard, *Çaresiz Stratejiler*, 11.

⁶⁸⁹ Baudrillard, *Çaresiz Stratejiler*, 125.

⁶⁹⁰ Baudrillard, *Çaresiz Stratejiler*, 125.

ayartıcı olmayı becerebilmiş bir bilinçaltına sahiptir. Bütün ayartıcılar (politikacılar, aydınlar, entelektüeller, ekonomistler, sosyologlar, bilim adamları) kitlenin sahip olduğu bu bilinçaltını anlayabilmek için muazzam bir enerji harcıyorlar.

Siyasetçiler sınıfı ve iktidar düşü sessiz çoğunluk olan kitleler tarafından simgesel anlamda katledilmiştir.⁶⁹¹ Farklı toplumlarda toplumsalı, iletişimi veya evrenseli ifade edebilmek için kullanılan kelime sayısı yoktur. Sadece Batı, toplumsal denilen o nazik çiçeği yetiştirme ve çoğaltma derindedir.⁶⁹² Ne var ki artık Batı'da da toplumsala dair her şey yavaş yavaş ortadan kalkmaktadır.

Olaylar, göstergeler, nesnelere ve şeyler düşüncelerinden, tözlerinden, kavramsal yörüngelerinden, imgelemlerden koparıldıkları vakit sonsuza kadar çoğalabilmek için imkan bulur.⁶⁹³ Kuvve ortadan kalktıktan sonra şeyler işlevlerini sonsuza kadar sürdürmeye devam eder. Düşüncenin ortadan kalktığı yerde oyun mantığı işlemeye başlar. Şeyler düşünceden koparıldıktan sonra kavramlara ait oyunun bir parçası olur. Politika alanında da düşünce ortadan kalkmış olmasına rağmen politika oyunu politikanın ereklilikleri doğrultusunda öz savunmasını yapabilmek için umursamazlık oyunu oynayabilir. Kitlelerin geçmişte de düşünceyle bir ilişkileri olmamıştı. Kaldı ki kitlelerin oyun oynamasının politika ve toplumsal haricinde kimseye bir zararı yok. Kitleler umursamazlık oyununu kıymetli görmeliyiz

Politika, anlam ve gerçeklik açısından yok olmasına olmuştur ama beraberinde toplumsalı da yok olmaya sürüklemiştir. Bundan böyle anlam ve gerçeklik olarak politika ötesi bir çağda olduğumuz söylenebilir ki bu çağda kitlelerin muazzam bir güçleri söz konusu. Politika kendini yeniden üretme hususunda simülasyonun sonsuzluk derecesini belli eden sıfır derecesinde bulunuyor.⁶⁹⁴ Simülasyon mantığında görünür anlamda yok olma diye bir şeyden bahsedebilmek mümkün değildir. Politika mevcut haliyle görüntü olarak hep var olacaktır. Paradoksal şekilde politika anlam ve gerçeklik olarak yok olmasına rağmen kendi yerine başkasının geçmesine asla ve asla izin vermemektedir.

⁶⁹¹ Baudrillard, *Cool Anılar 1-2(1980-1990)*, 77.

⁶⁹² Baudrillard, *Cool Anılar 1-2(1980-1990)*, 78.

⁶⁹³ Baudrillard, *Kötülüğün Şeffaflığı Aşırı Fenomenler Üzerine Bir Deneme*, 12-13.

⁶⁹⁴ Baudrillard, *Kötülüğün Şeffaflığı Aşırı Fenomenler Üzerine Bir Deneme*, 17.

Önceleri hep kitlelerin sessizliklerinden bahsetmiştik. Bu sessizlik geçmiş kitle kuşaklarında olduğu gibi mazide kalmıştır. Şimdilerde kitleleri harekete geçiren şey sessizlik veya kopma değil bulaşmadır.⁶⁹⁵ Kitlelerin anlaşılabilirlikten uzak fantezileri ve kamuoyu yoklamaları, istatistik, soru-cevap ve tahmin gibi yöntemlere mikroplar bulaştırmaları var. Sistemin istediği şekliyle yoklamalara cevap veren kitleler gerçekte ise sisteme ters eylemlerde bulunmaktadır. Simülasyonun bütün biçimlerini keşfeden kitleler sisteme kendi silahıyla karşılık vermesini öğrenmiş durumda.

Kitlelerin belirgin olan şey sessizlikleri ve çekimserlikleri değil sessizlik ve çekimserlik oyununu muazzam derecede güzel oynayabilmeleridir. Belirsizlik kitlelerin öz savunması haline gelmiştir. Eskilerde kitlelerin politika tarafından gönüllü köle olarak kullanılması temel hedefken şimdilerde kitleler belirsizlikleriyle politikayla oyun oynar hale gelmiştir. Kitlelerle ilgilenen politikacıların, aydınların, uzmanların veya genelde kitleleri etkileme gücüne sahip olduğunu düşünen insanların haberi olmadan kitleler politikanın öldüğünü hissettirmeden, onlara karşı ters politika oyunu oynamasını mükemmel derecede biliyor. Kitleleri kendi olasılık mantıklarına kurban etmeye çalışan siyasetçilerin kitleleri ideolijisizleştirme oyunu, kitlelerin politikanın gerçekliğiyle dalga geçme oyunuyla ters yüz oldu. Kendilerine sunulmaya çalışan ahlaksızlığa kitleler hiper ahlaksızlıkla karşılık veriyor. İstatistik ve görüntü borsasına mahkûm edilmeye çalışan kitleler aynı spekülasyon mantığıyla iktidar sistemine şaşkınlık evreni oluşturuyor.⁶⁹⁶ Rakamların yapaylık oyununa karşı kitlelerin yapaylık enerjisi var. Sürekli belirsizlik ilkesini canlı tutan bu topluluğunun ne yapacağı artık kestirilemez halde. Her durumda istatistiksel dengeyle oynama fırsatı bulan kitleler edilginleştirilmiş kimliklerinden saparak tarafgirliklerini hep sapma mantığına göre reaktif tutuyor. Kitlelerin görüşlerinin dışı kapanıklığının aksine içe yönelik haberleşmelerde sürekli canlı, viral ve şeytansı bir dolaşım düzeneği mevcut haldedir.

İktidarın kitlelere devredilmesi fikri, boş ve anlamsızdır. İşin diğer tarafında böyle bir talebin olması durumunda bu talep kitleler tarafından reddedilecektir. Çünkü kitleler kendilerine verilmeye çalışılan her şeyi soğurma, nötralize etme ve yok etmeye alışmış

⁶⁹⁵ Baudrillard, *Kötülüğün Şeffaflığı Aşırı Fenomenler Üzerine Bir Deneme*, 45.

⁶⁹⁶ Baudrillard, *Kötülüğün Şeffaflığı Aşırı Fenomenler Üzerine Bir Deneme*, 46.

topluluklardır. Kitleleri güç olarak görebiliyorsak bu gücün temeline nötralizasyonu yerleştirmemiz gerekiyor.⁶⁹⁷

Batı sömürmeye çalıştığı ülkeler tarafından soğruldu, hızı yok edildi, emildi ve şimdi sıra un ufak edilmesinde. Üçüncü dünya ülkeleri Batı'nın istediği bir gelişme biçimini reddetmiştir. Batı'nın beklemediği bu karşıt tepkide egemenlik düşü bu ülkeler tarafından nötr hale getirilmiştir. Batı var olabilmek için kendi değerlerini evrensel kılmak zorundaydı lakin bu değerler egemen hale gelmediğinden Batı ava giderken avlanmıştır, diyebiliriz.

Kitleleri olumlu görüşleri veya eleştirileri doğrultusunda kışkırtmaya çabalamak gereksizdir.⁶⁹⁸ Kitlelerin herhangi bir görüşleri veya eleştiri yapabilecek düşünceleri yoktur. Kitleleri güçlü kılan şey tiksinti veya beğeni noktasında ayrışmamış olmalarıdır. Ayrıştırılmamış olmanın verdiği reddetme güçleriyle yadsıyabilme, dışlayabilme, tepkisizleşme güçlerini sürekli aktif tutabilir onlar. Kitleler sadece nefret ederler ancak nefretlerini asla ve asla belli etmezler. Politik düzene karşı aşırı nefret duymalarına rağmen politik düzlemle aynı fikirde olabilme oyununu muazzam derecede güzel oynayabilirler.⁶⁹⁹ Kitleler iktidar iddiasından, aşkınlık görünümünden, politikanın zorakiliğinden nefret eder ama bunu kan kusup kızılık şerbeti içtim mantığıyla gizlemesini becerirler.

İktidarların yapmaya çalıştıkları karşısında kitlelerde iktidara karşı bir nefret duygusu oluşur. Politikanın ve reklamların söylemlerinde ise kitlelerin akıl ve mantıklarına hakaret söz konusudur. Ancak nefret ve hakaretin karşılıklı çatışmasında hep baskın gelen nefret duygusudur. Kitleler iktidarla istedikleri şekilde oynayabilmektedir. Örtbas uygulama teknikleri ve sübliminal mesaj dönemleri artık sona ermiştir. Bir bankacının reklamlarda doğrudan '*bizi paranız ilglendiriyor*' mesajında olduğu gibi politik söylemler ve reklam mesajlarında açıklık mevcut durumda. Tüm reklamlarda aleni mesaj örnekleriyle karşılaşabiliriz. Bu aslında toplumsal dönüşümün bütün alanlarda hissedildiğini gösteriyor. Eskiden baştan çıkarma ve ayartmada mesajın örtük anlamıyla asıl ileti söylemler açısından farklılık gösteriyorken şimdilerde bir bayana doğrudan cinsel organınızla ilgileniyorum

⁶⁹⁷ Baudrillard, *Metinler ve Söyleşiler*, 165.

⁶⁹⁸ Baudrillard, *Kötülüğün Şeffaflığı Aşırı Fenomenler Üzerine Bir Deneme*, 77.

⁶⁹⁹ Baudrillard, *Kötülüğün Şeffaflığı Aşırı Fenomenler Üzerine Bir Deneme*, 78.

diyebilmekteyiz.⁷⁰⁰ Dolayısıyla politika ve toplumsal kitleye söylemek istediklerini artık dolaylı yollardan değil doğrudan söyleyebilmektedir.

Bütün kütleleri aynı son bekler. Ortaya çıkmalarında nasıl bir mutlaklık varsa çöküşlerinde de aynı mutlaklık söz konusudur. Şimdiye kadar dil kütlesi, toplum kütlesi ve gerçeklik kütesinin başına gelenler kültür kütlelerinin de başına gelecektir kısa zaman içerisinde. Ortaya çıktıklarında büyük bir yoğunluk taşıyan kültür kütleleri genelinde miatlarını doldurmuş ve alt üst olarak birdenbire ortadan kaybolmuştur.⁷⁰¹ Batı'nın evrenselliğini hedefleyen kültür kütlesi toplumsal ve politik açıdan çökmüştür. Çünkü Batı kendi içerisindeki kitleye bile hükmedemezken evrenselleşme kültürünü diğerlerine ulaştırmak boşa çabadır.

Toplumsalın merkezinde toplumsalın aranmasının boşuna olduğu gibi öznenin merkezinde de öznenin aranması boşunadır. Toplumsallık bundan böyle başka yerlerde öznellik de ötekilerde aranmalıdır. Politik özellik taşıyan şeylerin cesetlerini sindirebilmek için muazzam bir enerji taşıyan politikacıları tebrik etmek gerekiyor. Çünkü onların olmaması durumunda her tarafı kaplayacak ceset kalıntılarıyla yaşayacaktık.⁷⁰² Toplumsal kitlenin kayıtsızlığını ve devinimsizliğini üstlenememiştir.⁷⁰³ Kitle, bütün toplumsal denklemlere etki edebilen ve kavranılması çok güç olan bir değişkendir.⁷⁰⁴ Bir türlü keşfedilemeyen, ele geçirilemeyen, tepkimeleri ön görülemeyen, iktidarla oynayan ve toplumsal olayların belirleyicisidir, kitle. Görünür ve anlaşılır olan her olayın yönünü değiştirebilen kitle iktidarın belirleyiciliğini alt üst edebiliyor. Kitleler, kitle iletişim araçları marifetiyle iktidarın yaptırmak istediklerine kayıtsızlık veya aşırılaştırılmış bir duygu karmaşası ile tepki verebilir.⁷⁰⁵

Enformasyon ve bilişim teknolojisinde meydana gelen gelişmeler amaca uygun yönde hem olumlu hem de olumsuz gelişmeleri beraberinde getirmiştir. Simülasyonun en üst aşamalarından biri olan nükleer tehlike programlanmış bir kusursuzluk örneği teşkil etmektedir. Nükleer teknolojiye kusursuzluk durumu maksimum güvenlik ve

⁷⁰⁰ Baudrillard, *Kötülüğün Şeffaflığı Aşırı Fenomenler Üzerine Bir Deneme*, 78.

⁷⁰¹ Baudrillard, *Kusursuz Cinayet*, 77-78.

⁷⁰² Baudrillard, *Cool Anılar 3-4(1990-2000)*, 24.

⁷⁰³ Baudrillard, *Cool Anılar 3-4(1990-2000)*, 69.

⁷⁰⁴ Baudrillard, *Cool Anılar 3-4(1990-2000)*, 135.

⁷⁰⁵ Kellner, *Jean Baudrillard: From Marxism to Postmodernism and Beyond*, 97.

caydırıcılığı aktif hale getirmiştir. Teknolojide meydana gelen kusursuzluk anlayışı toplumsal kusursuzluğa model olmuştur. Artık toplumsal yaşamda her şeyin programlanmış olması gerekmektedir. Rastlantı toplumsalın kabul edebileceği bir durum değildir. Her türlü kaza, rastlantı, düzensizlik, paradoks, kesilme, kopukluk, karışıklık gibi olumsuzlukları kabul edemeyen toplumsal, haber/iletişim mekanizmalarına benzemiştir.⁷⁰⁶ Toplumsal ve politika düzen dışında meydana gelen hiçbir şeyi kabul dairesine almamaktadır. Eskiden cinayet işlenirken kimselerin görmemesi ve cinayetin ortaya çıkmaması mutlak zorunluluktur. Bugün ise işlenmesinde herhangi bir amaç taşımamakla birlikte kendisini alenen ortaya çıkarmaya çalışıyor.⁷⁰⁷ Bu cinayet türü bildiğimiz kusursuz cinayetin tam tersi bir cinayet türü. Kusursuz cinayete eşdeğer tutabileceğimiz tek olgu kitledir. Buna neden kitlenin öznesi, nesnesi, mantığı, mesajı, sebepleri ve izlerinin olmamasıdır.⁷⁰⁸

Göstergelerin egemen durumlarını ve onların arka planlarındaki yönlendirici oluşumları analiz eden Baudrillard kitle iletişim araçları vasıtasıyla kitlelerin toplumsala dahil edilmesi planlamasını analizleriyle ortaya koymuştur. İşleri güçleri anlamla uğraşmak olan aydınların tersine kitleler göstergelerin eğlence yönünü keşfetmiş durumda.⁷⁰⁹ Ona göre kitleler işin sadece gösteri/gösterge boyutuna ilgi duymakta; anlam devreye girdiğinde ise bütün beklentiler hayal kırıklığına uğramaktadır. Yolsuzluk gösterilerinin siyasette hayati bir önemi mevcuttur: Bu tür bir gösteri kitleleri eğlendirmekte, arındırmakta ve eğitmektedir.⁷¹⁰ Yolsuzlukların acı vermemesinin temelinde gösteri özelliği taşıması yatmaktadır. Genel bir hoşnutsuzluk yaratmayan bu durum siyaset sahnesinde oyun şekliyle sürekli sunulmaktadır. Toplumsal mekanizmayla aşkınlığı eşdeğer olan yolsuzluk sadece siyaset sahnesinde değil toplumun bütününde hayati bir işlev kazanmıştır. Artık sadece siyasi bir güç olarak değil bir kamu hizmeti olarak dolaşımda yer alan yolsuzluğu sınırlandırabilmek ise tam anlamıyla mümkün gözükmemektedir.

İktidar dediğimiz şey hala varlığını sürdürüyorsa bunun asıl nedeni onu def ettiğimiz ve ona asla inanmadığımız içindir. Siyaset dediğimiz kurum ise iktidarın

⁷⁰⁶ Baurillard, *Simülakrlar ve Simülasyon*, 63.

⁷⁰⁷ Baudrillard, *Cool Anılar 3-4(1990-2000)*, 141.

⁷⁰⁸ Baudrillard, *Cool Anılar 3-4(1990-2000)*, 143.

⁷⁰⁹ Baudrillard, *Cool Anılar 3-4(1990-2000)*, 182.

⁷¹⁰ Baudrillard, *Tam Ekran*, 143.

olmadığını maskeleye çalışmaktadır. Tıpkı İntihar Motelleri'nde ölmüş birine yapılan makyaj sonrasında ölünün canlıdan daha canlı hale getirilmesi gibi. İktidarda olan politikacılar kendilerine yandaş olabileceklerini düşündükleri herkese iktidarın bir parçasını (komisyon, başkanlık, temsilci, kurul danışmanlığı gibi) vermeyi isterler. Özünde iktidarın erkine katkı sağlayabilecek her kişi iktidarın ilgi alanına girebilmektedir. Mevcut dünyada canlılığıyla ön planda duran tek yapı kitlelerdir. Kitlelerin canlılıklarını cansız gibi davranmalarında aramak gerekir. İktidara, politikaya, anlama, habere ve genelinde sisteme karşı duyarsız davranan kitlelerin muazzam derecede canlı olduklarını bilmeliyiz.

Virüslerin anomalik özelliklerinin benzer biçimlerini kitlelerde görebiliriz. Toplumsal için öteki niteliği taşıyan kitleler aşırı koruma, kodlama ve çerçevelenmelere maruz bırakıldıklarında negatifiğin gizil gücü sonucunda sapkınlık, işleyiş bozuklukları ve çeşitli terörizm durumlarıyla tepkilerini gösterebilmektedir. Aşırı çerçeveleme, aşırı baskı, aşırı denetim isteği sonucunda kitleler toplumsalın ve iktidarın egemenlik düşüncesini kendi viral tepkileriyle devre dışı bırakmaya çalışır. Sistemin bütün önlemlerine rağmen nasıl ki terörizm son bulmuyorsa aynı mantıkta AIDS ve kanser sorunlarına da biyolojik anlamda çözüm olanağı bulunmamaktadır. Kitlelerin bu anomalik semptomları özünde bir şiddet biçimidir ve bu durum sistemin kendinden kaynaklanan politik aşırılığa ve kitlelerin denetim altında tutulmasına başkaldırıdır.

Siyasetçilerin medya, kamuoyu yoklamaları, soru cevaplar, anketler, röportajlar ve seçim sistemi yöntemleriyle kitleleri alık olarak görmeleri boş ve gülünç bir durumdur. Sefillerle(kitlelerle) seçkinlerin(siyasetçilerin) oyunlarında kitleler her zaman için siyasetçilerin ve aydınların hesaplarını başlarına yıkabilme gücüne ve bilincine sahip olabilmektedir.

Sol iktidarı çok fazla elde edemediğinden suçlamaların merkezine sağı oturtmamız gerekiyor. Sağ iktidarda kaldığı süre içerisinde toplumsal yapıyı geliştirmekten çok daha fazla durağanlığa yol açmıştır. Hatta daha fazlası toplumsal yapının gerilediğini söyleyebiliriz. Bu durumda sağın yaptığı şey; can vermek üzere olan toplumsal yapıya yüksek dozajlarda politika simülasyonu aşılmasıdır.⁷¹¹ Toplumsal göstergelerin sayıları çoğaltılarak toplumsalın ölmek üzere olduğu gizlenebilir. Böyle

---

⁷¹¹ Baudrillard, *İlahi Sol*, 24.

bir durumda ise toplumsalın simülasyon haliyle haşır neşir olan iktidarlar ömürlerini bir gün dahi olsa artırabilmenin mutluluğunu yaşar. Toplumsalın ölümüyle iktidarın ölümü bu anlamda baş başa gitmektedir. Sadece simülasyonlarıyla varlıklarını sürdürmeye çalışan bu ikiz kardeşlerin ölümlerinin gerçekleşmiş olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz. Aynı çizgide gerçeğin yok olduğu ve bir daha geri gelmeyeceğini göz önünde bulundurduğumuzda; gerçeğin yapay himayesinde doğacak bütün güç ilişkilerinin ölü doğacağını ve gerçekten geriye kalan toplumsal çölün üstünde sessiz yığınların egemenliğini görebileceğimizi ifade edebiliriz. Kitleleri anlamaya, yönlendirmeye ve egemenlik altına almak isteyen sistem, ölü bir sistem olduğundan kendi içerisinde iletişim kurma yöntemlerini geliştirmiş olan kitleleri asla egemenlik altına alamaz. Kitlelerin tepkisizliklerini basit bir tepkisizlik olarak görmemeliyiz. Etkin tepkisizlik olarak değerlendireceğimiz bu tepkisizlik biçimi güncel şiddet çeşitlerinden birisidir. Toplumsal düzenin çözülüp yok olmaya yüz tutması ve iktidarın temsil noktasındaki aciziyeti karşısında kitlelerin bu tepkisizliklerini ve anlaşılmazlıklarını sistemin yok olmasında etkili olabilecek ideoloji dışı bir programlama şekli olarak görebilmeliyiz. İktidarlar sessiz kitleleri kamuoyu araştırmalarında değişken denklemlerden ibaret görse ve aynı şekilde sinama, görüş belirleme, irtibata geçme, değiştirme ve yönlendirme neticesinde toplumsala dahil edebileceğini düşünse bile kitlelerin bu tür basit işlemlerle egemenlik altında tutulabilmeleri olanaksızdır.

İktidar hiçbir şeyi temsil etmiyor; dolayısıyla iktidardan gerçek bir şeymiş gibi bahsetmenin kimseye faydası yoktur. Hangi ideolojik düşünce yapısında olunursa olunsun günümüzde politik gerçekliğe ilişkin söylemlerin çok uzağında olduğumuz iddia edilebilir. Politikanın gerçekliğine ilişkin söylemler sadece politik sınıf içerisine dolaşımını sürdürebilmektedir. Çünkü yalnızca politikacılar siyasete ve siyasi temsile inanmaktalar; tıpkı sadece reklamcıların reklama inanması gibi.⁷¹² İsmine toplumsal denilen ve toplumsal adına zihinde tasavvur edilen şey ile politika denilen ve politika adına zihinde idrak edilen şey salt çok küçük bir gurubun ilgi alanına girmektedir.

Modanın anlamını kaybederek kendinden geçmesi ve cinsellik ötesi bir konuma ulaşması neticesinde hazır giyim çağına ulaşılmıştır. Aynı şekilde sözcüğün en kapsamlı ve en belirgin anlamında siyaset de anlamını kaybetmiş ve kendinden geçmiş böylelikle

---

⁷¹² Baudrillard, *İlahi Sol*, 33.

hazır inanç çağına ulaşılmıştır. Toplumsal, ilke olarak ahlaksız sonuçlar üretmektedir.⁷¹³ İşi biraz daha temellendirdiğimizde asıl ahlaksız olanların siyasetçiler olduğunu görmekteyiz. Kitleler bu ahlaksızlaşmaya toplumsal çekirdeksizleştirme modelleriyle karşılık vermeyi becerebiliyor. Bunun yanı sıra ahlaksızlıktan daha ahlaksız olma metodu da güncel tepkilerden birisidir. Ahlaksızlığın aşırılığına hamilik yapan kitleleri politikanın ahlaksızlığını ortaya çıkarmada gösterdikleri stratejiden dolayı kıymetli görmeliyiz.

Çok fazla ayrıntıya bakmadan güncel tarih bilgisi olan insanların bildikleri temel şeylerden biriside toplumsallaşmanın tuhaf bir biçimde tersine dönüş süreci yaşadığıdır. Aydınlanma Çağı'nın modern ve hümanist yaklaşımının amacı toplumsallaşmayı oluşturabilmek, insanları değişik yaşam biçimlerinden bağımsız hale getirerek teknik ve toplumsal yaşama uyum sağlatabilmektir. Yönetimi elinde tutan herkes topluma oy hakkı, eğitim hakkı, sağlık hakkı, eğitim hakkı gibi hakların yanı sıra emek ve sermaye hakkıyla mal sahibi olma ve bunu geliştirme hakkı tanımıştı. Kitleleri akılcı ve korumacı bir bakış açısıyla geleceğe hazırlama noktasında gösterilen çabaya karşı kitlelerin muazzam bir direnişleri olmuştu. Dönüşümden hoşnut olmayan kitleler ister kendi kararları isterse de başkalarının yönlendirmeleri olsun iş hakkı, sağlık hakkı, eğitim hakkı ve güvenlik hakkı gibi konularla ilgilenmemiş; dahası karşı duruş göstermişti. Bu yönüyle ele aldığımızda tarihi sadece toplumsal gelişme tarihi olarak değil, toplumsal gelişmeye direniş tarihi olarak da ele almalıyız.⁷¹⁴ Böylesi modern bir çabanın nihayetinde hatırı sayılır bir başarı elde edildiği inkar edilemez. Lakin böylesi bir direniş hala devam ediyorsa bunun nedeni geçmişe ve atalara özlem veya geleneksel/kültürel bilinç değil; gelişmenin arzu edilmeyen bir durum olması ve böylesi bir gelişmenin şimdiye mevcut haliyle en kusursuz toplumsal biçim olduğunun ispatlanamamasıdır. Yaşadığımız çağda her şey tersine dönmüştür. Siyasetçiler yine aynı mantıkla bu sefer kitleleri tam tersi sayılabilecek bir yöne doğru, yani toplumsal yapıların anlamsız ve düzensiz bir hal aldığı, ahlaki yükümlülüklerin yok olduğu, herkese sorumluluk ve sınırsız özgürlüklerin tanındığı, inisiyatif hakkının ve gelecekle ilgili kararların bireylere tanındığı bir ortama doğru sürüklemeye çalışmaktadır.⁷¹⁵ Bu seferde kitleler kendi kültürlerine yabancılaştırılmaya veya toplumsallaşma sürecinde

⁷¹³ Baudrillard, *İlahi Sol*, 88.

⁷¹⁴ Baudrillard, *İlahi Sol*, 110.

⁷¹⁵ Baudrillard, *İlahi Sol*, 110.

elde ettiklerini kaybetmemeye karşı duruş sergilemektedir. Böylesi bir durumu mantık çerçevesinde izah edebilmek olanaksızdır. Bunun açıklaması en iyi şekliyle şöyle yapılabilir: İnsanlar kendi iradeleri haricinde siyasetçilerin kendileri hakkında vermiş oldukları kararlara hep ters tepki vermiştir. Uzun zamanlar kendilerine temsil edilme ve siyasette vekaleten bulunma hakkına sahip olmaya zorlanan bu insanlar şimdilerde kendilerine “*kendi kendinizin temsilcisi olun, kendi kararlarınızı kendiniz alın, kendi kaderiniz kendi elinizde olsun*” söylemlerine itibar etmemektedir. Özetle kitleler ilk önceleri yaşamış oldukları şüphe ve endişeyi aynı biçimde şimdi de yaşıyor.

Siyasetin mutlak ilkeleri olduğu söylemlerinden şüphe duyulmalıdır. Özgürleşme, akıl, mutluluk, haklar, güvenlik gibi konularda konuştuğumuzda siyasetçilerin tarihsel seyir içerisinde nesnel gelişmelerin temsilcisi olduklarını kabul edebiliriz.⁷¹⁶ Fakat kitlelerin göstermiş oldukları direnişin, en az siyasetçilerin direnişleri kadar önemli bir tarihsel değere sahip olduğunu kabul etmemiz gerekiyor. Kitlelerin duruşu, gelişme karşısı bir eylem olarak değerlendirilmemeli; bu durum olsa olsa karşılıklı bir güç gösterisi ve meydan okuma olarak ele alınmalıdır. Bu meydan okumada içeriklerden daha önemli olan siyaset ve kitlenin karşılıklı kutuplardaki güç gösterisidir. Bu tür meydan okumalarda direniş, karşıtlık ve güç gösterileri her zaman vardır. Tarihi tarih yapan şey siyasetçilerin olayların akış düzenine etkisi veya kitlelerin gelişmelere duyarsızlıkları değil; siyaset ve kitle arasında sonlanması mümkün olmayan düellonun şiddetidir. Belki de bu yüzden tarihin sonlanması diye bir şey söz konusu değildir veya tarih dediğimiz şey henüz başlamamıştır.

Kitlelerin kendilerini politikacılara teslim etmesinin özünde temsil edilme düşüncesinden çok onları kendilerinden uzak tutma amacı vardır. Bu durumu edilgenlik ve sorumsuzluk olarak yorumlayabiliriz. Lakin temsil edilme hakkının politikacılara teslim edilmesinde bilinçsiz bilinçliliği, sezgiselliği ve bilinç derinliklerinde yatan özgürlük yanılısamasını görebilmemiz gerekiyor.⁷¹⁷ Kitleler iktidarın gerektirdiği sorumlulukları politikacılara yükleyerek aslında onlara eş değer bir zekanın ve gücün sahibi olduğunu göstermektedir. Düşünür bu durumu *lanetli pay numaraları* olarak ifade ediyor.

⁷¹⁶ Baudrillard, *İlahi Sol*, 111.

⁷¹⁷ Baudrillard, *Şeytana Satılan Ruh Ya da Kötülüğün Egemenliği*, 50.

Politika özünde ahlaksızlık, yolsuzluk, birey ayırmacılığı, rüşvet, cinsel münasebetler gibi kötülük biçimlerinin yönetim tarafından kitlelerden alınarak üstlenilmiş olduğu alandır. Kitleler lanetli payı kabul etmediklerinden bu işe gönüllü olan politikacılara devretme yolunu tercih eder. Kendi menfaatlerini gerçekleştirmek için lanetli paya razı olan siyasetçiler lanetli pay görevini kabul ettikten sonra bunun bir kısmını özümserken geri kalan kısmını tekrar kitlelere iade eder. Sistem açısından lanetli paya ortak olmayan herkes tehlike barındırmaktadır; lanetli payı reddetmek siyasetçiler tarafından kabul edilmemektedir.

İktidar; yasa, kurum, güvenlik, iş, sigorta, maaş, emeklilik, hizmet gibi tek taraflı verme mantığı üzerine kuruludur. Dolayısıyla varlığını ve sürdürülebilirliğini şiddet ve cezadan çok tek taraflı verme mantığına borçludur. Bize sadece imgelerini sunan iktidara karşı insanların bağlılıkları azalmaktadır. Kitlelere sadece göstergeler ve imgeler aracılığıyla muhatap olan iktidara kitleler sadece gösterge ve imgelerle yanıt vermekte; dolayısıyla iktidara karşı aidiyet ve bağlılıkta azalmalar oluşmaktadır.⁷¹⁸ Böylesi bir ilişkide insanlar iktidara karşı manevi anlamda bağlılık hissetmemekte, göstergeleriyle insanlara hitap eden iktidara aynı gösterge mantığına uygun şekilde duyarsızlıkla cevap vermektedir. İktidara karşı inanmazlık göstergeleriyle yaklaşarak onu görmezden gelip, geçersiz sayabileceğimiz gibi; bize göstergelerini sunan iktidara karşı bizler de bağlılık göstergelerini sunabiliriz. Düşünür bu durumu *düşünsel zayıflık* olarak açıklamaktadır.⁷¹⁹

Sanallaşma ile insanların siyasete ve toplumsala ilgisizlikleri en üst seviyeye çıkmıştır. Böylesi bir dünyada politikadan tamamen uzaklaşma, iktidarı ciddiye almama, siyasetin gerekliliğini sorgulama aşamalarına geçilmiştir. Sanal evrende bireylerin yükümlülük hissetmeye değer herhangi bir değer yargısıyla karşılaşabilmeleri imkansızdır. İnsanların teknolojiyle içli dışlı olmaları neticesinde gerçeklik, anlam ve sorgulamalar gereksiz hale gelmekte; sanal motivasyonlar ve bu alandaki maksimum performans zorunlulukları diğer şeylere karşı bilinmezci olmayı gerektiren bir dünyanın kapısını insanlara açmaktadır.

Düşünür'e göre Amerika Birleşik Devletleri'nde Arnold Schwarzenegger'in California Eyalet Valisi olmasıyla temsil anlamında tam bir maskaralık dönemine

⁷¹⁸ Baudrillard, *Şeytana Satılan Ruh Ya da Kötülüğün Egemenliği*, 82.

⁷¹⁹ Baudrillard, *Şeytana Satılan Ruh Ya da Kötülüğün Egemenliği*, 83.

geçilmiş ve politika dediğimiz şey yıldızlar ve bu yıldızların hayranlarının oyunu şekline bürünmüştür.⁷²⁰ Bu durum temsil sisteminin artık olmadığını ispatı yönüyle muazzam bir örnektir. Gerçi güncel politikanın yıldızlar ve hayranlar sisteminden kurtulabilmesi olanaksızdır. Gösteriden medet uman kitleler gösteri malzemesine dönüşerek siyaset sahnesine malzeme olabilmekte; bu yeni politik maskaralıkta kendileri de gösteri boyutuna evrilebilmektedir. Bu yönüyle yeni politik sahnenin temsille ilişkisinin tamamen yok olduğunu söyleyemeyiz. Bu durum olsa olsa gösteri durumunun karşılıklı memnuniyetinin politikadaki anlam değişikliğidir. Arnold Schwarzenegger'in Amerika Birleşik Devletleri California Eyalet Valisi olarak seçilmesiyle politikanın pazarlama oyunundan başka bir şey olmadığı açıkça görülmüştür. Böylesi bir olay gerçek anlamda temsil sisteminin son bulduğunu göstermesi açısından önemlidir. Güncel politika istese bile böylesi bir maskaralık sürecinden kaçıp kurtulamaz. İşin sadece gösteri ve eğlence yönünü fetişist bir performansla takip eden kitlelerin temsille işleri olmamaktadır. Kitleler kendilerinden düşünmelerini istemeyenlere ve gösteri boyutuyla var olan siyasetçilere oy vermektedir.

Ortadan kaybolan insanlığı yeniden gün yüzüne çıkartabilmek için iktidarlar muazzam bir çaba gösterir. Bu çabalardan en önemlisi toplumsal mekanizmaların devreye sokulması ve yüceltilmesidir. Ancak toplumsal mekanizmalar iktidarın kendisi gibi yapay hale geldiğinden bu durum insanlığın kurtuluşuna fayda sağlamayacaktır. İnsanlık kitlelerin sahip olduğu yeni ve daha etkili karşı çıkma mekanizmalarını küresel ölçekte devreye sokabilmelidir.

Batı'nın bütün simgesel değerleri yok oldu ve Batı, dünyanın geri kalan kısmının simgeselliklerini yok edebilmek için küresel bir çalışmaya başladı. Ötekilerin yapacağı şey küresel güçlere şiddetli bir inkar, radikal bir yadsıma ve görmezden gelme yöntemlerine başvurarak karşı çıkmaktır.⁷²¹ İnsanlığın güncel tehdit biçimlerine karşılık ironik tepkiler üretmesi gerekiyor çünkü ancak böylesi bir yöntem sistemin kendisini yutup yok etmesini sağlayabilir. Bilinçli siyasi tepkiler, toplumsal eleştiriler, ekonomik karşı tedbirler sistemi alaşağı etme yolunda herhangi bir değer ifade etmez; yapılması gereken ironik görüşler sunma ve oyun oynamayı reddetmedir. Tarihi, iletişimi, belleği

⁷²⁰ Baudrillard, *Karnaval ve Yamyam*, 10-12.

⁷²¹ Jean Baudrillard, "Karnaval ve Yamyam Ya da Küresel Rekabet Oyunu", Çev., Oğuz Adanır, *Jean Baudrillard* içinde, *Özne Dergisi*, 14. Kitap, Bahar, 2011, 113-115.

ve anlamı açıklamak için kitlelerin belirgin olmayan tutkularına sahip olmamız gerekiyor.

Kitleleri yalıtılabilmek olanaksızdır. Toplumsal sistem içerisinde idarenin yönetiminde olan insanlar bile kitleden bağımsız değillerdir. Kitleleri belirli konularda kolektif anlamda seferber etme çabalarının hemen hemen tamamı boşa çıkmıştır. Yüzeysel olarak tavır takınmaları, söylemler üretmeleri ve tartışmaları haricinde kitleler siyasete karşı muazzam bir direnç göstermektedir.⁷²² Bu tepki sadece siyasete değil aynı zamanda sanata ve kültüre karşı da vardır. Kitleyi elde etme çabalarına karşın kitlenin muazzam bir direnç mantığı vardır. Modernliğe, ilerlemeye, aydınlanmaya bütününde dışarıdan zorla yaptırılmaya çalışılan her şeye karşı kitlenin kırılmaz direnci mevcut. Çünkü kitlelerin kendi içerisinde alternatif kültürel enerjileri var. Dışarıdan referansiyel mekanizmalar içrek bir soğurma eylemiyle devre dışı bırakabilmektedirler.

Saydamlık terimi büyük bir semantik evrim geçirmiştir.⁷²³ Önceleri mutlak ideal şekliyle iktidar, ekonomi ve toplumsal ilişkilerle olumlu bir bağlantısı varken şimdilerde korku verici bir anlama sahip olmuştur. Müstehcenlikle doğrudan bağlantılı hale gelen saydamlık menzilin dışına çıkmıştır. Saydam hale gelen ve anlamını yitiren toplumsal ve iktidar aynı şekilde kitleyi de saydam hale getirmeye yani müstehcenleştirmeye çalışmaktadır.

Ortadan kaybolan şeyler (değerler, kurumlar, ideolojiler, düşünceler gibi) kaçak bir biçimde yaşamlarını sürdürmeye devam ediyor. İşin ilginç bunların etkileme güçlerinin hala devam ediyor olmasıdır.⁷²⁴ Dolayısıyla hiçbir şey tam anlamıyla ortadan kaybolmadığı gibi bunların kalıntıları etkisini sürdürebilmektedir. Hiçbir şey tamamen ortadan kaybolmaz ve kaybolan her şeyin bir takım izler bıraktığını kabul etmek gerekir. Burada dikkat edilmesi gereken şey ortadan kaybolan şeyin geriye bırakmış olduğu izi tespit edebilmektir. Politika yok olduktan sonra yaşamını sürdüren her şeyin değer mekanizması haline dönüşmüştür. Sistem politikanın yok olduğunu saklayabilmek için mütemadiyen aşırı biçimde politika üretmeye çalışsa da bu durum politikanın yok olduğu gerçeğini değiştirmez. Kitlelerin mevcut gücünü zamanında kıymete değer görmeyen sistem şimdilerde varını yoğunu kitleleri anlamaya adanmıştır.

⁷²² Baudrillard, *Sanat Komplosu Yeni Sanat Düzeni ve Çağdaş Estetik-1*, 77.

⁷²³ Baudrillard, *Tekil Nesnelere Mimari Felsefe*, 85.

⁷²⁴ Baudrillard, *Neden Her Şey Hala Yok Olup Gitmedi*, 15.

Ancak kitleleri anlamak için gösterilen bütün çabalar geciktirilmiş doğuma benzemektedir. İş işten çoktan geçmiştir. Kitleler her ne kadar politika ve toplumsala tabii olmuş gibi gözükse bile bu durum ironik bir boyun eğıştır.

Belirli dönemlerde tarih anlayışına uygun ve temsil sisteminin gerekliliklerini yerine getiren politika gerçeklik ilkelerinden koptuğundan her yanımızı demokrasi kandırmacası sarmış durumda.⁷²⁵ Bütün demokrasi biçimlerinin simüle edildiği politika alanında iktidar ancak göstergelerle insanları tuzağa düşürmeye çalışmakta çoğu zaman ise bu anlayış başarısızlıklarla sonuçlanmaktadır. Demokrasi kitleler için zehirli bir tözdür. Çünkü kitleler demokrasi söyleminin arka planında yatan oyunu iyi bilir. Mutlak anlamda ıraksanması gereken demokrasi gerçek içeriğinden uzakta politikanın kitleleri toplumsallaştırabilmek için kurduğu bir tuzaktır. Dolayısıyla demokrasi söyleminin dolaşımında tutulmasına kitleler kendi özgün güçleriyle (ters simülasyon, tepki, tepkisizlik, soğurma, sondajlamalara ters yanıtlar gibi) karşılık vererek politikanın bütün göstergelerini iade etmesini becerebilmekteler.

Baudrillard, geçmişte kadınların kendilerine yabancılaşmış oldukları, edilgen oldukları, erkek karşısında sönük kaldıkları ve arzuları sayesinde kurtuldukları görüşünü kitle ile benzeştirerek açıklamaktadır.⁷²⁶ Ona göre; kitle yabancılaşmış ve gizemli bir sürü olarak görülmekte ve kadınlarda olduğu gibi küçümsenmekteydi. Halbuki böyle bir bakış açısı yanlıştır. Çünkü sadece kitleler sistemi duyarlı düşünce mekanizmalarının dışarısına itebilmiştir. Tepkisizlik yasasının özgün durumunu öğrenmiş olan bu insanlar her şeyi tersine çevirme oyununu başarılı şekilde oynayabilmektedir. Kadınların ve kitlelerin en büyük güçleri anlaşılmaz olmaları ve sistem açısından çözümlenmelerinin imkansız olmasıdır.

Amerikan mutfağı çok üst düzeyde bir anlamsızlık oluşturma girişimindedir. Asıl kokularından ayırıştırılan yemekler hiçbir lezzet taşımayan yapay soslarla sentezlenerek farklı bir yemeğe dönüşmektedir. Düşünür'e göre bu durum yeni filmlere eski filmlerin büyüleyiciliğini (*glamour*) katmaya çalışma (*flavour*) çabasına benzemektedir.⁷²⁷ Aynı benzetimi toplumsal içinde yapabiliriz. Çünkü artık toplumsal lezzetten uzak soslar gibi işlevsel açıdan sentetik yapılar oluşturmakta, bu kurumlar ise insanlara hiçbir fayda

⁷²⁵ Baudrillard, *Can Çekişen Küresel Güç*, 22.

⁷²⁶ Baudrillard, *Baştan Çıkarma Üzerine*, 29-30.

⁷²⁷ Baudrillard, *Çaresiz Stratejiler*, 36.

sağlamamaktadır. Toplumsal bu faydasızlığın farkındadır ve aslında yok edilmekten/olmaktan korkmaktadır. Kendince işlevsel olduğuna inandırdığı kurumsal göstergelerle kendisine politika ötesi yasallık kazandırma derindedir. Toplumsalın derin koma halini kitleler, patafizik ironi kabiliyetleriyle toplumsalın ve iktidarın güncel durumunun farkındadır. Her durumda kitlelerin kimsenin bilmediği içsel işleyişleri devreye girebilmektedir. Kitlenin özgül içsel işleyişi toplumsalın ve politikanın yok oluşunu hızlandırmaktadır.

Hem siyaset adamları hem de iktidarlar eşdeğerlik çizgisinde yer alacak denklikte iğrençtir. Çünkü her ikisi de insan yaşamının ne denli küçümsendiğini ispatlayacak somut yaşam tarzlarıdır. Özünde onların iğrençlikleri insanların iğrençliklerinin yansımasından ibarettir.⁷²⁸ “*Siz nasılsanız öyle yönetilirsiniz*” söyleminin haklılığında kitleler iğrençliklerini siyaset adamlarına ve iktidarlara devrederek bir anlamda geçici süreliğine iğrençliklerinden zihinsel anlamda uzaklaşmıştır. Aslında siyasetçilere ve elde ettikleri iktidara bu anlamda müteşekkir olmak gerekiyor. Her ne kadar iktidarın kendi iğrençliği kendi ölümüne neden olsa da; siyaset adamı iktidarın cesedini kendi menfaati için kullanmasını becerebilmektedir.

Politika için tehlike barındıran asıl şey kitlelerin iktidar mücadelesinde olması değil iktidardan uzaklaşmaya çalışmalarıdır.⁷²⁹ Zaten iktidar politik açıdan iktidarını sürdürürken aynı zamanda simgesel anlamda iktidardan kurtulabilmenin yollarını aramaktadır. Bunun somut örneklemesini para konusunda verebiliriz. Ekonomik anlamda para daha çok kazanılması ve gittikçe artırılması istenilen şeydir lakin simgesel anlamda ise bir an önce kurtulması, uzaklaşılması gerekendir. Politik sınıf vatandaşların kabul etmediği ayrıcalıkları sürdürebilmek için muazzam bir enerji harcarken paradoksal anlamda bu ayrıcalıkların beraberindeki lanetli payın vermiş olduğu huzursuzluktan da kurtulmak istiyor. Politikacılara minnettar olmamız gerekir. Çünkü politikacılar ölmüş olan siyasetin cesedini sindirme görevini üstlenmiştir. Toplumu cesetlerin pisliklerinden ve kokularından koruyan politikacılar ölüden kaynaklı hastalıkların yaşamımıza bulaşmasını engelliyor. Siyasetçilerin hiç biri kitlelerin iradesine güvenmemektedir. Hangi ideolojik perspektiften bakılırsa bakılsın bizlerle temsil oyunu oynayan partiler hem halkın iradesini temsil etmekte hem de hiçbir şey

⁷²⁸ Baudrillard, *Cool Anılar 1-2(1980-1990)*, 20.

⁷²⁹ Baudrillard, *Şeytana Satılan Ruh Ya da Kötülüğün Egemenliği*, 161.

temsil edemediklerini gizlemeye çalışmaktadır.⁷³⁰ Temsil edememeyi gizlemeye çalışmak siyasetçiler açısından oldukça yıpratıcıdır. Dahası siyasetler hiçbir şeyi temsil edemediklerini kendilerinden bile saklamayı bilmelidir.

Siyasetçilerin kitlelerle yeniden iletişim kurma çabası ümitsiz bir girişimdir.⁷³¹ Kitlelerin sessizlikleri, anlaşılmazlıkları bir çeşit zırh görevi yapmaktadır. Siyaset bu zırhlı iletişim yollarını kullanarak açmaya çabalarken boşa kürek çekiyor çünkü kitle siyasete karşı doğru duruş sergileme yollarını kendi içerisinde bulmasını bilmiştir. Atıl gibi gözüken kitlenin toplumsala katılımını sağlama girişimi siyasetçilerin iradesi içerisindeyken kitlelerden toplumsallaşmalarını beklemek beyhudedir.

Toplumsalın yok olmasıyla devam eden kitle duyarsızlığı mütemadiyen devam etmelidir.⁷³² Kitle sürekli maske altında ilerleyebilmeli ve tuzak olabileceği günlerin hesabını yapabilmelidir. Mevcut kapitalist sistemin işleyişi şu şekildedir: Dizge, kitleleri toplumsal mantığa uygun hale getirdikten sonra, kesin bir ölçüde gerçekleşmek, gerçekleştikten sonra da ilelebet bu toplumsal mantığın iktidara teslim edilebilmesini sağlamak için çalışmaktadır.⁷³³ Sistemden daha hızlı koşmasını öğrenmiş olan kitleler sistemin amacının ne olduğunun farkındadır. Veyahut farkında olunmayan bir durum varsa tabloyu Tanrı'nın bütün insanlığı sistemin kötülüğünden koruması şekliyle yorumlamalıyız.

Simülasyon dünyasında toplumsalın yerine toplumsal ötesi olan kitle vardır ki kitle toplumsalın içi boş ve kendinden geçmiş halidir.⁷³⁴ Dahası simülasyon evreninde politika yerine politika ötesi (politikanın boş, anlamsız ve kendinden geçmiş hali); kültürel yerine kültürel ötesi ve benzeri her şeyin öte ve aşkın görünümüne halinde sunulduğu versiyonlar vardır. Gerçeklik evreninde biçim ve içerik sahibi olan ve gösteren ile gösterilen ilişkisinde bulunan göstergeler simülasyon dünyasında gösteren ve gösterilenden bağımsız hale gelerek biçim ve içeriğini kaybetmiştir. Kitlelerin en sevdiği şey de biçim ve içerikten bağımsız hale gelmiş olan göstergelerdir.

⁷³⁰ Baudrillard, *İlahi Sol*, 97.

⁷³¹ Eroğlu, *Baudrillard'ı Okumak*, 78.

⁷³² Gane, *Jean Baudrillard: Radikal Belirsizlik*, 95.

⁷³³ Jean Baudrillard, "Bir Tüketim Kuramı Üzerine", Çev., Osman Olcay Kural, *Dünya Büyük Bir Mağaza* içerisinde, *Cogito Dergisi*, Sayı 5, Güz 1995, 99.

⁷³⁴ Adanır, *Simülasyon Kuramı Üzerine Notlar ve Söyleşiler*, 16.

Sistem için en büyük tehlikelerden birisi bir gün insanların konuşmaktan vazgeçmeleri ve etkin suskunluk durumunun vuku bulmasıdır. Sistem mütemadiyen insanları konuşdurarak oluşabilecek tehlikelerden haberdar olmak derindedir. Kitleler, ölümüne konuşurma durumunun çoktan farkına varmış durumdadır. Dolayısıyla politik egemenlik bundan sonra sistem için çok daha zor olacağına benziyor.

“Modern dünyanın kitle iletişim araçları işaretleri ve görüntüleri daha derin ve daha önemli olan bir gerçeği temsil etmezler. Her ne kadar gerçekliğin temsil edildiği iddia edilse de bu araçlar mevcut dünyanın gerçekliğini belirtmekten ziyade sınırlandırmaktalar. Böylesi bir dünyada her şey basite indirgenmiştir... Kitleler toplumsallaştırılmak için iktidar ve sistem tarafından mütemadiyen sorgulanmakta, incelenmekte, analiz edilmekte ve ölçülmektedir. Kitleler ise iktidarın ve genelinde sistemin niyetini iyi bildiklerinden mat olmayı ve anlaşılmaz hale gelmeyi karşı bir strateji olarak geliştirmişlerdir. Bu durumu kitlelerin sessizliğinden ziyade kendi adlarına konuşulmayı reddetme olarak değerlendirmeliyiz. Kitlelerin yaklaşım tarzlarının geleneksel sosyolojik yöntemlerle anlaşılması imkansızdır.”⁷³⁵

Bütünsel gerçeklikte olduğu gibi toplumsal da bütünsel toplum haline gelecek. Artık temsil ve sözleşmelerin yer olmadığı bir dünyada yaşıyor olacağız. Dolayısıyla insanı referans alan bütün bilimler kendiliklerinden yok olacaktır. Sözleşmenin olmadığı toplumbilim veya temsilin olmadığı siyaset kendiliğinden yok olmaya mahkûm olacaktır. Zamanında güzel şeyler olan toplumsal ve siyaset bu güzelliklerini kaybetmeye başladı. Toplumsala ve siyasete ait olan her şeye teknoloji kısa devre yaptırmıştır ve her şeyin birbirine karıştığı bu dünyada siyasal ve toplumsal birbirine karışmıştır; her şeyin muazzam derecede yayılması ve entegrizmi var.⁷³⁶ Zoraki bütünselliğe karşı duran en güncel tepki referansı kitlelerdir. Kitleleri küçük görmemek gerekiyor, onların ne menem bir şey olduğunu mevcut bakış açısıyla görebilmemiz imkansızdır. Güncel teknolojilerin tamamının hedefi kitleleri anlayabilmektir.

⁷³⁵ Bryan Turner, “Cruising America”, *Forget Baudrillard* içinde, Der., Chris Rojek ve Bryan Turner, Routledge Publish, London and Newyork 1993, 152

⁷³⁶ Baudrillard, *Bir Parçadan Diğerine François L'yonnet İle Söyleşi*, 84.

Kitlelerin sessizliğinden ve tarihin sona ermesinden bahsedebiliyorsak bunun en güzel örneği Amerika'dır.⁷³⁷ Baudrillard'a göre bu ülkede ışıklı reklam panoları bir gösterge olarak ülkenin her tarafında bulunuyor. Bu ülkede reklamlar çok daha saldırgan, fuhuş ise aşırı yaygın. Elektrik ışıklarının etkisi bariz olarak her yerde görülüyor. Bu ülkede insanların gülümseme oyunuyla karşılaşılıyorsunuz. Buradaki insanlar anlamsız bir şekilde gülümsüyor. Ancak bu gülümseme birbirlerine karşı olan gülümseme değil; sadece kendi için gülümseyen insanlarla karşılaşılıyorsunuz. Yüzlerdeki bu gülümsemenin paradoksal şekilde çeşitlilik ve anlaşılmazlık barındırdığını görüyorsunuz. İlkel kültürlerde yaşlılıkta veya ölümden insan yüzünün aldığı şekil buralarda çok erken yaşlarda ortaya çıkıyor.⁷³⁸ Sistemin zoraki iletişim kurdurma yöntemlerine karşı kitlelerin gülümseme simülasyonu vermiş oldukları muazzam bir tepki örneğidir bu durum.

Baudrillard kendini sessiz çoğunlukların ve kaçınılmaz stratejilerin misyoneri olarak tanıtmaktadır.⁷³⁹ Ona göre sisteme karşı yapabileceğiniz bir şey yoksa ölmeyi değil yok olmayı becerebilmelisiniz. Çünkü ölüm biyolojik yaşamın disiplin alanına giriyor. İnsanlık kendi yok oluşunu asla biyolojinin egemenliğine bırakmamalıdır.⁷⁴⁰ Yok olmak ne yaşamak ne de ölmek demektir. Olsa olsa yaşamak ve ölmek arasında bir muamma halini alarak sisteme kendi belirsizliğiyle karşılık vermektir. Belki de kitlelerin yapabildiği en güzel şey budur. Zaten mevcut toplumsal yapıyı çözümleyebilmek ve sosyolojik referanslarla bunu açıklayabilmek imkansızdır. Mevcut sistemde felsefe insanı ölüme, sosyoloji ise intihara götürür.⁷⁴¹

Sisteme karşı mesafeli olmayı ve sistemin gücünü ortadan kaldırmayı içeren tepki gösterme ile abreaksiyonu karıştırmamak gerekiyor. Çünkü abreaksiyonda bilinçaltında tutulan şeylerin bilinç seviyesine çıkartılması varken tepki; bütün eleştirel bilinçleri, derinliği, sessizliği ve tedbiri kapsamaktadır.⁷⁴² Tepkide görünmeyen ve bilinmeyen bir düşmana karşı insan bütün sinsi tepkileri (gerektiğinde sessizlik, görünmeme, yakalanmama, karnından konuşma gibi) gösterebilmeli; düşünce viral hale gelmeli ve kodlardan ve araçlardan bağımsız iletişim yöntemleri devreye sokulmalıdır. Son tahlilde

⁷³⁷ Baudrillard, *Amerika*, 25.

⁷³⁸ Baudrillard, *Amerika*, 26.

⁷³⁹ Baudrillard, *Amerika*, 25.

⁷⁴⁰ Baudrillard, *Cool Anılar 1-2(1980-1990)*, 29.

⁷⁴¹ Baudrillard, *Cool Anılar 5(2000-2004)*, 80.

⁷⁴² Baudrillard, *Bir Parçadan Diğerine François L'Yvonne İle Söyleşi*, 107.

kitlelerin muazzam başarılarının arka planında tepki metotlarının ironik gücünü görebilmemiz gerekmektedir.

Bütünselle, bütünü referans alan hayallere karşı geliştirebileceğimiz strateji parçadan yana olmak, tekilliği kutsal görmektir. Tekilliğin kendi doğasından kaynaklı bir kusursuzluğu varsa tekillikler arası dolaşım sağlanabilir ve değer kaybı olmadan simgesel oyunlar oynanabilir. Tekilliği herhangi bir şeyle kıyaslayamazsınız dolayısıyla ayırım türünden şeyler tekilikte bulunmaz. Genel eşdeğeri olmadığından tekilik herhangi bir şeyle takas edilemez, var oluşa indirgenemez ve tekilliğin aktarımı yapılamaz.⁷⁴³ Şeyleri tekilikleri içerisinde ele almak onları bütünlüklerinden tamamen kopartmak anlamı taşımamalıdır. Bir olay hem tekilliği hem de bütünlüğü içerisinde ele alınmadığında tarihselliğinden ve ahlaki boyutundan kopartılır. Bir şeyin tekil anlamdaki eşsizliği onun kötülüğünün önüne geçemez. İnsan tekil olmasıyla kusursuz lakin kötü bir canlı türüdür. Dolayısıyla kusursuzu kusursuzlaştırma istemi onun kötü olmasını engelleyemez. Politika ve toplumsalın güçleri tekil olmalarındaydı. Bunları farklı şeylerle karıştırır hale getirmek bunların ortadan yok olmalarına sebebiyet vermiştir.⁷⁴⁴ Ne idüğü belli olan sistemin devamlılığı için tekiliklerinden kopartılan politika ve toplumsal, karşılarında bilinçsiz bir şekilde güçlenen kitleler karşısında tepetaklak olmuştur. Bu anlamda kitlelerin tekil olduğunu ve bütünselden kopmadıklarını dolayısıyla kıyaslama ve ayırlamalarının olamayacağını ve takas edilebilmelerinin imkansız olduğunu söyleyebiliriz. Önceleri disiplinlerin tamamen birbirlerinden bağımsız olduklarını iddia edemeyiz. Lakin bu disiplinlerin birbirleriyle ilişkileri yoğunluklarını kaybederek bir alanın öteki alana iç dökmesi şeklindeydi. Şimdilerde ise disiplinleri tamamen birbirine karıştırma durumunu görmekteyiz. Bunun olağanüstü bir tuzak olduğunu görebilmemiz gerekiyor. Marx'ı cinselleştirmek, Freud'u siyasallaştırmak aşırı derecede tehlikeli bir tuzak ve harmanlama biçimidir.⁷⁴⁵

⁷⁴³ Baudrillard, *Bir Parçadan Diğerine François L'yonnet İle Söyleşi*, 123.

⁷⁴⁴ Baudrillard, *Bir Parçadan Diğerine François L'yonnet İle Söyleşi*, 31.

⁷⁴⁵ Baudrillard, *Bir Parçadan Diğerine François L'yonnet İle Söyleşi*, 33.

2.2. KİTLELERİN SİMÜLASYON GÜCÜ

Düşünür toplumsal konusunda üç farklı öngörüü ortaya atarak toplumsalı tartışmıştır.

1- Toplumsal diye bir şey hiçbir zaman var olmamıştır. Toplumsal bir ilişki hiçbir zaman söz konusu olmamıştır. (Bu bakış açısında toplumsalın ölü bir depolama alanı olduğu iddia edilmektedir)

2- Toplumsal diye bir şey her zaman var olmuştur. Üstelik her geçen gün daha da gelişmektedir. (Bu bakış açısında işlevsel bütünleşmenin simgesel bütünleşmenin yerine geçtiği iddia edilmektedir)

3- Toplumsal diye bir şey vardı ancak şu anda öyle bir şey yoktur. (Toplumsal içinde yaşayan bireylerin artık ne denetlenebilen ne de ortak söylem üretebilen bireyler olmadıkları iddia edilmektedir)

Baudrillard üçüncü bakış açısının doğru olduğunu, gerçeğin artık hipergerçek hale geldiğini, toplumsalı ve politikayı idealleştirmenin imkansız olduğunu düşünmektedir. Hipergerçek, gerçeği şiddet yoluyla değil modeli güç düzeyine yükselterek yıkmaktadır.⁷⁴⁶ Artık gerçeğin gerçekten daha gerçek görüldüğü, gerçekliğin yakalanmasının ve algılanmasının çok güç olduğu, gizli ve kurnazca çekilmiş çizgilerin gerçeği ortadan kaldırdığı bir dünyada yaşamaktayız. Hipergerçeklik durumu gerçeği yok ettiği gibi toplumsalı da yok etmeyi başarmıştır.⁷⁴⁷ Toplumsala hipergerçeklik tarafından kısa devre mi yaptırılmıştır? Bundan böyle hiçbir gerçek kendi gerçekliğinin yok oluşunu gizleyemeyecektir. Çünkü hiçbir şey gerçekliğin yerini alan simülasyondan kaçamayacaktır.⁷⁴⁸ Çünkü simülasyonda gerçeğin yok oluşu değil gerçekliğin gerçekten daha gerçek bir biçimde yeniden üretimi vardır.

Önceleri kitlelerin uyuşuk olduklarına inanılarak iktidar stratejileri düzenlenmişti. Kitleler edilgenlik simülasyonuna başvurdukça iktidarlar giderek kendilerine daha fazla güvenmişti. İktidarın bürokratik ve merkeziyetçi olduğu dönemlerde böylesi bir simülasyon iktidar açısından tehlike sayılmıyordu. Lakin iktidar merkeziyetçi kimliğini kaybetmeye başladığı andan itibaren edilgenlik kendi başına bir güç olarak ortaya

⁷⁴⁶ Baudrillard, *Sessiz Yığınların Gölgesinde veya Toplumsalın Sonu*, 69.

⁷⁴⁷ Baudrillard, *Sessiz Yığınların Gölgesinde veya Toplumsalın Sonu*, 70.

⁷⁴⁸ Baudrillard, *Sessiz Yığınların Gölgesinde veya Toplumsalın Sonu*, 71.

çıkmaya başladı. Sessizliğin güç olabildiğini keşfeden iktidarlar stratejik bir değişime başvurarak bu sefer kitlelerin edilgen bir konumdan yönetime katılmayı gerektiren bir konuma geçmesini ve sessizliklerini sona erdirerek konuşmasını istemeye başladı.⁷⁴⁹ Sistem sessizlikleriyle güç olan kitleleri konuşturabilmek için bütün yöntemleri denemekte, özgür konuşmanın insan hakkı olduğunu kitlelere inandırmaya çalışmaktadır. Kitleler ise mevcut tehlikeyi bildiklerinden sisteme sessizlik ve edilgenlikleriyle karşılık vermektedir. Sistem açısından en büyük tehlike bu sessiz çoğunluğun mevcut halidir. Sessiz çoğunluk olan kitleler sistemin kendilerini hayalete çevirme planını tersine döndürerek sistemin kendisini hayalete dönüştürmüştür.⁷⁵⁰

İktidar mı kitleleri güdümler yoksa kitleler mi istediklerini elde edebildikleri için güdümlenmiş gibi görünürler? Kitleler güdümlenmiş gibi görünerek komik duruma mı düşmüşlerdir? Burada kitlelerin muazzam bir ters simülasyon mantığı vardır. Örneğin otorite sürekli futbol maçlarını iletişim araçlarında sunarak kitleleri uyuttuğunu sanmaktadır. Kitlelerin uyutulduğu düşüncesi hala iktidarın egemenliğinin var olduğu inancının oluşmasına yol açmaktadır. Halbuki kitlelerin istediği şey eğlence ve gösteridir. Bu durumda kitleler iktidarın var olduğuna inanmış gibi yaparak iktidara karşı muazzam bir kurnazlık oyunu oynamaktadır. Kendisine sunulan bütün anlamsal içerikleri kolektif olarak reddeden, bunlara karşı misillemeler yapan ve anlama muazzam derecede karşı koyan kitleleri çözümleyebilmek neredeyse imkansızdır.⁷⁵¹

Politika, stratejik bir alan düzenlemesi gücünü kaybederek önce temsil edilme düzeninin içine itilmiş daha sonra da güncel bir yeniden düzenleme senaryosuna devredilmiştir.⁷⁵² Yeniden düzenleme mantığı içerisinde varlığını sürdürmeye çalışan politika kendi göstergelerinin gittikçe artmasıyla artık temsil noktasında transpolitikaya dönüşmüş, toplumsal gerçeklikle olan bütün bağlarından uzaklaşmıştır. Politikanın ve toplumsalın sıfır derecesinde bulunduğu mevcut sistemde iş görebilen yegane değer sessiz çoğunluk özelliği taşıyan kitlelerdir. Kitle modeli, tüm sistemlerin düşünsel merkezinde yer almaktadır. Toplumsallıkla hiçbir ilişkisi olmayan kitleleri anlayabilmek için sistemin muazzam bir çabası söz konusudur. İstatiksel sondajlamalarla anlaşılır kılınmaya çalışılan kitlelerin sisteme karşı muazzam ironik ters

⁷⁴⁹ Baudrillard, *Metinler ve Söyleşiler*, 42.

⁷⁵⁰ Baudrillard, *Metinler ve Söyleşiler*, 44.

⁷⁵¹ Baudrillard, *Metinler ve Söyleşiler*, 45.

⁷⁵² Baudrillard, *Metinler ve Söyleşiler*, 49.

simülasyonları var. Sistemden bağımsız şekilde-herhalde tesadüfen- simülasyonun gücünü keşfeden kitleler ters simülasyonlarla sistemin egemen mantığını geçersiz kılmasını becerebiliyor. Bütün temsil sistemlerinden kaçıp kurtulmasını bilen kitleler, temsil edilmekten uzak bir durumda gösteri ve eğlencelerin bolca yer aldığı iletişim araçlarında günlerini gün etmesini bilmektedir.

Politik denklemlerin sıfır derecesi olan-yani anlaşılabilirlikleri mümkün olmayan-kitlelerin sürekli sessizlikleri sistemi canından bezdirmiştir. Kendisiyle çarpıtılan her şeyi sıfır derecesine çekebilen kitleler en iyi ihtimalle kendisini anlamaya çalışan sistem bileşenlerine kendi değerlerini iade etmektedir. Muazzam seviyedeki yanıtsızlık güçlerini ölçmek için yapılan bütün yöntemler boşunadır. Hipergerçek bir düzen içerisinde toplumsal ve politik olan her şeyi ters düz edebilme gücüne sahip olan kitleler, toplumsal içerisinde simüle olabilme kurnazlığını öğrenmiştir.

İktidar ve kitlelerin muazzam çarpışmasında galip gelen taraf belirsizdir. İktidarın kitleler üzerindeki hipergerçek gücü mü, yoksa kitlelerin iktidarları çökerttikleri ters simülasyon gücü mü galip gelecektir, bilinmez. Görünen tabloda kitlelerin simülasyon istidatları iktidarın havsalasının dışında yer almaktadır. Durumun kitlelerin lehine olmaması için hiçbir neden yok.

Kitle, günümüzde açıklanmamış olan ve açıklanamaz bir toplumsallaşmanın simülasyonu şeklinde vardır.⁷⁵³ Onlardaki sessizliğin bir gerçekliği yoktur. Çünkü bu sessizlik bilindik sessizliklerden farklıdır; yani kitlelerin konuşabilen ama kendi adına konuşulmasına imkan tanımayan sessizlikleri vardır.⁷⁵⁴ Bu sessiz çokluğu temsil etme noktasında hiçbir toplumsal/politik/ekonomik ve kültürel yapı önderlik yapamamaktadır. Kitleler eskiden temsil noktasında bulunan yapılardan (sınıf, halk ve benzeri) çok farklı bir yerededir. İçine çekildikleri bu sessizlik neticesinde artık tarihe malzeme olmamayı becerebilecek durumdadır. O halde kitle hakkında kesin konuşmalar yapmak mümkün değildir, kitle hakkında sadece öngörüler ileri sürülebilir. Söylenenler kitle hakkında olumsuzlamalara neden olmamalıdır. Çünkü kitlenin ne olduğunu kitlenin kendisi bile bilememektedir. Kendi üzerinde ne tür bir hayali bir iktidarın olduğunu bilmeyen kitle iktidarla açıkçası çok ilgilenmemektedir. İktidar açısından hayali bir gönderenmiş gibi algılanan ve simülasyon modeline dönüşen kitle

⁷⁵³ Baudrillard, *Sessiz Yığınların Gölgesinde veya Toplumsalın Sonu*, 26.

⁷⁵⁴ Baudrillard, *Sessiz Yığınların Gölgesinde veya Toplumsalın Sonu*, 26-27.

hem ölümün kendisi olmayı becermiş hem de politikayı kendi içerisinde eritip yok etmiştir.⁷⁵⁵ Çok uzun yıllar boyunca edilgen ve sessiz bir kitlenin varlığını isteyen iktidar kendi ölüm göstergelerini de hazırlamıştır. Kitlenin sessizliğinin tehlikesinin farkında olan iktidar stratejileri bugün edilgenlikten haykıran bir kitleye geçişi istemektedir. Oysa kitlelerin bu sessizliği artık kitleyi tehlikeli kitle haline getirmiştir.⁷⁵⁶ Artık sessiz ama için için kaynayan kitle ne pahasına olursa olsun konuşturulmaya çalışılmaktadır. Onlara toplumsalın bir parçası oldukları söylene de, kitle bu duruma karşı sessizlik stratejilerini oynamaktadır. Kitleyi yoklayarak neler yapabileceğini hissetmeye çalışan sistemler onu baştan çıkararak kendi saflarına katma mücadelesini vermektedirler. Sonuçta hüsrana uğrayan ve kitleyi kendi saflarına katamayan sistemlerin bu anlamdaki öfkelerini ve kinini anlayabilmek mümkündür.⁷⁵⁷ Çünkü sistem tarafından hep hor görülmüş olan kitleler dizgenin simülasyon silahını mefistovari bir biçimde sisteme karşı kullanmasını öğrenmişlerdir.

İçerisinde yaşamış olduğumuz hipergerçek düzende kitle, toplumsal enerjileri yutmakta ve onu yansıtmamaktadır. Kitle eğlence amaçlı kullandığı göstergelerle anlamı yutup dışkı haline getirmiştir. Kendisine yöneltilen bütün sorulara yuvarlak cevaplar vermekte, katılım noktasında toplumsaldan uzaklaşmakta, sondajlara aynı bilindik /beklendik cevapları vermekte, haberin üstünden geçmesine müsaade etmekte, (Bu durum yanmaya karşı korumalı jellere benzetilebilir. Nasıl ki yanmaya korunaklı jel sürenleri izleyenler kişilerin gerçekten yanıp yanmadıklarını bilmedikleri gibi sistem de haberin etkisini ölçememektedir) sürekli ters simülasyonlarla iktidarı ve toplumsalı boşa düşürmekte ve iktidara karşı sessizlik oyununu oynamaktadır.⁷⁵⁸ Kitlelerin suskunlukları sürekli sondajlar vasıtasıyla öğrenilmeye çalışılmaktadır. Halbuki kitlelerin sessizlikleri doğruya ve gerçeğe dair bir inanıştan ziyade doğruya ve gerçeğe ilişkin bir umursamazlık durumundan kaynaklanmaktadır. Herhangi bir bilinç ve bilinçaltıyla ilgilenmeyen kitle, bilinmezliği ve suskunluğu sayesinde bütün sağcı veya solcu politik denklemleri çökertebilmektedir.⁷⁵⁹

⁷⁵⁵ Baudrillard, *Sessiz Yığınların Gölgesinde veya Toplumsalın Sonu*, 27.

⁷⁵⁶ Baudrillard, *Sessiz Yığınların Gölgesinde veya Toplumsalın Sonu*, 28.

⁷⁵⁷ Baudrillard, *Sessiz Yığınların Gölgesinde veya Toplumsalın Sonu*, 28.

⁷⁵⁸ Baudrillard, *Sessiz Yığınların Gölgesinde veya Toplumsalın Sonu*, 31.

⁷⁵⁹ Baudrillard, *Sessiz Yığınların Gölgesinde veya Toplumsalın Sonu*, 31.

İletişim araçları ve haber dünyasını özne felsefesine ait irade, seçenek, temsil, özgürlük, bilgi ve arzu gibi geleneksel mantıklarla açıklayabilmek her zaman çok zor olmuştur.⁷⁶⁰ Özne felsefesine ait bir bakış açısı her zaman için beklenmedik nesne galibiyetini ortaya çıkarmıştır. Artık her şeye hakim olduğu sanılan özne endeksli bakış açısının her şeye fazlasıyla yabancı olduğu bir evrede yaşamaktayız. Haber ve iletişim evrenine ait özne ahlak felsefesine sessizce *ne yapmam gerektiğini senden öğrenecek değilim* diyen bir nesne ahlak felsefesi vardır. Söylemin en sarıh anlamında özne olan iktidarın nesne ahlak felsefesine sahip olan kitleyi denetim altına almasının imkansız olduğunu söyleyebiliriz. Simülasyonun devingen yapısı kitlelerin devingen mantığıyla örtüştüğünden hipergerçeklik kolaylıkla sisteme karşı kullanılabilir.

Sondaılamalarla sessizliği bertaraf edilmeye çalışılan kitle hipergerçeklik içinde politik ve toplumsal olanı alt st edebilmeyi becerebilmektedir. İktidar kitleler üzerinde simülasyon gücünü uygulamaya çalışırken kitleler de iktidar üzerinde ters simülasyon silahını uygulamaya sokmuştur.⁷⁶¹ Politika kitleleri iletişim araçları ve haberler vasıtasıyla yanıtlar alabileceği toplumsal bir simülasyon ve yankılama odasına sokmaya çalışırken kitleler toplumsal içinde anti simülatif bir görüntüyle steril bir mekana dnşebilmeyi becerebilmiştir.

“O (yani kitle) iktidarın sırtında taşıdığı bir gölge, içine düştüğü dipsiz bir çukur ve bir emme biçimidir. Bunu anlamak yeterlidir. Akışkan, devingen, uyumlu, hatta bütün isteklere aşırı derecede uyan ve katılmanın en aşırı ucu olan bir hipergerçek uyumluluk yumağı. İşte iktidarın içinde bulunduğu güncel felaket budur. ... için için kaynayan bu kitle hiçbir zaman patlamayacaktır.”⁷⁶²

Kitleyi, kitle iletişim araçları içerisinde ve bütünlüğünde aramak gerekmektedir. Simülasyon sistemi içerisinde bütün modelleri yutup yok edebilen kitle, sistem açısından hem özne hem de nesne olmayı hem becerebilmiş hem de becerememiştir. Bu anlamda kitleyi sistem açısından özne veya nesne olarak görmek konunun anaşılırlığını zedelemektedir. Sistem açısından kitlelere sorulan sorular istenilen cevaplarla öylesine uyuşmaktadır ki, sistem açısından bu durum muazzam bir sadakat göstergesidir. Bu

⁷⁶⁰ Baudrillard, *aresiz Stratejiler*, 122.

⁷⁶¹ Baudrillard, *Sessiz Yığınların Gölgesinde veya Toplumsalın Sonu*, 32.

⁷⁶² Baudrillard, *Sessiz Yığınların Gölgesinde veya Toplumsalın Sonu*, 45.

durum kitlenin nesne boyutuna işaret etmektedir. Ancak sistem açısından verilen cevapların bir simülasyon modeli olabileceği öngörüldüğünde bu sadakat yalancı bir sadakat daha doğrusu sadakat simülasyonunu ifade etmektedir. Bu durumda kitle özne konumuna geçerek sistemin zafırını tükettiren bir edilgenlik ve boyun eğme simülasyonuna bürünmektedir.⁷⁶³

Simülasyonun elde ettiği başarı nihayetinde iktidarın strateji olarak uyguladığı şey, her tarafa yeniden gerçek ve gönderen sistemleri yerleştiğini iddia ederek toplumsal gerçeklikle ekonomik üretimin tekrar işlerlik kazandığı söylemidir.⁷⁶⁴ İktidar bu söylevini aktif tutabilmek için toplumsala arzu söylevi üzerinden müracaat etmektedir. Arzu söylevleriyle gerçeklik ilkesi birbirine karıştırılarak hipergerçekliğin ekmeğine yağ sürülmektedir. Kitleler arzu söylevlerine gösteri talebiyle karşılık vermektedir. Çünkü gösteri ve eğlence mantığında simülasyonun çok yönlü yapısı daha kolay ortaya çıkarılabilmektedir.

Bütün toplumsallaşma mantıklarının ulaştığı en son aşama şekli olan kitle, toplumsalı soğurmuş ve ortadan kaldırmıştır. Bize toplumsal olarak sunulmaya çalışılan kitle, toplumsalın eriyerek yok olduğu yerdir aslında. Kitle aslında toplumsalın eriyerek ortadan kaybolduğu ve simülasyon süreci tarafından yok edildiği ve gittikçe yoğunlaştığı şeydir.⁷⁶⁵ Kitle mantığı zihinsel caydırma taleplerine karşılık fiziksel caydırma eylemleri sunmaktadır. Yani kitle zihinsel anlamda kendisine gönderilen bütün anlamlandırma biçimlerine zihinsel tepkilerden ziyade görüntüsel tepkilerle karşılık vermektedir. Bu durum sisteme karşı uygulanan bilinçli bir ters simülasyon mantığıdır.

“Kitlenin kurnazlığı oyunu kuralına göre oynamasından kaynaklansa da o bununla yetinmeyip içine kapatıldığı simülasyon sürecine, hedefin ötesine geçerek yok edici bir hipersimülasyon işlevi gören şen şakrak bir toplumsal süreçle karşılık vermektedir.”⁷⁶⁶

⁷⁶³ Baudrillard, *Sessiz Yağınların Gölgesinde veya Toplumsalın Sonu*, 35.

⁷⁶⁴ Baudrillard, *Sessiz Yağınların Gölgesinde veya Toplumsalın Sonu*, 43.

⁷⁶⁵ Baudrillard, *Simülakrlar ve Simülasyon*, 104.

⁷⁶⁶ Baudrillard, *Simülakrlar ve Simülasyon*, 106.

Yaşadığımız simülasyon evresinde nesne, öznenin ayakta zor durduğunun farkına vardığından yavaş yavaş öznenin intikam almaya başlamıştır.⁷⁶⁷ Artık nesnenin özneyi ayartma aşamasına geçilmiştir. Çözümlemelerde hep öznenin nesneyi ayarttığını ve kendi menfaatleri doğrultusunda kullandığını ileri süren anlayış şişip kalmıştır. Artık madde edilgin ve vasıfsız değil; tam aksine sırtından geçinmek isteyenlerin oyununu bozan bir kötülük meleğidir.⁷⁶⁸ Bazı durumlarda nesnenin olması gerektiği gibi davrandığı yani oyunu öznenin istediği biçimde oynadığı görülebilir ve bu durumda özne hep tarifsiz bir keyif almaktadır. Belki de öznenin keyif almasını sağlayan nesne bu oyunu hep kendince idare etmiş yani özneyi ayartabilmiştir. Bu ayartma şeklinde öznenin ne istediğini önceden tahmin etme, arzularına tercüman olma, beynini okuma, yanıltma, yönlendirme kısacası ustalık isteyen bir oyun oynama şekli vardır.⁷⁶⁹ Politikaya, toplumsala ve genelde sisteme karşı kitlelerin kamuoyu yoklamaları, anketler, mülakatlar, referandumlarda yaptığı şeyler de bir ayartma şekli değil midir bu anlamda? Nesne öznenin istediği biçimde oyunu oynayarak öznenin keyiflenmesini sağlamaktadır. Kitlenin toplumsalın hala yaşıyor olduğuna dair simülatif tepkileri iktidarı hep mutlu etmiştir.

Ahlak bozuklukları ve skandallar gerçekte siyasal sınıfları etkilememektedir. Çünkü bu sınıfa tanınmış böyle bir hak olduğuna inanılır ya da toplumun ahlak bozukluğu hakkı siyasete devredilmiştir. Bozukluk virüsleri siyasetin üst yapısında halktan çok daha hızlı dolaşmasına rağmen siyasal sınıfın bağışıklığı son derece güçlüdür. Burada anlaşılması gereken nokta kitlelerin bu durumları kabul ettiği değil kabul etmiş gibi gözüktükleridir. Kitlelerin kabul etmiş gibi görünen simülasyonlarına inanan siyasetin güncel durumu eblehlik göstergesidir.

Siyasal kesim dokunulmaz olmasından ve cezasız kalmasından can sıkıntısı yaşıyor.⁷⁷⁰ Toplumsalın çok uzağında bir yerde kendi dünyasında yaşayan bu kesimde kitleleri anlayamadığından zihinsel bir yorgunluk var. Aynı şekilde ekranın ve görüntünün diğer tarafında yer alan medyada da aynı karın ağrısı var. Kitleleri anlayabilmek için değişik yayın formatları, soru cevaplar, anketler ve referandum ölçekleri yayımlayan medya kitleyi anlayabilmek için muazzam bir zihin mesaisi

⁷⁶⁷ Baudrillard, *Çaresiz Stratejiler*, 106

⁷⁶⁸ Baudrillard, *Çaresiz Stratejiler*, 107.

⁷⁶⁹ Baudrillard, *Çaresiz Stratejiler*, 109.

⁷⁷⁰ Baudrillard, *Tam Ekran*, 77.

harıyor. Kitle, cevapları soruların içerisinde gizlenmiş olan medya referandumları ve bütün sondajlamaları anlayarak gerçek yanıtlar yerine simülasyon yanıtlar vermesini öğrenmiş durumda. Kitle iletişim araçlarının tarama ve test etme mantığındaki televisüel geri besleme mantığını öğrenmiş olan kitleler sistemden daha sistemci olarak ters simülasyonlarla siyaseti huzursuz etmesini başarmıştır.⁷⁷¹

Referandum ve referandum biçimleri (sondajlar, soru cevaplar, röportajlar gibi) içerisinde yaşamaktayız. Çünkü insanların değerlendirmeye alınabilecekleri farklı bir referans ölçütü yok.⁷⁷² İletişimin toplumsal sistemi karmaşık bir sözdizimsel yapı dilinden, sürekli testlerin olduğu ikili bir sinyalleme sistemine doğru değişim göstermiştir. Bilindiği üzere testler ve referandumlar olağanüstü simülasyon formlarıdır. Önceden tasarlanmış soruların, cevapları tetiklediği ve cevaplara yol gösterdiği bir sinyalleme sistemi var. Kitleler ise bu sinyellemeleri en üst payede simülasyon alanına taşıyarak tekrar kaynağında geri gönderiyor.

Sistem içerisinde siyasal bölüm ile adli bölümün gerçek anlamda ters düşeceğini ve çatışma yaşayabileceklerini düşünmek büyük bir yanılsamadır. Bu durum sistemin kendi içerisinde göstermelik bir oyunu ve iş bölümüdür. Ancak siyasal dokunulmazlıkların ve sürekli aklanmaların sonsuza kadar sürebileceğinin garantisini hiç kimse veremez. Toplumun siyasal anlamda zehirlenmesinin er geç faturası kesilecektir.⁷⁷³ Bu fatura kesildiğinde iletişim araçları ve siyasal kesim hesap vermekte gerçekten zorlanacaktır. Kara paralar, müptedilik, pislik bilinçler, suç ortaklıkları ve eyyamcılığın hesabını vermek tahmin edildiği gibi kolay olmayacaktır. Kitlelerin siyasete dair bu ahlak dışılıkları görmezden gelmesini pasif bir tepkisizlik olarak değil, kendi içlerinde konvansiyonel bir tepkisizlik simülasyonu olarak görmeliyiz.

Sessiz yığınlar olarak nitelendirilen kitleler kesinlikle ne bir artık, ne bir kalıntı, ne de istisnadır. Kitle sıradan, belirsiz, anlamsız ve temsil noktasında sıfır derecesinde bulunan toplumsaldan daha kuvvetli olmakla birlikte toplumsalın sınırlarını geçmeyen aynı zamanda iktidara teslim olmayan bir yoğunluktur. Bu yönüyle kitleleri temsil etmek mümkün değildir. Siyaset, temsiliyet ve yönlendirme alanlarına girmeyen kitlelerin muazzam derecedeki duyarsızlıkları ve ters yöne çevrilebilen motivasyonları

⁷⁷¹ J.Lane, *Routledge Critical Thinkers: Jean Baudrillard*, 28

⁷⁷² Poster, *Jean Baudrillard: Selected Writings: Second Edition*, 142.

⁷⁷³ Baudrillard, *Tam Ekran*, 78.

karşısında iktidarın yapabileceği makul bir şey yoktur. Tüm partilerin, iktidarların, siyasi güçlerin ve toplumsal mekanizmaların siyaset adına oynamış oldukları siyasi gösteri oyunlarına karşı kitlelerin muazzam tepkisizlikleri mevcuttur. Kitleler belirli seviyeye kadar bu oyuna katılım simülasyonu gösterdikten sonra kışkırtıcı bir tepkisizlikle oyunu tersine çevirmekte ve tarih ötesi muazzam bir ironi anlayışıyla iktidarı tepe taklak etmektedir.

Temsil etme; mantığı ve sistemi hezimete uğramıştır. Belirli zamanlarda insanların sandık başına gitmeyerek yani eleştirel duyarsızlıklarını en üst aşamaya taşımaları durumunda temsil sisteminin sona ereceği düşünülmekteydi. Özünde eleştirel duyarsızlık sadece oy vermemekle değil farklı metotlarla da oluşabilmektedir. Paradoksal şekilde temsil edilenler sürekli seçim talep ederek daha fazla seçim yoluyla sistemi ortadan kaldırmayı hedeflemektedir. Oy kullanan insanların sürekli seçim talep etmelerinin arka planında konular hakkında fikir sahibi olmaları veya verdikleri oyun sistem açısından anlam taşıması değil; seçimlere doyamamaya dayanan bir oyun mantığı vardır. Bu türden bir eleştirel duyarsızlıkta temsili seçim sisteminin mütemadiyen yenilerek dışkılanması, temsil sisteminin son bulmadan önce sonsuz bir sarmal halini alması söz konusudur.⁷⁷⁴ Yapılan kamuoyu yoklamalarının sonuçlarına baktığımızda bu durumun siyasetçileri motive eden bir yanıt özelliği taşıdığı görülse de bu durum özünde seçim taleplerini yinelemekten ve yaşama geçirmekten başka bir işe yaramamaktadır. Kitlelerin siyasetçileri daha çok seçim yapılması noktasındaki geri dönütleri, siyasetçileri işin içinden çıkılması mümkün olmayan bir duruma sürüklemektedir.

Çok uzun süreler seçimler için kobay olarak kullanılan kitle bugün siyaset dünyasıyla ahlaksız bir ilişki yürütmektedir. Sürekli çelişkili ve anlaşılmaz bildirimleriyle siyasetçileri zor durumda bırakan kitle seçimlerin hem kobayı hem de röntgencisi olarak temsil zümresiyle oyun oynamaktadır. Yapılan anketlerdeki ters kutuplu sonuçlar kamuoyunun bilinçli bir aktif duyarsızlığını ve ahlaksızlığını göstermektedir. Dolayısıyla anket şirketlerinin siyasi taraftarlığının pek önemi yoktur. Çünkü kitle taraftar olmaktan ziyade siyaset ahlakını dışlayan özellikleriyle gizemini koruyor. O halde seçimler de bu siyasi ahlaksızlığın tescil edilmesinden başka hiçbir işe yaramamaktadır. Kitleler için seçimler sadece gösteri boyutuyla kıymetli görülmektedir.

⁷⁷⁴ Baudrillard, *İlahi Sol*, 113.

Yoksa görüş beyanı, temsil sistemi veya hangi anlamıyla olursa olsun herhangi bir ahlaki referansla ilişkisi bulunmamaktadır. Yapılan kamuoyu yoklamaları esnasında kitleler fikir bildirme simülasyonuna başvurarak işin abartı yönüyle fikir beyanı gerçekliğine son vermiştir.⁷⁷⁵ Böyle bir ortamda kamuoyu yoklamaları sadece viral boyutlarıyla önem kazanmakta yani git gide yaygınlaşmakta ve böylelikle temsiliyet sadece oyun boyutuyla kıymete değer tutulmaktadır. Dolayısıyla mevcut seçim mantığının toplum dışı, yaşamdan kopuk, kendi kendine işleyen ve herhangi bir mantığı olmayan, genel özellikler taşıma yetisinden yoksun bir mekanizma olduğunu söyleyebiliriz.

İnsanların politikayla ilişkilerini kesmelerinin asıl nedeni politikanın artık anlaşılabilir nitelikler taşıması değil; sır olma özelliğini kaybetmesidir ki bu durum kitlelerde düş kırıklığı yaratmıştır. Kitleler kendilerine her konuda bilgi verilmesi ve açıklama yapılmasından değil siyaset evreninin sır özelliğini kaybetmesinden susma haklarını kullanıyor. Politikacılar bazen muhatap oldukları kitleleri kandırabilir. Bu durum kitlelerin aptal olduğu anlamına gelmez. İnsanlar bazı durumlarda yalan ve dalavere konularında kendilerinden daha üstün olan politikacıların kendilerini kandırmalarına müsaade eder. Kitle, asgari müşterek düzeyde yalan söylemenin politikacılara yakıştığını bildiği için ve daha önemlisi kitlelerin kandırılabilceği söyleminin geçerliliğini koruyabilmesi için deha seviyesinde bir oyun oynamaktadır. Halkın asla inanmadığı halde inanmış gibi yapması bu anlamda politikacılara karşı kazanılmış ters bir simülasyon zaferidir. Siyasetçiler kitleler nazarında inandırıcılıklarını kaybettilerse buna sebep siyasilerin yalan söylemeleri veya halkın iradi olarak sürekli görüş değiştirebilen fikirlerinin siyasete yansması değil; kitlelerin siyaset konusunda oynadıkları sinsî görüş oyunudur. Kitleler siyasetçiler tarafından aptal olarak görülmeyi yeğlemektedir. Fakat işin özü siyasete karşı olağanüstü seviyede kurnazlık oyunu oynayan kitlelerin siyaseti ilga etmesidir. Önceleri siyasete duyarsız olmak, siyasetle ilgilenmemek ve siyaseti gereksiz görmek tutku ve sevgiden kaynaklanan bir kin tutma şekliydi; artık siyasete duyarsız olmaya başlayan kitleler nesnel bir duyarsızlığın umarsız bireyleri olarak izleyici konumuna geçmeyi başararak bu durumu aşırı teveccüh göstergesi olarak değerlendiriyor.⁷⁷⁶

⁷⁷⁵ Baudrillard, *İlahi Sol*, 114.

⁷⁷⁶ Baudrillard, *İlahi Sol*, 123-124.

2.3. SOSYOLOJİDEN BAĞIMSIZ BİR KAVRAM OLARAK KİTLE

Kitle kavramı sosyolojinin tanımlamakta zorluklar yaşadığı bir kavramdır ve kitle kavramını sosyolojik referanslardan yola çıkarak tanımlamanın imkanı yoktur. Çünkü sosyoloji toplumsallığın ve bunun bileşenlerinin anlaşılması yolunda çaba gösteren bir disiplindir. Daha iyi bir ifadeyle sosyoloji sabitleşmiş, olumlu ve kesinleşmiş bir toplumsallık üzerine düşünce biçimleri üretmektedir.⁷⁷⁷ Sosyoloji bilimi toplumsalın emilmesini, nötr hale getirilmesini ve dağılmasını anlatabilme yeteneğine haiz kodları üretememiştir. Toplumsalın iç dinamikler neticesinde parçalanması sosyolojinin açıklayabildiği bir durum değildir. Sosyolojik perspektifte kitleyi bir kavram olarak tanımlayabilmek mümkün değildir. Çünkü kitle kavramı hamurlaşmış, vıcık vıcık, çözümlenmesi zor ve yoksul bir terimdir.⁷⁷⁸ Özellikle siyasetin menfaatleri doğrultusunda sürekli etkilemeye çalıştığı leitmotiftir. Baudrillard, toplumsalın sona sürüklenmesiyle sosyolojinin de sona sürüklendiğini ifade etmektedir.⁷⁷⁹

Kitlelerin toplumsal olabilecek hiçbir özellikleri mevcut değil. Dolayısıyla bu insanları sosyoloji terimleriyle açıklamaya çalışırsak büyük bir bahtsızlıkla karşılaşırız.⁷⁸⁰ Bütünsel gerçekliğe teslim olan siyaset ve toplumsalın bundan böyle insani değerlerle uzaktan yakından işi olamaz. Sistem için toplumsalın karşı kutbu olarak niteleyebileceğimiz bu sessiz çoğunluk (kitleler) sondajlar, istatistikler ve çeşitli ölçüm metotlarıyla belirli bir alanda tutulmaya çalışılmakta lakin dayanıklılıklarıyla, her şeyi emip yok etmeleriyle ve kendileri haricinde hiçbir şeyle ölçümlenememeleriyle sosyolojinin henüz çözemediği bir çeşit kara delik olmayı becerebilmektedir.

Sosyoloji müspet ve kesinleşmeyi başarabilmiş toplumsallık öngörüsünden hareketle çalışmalarını sürdürebilmektedir. Sosyolojinin kendi çalışma disiplini içerisinde bilindik çözümlenmelerle kitleyi açıklamaya çalışması hüsrarla sonuçlanmaktadır. Kitle kavramı açıklanmak istiyorsa sosyolojik kodların çok ötesinde bir perspektifle hareket edilmelidir. Düşünür'e göre; sınıf, toplumsal ilişki, güç, statü, kurum, hiyerarşi, toplum, sistem gibi kavramlar kitleyi açıklayabilme noktasında hep eksik kalmıştır. Çünkü bu türden sosyolojik ilineklerle kitle kavramını belirli kalıplar

⁷⁷⁷ Baudrillard, *Sessiz Yığınların Gölgesinde veya Toplumsalın Sonu*, 13.

⁷⁷⁸ Baudrillard, *Sessiz Yığınların Gölgesinde veya Toplumsalın Sonu*, 13.

⁷⁷⁹ Gane, *Jean Baudrillard: Radikal Belirsizlik*, 104.

⁷⁸⁰ Baudrillard, *Bir Parçadan Diğerine-François L'yonnet İle Söyleşi*, 76.

içerisine sokmaya çalışmak veya özgünleştirmeye kalkışmak kitlelerin anlaşılmağını daha da artıracaktır. Sosyolojik anlamda kitlenin herhangi bir gerçekliği olmadığı için kitleyi herhangi bir nüfus kesimiyle ya da meslek grubuyla kurumsal anlamda veya özel değerlendirmelerde açıklamak faydasızdır.⁷⁸¹ Toplumsalın kitleler tarafından emilmesi, parçalanması, dalgalar halinde soğrulması ve etkisiz kılınması sosyolojinin açıklayabileceği bir durum değildir. Zira bu anlamıyla toplumsalın yok oluşunu ele almak eş zamanlı olarak sosyolojinin de yok olmasını ele almak anlamına gelmektedir. Bu bakımdan kitleyi sosyolojik bir terim olarak göremeyiz. Kitle gizli enerjilere sahip bir yığının bütün anlamlandırma biçimlerini reddederek kendi içerisinde oluşturduğu muazzam ironik tepkinin adı olabilir.

Siyaset dünyası kitle kavramını her zaman propaganda eylemlerinde leitmotif olarak kullanıyor. Sosyoloji dünyası ise bu kavramı sınıf, kültür, meslek, statü hiyerarşi gibi kategorilerle analiz etmeye ve aşmaya çalışıyor. Halbuki böyle bir analiz sosyoloji bilimi açısından devasa bir hatadır. Çünkü sosyoloji sıfır derecesinden kurtularak kendini aşmaya çalışıyorsa cıvıklaşmış bir kavram olan kitleyi anlayabilmek için büyük çaba göstermelidir. Tabi ki bunu yapabilmesi için sistemin boyunduruğundan tez zamanda kurtulmasını bilebilmelidir.

Kitlelere tanımlanmış herhangi bir öncelik, kitlelere ait bir gönderen, kitlelerin somut bir eylemi ve anlam verme nitelikleri mevcut değildir. Kitlenin kesin bir biçimde tanımlanabilmesini imkansız kılan şey mevcudiyetsizliktir. Sosyolojik yönüyle bir gerçekliğe sahip olmayan kitleler niceliksel nüfus, mesleki grup, eğitim durumu gibi tanımlanabilir değerlendirmelerin çok uzağındadır.

Kitlenin halk, sınıf, cinsiyet gibi sosyolojik referanslarla hiçbir işi kalmamıştır. Gerçi sessiz sedasız olmaları nedeniyle tarihin ilgi alanının dışına da çıkarılmıştır. Tarihin ilgi alanında bulunmadıkları için yabancılaşma söylemlerinin de dışında yer alırlar. Kendilerinin tanınması/tanımlanması, temsil etmeleri/edilmeleri ve düşsel özdeşim kurmaları vesaire kitlelerin çok umurlarında değildir. Bütün özgürleştirme söylemlerinin, ideolojik perspektiflerin, tarihsellik biçimlerinin, temsil sistemlerinin dışında kalmasını becerebilmiş olan kitle bu durumun kendi lehine nasıl bir güç olabileceğini bilmektedir.

---

⁷⁸¹ Baudrillard, *Sessiz Yığınların Gölgesinde veya Toplumsalın Sonu*, 13-14.

Kitleleri sosyolojik ve toplumsal referanslarla açıklamaya çalışmak işi iyice çıkmazlara sokar. Kuramcıların en büyük hatası anlam, siyaset, temsil, tarih ve ideolojiyi barındıran toplumsal bakış açısıyla dahası sınıf, toplumsal ilişki, güç, statü, kurum, hiyerarşi, toplum, sistem ve eğitimi barındıran sosyolojik bakış açısıyla kitleyi anlamaya çalışmalarıdır.

Kitleler özne olarak ele alındıklarında artık hiçbir işe yaramayan, istenmeyen, vasıfsız insanların birlikteliği olarak değerlendirilmektedir. Ancak nesne olarak ele alındıklarında onları bilimsel ve sosyolojik değerlendirme tarzlarıyla açıklayabilmemiz mümkün olmamaktadır.⁷⁸² Sistem açısından nesne konumuyla tehlike oluşturan kitlelerden kurtulabilmek ve onları toplumsallaştırabilmek temel amaçtır.

Kitleler sadece toplumsallaşmaya karşı bir tavır sergilememekte bunun yanı sıra temsili referans gösteren bütün siyasal girişimlere de karşı durmaktadır.⁷⁸³ Siyasalın anlam kaybettiği, sıfır derecesinde yer aldığı ve sisteme hizmet eder hale geldiği bir dünyada temsilin muazzam derecede inkarı söz konusudur. Kitleler temsil edilmek istemedikleri gibi kimseyi de temsil etmek istemiyor. Sistem onları anlayabilmek için varını yoğunu ortaya koysa bile sessiz ve değeri anlaşılmayan bu insanların gizil bir başkaldırılar söz konusudur. Politika dünyası pislik içerisinde olduğundan kitlelerin bu dünyaya talip olmaları çok mantıklı görünmüyor. İktidarın ve politikanın egemenliğine girmiş olan sosyoloji biliminin kitleyi anlayabilmesi mümkün değildir Düşünür'e göre. İktidarın egemenliğine tabi olan sosyoloji, kitleyi sistemin gözlüklerinden bakarak açıklamaya çalıştığı için doğru değerlendirmelere varamayacaktır.

Artık sosyolojik değerlendirmelerin pek kıymeti harbiyesi yok. İşe yaramayan reklamcılık, haber ve iletişim dünyası sosyoloji nosyonu etrafında dönüyor. Ne yaptıkları belli olmayan insanların sığındığı liman olan sosyolojiden ve bunun referanslarından kaçıp kurtulmak gerekiyor.⁷⁸⁴ Sosyolojik referanslarla yaşamı tanımlandırmak büyük hatalara yol açacaktır.

Yaşadığımız dönem itibarıyla kitlelere anlam verebilme ve onları ele geçirip kullanma hevesinden vazgeçmemiz gerekmektedir. Düşünür'e göre artık sosyolojik

⁷⁸² Baudrillard, *Çaresiz Stratejiler*, 57.

⁷⁸³ Baudrillard, *Bir Parçadan Diğerine-François L'yonnet İle Söyleşi*, 77.

⁷⁸⁴ Baudrillard, *Tekil Nesnelere Mimari Felsefe*, 95-97.

değerlendirmelerle açıklanması mümkün olabilen kitle diye bir şey yoktur.⁷⁸⁵ Bütün iktidarların ele geçirme hevesine kapıldıkları bu sessiz yığın sosyolojik anlamda bir varlığı, bütünlüğü veya gerçekliği bulunmamaktadır.

Sözcüğün gerçek anlamında bir iktidardan bahsedebilmek artık mümkün değil. Bundan dolayıdır ki birilerinin iktidarı ele geçirmesi veya birilerinin iktidardan düşmesi durumlarından bahsedemeyiz. Gerçek anlamda mevcut olamayan iktidarın aynı mantıkta belirli bir konuma sahip olabilmesi de olanaksız. Siyasi iradenin sıfır noktası olarak tanımlayabileceğimiz iktidar bundan dolayıdır ki bütün temsiliyetlerinden uzaklaşarak sistemin iktidar modasına uyumlu hale gelmiştir. Politika bütün değerlerini ve anlamlarını yitirerek politika simülasyonu haline gelmiştir. Bu durum salt politikacıları değil sistemin içerisinde bulunan toplumsal ve kitleleri de şaşkına çevirmiştir. Bu durumda sistemin bütün bileşenleri simülasyonu güdülemeye çalıştıklarından simülasyonu yok etme yönünde herhangi bir girişimde bulunulmamıştır.⁷⁸⁶ İşin daha doğru ifadesi sağ ve sol, simülasyonu sürdürme noktasında uzlaşarak yani politik simülasyon modelini koruyarak stratejik anlamda bu durumun devam etmesi için muazzam bir enerji harcadı. Bir zamanlar sahip oldukları değerler ortadan kalktıktan sonra hem sağ hem de sol olasılığa mantığı çerçevesinde hipergerçek hale gelerek simülasyon düzeninin güncel politikalarının devamlılığını sağlamak için canla başla mücadele etti. Önceleri farklı dünya görüşleri ve ayrı bir sistem için çaba harcayan zıt görüşler aynı simülasyon sisteminde yoğrularak aynilemiş, sisteme hizmet eder hale gelmiş ve düzenin tamamlayıcısı olmuştur. Ütopya yönü ağır basan sol düşünce kuramsal değerinden koparak iktidara talip olmuş ve sistemin hizmetine girmiştir.⁷⁸⁷ Zaten mevcut bilgi ve iletişim teknolojilerinin etkisi altındaki insanlığı ideolojik anlamda temsil edebilecek herhangi bir (sağ veya sol) değer yargısından bahsedilmesi olanaksızdır.⁷⁸⁸ Dolayısıyla cılkı çıkmış olan sosyolojinin mevcut haliyle iktidar, toplumsal ve kitle ilişkisini açıklayabilmesi imkansızdır.

⁷⁸⁵ Baudrillard, *Tekil Nesnel Mimarlık Felsefe*, 45.

⁷⁸⁶ Baudrillard, *İlahi Sol*, 21.

⁷⁸⁷ Adanır, *Simülasyon Kuramı Üzerine Notlar ve Söyleşiler*, 25.

⁷⁸⁸ Xavier Puig Penalosa, *La Crisis De La Representación En La Era Postmoderna: El Caso de Jean Baudrillard*, Abya Yala 2000, 145.

2.4. KİTLE VE KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARI İLİŞKİSİ

Politik olanla toplumsal olanı birbirlerinden ayırabilmek hemen hemen imkansız gibidir.⁷⁸⁹ 18. yüzyıldan itibaren politikanın aleni bir biçimde toplumun bütün kademelerine egemen olduğunu görebilmemiz gerekiyor. Kitle iletişim araçlarının yaygınlaşmasıyla politika da dahil olmak üzere diğer bütün disiplinler eğlenceye dönüşmeye başladı. Günümüzde eğlence mekanizmalarıyla ilişkilendirilmeyen ve iletişim araçlarıyla dolaşımda yer almayan hiçbir bilim dalı kalmamıştır. Artık politika dahil bütün bilimler gösteri alanında yer alıyor. İlk başlarda kurgusal bir oyunun parçası olan politika zamanla bütünsel anlamda oyun görüntüsü vermeye başladı. Artık gerçek anlamda temsilin olmadığı lakin muazzam temsil oyunların ve gösterilerin olduğu politik bir dünyada yaşamaktayız.

İster siyasi, ister kültürel, ister ekonomik ve isterse de sosyolojik olsun bütün gayretlerin çabası bir anlam üretip bunu kitlelere sunarak anlam egemenliğini oluşturmaktır.⁷⁹⁰ Sistem sürekli haber oluşturarak bu haberleri kendince belirlediği ahlaki çerçevede vitrinleştirmekte, haberler vasıtasıyla anlamlar oluşturarak toplumsallaşmaya katkı sağlamaya çalışmaktadır. Bu durumun arka planında sistemin egemenlik oyunu var. Kültürel gelişmeye katkı sağladığına inandırılmaya çalışılan kitleler sebebi anlaşılabilir bir şekilde kitle iletişim araçları vesilesiyle oluşturulmaya çalışılan anlama karşı koymaktadır. Kitleler için anlamın söz konusu olup olmamasının ehemmiyeti yoktur; onlar gösteriyi sevmekte ve istemektedir. Her ne kadar çabalınırsa çabalınırsın hiçbir güç onlara kodun ve içeriğin önemli olduğuna inandıramaz.⁷⁹¹ Kodun ve içeriğin ciddiyeti onlar için boş bir tenekedir. Gösterge isteyen insanlara mesaj verilmeye çalışılması saçmadır ve kitle zoraki anlam sunumunu ciddiyetsizlik olarak değerlendirmektedir. Tam tersi, gösteri olarak sunulan bütün içerikler baş tacıdır ve bu durum anlamın diyalektiğidir.⁷⁹² Eğer birileri anlamsal göstergeler sayesinde kitlelerin kandırıldığını söylerse bu söyleme inanmamak gerekir. Kitleler kendilerine anlam ultimatomu sunmaya çalışan sisteme karşı gösteriden hoşlandıklarını hissettirirken herhangi bir şekilde kanalize edilemeyeceklerini ispat girişiminde bulunmamaktadır. Bu konuda tamamen özgür iradeleri tercihlerini belirlemektedir.

⁷⁸⁹ Baudrillard, *Metinler ve Söyleşiler*, 47.

⁷⁹⁰ Baudrillard, *Sessiz Yığınların Gölgesinde veya Toplumsalın Sonu*, 17.

⁷⁹¹ Baudrillard, *Sessiz Yığınların Gölgesinde veya Toplumsalın Sonu*, 17.

⁷⁹² Baudrillard, *Sessiz Yığınların Gölgesinde veya Toplumsalın Sonu*, 17.

Kitleler, kitle iletişim araçlarının sunumlarını sisteme tabii olmuş izlenimi vererek kabul etmektedir. Anlamın zoraki sunumunu kabul etmiş gibi gözüken kitleler özünde hinoğluhin davranarak anlamdan eğlence çıkarmasını öğrenmiştir. Kültürü, bilgiyi, sistemi, toplumsalı yok eden kitlenin gösteri düşkünlüğü hegemonyaya karşı bir başkaldırı değildir. Kitle bunu düşünebilecek kapasitede bile değildir. Sistemin sorguladığı şey, kitlenin sistemin asıl amacını bilip bilmediğidir. Anlam kitleleri sürükleyemez bir durumdadır. Göstergeleri anlamsız şekliyle seven kitleler anlam için kafa yormayı gereksiz bir uğraş olarak görmektedir.

Sistem toplumsal, politik, iktisadi ve kültürel amaçlarla anlam iletimini sürekli kılarak kitleleri egemenliği altına almaya çalışmaktadır. Bu çabanın adı, haberin ve iletişim araçlarının sürekliliğinin ahlaki bir zorunluluk alması neticesinde dışa vurulmuş olan anlam üretim mecburiyetidir.⁷⁹³ Kitleleri politik ve toplumsal anlamda sisteme uyumlu kılabilmek amacıyla haberin mutlak zorunluluğuna inanılmaktadır. Bazen kitlelerin kültürlerini, eğitimlerini ve ahlaki değerlerini yükseltebilmek için iletişim araçlarının kesin anlamda görev alması gerektiği söylenir. Bu tür söylemler tamamen lakırdı, bütünüyle boş. Çünkü kitleler kendilerini dönüştürmeye çalışan sistem ve aracısı olan kitle iletişim araçlarına bütünüyle karşı koymaktadır.

Kitlelerin istediği tek bir şey hiçbir anlam barındırmayan gösterilerdir. Sistem ne kadar çabalarsa çabalasın hiçbir güç anlamın kodlarını onlara enjekte etmekte başarı elde edemez. İçeriğin kitleler için herhangi bir değeri yoktur; kitleler için olmazsa olmaz eğlencedir. Anlamdan bağımsız göstergeler isteyen kitlelere anlamsal içerikler ve kodlar sunmaya çalışmak ziyadesiyle saçmadır.⁷⁹⁴ Eğlence yanı ağır bakan gösterilerin bolluğu kitleleri mest etmekte, kitle iletişim araçları ancak bu tür sunumlarıyla kitleler tarafından değerli görülmektedir. Anlamın bütün şekilleri, anlamsal diyalektik, mesajın kodsalsal biçimi, kodlama, kod açma ve benzeri her şey kitlelerin mantığında sıfır derecesinde, yani yok hükmündedir. Anlam taşıyan bütün mesajlar kitle(*mass*) tarafından öğretilmektedir (*massedilmektedir*).

Kitleleri denetim altına alabilmek için yürütülen bütün kültürel, enformasyonsal, toplumsal, ahlaki, politik ve benzeri faaliyetler kitleler tarafından emilip yok edilmekte lakin bu faaliyetler kitlelerin kendi içlerinde muazzam derecede dolaşıma

⁷⁹³ Baudrillard, *Metinler ve Söyleşiler*, 43.

⁷⁹⁴ Baudrillard, *Metinler ve Söyleşiler*, 43.

sokulmaktadır. Kitlenin en büyük başarısı kendi içerisindeki dolaşımı sistemden saklayabilmesidir. Kitleler istedikleri bütün iletişimsel gösterileri günümüzde bütün boyutlarıyla elde edebilmektedir. Kitleler iletişimsel boyutta istediklerini gösteriye sahip olabildi ve artık iletişim araçlarının önceleri ideal bir çizgi olan anlamla hiçbir ilişkisi kalmadı.⁷⁹⁵ İşin doğrusu yaşadığımız dünyada anlamın ne olduğu konusunda söylenebilecek çok fazla değerli şey de kalmadı.

Sessizliklerinin gücünün bilincinde olan kitleler sürekli sondajlarla anlaşılmaya çalışılmakta, düşüncelerinin ne olduğu öğrenilmek istenmektedir. Referandumlar, seçimler, kitle iletişim araçlarıyla yapılan anketler, röportajlar, soru cevaplar, testler ve benzeri sondajlamalar temsil sistemi mantığına göre değil, tamamen hipergerçek sistemin model mantığına göre yapılmaktadır. Dolayısıyla artık politik gönderenlerden ziyade simülatif düzenin mantığı egemendir.

Mütemadiyen sondajlarla, mesajlarla, haberlerle, iletişim araçlarıyla ölçme-değerlendirmeye yönelik faaliyetlerle anlaşılmaya çalışılan kitleler bütün temsil etme ve egemen kılma mekanizmalarını sessizlikleriyle devre dışı bırakabilmektedir. Böylesi bir dünyada bundan böyle temsil edilme ve dışavurum oyunlarının oynanması mantıksızdır. Kitlelerin toplumsallaştırma simülasyonlarına karşı duyarsızlıkları ve sessizlikleri yanıltıcıdır. Çünkü kitlelerin sessizlikleri ve pasiflikleri konuşmayan bir sessizliği değil, kendi adlarına konuşulmasını yasaklayan bir sessizlik biçimidir.⁷⁹⁶ Bu yönüyle sessizlik harikulade bir ironik güçtür. Kitlenin kendisini temsil etmeye çalışanlardan aldığı olağanüstü bir intikam biçimi. Dolayısıyla kitlelerin temsil edilebildiklerini söyleyebilmek çok saçma. Kendisini temsil etmeye çalışanlardan her zaman daha sinsi olan kitle sistemin allak bullak edilebilmesi için mücadele edebilecek yegane güçtür. Baudrillard sistem kitle mücadelesinde kitlelerden sebat göstermelerini beklemektedir.

Güncel sistemlerin tehlike olarak gördüğü kitle temsil edilememekte; sık sık referandum, anket, seçim gibi sondajlarla yoklanmaktadır. Ne düşündükleri hususunda testler yapılmakta, kitle iletişim araçları sayesinde ne düşündükleri soru/yanıt referandumu vesilesiyle öğrenilmeye çalışılmaktadır. Etki/tepki sorgulaması sonucunda bir soyut gönderen çizgisinden bir model çizgisine geçişleri amaçlanmaktadır.⁷⁹⁷

⁷⁹⁵ Baudrillard, *Metinler ve Söyleşiler*, 44.

⁷⁹⁶ Baudrillard, *Metinler ve Söyleşiler*, 50.

⁷⁹⁷ Baudrillard, *Sessiz Yığınların Gölgesinde veya Toplumsalın Sonu*, 26.

Kitleler her zaman için cevapları önceden hazırlanan sorular marifetiyle yönlendirilmeye çalışılmakta, iktidarın yönlendirmelerine uyum sağlamaları istenilmektedir. Ancak kitlelerin kötülük ideolojilerinin ve düşünme tarzlarının eylem veya söyleme dönüşmesi imkansızdır. Kaldı ki kitlelerin bu türden ölçümlemelere tutarlı yanıtlar verdikleri hiç görülmemiştir.

Sistem mütemadiyen iletişim araçları marifetiyle milyonlarca göstereyi dolaşımında tutarak kitlelerden bunlara yanıt vermelerini beklemektedir. Sessiz çoğunluklar ses, imge, ışık ve görüntü dalgalarıyla bombardımana tabi tutulmakta; haberler aracılığıyla da sondajlamalar yapılmakta; tepki ölçümleri görülmeye çalışılmaktadır.⁷⁹⁸ Toplumsalın tekrar oluşturularak sistemin hizmetine sokulabilmesi için sessiz çoğunlukların edilgenlik güçlerinin bertaraf edilmesi hedefleniyor. Halbuki sistem toplumsallaşmaya yönelik böylesi adımlar attıkça işler tam tersi yönde işlemektedir. Çünkü haber ve iletişim araçları, toplumsallığı yoğunlaştırarak yeniden oluşturabilmekten ziyade daha bilinmez ve anlaşılmaz süreçlerle toplumsalın külliyen ölümüne neden olmaktadır.

Kendilerine sürekli bir biçimde toplumsal kodların saklandığı mesajların verilmesiyle –iletişim araçlarıyla sunulan haber ve diğer programlar aracılığıyla– kitlelerin şekillendirilebileceği ve enerjilerinin yok edilebileceğine inanılmaktadır.⁷⁹⁹ Kitlelerin gün içerisinde uzun süreler iletişim araçlarını takip ettikleri biliniyor. Özellikle televizyon karşısında uzun süreler geçiren kitlelere haber içerikleriyle sistemsal gönderenlerin verilmesi neticesinde sessiz yığınların istenilen yönde değiştirilebileceğini düşünen sistem büyük bir yanlışlığa düşmüştür. Çünkü iletişim araçları ve haberler kitlelerin enerjilerini elemine etmek bir yana kitlesel mantığı gittikçe büyütmektedir. Sistem eğitime, haber verme, bilgilendirme, mal ve hizmetlerin tanıtımını yapma, kültürel birikim kazandırma, bilinçlendirme gibi toplumsal söylemlerle yola çıksa ve haber/iletişim araçlarının içeriğini bu minval üzere hazırlasa da kitleler bütün toplumsal amaçları nötralize etme, haber içeriğine duyarsız kalabilme yöntemleriyle gittikçe güçlenmekte; toplumsalı ve sistemi zayıflatabilmektedir. Toplumsalı kurtarması ümidiyle yola çıkılan haber ve iletişim araçları hesap edilmeyen bir şekilde toplumsalın sonunu hazırlamıştır. Anlam içeriklerinin iletişim araçları

⁷⁹⁸ Baudrillard, *Metinler ve Söyleşiler*, 51.

⁷⁹⁹ Baudrillard, *Metinler ve Söyleşiler*, 52.

içerisine bodoslama yerleştirilmesi sonucunda iletişimsel dolaşım tıkanıp kalmıştır. Kitleler tarafından kabul edilmeyen anlamın sürekli gösterilmeye çalışılması toplumsal bitirmiştir.

Sistem kitleleri anlayabilmek için anlamı bir zorunluluk olarak görmüş ve gittikçe daha fazla anlam üretir hale gelmiştir. Kitlelerin anlama dair herhangi bir talebi olmadığı için sistem böylesine fazla anlam bolluğunda kendini anlamsızlığın kucağında bulmuştur. Sistem bütün enerjisini kitleleri anlamak üzere harcasa bile anlamdan yola çıkarak oluşturulan bütün yöntemler başarısızlığı beraberinde getirmiştir. Toplumsala dair bütün enerjilerini soğuran kitleler bu enerjiyi tekrar yansıtmamakta, gösterge ve anlamları yutarak onları dışkı haline getirmektedir.⁸⁰⁰ Bütün sondajlamalara karşı kitlenin aynı biçimli yuvarlak yanıtları vardır, bir şeye katılıp katılmadıkları veya konuştuklarında ne söyledikleri pek anlaşılmaz. Bütün iletişim ve haber sistemlerinin üzerinden kayıp geçmesini sağlayabilen kitle, iktidar ve toplumsala karşı hinoğluhin oyunlarını oynamasını çok iyi bilmektedir.

Benzetmenin en kötü biçiminde kitlelerin hayvan sürüleri gibi sessiz olduklarını ve sadece kendi aralarında iletişim kurabildiklerini söyleyebiliriz. Sondaj teknikleriyle sürekli anlaşılmaya çalışılan kitlelere haber ve iletişim araçlarıyla laboratuvar hayvanlarına yapılan deneylere benzer türden bir işkence yapılmaktadır.⁸⁰¹ Herhangi bir bilince ve bilinçaltına sahip olmayan kitlelerin doğruluk/yanlışlıkla, iyilik/kötülükle, gerçeklik/sanalla ve benzeri hiçbir şeyle işi olmamaktadır.

Sessiz yığınlar olarak nitelendirilen kitlelerin ortaya çıkışı tarihsel anlamda bir direniş evresine denk gelmektedir. Çalışmama hakkı, tıbbi tedaviye karşı koyma hakkı, eğitime karşı çıkma hakkı, anlamama hakkı gibi. Kitle konusunda Amerikan sosyolojisinin düzenlediği *two steps flow of communication* (iletişimin iki basamaklı akışı)⁸⁰² kuramı da böyle bir karşı koymayı ifade etmektedir. Kitlelerin iletişim

⁸⁰⁰ Baudrillard, *Metinler ve Söyleşiler*, 53.

⁸⁰¹ Baudrillard, *Metinler ve Söyleşiler*, 54.

⁸⁰² Bernard Berelson ve Paul Lazarsfeld, Columbia Üniversitesi adına yapmış oldukları çalışmada Amerika'da 1940 ve 1948 yıllarında yapılan seçimlerde kitle iletişim araçlarının etkisinin çok güçlü olmadığı sonucuna varmışlardı. Medya vasıtasıyla yapılan seçim kampanyalarının insanların oy verme kararlarında etkisinin olmadığını iddia eden bu iki Düşünür medyadan gelen mesajların kanaat önderlerinin süzgecinden geçtikten sonra kitleler tarafından değerlendirmeye alındığını iddia etmektedir. Yine bu model medyanın verdiği mesajların insanlar üzerindeki tutum ve davranışlarını kısa süreli etkilediğini asıl etkinin kanaat önderleriyle yapılan yüz yüze iletişim sonucunda oluştuğunu

araçlarıyla doğrudan herhangi bir ilişkileri yoktur. İletişim araçlarının mesajları kitleler tarafından ölgün reaksiyonlarla istihzaya alınmaktadır.

Kitle iletişim araçları aracılığıyla sınırsız gösterge yağmuruna tutulan kitlelerden bu göstergelere yanıt vermeleri istenmektedir.⁸⁰³ Denilebilirse kitle ışık, renk, ses, haber, efekt, montaj, reklam, moda bombardımanına maruz bırakılarak kitlelerin tepkilerini ölçme yoluna gidilmektedir. Burada kitleler için haberin ne bir iletişim ne de bir anlam değeri bulunmaktadır. Gösterge ile sunulmaya çalışılan anlam kitleler tarafından soğrulmakta ve eğlendirici tarafı bulunan göstergeler kitle tarafından kabul görmektedir. Kitlenin burada muazzam bir enerjisi söz konusudur. Sürekli gösterge girdi ve çıktılarını ayıklamasını becerebilen kitlenin toplumsallaşmanın anlama dayalı enerjisini elinden aldığını söyleyebiliriz.⁸⁰⁴ Kendilerine sürekli haber girdisi verilen kitlelerin istenilen biçimde şekillendirilebileceği düşünülmektedir. Hatta kitle iletişim araçlarıyla kodlanarak sunulan mesajlar ve haberlerin kitle enerjisine ket vurabileceği hesap edilmektedir. Ancak Düşünür'e göre bu tür bir anlayış insanları yanlışlara sürüklemiştir. Çünkü haber ve iletiler kitlenin enerjisini yok etmek yerine gittikçe güçlendirir.⁸⁰⁵ Haberler, bilgilendirme işleviyle toplumsalı oluşturduğunu zannederken haberin içeriğine karşı vurdumduymaz olan kitleye katkı sağlamaktadır.

Sessizlik boyutuyla varlığını hissettiren kitle; ister politik, ister eğitimsel, ister kültürel, ister ekonomik ve isterse de reklama özgü bağlamlarda iletişim araçlarının mesajlarını karşılarken edilgen bir yapıda bulunmamaktadır.⁸⁰⁶ Tek anlamlı, tek tip, geçerliliği tek olan mesaj çözümlmelerine karşı çıkarak nevi şahsına münhasır bir çözüm yöntemiyle mesajları çözmektedir. Kitle, egemen kodun ürettiği mesajlara karşı özel alt kodlar oluşturarak yeni simgesel anlamlar oluşturabilmekte ve yeniden yorumlamalar neticesinde farklı anlamlara imkan tanıyabilmektedir.⁸⁰⁷ Egemen kültürün kitle iletişim araçları vasıtasıyla sessiz yığınları biçimlendirme amacı, kitle tarafından anlamın ayartılması, yutulması ve yok edilmesi sonucunda hükümsüz kalmıştır. Kitle iletişim araçları aracılığıyla kitlelere sunulan anlamlar gruba özgü kod ve amaçlar

---

düşünmektedir. (Bakınız: Levent Yaylagül, *Kitle İletişim Kuramları*, Dipnot Yayınları, Ankara 2014, 58-59)

⁸⁰³ Jean Baudrillard, *Sessiz Yığınların Gölgesinde veya Toplumsalın Sonu*, 29.

⁸⁰⁴ Baudrillard, *Sessiz Yığınların Gölgesinde veya Toplumsalın Sonu*, 29.

⁸⁰⁵ Baudrillard, *Sessiz Yığınların Gölgesinde veya Toplumsalın Sonu*, 29.

⁸⁰⁶ Baudrillard, *Sessiz Yığınların Gölgesinde veya Toplumsalın Sonu*, 41.

⁸⁰⁷ Baudrillard, *Sessiz Yığınların Gölgesinde veya Toplumsalın Sonu*, 41.

doğrultusunda yeniden yorumlanmaktadır. Kitleler araçlar vasıtasıyla kendilerine gönderilen anlama set çekmekte, onların eğlendirici yanını ön planda tutarak göstergeler sayesinde gösteriye heves etmektedir. Bunu yaparken kitlenin yeniden anlam kodlaması yapmasına gerek var mıdır? Hayır, kitleler egemen olan kodu yeniden kodlamalar yaparak bertaraf etmezler, onları kendi alt kod bileşenlerinde anlam boyutunu işin içerisinden çıkarırlar.

Bilindik söylemler genellikle kitle iletişim araçlarının kitleleri sarıp sarmaladığı ve etkisi altına aldığı üzerinedir. Gerçekte kitle iletişim araçlarını hazırlayan sistemlerinin amacı kitleleri etki altına alabilmektir. Ancak unutulmuş bir husus var ki o da şudur: Kitleler bütün kitle iletişim araçlarından çok daha güçlü bir iletişim aracıdır.⁸⁰⁸ İletişim kurabilme noktasında hem kitle hem de kitle iletişim araçları aynı sürecin içerisinde yer almaktadır ve iletişim etkisi noktasında eşit önceliğe sahiptir. Düşünür aynı süreç içerisinde yer alma durumunu *Mass(age) is message* formülüyle açıklamaktadır.⁸⁰⁹

Kitle iletişim araçları ve sürekli haber gönderimi görünüşte daha çok toplumsal üretirken gerçek anlamda bu araçlar toplumsalın kendisini de derinlemesine nötralize etmektedir.⁸¹⁰ Kitle iletişim araçları toplumsalı üretmeyi amaçlarken aynı zamanda toplumsalı yıkmakta ve toplumsal adına amaçlanan her şey kitleler tarafından emilmektedir.⁸¹¹ Anlamsız bir amaca dönüşen toplumsal bütün söylevlerinde evrensel bir kandırmaca boyutuna ulaşarak kitleleri çözümlendiğini iddia etmekte, gerçekte ise her şeyi iyice çözümsüz hale dönüştürmektedir. Toplumsal kavramı yüzeysiz ve yararsız olduğu gibi toplumsal ilişki, toplumsal ilişki üretimi gibi söylemlerde karmaşık, yüzeysiz ve yararsızdır.

Kültürün, haberin ya da herhangi bir malın kitleleri etki altına almak açısından önemi yoktur. Asıl önemli olan kültürel gerçeğin hipergerçek olduğu mekanlar, haberin hiperhaber olduğu araç ve malların hipermal olduğu göstergedir. Mekanların,

⁸⁰⁸ Baudrillard, *Sessiz Yağınların Gölgesinde veya Toplumsalın Sonu*, 44.

⁸⁰⁹ Baudrillard, *Sessiz Yağınların Gölgesinde veya Toplumsalın Sonu*, 44.

⁸¹⁰ Baudrillard, *Sessiz Yağınların Gölgesinde veya Toplumsalın Sonu*, 56.

⁸¹¹ Baudrillard, *Sessiz Yağınların Gölgesinde veya Toplumsalın Sonu*, 56.

mediumun (aracın) ve göstergenin işlevi kitleler oluşturmak, sistem mantığını sürekli hale getiren insanlar ve zihinler üretmektir.⁸¹²

Düşünür ortaya çıkma gerekçeleriyle yapmış oldukları faaliyetlerin birbirlerine zıtlık gösterdiği sistemleri *kanserli yorumlama sistemleri* olarak ifade etmektedir. Üretim, bilgi, bilim, sanat, kültür, haber ve iletişim sistemleri kanserli yorumlama sistemlerine verilebilecek en güncel örneklerdir. Haber ve iletişim sistemleri uzun bir süredir işlevlerini ve kullanım değerlerini yitirerek farklı amaçlar edinmeye ve bu amaçlarını gerçekleştirmek için de hizmetine aldıkları hipervital ve hiperişlev göstergeleri çoğaltmaya başlamıştır. Gerçek amacının dışına çıkan kitle iletişim araçları iktidarın yönlendirmesi sonucunda varını yoğunu kitleleri anlamaya harcamış ve kendisine bulaştırılan kanseri kitlelere ulaştırma gayretine girmiştir. Kitlelerin ise aşırı anlama ve kanserli yorumlama sistemlerinin mahkûmiyetine karşı yeğın bir direnişleri vardır. Kitle iletişim araçlarının yaymış olduğu kanserli yorumlama sisteminin panzehiri kitlelerdir. Kitleler muazzam bir tepkisizleşme sürecine girerek iletişim araçlarının etkisini yok etmesini biliyor. Denilebilirse iletişim araçlarının kanserli yorumlama sistemine karşılık veren kitlenin yaptığı kendi ölçüsünde iletişim araçlarının etkisini yok eden panzehirdir.⁸¹³ Sürekli haber ve iletişim araçlarına maruz kalmak her şeyi şişko hale getirdi. Haber, bilgi ve iletişimin hem anlam hem de içerik olarak zayıflama rejimine tabi tutulması gerekmektedir.

İletişim araçlarıyla çift yönlü iletişim kurma imkansızlığı kitlenin en sevdiği iletişim kurma/kurmama yöntemidir. İşin içinde anlaşılması zor bir ayartma şekli vardır. Artık kitleler iletişim araçları tarafından değil iletişim araçları kitleler tarafından ayartılmakta; kitleler iletişim araçları içerisinde kayboldukları stratejisine uygun şekilde sisteme ters bir simülasyonla ayartılmış izlenimi sunmaktadır. Bireylerin ve kitlelerin kamuoyu yoklamaları ve analiz modellerine öznenin-yani sistemin- istediğı şekilde yanıt vermesi kitleleri daha anlaşılmaz bir hale getirmektedir.⁸¹⁴ Çünkü bu tür ölçme ve değerlendirmelerde kesin sonuç diye bir şeyin ortaya çıkması mümkün değildir. Bir nesne olarak kitlenin ekranın gerisinde yok olması, kendi varlığı hakkında fikir

⁸¹² Baudrillard, *Simülakrlar ve Simülasyon*, 102.

⁸¹³ Baudrillard, *Çaresiz Stratejiler*, 15.

⁸¹⁴ Baudrillard, *Çaresiz Stratejiler*, 111.

üretilmesine imkan tanımaması bir özne olarak sistemin bunları tanıma noktasında aciz kalmasına sebebiyet vermiştir.

Nesnenin/kitlenin bu durumda iletişim araçları ve onun gerisinde sistemi hazırlayan referanslara karşı hazırladığı bu oyun olsa olsa ayartma oyunudur. Kitlelerin kamuoyu yoklamalarında kesin sonuçlarla ilgili belirsiz tavırları ortaya çıkan sonuçlara kuşku ile bakılmasına neden olmuştur. Burada yapılan araştırmalar olsa olsa bir araştırma simülasyonu şekliyle ele alınmalıdır. Kitlenin öznenin taleplerine karşı verdiği ve öznenin istediği yanıt ise olsa olsa cevabın ters simülasyonu olarak ifade edilebilir, elbette. İnsanlarda tereddüt uyandıran ve sonuçları kesin olmayan bu yoklamalar ve referans değerlendirmelerinin sonuçları kitlelere iletişim araçları vasıtasıyla ulaştırılmaktadır. Bu sonuçların kitleler açısından herhangi bir anlamsal değeri yoktur. Bu sonuçlar gösterge boyutuyla kitlelerde eğlence oluşturur. Çünkü kitleler her şeyi gören, izleyen, kısa süreliğine zihne kaydeden ama hiçbir şeye inanmayan ekranlar gibidir.⁸¹⁵ Artık simülasyona ters bir simülasyonla karşılık veren kitleler toplumsalın gerçekliğiyle oyun oynamasını öğrenmiştir.

Ayartma (baştan çıkarma) ile alakalı Baudrillard'ın zıt diyebileceğimiz farklı bir görüşü de var. Baudrillard'a göre aslında yaşanan evrendeki gösterim düzeneğinin nasıl işlediğine dair kesin söylemler ve çözümlenmelerden bahsetmek imkansız gibi duruyor. Böyle bir gösterim düzeneğinin olup olmadığından bile emin değiliz. Yaşamış olduğumuz simülasyon evreninde her şeyi akılcı bir perspektife oturtulduğu için işler daha zorlaşmıştır. İktidarın oluşturduğu sözde kutup ile kitlelerin oluşturduğu anlamsız kutup arasında olan şey aslında ayartmanın oyuncu halini gösteriyor.⁸¹⁶

“Zavallı kitleler: ayartıldılar ve kullanılıyorlar. Eskiden onları egemenlik altında tutmak için şiddete başvuruluyordu: şimdi ise baştan çıkarmanın gücünden yararlanılıyor.”⁸¹⁷

Artık kitlelerin sessizliği kadar toplumu aydınlattığını iddia eden haberlerin sessizliğinden de bahsedebiliriz. Bu anlamda haberler ve kitleler aşırı uyumlu çiftlerdir. Şöyle ki haberler kitleleri bilgilendirmemekte; kitleler de haberlerin sunduklarıyla

⁸¹⁵ Baudrillard, *Çaresiz Stratejiler*, 111.

⁸¹⁶ Baudrillard, *Baştan Çıkarma Üzerine*, 214.

⁸¹⁷ Baudrillard, *Baştan Çıkarma Üzerine*, 215.

ilgilenmemektedir.⁸¹⁸ Haber ve kitle hiç durmadan ve farkında olmaksızın birbirlerini beslemektedir. Sunduğu şeyleri hiç durmadan nicelik olarak artıran haberin bu çabasına karşı kitlenin sunulanlar ile ilgilenmesi veya olumlu anlamda bilinçlenmesi söz konusu olamaz. Baudrillard kitlelerin sessizliklerini bir pasiflik veya yabancılaşma biçimi olarak görmemenin yanı sıra teknolojiye iyimser/kötümser çerçevesinin ötesinde ironik ve muhalif bakış açısıyla bakmış, kendine özgü bir meydan okuma ve eleştiri stratejisi geliştirmiştir.⁸¹⁹ Düşünür'ün teknolojik bakış açısı stratejisinde kitleler muazzam derecede değerli görülmüştür.

Haber programları gibi kamuoyu yoklamaları da gülünçleşmiştir. Kitlelerin haber değil gösteri istediği mantığını göz önüne alan iletişim araçları da aslında kitle tarafından gülünç hale getirilmiştir. Kitle, aslında iletişim araçlarına, politikacılara, habere, anlama, toplumsala ve genelinde sisteme gülmektedir. Kamuoyu yoklamaları politikayı ve politikacıları gülünç hale getirmiştir.⁸²⁰ Aynı paralelde politikanın ve politikacıların simgesel anlamda ölmesi kitleleri gülmekten öldürmüştür. Bu durum aslında çok saf bildiğiniz insanlara güldüğünüzde farkına varmadan onun size gülmesine benzemektedir. İletişim araçları bu anlamda gülmeye uygun aracı konumdadır. Çünkü öznel açıdan bakıldığında kitlelere gülen bir politika varken nesnel bakıldığında politikacılara gülen kitleleri görüyoruz. Kitleler siyasetin komikliği ve ortadan kaybolmasını bir nümayiş mantığında izleyerek intikam almaktadır. İnsanların nabzını çeşitli referans sistemleriyle kontrol ettiğini sananların yanlıgılarını izleyen kitleler her gün evlerinden bunları izlemekte ve katıla katıla gülmektedir. Sisteme karşı saflık oyunu oynayan kitlelerin bu oyunu nihayete erdirmek gibi bir niyetleri yoktur. Bu durum sistem açısından gülerken aslında gülünç duruma düşmeye benzemektedir.⁸²¹

Kitlelerin kamuoyuna katıldıkları tek nokta belki de katıla katıla gülmeleridir. Ekranlarda gösterilen adam öldürme hikayelerinde insanların gerçekten öldüklerine ne kadar inanıyorsak kamuoyu yoklamalarına da o kadar inanmaktayız. İnanma derecemiz

⁸¹⁸ Baudrillard, *Baştan Çıkarma Üzerine*, 115.

⁸¹⁹ Poster, *Jean Baudrillard: Selected Writings: Second Edition*, 211.

⁸²⁰ Baudrillard, *Çaresiz Stratejiler*, 119.

⁸²¹ Berberin biri bir gün işyerinde arkadaşıyla otururken yoldan geçen birinin salak olduğunu arkadaşına ispat etmeye çalışır. Salak olduğu düşünülen adamı yanına çağırır berber 5 TL ve 20 TL'nin olduğu iki adet paradan istediğini almasını söyler. Salak olduğu düşünülen adam 5 TL'yi tercih eder. Berber ve arkadaşı, adamın bu tepkisinden sonra aşırı biçimde eğlenir. Berberden ayrılan adam yolda salak olduğu düşünülen kişiyle karşılaşır ve neden 20 TL yerine 5 TL'yi tercih ettiğini sorar. Salak olduğu düşünülen adamın cevabı manidardır: "20 TL'yi aldığım zaman oyun biter."

ancak ekranda ölen kişiye geçici üzülmemiz seviyesinde olabilir ki bu üzüntü çok kısa sürmektedir. Ya da şans oyunlarında aldığımız bilete ikramiyenin çıkacağına inanmamız kadar inanmaktayız bu yoklamalara.

İnsanlar kendilerine gösterilen haberlere inanmama ve enformasyona güvenmeme özgürlüğüne sahip olabilmelidir. Kitleler inanmama ve güvenmeme özgürlüklerini sessizliklerinden almakta ve işin salt gösteri boyutuyla ilgilenmektedir. Haberlerin ve iletişim araçları içeriklerinin yanlışlıklarını düzeltmek kitlelerin işi değildir. Doğrusu medya sektörünü eleştirmek, rollerini düzeltmek ve onlara işlerini öğretmek kitlenin harcı değildir.

İletişim araçları, medyatek ve haber bültenleriyle iletişim kurulmaz; ağ mantığında olduğu gibi sadece etkileşim oluşturulabilir.⁸²² İzleyicinin sadece izleyici olarak kalması önemlidir. İletişim araçları aracılığıyla insanları toplumsallaştırmaya çalıştırmak mantıksızdır; kitleler sadece işin parodi yönüyle ilgilendiklerinden toplumsallaştırma çabaları kitleler için hiç değerindedir. Kitleler kendi adlarına konuşmaya çalışılan her konudan ve kişiden sessiz nefret biçimiyle nefret etmektedir.

“Bütünüyle kapitalist olarak niteleyebileceğimiz emeğe dayalı zorunlu toplumsallaşma veya üretim güçlerinin yoğun şekilde harekete geçirildiği evre artık sona ermiştir.”⁸²³

Artık genişletilmiş şekilde yeniden üretim mantığının egemen olduğunu söyleyebiliriz. Bundan böyle zorunlu sanayileşme ya da bildiğimiz doğrudan sömürü ortadan kalkmıştır. Bunların yerine uzatılmış eğitim süreleri, uzunca bir yaşa kadar desteklenen öğrenim, meslek içi eğitimler, yeni mesleki alanlara yönlendirme, çift diploma gibi toplumsal üretkenliği çeşitlendirmeye yönelik bir sürü şey almıştır.⁸²⁴ Ancak mevcut sistemin bu kadar fazla sayıda insanın bu denli eğitimine ihtiyacı yoktur. Denilebilirse artık eğitim oyunu oynanmaktadır. Sadece kararları alma sorumluluğunda az sayıdaki çok işlevli teknokrat kadrosunun bulunması sistemin sürekliliği açısından yeterlidir. Bunun haricindekiler kendi kaderine terk edilmiş, toplumsal anlamda sorumlulukları bulunmayan, eğitimsel anlamda oyunlar oynayan ve iletişim araçlarıyla oyalanmaya

⁸²² Baudrillard, *Bir Parçadan Diğerine-François L'yonnet İle Söyleşi*, 79.

⁸²³ Baudrillard, *Üretimin Aynası Ya da Tarihi Materyalist Eleştiri Yanılsaması*, 119.

⁸²⁴ Baudrillard, *Üretimin Aynası Ya da Tarihi Materyalist Eleştiri Yanılsaması*, 120.

çalışılan kitlelerdir.⁸²⁵ Sistemin utkusu artık üretken olan insanlar değil sistemin istediği rolleri oynayacak olan kitlelerin varlığıdır. İletişim araçlarıyla kitlenin uyum alanı teşmil edilmeye çalışılmaktadır.

İnsanlar kurdukları ve egemen olduklarını düşündükleri teknolojilere gerçekte hakim değiller. Bizler nesnenin egemenliğinde sadece birer çalıştırıcı konumda var olabiliriz. Bu durumdaki yanılısamayı özünde kitle iletişim araçlarındaki yanılısamayla benzeştirebiliriz. Kitle iletişim araçlarıyla ilgili saf yanılısama şu şekildedir: Siyasetçiler ve bütün yönüyle iktidarlar, kitleleri kitle iletişim araçlarıyla istedikleri şekilde kanalize edebildiklerini düşünmekte. Ancak bunun tam tersini düşünmemiz gerekiyor. Şöyle ki: İktidarlar ve siyaset aslında kitle iletişim araçlarıyla egemenlik kuramamakta, kitleler yürütme mantığını iletişim araçlarıyla bozabilmektedir. Siyaset, kitleleri belirli bir alana yönlendirdiğini sandığı anda kitleler gizil bir güçle kendilerini dengesizleştirme ve saf gösterme yoluna gitmektedirler. Hatta çoğu zaman politikacıların istediklerini yapmış gibi görünerek simülasyon mantığını tersine çevirmektedirler. Siyasetin iletişim araçları vasıtasıyla söylemeye çalıştığı bütün akıl yürütme biçimleri siyasetin alt üst olmasıyla sonuçlanmaktadır. Medyatik akıl ve siyasi akıl kitleleri anlama yönünde hep hezimete uğramaktadır. İletişim alanında söylenebilecek kesin söylemler bundan sonra geçersizdir ve kararsızlığın egemenliği ve yanılısamalar söz konusudur.⁸²⁶ Özne merkezli iktidarın nesne merkezli kitleyi ele geçirme çabasında kitlenin hep ironisi vardır. Kitleler ironiden mülhem olmuştur. Özünde nesneyi ele geçirmeye çalışan bütün bilimsel çalışmaların başına aynı şey gelmektedir. Özneye dalga geçen aslında özneye itaat etmiş gibi yapan bilimsel simülasyona ters bir simülasyonla karşılık veren nesne değil midir? Alay edebilmek tinsel bir biçim taşır ve gizemi elinde tutan şey odur. Ancak alay edebilme hakkı öznenin elinden kaçarak nesneye geçmiştir. Dolayısıyla politika, sistem ve siyaset her ne kadar kitlelerle alay ettiğini düşünse de alaya alınan kendileridir. Artık özne ancak eleştirebilme özelliği taşıyabiliyor; alay edebilmek ise nesnelere özgü bir haktır.⁸²⁷ Şeyler/nesnelere çelişkili gözükerek anlam değiştirebilme üstünlüğünü ele geçirmiştir. İnsanlar nesnelere anlam veremez; nesnelere istedikleri zaman ve koşullarda anlam değiştirmeye haizdir. Yıllarca kendisine yapaylık ve cehalet etiketi taktığımız kitlenin

⁸²⁵ Baudrillard, *Üretimin Aynası Ya da Tarihi Materyalist Eleştiri Yanılısaması*, 121.

⁸²⁶ Baudrillard, *Kusursuz Cinayet*, 93.

⁸²⁷ Baudrillard, *Kusursuz Cinayet*, 94.

farklı bir gücü ortaya çıkmıştır. Şimdilerde kitlelerin her şeyden öç alma zamanı gelmiştir. Kitlelerin bundan böyle mistik bir cazibesi vardır. Yanılsamayı, anlaşılmağı, çelişkiyi ve simülasyonu başarılı şekilde kullanan kitleler siyasetin anlam yörüngesinin dışında dahiyane bir senaristin yaptıklarını yapabilmektedir. Kitleler bundan böyle siyasetçiler için büyülenmiş kurbanlar değil, yerine göre büyülenmiş gibi yapan ve öznesini büyüleyen efendilerdir. Kitlelerin iletişim araçları ve iktidarlara yönelik simülakrları en az iletişim araçları ve iktidarların simülakrları kadar güçlüdür. Gösterilerle iktifa etmiş gibi gözükken nesne kitleler gerçekte sistemin dört başı mamur gelmesi planlanan hedeflerini alt üst etmeyi başarabilecek bilinçsizliktedir.

Her durumda iktidarın yaptığı skandallar kitleler tarafında affedilir ve iktidardakiler bağışlanır. Kitlelerin bu affetme ve bağışlama noktasında saf ve cahil olduğunu iddia etmek yanlıştır. Kitleler asla ve asla iktidara güvenmezler ve iktidarlar güvenilirliklerini çoktan kaybetmiştir. Kitle, sinir krizi geçirmenin eşiğinde olsa bile konuşmamak için muazzam bir enerji göstermekte gizil dirimselliği aktif tutmaktadır. En muazzam şekilde ideolojik, politik ve medyatik işkenceye maruz bırakılmış kitlelerin dirençlerine hayran olmalıyız.⁸²⁸ İktidar skandalları ortaya çıktığında olması gereken demokrasinin bu skandalları menstürasyon (regl) kanamasında olduğu gibi dışarı boşaltmasıdır. Lakin kitle iletişim araçları bu kanamalarda tampon görevini üstleniyorlar.

Bütününüyle parçalanarak zıt yönlerde kümelenmiş bir toplum görebiliriz. Bir tarafta cezaya çarptırılmaktan uzak ve kendi neslini sürdürme davasında olan mikro toplum özelliği taşıyan siyasal kesim, diğer tarafta ise siyasetten tamamen uzaklaşmış olan makro toplum özelliği taşıyan gerçek toplum yani kitle var.⁸²⁹ Mevcut kutuplanmada mikro toplumun yavaş yavaş öldüğünü görüyoruz. Sadece medya ve kamuoyu yoklamaları bu ölümü geciktirebilmek için kemoterapi ilaçları türünden bir etki göstermeye çabalamaktadır. Siyasal iradenin sadece televizyon ekranlarıyla ilişkilendirildiği ve etkinliklerin sadece kamuoyu yoklamalarının ekranlarda sunulması şekliyle ortaya çıktığı dünyamızda siyaset hemen hemen işe yaramaz bir kalıntıya dönüşmüş durumda. Diyalektiğin bundan sonra hiçbir anlam taşımadığı şey bu iki kutbun etkileşim halinde tutulabilmesidir. Birbirlerinden çok farklı kutuplarda yer alan

⁸²⁸ Baudrillard, *Cool Anılar 3-4(1990-2000)*, 26.

⁸²⁹ Baudrillard, *Tam Ekran*, 86.

mikro toplum ve kitle toplumu herhangi bir iletişim olanağına sahip olamadıklarından sorumluluklar ortadan kaybolmuştur. Makro toplum, mikro toplumla ilgilenmemekte ve bu siyasal kesimin yaptıklarını gösteri şekliyle seyretmektedir. Medya ise siyasetin bu gösterisini bütün yönleriyle kitleye pazarlamaktadır. Kitleleri ihtida edebilecek tek şey gösterilerin sürekliliğidir. Kitleleri bütün her şeyden ayıran alametifarika gösterileri izlerken sisteme karşı ironik şekilde dalga geçmesini becerebilmesidir.

Kitleler, siyasal sınıfın yapmış olduğu yolsuzluk, skandal, ahlaksızlık ve benzeri hoş olmayan şeyleri durmadan seyretmektedir. Ancak gösterilen bu olumsuzluklar kitleler için herhangi bir değer yargısı oluşturmamaktadır. Siyasetin değer oluşturmadığı bir dünyada siyaset adamlarının değer taşıması vahşetvari bir durum olurdu. Temsil noktasında herhangi bir işe yaramayan mikro toplum ancak halkı eğlendirebilmek ve halkın güldürü ihtiyaçlarına cevap verebilmek için gösteri sürekliliğini sağlayan kurbanlıklar olabilmıştır.⁸³⁰ Adını iktidar koyduğumuz bu gösteri oyununda iktidarı sürdüren siyasi adamlar sıfır derecesinde kendini aşamayarak translaşmış, yönetim dedikleri parodide toplumu can sıkıcı sorumluluklardan kurtarmıştır. Bu hoş olmayan sorumluluğu üstlendikleri için sadece siyasetçilere değil siyaset oyununu güzelleştiren aydınlar, uzmanlar, gazeteciler, seçkinler, stratejistler gibi insanlara da minnettar olmamız gerekmektedir. Gereksiz işleri üstlenen politikacılar ile zevki, ahlakı ve kültürü temsil eden bu insanlar mükemmel bir işbirliğinde muazzam bir komedi gösterisi sunuyor. Belki de tekrarının yüzlerce sunulmasından bıkmış olmalarına rağmen, kitleler medyanın bu komedi sunumunu her defasında ilk kez seyrediyormuşçasına hayretler içerisinde izlemekteler.

Bütün medya biçimleri sondajlar, denetlemeler, doğrulama yöntemleri, soru-cevaplar yoluyla kitleleri analiz etmeye çabalamakta. Bunu yaparken ise uygun cevaplar zaten denetleme mantığına uygun olarak soruların içerisine gizleniyor. Bu tür medyatik tacizler cinsel tacizlerden çok farklı değildir. Medya aracılığıyla yaşadığımız siyasal, sosyolojik, psikolojik ve zihinsel tahrikler sürekli taciz altında olmamıza neden oluyor.⁸³¹ Kaderin bütün buyruklarından azade kalan bireylerin bütün yaşamsal serüvenlerini medyanın çizdiği kadere göre sürdürmesi bekleniyor. Bu durum kitlelerin sevmediği bir buyruktur. Kitleler kesinlikle medya sunumlarıyla güdülenmemektedir.

⁸³⁰ Baudrillard, *Tam Ekran*, 87.

⁸³¹ Baudrillard, *İmkansız Takas*, 54.

Temsil edilme hususunu umursamayan modern bireyin tutumu siyasal sistemin uygularını kaçırıyor. Ağlar içerisinde sanal kimlik tayfını egemen kılmaya uğraşındaki birey temsil edilip edilmemeyi hiç umursamamakta; ağların terminallerinde dolaşım durmaktadır. Etkileşimler ortamında bulunan bireyin toplumsal örgütlenme ve politik temsil noktasında dikkate alacağı ahlaki ve kültürel değerler yok olmuştur. Etkileşim ekranı siyasal temsil durumunu çoktan aşmış durumda. Maddi ve manevi anlamdaki toplumsal sözleşmelerden özerk hale gelen birey ekranda dolaşımdayken resmi temsilciler tarafından yaşanan siyasal sefaletin anlamını aslında bilmek dahi istemiyor.⁸³² Siyasetin özgür iradeyle ilişkilendirilmesi de modern bireye çok saçma geliyor. Özgürlüğün takas edilebilmesi mümkün müdür? Ekranlar arasında dolaşabilmek özgürlüğün en önemli biçimiye modern birey bunu en ince ayrıntısına kadar yaşıyor. Lakin özgürlüğün siyasetle ilişkilendirilmesi olabildiğince saçma. Baudrillard'a göre siyasal iradeyi reddedebilmek, temsil edilmeyi kabul etmemek ve toplumsal yaşamda sessizlik hakkını kullanabilmek bireylerin en anlamlı özgürlük şekilleridir. Bu yönüyle baktığımızda teknolojiyle içli dışlı olan insanlarla kitlelerin siyasete, iktidara ve politikaya karşı benzer tepki biçimlerini gösterdiğini söyleyebiliriz. Ancak üzerinde durulması gereken en önemli nokta şudur: Teknolojiyle içli dışlı olan insanlar asla kitlelerin sahip olmuş olduğu bilinçsiz bilince sahip olamayacaktır.

Kitle iletişim araçlarında gösterilen olaylarda kitle seyircisi artık edilgen değil etken özellikler göstermektedir. Buna sebep olarak kitle iletişim araçlarının oluşturmuş olduğu muazzam etkileşim ara yüzünü gösterebiliriz. Lady Diana'nın ölümüne müsebbip, gösteri toplumu işaret edildi. Diana'ya kurban rolü biçilirken kitlelere ölüm röntgencileri payesi verildi. Aslında bu olay gözüktüğü gibi basit değil ve herkese sorumluluklar yüklemek gerekiyor: Diana kamusal ve özel yaşamın birer modeli olarak iletişim araçları tarafından sunulduğunda kitleler modele gereğinden çok daha fazla ilgi göstererek olması muhtemel olayların akışını değiştirmiş ve iletişim araçlarının senaryoyu kitleye uygun olarak yeniden dizayn edilmesine katkı sağlamıştı.⁸³³ Paparazziler ise kitlenin ve iletişim araçları sisteminin istemlerine uygun olarak etkileşimin meydana gelmesi için terminaller arasındaki akış ve bağlantı görevini üstlenmişti. Paparazzilerin arka planında iletişim araçları yer alırken iletişim

⁸³² Baudrillard, *İmkansız Takas*, 107.

⁸³³ Baudrillard, *İmkansız Takas*, 140.

araçlarının arka planında ise kitleleri aramamız gerekir: Kitlenin istediği ve beklediği şeyin iletişim araçları ve paparazziler tarafından gösterime sunulması...⁸³⁴ Bundandır ki artık izleyici ve oyuncu ayrımı yapmak boşunadır: Herkes oyunun parçası olabilmek için elinden gelenin fazlasını yapıyor.

Modern sistemler bireyleri doğrudan katılım sürecinden uzaklaştırarak temsiliyet sürecine sürüklemiştir. Tarihsel seyri içerisinde burjuva sınıfının güçlenmesine yol açan temsil sistemi günümüz demokrasilerinde can vermek üzere. Siyasetçiliğin bir meslek halini alması neticesinde temsiliyet sadece isim olarak var olan lakin gerçekliğini yitirmiş bir alana gönderme yapar. Temsil edilenler ile edenler arasındaki bilgi, aile ilişkileri, pedagoji gibi çift kutuplu sistemlerin bütününde kafa karışıklığı yaşanmaktadır; bundan dolayıdır ki egemenliğin tavandan tabana yükseldiği veya mesajın birisi/birileri tarafından kodlanarak alıcı tarafından çözümlendiği söylemleri yanlış söylemlerdir.⁸³⁵ Aslında olan her iki tarafın karşılıklı olarak temsiliyet oyunu çerçevesinde kafa karışıklığı yaratmalarıdır. Temsil edilenler ve temsil edenler arasında gittikçe hızlanan, haber, enformasyon, iletişim benzeri akışlar insanların gerçek anlamda değerlendirme yapmalarını olanaksız hale getirmiştir. Kaldı ki bu türden akışların olduğu bir sistemde siyasilerin kitleleri bir şeye inandırmaları mümkün değildir. Kitlelerin görüşlerini öğrenmek için yapılan soru-yanıtlar, kamuoyu yoklamaları, seçimler, anketler, görüşmeler ve benzeri istatistiki sonuçlar tamamen tutarsız sonuçları ortaya koyuyor. Bu durum temsil edenlerin herhangi bir siyasi görüş veya siyasi iradeye sahip olmadıklarının veya siyaset sahnesinden hoşlanmadıklarının ispatıdır. Temsil edilenlerin yapmış olduğu şey ise tamamen rastlantısaldır. Şöyle ki olayların seyrine göre sayıları gittikçe artan sondaj tekniklerinde kitleye sorulan sorulara verilen cevaplar tamamen rastlantısaldır ve böyle bir durumda kitlenin gerçek görüşünün ne olduğunu öğrenebilmemiz mümkün değildir. Normal yaşam aralarında yapılan seçimleri, televizyon filmleri arasında verilen reklamlara benzetebiliriz. Son dönemde bu reklamların sayısı, süreleri ve içerikleri tıpkı seçimlerde olduğu gibi can sıkıcı hale gelmiştir. Bu yönüyle seçimler gerçek anlamdaki temsiliyetin son bulduğu bunun yerine simülasyon mekanizmalarının egemen hale geldiğini gösteriyor. Sondajların kesinlikle motivasyon sonuçlarının ortaya konulmasıyla bir ilişkisi yoktur. Bununla birlikte

⁸³⁴ Baudrillard, *The Intelligence of Evil or the Lucidity Pact*, 135

⁸³⁵ Baudrillard, *İlahi Sol*, 98.

iletişim araçlarıyla iktidarın seçmenleri yönlendirme, motive etme veya değiştirebilme gibi bir gücünün kalmadığını da söyleyebiliriz. Bu durum iletişim araçlarının ve iktidarın insanları etkileyemediklerinin kanıtıdır. Artık *'iktidar; iletişim araçları ve haberleri tekelinde bulundurarak insanları istediği şekilde yönlendirmekte ve bilinçlerini değiştirebilmektedir'* söyleminin modası çoktan geçmiştir. İktidar simülasyonu ve yurttaşlık simülasyonunun bütün varyantları karşılıklı şekilde oynanmakta ve nihayetinde nereye ulaşacağı kimse tarafından kestirilememektedir.

Siyasiler herhangi bir konu hakkında karar verebilme ve bunları hayata geçirebilme dahil bütün siyasi özelliklerini kaybetmiştir. Dolayısıyla bu kişilerin siyasete veya temsil edilenlere doğrudan veya dolaylı olarak herhangi bir etkisinin bulunması imkansızdır. Son dönemde moda haline alan video oyunları siyasetçilerin olmazsa olmazı oldu. Herkes ağlarda, ekranlarda, sosyal paylaşım sitelerinde ve benzeri her yerde görünür olmanın derdine düştü. Bu durum artık temsil etmenin son bulduğunu ve bunun yerine moda uymanın gerekli olduğunu göstermektedir. Bu modanın daha gelişmiş şekli özel efektlerin, ortam ve performansların önceden ayarlanmasıdır. Söylemeye çalıştıkları sözler veya ideolojiler sahip olduğumuz görüşlerde herhangi bir değişikliğe yol açmamakta, sadece kişinin görüntüsü ilgimizi çekmekte veya çekmemektedir.⁸³⁶ Bu türden görüntü paylaşımları gerçekte izleyici nazarında siyasetçilerin özgün auralarını yitirmelerine yol açıyor. İletişim araçları veya ağlarda siyasetçileri sadece görüntüleri boyutuyla değerlendirmeye alan kitleler daha iyi performans gösteren insanları veya teknik anlamda onlardan işi daha iyi bilenleri ekranda daha fazla görme arzusunun yaşıyor. Bu durum salt siyasetçilerle sınırlı değildir; aynı şekilde aydınlar, bilginler, bilim adamları ve benzeri kişiler söylediklerinden ziyade sadece görünür performanslarıyla kitlenin ilgisini çekmektedir. Dolayısıyla geleneksel siyasi düzenin un ufak olduğunu ve yerine dengesiz bir siyaset sahnesinin yer aldığını söyleyebiliriz. İnsanlar genellikle bilgileri yönüyle egemen olan filozof, edebiyatçı, ekonomist, siyaset bilimci ve benzeri kişileri siyasette görmek istemektedir. Halbuki şimdilerde siyasetçilerin yerlerini alanlara baktığımızda bu şahısların daha çok gösteri dünyasında yer alan gazeteci, tüccar, sporcu, din adamı, sanatçı gibi başarılı kişilerin olduğunu görüyoruz. Bu durumda temsil sisteminden yıldız sistemine geçişin olduğunu söyleyebiliriz. Profesyonel kişiler iletişim araçlarını profesyonel biçimde

⁸³⁶ Baudrillard, *İlahi Sol*, 100.

kullanabiliyorsa siyaset kapıları bu kişilere doğrudan açılmaktadır ve bu durum siyasetin farklı alanlarda performans gösteren kişilerin egemenliğine girdiğini göstermektedir. Sözün doğrusu bu egemenlik alanı kitleler tarafından bilinçli şekilde performans sahiplerine bırakılıyor. Çünkü temsil edilenler, yöneticilerin muazzam kültürsüzlükleri içerisinde can sıkıntılarını unutturmuş ve insanları mutlu eden performansları izlemekten büyük mutluluk duymaktadır.

Eğer yaşadığımız toplum hipergerçek toplumsa bu durumda siyasetçilerimizin performans simülasyonları ve simülasyonu meslek edinen kişiler olduğunu söyleyebiliriz. Bu tür bir ortamda siyaset, reklam, iletişim, enformasyon ve gösteri dünyasının iç içe geçtikleri ve siyasetçilerin günden güne değişim gösteren profesyonel mutantlar olduğu söylenebilir. Siyasi konumu ile sinematografik görünümünü birbirine karıştıran siyasetçilerin her gün değişik görünüm, fikirler ve duruşlar sergilemesindeki paradoksun sebebi, siyasetin gerçek sahneden ayrılarak farklı alanlara giriş yapması, müstehcenleşmesidir. Siyasetçilerin artık ideolojileri ve düşünceleri değil, gülüşleri, boyları, gözleri, duruşları ve benzeri özellikleri sevilmektedir. Kitlenin istediği şey bu türden oyunların sürekliliğidir. Gerçek anlamda temsiliyetin sona erdiği dünyada iletişim araçları ve ağ teknolojileri, reklam ve gösteri dünyasının gösterge siyasetçilerini evrensel ölçekte dolanımına sokmaktadırlar. Bu durum kültür alanında olduğu gibi siyaset sahnesinde de her şeyin kısır döngüsel hale geldiğini gösteriyor. Moda alanında olduğu gibi, yönelim hangi şahsı belirli bir süreliğine görünür kılıyorsa aynı şekilde siyasetçiler görünümüleriyle moda haline gelmekte ve eş zamanlı olarak modanın reklamını yapmaktadır.

Temsil sisteminin aşırı biçimde güç kaybı yaşadığı sistemlerde toplumsalın eş zamanlı ve aynı şekilde yapısal biçimde güç kaybı yaşaması bittabi doğaldır. Böylesi bir ortamda kaynağı belli olmayan bir söylev virüsü, her yerde ve her zaman toplumsalın güncel kalması için muazzam derecede ve hızla yayılım gösteriyor. Ne idüğü belli olmayan bu virüs paradoksal biçimde yapay toplumsal organizmaların oluşmasına ve işlevlerinin yerine getirilmesine katkı sağlamakta. Bu yayılım sadece kendi içerisinde sınırlı kalmamakta geniş ölçekte iletişim araçları ve ağlar sayesinde evrensele ulaşmaktadır. Farklı bir ifadeyle toplumsal artık düş, ideoloji, yapı, sistem ve mücadele özelliğinden koparılmış; sondalar vasıtasıyla yaşama tutunan hasta bir adama

dönüşmüştür.⁸³⁷ Kitle, toplumsalın bu durumuyla hiç ilgilenmemekte etkin tepkisizlik oyununu muazzam derecede oynamaktadır. Sondalar ve yapay beslenmelerle yaşatılmaya çalışılan bu hastanın hayatta kalabilmesi ise imkansızdır. Zaten aktif ideoloji olarak egemen kalan tek ideoloji biçimi toplumsalın yaşatılması noktasında diretilen fikir akımıdır. Toplumsalın yaşadığına dair mütemadiyen haber bülteni içerikleriyle karşılaşıyoruz. Bu tür olayların özelliği toplumsalın yok olup gittiğini gizleyebilmektir. Aslında yapılan yok olan toplumsalın yok olduğunu inkar ettirebilecek yapay haberlerin üretilmesidir. Unutmayı ve unutturmayı sevmediğimizden ötürü yapay belleklere ihtiyaç duyuyoruz lakin bütün bilgilere ulaşabilme durumunda ise tarihin varlığına gerek kalmamakta.⁸³⁸ Bu durumda insanlığın korkunç bir evrede yaşadığını söyleyebiliriz. Hiçbir şeyi unutmak istemeyen insanların paradoksal biçimde tarih tutkusu, çelişkili ve koma halinde bir yaşam sürdürdüğümüzün ispatı. Toplumsalın güncel halini gören kitleler bu biçimin birden ölmesini istemiyor. Toplumsalın can çekişmesini isteyen kitleler bu can çekişmeye üzülmeye simülasyonu ile karşılık vermekte. Kitle iletişim araçlarıyla yaşatılmaya çalışılan toplumsalın mevcut can çekişen durumunda kitleler bazen toplumsallaştıkları simülasyonu ile sisteme ağı kesici etkisi göstermektedir. Şeffaf, sürekli görüş değiştiren, ideolojilerden münezzeh, siyasi düzlemde varlığı belli belirsiz olan politika iletişim araçlarına ve ağ mantığına umut bağlayarak varlığını ispat etme derdinde.⁸³⁹ Çöküşünü gizleyebilmek için dirimsellik oyunu oynayan politika kitlelerin maskarası olmuş durumda.

İktidar belirginliğini kaybetmeye başlayıp rastlantısal hale geldikçe üretmiş olduğu göstergeler anlamlarını kaybetmekte ve insanların bunlara karşı ürettiği göstergeler aynı ölçüde anlamsızlaşmaktadır. Mübadele edilen göstergeler, karşılıklı etkileşim, iletişim araçları ve haberler dışında iktidarın kitleleri sorgulamasına nadiren şahit olabiliyoruz. İletişim araçları, haberler, etkileşim ve göstergelerle yapılan sorgulamalar gerçek anlamda iki yönü bir ilişki gerektirmediği için bu tür sondajlamaların gerçek yanıtlarını bulabilmek de imkansızdır. İktidarın egemenlik kurma yöntemleri tamamen iletişim teknikleri ve mütemadiyen haber üzerine oturtulduğundan yanıtlamalar oluşturabilmek imkansızdır. İletişimsel anlamda karşılıklı

---

⁸³⁷ Baudrillard, *İlahi Sol*, 106.

⁸³⁸ Baudrillard, *İlahi Sol*, 106.

⁸³⁹ Baudrillard, *İlahi Sol*, 132.

değiş tokuşun olmadığı bir düzlem beraberinde anlamsızlık, iletişim aracına karşı direniş veya sözcüğün gerçek anlamında kayıtsızlık oluşturmaktadır.⁸⁴⁰

Oy verme, etkileşimli katılım, soru yanıt, sondaj gibi tepki ölçüm çeşitleri kitlelerin sisteme karşı oynamış oldukları bir çeşit ters tepki ve taktik biçimidir.⁸⁴¹ Örneğin kitleleri anlayabilmek için iletişim araçları tarafından oluşturulan anket ve sorular her ne kadar daha önceden belirlense de, kitlelerin düşünmeden vermiş oldukları cevaplar rastgele olmakta ve kitle asla anlaşılammaktadır.

Baudrillard'ın medya kuramı, kitlelerin kendilerine ulaştırılan mesajlara karşı edilgen olmadıklarını ve edilgenlik söz konusuysa bu durumun bir simülasyon olduğu tezine dayanmaktadır. McLuhan'ın kitlelerin kitle iletişim araçları tarafından şekillendiği yaklaşımı⁸⁴² Baudrillard tarafından kesinlikle kabul görmemektedir. Baudrillard'ın medya kuramında kitlelerin kitle iletişim araçları tarafından manipüle edildiği, yabancılaştırıldıkları görüşünün herhangi bir gerçekliği söz konusu değildir.⁸⁴³

Kitle iletişim araçlarını yöneten mantık kitlelerin sisteme dahil olmalarını ve şahıslardan sistemin isteklerini yerine getirmelerini istemektedir. Ancak durum hiçte sistemin istediği şekilde yürümektedir. Özne, nesne olan kitleyi yönetmeye çalışırken nesnenin muazzam ironi gücüyle karşı karşıya kalmaktadır. Özne çaresizliğini giderebilmek için sürekli sondajlamalarla kitleyi konuşturmaya çalışsa da nesne oyunun kuralını kendine çevirmesini öğrenmiştir.⁸⁴⁴ Özneye çoğu zaman istediği cevaplar verilir, katılım simülasyonları gösterilir ve sisteme inanmış gibi yapılır. Artık devrimsel dışa dönük patlamaların sisteme hizmet ettiği anlaşıldığından sistemi alaşağı etmenin en güzel yolu içe yönelik patlamalar, kendi üstüne kapanmalar ve uyumluluk göstergeleridir. Kitleler ancak bu şekilde hidayete erebilecektir.

Toplumsal ve politika ciddiyetini ve meşruluğunu kaybettiğinden önceleri belirli işlevlere sahip olan (haber vermek, bilgi vermek, tanıtım vb.) iletişim araçları kitlelerin

⁸⁴⁰ Baudrillard, *Şeytana Satılan Ruh Ya da Kötülüğün Egemenliği*, 84.

⁸⁴¹ Toffeletti, *Yeni Bir Bakışla Baudrillard*, 107.

⁸⁴² Marshall McLuhan ve Quentin Fiore, *Yaradığımız Medya: Medyanın Etkileri Üzerine Bir Keşif Yolculuğu*, Çev., Ünsal Oskay, Merkez Kitaplar, İstanbul 2005, 68.

⁸⁴³ Baudrillard, "Binyılın Sonu ya da Gerisayım", 181.

⁸⁴⁴ Adanır, *Simülasyon Kuramı Üzerine Notlar ve Söyleşiler*, 17.

taleplerine uygun olarak anlamdan bağımsız oyun gösterileri sunmaya başlamıştır.⁸⁴⁵ Bundan sonra toplumsalın veya politikanın ciddiye alınabilecek bir tarafı kalmamıştır. Her şey kitlelerin istediği şekliyle eğlendirici bir medya gösterisine dönüşmek zorundadır.

Kitle iletişim araçlarından verilen mesajların benzer özellikleri referandumlar, testler, sondajlamalar, kodların doğrulanması ve yuvarlak cevaplardır ki bunlarda cevaplar zaten soru içinde saklıdır. Yoksa bunun haricinde medyanın gerçek anlamda bilgi veya iletişim ortamı hazırlamak gibi herhangi bir kaygısı bulunmamaktadır.⁸⁴⁶ Medya, bilgi ve haberi sadece kitleleri anlayabilmek ve bu anlama neticesinde denetim altında tutmak maksadıyla gösterimde tutmaktadır.

Baudrillard'a göre kitleler medya içeriklerini emmekte onları, nötr hale getirmekte ve keyiflerine göre bazen de sunulan şeylere karşı direniş göstermektedir. Zaten kitlenin anlama veya bilgiye dair herhangi bir talepleri bulunmamakta; onlar içerikten bağımsız görüntü ve eğlence talep etmektedir. Medya kitleleri eğlendirirken onların zevklerini yeniden üretirken ve eğlence ve fantezi taleplerine karşılık verirken bazen anlama dair içerikle sunmakta kitleler ise anlama karşı stratejik bir direnç göstermektedir.⁸⁴⁷

Baudrillard McLuhan'ın medya analizini kıymete değer görmektedir. Ancak Baudrillard McLuhan'ın televizyon, elektronik araçlar ve teknoloji gibi araçlarla insanların birbirleriyle daha fazla yakınlaşacakları ve özgürlüklerin medya yoğunlaşması yoluyla artacağı iyimser görüşüne katılmamaktadır. Düşünür bu iyimser yaklaşımın nedenini McLuhan'ın medyanın sosyal tarihini yanlış bilmesinde aramaktadır.⁸⁴⁸ Baudrillard'ın iletişim araçlarına ilişkin nihai sonuç görüşü, McLuhan'ın antitezi şeklinde görülmelidir. Baudrillard'a göre yanıt hakkı tanımayan veya bunu simülatif boyutlara taşıyan iletişim araçları iletişimsizlikten başka bir şey üretememektedir. Kitle iletişim araçlarının mantığında insanları sorumsuzlaştırma, sessizleştirme ve yabancılaştırma çabası vardır. Kitle iletişimsel kuram hipotezini biraz daha geliştiren Baudrillard vermiş olduğu bir röportajda:

⁸⁴⁵ Maximilian Runge, *Zwischen Welt- und Kultursicherung Erkenntnis und Sozialität vor dem Hintergrund kritischer Mythentheorien bei Adorno, Horkheimer und Baudrillard*, Kiel, Bachelorarbeit, 2015, 27-28.

⁸⁴⁶ Proto, *Mass, Identity, Architecture: Architectural Writings of Jean Baudrillard*, 99.

⁸⁴⁷ Kellner, *Jean Baudrillard: From Marxism to Postmodernism and Beyond*, 69-89.

⁸⁴⁸ Gane, *Baudrillard's Bestiary Baudrillard and Culture*, 49.

“Medyanın hala tek taraflı, tek yönlü ve kaynağı dışarıda olan bir sistem olduğunu düşünüyorum. Kitleler, medya ile var olan ilişkilerinde hep sessiz konumdalar. Medya bu sessizliğe hep olumsuz ve aşağılayıcı bir anlam vermiştir... (Ancak) kitlelerin sessizlikleri bir çeşit güç, olağanüstü bir yanıt ve muazzam bir stratejidir. Bu sessizlik stratejisi anlama, büyük manipülatif sistemlere, politikaya ve toplumsala son vermenin bir aracıdır... Kitleler medya tarafından manipüle edilmezler gerçekte kitleler kaybolmak için medyayı kullanırlar. Bu durum medya aracılığıyla yok olabilme stratejisidir... Kitleler aşırı anlamı ve bilgiyi reddederek gösteri ve eğlenceyi talep ederken özünde sistemi alaşağı etmenin yolunu bulmuşlardır.⁸⁴⁹” demiştir.

Baudrillard kitle iletişim araçlarının görüntü ve bilgi bolluklarına karşı insanlardan kitle kurnazlığı göstermelerini istemektedir. Baudrillard:

“Olayların kendinden daha sanal olmasını becerebilerek düşünmeyi devre dışı bırakın. Kandırılmadan savaşa ait bütün görüntü ve bilgileri sanal dünyadaki yerlerine geri gönderin. Caydırıcılığı kaynağına gönderin. Aptallığa meteorolojik olarak duyarlı olun.⁸⁵⁰” demiştir.

Yine Düşünür yeni medya teknolojilerinin arka planında emperyalist mantığın olduğunu düşünmektedir.⁸⁵¹ Ona göre emperyalist mantığın merkezi sinir sisteminin bütün alanlara ulaşarak yönetimi kendinde toplama girişiminin uzantı elemanlarından birisi de yeni medyadır.

İletişim aracı denilen şey bizim aşına olmadığımız ses ve görüntünün taşındığı manyetik bir düzlemden başka bir şey değildir.⁸⁵² Bizler olsak olsak sadece birer alıcı olabilmekteyiz. Anlam iletişim araçlarında için için kaynıyor. Aynı şekilde toplumsal da kitlelerin içinde için için kaynamakta. Kitlelerin muazzam derecede bir tepkisizlikleri söz konusudur. Kitleler her türlü gelişmeyi ve anlam bolluğunu yutarak anormal bir

⁸⁴⁹ Jean Baudrillard, “Interview: Game with Vestiges Interview with Salvatore Mele and Mark Titmarsh”, *Baudrillard Live Selected Interviews* içinde, Der., Mike Gane, Routledge Publish, London and Newyork 1993, 87-88.

⁸⁵⁰ Baudrillard, *The Gulf War Did’nt Take Place*, 66-67.

⁸⁵¹ Gane, *Baudrillard’s Bestiary Baudrillard and Culture*, 50.

⁸⁵² Baudrillard, *Simülakrlar ve Simülasyon*, 215.

gelişim süreci yaşıyor.⁸⁵³ Düşünür tepkisizlikleri nedeniyle kitleleri tersine çevrinme ilkesinin temel kahramanları olarak görmektedir. Kitlelerin bu tepkisizliklerine bir ayrıcalık tanıyıp sistemlerin tersine çevrilebilirliğini göstermek amacıyla tersine çevrilmezliklerini en uç noktalara kadar götüren çözümler üretmek nihilistlik olarak değerlendiriliyorsa o zaman Düşünür de Nihilist olduğunu kabul etmektedir.⁸⁵⁴ Yaşadığımız çağda duyarlılıktan yoksunluğu ortadan kaldıracabilecek ve sisteme kafa tutacak yani her şeyi tersine çevrindirebilecek tek ilke nihilizm ilkesidir.

“Egemenliğini kabul ettirmiş sistemlerde nihilist olmak, bu alaycılık ve şiddet çizgisini sistemin kaldırabileceği en uç noktaya kadar taşıyarak, sistemi, bu meydan okuma eylemine ölerek yanıt vermeye zorlamak anlamına geliyorsa o zaman, tıpkı bu işi silaha sarılarak yapan başkaları gibi, ben de kuramsal düzeyde bir terörist ve nihilist olduğumu söyleyebilirim. Bugün başvurabileceğiniz tek silah hakikat değil, kuramsal bir şiddettir.”⁸⁵⁵

diyerek nihilizmin ve kuramsal şiddetin sisteme karşı duruşta ne kadar önemli olabileceğini göstermeye çalışmıştır.

2.5. KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARI’NIN KİTLELERİ BÜYÜLEME GÜCÜ

McLuhan’ın cool bir kültürel evreyi kapsayan *The Medium is Message* formülü; araçların bütün mesajları yutup nötralize ettiği ve anlamı uyuttuğu bir zaman dilimini ifade etmektedir. Anlam konusunda istenilen şekilde kodlanan mesajlar çeşitli seçme ve ayıklamalara müteakip, içerikleri araç tarafından son halini aldıktan sonra kitlelere sunulmakta, kitleler ise hiçbir seçim ve ayırım yapmadıkları gibi aracın büyüleyici gücünü tercih ederek mesajın anlam boyutunu umursamamaktadır.⁸⁵⁶ Bu bağlamda Düşünür’e göre büyülenmenin anlamamayla doğru orantısı bulunmaktadır. Anlamdan yararlanmamayı tercih eden kitleler için kitle iletişim araçları büyüleyici etkileri sayesinde iş görebilmektedir. Kitleler için hoş giden şey anlamın nötralize

⁸⁵³ Baudrillard, *Simülakrlar ve Simülasyon*, 218.

⁸⁵⁴ Baudrillard, *Simülakrlar ve Simülasyon*, 218.

⁸⁵⁵ Baudrillard, *Simülakrlar ve Simülasyon*, 220.

⁸⁵⁶ Baudrillard, *Sessiz Yığınların Gölgesinde veya Toplumsalın Sonu*, 36.

edilebilmesidir.⁸⁵⁷ Kitleler için anlam nişanesi olan gösteren veya gösterilenlerin hiçbir anlamı yoktur. Kitleler için göstergeler içerisinde büyülenmeler önem taşımaktadır. Baudrillard kitle iletişim araçlarıyla sunulan mesaj içeriklerinin toplumsal oluşturma adına hiçbir değerinin olmadığını iddia ederek sadece görüntülerin kitlelerde geçici büyülenmeler oluşturduğunu düşünmektedir.⁸⁵⁸

Kumarda çözülememiş bir şey var ise o da kumarda kullanım ve değişim değeri olarak para denilen bir şeyin bulunmamasıdır. Aynı söylemi iktidar sırrı içinde söyleyebiliriz. Çünkü artık ortada iktidar diye bir şey kalmadığına göre iktidarın sırrı da ortadan kalkmıştır. Kumarda cool bir tutku, kendinden geçmenin soyut ve soğuk bir biçimi söz konusudur. Aynı durumu iletişim araçlarının kitleler üzerindeki etkisi için de söyleyebiliriz. Çünkü iletişim araçları izleyicilerinin -yani kitlelerin- bu araçlara karşı soğuk bir tutkusu ve kendinden geçmenin soyut bir hali söz konusudur.⁸⁵⁹

Haber ve iletişim araçlarında insanların sürekli izledikleri, felaket, ölüm ve benzeri şeyleri izlemelerinin arka planında, acıma duygusu değil; onları ekran başına bağlayan büyülenmeleri vardır.⁸⁶⁰ Ekranlarda sürekli gösterimde tutulan siyasal veya toplumsal olaylar imgelemin dışında bir konumda yer alıyorlar; bu türden araç gösterimlerinin iletişim etkisinin olmadığını rahatlıkla söyleyebiliriz. Çünkü kitle iletişim ekranı doğrudan imge halini aldığı için zihinde oluşabilecek imgelemler devre dışı bırakılmaktadır.

Toplumsal, siyaset ve iktidar adına söylenen her şeyden gına gelmiş olan kitleler bu anlamdaki söylev ve değişimlerden ziyade gösteri ve gösterge istemektedir. Artık güzel program dinletilerinden çok göstergelerle dolu muazzam gösteriler kitlelerin arzuladığı tek şeydir,⁸⁶¹ diyebiliriz. Kitlelerin temsil edilmek gibi bir amaçları yok; istedikleri şey siyaset ve iktidar adına sahnelenen oyunlara şahit olabilmek. Hatta kitlelerin kendi içlerinde bile temsil etme mekanizmalarını çoktan aşmış olduklarını görebiliyoruz ve klasik anlamdaki kendi kendilerini temsil etme durumu kitlelerde herhangi bir heyecan uyandırmıyor. Bütün temsiliyet biçimlerinden bıkan kitleler göstergelerin aşırı anlamlarında anlamsızlığın büyüsünü ve iktidar simülasyonları

⁸⁵⁷ Baudrillard, *Sessiz Yığınların Gölgesinde veya Toplumsalın Sonu*, 36-37.

⁸⁵⁸ Strehle, *Zur Aktualität von Jean Baudrillard Einleitung in sein Werk*, Vs Verlag, 2012, 20.

⁸⁵⁹ Baudrillard, *Çaresiz Stratejiler*, 68-70.

⁸⁶⁰ Baudrillard, *Bir Parçadan Diğerine-François L'yonnet İle Söyleşi*, 79

⁸⁶¹ Baudrillard, *İlahi Sol*, 42.

gösterilirken iktidarın yokluğunu görmekten büyük haz alıp mutluluk duyuyorlar. Temsil noktasında yer alan bütün dernek, sendika, parti ve sivil toplum örgütleri gibi toplumsal mekanizmalar kitleleri etkileyebilmek için muazzam enerjiler harcamasına rağmen kitleler etki simülasyonuna başvurarak toplumsal yönetimleri kaba güldürü düzeyinin dışında değerlendirmeye tabii tutmamaktadırlar. Kitleler toplumsal adına çekilen bütün söylevleri anlamsız bulduklarından ve bu söylevlerden bıktıklarından ötürü toplumsalla ilişkili bütün her şeyi salt gösteri boyutuyla değerlendirmeye almakta, toplumsalın diğer yönlerini ise kıymetsiz görmektedirler. İktidarın kitleleri etkilemiş gözüktüğü bütün durumlarda kitlelerin oynadığı tarihsel ötesi ironik bir oyunun izlerini görebiliriz. Kitleler kendilerine anlatılan gerçek, akılcı, somut olan her şeyden ve kendileriyle ilişkilendirilen nesnel sorunlardan aşırı derecede usanmıştır.⁸⁶² Bu aşırı usanmanın karşı tepki yöntemiyle dile getirilmesi yeniden bir toplumsal tepkiye sebep vereceğinden kitleler söylev düellolarından uzak durmakta, işin sadece gösteri yönüyle zaman geçirmekte, diğer kısımlarını anlamsız şeyler olarak görmektedir. Bu durum muazzam bir tilki kurnazlığıdır; temsiliyet, sorumluluk, iktidar, toplumsallık gibi şeylerin kendilerine kakalanmasına izin vermeyen kitlelerin bu durumu harikulade bir zeka örneğidir. Uzun zamanlardan beri yıpranmış ve çürümüş bütün temsil sistemlerinin hesabının kendinden sorulacağını öngörebilen kitleler karşıt bir dirençle bütün iğrençlikleri iktidara yıkmasını bilmektedir. Hatta en eski mitolojik ve tarihi çağlardan itibaren kitleler bütün zamanlarda bir çeşit gizli ironi yöntemleriyle kahramanların/idarecilerin ölmesini izlemenin keyfini yaşamıştır.⁸⁶³ Genelinde bugün de değişen bir şeyin olmadığını iki yönlü olarak görebiliriz. Bunlardan ilki siyaset adına iktidarların ölümünün değişmemesi, ikincisi ise kitlelerin bu ölümü sadece gösteri boyutuyla değerlendirmeleridir. Bu durumun daha ileri şekli abartılı mizahi öğeler taşıyan komedi oyunu boyutudur. Kitleler artık iktidarı istemeyen kişileri iktidara-gerçek anlamdaki iktidar kalıntılarına- taşıma oyunu oynamaktadır. Bu durumda kitleler iktidardaki acemilikleri komedi oyunu boyutuna indirirken sahip oldukları sessiz ve ironik gücün ne derece etkili olduğunun farkındadır. Sessiz yığınların politik cehalete karşı tepkisizlik oyunu ve iktidarın iktidarsızlıktan kurtulabilmek için iktidar muskasının ümidine kapılması... Birilerinin iktidara taşınmasından daha muğlak bir şey olamaz. Çünkü iktidara sahip olan siyasi sınıfın başarısızlıkları kitleler için her daim

⁸⁶² Baudrillard, *İlahi Sol*, 43.

⁸⁶³ Baudrillard, *İlahi Sol*, 43.

mutlak keyif veren bir gösteri olmuştur. Kitlelerin zihinsel derinliklerinde her zaman için bu gösterileri ironik şekilde değerlendirmeye olanak sunan popüler bir bilinç vardır ki siyasi zümreler için bu bilinci ele geçirebilmek en büyük başarı olacaktır. Kitlelerin politik gösterimlerle büyülenmesinin arka planında gösterinin insanlar üzerindeki geçici etkisi görülmelidir. Yoksa kitleleri büyüleyebilecek herhangi bir anlam mekanizması söz konusu değildir. Kitlelerin başarısı her şeyi gösteri alanına taşıyabilmelidir. Gösteri olabilen bütün anlam biçimlerinde geçici de olsa soğuk büyülenmeler yaşanabilmektedir.

Siyaset ve iktidarın iletişim araçlarında gösterimsel sunumları kitlelere keyif vermekte, eş zamanlı olarak bu sunumlar kitleleri büyülemektedir. Ancak bu büyülenmenin hiperbüyülenme olduğunu görmemiz gerekiyor. Çünkü büyülenme durumu imgelemin dışında soğuk ve geçici gösterisel büyülenmedir. Bu türden bir büyülenme biçiminin uzun süreli etkilerinin oluşabilmesi olanaksızdır. Çünkü imgenin doğrudan ekrana ve iletişim araçlarına teslim edildiği bir sistemde büyülenmenin doğrudan tepki veya uzun vadeli bir bilinç oluşturabilmesi imkansızdır. Duyarlı düşünsel şeridin yeniden devreye girebilmesi için imgeye gerçek değerini vermek yani bütünsellikten koparmak gereklidir.

Temsil edilme referanslarıyla konuşursak bugün artık siyasetten veya iktidardan bahsetmemiz mümkün değildir. Bütünsel bir anlamda bakıldığında seçimler vasıtasıyla seçmenlerin görüşlerinin alındığı o eski günler çoktan geride kalmıştır. Seçimler genelinde bir oyun, insanların sonucunu bekledikleri bir gösteri malzemesi olduğundan ve kitleler bundan büyük bir haz aldıklarından-aynı zamanda büyülediklerinden-giderek daha fazla seçimin yapıldığı görülmektedir. Gösteri toplumu olarak tanımlanan toplumların en belirgin özelliği bir yandan politikaya duyarsız şekilde yaklaşırken diğer yandan ise politik göstergelerden haz almayı bilmeleridir. Bu ikili sürecin kendilerine yabancılaşmanın bir neticesi mi yoksa politikaya karşı bir intikam düşüncesi mi olduğu tam bilinmemektedir.

Mütemadiyen kitle iletişim araçlarının mesaj sağanağına maruz kalan kitlenin aslında mesaja dair hiçbir beklentisi bulunmamaktadır. Mesajın anlam yönünü soğuran, anlamı emerek nötralize eden kitle kara bir delik timsali tepkisizliğiyle güçlü hale gelmiştir. Kitleyi ilgilendiren iki şey kalmıştır, gösteri izlemek ve bu gösterileri izlerken

büyülenmek.⁸⁶⁴ Kitleler aracın büyüleyici tarafını mesajın içeriksel yönüne tercih etmiştir. Bilindiği gibi kitle iletişim araçları kitlenin istediği yönde yayın yaparak onları toplumsallaştırmanın derdine düşmüştür. Büyülenmenin anlamdan bağımsız olduğunu bilen kitleler için düşünmemek, üretmemek, cevap vermemek aşırı derece kıymetlidir; onlar gösteri dünyasında yaşamının mutluluğunu tatmak gayreti içerisindedir. Onlar için hoş giden şey ne anlam ne de aşırı anlamdır; onları mutlu edecek şey anlamın nötralize edilmesidir.⁸⁶⁵

Her şeyi şeffaf ve anında görünür kılarak enformasyon ve iletişim araçlarının kucağına attığımız andan itibaren müstehcenlik başlamıştır. Artık anlamı ve derinliği olan yabancılaşma tiyatrosunun bir parçası değiliz; iletişim coşkusu içinde yaşıyoruz.⁸⁶⁶ Ve iletişimsel coşkunlukta (kendinden geçme ve büyülenmede) muazzam derecede müstehcenlik var. Aynanın, sahenin, bakışın ve imgenin olmadığı bir dünyada temsil edilebilecek hiçbir şey söz konusu olamaz.

2.6. TÜKETİM TOPLUMU VE KİTLE İLİŞKİSİ

Kitlelerin göstergeye dair tutkularında salt kitleyi suçlamak doğru bir yaklaşım tarzı değildir. Çünkü kitleyi yönlendirmeye çalışanlar gereksinim konusunda kendilerince ciddi söylevler üretirken ve yararlılık noktasında rasyonel olmayan iddialarda bulunurken tekniği, bilimi ve bilgiyi gerçekliğinden uzaklaştırdılar. Ekonomistlerin tüketimi açıklama noktasında apışıp kalması bu bağlamda izahı yapılamayan bir durumdur. Nasıl ki sistemi hazırlayanlar tüketimi bir konum ve prestij aracına dönüştürerek yararsız nesnelere kullanım değerini aşan ölümüne bir gösterge değer olarak sunduysa o zamandan beri kitleler ekonomiyi başarısızlığa uğratmayı başardılar.⁸⁶⁷ Ekonomi politiğin bu anlamda hezimete uğratılması kitlelerin zaferidir, denilebilir. Kitleye karşı tüketim stratejileri uygulanmakta kitleler de bu talebe tüketerek cevap vermektedir. Bu durum kitlelerin ekonomi noktasında kontrolü sistemin elinden aldığını göstermektedir. Durumu tıp konusunda verilecek bir örnekle izah edebiliriz: Sistemin insanlardan beklediği üretilen ilaçları tüketmeleridir. Ancak artık denetlenmesi

⁸⁶⁴ Oluk, "Baudrillard ve Simülasyon Kuramı Üzerine", 20.

⁸⁶⁵ Zuhâl Öker, "Kurgusal Dünyanın Gölgesinde Bir Unutkan Jean Baudrillard", *Kadife Karanlık* içinde, Der., Nurdoğan Rigel, Su Yayınevi, İstanbul 2005, 243.

⁸⁶⁶ Jean Baudrillard, "The Ecstasy of Communication", Çev., John Johnston *The Anti-Aesthetic : Essays on Postmodern Culture* içinde, Der., Hal Poster, Bay Press Port Townsend, Washington 1983, 130-131.

⁸⁶⁷ Baudrillard, *Sessiz Yığınların Gölgesinde veya Toplumsalın Sonu*, 43.

mümkün olamayan bir ilaç tüketimi durumuna geçilmiştir. Bugün artık sağlık dünyası sistemi panik haldedir. Çünkü artık tıbbın toplumsal amaçlarının ayağını kaydıran denetlenmesi mümkün olmayan bir sağlık bakımı ve ilaç tüketimi tırmanışı söz konusu olmuştur.⁸⁶⁸ Sistemin denetim hususunda başarısızlığı neticesinde tıbbın denetimi sistem tarafından mı yapılmaktadır yoksa kitleler mi tıbbı denetlemektedir? Artık kitleler güdümlenemeyen değil güdümleneyen tarafına geçmiş durumdadır. Sistemden her gün daha fazlasını isteyerek sistemi aşağıya etmenin daha kolay yolu bulunamaz. Doğrusu toplumsallaştırmayı hedefleyen bütün çabalar kitleler tarafından akamete uğratılmaktadır.

Tüketim Baudrillard'a göre toplumsal denetlemenin güçlü bir ögesidir; kitleler tüketim aracılığıyla toplumsal hale getirilerek politik denetlemeye tabii kılınmaya çalışılır.⁸⁶⁹ Kitleler sistemin bu mantığına daha fazla tüketerek simülatif bir tepki verebilir ancak kitleler tüketimin koyun sürüsü mantığına göre oluşturulduğunu gayet iyi bilmektedirler. Tüketim toplumunda kitleler, pahalı ve lüks olarak değerlendirilebilecek nesnelere satın alarak gerçekte bunların bir prestij getirdiğine inanmış ve ayartılmış mıdır? Yoksa sistemin isteklerine uymuş gibi görünerek farklı bir oyun içerisinde mi girmiştir? Baudrillard'a göre kitleler sistem istediği için tüketmez; onların tüketiminin arka planında muazzam derecede etkili bir planları söz konusudur.

Baudrillard tüketim mantığıyla televizyon ilkesinin benzer özelliklere sahip olduğunu düşünmektedir. Tüketimde sınır yoktur, her ne kadar yaratıcılık için sınır olsa bile tüketim için sınırın olmaması gereklidir. Nesnelere modelleşmesi ve gösterge mantığında boşluğa ve durmaya asla izin verilmemektedir. Aynı şekilde televizyon ekranında da her zaman doluluğun olması ve boşluğa müsaade edilmemesi gerekmektedir.⁸⁷⁰ Görüntülerin ve sinyallerin akışı sürekli olmalıdır ki bu durumu sistemin düşünmeye imkan tanıması gerçekliği olarak kabul etmeliyiz.

Baudrillard ayrıca mevcut tüketim sisteminin etkisinin yok olduğunu düşünmektedir. Önceleri simülasyonu daha güçlü bir ayartma simülasyonu ile devre dışı bırakan kitleler şimdilerde doğrudan tüketime karşı duruş reaksiyonu göstermektedir.

⁸⁶⁸ Baudrillard, *Sessiz Yağınların Gölgesinde veya Toplumsalın Sonu*, 43.

⁸⁶⁹ Baudrillard, "Bir Tüketim Kuramı Üzerine", 101.

⁸⁷⁰ Jean Baudrillard, "The Work of Art in The Electronic Age Interview with La Sept", *Baudrillard Live Selected Interviews* içinde, Der.: Mike Gane, Routledge Publish, London and Newyork 1993, 148.

Böylesi bir ortamda kitlelerin sistem mantığına karşı mevcut kapitalizmin nasıl bir hamle yapacağını bekleyip görmek gerekiyor.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KURAMSAL ANALİZ

3.1. KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARI KURAMI

3.1.1. Kuramsal Görüşün Temellendirilmesi

Baudrillard gelişmiş olarak nitelendirilen toplumların sistematik işleyişini, sistemin devamlılığını sağlayan kurum ve kuruluşların işlevlerini, aldatmaca üzerine kurulu sözde gerçeklik dünyasının yanılgılarını kitle iletişim araçlarını merkeze oturtarak açıklamaya çalışmaktadır.⁸⁷¹ Düşünür iletişim kuramının temeline kod kavramını yerleştirmiştir. Baudrillard'ın iletişim kuramı, aracın gönderici ve alıcıyı soyut ayrılıklara zorladığı görüşüne dayanmaktadır. Bu görüşte araç iletişimi terörize eden kodu gönderici lehine avantajlı hale getirerek ayrıcalıklı bir konum sağlamaktadır.⁸⁷² Bu şekilde oluşturulacak sözde iletişim şekli ideolojik bir akış göstermektedir ki bu durumda eşitlikten bahsedilemez. Kod, gönderici ve alıcıyı iki ayrı kutba sabitleyerek gönderici lehine avantajlar sunmakta dolayısıyla iletişim süreci sekteye uğramaktadır. Anlamsal içeriğin dolaşımında göndericiyi ön planda tutan kod yüzünden ayırıcı kurallar sistemi oluşmakta ve iletişim yok olmaktadır.⁸⁷³

Baudrillard kitle iletişim araçları marifetiyle gerçekleştirilen iletişim biçimlerinin gerçek anlamıyla bir iletişim değerinin olmadığı savını ileri sürmektedir. Özünde Düşünür genel olarak kitle iletişim araçları kuramı diye bir kuram anlayışını da kabul etmemektedir.⁸⁷⁴ Çünkü Baudrillard sadece simgesel değişimin olduğu toplumlarda süreklilik, çift yönlü ve eşit bir iletişim ve dolaşım ilişkisinin olduğunu ve bu iletişim şeklinin toplumsal yapıyı oluşturduğunu düşünmektedir.⁸⁷⁵ Ona göre kitle iletişim araçları tek yönlüdür ve bu araçlarla yapılan iletişimlerin sürekliliği söz konusu olamaz. Eşit bir iletişim ve etkileşimin olmadığı yaşam alanlarında ise gerçek bir toplumsal

⁸⁷¹ Ozan Otan, "Kuramsal Şiddet Ya da Baudrillard Üzerine Düşünceler", *Yom Sanat Dergisi*, Sayı:7, 2002, 32

⁸⁷² Gary Genosko, *Baudrillard and Signs Signification Ablaze*, Routledge Publish, Newyork and London, 1994, 6

⁸⁷³ Genosko, *Baudrillard and Signs Signification Ablaze*, 36-37

⁸⁷⁴ Baudrillard, *Gösterge Ekonomi Politikası Hakkında Bir Eleştiri Üzerine*, 203.

⁸⁷⁵ Yibing, *Derrida'nın Marx Hayaletleri Baudrillard ve Debord'un Yeni Toplumu*, 110.

yapıdan bahsedilemez. Ona göre kitle iletişim araçları devrimi McLuhan ve onun yanındakiler tarafından salt deneyci ve mistik biçimde ele alınmış, işin ideolojik boyutu görmezden gelinmiştir.⁸⁷⁶ McLuhan, materyalist üretim analizinde Karl Marks'ı değerlendirirken Marks'ın dil, göstergeler ve iletişimi yok sayarak işin sadece maddi kısımlarıyla ilgilendiğini iddia etmiştir. İşin doğrusu da budur zaten. Marks herhangi bir iletişim tarzı veya iletişim aracı kuramıyla ilgilenmemiştir. Yine Marx materyalist analizinde dilyetisi, iletişim, kitle iletişimi, nesne ideolojisi ve göstergeyi dışlayarak çalışmalarını sadece üretim güçleriyle sınırlı tutmuştur.⁸⁷⁷ Bu yönüyle ortaya çıkan teknik gelişmeler üretim, maddi üretim, ekonomik üretim, altyapı üretimi, temel üretim çerçevesinde değerlendirilmiştir. Kitle iletişim araçları ise devrimsel bakışın doğrudan ilgilendiği bir konu olmamıştır. 1900'lü yıllardan beri üretim kuramı mantığıyla hiçbir alakası olmayan kitle iletişim biçimi ise nasıl olduğu pek anlaşılmadan kendi devrimi gerçekleştirmesini başarabilmiştir.⁸⁷⁸ Böylesi bir iletişimsel devrimi kabul etmemiz durumunda konuya dair iki yaklaşım biçimi sunabilmemiz mümkündür:

1- Marksizm'in üretim güçleriyle üretim şekilleri arasındaki diyalektik karşıtlıktan yola çıkarak üretim güçleri tanımlamasının çok kısıtlı bir tanım olduğunu kabul ederek üretim mantığını anlam ve iletişim alanına doğru genişletebiliriz.⁸⁷⁹ Böylesi bir yaklaşım aynı zamanda ekonomi politığın kuramsal ve pratik gelişmesindeki paradoksları da bütün yönleriyle ortaya çıkarmayı kapsamaktadır. Bu yaklaşım biçimi Enzensberger'in 1970'li yıllarda yazmış olduğu *Medya Teorisinin Bileşenleri*⁸⁸⁰ isimli çalışmasındaki görüştür. Enzensberger bilinç sanayisinin diğer üretim alanlarından çok daha hızlı yayıldığını ve muazzam biçimde geliştiğini iddia etmiştir. Mütemediyen gelişme gösteren bilinç sanayi tekel mantığını denetleme zorunluluğu taşımaktadır. Ortaya çıkabilecek sosyalist bir kitle iletişim kuramı tekelci kapitalist zihniyetin ortadan kaldırılması için bütün devrimci bilinç şekillerini izleyiciye sunabilmelidir. Böylesi bir bakış açısının anlamı Baudrillard'a göre Enzensberger'in klasik Marksist kuramdaki gecikmeleri kapatmaya çalışmasıdır. Enzensberger'e göre tarihte ilk kez medya aracılığıyla kitleler üretken bir süreç içerisine katılarak toplumsal bilinci

⁸⁷⁶ Baudrillard, *Metinler ve Söyleşiler*, 57.

⁸⁷⁷ Baudrillard, *Gösterge Ekonomi Politikası Hakkında Bir Eleştiri Üzerine*, 203.

⁸⁷⁸ Baudrillard, *Metinler ve Söyleşiler*, 57.

⁸⁷⁹ Baudrillard, *Gösterge Ekonomi Politikası Hakkında Bir Eleştiri Üzerine*, 204-205.

⁸⁸⁰ Hans Magnus Enzensberger, "Constituents Of A Theory Of The Media", *New Left Review*(64), Nov/Dec, 1970, 260-274.

gerçekleştirebilirler ve böylelikle de teknolojik gelişme ve ideolojik düşünce yapısı aynı çatı altında birleştirilebilir.⁸⁸¹

2- Bu yaklaşım biçimiye iletişim araçları mantığını görmezden gelen ve tamamen güncel sınıflamanın içine hapsedilmiş klasik Marksizm'in iletişim araçları kuramını yok saymasıdır.

“Klasik üretim güçleri anlamında- ya da ‘devrim’in sözcüleri’ tarafından sanki kesin bir şekilde ambalajlanmış ve değişmez gibi görülen Marksist bir çözümlemenin genelleştirilmesi- anlamın, mesajın ve göstergelerin devrimci kuramın ortaya attığı temel sorunu yeniden yorumlama yerine, sunulan çözüm bu sorunun kuramsal bir alan içine sokularak onun ışığı altında ters yüz edilmesidir(kendine saygı duyan her Marksist bunu bir varsayım olarak bile öne sürmekten kaçınmalıdır).⁸⁸²”

Farklı bir ifadeyle belki de Marksist üretim biçiminin düzeltilmesi kuramın kısmiliğinden dolayı imkansızdır, dolayısıyla genelleştirme adına yapılabilecek hiçbir şey yoktur. İş her seferinde her şeyin maddi üretim biçimiyle türdeş hale getirilmeye çalışılmasından üretim kuramı kendisi haricindeki diğer stratejileri yok saymıştır. Üretim kuramı şimdiye kadar benimsememiş olduğu hiç bir şeyle türdeş hale getirilmeye çalışılmamalıdır. Bu yönüyle ekonomik alt yapı-düşünsel üst yapı mantığı çoktan aşıp geçildiğinden klasik Marksizm'in iletişim araçlarını kuramsallaştırabilecek herhangi bir bakış açısı olamaz. Dolayısıyla bilinç sanayi söylemi klasik Marksist bakış açısıyla açıklanabilecek bir leitmotif değildir. Bu yönüyle Marksist kuram maddi üretim süreçlerini aşmış olan toplumsal durumu-mevcut haliyle kitle yapısını-ve iletişimsel süreçleri açıklamada sürekli yetersiz kalmaktadır.⁸⁸³

Enzensberger solun kuramsal yokluk nedeniyle hiçbir şey yapmadığını iddia etmektedir. Enzensberger'e göre sol, kitle iletişim araçlarını tekelci kapitalizmin ideolojisini yaymaya çalışmakla suçlamakta ve dolayısıyla da bu araçların bir şekilde ele geçirilmesinin gerekliliğini düşlemektedir.⁸⁸⁴ Kitle iletişim kültürünü ideolojik bir motivasyon olarak gören sol, ele geçireceği iletişim araçlarını bazen devrimci bir

⁸⁸¹ Poster, *Jean Baudrillard: Selected Writings: Second Edition*, 207.

⁸⁸² Baudrillard, *Metinler ve Söyleşiler*, 58.

⁸⁸³ Baudrillard, *Gösterge Ekonomi Politikası Hakkında Bir Eleştiri Üzerine*, 206.

⁸⁸⁴ Enzensberger, *Constituents Of A Theory Of The Media*, 268-280.

idrakin oluşmasında aracı; bazen de toplumsal değişimlerin bir neticesi olarak değerlendirilmektedir. Bu araçlar bazı zamanlar kitlelerin devrimci bilinçle bilinçlenmelerini sağlayacaklar, bazı zamanlar da toplumsal yapılardaki zorunlu değişimin bir sonucu olarak devrimci gelişmeye katkı sunacaktır.⁸⁸⁵

Enzensberger devrimci bakış açısının iletişim araçlarını sadece haber, yayın ve propaganda amacıyla ele aldığını ancak bunların kullanımının bir zorunluluk olarak görülmediğini iddia etmiştir. Böylesi bir durum iletişim araçlarının alt yapı üst yapı çerçevesinde değerlendirilmesini olanaksız kılmaktan başka bir anlam taşımamaktadır.⁸⁸⁶ Kitle iletişim araçları onları kendi istekleri doğrultusunda kullananların denetimi altındadır. Devrimci zihniyet kapitalist sistemin anlam değişikliğine uğrattığı iletişim araçlarının toplumsal yaşamdaki zorunluluğunu göreyek buna uygun stratejiler geliştirmelidir. Enzensberger'e göre kitle iletişim araçları özgürleştirilmelidir, sosyalist mantığa uygun kısıtlamasız bütün demokratik değiş tokuşlar ve iletişimin açıklığı bu araçlar özgür bırakıldığında mümkün olabilecektir.⁸⁸⁷ Devrimci sol mantık salt haber göstergeleri arasındaki takas ile denilebilirse haber, politika, yayıncılık ve propagandanın işlevleriyle ilgilenmiştir. Bu durum iletişim araçlarının üretim kuramı mantığına oturtulması anlamı taşımaktadır. Lakin kitle iletişim araçları üretim güçleri mantığının sınırlarına hapsedilirse iletişim araçlarının özgürleştirilmelerinin zorunluluğu tam olarak anlaşılmaz. Enzensberger'e göre kitle iletişim araçları hangi sınıfın egemenliği altındaysa o sınıfın çıkarlarına uygun yayınlar yapmaktadır. Ancak bunların özgürleştirilmeleri durumunda temelde ne kadar eşitlikçi olabilecekleri hesap edilmelidir. Devrimci sınıf kapitalist sınıf tarafından yoldan çıkartılmış olan iletişim araçlarının gücünü ortaya çıkartmalı (yani bu araçları özgürleştirmeli) böylelikle de genel anlamda iletişim faaliyetlerini devamlı hale getirmek ve toplumsal düzeydeki demokratik değiş tokuşu sağlayabilmek için bu araçlara özgürleştirici kimliklerini yeniden kazandırmalıdır.⁸⁸⁸ Enzensberger'e göre iletişim araçları bütünsel anlamda insanlığın gelişmesine olumlu katkılar sağlayabilecekken kapitalist zihniyet ya bu araçların seslerini kesmiş ya da bu araçları egemenliği altına almıştır. Aynı şekilde devrimci mantıkta bu araçların bir şekilde

⁸⁸⁵ Baudrillard, *Metinler ve Söyleşiler*, 59-60.

⁸⁸⁶ Baudrillard, *Gösterge Ekonomi Politikası Hakkında Bir Eleştiri Üzerine*, 207-208.

⁸⁸⁷ Mark Poster, "Swan's Way: Care of Self in the Hyperreal", *Baudrillard Now Current Perspectives in Baudrillard Studies* içinde, Der., Ryan Bishop, Polity Press, Cambridge 2009, 80.

⁸⁸⁸ Baudrillard, *Gösterge Ekonomi Politikası Hakkında Bir Eleştiri Üzerine*, 208.

egemenlik altına alarak devrimci ideolojinin yaygınlaşması amacıyla kullanmayı planlamaktadır. Halbuki yapılması gereken şey bu araçlara mutlak özgürlüklerinin verilmesidir.

Görüldüğü üzere kitle iletişim araçları mutlak bir şekilde doğrudan ya da dolaylı olarak devrim mantığına oturtulmaya çalışılmaktadır. Baudrillard'a göre iletişim araçlarının üretim güçleri mantığına teslim edilmesi, böylelikle kuramsal bir alt yapı oluşturulmaya çalışılması, iletişim araçlarıyla ilgili olumsuzlukların kapitalizme yıkılarak eleştirel bir perspektif oluşturulması için kolayına kaçmak demektir.⁸⁸⁹

Baudrillard'a göre burada dikkat edilmesi gereken husus Brecht'ten (*Radyo Kuramı*)⁸⁹⁰ sonra Enzensberger'in de kitle iletişim araçlarını yalın birer dağıtım aracına indirgediğidir. Halbuki kitle iletişim araçları herkese söz hakkı tanınmasıyla var olabilecektir. Mevcut düzende kitle iletişim araçları sadece dağıtıcı biçimiyle görülmüştür. Kitle iletişim araçlarını bir içerik taşıyıcısı olarak değil teknolojinin himayesinde toplumsal ilişkilerin düzenlenmesini sağlayan ideolojik taşıyıcılar olarak görmeliyiz. İletişim araçları yapıları nedeniyle devrimci nitelik taşıyamazlar ve tarafsız bir ideolojinin sunumunun bu araçlarla olabilmesi ise imkansızdır.⁸⁹¹ Kitle iletişim araçlarının mantığı ideolojik bir ayırım oluşturabilecek niteliktedir ve böylesi bir mantık toplumsal bütünleşmelerden ziyade ayrımlamalar yaratabilir. Bunun yanı sıra Brecht ve Enzensberger'in iletişim araçlarının gerçek anlamda iletişim aracı olabilmelerinin önlerinde engel olmadığı düşüncesinden çıkartılması gereken şey iletişimin bu düşünürler tarafından teknik boyuta indirgeniğidir.⁸⁹²

Kitle iletişimiyle alakalı kuramsal bakış açılarını şu şekilde özetleyebiliriz:

1- İletişim araçlarının içeriklerinden bağımsız bir biçimde salt teknolojik yapıları aracılığıyla devrim yapabileceklerine inanan McLuhan görüşü ki ona göre evrensel iletişim dünyasına doğru gideceğiz.

2- İletişim araçlarının iktidarın egemenliği altında olduğu ve onların ele geçirilerek yıkıcı içerikler boyutuyla devrime fayda sağlayacağına dair sosyalist görüş

⁸⁸⁹ Baudrillard, *Metinler ve Söyleşiler*, 61.

⁸⁹⁰ Bertolt Brecht, *Radyo Kuramı ve Sinema Üzerine*, Çev., Süheyla Kaya, Agora Kitaplığı, İstanbul 2012.

⁸⁹¹ Baudrillard, *Metinler ve Söyleşiler*, 62.

⁸⁹² Baudrillard, *Gösterge Ekonomi Politikası Hakkında Bir Eleştiri Üzerine*, 210-211.

ki bu görüşte iletişim araçları bir mesaj ve mesaj taşıyıcısı olarak görülür. Burada önem arz eden şey araçların biçimleri değil içerik boyutlarıdır.

3- İletişim araçlarının mevcut biçimlerinin belirli bir toplumsal bilinç yaratacağına dair Enzensberger'in görüşü ki bu görüşte iletişim araçlarının biçimleri ve gelişmeleri sosyalizmin yayılmasına katkı sağlayacaktır. Bu araçlar özgür bırakıldığında demokratik gelişim zorunluluk şekliyle ortaya çıkacaktır.

Baudrillard için yukarıda bahsedilen görüşlerin tamamı stratejik yanılsamalardan ibarettir. Çünkü bu görüşler egemen kitle iletişim araçları kuramının ideolojilerini yansıtmaktadır. Bu kuramların bütün kavramsal altyapıları, egemen uygulamayla dayanışma içerisindedir ve bu araçlar ideolojik anlamda sürdürülebilirliği devam ettirmeye hizmet eden burjuva ekonomi politikğine eş değer görüşlerdir. Bu üç bakış açısı da ideolojik ana kalıbın eleştirisini gerektiren iletişim araçlarını derinlemesine analiz etmeden yüzeysel değerlendirmeler yapmıştır.⁸⁹³

Baudrillard'a göre kitle iletişim araçları değerlendirilirken kuramsal mantıkta temelde üç ögenin olduğu bir formülasyon vardır. Bu ögeler:

YAYICI-MESAJ-ALICI

(KODLAYICI-MESAJ-KOD ÇÖZÜCÜ)

Bu formülde kod tarafından belirlenen mesajın belirli bir bağlama oturtulduğunu görebilmekteyiz. Böylesi bir mantıkta iletişim sürecinin işleyişi yayıcıdan alıcıya doğru tek yönlü olarak gerçekleşmektedir. Bu şemada iletişim, kutuplara ayrılmış iki birimin değiş tokuşunun imkansız hale geldiği bir çeşide indirgenmiştir. Soyutlanmış gerçekliğin simülasyon halini aldığı; toplumsal ilişki görünümündeki ideolojik kategorilerde birinin konuşup diğerinin dinlemek zorunda olduğu; bir tarafın kod seçmedeki üstünlüğüne karşı diğerinin boyun eğdiği-en iyi ihtimalle çekimser kaldığı-toplumsal ilişki biçimleri iletişimi olanaksız hale getirmektedir.⁸⁹⁴

Baudrillard'ın medya kuramının temelinde medya araçlarının tek yönlü konuşma tavrına ve muhatap alınan kişilere cevap verme olanaksızlığına karşı hoşnutsuz bir yaklaşımın olduğunu söyleyebiliriz. Yayıcı ve alıcı yalıtılmış halde bulunmaktadır. Gerçekte yayıcı ve alıcının ne karşılıklı bir ilişkisi vardır ne de bir arada bulunmaları

⁸⁹³ Baudrillard, *Gösterge Ekonomi Politikği Hakkında Bir Eleştiri Üzerine*, 224.

⁸⁹⁴ Baudrillard, *Metinler ve Söyleşiler*, 72.

söz konusudur. İkisinin simgesel uzamını bozan şey araçlardır. Araçlar kodların taşıyıcısı haliyle iletişimi allak bullak etmektedir. Böylesi bir iletişim ortamında, kod terörizmin yayıcı ve alıcıyı egemenliği altına aldığı simgesel değer taşımayan bir iletişim durumuyla karşı karşıya kalıyoruz.⁸⁹⁵ Yayıcı ve alıcı kavramları özünde birbirlerinden çok uzak kavramlardır. Kuramsal açıdan bu kavramları bir araya getirerek iletişimsel anlamda bütünsellik oluşturabilmek için bağlantı kurma şekliyle bir yalanın uydurulmasına ihtiyaç duyulmuştur.⁸⁹⁶ Bu türden bir durumu iletişime özgü hipergerçek bir modelin oluşturulması şekliyle açıklayabiliriz. Özünde yapılan şey tek anlamlı ve anlaşılabilir sayılan haberin yayıcı ve alıcılar arasında kod mantığına uygun biçimde dolaşımını sağlamak, bunu sağlarken de kodlayıcı ve kod açıcıyı birbirlerine muhatap gösterecek kod masalını uydurmaktır.⁸⁹⁷ Mevcut iletişim şemasında herhangi bir kusur gözükmemektedir dolayısıyla olası iletişim şeması olarak gösterilen formülde biçimsel anlamda sıkıntı yoktur. Lakin çift değerliliğe ilişkin bir durum söz konusu olduğunda yapı anlamsız hale gelmekte, kodun anlamsız kaldığı yerde kodlayıcı ve kod açıcı kendiliğinden yok olup gitmektedir.⁸⁹⁸ Karmaşıklık kodlarını çözmeye ilişkin herhangi bir teknik yapılanma söz konusu olmadığından mesaj doğal olarak buharlaşmaktadır. Kod nedense hep tek bir anlam içeriği şekliyle ele alınmaktadır. Lakin kodların çift anlamlılığı, çok anlamlılığı, gösterge boyutları, yan anlamları ve benzeri şeyler teknik araçsal iletişim mantığında görmezden gelinmiştir. İletişime özgü mevcut yayıcı-mesaj-alıcı (kodlayıcı-mesaj-kod açıcı) formülü, kodların soyutlanmış görünümünde ve ayırma işleminin mutlak zorunluluğu biçiminde sanki kusursuz bir toplumsal değiş-tokuşun sağlanmasına olanak sağlayan bilimsel nesnellik çerçevesinde insanlara yutturulmaya çalışılmaktadır.⁸⁹⁹

Düşünür'e göre bir şeyleri ayırmak ve sınırlandırmak dilbilimsel kurallarda bir şeyi gösterge şemasına oturtmak demektir. Böylesi bir mantıkta göstergelerin gösteren ve gösterilene bölündüklerini, her göstergenin farklı bir göstergeye indirgenebildiğini, göstergelerin anlamdan bağımsız bir biçimde dil isimli bir kod vasıtasıyla iletişibildiklerini söyleyebiliriz.⁹⁰⁰ Bu türden dilbilimsel bir mantıkta gösterge anlam

⁸⁹⁵ Baudrillard, *Gösterge Ekonomi Politikası Hakkında Bir Eleştiri Üzerine*, 224-225.

⁸⁹⁶ Baudrillard, *Gösterge Ekonomi Politikası Hakkında Bir Eleştiri Üzerine*, 221.

⁸⁹⁷ Baudrillard, *Gösterge Ekonomi Politikası Hakkında Bir Eleştiri Üzerine*, 222.

⁸⁹⁸ Baudrillard, *Metinler ve Söyleşiler*, 72.

⁸⁹⁹ Baudrillard, *Metinler ve Söyleşiler*, 73.

⁹⁰⁰ Baudrillard, *Gösterge Ekonomi Politikası Hakkında Bir Eleştiri Üzerine*, 226

kuramının iletişimin bozulmasına olanak sunan çekirdek model görevi yaptığını iddia edebiliriz. Anlamı ve sebebi belirsiz olan gösterge iletişim ve haberlerden oluşturulan kuramsal tabloda önemli bir siyasi ve ideolojik güç olarak değer kazanabilmiştir.⁹⁰¹ Bu yönüyle gösterge değer niteliği taşıyan mesaj kavramsal anlamda güçlenmekte, iletişim terimlerinin (yayıncı ve alıcının) soyut bir düzlemi aşamayı kutuplaşmasına yol açmaktadır.

Baudrillard, gösterge sayısının fazlaşmasıyla mesaj ve haber üretiminin artacağı ve dolayısıyla iletişim sürecinin daha yaygın hale gelebileceği düşüncesine karşı çıkmaktadır.⁹⁰² Mesaja ideal bir anlam yüklemeye çalışan düşünce yapıları, mesajın gerisinde bulunan ve her şeye hakim olan kodu görmezden gelmektedir. Daha bol miktarda haber üretiminin daha çok özgürlük oluşturacağını söyleyen hegemon yapı, evrensel iletişim sistemleri söyleminde terörist bir nitelik taşıyan kodu gizlemekte ve eş anlolu olarak sayısal miktardaki haber çokluğunun demokrasi gereği olduğunu empoze etmektedir. İşin doğrusu haber ve mesaj göstergesi bombardımanı altındaki insanlar hiçbir şekilde iletişim kuramamaktadır.

Kitle iletişimin yapısal çizelgesini oluşturan kodlara saygı duyularak stratejik bir iletişim kuramının oluşması imkansızdır. Egemen düzen yok edilmek isteniyorsa yapılacak şey iletişim araçları ve bu yöndeki kuramları bir daha diriltmemek üzere öldürmesini bilmektir.⁹⁰³

Düşünür'e göre artık araç diye bir şey yoktur. Çünkü gerçeğin içinde yayılıp dağılan ve gerçekliği kaybolan aracın algılanması mümkün değildir dolayısıyla araç gerçeği kesinlikle değiştirmeye muktedir değildir.⁹⁰⁴ Araçla mesaj karmaşası aslında göndericiyle alıcı arasındaki karmaşanın bir sonucudur, Düşünür'e göre. Gönderici ve alıcı arasındaki bilindik kod oluşumları artık anlam değiştirdiği için kimin alıcı ve kimin gönderici olduğu belirsizdir. Bu durum edilgen unsur ve etkin unsurların sürekli yer değiştirebildiği bir şemaya benzemektedir. Artık araç gerçeğin içine karışarak sürekli metastaz yapan bir hastalığa dönüşmüştür.

⁹⁰¹ Baudrillard, *Gösterge Ekonomi Politikası Hakkında Bir Eleştiri Üzerine*, 226.

⁹⁰² Baudrillard, *Gösterge Ekonomi Politikası Hakkında Bir Eleştiri Üzerine*, 254.

⁹⁰³ Baudrillard, *Metinler ve Söyleşiler*, 76-77.

⁹⁰⁴ Baudrillard, *Simülakrlar ve Simülasyon*, 55-56.

“Burada aracın süzgeçten geçirerek sunduğu haber ya da bir lazer ışığının boşlukta oluşturduğu üç boyutlu bir reklam imgesi gibi hayalete dönüşen bir gerçekten söz ediyoruz. Tıpkı yaşamın içinde çözülerek eriyen televizyon ya da televizyonun içinde çözülerek eriyen yaşam gibi. Yaşamla televizyon birbirlerinden ayrılması imkansız bir solüsyona benzemektedir.⁹⁰⁵”

3.1.2. İletişim Kuramının Genel Olarak Değerlendirilmesi

Baudrillard’ın düşünce dünyası sadece birkaç analiz noktası referansından hareketle kuramsal temellemelere gönderme yapmaz. Mevcut kapitalist dünyayı bütün yönleriyle ele alan Düşünür bütünsel olarak bu dünyadaki dönüşümleri ve etkileşimleri birbirleriyle ilişkilendirerek açıklar ki onun açıklamalarına yardımcı olabilecek en önemli yardımcı kitle iletişim araçlarıdır. Modern medyanın dönüşümlerini ve bunların etkilerini tanımlamak için simülakr, simülasyon, gerçeklik, fraktal gerçeklik, kod, model, işaret, enformasyon gibi metaforları kullanan Düşünür teknolojik ilerlemeler neticesinde kültürün sistem içerisinde nasıl bir rol oynadığını göstermeye çalışmaktadır.⁹⁰⁶ Ona göre kültür bütünsel gerçekliğin himayesine girerek sistemin yeniden üretimi için kendisini teknolojik anlamda güncelleyen, yöntemsel değişikliklere bağlı olarak konum değiştiren teknik bir öge haline gelmiştir. Modern teknolojik araçlarla ve medya ile belirlenebilir hale gelen kültür, artık anlamsal yörüngesinden uzaklaşmış, kitle iletişim araçları ve teknolojinin alanına hapsolmüştür. Baudrillard’ın medya ve teknolojik iletişim konusunda yapmış olduğu keskin analizler herkes tarafından dile getirilmekte lakin Düşünür’ün eserlerinde iletişim araçlarına ilişkin söyledikleri tam olarak bilinmemektedir.⁹⁰⁷

Toplumsal yaşam içerisinde hayatını sürdüren insanların karşısına alışıldığın dışında yer alan farklı bir çalışma, kültür, inceleme, toplumsal kodlar ve karar verme durumları çıkmaktadır. İnsanların kendi istedikleri ve arzuladıkları her şeyin ötesinde sistemin istediği işlemlere sahip olma zorunluluğuyla yüzleşilmektedir. Tercih durumuna bağlı olarak nesnel mal olma özelliklerini kaybederek taşıdıkları anlamın tüketiciler

⁹⁰⁵ Baudrillard, *Simülakrlar ve Simülasyon*, 56.

⁹⁰⁶ Agnieszka Ziętek, “Media wobec (hiper)rzeczywistościw ujęciu Jeana Baudrillarda”, *Granice W Kulturze* içinde, Der., Andrzej Radomski, Radosław Bomba, Wydawnictwo Portalu Lublin, Wiedza i Edukacja 2010, 370-374.

⁹⁰⁷ Steve Redhad, *The Jean Baudrillard Reader*, Columbia University Press, 2008.

tarafından farklı bir boyuta taşınabilmesi için göstergelere dönüşmüştür. Bu göstergeler yapıları itibariyle her ne kadar çoktan seçmeli testlere benzeseler de yanıtları zaten sorunun içinde *bold* formatta veya *italik* yazılmıştır. Medyanın göndermiş olduğu mesajlarda da benzer bir durum söz konusudur. Yani medya insanlara bilgi vermek veya iletişim kurabilmek işlevlerinden çok uzakta bir yerde insanları kendi istediği şekliyle denetim altında tutabilme arzusundadır. Medyanın sunmuş olduğu mesaj içerikleri bir referandum, sonu gelmeyen test, kısır döngüsel cevaplar; yani kodun geçerliliğinin sınındığı referanslardır.⁹⁰⁸ Medyanın bu sunumlarında nesnel sistemi mantığının aynısını görebilmekteyiz. Dolayısıyla medyanın sunmuş olduğu mesajların gösterge hali simülasyon mantığıyla ve genelde simülasyon evreniyle örtüşmektedir. Aslında beklenen cevaplar soru içinde gizlenmiştir yani simülakr cevaptan daha gerçek hale gelmiştir.

Politikacıların seçim çalışmalarında cinsel içerikli reklam ve tanıtım kullanmalarında umutsuzluk belirtisi vardır. Bu propaganda ve tanıtım oyunu aşırı makyajın yüzün gerçekliğini saklaması gibidir yani bu türden reklam ve tanıtımlar asıl mesajın üzerini örtmektedir. İletişim araçlarıyla sunulan bu mesajlarda mutlu görünen insanların görünümünün altında umutsuzluk ve caydırma vardır.⁹⁰⁹ Kendi kendini küçümseyen siyasetçilerin *bize sakın oy vermeyin* türünden farklı kutuptaki anlamları... Baudrillard mevcut haliyle iktidarın gerçek bir güçten ziyade sanal bir güce sahip olduğunu söylemekte, bu gücünde kitle iletişim araçlarına devredilerek sorumluluktan kaçıldığını düşünmekte ve nihayetinde kitlelerin denetim altına alınmasının hedeflendiğini iddia etmektedir.⁹¹⁰

Klasik mantıkta yer alan etkin güdümleyici ve edilgen güdümlenen karşıtlığından simülasyon sisteminde söz edilememektedir. Çünkü karşılıklı sohbet, kamuoyu yoklamaları, soru-cevap, anketler, röportaj, iletişim kurma gibi yöntemlerde sorunun çağrıştırdığı bir yanıt bulunmaktadır. Yani soruyu soran kişi de soruya cevap veren kişi de cevabı belli olan sorularla muhatap olmaktadır. Dolayısıyla kısır döngüsel bir süreçte

⁹⁰⁸ Baudrillard, *Simülakrlar ve Simülasyon*, 113.

⁹⁰⁹ Baudrillard, *Cool Anılar 3-4(1990-2000)*, 38.

⁹¹⁰ Bayrı, *Gözün Egemenliği Tarihin Sonu mu?*, 99.

güdülediği varsayılanla güdümlenen aynı sistem mantığında karşılıklı olarak birbirlerini güdülemektedir.⁹¹¹

Ne kadar kusursuz bir görünüme bürünürlerse bürünsünler kamuoyu yoklamalarının sonuçlarının kesinliği diye bir şey yoktur. Her ne kadar kendilerince geçerli bir mantık çerçevesinde sunulurlarsa sunulsunlar ortaya temsil noktasında kesin, somut sonuçlar çıkmamaktadır. Bu durumu iletişim araçlarının verileri noktasında da söyleyebilmek mümkündür. Simülasyon sisteminde hiçbir şey doğru veya yanlış olarak ifade edilemez. Çünkü ne kamuoyu yoklamalarının ne de iletişim araçlarının ahlaki değer yargıları yoktur. Modaya özgü bir ahlaktan bahsedebilmek ne kadar mümkünse iletişim araçları ve kamuoyu yoklamaları ahlakından bahsedebilmekte o derece mümkündür.⁹¹² Güzel ile çirkin arasındaki farkları kendisine ait kodlarla zapturapt altına alan modada olduğu gibi iletişim araçları da gerçeklik ve simülasyon kodlarını egemenliğine almıştır. Bundan dolayı ne moda ahlakından ne de iletişim araçlarıyla ilgili meslek ahlakından bahsedilemez.

İletişim ve enformasyondaki başarının temelinde yabancı bir hale gelen toplumsallaşmanın transtoplum haline gelmesi yatmaktadır. Toplumsal hep simülasyon derecesinde yer aldığından iletişime muhtaç kalmaktadır. Toplumsal; varlığını sürekli iletişim araçları sayesinde söyleyebilmekte, kendini tekrara düşmekte, iletişim ağlarının çokluğu sayesinde hayata tutunmaya çalışmaktadır. Dolayısıyla iletişimi, toplumsaldan daha toplumsal hale gelmiş ilişkileri hiperselleştiren, çeşitli tekniklerle toplumsalı iyice toplumsal hale getiren toplumsallık biçimi olarak tarif edebiliriz.⁹¹³ Halbuki toplumsallığın özünde ağ mantığına benzer bir ilişki mantığı yoktur. Toplumsalın bir düşü, imgelemi, kuvvesi, arzuları, çatışmaları, çelişkileri, rastlantısallığı söz konusudur. İletişimin ara yüzüne benzer sıradan mantıkla değil, farklılaşma mantığıyla işlemektedir. Toplumsalın hep bir ütopyası varken iletişimde böyle bir şey söz konusu değildir. Ütopyasını elde etme noktasında kendini aşamayan hipertoplum iletişimin inisiyatifine kalmıştır. İletişimde olduğu gibi enformasyon teknolojilerinin de ütopyası söz konusu olamaz. Enformasyon mantığında bilgi bir kaynaktan çıktıktan sonra dağılır ve türlerin karışım yasası mantığına uygun şekilde farklı bilim alanlarıyla yer

⁹¹¹ Baudrillard, *Çaresiz Stratejiler*, 57.

⁹¹² Baudrillard, *Çaresiz Stratejiler*, 113.

⁹¹³ Baudrillard, *Kötülüğün Şeffaflığı Aşırı Fenomenler Üzerine Bir Deneme*, 18.

değiştirebilir. Baudrillard'ın radikal toplum teorisi onun teknoloji, medya, bilgi ve tüketim hakkında düşünceleri ışığında ortaya çıkar ki Düşünür bu bileşenlerin hepsini hipergerçek toplum analizinde bolca kullanmıştır. O hipergerçek toplumda toplumsalın sınırlarının, kategorilerinin ve değerlerinin yok olduğunu düşünmektedir.⁹¹⁴

Kutsal bir haber özelliği taşıyan terörist faaliyetler dünyanın bir ucundan ötekine kesintisiz elektrik dalga akımı şekliyle yayılmaktadır.⁹¹⁵ Düşünür terörizmin var olma nedenini iletişim araçlarıyla ilişkilendirmektedir. Haberin ahlaken yoksun olmasına sebep olan iletişim araçları, terörizmin politik bir boyut kazanmasına yol açmıştır. Terörizm iletişim araçlarının rehinesi olduğu gibi; iletişim araçları da terörizmin rehinesi haline gelmiştir.⁹¹⁶ Karşılıklı şantaj ve meydan okuma oyununda toplumsal ilişki dediğimiz olgu artık yok olmuştur. Çünkü iletişim araçlarının amacı toplumsal ilişki yaratabilmektir. Terörle kısırdöngüsel ilişkisi ortaya çıkan iletişim araçları kitleye yönelik çabalarında gerçekte toplumsallaşmanın oluşumunu engellemektedir.

Vecd halinde bulunan ve kurban edici özellikler taşıyan geleneksel şiddetten ekrandan kaynaklı yapmacık bir şiddet evresine geçiş yaptık. Ekranda gösterilen yapmacık şiddet türü sadece kitle iletişim araçlarında kaydedilip yayınlanmaz, bu araçlar eş zamanlı olarak şiddeti teşvik eder.⁹¹⁷ Kitle iletişim araçları terör eylemlerini sunum şekliyle şiddet eylemlerini sunum şeklini aynileştirmektedir. Şiddeti böyle bir mantıkla sunarken şiddete sosyolojik, siyasal ve psikolojik nedenler atfedilmesinin temelinde teşvik edici nedenleri aramak gerekiyor. Şiddeti hem görsel anlamda bezeyerek hem de hikayeleştirerek sunan iletişim araçları gerçekliği ekran-sanal düzlem-sayesinde bizlerden olabildiğince uzak tutabiliyor. Görsel bir şiddetle eylemsel bir şiddet arasında gerçek anlamda bağ kurabilmenin olanaksızlığı durumunda bizleri savunmasız bırakan tek şey ekranın şiddeti, iletişim aracının şiddeti, enformasyonun şiddeti ve sanalın şiddetidir.⁹¹⁸ İnsanlığı tehlikeye sokan şey şiddetin fiziksel anlamda devamlılığı değil enformatik anlamdaki devamlılığıdır. Ekranlar sayesinde şeffaf boyutuyla gösterime sunulan şiddetin mantığını ancak bu şekliyle çözümlenebilir.

⁹¹⁴ Mark, *Simulacra and Simulating Policing: Baudrillard and Criminology*, 2.

⁹¹⁵ Baudrillard, *Kötülüğün Şeffaflığı Aşırı Fenomenler Üzerine Bir Deneme*, 50.

⁹¹⁶ Baudrillard, *Kötülüğün Şeffaflığı Aşırı Fenomenler Üzerine Bir Deneme*, 56.

⁹¹⁷ Baudrillard, *Tam Ekran*, 99.

⁹¹⁸ Baudrillard, *Tam Ekran*, 99.

mümkündür. Bu tür şeffaf bir şiddet süreklilik ve benzerlik ilkesine (*Xerox Evresi'ne*) göre dolaşımında tutulmaktadır.

Haberlerin ve iletişim araçlarının tamamının terörizmin uydusu haline geldiğini söyleyebiliriz. Terör haricindeki her şey haberler ve iletişim araçları için ikincil öneme sahiptir. Dünyanın bir köşesindeki teröre karşı tedbirler zirvesi ile dünyanın farklı bir yerindeki dünya ekonomi zirvesi karşılaştırıldığında terör zirvesinin daha fazla gündemde yer aldığını görebiliyoruz. Terör söylemi artık gündemden hiç düşmeyecek bir değere sahiptir. Terör her an her yerde ve her şekilde karşımıza çıkabilme ihtimali nedeniyle ilgi odağının merkezi halinde. Terörizmi bütünsel bir perspektifte ele aldığımızda bu durumun politik veya stratejik bir gerçeklikten ziyade bir çeşit kara delik, kör nokta olduğunu görebilmeliyiz.⁹¹⁹ Hatta terörizm, bütün iletişim ve haber ağlarını yiyip yutmakla kalmamış; hayalet olarak varlığını sürdürmesini becerebilmiştir. Ortada gerçek anlamda hiçbir terörist ve terör eylemi kalmasa bile yarattığı küresel etki insanların ve sistemin psikolojisini bozmaya yetmektedir. Sistem terörizmi hiperdüşgücü olarak görüyor ve her ortamda şehir efsanesine benzer söylemlerle bu yapılanma kötülük eksenine oturtulmaya çalışılıyor. Bir insana kırk kez deli dendiğinde deli olması örneğindeki gibi terörün sık sık dile getirilmesi doğal olarak terörün ortaya çıkmasına yol açıyor. Böylesi bir anlayışta terörün kendi kendini sonsuz sayıda üretebilmesi gayet doğal. Terörizm; haber ve iletişimin ufuk çizgisini aşmış geçtikten sonra şiddetten daha şiddetli bir şeye dönüşmekte, hipergerçek bir güce benzemektedir. Gerçekleşen bir şiddet olayına karışmayan terör örgütlerinin bir olaya sahip çıkmaları ve temsil sisteminin her propagandasında güvenlik söylemlerini ön plana çıkarması bu türden bir gücün sürmesine katkı sağlamaktadır.

Terörist söylemlerin haber ve iletişim araçları sayesinde muazzam bir etki ve yankılanma uyandırmasını görmezden gelemeyiz. Hatta varsayımı daha da güçlendirerek dikkatleri şu noktaya çekelim: Filmler, haberler, diziler, iletişim araçları ve imgelerin terörizmin bu denli güçlenmesinde önemli bir rolünün olup olmadığını sorgulamamız gerekir.⁹²⁰

Mevcut bütün yorum biçimlerinin ötesinde teröristlerin eylemlerle ilgili motive olmadıklarını, ötekilere (yani düşman olarak gördüklerine) yaptıklarından ötürü değil de

⁹¹⁹ Baudrillard, *Can Çekişen Küresel Güç*, 36-37.

⁹²⁰ Baudrillard, *Can Çekişen Küresel Güç*, 38.

sadece öteki oldukları için saldırdıklarını, yabancıyı toptan görmezden geldiklerini, bizlerin hayat biçimlerini benimsemelerine rağmen bu hayat biçimini simüle ettiklerini, eylemlerinin sadece sefalet veya politik boyutunun olmadığını bunun yanı sıra ölüm-kalım ve radikal uyuşmazlık biçimi olduğunu, ölümü bu yüzden kutsal saydıklarını söylediğimizde terörizmin çok daha vahim sonuçlara gebe olabileceğini söyleyebiliriz.⁹²¹ Terörizme gerçek anlamda değer katan şey kurbanların ölümü değil; teröristin gönüllü ölüm biçimidir. Terör örgütlerine katılımı sağlayan ve böylesi olayların sayısının artmasına sebep olan şey bu gönüllü ölüm şeklidir. Özellikle terörsel intihar eylemlerinde izleyici bunu bütün yönleriyle düşünmekte, eylemin kendisi olması gerekenden kat be kat daha etkili olabilmektedir. Korkunun ötesinde paniğin meydana gelmesine katkı sağlayan bu tür olaylar haber evreni ve iletişim araçları dünyasında dolaşımında durdukça panik bireysel boyuttan kolektif boyuta geçmekte, intihar edenlerin ölüm korkusunun olmaması ölümü ertelemeye çalışan sistemde derin izler bırakmaktadır.

Görüntülerin insanlar üzerinde kurmaya çalıştıkları diktatörlükler alaycı bir diktatörlüktür.⁹²² Katliamlarda, felaketlerde, acılarda, ölümlerde kitle iletişim araçlarının söylemlerinde hem sadist tavır hem de duygusal bir yan vardır.⁹²³ İletişim araçlarının oynadığı bu duygusal oyunda kurbanlar kendi sefil durumlarını görmekten aslında mutluluk duymaktadır. İletişim araçları böylelikle insanların duygularıyla oynayarak gerçekliği farklı bir boyuta taşımaktadır. Sürekli izleyici durumunda olan kişiler düşünmeye, değerlendirmeye, gerçeğe pek ihtiyaç duymaz. Hızın mutlak ilke olarak sunulması neticesinde sorgulama yeteneğinden yoksun bireylerin cesetleriyle karşı karşıya kalırız. Düşünür'e göre keşke prezervatifi icat eden kişi bu nesneyi cinsel uzva takmadan önce iletişim araçlarının ekranına takabilseydi. Bugün insani değerler adına hiçbir şeyin yolunda gitmediğini yavaş yavaş bütün dünya öğreniyor. Sistem her ne kadar hızlandırılmış dolaşımı, hızlandırılmış değiş tokuşu, hızlandırılmış iletişimi devreye soksa bile insanlık toplumsal sözleşmenin yolunda gitmediğini ve insani değerlerin son bulduğunu fark edebilir seviyeye geldi.⁹²⁴

⁹²¹ Baudrillard, *Can Çekişen Küresel Güç*, 41.

⁹²² Baudrillard, *Kusursuz Cinayet*, 157.

⁹²³ Baudrillard, *Kusursuz Cinayet*, 168.

⁹²⁴ Baudrillard, *Bir Parçadan Diğerine-François L'yonnet İle Söyleşi*, 60-64.

İletişim anlık bir devre aracılığıyla oluşmakta ve iletişimin iyi olarak değerlendirilmesi için çok hızlı şekilde aktarılması gerekmektedir.⁹²⁵ Sessizlik iletişim için kabul edilebilir bir durum değildir, sessizlik çoktan iletişimden kapı dışarı edilmiştir. Görüntülerde bulmayı istemediğimiz sessizlik kovulduktan sonra ekranda görüntülerin ve metinlerin sürekli sesliliğiyle karşılaşırız. Görüntüler, sesler, mesajlar süreklilik ilkesinde birbirinin hemen ardı sıra akmalıdır. Sürekliliğin olmaması televizyon ve iletişim araçları için bir felakettir. Genelde teknik bir aksaklıkta veya sunucunun dil sürçmesinde bir duraksama ve sessizlik yaşanır. Bu durumda iletişim araçları sistemini hazırlayanlar genelde tedirgin olur. Çünkü iletişim araçlarında anlamaya ve düşünmeye imkan tanımamak için her şeyin sürekliliği ilkesi egemen kılınmaya çalışılır. Böyle duraksamalarda seyirci düşünebilecek diye çok korkulur. Bu kopukluk esnasında her şeyin bir senaryo olduğu, ekranın aslında anlam taşımayan bir boşluk olduğu ve her şeyin bir kurmaca mantığına göre işlediği anlaşılır diye süreklilik televizyonun amentüsü haline gelmiştir. Televizyon hiç çalışmadığı halde saatlerce televizyon ekranına bakan insanlarda aslında televizyon mantığının işleyişine uygun bir koşullanma olduğu söylenilebilir.

Kitle iletişimi, ağ sistemleri ve kapalı devre iletişim sistemlerinin ulaştığı hız mantığına verilecek tepki bu hıza ulaşma gayretine girmek değildir. Bizlerin yapması gereken şey yavaşlığı etkili kılmaktır. Ancak bu yavaşlama zihnen yavaşlamayı değil; devinimsizliği, tepkisizliği, tembelliği ve sessizliği içeren bir yavaşlamadır.⁹²⁶ Çünkü sistemin mantığını sürekli hızlı hale getiren şey hızlı olma çabasıdır. İnsanlar, nesnelere ve genelinde şeyler sistemin sürekliliğine hızlı olma gayretiyle katkıda bulunmayı tercih etmektedir. Bu durumu şöyle somutlama yoluna gidebiliriz: İnsanlar sistemin hızına hızlı olarak tepki gösterebileceklerini düşündüklerinde sistemin mekanik işleyişine katkıda bulunan besleyici yağlara benzemektedirler.

Herhangi bir olayın, eylemin, söylemin anında karşılık bulmasında ve bunların anında kopyalanmalarında ahlaki olmayan bir yan bulunmaktadır.⁹²⁷ Çünkü bekleme, düşünme, zaman tanıma, anlama ve süre özsel bir anlam taşımaktadır. İletişim araçlarında beklemeye, düşünmeye fırsat verilmemektedir. İletişim uzamı mantığı zaten

⁹²⁵ Baudrillard, *Kötülüğün Şeffaflığı Aşırı Fenomenler Üzerine Bir Deneme*, 19.

⁹²⁶ Baudrillard, *Çaresiz Stratejiler*, 8.

⁹²⁷ Baudrillard, *Kusursuz Cinayet*, 47.

eşzamanlılık mantığınca işlemektedir. İletişim alanının tamamında tüketilmez bir işlev vardır. Her şeyin karşılıklı etkileşim içerisine sokulduğu bu alanda zamansal uyumun takas edilmemesi amaçlandığından her şeyin alınması ve geciktirilmeden iade edilmesi gerekmektedir.⁹²⁸

İletişim araçlarını izlerken gözlerimizin önünde hızla akıp geçen yazıları okumakta zorlanmamızın hiçbir değeri yok; burada önem taşıyan şey mutlak hızın kendisi. Bu tür yazıların ekranın bir ucundan belirip diğer uca son bulması ve tekrar tekrar yinelenmesinin kıymeti harbiyesi söz konusu değil; önemli olan şey insanların bu hız mantığına alıştırmaları. İnsanlar belirli bir değer taşıyan haber akışını izlemekten ziyade, gözlerinin önünden akıp giden lakin okuyamadıkları haber gösterisini izlemenin mutluluğunu yaşıyor. İşyerlerinde, evlerde, odalarımızda, araçlarımızda ekranlar birer kutsal nesne niteliği taşıyor. Bu ekranlardan haber gösterilerini izlemek haberin gerçek içeriğinden çok daha önemli. Bundan dolayıdır ki dakika başı haber gösterisi izlemenin müptelası olduk.

İnsanlar iletişim araçlarıyla sunulan haber, reklam ve yaşamsal gereksinimler gibi gösterimlere yetişme hususunda sıkıntılar yaşıyor.⁹²⁹ Düşünür için sunulan olanaklar öylesine fazla ki normal bir insan yaşantısı bu fırsatlara yetişme noktasında yetersiz kalıyor. Böylesi olanakları bütünsel olarak gerçekleştirmek insani hayallerin ötesinde bir durumdur.

Ekranların hem şeffaf hem de yüzeysel sanallığı içerisinde temsilin sonunu, estetiğin sonunu ve imgenin sonunu görebiliyoruz. Modern teknolojik düzen yanılsama ve ütopyayı gerçeklikle var olan bağlarından kopartmıştır, bu durumda sığınabileceğimiz tek liman ironinin gücüdür. Dünyanın yanılsamasının kaybolması sonrasında ironinin belirginliğine güvenmemiz gerekiyor. Her şeyin gitgide birbirine benzediğini ve işlevselleştiğini görmekteyiz. İroni, eleştiri işlevinde anlamını kaybederken söz de ilişki işlevinde anlamını kaybetmektedir.⁹³⁰ Eleştiri, estetik, etik, değer, iletişim, ilişkiler birbirlerinin işlevlerine dönüşmekle kalmayacak ve bir süre sonra yararsız işlevler halini alacaktır.

⁹²⁸ Baudrillard, *Kusursuz Cinayet*, 48.

⁹²⁹ Baudrillard, *Can Çekişen Küresel Güç*, 16.

⁹³⁰ Baudrillard, *Cool Anılar 5(2000-2004)*, 16.

İnsanlar kendi mekanlarında (evlerinde, işyerlerinde ve benzeri) bir sürü enformasyonla ve ekranla kuşatılmış durumdadır. Bu durumda olan insanlar özünde hiçbir yerde olmamalarına rağmen ekranlar ve enformasyonlar sayesinde her yerde. Sözcüğün gerçek anlamında insan ekranlar vasıtasıyla evrenseli sıradan biçimde her şekilde yaşamakta, aynı anda her ülkede olabilmekte; farklı bir yere ayak basmadan her yerde olabilmektedir. Beden fiziksel anlamda yer değiştirmeden zihinsel imgelem uzam farklılığına imkan tanımaktadır. Bilindiği gibi lösemi akyuvarların alyuvarları etkisizleştirerek vücuttaki dengenin bozularak ölümcül boyutlara kadar ulaşabilmesidir. Yaşadığımız dönemde görsel iletişim araçları yaymış oldukları renkli ışıklarla gün ışığının egemenliğini ortadan kaldırmakta ve toplumsal anlamda lösemik bir durum yaşamamıza yol açmaktadır.

Yaşadığımızı göstermek için kendi varoluş paradigmalarımızı ispatlamak yaşam göstergesi olmaktan çıkmıştır. Yaşadığımızın ispatı ekran önünde öznenin ve kimliğin sürekli kalmasıdır.⁹³¹ Artık her dakika iletişim kurduğumuzla övünmekteyiz. Ancak bizim kurduğumuz iletişim maalesef ötekiyi görmememize yol açıyor.⁹³² Ötekiyle (veya genelde yabancıyla) kurduğumuz iletişim artık ortadan kalkmıştır ve bizler ismine iletişim araçları dediğimiz cihazlarla iletişim kurduğumuza inanmaktayız.

Bizler ekrana mı bakarız yoksa ekranlar mı bize bakar? Ekranın baktığı bizim kendimizdir.⁹³³ Ekran dondurulmuş haldeki bir başkasılıktır ve ekrana bizim tanımadığımız birileri tarafından el konulmuştur.⁹³⁴ Ekranın öteki tarafında birilerinin olup olmadığı muammadır ve ekran bu haliyle hep ideal bir başkasılık oluşturmaktadır. Ekranın diğer yanında zamanın diğer boyutlarıyla gerçek zaman, mesafenin diğer boyutlarıyla gerçek mesafe birbirine karışmaktadır. Bu durumda insanlar sanal teknolojilerin uzantısı şekliyle mesafeyi de zamanı da ayırt edemez hale gelmiştir.

İkonlar, göstergeler ve semboller gerçekliğini sunmasına fırsat vermeden Tanrı'nın yaşayıp gitmesine fırsat vermiştir; ters mantıkta ekranlar ise gerçekliğin tutulmasına neden olmuştur.⁹³⁵ Artık her yanımızın ekranlarla çevrili olduğu bir

⁹³¹ Baudrillard, *Kusursuz Cinayet*, 118.

⁹³² Baudrillard, *Kusursuz Cinayet*, 136.

⁹³³ Baudrillard, *Cool Anılar 3-4(1990-2000)*, 28.

⁹³⁴ Baudrillard, *Cool Anılar 3-4(1990-2000)*, 34.

⁹³⁵ Baudrillard, *Cool Anılar5(2000-2004)*, 16.

dünyada yaşıyoruz. Ekranların olmadığı ve saydamlığın egemen olmadığı hiçbir yer yok.

Baudrillard'a göre izleyici ile ekran (ağ, çoklu medya, bilgisayar, televizyon vb. her şey dahil) arasındaki etkileşim durumu özünde izleyicinin yargıda bulunmasını ortaya çıkartabilecek uzamı yok etmektedir.⁹³⁶ Etkileşim durumunda seyirci artık ekranın gerisinde kalan birey değildir; izleyici çeşitli pratiklerle etkileşimin doğrudan içine çekilir ki bu durumda herhangi bir ahlaki yargılama söz konusu olamaz. İçine dalma ve anlık iletişim durumunda izleyici büyülenmiş birey olarak mesafe mahremiyetinin bütün simgesel boyutunu zihninden çıkartır.⁹³⁷ Kitle iletişim araçları üzerinden direk katılım, anlık etkileşim ve araç kaynaşması durumunda seyirci iletişim araçlarına giderek daha bağımlı hale gelmektedir. İletişim ve enformasyon teknolojilerine doğrudan katılan bireyler bu anlamda medya dünyasının birer tamamlayıcısı haline gelmektedir. Böylesi teknolojilerin sürekli anlamda bizi bağımlı ve sorunlara duyarsız hale getirmesi Baudrillard için büyük problemdir. Çünkü düşünemeyen, muhakeme edemeyen, eleştiremeyen ve doğrudan integral gerçekliğin içine batan insanlar iletişim ve diyalogu kesinlikle beceremez.⁹³⁸ Diyalog ve iletişim kurmadan iletişim araçlarına katılma durumu-yani etkileşim- herhangi bir tepki özelliği barındırmayan tepki olarak tanımlanmaktadır Düşünür'e göre.

Baudrillard'ın tasvir ettiği modern insan artık aylak aylak sokaklarda dolaşmamakta, ekran karşısında sabit biçimde oturmaktadır. Hipnoz biçimdeki seyirci ekranlardan görüntüleri, reklam ürünlerini, tanıtım mallarını ve eğlenceyi mütemadiyen seyretmektedir. Bundan böyle aylak geziciler yoktur; bunun yerine televizyon ekranı karşısında sabit duran insanların reklam kuşağı sırasında pür dikkat kesildiği modern düzen mevcuttur.⁹³⁹ Kısacası Baudelaire'in flaneuru (aylak gezgincisi) Baudrillard'ın seyircisi haline gelmiştir.⁹⁴⁰

Sistem çoktan beri gerçek şiddete, tarihi şiddete ve sınıf farklılığından dayalı şiddete imkan vermediğinden dolaşımda yer alan sanal bir şiddetle iç içe yaşamaktayız. Gerçek bir şiddetle ilişkisi olmayan bu şiddet yalancı hamileliklerde olduğu gibi hiçbir

⁹³⁶ Toffeletti, *Yeni Bir Bakışla Baudrillard*, 106.

⁹³⁷ Baudrillard, *Sanat Komplosu Yeni Çağdaş Düzen Sanat Estetik*, 162

⁹³⁸ Toffeletti, *Yeni Bir Bakışla Baudrillard*, 106.

⁹³⁹ Bauman, "Jean Baudrillard'a Göre Günümüz Sineması", *Sinemasal*, 2007, 2-3.

⁹⁴⁰ Bauman, "Jean Baudrillard'a Göre Günümüz Dünyası", 53.

şey üretmemekte ve doğurmamaktadır.⁹⁴¹ Ekranlar sayesinde her gün karşılaştığımız sanal şiddet yüzünden iletişimsel anlamda da şiddet yaşamaktayız. Genel anlamda medyanın yaymış olduğu duyarsızlıklardan özel anlamda da bireysel duyarsızlıklardan kaynaklı nefretin hüküm sürdüğü iletişimsel şiddetin herhangi bir inancı ve heyecanı mevcut değildir. Bu şiddet biçimiyle sadece kitle iletişimsel anlamda bir iletişim şiddetini değil kişiler arası iletişimde de iletişim şiddetini görebiliyoruz.

Önceleri makineler makine üretmek üzere icat edilmişti. Ancak şimdilerde sanal teknolojilerin mükemmelleşmesi sonucunda insanlık makinelerle öylesine haşır neşir olmuş durumdadır ki makine ve insan arasındaki ayrımı yapabilmemiz mümkün değildir. Hatta bir adım ilerisini düşündüğümüzde sanalın insanları düşündüğünü ve istedikleri şekilde yönlendirebileceklerini de iddia edebiliriz. İnsanlar makinelerin sahip oldukları uzamın uzantısı haline dönüşerek makinenin sanal gerçekliği haline gelmiştir.⁹⁴² Bundan böyle bütün iletişim biçimlerinin yerini alacak makinesel iletişimin nasıl bir iletişim ortamı oluşturacağı merak konusudur.

Bosna Savaşı'nda bombalama neticesinde ölen bir kadının bedenine ekranlardan her şey normalmiş gibi bakmaktayız. Herhangi bir acıma veya yas söz konusu değil.⁹⁴³ Ceset haline gelmiş bütün Avrupa, Bosna'nın cesedine öylesine bakıyor. Herkes ötekiliği yok sayarak kendi kuvvözünü içerisinde hayata tutunmaya çalışıyor. Artık kaderden bahsedebilmemiz mümkün değil. Çünkü kader yörüngemizi ötekini içerisine alacak şekilde genişlettiğimizde kader olabiliyor. Gözümüz aydın kaderi öldürdük. Hep aynı yönde ilerleyen hep aynı yolu izleyen ama asla ve asla iletişim kuramayan insanlarız. Ötekinin sadece sözde bir varlığı söz konusu ve biz ötekine duyduğumuz nefretten dolayı hem kendimizi hem de iletişimi öldürdük. İnsanlar arası iletişimin egemen olduğu, birlikte yaşamının ve dayanışmanın anlam kazandığı ve kültürlerin birbirlerine saygı duyduğu ortamlarda ötekilik yoktur. Mevcut sistemin ortak farkındalığı engellemeye çalıştığı her yerde ötekilik ortaya çıkmaktadır.

Artık şiddetten nefrete geçişle nesne tutkusundan nesnesi olmayan bir tutkuya geçiş dönemini yaşıyoruz. Yapay ve nesneden bağımsız bir şiddet özelliği taşıyan nefretle sinir cerrahisi operasyonu geçirmiş dünyada insanlar durmaksızın ötekiliği

⁹⁴¹ Baudrillard, *Tam Ekran*, 100.

⁹⁴² Baudrillard, *Tam Ekran*, 164.

⁹⁴³ Baudrillard, *Kusursuz Cinayet*, 173.

diriltme çabası içerisine girmiştir.⁹⁴⁴ Bu diriltme çabası olumlu özelliklerinden ziyade ötekiyi sürekli öldürmek ve yok etmek içindir. İnsanlığın ötekine karşı duyduğu hınç duyma kültürünün temelinde insanlığın kendine duyduğu hıncı aramak gerekir. İletişimsel şiddete maruz bırakılan insanlık sadece kendisiyle iletişim kurmaya sevk edilmekte ve böylelikle de öteki hep insanın kendisi olarak ortaya çıkabilmektedir. Ötekiye karşı duyulan özlemin temelinde insanın kendisine karşı duyduğu hıncın dışavurumunu görmek gereklidir.

Sanal mantıkta herhangi bir şeyin zihinsel boyutta yeniden düşünülmesi mümkün değildir. Çünkü sanal mantık herhangi bir gösterimi sahnelememekte dolayısıyla da bakış ve mesafeden söz edilebilmesi imkansızlaşmaktadır. Bu tür izlemelerde muazzam bir ekrana gömülme süreci yaşanmaktadır. Medyatik dünyanın farklı kanallardan izlenime sunduğu sınırsız sayıdaki görüntü yeniden canlandırma mantığına göre değil, görsel tüketim ve kod açma (dekodaj) mantığına göre çözülmektedir.⁹⁴⁵ Farklı kanalların sunumlandığı bu tür görüntüler insanları eğitmez, bilgi vermez ve bilinçlendirmez; bu görüntüler salt haberdar olmamızı sağlayarak haber dünyası içerisinde yaşamamıza neden olur. Dolayısıyla imgeleri yok sayan görüntülerle gerçekliğe ulaşmamız olanaksızdır. Düşünür bu tür görüntülerin politik gerçekliklere ulaşabilmeyi imkansız hale getirdiğini düşünmektedir. Bu türden görüntüler savaşların zihinlerde yeniden oluşturulabilerek yer edinmesini engellemekte; her ne kadar görsel düzlemde görüntüler olsa da savaşı anlama noktasında insanlar zihinsel körlük yaşamaktadır. Bosna, Irak ve Körfez Savaşları buna örnek olarak verilebilir. Zihinsel körlük durumu savaşın olmasından daha kötüdür. Çünkü savaşın meydana gelmesinden daha kötü olan durum savaşı anlayabilecek bütünsel zihinlerin yok olmasıdır. Savaşların meydana gelmesini Batı'luların umursamamış olması, savaş için hiçbir Batı'lının canını ortaya koymaması ve medyatik gösteriler nedeniyle Düşünür gerçek anlamda bir savaşın olmadığını iddia etmektedir. Özellikle iletişim araçları savaşın etkilerini ve acılarını farklı bir gerçeklik boyutuna taşımakta, medyatik oluşumlar neticesinde savaş enformasyon temelli bir bilgi akımına dönüşmektedir. Savaş esnasında insanlar medya tarafından rehin alınır. Sistemin istediği şekilde bireyler ekranlara takılı kalıyor, mütemadiyen görüntü ve enformasyona boğuluyor, yer yer de gazetecilerin görüşlerine

⁹⁴⁴ Baudrillard, *Tam Ekran*, 102-103.

⁹⁴⁵ Baudrillard, *Şeytana Satılan Ruh Ya da Kötülüğün Egemenliği*, 72

sabitleniyorlar. Bu bilinçli ve stratejik bir girişimdir ki Batı'nın stratejik mükemmelliğini başarıya ulaştıran şey iletişim araçlarıdır.⁹⁴⁶

Medya savaşın olmasını teşvik etmekte, savaş da medyasal görüntülemeyi teşvik etmektedir.⁹⁴⁷ Bu durum savaşın ve medyanın reklamının yapılmasından başka bir şey değildir. Yüksek bir teknolojik konsantrasyona sahip olan savaş tanımsal olarak aşırı derecede zayıflamıştır. Ekranın iki tarafında yer alan gönderici ve alıcının yer aldığı iletişim şemasında taraflar birbirleriyle iletişim kuramamaktadır. Savaş görüntülerinde mesaj yerini bir tarafın diğerine fırlattığı füze ve bombalara bırakmıştır. Böylesi görüntülerde kişisel ilişkilere kesinlikle rastlanılmamaktadır. Körfez Savaşı kodlamanın, kod açmanın ve geri beslemenin iletişimsel anlamda imkansızlığını göstermesi açısından önemli bir örnektir.⁹⁴⁸

Baudrillard'a göre:

“Kitle iletişim araçları, baskın bir ideolojiyi kitlelere yanlış mesajlar olarak iletmiyor. Bundan sonra medyanın kendisi, sunum şekliyle zaten bir ideoloji halini almıştır. Dolayısıyla kitle iletişim araçlarının iletişim kurmak gibi bir yeteneği olamaz... Bu araçlar kesinlikle yanıtı imkan tanımamaktadır... Varmış gibi gösterilen yanıtlar tamamen iletişimsel simülasyonlardır. Karşılıklık-gerçek anlamda iletişim - yalnızca medyanın yıkılması ile gerçekleşir.”⁹⁴⁹

Körfez Savaşı'nda insanlar medya sahnesinin bilgi rehineleri olarak bir çeşit semptomatik okumalara maruz bırakıldı. İnsanların düşüncelerini ve duygularını ölçümleyen anketler, borsadaki gibi durmadan değişiklik gösterdi. Kitle iletişim araçlarını seyreden insanlarda yoğunluk cephesi belli olmayan paradoksal sarhoşluklar yaşandı.⁹⁵⁰ Terör dengesinin mevcut olduğu soğuk savaşlardan ve çatışma şiddeti belli olan sıcak savaşlardan sonra insanlar sanal savaşların seyrine bırakıldı. Tanıtımların, pazarlama oyunlarının planların, bilançoların ve işlemlerin daha belirgin olduğu sanal savaşlarda siyaset arka planda yer almaktadır.

⁹⁴⁶ Genosko, *Baudrillard and Signs Signification Ablaze*, 99.

⁹⁴⁷ Baudrillard, *The Gulf War Did Not Take Place*, 36

⁹⁴⁸ Baudrillard, *The Gulf War Did Not Take Place*, 44-45.

⁹⁴⁹ Horrocks, Jevtic, *Introducing Baudrillard: A Graphic Guide*, 122-125.

⁹⁵⁰ Baudrillard, *The Gulf War Did Not Take Place*, 24-25.

Gerekli/gereksiz her şeyi yiyip şişkolaştıktan sonra dünyamızda bir bulantı durumu oluşmaya başladı. Aşırı hızlı şekilde çoğalan, şişkolaşan, kendini doyuramayan ve her seferinde kendi cesedini yiyen insanların bulantısı baş gösteriyor.⁹⁵¹ Yeni bir düşünce üretmekten aciz zihinler, üretimi sağlayamayan ekonomi, insanların iletişim kurmasına engel oluşturan iletişim araçları, bilginin nesnelliğini bozan bilim, iktidarın cesedini saklamaya çalışan toplumsal dahil bütün arşivler, belgeler, olaylar, tarih ve kültür insanlığın midasını fazlasıyla bulandırıyor.

Gerçek nitelik taşımayan geri bildirimler bütün yapısal şişkolukların temelidir ve bu yüzden ki toplumsal yapıdaki şişkoluğa hemen hemen her yerde rastlayabilmekteyiz.⁹⁵² Burada bahsedilen şişkoluk Amerikan toplumunda ki 10.000-20.000 (veya daha fazla) insanın şişkoluğu değil sistemin şişkoluğu ve artık bu toplumdaki kültürün müstehcen bir hal almasıdır. Nasıl ki insan vücudunun anatomik işleyişi dengesini kaybettiğinde ve insan günlük hayatını devam ettirebilmek için yapmakla mükellef olduğu şeyleri yapamadığında beden şişkolaşmakta yani müstehcenleşmekteyse; aynı paralelde toplumsal düzende toplum üzerine düşen görevleri yapamadığında şişkolaşmakta ve müstehcenleşmektedir. İletişim araçlarının kendi mantığı çerçevesinde sunduğu şeyler toplumsal biçimin içerikten yoksun hale gelmesine yol açmıştır. Toplum görüntü olarak şişmanlaşmakta ama güç olarak içi boş dubalara benzemektedir. Bireyler gereksiz haber ve bilgiyi aldıktan sonra bunları boşaltmadığından hergün daha fazla şişkinlik ve kabızlık yaşamaya başladı.

Medya aşırı miktarda bilgi sunmaktadır. Aşırı bilgi gönderiminde medya alıcı tarafından verilebilecek cevapları engelleyecek önlemleri almıştır. Gerçekliği hipergerçek hale getiren kitle iletişim araçları gösterimlerinde bütün temsilleri, kaynakları, referans ve zeminleri dışlamaktadır.⁹⁵³ İletişim araçlarının sunumunda tutsak hayvanlara benzeyen tutsak insanlar olduk. Aşırı bilgilenmemiz bizleri yavaş yavaş belli etmeden yok olmaya sürüklüyor.⁹⁵⁴ Baudrillard'ın iddiası şudur: Bilginin aşırılığında ötürü iletişim, toplum ve bilginin kendisi yok olmaktadır. Böylesi bir durumda aşırılığın içerisinde bütünsel bir entropi oluşur ki, bu acayip bilgi biçimi bilginin tamamen zıddı

⁹⁵¹ Baudrillard, *Kötülüğün Şeffaflığı Aşırı Fenomenler Üzerine Bir Deneme*, 37.

⁹⁵² Baudrillard, *Çaresiz Stratejiler*, 35.

⁹⁵³ Poster, *Jean Baudrillard: Selected Writings: Second Edition*, 7.

⁹⁵⁴ Baudrillard, *Cool Anılar 1-2(1980-1990)*, 309.

olacak bir aşırılıktır.⁹⁵⁵ Akışların, ağların ve evrensel iletişim bağlantılarının aşırılığı, değer derecesinin kritik eşiğini aşılmasına neden olur ve bu durum sadece bir büyüme krizi olarak kalmaksızın geneli itibariyle iletişimin reddine- ki bu durum felakettir-inkara, gerçekliğin yok oluşuna yol açar.⁹⁵⁶ Nasıl bilgi yoğunluğu bilginin inkarına yol açıyorsa aynı şekilde iletişimin evrenselleştirilme çabası iletişimin inkarına yol açmaktadır.

Anlamın aşırı hale getirilmesi, anlamın aşırı yayılması anlamın nötralize edilmesine hatta anlamın yok olmasına neden olmaktadır. Artık kendiliğinden oluşan anlam yerine medyanın yarattığı anlamlarla karşılaşmaktayız. Medyanın üretmiş olduğu olaylarda anlam ve içerik devre dışı bırakılmakta, evrensel yayılma mantığına uygun halde anlamlar kendi uzay-zamanlarından bağımsız hale gelmektedir. Böylesi anlamların (yani aşırılaştırılmış ve nötr hale getirilmiş anlamların) referansları mevcut halde değildir. Kitle iletişim araçlarının türettiği olaylar öylesine hızlı şekilde dolaşıma girmekte ve gösterilmekte, dolaşım dışına itilmekte ve yerine bir başka olay devreye girmektedir ki böylesi bir akışta anlamın yanılınması ve imgelem mümkün olamamaktadır. Ekran sayesinde anlam sıvılaşarak ayna evresini devre dışına itmiştir.⁹⁵⁷ Gerçekten bağımsız hale getirilen ve aşırı şişleştirilen olaylar izleyicilerde bir çeşit heyecan uyandırmaktadır. Medya evreninde her şey heyecanla istila edilmeye çalışılmaktadır. Bu durum refleks gerektirmeyen kendinden geçme durumudur.⁹⁵⁸

Mevcut dünyada gereğinden fazla olayla karşılaşmaktayız ve tarihi anlamda bu olayların herhangi bir değerleri söz konusu değil. Enformasyon ve medya sayesinde bu olaylar çoğalmakta, merkezden savrulma neticesinde evrensel ölçekte yayılmakta, anlama imkan olmadan farklı bir yankılanma ve uçuculuk meydana gelmektedir.⁹⁵⁹ Anlam dediğimiz şey medyanın etkisiyle yok olmakta, iletişim imkansız hale gelmektedir. Bilgi ise klasik anlamının haricinde uçsuz bucaksız bir kara delik haline gelmekte; olayı yaymakta, aktarmakta, içe çekmekte, sulandırmakta, yoğunlaştırmakta denilebilirse anlamı yok etmektedir.

⁹⁵⁵ Mark: *Simulacra and Simulating Policing: Baudrillard and Criminology*, 7.

⁹⁵⁶ Baudrillard, *The Intelligence of Evil or the Lucidity Pact*, 128.

⁹⁵⁷ Baudrillard, *Interview: Game with Vestiges Interview with Salvatore Mele and Mark Titmarsh*, 84.

⁹⁵⁸ Baudrillard, *Interview: Game with Vestiges Interview with Salvatore Mele and Mark Titmarsh*, 85.

⁹⁵⁹ Eroğlu, *Baudrillard'ı Okumak*, 76.

Anlam fazlalığı taşıyan ve gerçek görüntü ebatlarının haricinde aşırı yer kaplayan her şey müstehcendir.⁹⁶⁰ Ekranlarda gördüğümüz müstehcen göstergeler aşırılığa kaçıklarından simülasyon mantığına uygun hatasız birer simülakra dönüşmüştür. Tarih, ekonomi, kültür, politika, ahlak, iletişim, cinsellik, bilim, toplumsal yani insan yaşamı içerisinde kendi başına bir değer olduğuna inanılan her şey bir zamanlar özgündü ve kendi çerçeveleri içerisinde anlam taşımaktaydı. Ancak, günümüzde birbirlerinden farklılık gösteren bu kategorileri mantıksal açıdan gidebilecekleri en uç noktaya götürdüğünüz zaman bunların sıradanlaşarak (gerçekliklerini yitirerek müstehcenleşerek) simülasyon mantığına boyun eğdiklerini görmekteyiz. Eskiden sadece cinsellikle ilişkilendirdiğimiz müstehcenliği modernleşmenin farklı bir evresiyle gözle görülebilen her şeyde görebilmekteyiz.⁹⁶¹

İletişimde içeriğin öneminden içeriğin inkarına doğru giden bir süreç yaşandı. Bundan böyle iletişim mantığında en iyi iletişim, söylenecek bir şeyin olmamasıdır. İletişimin ve enformasyonun en mükemmel şekilde olabilmesi, en hızlı geçiş ve en iyi biçim için mesajın içeriğinin anlamsızlık ve şeffaflık sınırında olması istenilmektedir.⁹⁶² Artık bütün kitle iletişim şekillerinde bu acımasız durumla karşılaşmaktayız. İyi bir iletişim mantığı aslında iyi bir toplum mantığıyla örtüşmektedir. Her ikisinde de içeriğin yok edilmesi kavramların gerçek anlamını ortadan kaldırıyor.

Görüntüler artık yok edilmek için değil, görülecek hiçbir şey olmadığı halde görüntü bolluğu yaratmak için vardır.⁹⁶³ Günümüzde çağdaş görüntü olarak nitelendirilen videolar, fotoğraflar, ekranlar, görsel-işitsel teknikler, bilgi teknolojileri görülecek hiçbir şeyin olmadığı herhangi bir iz, derinlik barındırmayan sonuçsuz görüntülerdir. Güncel görüntülerde fark edilen şey görüntülerin sürekliliğidir ve görüntüsel anlamda boşluğa tahammül gösterilmemektedir. Her yeni görüntü bir önceki görüntüyü anlam ve gösteri olarak yok etmekte ve onun yerine geçmektedir. Dolayısıyla ekran izleyicisinin düşünmeye fırsatı olamamaktadır. Her görüntü bir önceki görüntünün katilidir.

⁹⁶⁰ Baudrillard, *Çaresiz Stratejiler*, 74.

⁹⁶¹ Baudrillard, *Çaresiz Stratejiler*, 75.

⁹⁶² Baudrillard, *Kötülüğün Şeffaflığı Aşırı Fenomenler Üzerine Bir Deneme*, 54.

⁹⁶³ Baudrillard, *Kötülüğün Şeffaflığı Aşırı Fenomenler Üzerine Bir Deneme*, 23.

Kitle iletişimin kısır döngüsel bir mantığı vardır.⁹⁶⁴ Gerçek anlamda huzur ve mutluluk dolu yılların, entelektüel ve kuramsal tutkuların yok olmasına neden olan şeyler; anlamın yok olması veya çok anlamlılık, tarihin gerçekliğini kaybetmesi, siyasetin temsil noktasındaki aciziyeti, toplumsal belirsizlik, hipergerçekliğin gücü ve hemen hemen her yerde karşımıza çıkan müstehcen iletişim araçlarıdır.⁹⁶⁵

Sürekli anlam artışı, haber çokluğu, değere ilişkin abartmalar, göstergeler, reklam ve iletişim araçlarıyla iç içe olduğumuz modern çağda sistemin bize unutturduğu şeylerden birisi de gücü ortaya çıkaran şeyin fazlalık değil eksiltme olduğu daha doğrusu değeri belirleyen şeyin yoklukla ilişkili olduğudur. Yokluğa simgesel anlamda hakim olamadığımızdan yanılısamanın kıymetinden bihaberiz; ekranların ve görüntülerin arttığı dünyada sistem yanılısamalara imkan tanımamakta hipergerçekliğin esiri olmamız istenilmektedir.

Haber ve iletişimin yol açmış olduğu sapkın etkileri azaltmaya yönelik ortaya çıkan her yeni haber ve iletişim biçimi bu sapkınlığı gidermekten ziyade fazlaştırmaktadır.⁹⁶⁶ İletişimin fazlalığı iletişimsizliğe, bilginin fazlalığı bilgisizliğe, zekanın fazlalığı ise aptallığa yol açıyor. Aynı mantıkta haber ve bilgi fazlalığı olaylar hakkında bir yargının oluşmamasına ve kafaların karışmasına neden oluyor. Denilebilirse; gerçekliğin fazlalığı gerçeği, bilginin fazlalığı bilgiyi, haberin fazlalığı haberi ve iletişimin fazlalığı da iletişimi yok etmiştir.⁹⁶⁷

“Enformasyonun fazlalığı enformasyona denk düşecek hiçbir şey üretmez ki bu durumda dezenformasyon ortaya çıkar. İletişimin fazlalığı iletişime denk düşecek hiçbir şey üretmez ki bu durumda entropi ortaya çıkar. Bilginin fazlalığı bilgiye denk düşecek hiçbir şey üretmez ki bu durumda büyük belirsizlikler ortaya çıkar. Yani her şeyin aşırılığı değeri ve anlamı bozmaktadır.”⁹⁶⁸

İnsanlık anlam üretiminin engellenebilmesi yönünde atılacak bütün adımları mubah görmeli; anlam üretiminin artışını kısıtlayabilmek için çaba göstermeli ve aşırı

⁹⁶⁴ Baudrillard, *İlahi Sol*, 53.

⁹⁶⁵ Baudrillard, *İlahi Sol*, 76

⁹⁶⁶ Baudrillard, *Şeytana Satılan Ruh Ya da Kötülüğün Egemenliği*, 187.

⁹⁶⁷ Baudrillard, *El Asesinato de lo Real en La Ilusión Vital*, Siglo Veintiuno de España Editores, Madrid 2002, 56-57.

⁹⁶⁸ Baudrillard, *The Intelligence of Evil or the Lucidity Pact*, 192.

anlam üretimine katkı sunan denetimsiz haber, iletişim ve küresel ölçekteki bilgi dağıtımını engelleyebilecek bütün elleri güçlendirmelidir.⁹⁶⁹ Sır üretmeye yarayan düşünce anlam üretmeye yarayan düşünce yapısının karşısına konularak evrensel ölçekte bir dekompozisyon süreci yaşanmalıdır. Yaşadığımız her alanda hegemonyanın temsilcisi olarak iletişim dünyasında haber ve anlam çılgınlığına müptela olduk.⁹⁷⁰

Eskiden olayların mantığında gerçekleşmesi belirleyici konumdaydı. Ancak şimdilerde olay mantığında gerçekleşmesi tasarlanan şey belirleyicidir. Artık olaylar medya aracılığıyla sanal bir yapay ürün olarak sunulmaktadır.⁹⁷¹ Dolayısıyla olayların kesinliği, gerçekliği ve aydınlığa kavuşturulmasından bahsedilmesi mümkün olamamaktadır.

Eylemlere değil eylemleştirmelere doğru giden bir sistem anlayışı var. İletişim dendiğinde insanın aklına konuşmak değil konuşturmak geliyor; enformasyonun temelinde de bilmek değil bildirmek; reklam ve propaganda mantığında inanmak değil inandırmak var.⁹⁷² Katılım ve etkin olma toplumsal mantık tarafından kabul görmüyor. Artık teknoloji, makineleşme ve enformasyon mantığında etkin olmayı kaybettik ve edilgen bireyler olarak sadece bizden istenenleri yapabiliyoruz. Eylemlerden daha çok eylemlerin teşvik edilmiş, istenmiş, yönlendirilmiş, medyatik yörüngeye oturtulmuş ve teknolojik dolanımına girmiş olanını kabul ediyoruz. Bilmek kavramı teknolojik mantığa ters düşer; aynı şekilde iletişim eyleminde konuşturaktan başka bir konuşma şekli olmamalı; interaktif dışında da karşılıklı diyalog faaliyetleri reddedilmelidir.⁹⁷³ Ekran ve hafıza mantığında eylemin tersine her şeyin teknolojik mantığa göre düzenlenmiş olması gereklidir aksi halde sisteme uygun iletişim gerçekleşemez. Bundan böyle iletişim işlemsel olmalıdır. İşlemsel olmayan iletişim durumunda iletişimden bahsetmek mümkün olamaz; aynı şekilde haber de ya işlemsel olmalıdır ya da bundan böyle haber diye bir şey yoktur.⁹⁷⁴ Bütün kategorilerimizi belirleyen yumuşatıcı “yapmak” yardımcı fiili bütün arzu, duygu ve istekleri yumuşatmıştır. Her şeyimizin yapaylaştığı bir dönemi yaşıyoruz. Özellikle reklam mantığında arzulamak değil arzulatmak, baştan çıkarmak değil baştan çıkarılmak, istemek değil istetmek, değerli olmak değil, değerli hale

⁹⁶⁹ Baudrillard, *Karnaval ve Yamyam*, 50.

⁹⁷⁰ Baudrillard, *Tekil Nesnel Mimarlık Felsefe*, 22.

⁹⁷¹ Baudrillard, *Kötülüğün Şeffaflığı Aşırı Fenomenler Üzerine Bir Deneme*, 46.

⁹⁷² Baudrillard, *Kötülüğün Şeffaflığı Aşırı Fenomenler Üzerine Bir Deneme*, 51.

⁹⁷³ Baudrillard, *Kötülüğün Şeffaflığı Aşırı Fenomenler Üzerine Bir Deneme*, 51.

⁹⁷⁴ Baudrillard, *Kötülüğün Şeffaflığı Aşırı Fenomenler Üzerine Bir Deneme*, 52.

getirmek, zevk almak değil zevk aldirmek, yoldan çıkmak değil yoldan çıkarılmak daha önemlidir.⁹⁷⁵ Aynı mantıkta cinsel anlamda zevk almak değil, diğerine zevk aldirmek var ki bu durum cinsel yapaylığın bir göstergesidir. Burada temel iletişim mantığının doğrudan kaynaktan alıcıya değil de alıcıdan kaynağa döndüğü ve temel iletişim şemasının ters çevrildiği bir mantık görülmektedir. Şöyle ki iletişim ögeleri mantığında kaynaktan alıcıya doğru bir mesaj iletimi varken yapay iletişimde alıcının kaynağa bir mesaj gönderimi vardır. Konuyu özne ve nesne şekliyle de ele alabiliriz. Konuşmak fiilinde konuşan kişi özne ve öteki konumundaki nesneyken konuşurmak fiilinde bu sefer özne ve nesne yer değiştirmektedir.

Olgular haberleşmeye başladıkları andan itibaren bilgisel özelliklerini kaybetmeye başlar.⁹⁷⁶

“Haber bilgi değil bildirmedi ki buna bilir gibi yapma karşılık olur. Propaganda, ideoloji, reklam inanma değil, inandırmadır ki buna da inanır gibi yapma karşılık olur. Televizyon görme değil gördürmektir ki buna da görür gibi yapma karşılık olur, vb. Yapaylığın tutsağıyız: gördürmek, inandırmak, değerlendirmek, istemek. Artık eylemlerimizin ve düşüncelerimizin doğrudan doğruya etkenleri değiliz.”⁹⁷⁷

Modern dünyada iletişim araçlarının(özellikle de televizyonun) insanlara bilgi aktarımından bahsedilmekte ve bu yolla bireysel gelişim nihayetinde toplumsal gelişim ile evrensel bir kalkınmanın meydana geleceği düşünülmekteydi. Ancak süreç içerisinde iletişim araçlarının gerçek bilgi aktarma işlevleri olabildiğince aza indirgenerek bu araçların eğlendirme, mal ve hizmetleri tanıtmaya fonksiyonları ön plana çıkartılmıştır. Böylesi bir durumda bilgi verme fonksiyonu sıfır derecesine inmemiş en alt seviyeden bilgi aktarımı devam etmiştir. Ancak aktarılan bu bilgiler ansiklopedik özellikler taşımakta; insanların günlük yaşamında herhangi bir işleve sahip olamamaktadır.⁹⁷⁸ Bu tür bilgilerin yaşamsal, zihinsel, yöntemli ve araştırmaya dayalı olmadığını söyleyebileceğimiz gibi bunların hemencecik yok olmaya maruz bırakılmış tüketim nitelikli bilgiler olduğunu savını da ileri sürebiliriz. Bu türden gereksiz, anlamsız,

⁹⁷⁵ Baudrillard, *Kötülüğün Şeffaflığı Aşırı Fenomenler Üzerine Bir Deneme*, 52.

⁹⁷⁶ Baudrillard, *Kusursuz Cinayet*, 183.

⁹⁷⁷ Baudrillard, *Kusursuz Cinayet*, 183.

⁹⁷⁸ Adanır, “Teknolojik Gelişmeden Nesne Teknolojisine Ya da Toplumsal Gelişme Nasıl Durakladı”, 264.

yararsız ve çoğullaştırılmış bilgiler bilimin gerçek anlamını kaybetmesine yol açmaktadır.

Gerçekliğin her geçen gün azalmasının en önemli nedenlerinden birisi de kitle iletişim araçlarının saydam bir görüntü biçimiyle yaşamımıza girmesidir.⁹⁷⁹ Bu türden bir saydamlık olumlu nitelikler taşımayan müstehcen bir saydamlık çeşididir. Her şeyin her yönüyle aşırılaştırılmış hali mütemadiyen gösteri dolaşımında tutulmakta ve insanların düşünme yetilerine imkan tanınmamaktadır. Muhakeme ve imge yetisini kaybeden insanlara simülatif gerçeklikler rahatlıkla gerçeklik olarak yutturulabilmektedir. Bütün elektronik ve dijital teknolojiler, bilgi, elektronik donanımlar ve telekomünikasyon insanların derin bir şekilde sanallaşmasına yol açmıştır. Fotosentez nasıl kloroplastlarda organik besin üretme işini yapıyorsa aynı şekilde bizler de video sentez sayesinde besleniyoruz. Sanallaşma ve kitle iletişim araçları ise bizlerin nefes almasını sağlayan klorofil işlevini görüyor.⁹⁸⁰

Her şeyin iletişim sorununa indirgendiği sistemlerde sürekli iletişimin konuşulması felaketler getirir.⁹⁸¹ Her durumda her şeyde iletişimi aramak ve sürekli iletişim halinde olmak sorunları iyice derinleştirmektedir. Sanal olanla gerçek olanın birbirine karıştığı çemberlerde iletişim ortaklığının kurulabileceği paydalar aramak beyhudedir.

Sanallaşma sayesinde gelecekte mutlu bir dünya olacağı söylemini test etmenin yolu bilişim ve kitle iletişimi doğru çözümlenektir. Sanal teknolojilerinin gücünden, sanal gerçekliğin egemenliğinden ve dünyanın yeni tekno efendilerinin denetlenmesinin imkansızlığından yola çıkarak baktığımızda ortaya çıkan resimde medyanın insan beyinlerini nasıl uyuşturduklarını görebilmekteyiz.⁹⁸² Medya bu uyuşturma işlevinde sadece insanların beynini değil kendi mantığını da uyuşturmaktadır.

Reklamdan elektroniğe, medyadan sanal gerçekliğe bütün her şey; nesnelere, imgeler, modellemeler, ağlar, haberler, moda, enformasyon, teknoloji vb. iletişim sağlamak veya bilgi vermekten ziyade muhatabı olan insanları yutmak, soğurmak ve

⁹⁷⁹ Baudrillard, *Kusursuz Cinayet*, 43.

⁹⁸⁰ Baudrillard, *Kusursuz Cinayet*, 44.

⁹⁸¹ Baudrillard, *Tam Ekran*, 30.

⁹⁸² Baudrillard, *Tam Ekran*, 68.

defetmek için oluşturulmuştur.⁹⁸³ Dolayısıyla bu türden teknoloji ve yapıntıların estetik formların çok dışına çıktıklarını söyleyebiliriz. İnsanlar yukarıda sayılan formlar sayesinde abartılacak seviyede her şeyle muhatap bırakılmaktadır.

Gerçek anlamda iletişim kuran insanlar sürekli sözel iletişim kurmaları, iç içelikleri ve karşılıklı etki dairesinde yer almaları nedeniyle hep aynı rastlantıyı ve kaderi yaşar.⁹⁸⁴ Gerçek anlamda iletişim kuramayan insanlar için ise iletişim kavramı hep ötekinin yansımasını engelleme görevini üstlenmiş bir perde gibidir.

Haberleşmenin kucağındaki özgürlük ahlaken yanılısamalıdır. Kitle iletişimin ahlaki söyleminde şu olmalıdır: Aynı değer yargısına sahip olmayan şeylerin sürütüşmesi ve farklı düzlemlerde bulunan öğelerin karşılaştırılabilirliği olanaksızdır.⁹⁸⁵ Mevcut dünyada ne iletişim araçları etiğinden ne de haber etiğinden bahsedilemez. Yaşadığımız her alanda hegemonyanın markası halini alan iletişime, genelleştirilmiş değiş tokuşa ve haber çılgınlığına mahkûm edildik.⁹⁸⁶

Haber ve kitle iletişim araçları vatandaşın elinde kalan ve son hakkı olan kendisine gösterilen şeylere inanmama hakkını vatandaştan almaya çalışmaktadır.⁹⁸⁷ Kişilerin normal düşgücünün yerine yapay olarak nitelendirebileceğimiz trans düşgücünü aşlamaya çalışan sistem aşırı iletişime mahkumiyet kılarak inanmama özgürlüğünü yok etmeyi hedeflemektedir. Kolektif iletişim estetizasyonunun temelinde yatan şey iletişim araçlarının her sunumunda inandırıcılığın egemen kılınmasıdır.

Olayların denetlenmesi haberler vasıtasıyla yapılmaktadır. Her gün karşımıza çıkan haber bültenleri tarihin yok edilmesi için hazırlanan en önemli düzeneklerden birisidir. Haber sistemleri gösterge özelliği taşıyan olay üretim esasına göre oluşturulmaktadır. Gösterge niteliği taşıyan olaylar ideoloji, gösteri ve felaket sunarak olayların gerçek değerini ortadan kaldırmayı amaçlamaktadır. Haber soyutlaması diyebileceğimiz bu düzenekte mal değiş tokuşuna benzer bir mantıkla hareket edilmekte; olaylar kültürel haber pazarında birbirlerinin yerine geçebilmektedir.⁹⁸⁸

⁹⁸³ Baudrillard, *Sanat Komplosu Yeni Sanat Düzeni ve Çağdaş Estetik-I*, 41.

⁹⁸⁴ Baudrillard, *Kusursuz Cinayet*, 115.

⁹⁸⁵ Baudrillard, *Kusursuz Cinayet*, 149.

⁹⁸⁶ Baudrillard, *Tekil Nesnelere Mimarlık Felsefe*, 22.

⁹⁸⁷ Baudrillard, *Şeytana Satılan Ruh Ya da Kötülüğün Egemenliği*, 166.

⁹⁸⁸ Baudrillard, *Şeytana Satılan Ruh Ya da Kötülüğün Egemenliği*, 116.

Haber sistemleri gerçeklikleri ortadan kaybolan olayların sınırsız dolaşımını sağlayabilmek için kendi aralarında muazzam bir haber dolaşım ağı yaratmıştır.

Yaşadığımız dünyada olaylar gerçekten yaşanıp bitmemektedir. Çünkü canlı yayın mantığı içerisinde üretim ve dağıtım eş zamanlı olarak yapılmaktadır. Olaylar ise bu canlı yayın mantığı içerisinde boşluk içerisinde yok olup gitmektedir. Canlı yayın mantığında haber düzeni olayları ilk etapta tözlerinden ayırmakta, daha sonra yapay bir yer çekimi mantığıyla olay eşzamanlılık yörüngesine oturularak tarihsel değerleri yok edilmekte ve nihayetinde politika ötesi hale gelen haber sahnesi aracılığıyla izleyiciye sunulmaktadır.⁹⁸⁹ Olaylar tarihsel çizelgelerine uygun bir şekilde meydana gelebilmek yerine boşlukta art arda sıralanmakta ve haber sisteminin egemenliğine terk edilmektedir.

Canlı yayın mantığında haberciler olaydan daha önce olay yerine varmış gibidir. Bir felaket yaşandığında ambulans, itfaiyeden, polisten veya genelinde kurtarma ekiplerinden önce gazeteciler, foto muhabirleri veya kameramanlar olay yerine varıyor.⁹⁹⁰ Belki de ellerinde olsa olaydan önce olay yerine ulaşarak hatta olay yaratarak, olayı kışkırtarak olayın gerçekliğini ortadan kaldırmaya çalışırlar. Olay spekülatoörlüğü de denilen olay iddia borsası bu durumun güncel örneklerinden birisidir. Spekülasyona dayalı bu piyasa bilindik iddia piyasası gibi çalışmakta, paralar yatırılarak bahse girilmektedir. Baudrillard bu tutkuyu *olay icat etme tutkusu* olarak açıklamaktadır.⁹⁹¹

Sunucuların sunum tarzlarında eskiyle karşılaştırıldığında belirgin değişiklikler söz konusu. Eskiden cümlelerin sonuna kadar sürekli bir biçimde seslerin gittikçe en yüksek noktaya doğru güçlendiğı bir sunum söz konusuyken şimdilerde cümleyi bitirmeden soluk kesilmeleri, doğal olmayan solunumlar, bazen soluk soluğa kalmalar var.⁹⁹² Yapılan bütün bu eylemlerin temelinde izleyiciyle diyalog kurulduğu anlatılmaya çalışılıyor. Eskiden bir ileti, bir duygu ve gerçeklikler sunulurdu, şimdi ise mesajların anlaşılmasını ortadan kaldıran mimikler var.

⁹⁸⁹ Baudrillard, *Şeytana Satılan Ruh Ya da Kötülüğün Egemenliği*, 116.

⁹⁹⁰ Poster, *Jean Baudrillard: Selected Writings: Second Edition*, 196.

⁹⁹¹ Baudrillard, *The Intelligence of Evil or the Lucidity Pact*, 123.

⁹⁹² Baudrillard, *Cool Anılar 3-4(1990-200)*, 165.

Küreselleşmenin leitmotifi sınırsızlık kavramıdır. Her şeyde sınırsızlık var. Bunlardan belki de en acımasız sınırsız bilgi ve haber sunumu. Keşke her şeye bir sınır getirilse, haber ve bilginin de sınırı olsa. Haberde olduğu gibi toplumsal, ekonomik, cinsel ve estetik alanlar da neredeyse sınırsız derecede genişleyince her şey şeffaflığın kurnazlığına teslim edilerek kendileri olmanın güzelliğini kaybetti.⁹⁹³

Aman vermeden süre gelen bir dolanım düzeninde, sonsuz sayıdaki haberlerin sunumunda hangi yöne gittiğimizin farkına varamaz hale geldik. Aşırı sürat halinde kontrolü kaybeden sürücüler gibi bizler de kontrolün dışındayız. Değişim mantığı öylesine hızlı ki insanların algı seviyeleri sıfır derecesine kadar düştü. Olayların izlenmesi ve algılanması arasındaki mesafe öylesine azaldı ki böyle bir dünyada tarihten nasıl bahsedilebilir pek anlayabilmiş değiliz.

Modacılar, iletişimciler ve reklamcılar her ne kadar sergiledikleri şeyin şiddet olduğunu inkar etselerde gösterdikleri şey şiddetin kendisidir. Moda, reklam ve iletişim araçları gösterileri bir çeşit ölüm gösterisidir. Bunu güncel anlamda örnekleyecek durumlardan birisi, mankenlerin yüz ve vücut hatlarının yeterince beslenemeyen bir Afrikalının yüz ve vücuduyla aynı olmasıdır. Solmuş bir yüze sahip, açlıktan mahvolmuş siyahî bir bayanın parıldayan gözlere sahip oluşunun reklamlştırılması. Gerçekte olan parlayan bir yüze sahip bir siyahî mankenin solgun bir yüze sahip olabilmesi için abartılmış makyajı.⁹⁹⁴ Görüntüye kuşkuyla yaklaşmak gerekiyor. Bu reklamlarda verilen mesajlarda ikiyüzlülüğü görmek gerekiyor. Görüntü sunumunda hileleri gördükçe görüntüden nefret ettiğimiz gibi gerçekliğinin sunumundaki hileleri gördükçe gerçekliğin kendisinden nefret eder hale geldik.⁹⁹⁵

Evrensel anlamda iletişim kurmanın uzaklıkları yok ettiği-global bir köy haline getirdiği- iddia ediliyor. Fakat ölümlerin etkisi her zaman uzaklıkların etkisiyle ters orantılı olarak işlemektedir.⁹⁹⁶ Uzaklarda meydana gelen binlerce ölüyle Batı'da meydana gelen bir ölü eşdeğer olmuyor. Eskisine nazaran çok daha kötü günler yaşıyoruz. Önceleri insanların ilgisizliklerini iletişimden kaynaklı eksikliklere bağlıyorduk. Bu engel ortadan kalkmasına rağmen insanlar hala umursamaz durumda. Batı zihniyetinin kesin ayrımcılık gerçeği...

⁹⁹³ Horrocks, *Baudrillard ve Milenyum*, 56.

⁹⁹⁴ Jean Baudrillard, *Cool Anılar 3-4(1990-200)*, 171.

⁹⁹⁵ Jean Baudrillard, *Cool Anılar 3-4(1990-200)*, 172.

⁹⁹⁶ Jean Baudrillard, *Cool Anılar 3-4(1990-200)*, 173.

Batı'nın ihraç ettiği insan hakları, iyilik ve demokrasi gibi ahlaki değerler, ekonomik akılcı ilkeler, ilerleme, performans, iletişim araçları ve gösteri kavramları karnaval ve yamyamlığın ikili biçiminin dünya çapında genişlemesini sağlamıştır.⁹⁹⁷ Dünyanın geri kalanı (az gelişmiş toplumlar, gelişmekte olan toplumlar, modernleşmesi arzulan ve bu konuda hegemonyaya tabi kılınmak isteyen toplumlar) Batı'ya ait bu değer, ilke ve kavramları hemen hemen itiraz etmeden kabul etmiştir. Böylesi toplumlar sömürge olmanın veya egemenliğe tabii kılınmanın ötesinde komik hale gelmiş; Batı'nın değiştirilmiş karikatürüne benzemiş; evrensel ölçekte komedi malzemesine dönüşmüştür.

Hegemonyayı egemenlikten farklı kılan şey gerçekliğin artık yanılsamayla olan ilişkisinin koptuğu bütünsel gerçeklik; uzun zamandan beri etkisini gösteren ve küresel boyutlarda dolaşıma giren simülasyon ilkesi; sanallığın muazzam boyutlara ulaşmış etkileme gücüdür.⁹⁹⁸ Küreselleşme, küresel düzeydeki hegemonya ancak sanal bir ortam, iletişim araçları ve ağlar sayesinde gerçekleşebilmektedir.

Bütün dünyayı birbirine bağlayan ağ sistemleri, enformasyon, haber ve iletişim araçları meydana gelen bütün olayların evrensel ölçekte dolanımına olanak sağlamaktadır. Böylesi bir uzamda alınan bütün akılcı, engelleyici, koruyucu ve önleyici karşı tedbirler ve bunların aşırılıkları yüzünden bir anda her şeyin zıddına dönüşebilmesi mümkün olabilmektedir; denilebilirse güvenliğin kendisi bir anda terör aracına dönüşebilmektedir.⁹⁹⁹

Kitle iletişim araçları mütemadiyen haber yığıntılarını insanlara sunmaktadır. Aşırılaştırılmış ve gerçeklikleriyle oynanmış haberlerin çoklukları yüzünden insanlar gına geldi artık. İmgeleştirilmiş ekranlardan geçen haberler iletişim ortamı oluşturmak bir yana dursun insan beyinlerinde kısa devreler oluşturmaya başladı. Haber çöplüğünden beslenen insanların gerçekliklerden haberdar olabilmesi ise imkansız.

“Örneğin, üstümüze püskürtülen bütün mesajlar, şu reklam ve iletişim araçlarından oluşan her türlü un, tıka basa yuttuğumuz ve günlük olaylar tarafından ezilip kırıntı haline getirilen şu muazzam çöp yığını, o büyük baş hayvanların yuttuğu, kemik, kadavra ve iskeletlerden elde edilen unun eş

⁹⁹⁷ Baudrillard, *Can Çekişen Küresel Güç*, 30.

⁹⁹⁸ Baudrillard, *Can Çekişen Küresel Güç*, 50.

⁹⁹⁹ Baudrillard, *Can Çekişen Küresel Güç*, 86.

*değerlisidir. Bütün bunlar, aynı şekilde insan beyninin de iltihaplanıp süngerleşmeye müsait olduğunu göstermektedir.*¹⁰⁰⁰

Dünya Ticaret Merkezi'ne yapılan saldırının maliyetinin 25 milyon dolar civarında olduğu söyleniyor. Şu an senaryosu tamamlanan ve aynı konuyu ele alacak bir filmin maliyetinin ise 250 milyon dolar civarında olduğu söyleniyor. Maalesef kurgu gerçeklikten çok daha fazla paraya mal oluyor.¹⁰⁰¹

Sahne ve bakışı içerisinde barındıran sinema, fotoğraf ve resimden farklı olarak video görüntüsü bilgisayar ekranı olarak seyredildiğinde sanki farklı bir boyuta geçiliyor ve ekranla farklı bir bağ oluşuyor hissine kapılırız.¹⁰⁰² Bu durum McLuhan'ın ifade ettiği “*dokunulabilir karşılıklı etkileşim*” ilişkisinin bire bir aynısıdır. Görüntünün akışkanlığı içerisinde dahil olan birey, görüntüyü değiştirebilme, görüntüyle oynayabilme ve istediği efekti görüntüye dahil edebilme olanağına sahip olabilmektedir. İnteraktif görüntü istenilen şekle sokulabilmekte, sanal metinler görüntüyle sentez hale getirilebilmekte ve birey ile görüntünün sonsuza kadar sürecek eşdeğer aşkınlığı ortaya çıkabilmektedir. Bundan sonra ne gerçek anlamdaki görüntüden ne de gerçek değerli metinden bahsedebilmemiz mümkündür. Yazının karşılıklı etkileşim malzemesi haline getirilmesini sanal teknolojiler haricinde görebilmemiz imkansızdır. Yazıya ve görüntüye yönelik estetik yanılısama bundan böyle miadını tamamlamıştır. Sanallaşma ve ekran ile nesneye özgü yanılısamalardan öznenin kendi isteğine bağlı oluşan yanılısama dünyasına geçiş yaşanmıştır.

Olaylar medyanın tepki ve temsiline göre oluşturulduğundan dünyada neler olduğunu bilmemiz mümkün değildir. Bizler sadece medya dünyasında olayların başına neler geldiğini seyredebilmekteyiz.¹⁰⁰³ Postmodern dünyada medyanın boş ve anlamsız olaylarına mahkûm kılıyoruz. Kitle iletişim araçları şeffaflık adı altında kendi dünyasında yeniden yorumladığı değer ve konuları bizlere göstermektedir.¹⁰⁰⁴

Gerçeklik ve görünümün çakışmasını sadece bedenler düzeyinde değil bir olay ya da haberin medyatikleştirme süreçlerinde de görebiliriz. Olaylar mübalağa edilerek olduklarından daha gerçekmiş şekilde sunulduğunda; diğer bir ifadeyle olaylar ile

¹⁰⁰⁰ Baudrillard, *Can Çekişen Küresel Güç*, 87.

¹⁰⁰¹ Baudrillard, *Cool Anılar 5(2000-2004)*, 74.

¹⁰⁰² Baudrillard, *Tam Ekran*, 163.

¹⁰⁰³ J.Lane, *Routledge Critical Thinkers: Jean Baudrillard*, 122.

¹⁰⁰⁴ J.Lane, *Routledge Critical Thinkers: Jean Baudrillard*, 126.

aramızdaki mesafelere kısa devreler yaptırılarak mesafeler ve bakış yok edildiğinde olayların gerçeklikleri ortadan kalkmaktadır. Olayların gerçeklerinin değiştirilerek haberleştirilmeleri müstehcen bir evrende yaşadığımızın ispatıdır.¹⁰⁰⁵ Her şeyi aşırı yakınlıklarda seyretmemiz, her şeyi gösteren bir medyanın olması, her olaya şahit olmamız ve her şeyin gerçekliğinden daha gerçek sunulması yaşadığımız dünyanın müstehcen olduğunu gösteriyor. Böyle bir dünyada ise iletişimden bahsedebilmek imkansız hale gelmiştir. Artık iletişim virüslerinin yayıldığı geçişkenlik gösterebilen bulaşıcı bir dünyadan bahsedebiliriz. Suç ortaklıklarının aleni yaşandığı bu dünyada olay, anıdalık, mesafe yokluğu ve çekiciliklerinin tamamını hep birlikte yaşamaktayız.

Toplum her ne kadar değerler ilkesinin egemenliğini konuşsa da sistem tam karşıt olacak bir değerler ilkesini insanlara layık görüyor. Yaşam tarzımıza egemen olan temelde iki ilke söz konusu ki bunlar cinsel özgürlük ve iletişim-enformasyon ilkeleridir.¹⁰⁰⁶ Cinsel özgürlük ilkesinin kendi genetik kodlarını bozmasına benzer biçimde iletişimin enformasyon yönüyle yüceltilmesi iletişimin kodlarının bozulmasına yol açmaktadır. Programlanmış enformasyon ilkeleri söz akışını ve yüz yüze iletişimi giderek olanaksız hale getiriyor. Kitle iletişim araçları dünyası tıpkı enformasyonda olduğu gibi virüs özelliği taşıyan bir dünyadır. Medya dünyasında görüntü ve mesajların sonsuz dolanımı sistemin bütünsel hegemonyasını egemen kılmaya çalışsa da viral özellikler nedeniyle sistem bu mantığı her zaman egemen kılamamaktadır. Tüm modern kitle iletişim araçlarının ve enformasyonun virütik bir güçleri vardır. Bulaşıcı bir etki gösteren bu güçler yüzünden insanlık bedenlerin ve beyinlerin sinyaller, kodlar ve görüntüler aracılığıyla aydınlandığı bir ışılda kültürü içerisinde yaşamaktadır.¹⁰⁰⁷ Bu ışığa kültürü en güzel etkilerini yarattığı gibi aynı zamanda en öldürücü virüsleri de dolaşıma sokmaktadır. İnsan bedenleri geleneksel anlamdaki nükleer enerjiye maruz kalma durumundan yerleşik bir biçimde aralıksız olarak kitle iletişim araçlarının, göstergelerin, görüntülerin, kodların, sayısallaşmanın, sinyallerin, programların ve ağların ışığına maruz kalma durumuna geçmiştir.¹⁰⁰⁸

Bilinmesi gereken şey tarihsel seyir içerisinde meydana gelen olay ile haber bülteninin naklen sunmuş olduğu olaylar arasında muazzam farklar olduğudur. Hatta

¹⁰⁰⁵ Baudrillard, *Anahtar Sözcükler*, 42-43.

¹⁰⁰⁶ Baudrillard, *Tam Ekran*, 16.

¹⁰⁰⁷ Baudrillard, *Tam Ekran*, 27.

¹⁰⁰⁸ Baudrillard, *Tam Ekran*, 28.

evrensel düzlemde olay özelliği taşımayan olaylar elektronik denetim ve haberleşme mantığınca olaya dönüşebilmektedir. Dünya kupası etkinlikleri, yılbaşı kutlamaları gibi kutlamalar herhangi bir tarihsel değeri olmayan ama yine de olay olarak gösterimlenen ve haberleştirilen şeylerdir. Bu tür şeyler herhangi bir olay özelliği taşımasalar bile haber virüsleri tarafından sinsice ağlara bulaştırılan hastalıklar gibi etkin hale getirilmiş sahte olaylardır.

Lady Diana'nın gösteri toplumunun kurbanı olduğu ve insanların bu ölüm olayına neden olduğu tartışılmıştı. Düşünür bu durumun iddia edilenden daha karmaşık ve dramatik olduğunu söylemektedir. Hatta Düşünür Diana'nın bile bu kolektif suç oyununun ayaklarından biri olduğunu iddia eder. Bu olayda medyanın çanak tutmasıyla kitleler talepte bulunarak Diana'nın özel yaşamının reality showa dönüşmesinde doğrudan rol oynamıştır. Bu showda paparazziler karşılıklı etkileşim sürecini medya egemenliğinde yönlendirirken insanların arzu ve isteklerini canlı tutmak için uyarıcı görevi üstlendiler; insanlar da bu durumda hem izleyici, hem iletim, hem iletim aracı hem de ağı kendisi oldular.¹⁰⁰⁹ Oyuncu ve seyirci ayrımının ortadan kalktığı bu durumda herkes aynı sorumluluk ve yazgının parçası olarak eş düzeyde görev yaptı. Kolektif arzu diyebileceğimiz bu durumda coşku ve dehşet gibi çelişkili duygular yaşandı lakin kimin hangi zamanda hangi duyguyu yaşadığı tam olarak bilinmiyor.

Ekonomiden biyolojiye, fizikten tarihe, sosyolojiden kimyaya, kozmogoniden psikolojiye ve benzeri bütün bilim dalları makroskopik bir perspektifte ele alındığında görülen durum şudur: Hepsinde kararsızlık ilkesi hakimdir ve hepsinin muhakkak bir olasılık hesabı, esnek hipotezleri ve tersinebilen önermeleri mevcuttur. Bu durumda olsa olsa meteoroloji bütün bilim dallarının belirsizliklerini ortaya koyabilen bir ayna konumundadır. Kesin olmamanın paradigmasını üstlenmiş olan meteoroloji politik olanın, tarihi olanın ve kültürel olanın oyununu farklı hesaplar ve stratejilerle kitle iletişim araçları marifetiyle kitle pazarına sunmaktadır.

İnsanların pek istemedikleri ama zoraki bir arada buldukları birlikteliğin dışında birbirleriyle kurdukları fiziksel bir ilişki yoktur, kitle iletişim haricinde kurulabilen herhangi bir iletişim söz konusu değildir.¹⁰¹⁰ İnsani ilişkilerden mahrum kalan bireyler olsa olsa sanal ölümler ve hayaletler olarak nitelendirilebilirler. İletişimin

¹⁰⁰⁹ Baudrillard, *Şeytana Satılan Ruh Ya da Kötülüğün Egemenliği*, 131.

¹⁰¹⁰ Baudrillard, *Tam Ekran*, 133.

olmadığı ancak karşılıklı etkileşimin her yönden bizleri tehdit ettiği bir dünyada yaşıyoruz. Videolar, ekranlar, iletişim araçları, sanallaşma, enformasyon, telekomünikasyon, ağlar ve benzeri her şey uzamları birbirine karıştırmakta ve mesafeler yok olmaktadır. Cinsiyetler arasında, özneye nesne arasında, gerçekte simülasyon arasında, zıt kutuplar arasında bilindik mesafeleri görebilmemiz mümkün olmuyor. Bu mesafelerin ortadan kaybolması sonrasında kavramlara ait değer yargılarından bahsetmek imkansız hale geldi. Mesafenin ortadan kalkmasından sonra ne ahlakta, ne kültürde, ne politikada ve ne de sanatta mesafe “*pathos*”undan söz edilemiyor.¹⁰¹¹ Her şeyde değerlere ilişkin bir belirsizlik hakim durumda. Larsen Etkisine¹⁰¹² benzer bir etkiyi kaynak ve alıcının aşırı yakınlığından -daha doğrusu mesafenin olmamasından - her zaman yaşıyoruz. Gerçek zamanda meydana gelen olay ve olayın yayını öylesine birbirine yakın ki bu durumda muhakeme devreye giremediğinden insanlar kafa karışıklığı yaşıyor. Bu durumu sadece haber sunumlarında görmüyoruz. İletişim araçlarının bütün yayınlarında karar verilemeyen şeylerin üretilmesiyle karşılaşılıyor. Mesafeyi ortadan kaldıran teknolojiler ile her şeyin uygunsuz biraradalığı iletişim araçlarında sunuma sokuluyor. Reality showlarda bile olayın hikayesinin canlı izlenimi ile televizyonda yayımlanmanın aynı anda olması neticesinde yaşam ve yaşamın kopyası iç içe girmiş bir şekilde izleyiciye servis ediliyor. Yaşam ve yaşamın kopyası arasında bir kopukluktan, mesafeden, boşluk ve ayrılıktan maalesef bahsedemeyeceğimiz gibi, hiçbir engelle karşılaşmadan doğrudan ekranın, sanal görüntünün içerisine dahil olabiliyoruz.¹⁰¹³ Ekrandan geçmek ile birinin yatak odasına girmek arasında bir fark kalmadı.

Videolar, etkileşimli ekranlar, çoklu ortam, internet, sanal gerçeklik: Etkileşim her dakika bizi tehdit ediyor. Bir zamanlar nevi şahsına münhasır olan her şey etkileşim mantığına uygun hale getirilerek birleştirilmiştir. Bundan böyle mesafeden bahsedebilmemiz imkansızdır. Cinsiyetler arasında, karşı kutuplar arasında, sahne ve salon arasında, eylemin başkarakterleri arasında, nesne ile özne arasında bundan böyle mesafeden bahsedilemez.¹⁰¹⁴

¹⁰¹¹ Baudrillard, *Tam Ekran*, 162.

¹⁰¹² Mikrofon ve hoparlörün aşırı yakınlıklarında sesde oluşan parazit ve cızırtı durumu.

¹⁰¹³ Baudrillard, *Tam Ekran*, 163.

¹⁰¹⁴ Baudrillard, *The Intelligence of Evil or the Lucidity Pact*, 75

Medya eleştirileri yapılırken müstehcenliğin sunumunda hep tolerans eşiğinden söz edilmektedir. Ancak bu tolerans eşiğini sadece pornografi ve cinsellikle ilişkilendirilen müstehcenlik noktasında değerlendirmemek gerekiyor. Her şeyin söylendiği ve hiçbir şeyin gizlenmediği medya sunumları bütünsel birer gerçeklik taşımalarının yanı sıra müstehcen özellikler taşımaktadır. Topluma mal olmuş insanların haberleştirilmesinde bu durum doruk noktasına ulaşmaktadır, hele ki bu kişiler cinsellikleriyle gündeme geliyorsa. Olay gösteriminin olaylardan daha müstehcen olduğu haberlerde müstehcenlik sıradan bir özellik kazanır ve insanlar olayların ironik bir boyutunun olup olmadığını sorgulamadan edemez. Medyanın olayları ve haberleri ters yüz ederek müstehcen hale getirmesi ayartmanın başına gelmiş büyük bir talihsizliktir. Her şeyin bütün çıplaklığıyla sunulması şekliyle özetlenebilecek müstehcenlik insanların dayanamayacakları ve hayata tutunabilmek için ona karşı ironik bir karşı strateji uygulamaları gereken öldürücü bir saydamlık şeklidir.¹⁰¹⁵

Müstehcenlik sadece cinsel düzlemde arzunun ürettiği imgenin ortadan kalkması neticesinde bedenler arasında gelişigüzel birlikteliğin gösterilmesi değil; yanlısamanın ve bir disipline anlam kazandıran sırrın kaybolması anlamına gelir. Bu anlamıyla herkesin kimliklerini, düşünceleri, görünüşlerini, lookunu, özelliklerini ve farklılıklarını aleni biçimde yaşamaya zorlamak da müstehcendir. Bunun yanı sıra her şeyin eş zamanlı olarak başlayıp bitmesi ve olaylara anlam veren sırrın yok olması da müstehcen nitelikler barındırır. Tüm eylemlerin aynı anda olup bitmesi, mesajların eş zamanlı olarak hedefe ulaşması, haber dünyasındaki bütün olay ve söylemlerin aynı andalığı müstehcen şeylerdir. 2000’li yıllarda insanlığı haberler, ağlar ve iletişim aracılığıyla kurtaracağına inanan düşünce yapısı ise müstehcenliğin en acınacak şeklidir. Hatta ve hatta bu tür düşünce yapısının yani haber, ağ ve iletişim aracılığıyla evrensel kalkınmanın oluşturulacağına dair düşünce doğrudan pornografik özellikler taşımaktadır. Sırlarından kopartılan haber ve iletişimin evrensel anlamda değer kazanması ve bu yönüyle evrensel bir haber ve iletişim kültürünün oluşabilmesi imkansızdır.¹⁰¹⁶ Gizli dolaşım mantığından kopartılarak açık dolaşım mantığına dönüştürülen şeylerin müstehcenleştiği ve pornografik niteliklere kavuştuğunu söyleyebiliriz. Sırrın olmadığı yerlerde ise ilgi kaybolmakta ve merak azalmaktadır.

¹⁰¹⁵ Baudrillard, *Anahtar Sözcükler*, 45.

¹⁰¹⁶ Baudrillard, *Anahtar Sözcükler*, 119.

Siyaset dünyasında sırlarla dolu eylemlerin, iradelerin ve söylevlerin olmaması siyasete var olan ilgiyi azaltmakta; gizli dolaşım, gizli paylaşım, gizli rekabet ve gizli eylemlerin olmaması nedeniyle siyaset trans siyasete dönüşmektedir. İnsanlarda arzu oluşturmayan, fayda sağlamayan, insanlarda herhangi bir etki oluşturmayan görüntüler müstehcen görüntülerdir.¹⁰¹⁷

Derinlik ve sır aynı şeyler değildir. Derinlik denilen şey mutlak son olarak yüzeye çıkıp müstehcenleşmeye mahkûmdur. İnsanlar müstehcenliğin bütün biçimlerinden bıkmalarına rağmen sistem her şeyin müstehcenleşmesini istediğinden şu an için aktif şekilde yapılabilecek hiçbir şey yoktur. Müstehcenliğe ve iletişim sürecine bağımlı hale getirilen insanların sır adına yapabilecekleri bir şey kalmadı. Dolayısıyla iletişim sürecini yaşayan insanların sessiz kalması-sırlarını koruması-olanaksızdır. İletişim süreciyle sürekli değişmek zorunda olan toplumların tarihi ve yazgısı ortadan kalkmaktadır. İletişim süreci sonucunda değiş tokuş simülasyonuna mahkûm bırakılan insanların sistemi eleştirmeleri en geniş anlamıyla meydan okumaları da imkansızlaşmaktadır.¹⁰¹⁸

Baudrillard, görünürden daha görünür olma çabasında olan her mantığa müstehcen; görünmeyenden daha görünmez olmaya çalışan her mantığa ise sır demektedir.¹⁰¹⁹ Şeyler müstehcenlik seviyesine ulaşarak gerçekliklerini kaybetmekte kendi sonlarını hazırlamaktadır. Gerçeklik boyutunu aşarak gösterge boyutuna ulaşan her şeyin bu anlamda müstehcen olduğunu söyleyebiliriz. Sadece cinsel organların müstehcenleştiğini iddia etmek pornografiye haksızlık olur. Batı kültüründe her şey yok olup gitmeden önce cinselleştirildiği için müstehcenlik genellikle cinsellikle ilişkilendirilmektedir. Cinselliğin ortadan kaybolup gitmesini müstehcenlik olarak ifade edebileceğimiz gibi toplumsalın da kapital ve simülasyona boyun eğmesini müstehcen olarak ifade edebiliriz. Bireylerde meydana gelen cinsellik takıntısının bir benzeri toplumsallaşma mantığında görülmektedir.¹⁰²⁰ Toplumsallaşma mantığını sürekli canlı tutan sistem reklamı, iletişim araçlarını, ideoloji ve söylevi müstehcenleştirerek sunmaktadır. Sözcüğün gerçek anlamında müstehcenleşen toplumsal artık ceset halini

¹⁰¹⁷ Baudrillard, *Şeytana Satılan Ruh Ya da Kötülüğün Egemenliği*, 89.

¹⁰¹⁸ Baudrillard, *Anahtar Sözcükler*, 121.

¹⁰¹⁹ Baudrillard, *Çaresiz Stratejiler*, 71.

¹⁰²⁰ Baudrillard, *Çaresiz Stratejiler*, 72.

almakta ve giderek çürümektedir.¹⁰²¹ Her ne kadar çürümenin önüne geçebilmek için mumyalanmaya çalışılsa da toplumsal; maalesef çürüme ileri safhalarda yer aldığı için mumyalamanın faydası olmamaktadır.

Göstergelerin hem biçimsel hem de anlamsal olarak bozulduğu, haberlerin ahlak dışı sonuçlara yol açtığı, iletişim araçlarının muğlak hale geldiği sistemler her şeyi iletişimsel boyuta indirgemeye çalışmaktadır. Bu düzen sadece iletişim muhabbetine olanak sağlamaktadır. İnsanlar gösterge ve sözde yanıtlamaların olduğu bir sürece boyun eğmekte ve bu sistemde gerçeklik haberlerle anlam değişikliğine uğratarak gönderime tabii kılınmaktadır.

Baudrillard, sözsüz iletişimin alt başlıkları olan mekanın dili, renklerin dili, ortamın dili, jest ve mimikler gibi konularda nesnelere sistemini temele alarak söylemler üretmiştir. Geleneksel dönemde insanlar ve nesnelere arasında daha belirgin ve öznel bir iletişimin var olduğunu dile getiren Düşünür modern dönemle ilişki ve iletişimin de iç tepkisellikten uzaklaştığını düşünmektedir.

“Eskiden evlerin içi şiirsel bir söyleve benzer, belli anlamlara sahip nesnelere kendi aralarında konuşurken; günümüzde nesnelere artık konuşmak yerine iletişim kurduklarına tanık olunmaktadır, zira bu nesnelere hiçbirisi özgün bir kişiliğe sahip değildir. Bunlar ancak koda özgü basit unsurların bir araya getirilmesi ve aralarında belirli ilişkiler kurulmasıyla uyumlu bir görünüme sahip olabilmektedir.”¹⁰²²

Modern insanın nesnelere olan iletişimini hastalık derecesinde gören Düşünür’e göre modern insan, mesajların mutlaka dolanması saplantısı olan, zihinsel özürlü bir hastalık hastası, siberetik tutkunu bir varlıktır.¹⁰²³ Buna sebep olarak nesne saplantısının oluşturduğu psikolojik ve sosyolojik çöküntüleri gösterebiliriz. Nesnelere sistemi sürekli tüketimi egemen kılmaya çalışıldığında işin salt üretim-tüketim boyutuyla ilgilenmekte işin ileri boyutlarda nasıl sorunlar oluşturabileceğini göz ardı etmektedir. Nasıl söylesem teknoloji ile iletişim dünyasından koparılan insan, bireylerle kurması gereken ilişkileri nesnelere yaşamaya çalışmakta; belirli bir süreden sonra ciddi psikosomatik rahatsızlıklar ortaya çıkabilmektedir.

¹⁰²¹ Baudrillard, *Çaresiz Stratejiler*, 73.

¹⁰²² Baudrillard, *Nesnelere Sistemi*, 32-33.

¹⁰²³ Baudrillard, *Nesnelere Sistemi*, 38.

Nesne denildiği zaman artık belli bir biçim, renk, malzeme, işlev, estetik ve söylevden oluşan varlık akla gelmemelidir.¹⁰²⁴ Bunun aksine hiçbir anlam taşımayan kaybolması beklenen bir görünüm tasavvur edilmelidir. Nesnelerin anlamdan bağımsız halleri, gelip geçicilikleri, akıl yürütme biçimlerinden bağımsız olmaları insanlarla nesnelere arasında karmaşık ilişkilere olanak sağlayan bir iletişim biçimini ortaya çıkarmıştır. Nesnelere bu ilişkiler dünyasına hem çeki düzen veren aynı anda anlam kaybını sağlayan, fark edilmesi hemen hemen olanaksız halde bulunan, bilinen analizlerin çok uzağında anlaşılabilirliği hedefleyen bir konumdadır.

“Günümüzde gösterge-nesne ve tüketim nesnesi bolluğuna bakarak toplumsal değeri belirleyen şeyin kendini tüm yaşam alanlarına dayatan belirsiz bir kod olduğu, toplumsal değiş-tokuş mantığının sadece yalnız göstergelere boyun eğdiği söylenebilir.”¹⁰²⁵

Nesneler sisteminin sergilendiği en önemli kültürel göstergeler ortamlardır. Ortamların anlamsal tezatlarını meydana getiren cam malzemeler yakınlık ve yabancılaşma, mahremiyet ve teşhir etme, iletişim ve iletişimsizlik gibi özelliklere sahiptir. Cam kendisine göre öte tarafta gözükken cisimleri gösteren aynı zamanda dokunulmasına engel koyan bir özelliğe sahiptir. Cam hem her şeyle iletişim kurulmasını sağlayan hem de bu iletişimi engelleyen bir malzemedir. Bir vitrine bakıldığında hem bir masal dünyası görülmekte hem de mahrumiyet duygusu hissedilmektedir. Zaten reklam stratejisi de bu duygu üzerine kurulmaktadır.¹⁰²⁶

Modern sistemde koleksiyonla uğraşan bireylerin toplumdan kopuk olduklarını kabul etmek gereklidir. Çünkü koleksiyoncu, toplumsal söylevlerin ötesinde kuralları kendisinin koyduğu, kendi söylevlerini oluşturan psikolojik bir varlıktır. Ve bu söylevler asla toplumsala işaret etmemektedir. Toplumsal gerçekliğin ötesine geçebileceği düşüncesiyle koleksiyoncu kendine ait ruh yetisi ve dil yetisine sahip olmuştur.

“Nesneleri bir araya getirme yöntemiyle oluşturulmaya çalışılan bir koleksiyon her zaman için yalnızlığın damgasını taşır zira yalnızlık demek

¹⁰²⁴ Baudrillard, *Gösterge Ekonomi Politikası Hakkında Bir Eleştiri Üzerine*, 56.

¹⁰²⁵ Baudrillard, *Gösterge Ekonomi Politikası Hakkında Bir Eleştiri Üzerine*, 59.

¹⁰²⁶ Baudrillard, *Nesneler Sistemi*, 52.

iletişim kuramamak, iletişim kuramamaksa yalnızlık demektir. Oysa asıl sorun bu değil, nesnelerin var olan dışında bir dilyetisi oluşturup oluşturamayacaklarıdır. Bir başka deyişle insanlar nesnelere aracılığıyla kendinden başka birisine bir şeyler söyleyebilir mi? ”¹⁰²⁷

Koleksiyonculuğu biriktirme uğraşından ayıran şey kültürel karmaşıklığı ve asla tamamlanamayacak olan eksik parçalarının var olmasıdır.¹⁰²⁸ Eksik olan bu parçalar asla tamamlanamayacaktır. Koleksiyon tutkusunun insanlarda oluşturduğu tatmin/özgünlük duygusunu bu eksiklik bağlamında değerlendirmemiz gerekmektedir. Çünkü tatmin duygusunun zevk seviyesi belirli bir noktaya ulaştıktan sonra soğurulmakta ve belirli bir müddet o seviyede kalmaktadır. Ancak koleksiyon tutkusunun tatmin seviyesi bir bütüne ait; bir araya getirilmesi olanaksız şeylerin peşinden sürekli koşulması ve zevk seviyesinin sürekli parça ve tekrarlarla sürdürülmesi anlamına gelmektedir.¹⁰²⁹ Böylesi bir uğraşı kendisine meslek olarak seçen insanların diğer insanlarla gerçek anlamda iletişim kurabildiklerini söyleyebilmek çok güçtür.

Nesnelerin (özelde eşyaların) konumlandırılma şekli bilinen bir zamanın hem aile içi hem de toplumsal iletişim biçimlerini neredeyse olduğu gibi göstermektedir. Geleneksel anlamda eşya düzenleme biçimi ev sahibinin toplumsal anlamdaki konumunu ifade eder görünümüdür. Simgesel varlığı ifade edebilmek için kullanılan ve belirli bir konumlandırmaya göre yerleştirilen eşyalar yaşanılan yere can ve ruh katmaktaydı. Dolayısıyla nesnelerin geleneksel dönemde simgesel bir anlama sahip oldukları söylenebilir. Nesnelere ve insanlar birbirlerine yakın bağlarla bağlanmış olup bu değerler paradigmasında nesnelere kendilerine yüklenen duygusal değer sayesinde evde yaşayan bir kişilik gibi algılanmaktaydı.¹⁰³⁰ Ancak modern sistem reklamlar sayesinde her şeyi kendi istediği şekilde nesnelleştirme yoluna gitmiş ve sistemin istediği anlamıyla ortam, dekorasyon, renk, malzeme gibi özellikler yüzünden simgesel anlam ve iletişim allak bullak olmuştur. Geleneksel anlamdaki nesnelere her zaman için iletişimsel bir ortamın oluşmasına katkı sağlarken; modern sistem bu iletişimin yok olmasına yol açmıştır.

¹⁰²⁷ Baudrillard, *Nesneler Sistemi*, 132.

¹⁰²⁸ Baudrillard, *Nesneler Sistemi*, 131.

¹⁰²⁹ Baudrillard, *Nesneler Sistemi*, 131.

¹⁰³⁰ Baudrillard, *Nesneler Sistemi*, 22.

Modern dönemde nesnelerin ve eşyaların simgesel anlamları ortadan kalkmaya başlamış ve nesnelere daha çok işlevsel anlamları ile toplumsal yaşama etki eder pozisyona geçmiştir. İşlevsel olduğu iddia edilen nesne iletişime kapalı bir nesne; olsa olsa yan anlamlar üretme peşinde olan soyutlanmış nesnelere dünyasında bir göstergedir. Günümüz modern dünyasında artık doğal düzene ait hiçbir şey kalmamıştır. Bu düzen biçimi bilindik anlamının ortadan kalktığı, insan ve evin içindeki diyalektik ilişkinin artık olmadığı, iletişimin farklı boyutlara sürüklendiği ve öznellikten uzak herkes için aynılığın ortaya çıktığı bir sistemi işaret etmektedir.¹⁰³¹ Nesnelerin ahlaki müeyyide işlevleri ortadan kalkmıştır. İnsanlar ve nesnelere arasındaki geleneksel anlamdaki iletişim ortadan yok olup gitmiştir. Nesnelere kişinin toplumsal konumunu belirleyen aracılık konumunu terk etmiştir. Nesnelere sisteminin modellere dönüşmüş olması ve geleneksel anlamda yaşanan mekana huzur veren işlevinin sona ermesi aynı zamanda sanatı da sona erdirmiştir. Nesnelere geleneksel dönemde sahip oldukları tözü, canlılığı ve iletişim değerini kaybettiği gibi, insanın kişiliğinin ve uzamının bir parçası olmayı da bırakmıştır. Çünkü günümüzde artık insanlar değil mekan, insan ve nesnelere istediği şekilde düzenlemekte; aralarındaki tüm ilişki ve değerlerin konumunu belirlemektedir.¹⁰³²

Günümüzde nesnelere sistemine ait model ve stilleri mütemadiyen yaymakla görevlendirilmiş haber ve iletişim araçlarının bolluğuyla karşılaşmaktayız. Kitle iletişim araçları, modern dönemdeki nesnelere sisteminin psikolojik dolanım düzenini en üst seviyeye çıkarma gayreti içerisine girmiştir.¹⁰³³ Nesne mantığında kitle iletişim araçları model ve serileri kapsayan psiko-sosyolojik süreçte nesnelere birinci işlev düzeylerine değil, ikinci işlev düzeylerine yani kişiselleştirme işlevine katkı sağlamaktadır. Daha öz bir ifade tarzıyla kitle iletişim araçları kişiselleştirme mantığına uygun bireysel arzuların yer aldığı bir kültürel sistemin oluşmasına yardımcı olmaktadır.¹⁰³⁴

Arabaların değişik bölümleri kendi içinde iletişim kuruyor. İnsanların kendi aralarında iletişim kurmaları normalken insanların arabalar ile arabaların da insanlarla iletişim kurmasını nasıl açıklayabiliriz? Maalesef iletişimi başlatan artık her zaman biz değiliz. Kimse ile iletişim kuramazsa insan kendisi ile konuşuyor. Hani ıssız adada

¹⁰³¹ Baudrillard, *Nesneler Sistemi*, 36.

¹⁰³² Baudrillard, *Nesneler Sistemi*, 28.

¹⁰³³ Baudrillard, *Nesneler Sistemi*, 171.

¹⁰³⁴ Baudrillard, *Nesneler Sistemi*, 173.

kavga etmek için bahane arayan maymun grupları gibi insanlar da var olmak için iletişim kuruyor. İnsanlar önce hızlı araba imal etmeyle övündükten sonra şimdilerde iletişim kurabilen arabaları icat etmenin gururunu yaşıyor. Tanrı kendi imajından insanı yarattıktan sonra insanlar da kendi imajlarından arabayı imal etti ve böylece insanlar kendilerini inançsal yörüngenin içerisinde tutuyor. Akıllı telefon sayesinde evimizle, arabamızla vs. iletişim halindeyiz. İletişim bizi etrafımızdaki nesnelere bütünleştiriyor.¹⁰³⁵ Bir çeşit coşku ve sahte mutluluklar dünyasında yaşıyoruz. Mutluluğu nesnelere ve iletişim araçlarında aramak beyhude bir çaba olsa gerek.

Geleneksel simge-nesne(el aletleri, mobilyalar, ev, dekor vs.) gerçek bir ilişki ya da gerçekten yaşanmış bir durumun tözünü barındırmaktadır. İnsanlarla duygusal bağlar kurabilen bu nesnelere ahlaki anlamları vardır ve simge-nesnelere ile insanlar arasında tüketimden uzak zihinsel ve duygusal bir ilişki yaşanmaktadır.¹⁰³⁶ Simgesel değerleri ortadan kalkan ve tüketilebilen her şey/her nesne göstergelere dönüşerek anlamsal değerlerini kaybetmekte ve nesnelere iletişim değeri yok olup gitmektedir.

İktidarların sivil toplum kuruluşlarına karşı göstermiş olduğu hoşgörünün aynısını sivil toplum kuruluşlarının da iktidara göstermiş olduğunu söyleyebiliriz. Hem iktidar hem de sivil toplum kuruluşları sorumlulukların devredilmesini ve egemenlik sürecini iletişim araçları ve haber bültenlerinde tartışıyor. Siyaset evreninin iki farklı kutbu olarak beliren iktidar ve sivil toplum kuruluşları ekranlarda danişıklı dövüş hatırına sahip oldukları güçten kurtulabilmek için muazzam bir çaba gösteriyor.¹⁰³⁷

“Biz paranızla ilgileniyoruz” sloganı sadece kapitalist sistemin insanları hangi boyutta ele aldığıyla değil, aynı zamanda hakikatin bizatihi kötülüğün tarafından dile getirilmesi yönüyle önemlidir. Burada hakikati ortaya çıkaran şey kötülüğün özgürleşmiş durumudur. Aynı mantığın kitle iletişim araçlarından da dile getirildiğini görebiliyoruz. Bir kamu televizyonun genel müdürü şöyle demiştir:

“Gerçekçi olalım, TF1 kanalında çalışmak Coca Cola'nın satışlarına yardımcı olmaktır... Ticari bir mesajın algılanabilmesi için televizyon izleyicisinin beyninin uygun konumda bulunması gerekir. Yaptığımız programların amacı izleyiciyi eğlendirmek, rahatlatmak, yani verilen iki

¹⁰³⁵ Baudrillard, “The Ecstasy of Communication”, 127-128.

¹⁰³⁶ Baudrillard, *Nesneler Sistemi* s. 241.

¹⁰³⁷ Baudrillard, *Anahtar Sözcükler* s.78.

mesaj arasında onu bu konuma getirmiştir. Biz Coca Cola'ya ona zaman ayıracak uygun insan beyni satıyoruz... Bundan daha zor bir iş olamaz.¹⁰³⁸

Buradaki asıl sorun hakikatin kötülükle var olan ilişkisidir. Bu durumda iletişim araçlarını hazırlayan mantık sunduğu her şeyde iyilik ilkelerinin egemenliğini göstermeye çalışırken böylesi bir açıklama iyiliğe kısa devre yaptırmıştır. Kapitalist mantık burada bütün yönleriyle ifşa olmuştur yani kötülüğün iyilik mekanizmalarıyla ortaya çıkartılması beklenirken kötülük bizatihi kötülüğün kendisi tarafından dile getirilmiştir. Yani *“Biz paranızla ilgileniyoruz”* reklamı sermayenin iğrenç halini çok güzel bir şekilde özetlemesi açısından önemlidir. Bu tür banka reklamı ve diğer bankacılık anlayışları çok uzun zaman önce ifşa edilmelerine rağmen bu reklamı bir skandal ve bir olay şekline dönüştüren şey formülün bizatihi bir bankacı tarafından, hakikatin doğrudan kötülüğün ağzından çıkmasıdır.¹⁰³⁹ Televizyon kanalı genel müdürü insanların ellerinde bulunan en önemli gücü yani ifşa gücünü ellerinden almıştır. Olayları skandal kılan şey bu açıklamalardır. Bu genel müdür kötülüğü iyilikten yola çıkarak değil, kötülüğü kötülükten yola çıkarak ortaya çıkarmıştır. Bu söylem en doğru söylem olmasına rağmen sistem kesinlikle bu söylemi kabul etmemektedir.

Kavram, bağlam ve içerikle mücadele edebilmesini bilmelidir. Bir kuram ortaya çıkardığı bütün işlevsel ve olumlu şeylerin haricinde farklı şeyler hissettirebilmeli, olumsuzlamaları yüceltebilmelidir. Bu yönüyle kavram antagonisttir. Medya veya iletişim araçları tarafından aşırı biçimde belirlenmiş olan şeylerin haricinde kavram bakış açısı değişikliği zorunluluğuyla olmayı hissettirebilmelidir.¹⁰⁴⁰

Baudrillard her zaman sağır olmayı kör olmaya tercih edeceğini ve görmenin kendisi için çok daha önemli olduğunu söylemektedir.¹⁰⁴¹ Ona göre görüntü ile metin; yazı ve görsel bir şey arasında ilişki söz konusu değildir. Her ne kadar aralarında yakınlık olsa bile bu ilişki olduğunu anlamına gelmez; böyle bir ilişki meydana gelmişse de bu rastgele oluşmuş bir ilişki biçimidir. Görüntü ve metin kendi tekillikleri bağlamında ele alınmalıdır. Aynı şey her iki tarafın ilgi alanına girebilir, ikisi de aynı

¹⁰³⁸ Baudrillard, *Karnaval ve Yamyam*, 40.

¹⁰³⁹ Baudrillard, *Can Çekişen Küresel Güç*, 52.

¹⁰⁴⁰ Baudrillard, *Tekil Nesnelere Mimarlık Felsefe*, 27.

¹⁰⁴¹ Baudrillard, *Tekil Nesnelere Mimarlık Felsefe*, 46.

konuyu değerlendirmeye alabilir. Burada dikkat edilmesi gereken husus asla bir ilişim mantığıyla konulara bakılmamasıdır.

Özgün madde niteliği taşımayan bütün malzemelerin sesin, iletişimin ve benzeri her şeyin mutasyona girdiğini görebiliyoruz.¹⁰⁴² Sistem varlığını sürdürebilmek için değer yerine tasfiye edilmiş değeri, temsil yerine tasfiye edilmiş temsili, gerçeklik yerine tasfiye edilmiş gerçekliği dolaşıma sokmaktadır. Bu tasfiyelerle hayatın bütün alanlarındaki kısıtlamalar kaldırıldı. Artık sondajlamalar, ağlar, soru yanıtlar ve benzeri motivasyon yöntemleriyle temsil edilmeye alakalı kısıtlamalara; haber, iletişim araçları ve sanal gerçeklikler aracılığıyla gerçeklikle alakalı kısıtlamalara son verilmiştir.¹⁰⁴³

Modern yaşamın her safhasında insanların hem kendi aralarında hem de insanlarla geleneksel anlamdaki nesnelere arasında düzenli şekilde tüketip giden ilişkilere şahit olmaktayız. Bu ilişkiyi yok eden belli başlı nesnelere olarak: mutfak malzemelerini, otomobilleri (ulaşım araçlarını), gadgetleri, ısıtmayı, aydınlatmayı, bilgilendirme/haber, iletişim araçlarını ve ulaşım sistemlerini sayabiliriz.¹⁰⁴⁴ Nesnelere sisteminin temelinde üretim hızına tüketimle ayak uydurabilme mantığı vardır. İnsanların modern nesnelere ilişkisi klasik anlamdaki ihtiyaç kavramından çok farklı; sistemin oluşturduğu ikincil anlamlar sayesinde oluşmaktadır. Sistem her şeyi tükettirebilmek ve devamlılığını sürdürebilmek için bütün yolları meşru görmektedir. Nesnelere sistemin yaygınlaştırılabilmesi için haber ve iletişim araçları en uygun metotlar olarak sisteme hizmet etmeye devam ediyor.

Teknoloji ve bilinçaltı sistemi sorgulamasında ön planda tutulması gereken ana tema, bütün bir toplumun düzen halini almış bir yeniden üretim sistemi tarafından yani nesnelere sistemi aracılığıyla düzenli olarak sömürülmesidir.¹⁰⁴⁵ Kitle iletişim araçları bu sömürünün devam edebilmesi için sistem tarafından her şekilde kullanılmaktadır. Nesnelere sürekli olarak tükettirilmesi sistem açısından hayati önem taşımaktadır. Dolayısıyla tüketimi temele alan her görüş meşru sayılmakta ve tüketimin devamlılığı için bütün yöntemler kullanılmaktadır. Sorun ve tatmin endeksli çalışan sistem sürekli ihtiyaçlar oluşturmakta, nesnelere tüketimiyle bu sorunlara geçici çözümler

¹⁰⁴² Baudrillard, *Tekil Nesnelere Mimarlık Felsefe*, 72.

¹⁰⁴³ Baudrillard, *Tekil Nesnelere Mimarlık Felsefe*, 23.

¹⁰⁴⁴ Baudrillard, *Nesnelere Sistemi*, 61.

¹⁰⁴⁵ Baudrillard, *Nesnelere Sistemi*, 160.

sunmaktadır. Haber ve iletişim araçları bu devri daimin mütemadiyen sürmesi için hayati öneme sahiptirler.

Henüz üretilmemiş nesnelerin tüketirilmesini planlayan sistem, amacını hem ekonomik hem de psiko-sosyal süreçlerde sürdürmekte bu planı da kültürel bir anlayışla sunmaktadır. Eskiden nesnelerin insanların yaşam sistemlerine uyumlanması artık insanların nesnelerin yaşam sistemlerine uyumlanması şekline dönüşmüştür. Miras, sabit gelir, sabit sermaye ve son kuşak anlayışı üzerine konumlandırılan birikim ahlakı günümüzde değişmiştir. Bu anlayışta tüketim birikimden önce gelmekte, gereksiz riskler kabul görmekte; yatırımın etik olan tarafı saf dışı bırakılmakta; daha doğru bir ifadeyle sistem önce satın alma sonra da çalışarak ödeme ahlakına dönüşmektedir.¹⁰⁴⁶ Böylesi bir sistemde insanlar iletişim araçları sayesinde tüketim metotlarını öğrenmekte; üretim sisteminin işlemesine yardımcı olmaktadır.

“ .... Tüketimin; sistemli, insanların hem nesnelere hem de kendi aralarında kurdukları ilişkinin ötesine geçebilen tarih, iletişim ve kültürün tüm alanlarını kapsayan total bir zihinsel uygulama şeklinde tanımlanmasını gerektirmektedir. Tüketimin kültürel bir zorunluluk olması gerektiği açıkça görülmekle birlikte, lüks kitap ya da yemek odasındaki krom nesnelere yalnızca zihinsel düzeyde tüketilmektedir¹⁰⁴⁷. ”

Kitle iletişimde tüketim toplumunu belirleyen şey adliye haberciliğinin evrenselliği ve vazgeçilmezliğidir.¹⁰⁴⁸ Haberlerin sürekli güncelliklerini koruması ve her şeyin dramatik göstergeler biçimiyle sunulması gerekmektedir. Kitle iletişimin bizlere sunduğu şiddette baş döndürücü bir ambiyans vardır. İnsanlar şiddete tanık olmak arzusuyla hareket ederken sistemin ekmeğine yağ sürmektedir. Gündeliğin dinginliğini yüceltmek amacıyla şiddetin sürekli tüketilmesi; şiddetin göstergelere dönüşmesi ve böylelikle şiddete yan anlamlar yüklenmesi gerekmektedir. Kitle iletişim araçları ahlaki normları şiddet üzerine kurarak kültürel bir değer yargısı oluşturmaktadır. Dahası bu değer yargıları hazzın şiddetle bütünleşmesini beraberinde getirmektedir. Çok gençlerin ve çok yaşlıların yüceltilmesi soylu ve bilindik kişilerin evlilik ve cenaze törenleri,

¹⁰⁴⁶ Baudrillard, *Nesneler Sistemi*, 197.

¹⁰⁴⁷ Baudrillard, *Nesneler Sistemi*, 244-245.

¹⁰⁴⁸ Baudrillard, *Tüketim Toplumu*, 25.

beden ve cinselliğe övgü söylemleri kitle iletişiminde bireysel göstergelerin yüceltilmesini göstermektedir.

Tüketim, haber, kitle iletişimi, bolluk, kültür, eşitlik, hak, teknoloji, özgürlük gibi söylemler yeni üretici güç olan sistemin kendisi tarafından kasıtlı olarak daha büyük bir zaferi gerçekleştirmek için örgütlendirilmiş ve soyut yasalar haline getirilmiştir.¹⁰⁴⁹ Bu yeni söylem ve yasalar tüketimi sömürü ve savaşın yerine konumlandırmak için planlanmıştır. O halde kitle iletişimi sistemin güncel ve en etkili silahlarından biri olarak görebiliriz. Kitle iletişimi bilgiyi, gerçeği ve değeri dışlamaktadır. Simgesel anlamda belirginliği olan süreçlerin devreye girmesi tüketim anlayışını tehlikeye sokacaktır. Dolayısıyla kitle iletişimini hazırlayanlar tüketim toplumuna katılanları bir litürji ile anlam ve içeriği boşaltılmış bir göstergeler dünyasına ritüelvari bir davranış tarzına yönlendirmektedir. En küçük ortak paydada nesne ve insanı buluşturabilmek kültürel bir tasa halini almıştır. Öyleyse herkesin tüketim kültüründen nasiplenmesi gerekiyor. Amaç herkesi bu sisteme dahil kılmaktır. Medya hem bu kültürün yayılmasında hem de sistemin kültürel devamlılığında başat konumda yer almaktadır.

Düşünür'e göre değer olarak yerel kültür ile kitle iletişimselleşmiş kültürü karıştırmamak ve onları birbirinin karşısına koymamak gerekiyor. Çünkü yerel kültür her ne kadar karmaşık yapıda olsa bile değere ilişkin vasıfları taşımaktadır. İletişimselleşmiş kültür ise daha çok uyarım/tepki, soru/ yanıt terimleriyle ayrımlaştırılabilen öğelerin bileşimidir.¹⁰⁵⁰ Satın almayı bu anlamda iletişimselleşmiş kültür çerçevesinde değerlendirmeye almalıyız. Çünkü satın alma ihtiyaca binaen yapılan bir eylemden ziyade kitle iletişim araçlarıyla oluşturulan bir soru sorma şekline verilen cevaptır. Reklamlar sayesinde sizlere ihtiyaçlar üzerinden soru mantığına benzer iletişimsel kodlar oluşturulmakta birey de satın alarak/tüketerek bu soruya cevap vermektedir.

Kültürün üretilmiş nesnelere biçimiyle yayılması kitle iletişim araçlarıyla gerçekleşmektedir. Kültür haline gelen nesne gösterge değer kazanarak kullanım ve değişim değerinin ötesinde farklı bir anlam kazanmaktadır. Kültürel içerik kazanan nesne, alet olarak değil konfor ve prestij öğesi olarak tüketim nesnesine dönüşmekte,

¹⁰⁴⁹ Baudrillard, *Tüketim Toplumu*, 57.

¹⁰⁵⁰ Baudrillard, *Tüketim Toplumu*, 118-119.

denilebilirse ikincil işlev ve yan anlam olarak değerlendirilmektedir.¹⁰⁵¹ Kültürel nesnenin psikolojik anlamı ikincil anlamlarda gerçekleşmektedir. Kitle iletişim araçları kültürel nesnelerin soyutsal anlamlarını yaymakla görevlidir. Kültür simgesel değerinden kopartılmıştır. Bundan böyle kültür iletişimsel, araçsal ve kodsall anlamlarla sisteme hizmet etmek için vardır.

Teknolojik kitle iletişim sürecinin buyrukçu bir yapısı mevcuttur. İletilerin tüketilmesi, kesilmesi, gösterge haline dönüşmesi, dünyaya dair gerçeklerin saklanması, yer değiştirilmesi, haberin meta olarak değer kazanması, içeriğin gösterge olarak yüceltilmesinde koşullandırmayı ve buyrukçu yapıyı görebiliyoruz.¹⁰⁵² İletişim araçlarının karşılıklı olarak birbirinin içeriği haline gelmesi aslında tüketim anlayışının bütünsel mesajıdır. Her kitle iletişim aracı sistemin devamlılığı için canla başla mücadele etmelidir.

Bolluğun fazlalaşması yani giderek daha fazla malın üretilmesi ve bunlara sahip olmanın karşılığı ciddi anlamda artış gösteren zararlardır ki bunlar, endüstriyel ve teknolojik ilerlemenin ve tüketimin kendi mantığının sonuçlarıdır.¹⁰⁵³ Örneğin çevrenin, havanın, suyun kirlenmesi, doğal alanların tahrip edilmesi, yeni alanların ortaya çıkarılması için doğal alanların yok edilmesi, trafik gibi problemler hem psikolojik hem de sosyolojik anlamda insanlığın zarar görmesine neden olmaktadır. Meydana gelen bu zararlar sistemin istediği biçimde iletişim araçlarıyla gösterimden uzak tutulmakta; zoraki gösterimlerde ise asıl anlamdan sapmaların olması hedeflenmektedir.

Tüketim mantığında göstergelerin alışı ve düzenlenmesi ve toplumsal kabulün sisteme hizmet etmesi anlayışı mevcuttur. Bu düzenleme ve anlayış oluşturulurken sistem hem bir ahlak, hem ideolojik değerler sistemi hem de bir iletişim sistemi ve buna bağlı olarak kodlamalar oluşturmaktadır.¹⁰⁵⁴ Tüketim sistemi ihtiyaca ve hazzla değil, bir göstergeler (nesnel/göstergeler) ve farklar koduna yaslanmaktadır.¹⁰⁵⁵ Sistem bu anlayışını oluştururken anlamlandırma düzenleri oluşturarak kendi mantığında yer alan iletişim türünü güvence altına almanın hesaplarını yapmaktadır.

¹⁰⁵¹ Baudrillard, *Tüketim Toplumu*, 122.

¹⁰⁵² Baudrillard, *Tüketim Toplumu*, 141.

¹⁰⁵³ Baudrillard, *Tüketim Toplumu*, 34.

¹⁰⁵⁴ Baudrillard, *Tüketim Toplumu*, 83.

¹⁰⁵⁵ Baudrillard, *Tüketim Toplumu*, 84.

“Aslında radyo yayınlarındaki oyun dinsel ayin ya da ilkel toplumlarda kurban etme gibi bir törendir. Ancak törensel paylaşım artık et ve kan anlamına gelen ekmek ve şarapla değil, kitle iletişim araçlarıyla(sadece iletiler değil aynı zamanda yayın aygıtı, yayın ağı, yayın istasyonu, radyo alıcıları ve tabii ki yapımcılar ve dinleyiciler) yapılır. ... Artık paylaşım simgesel bir araçla değil, teknik anlamda yapılan bir araçla olur. İşte bu anlamda paylaşılan iletişimdir.”¹⁰⁵⁶

Radyo haberleri potpuri değildir. Radyo haberlerinin sistematik alması bir tüketim şeması olan benzersiz bir algılama düzeyinin şemasını dayatmaktadır.¹⁰⁵⁷ Gösterge düzeyinde her şeyin eşdeğer olduğu mantığı gerçekliğin gerçekliğini de tartışmaya açmaktadır. Bu anlamda yanılısma devre dışı bırakıldığı için herkesin kabul ettiği kitle iletişimsel gerçekliklerin kabul görmesi arzulanmaktadır. Kitle iletişim araçları teknik yapıları sayesinde birbiri ardı sıra gelen, çelişkili olmayan iletileri gösterge düzeyinde sunmakta ve böylelikle içerikten ziyade göstergeler anlam kazanmaktadır.¹⁰⁵⁸

Nesnelerin sözdizimsel yapıları ve konuşma biçimleri toplumsal bir amaç ve toplumsal bir mantığa sahip olduklarını göstermektedir. Bu amaç ve mantığa uygun yapıları ile aslında söylemek istedikleri şey; teknik özellikleri ve yapıları değil, toplumsal talep-elde olanla yetinme, toplumsal hareketlilik-atalet, kültürsüzleştirme-kültüre sahip çıkma, toplumsal kategorilere bölünme-sınıfsızlandırma gibi zıtlıklar ile hem sistemde yer edinme hem de kurulu sisteme başkaldırma gibi anlaşılması zor bir mantığı uygulanabilir hale getirmedir.¹⁰⁵⁹ Bu zıtlık mantığını sürekli aktif halde tutarken sistemin kullandığı en uygulanabilir araçlar kitle iletişim araçlarıdır.

Ampirist bakış açısına göre nesnel gereksinimler tarafından belirlenmekte ve insanoğlunun dünya/çevreyle kurduğu iletişim nesnelere anlam katmaktadır.¹⁰⁶⁰ Halbuki bu yaklaşım yanlıştır. Daha doğru bir ifade tarzıyla nesnelere ilk zamanlarda gereksinimler tarafından belirlendiği yaklaşımı doğrudur ama nesnelere daha sonra toplumsal anlamda gösterge değeri kazanarak faydacı anlayıştan münezzeh

¹⁰⁵⁶ Baudrillard, *Tüketim Toplumu*, 117.

¹⁰⁵⁷ Baudrillard, *Tüketim Toplumu*, 140.

¹⁰⁵⁸ Baudrillard, *Tüketim Toplumu*, 140.

¹⁰⁵⁹ Baudrillard, *Gösterge Ekonomi Politikası Hakkında Bir Eleştiri Üzerine*, 15.

¹⁰⁶⁰ Baudrillard, *Gösterge Ekonomi Politikası Hakkında Bir Eleştiri Üzerine*, 1.

göstergeleşmiş değiş/tokuş (mübadele) değerine dönüşmüştür. Yani gereksinimler artık nesnelere tarafından belirlenmektedir.

İletişim araçlarının gündemlerinde bedensel özgürleşme ve güzellik saplantısı eksik olmamaktadır.¹⁰⁶¹ Gerçek değerini kaybederek gösterge/değere dönüşen beden ile antropolojik anlamını kaybeden güzellik, sistem tarafından zapturapt altına alınmış; tüketim mantığının sürdürülebilir kılınması için iletişim araçları aracılığıyla dolaşıma sokulmuştur. Aynı bağlamda kitle iletişim araçları tarafından üretilen modellerin dışına çıkılması sistem tarafından yasaklanmıştır.¹⁰⁶² Modeller iletişim araçları marifetiyle dolaşıma sokulmadan önce sistem; göstergeler, yan anlamlar, soyutlamalar, çok anlamlılık, değerin kültüre entegrasyonu gibi paradigmaları hesaplayarak kendine ait bir işlevsellik mantığı oluşturmuştur. Bu mantığa uygun hale getirilmeyen modeller iletişim araçları tarafından gösterilmemekte; sistemin olurunun oluşması beklenmektedir.

Tüketim sisteminde diğer nesnelere nazaran çok daha güzel, çok daha alımlı, çok daha değerli ve mükemmel bir nesne var ki, bu nesne bütün tüketim nesnelere ait yan anlamların tamamından daha fazla yan anlama sahiptir: Bu nesne insan bedenidir.¹⁰⁶³ Fiziksel ve cinsel özgürleştirmeler mantığıyla tüketim sisteminin merkezine oturtulan insan bedeni yeniden keşfedilmek üzere düzene teslim edilmiştir. Özellikle kadın vücudun referans alan sistem reklam, moda ve iletişim araçlarında sağlık, beslenme, bakım, gençlik, zarafet, diyet, güzellik gibi söylemleri toplumsal yaşama kabul ettirmesini başarmıştır. İnsanlığın kurtuluşu insan vücudunun dönüştürülmesine indirgenmiştir. İnsanların sağlam ve işlevsel vücutlarının olmasının hiçbir kıymeti harbiyesi yoktur, göstergesel hale gelmeyen vücut sıfır değerinde yani hükümsüzdür.

Baudrillard'ın transestetik ve bütünsel bir gerçekliği yaşadığımızı dair görüşünden hemen sonra, kendi kendini ifade eden bir işaret haline gelen postfeminizmin medya kültürü sınırları içerisinde nasıl kullanıldığı merakı gündeme gelmiştir. Öncelikle şunu belirlemekte fayda var ki postfeminizm kitle iletişim araçlarının yeniden üretim alanında görülür ve dolayısıyla toplumun diğer kısımları üzerindeki etkisi açıkça anlaşılmaktadır. Televizyon programları, film, dergi, reklam ve web siteleri, özellikle de kadın tüketiciye yönelik metinler, aynı anda kadınların güçlenmesini savunurken eş zamanlı olarak baskı

¹⁰⁶¹ Baudrillard, *Gösterge Ekonomi Politiği Hakkında Bir Eleştiri Üzerine*, 102.

¹⁰⁶² Baudrillard, *Gösterge Ekonomi Politiği Hakkında Bir Eleştiri Üzerine*, 105.

¹⁰⁶³ Baudrillard, *Metinler ve Söyleşiler*, 116.

ve özgür olamama durumuna yönelik paradoks ve kaymaları da gösterimde tutmaktadır.¹⁰⁶⁴ Medya postfeministliği kişiselleştirme, özgünlük, seçim, cinsellik, beden gibi söylemlerle özünde emtia tüketiminin cinsiyetçi yeniden üretiminin modelleme alanına dahil etmektedir. Kendini yenileme hakkı, kendi kendini tayin etme özgürlüğü, makyaj paradigması ve benzeri hukuk tanıdığı iddia edilen şeyler özünde kadınların güçlü kılındığı yanılsamasıdır. Baudrillard bu durumu köleleştirilen bayanların hak ve özgürlük kılıfına sokulması olarak açıklamaktadır. Bütünsel gerçekliğin içerisinde yanılsamaya olanak sağlamayan kadınsı ideal güzellik formatları iletişim araçları tarafından her daim gösterimde tutulmaktadır.

Tüketim mantığının egemen kılındığı bütün her yerde cinsel patlamaların ve erotizm yükselişlerin olduğunu görebilmekteyiz. Cinsellik hemen hemen bütün haber ve iletişim sistemlerinin vazgeçilmezi halini almıştır; kitle iletişim alanını bütün anlamlarda belirleyen şey cinsellik olmuştur.¹⁰⁶⁵ İnsanlara gösterilen veya işittirilen her şeyde doğrudan veya dolaylı olarak cinselliğin az veya çok sunumunu anlayabiliyoruz. İletişim araçlarıyla haşır neşir olan her birey cinsellik katsayılarıyla muhatap olmakta, tüketilmesi istenen her şey cinsellik çatısında bireye sunulmaktadır.

Sistem bizlerden üretmemizi, üretirken de kendimizden geçercesine çaba harcamamızı değil; sisteme uyum sağlayan toplumsalın bir parçası olmamızı istemektedir. Genel üretim senaryosu içerisinde emek ve üretim, emek olmayan tüketimle, iletişimle, modayla, estetik ve benzeri şeylerle yer değiştirmekte ve gösterge şekline sokulmaktadır.¹⁰⁶⁶ Sistem, aynı şekilde değeri de gösterge haline getirmekte ve gösterge halini alan değer sisteme uygun iletişimsel bir kod halini almaktadır. Bu durumda kendisine bir moda görüntüsü kazandırılan üretimin sistemsel kodlardan kurtulabilmesi için bütün göstergeleştirilmiş değerlerden bağımsız hale gelmesi gerekiyor.

“(Sistem) insanları ne kadar çalıştırıyorsa aynı oranda kültüre, gereksinimlere, dil yetisine ve işlevsel düşünce sistemlerine sahip olmaya, haber ve iletişimden yararlanmaya, yasal bir düzen, özgürlük ve cinselliğin

¹⁰⁶⁴Kim Toffoletti, “Baudrillard, Postfeminism and Image Makeover”, *Cultural Politics*, Volume:10, Number:1, 2014, 105-117.

¹⁰⁶⁵ Baudrillard, *Metinler ve Söyleşiler*, 135.

¹⁰⁶⁶ Baudrillard, *Simgesel Değiş Tokuş ve Ölüm*, 21.

yanı sıra kendini koruma içgüdüğü ve ölüm içgüdüğüne sahip olmaya itmiştir. İnsanları yaşamın her alanında karşıt ve birbirine karşı duyarsız efsaneler çerçevesinde eğitip, yönlendirmiştir. Sahip olduğu tek ilke duyarsızlıktır.¹⁰⁶⁷

Yaşadığımız dünyada bundan böyle hiç kimse herhangi bir görüş üretmemeli herkes kamuoyunun görüşünü tekrardan üretmelidir. Üstelik bu işi yaparken ortaya çıkan tüm görüşleri kendi fikrinin eşdeğeri olarak sunmalı kendi tezgahından geçirdikten sonra yineleme sürecine devam etmelidir. Maddi alanda olduğu gibi görüşler konusunda da üretim sona ermiştir; o halde yaşasın yeniden üretim.¹⁰⁶⁸ McLuhan'ın formülünün anlamlı olduğu asıl yer burasıdır.

“Kusursuz bir kamuoyu görüşü varsa o da iletişim aracı ve mesaj ikilidir. Böyle bir kamuoyunu bilgilendiren sondajlar ise sürekli olarak aracı mesaj olarak dayatmaktadır. Bu açıdan onların televizyon ve elektronik iletişim araçları düzenine ait oldukları söylenebilir ki.¹⁰⁶⁹”

Artık araç ve mesajın birbirinden ayrıldığı ikinci basamak simülasyondan göstergenin ekonomi politikasına geçilen ve araç ve mesajın ayrımlanmasının imkansız olduğu üçüncü basamak simülasyon aşamasına geçilmiştir. Gönderenler sistemi ve duygusallık var olduğu sürece *hot(sıcak)* bir süreç içerisinde yaşadığımız söylenebilir. Mesajların var olduğu süreçleri de *hot(sıcak)* bir süreç olarak değerlendirebiliriz. Lakin *mediumun (aracın)* mesaja dönüştüğü andan itibaren *cool(soğuk)* bir çağa geçmiş olduğumuz söylenebilir.¹⁰⁷⁰ Sistem iletişim araçları ve mesajları tekeli altına aldığından insanlara belirlenmiş kodlar aracılığıyla yanıt vermekten başka bir seçenek bırakılmamıştır.¹⁰⁷¹

Eskiden çelişkili ya da diyalektik anlamda karşıt olan terimlerin günümüzde her alanda yer değiştirebildiği bir simülasyon çağını yaşamaktayız.¹⁰⁷² Birbirine benzeyen simülakrların gerçekliği ortadan kaldırdığı bu dönemde modada güzel-çirkin, politikada

¹⁰⁶⁷ Baudrillard, *Simgesel Değiş Tokuş ve Ölüm*, 69.

¹⁰⁶⁸ Baudrillard, *Simgesel Değiş Tokuş ve Ölüm*, 115.

¹⁰⁶⁹ Baudrillard, *Simgesel Değiş Tokuş ve Ölüm*, 115.

¹⁰⁷⁰ Baudrillard, *Simgesel Değiş Tokuş ve Ölüm*, 44.

¹⁰⁷¹ Baudrillard, *Simgesel Değiş Tokuş ve Ölüm*, 73-74.

¹⁰⁷² Baudrillard, *Simgesel Değiş Tokuş ve Ölüm*, 15.

sağ-sol, nesnel sistemde faydalı-faydasız, tüm medya mesajları da doğru-yanlış, anlamlama düzeyinde evrensel-kültürel aynı içeriğe sahip olmuştur.¹⁰⁷³ Ahlaki, estetik ve evrensel anlamda tüm insanı değerler kod ve göstergeler sistemi içerisinde yok olup gitmiştir. Egemen kodun imgelemleri kuramsal üretiminin gerçekliğini kendi himayesine almıştır.

Bütün yargılama çeşitlerinden ve önyargılardan bağımsız Amerikan toplumunda hem anlayışı hem de aldırma zılgılı bir arada görebilmekteyiz. Cadde ve sokaklarda yürüyen insanlar birbirlerine bakmadan, iletişim kurmadan ve birbirlerini umursamadan yürüyüp gitmekte. Bu tür bir davranış biçimini bir çeşit nezaket ve uygarlık biçimi olarak görebileceğimiz gibi bunun alt yapısında ki aldırma zılgılı hem nitelik hem de nitelikten yoksunluk biçimiyle dikkate değer bulmalıyız.¹⁰⁷⁴

Avrupa genellikle Amerika'yı gücü istediği zaman kullanan ve istediği an istediği ülkeye müdahale edebilen dolayısıyla da ahlaki yönden ikiyüzlü olarak görüyor. Lakin Avrupa'nın evrensellik adına yapmaya çalıştığı şey Amerikalıların yaptığı şeyden altta kalır değil. Amerikan toplumunun başarabildiği şey; Watergate Skandalı'nı,¹⁰⁷⁵ ahlaksız olarak görülen şeyleri ve bu topluma ait eksiklik ve kusurları sinema, iletişim araçları ve haberler aracılığıyla özgür bir biçimde açıklayabilmesidir.¹⁰⁷⁶ Avrupa'da ise böylesi bir özgürlüğe-yani kitle iletişim araçlarının özgürlüğüne- ulaşabilmek imkansızdır. Avrupa evrensel ilkeler adına bütün iki yüzlülüklerin yaşandığı bir dünyadır. Amerikan toplumunu Avrupa'dan farklı kılan şey ahlaksızlık dahil her şeyin somut ve görünür olabilmesidir.

¹⁰⁷³ Baudrillard, *Simgesel Değiş Tokuş ve Ölüm*, 16-17.

¹⁰⁷⁴ Baudrillard, *Metinler ve Söyleşiler*, 28.

¹⁰⁷⁵ Amerika Birleşik Devletleri ve dünya ölçeğinde büyük ses getirmiş olan siyasi casusluk vakası. Haziran 1972'de muhalif parti olan Demokrat Parti'nin seçim bürosunun bulunduğu Watergate binasına iktidar ve Başkan Nixon'un yakın çevresinden 7 kişi girerek ortam dinlemesi yapan cihaz yerleştirilen yakalandılar. İlk başlarda basit bir hırsızlık gibi düşünüldüyse de polisin ayrıntılı incelemesinde konunun askeri casusluk konusu olduğu ve başkanın bizzatı talimatıyla gerçekleştiği anlaşıldı. Başkan Nixon her ne kadar olayla ilgisinin olmadığını, böyle bir talimat vermediğini ve bilgisi dışında konunun gerçekleştiğini söylese de işin gerçekte böyle olmadığını kısa sürede ortaya çıktı. İlk önce olayı yürüten savcı Başkan Nixon'un adamı olduğu gerekçesiyle görevden el çektilirdi. Amerikan Kongresi Başkan'ın dokunulmazlığını kaldırmaya yeltenince Nixon yaptırmış olduğu bütün dinlemeleri tahrif edilmiş şekliyle mahkemeye sunmak zorunda kaldı. Amerikan kamuoyu ve dünya genelinde büyük etki uyandıran bu olaydan iki sene sonra Nixon istifa etti. İstifasından sonra ağır bir hastalık geçiren eski başkan mahkeme tarafından affedildi.

(Çevrimiçi: https://www.turkcebilgi.com/watergate_skandal%C4%B1#bilgi Erişim Tarihi: 19.05.2017)

¹⁰⁷⁶ Baudrillard, *Metinler ve Söyleşiler*, 25.

İletişim belirli bir mesajın kaynak ve alıcı arasında paylaşımı mı demektir hala? Yoksa artık anlam iletilmesinin ötesinde göstergeler aracılığıyla mı iletişim kurmaktayız?¹⁰⁷⁷ Böylesi bir bakış açısıyla ele alırsak her zaman/yerde ve her şeyde iletişimi bulabilmek mümkündür. Her yerde aşırı anlamın olduğu ve muazzam derecede anlam üretiminin gerçekleştiği dünyada gerçek değerinde bir anlam maalesef yok. Böylesi bir anlam değişimini simgesel değiş tokuştaki anlamdan hariç tutmamız gerekiyor. Simgesellikte akıl ile anlam kazandırılacak bir değer yok ve simgesellik anlamın çok ötesinde üst bir anlamın oluşmasına yol açacak güçtedir. Baudrillard medyadaki işaretlerin ve bilgilerin çoğalmasının, bütün içeriği etkisiz hale getirdiğini ve anlamın uçarak ortadan kaybolduğunu düşünmektedir ki bu da medya ve gerçeklik arasındaki ayrımın yok olduğu bir sürece denk gelmektedir.¹⁰⁷⁸ Medya mesajlarıyla, bilgiyle ve aşırı anlamla doyurulmuş bir toplumda anlam ve içerik ortadan kaybolur; aşırı anlamdan kaynaklı anlamsal gürültü ortaya çıkar ki bu da zaten anlamın olmadığı bir ispatıdır. Bundan ötürü Baudrillard bilginin aşırılığının anlamı ve içerikleri yok eden veya onları nötr hale getiren gereksiz bir şey haline geldiğini düşünmektedir. Aşırı bilgi içeriği, anlamı, iletişimi, toplumu, iletişim araçlarını ve kendini yiyip yok etmektedir.

Sır iletişimin tersidir. İktidarını başkalarına söylenmemiş olmasından alır; tıpkı herhangi bir anlamı olmadığı halde böylesine güçlü kalmasını becerebilen baştan çıkarma gibi.¹⁰⁷⁹ Gizli olan ve bastırılmış olanda kendini gösterme eğilimi vardır oysaki sır asla kendini göstermeyi istememektedir.¹⁰⁸⁰ Sıra ilişkin ifşa edilme ve iletişim kurma becerileri mümkün değildir. Baudrillard mevcut sistemde kullanılagelen iletişim terimine karşı hep ön yargılı davrandığını söylüyor.¹⁰⁸¹ Çünkü iletişim mevcut haliyle sırrın tam tersidir. Sistem insanlardan konuşmalarını/yazmalarını isteyerek fişlemeler yapmakta, önleyici tedbirler almakta ve devamlılığı için insanları kullanmaktadır. Mevcut sistemden bağımsız şekliyle meydan okuma ve düellonun mevcut olduğu toplumlarda iletişimin simgesel yönü ağır basarken güncel iletişim tamamen bütünsel, fraktal, sanal, teknolojik ve sayısal hale getirilmiştir. Artık medyanın okumanın, baştan çıkarmanın, sırrın ve sembolik değiş tokuşun iletişimsel değeri herhangi bir anlam ifade

¹⁰⁷⁷ Baudrillard, *Metinler ve Söyleşiler*, 152.

¹⁰⁷⁸ Kellner, *Jean Baudrillard: From Marxism to Postmodernism and Beyond*, 68

¹⁰⁷⁹ Baudrillard, *Baştan Çıkarma Üzerine*, 99.

¹⁰⁸⁰ Baudrillard, *Baştan Çıkarma Üzerine*, 99.

¹⁰⁸¹ Jean Baudrillard, "The Revenge of the Crystal Interview with Guy Bellavance", *Baudrillard Live Selected Interviews* içinde, Der.: Mike Gane, Routledge Publish, London and Newyork 1993, 57.

etmemektedir. Genellikle iletişim içerisinde olduğumuz söyleniyor. Düşünür karşılıklı değişim dünyası içerisinde iletişimden çok uzakta yaşadığımızı düşünmektedir. Belirleyici unsur haline gelen ve teknolojik anlamda işlev gören kitle iletişim araçları iletişimin özünü, içeriği ve mesajı kendi egemenliğine almıştır ki bu durum tam olarak iletişimsel paradoksun karşılığıdır.¹⁰⁸² Ayrıca Baudrillard yaşamış olduğumuz hipergerçeklik dünyasında her şeyin etkili bir iletişim nesnesi olabildiğini, söylemden bağımsız hale gelen iletişimin anlamdan koparılmasını bir çeşit emperyalist iletişim biçimi olarak görmektedir.¹⁰⁸³

Artık her şeyin ötesine geçtiğimiz için hiperhaber ve hipergörünüm dünyasında yaşadığımızı söyleyebiliriz.¹⁰⁸⁴ Hatta ve hatta kıyameti beklemenin de bir anlamı yok. Çünkü bizler kıyameti çoktan aşmış geçen ve adına dünya denilen bir hiperkıyamet aleminde yaşıyoruz. Yaşadığımız bu alemde gerçekliğini yitirmiş bir toplumsal, cinsel içerikten yoksun bir vücut, değerlerden yoksun bir idrak ve anlamdan yoksun iletişimin olduğu bir sistem var.¹⁰⁸⁵

Özgür radyolarda her kafadan bir ses çıkmakta; herkes kendi düşüncelerini sunmakta; şarkılar çalınmakta; eğlenceler, reklamlar sunulmaktadır.¹⁰⁸⁶ Özgür radyoların yaygınlaşması kendi yayın bantlarında boşluk kalmamasına neden olmuştur. Artık frekanslar üst üste binmiş dolayısıyla iletişim kurulamaz hale gelmiştir.

Tarihsel algının değişmesinde en büyük rollerden biri de medyaya verilmiş durumda. Tarihsel süreçte önceki dönemde olaylara ve şahıslara küfrederken bir anda medya sayesinde olayları ve kişileri aklayabiliyoruz. İsmine ister tarihi aklamak isterse de tarihi karalamak denilsin ideolojik komediler tarihsel gerçekliklerin anlamını çoktan bozmaya başlamıştır bile.

Dilin artık bir anlam taşıması zorunluluğu ortadan kalkmıştır ve dil sadece seslerin özgül yanlısamalarını yaşatmaktadır. Sentetize edilmiş görüntüler nasıl görüntü olmaktan uzaklaşmışsa dil de artık sanal ve sayısal bir mantıkta anlam taşıma zorunluluğunu başka alanlara devretmiştir.¹⁰⁸⁷ Hiçbir şey bir diğeriyle gerçek anlamda

¹⁰⁸² Baudrillard, "The Work of Art in The Electronic Age Interview with La Sept", 145.

¹⁰⁸³ Baudrillard, "The Work of Art in The Electronic Age Interview with La Sept", 146.

¹⁰⁸⁴ Baudrillard, *Çaresiz Stratejiler*, 92.

¹⁰⁸⁵ Baudrillard, *Çaresiz Stratejiler*, 92-94.

¹⁰⁸⁶ Baudrillard, *Çaresiz Stratejiler*, 88.

¹⁰⁸⁷ Baudrillard, *Kusursuz Cinayet*, 72-73.

bir iletişim kurmazken paradoksal şekilde her şeyin birbirinden ayrılmaz olması istenmektedir.

Gazeteler normalde herhangi bir olayı farklı bakış açılarıyla ele alsa da başlıklarının ortaklıklarına dikkat etmek gerekiyor. Çünkü gazete başlıkları kaza, suikast, yangın gibi durumları otomatik olarak aklamaya meyilli.¹⁰⁸⁸ Olaylara ilişkin şüpheler gazetecilik mantığına hoşlanılmayan bir durumdur.

Modern dünya öyle bir safhaya ulaşmıştır ki artık bu dünyayı anlamlandırabileceğimiz herhangi bir zaman ve uzamdan bahsedememekteyiz. Çünkü güncel dünyanın iletişim araçları bütün olayları atomize hale getirerek, olayların anlamlarını, iletilerini ve imgelemsel değerlendirilmelerini belirli belirsiz biçimde her yöne dağıtmıştır.¹⁰⁸⁹ Artık gerçeklik ve yanılsamayla ilgili bütün bağlarımız ortadan kaybolmuştur ve iletişim araçlarının bize sunduklarını gerçek olarak kabul etmekten başka hiçbir çaremiz kalmamıştır.¹⁰⁹⁰ Bundan böyle sistemi anlamaya çalışan bütün kuram ve ideolojiler kendi referans değerlerinden koparak hızlı bir dolaşıma girmekte; dijital bir dünyanın sayısal kodları içerisinde soyut, anlamsız hale gelmektedir. Mevcut tarih fazlasıyla güncel ve anlık haldedir; mevcut tarihi oluşturan olayların medya bilincinin dışında gelişebilmesinin mümkünatı yoktur.¹⁰⁹¹ Tarih dediğimiz şey medyanın güncel olay mantığına dönüştürüldüğünden her şey iletişim araçlarının insafına bırakılmıştır. Baudrillard'ın sebep ve sonuçlarından bağımsız hale gelen, kendiliğinden ortaya çıkan, dramatik etkileriyle var olan müthiş olayları¹⁰⁹² artık medyanın bilincine devredilmiştir. Tarih yok olmasa bile tükenmiştir, belki başlamamıştır ancak bilinen tek şey iletişim araçlarının tarihi ölü yiyici hale getirerek kurbanlar aramaya yönelttiğidir. İletişim araçları mütemadiyen olayları bir anda her yöne dağılacak biçimde hızlandırıp ivmelendirmekte, olaylarla tarih de uzay ve zaman içerisinde yok olmaktadır.¹⁰⁹³

Sistemi yenebilmek için sözü ele geçirmek hayati önem taşımaktadır. Kuramsal şiddetin kökeninde medya aracılığıyla her gün pompalanan on binlerce sözcük ve

¹⁰⁸⁸ Baudrillard, *Cool Anılar 3-4(1990-2000)*, 190.

¹⁰⁸⁹ Horrocks, *Baudrillard ve Milenyum*, 10.

¹⁰⁹⁰ Madan Sarup, *Post-yapısalcılık ve Postmodernizm*, Çev., Abdülbaki Güçlü, Ark Yayınları, Ankara 2015, 194-195.

¹⁰⁹¹ Horrocks, *Baudrillard ve Milenyum*, 30.

¹⁰⁹² Baudrillard, *The Illusion of the End*, 121.

¹⁰⁹³ Horrocks, *Baudrillard ve Milenyum*, 88.

görüntüye yine sistemin silahlarıyla karşılık vermek yatmaktadır.¹⁰⁹⁴ Dolayısıyla medya sisteme karşı kullanılabilecek bir güç özelliği taşımaktadır.

Kitle iletişim araçlarının gösterimlerini gerçek ya da gerçek olmayan şekliyle yorumlamak mümkün değildir. Çünkü medya gösterimleri hipergerçeklikten çıkarak artık teknoloji işbirliğiyle bütünsel gerçekliğin özelliklerini taşımaya başlamıştır. Gerçeğin yok olmasının veya yanılsamaların bundan böyle kıymeti harbiyesi söz konusu değildir. Medya gerçeklik ve yanılsamaya dair bütün dikkatleri bölme ve farklı yönlere yayma gücüne sahip durumda. Örgütsel mantığa benzeyen bir işlerliğe sahip olan medya gelişmiş teknolojik araçlarla işbirliği içerisinde.

“Kitle iletişim araçları bilgiyi hem sakinleştirmekte hem de mucizevi biçimde homojen hale getirmektedir. Bunun anlamı gerçeklik eş zamanlı olarak hem göz kamaştırmakta hem de insanlardan uzaklaşmaktadır. Görünüşte gerçeklik çok daha yakınımıza gelmekte ancak işaretlere mahkûm kılındığından değeri yok olmaktadır. Medya gerçek içeriklerden yoksun olarak bizlere bolluk simülasyonlarını göstermekte, arzularımızla oynamakta, tehlikeli sulara yüzmemizi istemektedir. Bundan ötürüdür ki gerçekliğin olmadığı sadece işaretlerin var olduğu bir dünyada yaşıyoruz.”¹⁰⁹⁵

3.1.3. Haber ve Anlam İlişkisi

Her geçen gün daha çok haber ve bilgi üretilmesine rağmen daha az anlamın üretildiği bir dünyada yaşamaktayız. Bu ters orantıyı açıklarken Baudrillard üç varsayımdan bahsetmiştir:

1- Birinci varsayıma göre haber, sistem düzeni ölçüsünde bir anlam üretmekte ancak genel anlamda anlam kaybına engel olamamaktadır. Kitle iletişim araçlarıyla topluma istediğiniz ölçüde mesaj ve içerik gönderseniz de anlamın yok oluş hızı mesajın yayılma hızından daha yüksektir. Bu durumda mevcut kitle iletişim araçları anlamın sürekliliği konusunda yetersiz kalacağından sisteme ilave iletişim araçlarının sokulması gerekecektir. Bu araçlar özgür konuşma adına yayın yapabilen ve sonsuz

¹⁰⁹⁴ Adanır, *Simülasyon Kuramı Üzerine Notlar ve Söyleşiler*, 22.

¹⁰⁹⁵ J.Lane, *Routledge Critical Thinkers: Jean Baudrillard*, 71-72.

sayıda çoğaltılabilen yasal izinli araçlar olabileceği gibi korsan yayın yapan radyo, televizyon ve benzerinin de olabileceği ideolojik araçlar olabilir.¹⁰⁹⁶

2- İkinci varsayıma göre haberin anlama, anlamın da haberle ilişkisi söz konusu değildir. Dolayısıyla haber hem işlemsel hem de işlevsel açıdan farklı bir model tarzıdır dolayısıyla haberler ile anlam arasında bir bağlantı kurulmamalıdır. Shannon-Weaver olarak bilinen bu modelde¹⁰⁹⁷ haber teknolojik bir araç olduğundan herhangi bir anlam içermesi mümkün değildir. Dolayısıyla teknoloji sayesinde ortaya çıkan haberin anlama hiçbir düzlemde bağlantısı kurulmamalıdır. Bu varsayımın temel söylenesi; sunulan haberden çıkarılan anlamın genetik kodlara benzediğidir. Dolayısıyla haberde sunulan anlam bireyseldir. Herkesin anlamı kendine göre oluşmaktadır. Bu bakış açısı teknoloji –haber ve anlam farklılığını vurgulayan bir ideolojidir.¹⁰⁹⁸

3-Üçüncü varsayıma göre:

“haber anlamı doğrudan yok ya da nötralize eden bir şey olduğu ölçüde haber enflasyonu ile anlam deflasyonu arasında, oldukça belirgin ve zorunlu bir ilişki vardır.”¹⁰⁹⁹

Anlamın kaybolmasının doğrudan kitle iletişim aracıyla bağlantısı olduğunu iddia eden bu görüş, araç ve mesaj arttıkça anlamın kaybolduğunu savunmaktadır. Üçüncü varsayım şimdiye kadar hep ilişkili olduğu iddia edilen anlam ve haber formatlarını tamamen yadsıyan bir bakış açısı taşımaktadır.

Geneli itibariyle toplumsallaşmanın iletişim araçlarının gönderdiği mesaj ve içerikle ilgilenmeyle doğrudan ilintili olduğu sistem tarafından mütemadiyen insan zihinlerine işlenmektedir. İletişim araçlarına ilgi duymayan insanlar toplumsallaşmamış yığınlar olarak kabul edilmektedir. Hatta daha ilerisi bu araçlarla ilgilenmenin zorunlu olduğu ideolojisi sürekli dolaşımdadır. Kapitalizmin hızlı bir şekilde gelişmesi neticesinde oluşan artı değer gibi haber de her yerde hızlı şekilde anlam dolanımını

¹⁰⁹⁶ Baudrillard, *Simülakrlar ve Simülasyon*, 118.

¹⁰⁹⁷ 1949 yılında geliştirilen bu model iletişimi tek yönlü ve doğrusal bir süreç olarak kabul etmektedir. Matematiksel iletişim modeli de denilen bu modelde kaynağın ürettiği mesaj vericiler üzerinden sinyal haline getirildikten sonra alıcı tarafından sinyali çözülmekte ve hedefe ulaşmaktadır. Gürültü faktörünü iletişim sürecine sokan bu model gönderilen ve alınan sinyaller arasındaki farklılığı gürültü etmenine bağlamıştır. (Bakınız: Levent Yaylağül, *Kitle İletişim Kuramları*, 56-57.)

¹⁰⁹⁸ Baudrillard, *Simülakrlar ve Simülasyon*, 118-119.

¹⁰⁹⁹ Baudrillard, *Simülakrlar ve Simülasyon*, 119.

sağlamak zorunluluğundadır.¹¹⁰⁰ İletişimin oluşabilmesinin temel şartı haberlerin mütemadiyen gösterimde tutulmasıdır. Haber sayısı ve bu haberleri sunan iletişim aracı sayısı arttıkça anlamın toplumun kılcal damarlarına kadar sirayet edeceği düşünülmekte ve bu anlam bolluğuna sistemin istediği şekilde tepki verilmesi beklenmektedir.

Kamuoyu araştırmalarının müstehcen olan kısmı bir olay veya konuya özgü gerçeklikleri önceden tahmin etmeleri ve kişisel iradeyi yansıtmaları değil; toplumun kendi değer yargılarını bozan müstehcenliği ve röntgenciligidir.¹¹⁰¹ Daha farklı bir açıklamayla toplum artık kronik bir hasta haline getirilerek sürekli ateşi ölçülmeye, kan ve idrar tahlilleri alınmaya, kalbi dinlenmeye konuya tam oturacak şekilde röntgeni çekilmeye zorlanmaktadır. Aşırı haber bombardımanına maruz kalan toplum nasıl ki şişkolaşmışsa aşırı yoklamalar ile yine bu toplum mahremiyetsizleşmiştir, ahlaki ve kültürel değerler gizliliğini kaybetmiştir. Müstehcenliğin ve röntgenin olduğu haberlerde, sondajlamalarda ve kamuoyu yoklamalarında anlama dair herhangi bir şey oluşmamaktadır.

İnsanların neden birbirlerine mesafe koydukları ve iletişim kurmadıkları son dönemlerde moda çalışmalardan birisi. Ama ne yazık ki hiç kimse olayları eş zamanlı hale getiren haber akışlarından, devrelerden, kısırlaştırılmış soru cevap sistemlerinden, ağlardan ve sondajlamalardan bahsetmemektedir.¹¹⁰² Haber artık gerçek anlamda haber özelliğini kaybettiği için müstehcenleşmiştir. Her şeyin iletken hale getirilmesinin mutlak mantığı haberleri etkilemiş ve haberler bu yönüyle gerçek niteliğini kaybetmiştir. Aşırı haber sunumu insanları bir çeşit elektrikle idam etmeye benzemektedir.¹¹⁰³ Böylesi bir haber mantığında haberlerin sınırsız sayıda olması insanların beyin devrelerinin yitimine ve kendi savunma mekanizmalarının devre dışı bırakılmasına yol açar. İnsanların kendi sırlarını saklayamamaları, dış etkenli yaptırımlara direnememeleri, zihinsel ve mental çöküntülerle sırlarının açıklanması zorunluluğu haber mantığıyla bire bir örtüşmektedir. Yoksa bugün hemen hemen her yerde karşılaştığımız bağışıklık sistemlerinin çökmesi ve haber bolluğu arasındaki doğru orantı tesadüf olamaz. Bireysel anlamdaki bu çöküntüyü sistem için de genelleyebiliriz. Bütün bilgi ve haberlerin ağlar arasında durmaksızın dolaşımı

¹¹⁰⁰ Baudrillard, *Simülakrlar ve Simülasyon*, 119.

¹¹⁰¹ Baudrillard, *Çaresiz Stratejiler*, 115.

¹¹⁰² Baudrillard, *İlahi Sol*, 130.

¹¹⁰³ Baudrillard, *İlahi Sol*, 130.

neticesinde sistem sadece bu dolanım mantığıyla ayakta kalabilmekte; anlam olarak herhangi bir değer taşımamaktadır.¹¹⁰⁴ Böylesi bir sistem kısır döngüsel bir mantıkta hayatını devam ettirmekte; gönderici ve alıcının mesafelerinin yok olmasıyla, neden ve sonuçların ortadan kalkmasıyla değiş tokuşlar imkansız hale gelmektedir.¹¹⁰⁵ Değiş tokuş sürecini olanaksız hale getiren böylesi bir sistemin yok olması haktır. Geri dönüşü mümkün olmayan bu tür bir sistemin nihayetinde nasıl bir sistemi ortaya çıkaracağı ise belirsizliğini koruyor. Enformasyon kültürü ve haber bolluğunun özgürlükler kazandırdığı iddia ediliyor. Lakin özgürlüğün modern ve post modern olan şekilleri kabul edilmemelidir. İnsanların olasılık mantığına göre hareket etmesinin, mütemadiyen bilgilerini güncel tutmak zorunda bırakılmasının özgürlükler düzeyinde kabul edilebilir bir yanı yoktur.

Haberin anlam ilişkisi veya haberin anlam oluşturup oluşturmadığı toplumun sanrısı halini almıştır. Haber, anlamsızlığı işlemesiyle hem kendi ürettiği içerikleri yok etmekte hem de iletişim, toplum, kültür, etik gibi alanları da ortadan kaldırmaktadır. Düşünür'e göre bunun iki nedeni bulunmaktadır:

Birincisi; haber iletişim kurma özelliğinin çok uzağında oynamış olduğu iletişim oyununda tükenip yok olmuştur. Haber bir anlamı üretmek ve sunmak yerine ortaya koyduğu anlam üretme oyununda boğulmaktadır. Bu durum simülasyon mantığıyla bire bir örtüşmektedir. Şöyle ki simülasyon mantığı hem anlam hem de gerçekliği üretme noktasında hipergerçek ve hiperanlam ürettiği gibi bu işlerliği interview görüşmeler, konuşma hakkı vermeler, soru-cevap mantığı, bütün katılım biçimlerinin kabul edilmesi, izleyici telefonları, anketler ve benzeri yöntemlerle sürdürülebilir hale getirmektedir. Haberin doğrudan toplumsal olduğu mantığıyla etrafımız anlamdan yoksun içeriklerle sarılmıştır. Haber simülakrını aktif tutabilmek için sistem tarafından muazzam bir enerji harcanmaktadır. Amaç anlamdan ve gerçeklikten yoksun olan simülasyon sürecinin devamlılığını sağlamaktır.¹¹⁰⁶ Sonuçların buraya varmasında iletişimin ortadan kaybolmasının mı simülasyona imkan tanıdığı ya da simülasyonun mu iletişimi ortadan kaldırdığını sormak sonuç açısından önemli değildir. Sonuç olarak anlam ve iletişim gerçeğe son vererek gerçekten daha gerçek bir hipergerçekliğin

¹¹⁰⁴ Evans, *The Singular Politics of Derrida and Baudrillard*, Palgra and Macmillan, 2014, 54-70.

¹¹⁰⁵ Baudrillard, *İlahi Sol*, 130-131.

¹¹⁰⁶ Baudrillard, *Simülakrlar ve Simülasyon*, 120.

oluşmasına neden olmuştur diyebiliriz. Bu durumda hem iletişimin hem de toplumsalın kapalı devre yayın yaptığı bir dünya mevcuttur.

İletişim ve toplumsal kısır döngüsel bir hal alarak kendi kendilerini aldatmaktadır. Kendi söylediği yalana zaman sonra inanan insanlarda olduğu gibi bu aldatmacanın etkisi çok güçlü olmaktadır. Sistemin var olduğunu kanıtlayabilmesi için haberi gösterge haline getirip sürekli yinelemeler yapması gerekiyor.¹¹⁰⁷ Bir gerçeklik taşımayan sistem sürekli imge ve gösterge üreterek gerçeklik katsayısı görüntüsü vermeye çalışmakta; bu başarı sonucunda ise üretilen haberlere inanılmakta ve toplum tarafından bu haberler kabul görmektedir.¹¹⁰⁸ Düşünür bu inanma biçimini eski toplumlardaki mitlere benzetmektedir. Artık yaşamayan ve simgesel anlamın hakim olduğu topluluklarda insanlar mitolojilere hem inanıp hem de inanmamaktadır. Bu konu ile alakalı kendilerini sorumlu tutmadıkları için mit mantığını sorgulamamaktadır. Sistemin bizi kapalı devre içine hapsedtiği anlam ve iletişim simülasyonuna karşı kitlenin ters bir simülasyonla karşılık verdiğini görmekteyiz.¹¹⁰⁹ İnsanlar mit diye bir şey olmasına karşın buna inanmadıkları gibi, haber ve iletişim olmasına rağmen buna da inanmamaktadır.

Yaşadığımız evrede sistem ve kitlelerin karşılıklı meydan okuma oyunlarını görüyoruz. Kitleler, haberlerin pompaladığı anlama karşı koyarak işin gösteri kısmını değerli görüyor. Böyle bir bakış açısıyla bakıldığı zaman haberlerin ve genelde kitle iletişim araçlarının sunmuş oldukları anlamın beyhude olduğunu söyleyebiliriz. Kitleler ve kitle iletişim araçları arasındaki çatışmayı anlamdan yoksun araçlar ile biçimden yoksun kitlelerin mücadelesi şekliyle değerlendirmek gerekmektedir. Kitle iletişim araçları kendilerinden kitleleri güdümleyebilme amacıyla yararlanan iktidarların mı yoksa anlamı yok eden, anlamı yadsıyan, anlama saldıran ve anlamdan ziyade büyülenmek isteyen kitlelerin mi yanındadır?¹¹¹⁰ Kitle iletişim araçlarının yararlı kullanımından bahsedebilmemiz mümkün olmamaktadır. İletişim araçları anlam ve mantıksızlığı birlikte sunabilmekte ve bunu istedikleri her zaman ve uzamda kullanabilmektedir.¹¹¹¹ İletişim araçlarının bu anlamsızlığının ve mantıksızlığının

¹¹⁰⁷ Baudrillard, *Simülakrlar ve Simülasyon*, 121.

¹¹⁰⁸ Baudrillard, *Simülakrlar ve Simülasyon*, 121.

¹¹⁰⁹ Baudrillard, *Simülakrlar ve Simülasyon*, 121.

¹¹¹⁰ Baudrillard, *Simülakrlar ve Simülasyon*, 126.

¹¹¹¹ Baudrillard, *Simülakrlar ve Simülasyon*, 126.

denetlenebilmesi mümkün gözükmemektedir. Bu anlamsızlık ve mantıksızlığı çözebilmek imkansızdır. Tek alternatif bu durumu mantıksal açıdan gidebileceği en uç noktaya kadar götürerek felaketvari bir çözüm önerisi getirmektir.¹¹¹²

İkincisi; iletişimin devasa bir hal alan görüntüsü, kitle iletişim araçları, haberin çok anlamlılığı ve sürekliliği toplumsalın bozulmasını engelleyememektedir.¹¹¹³ Haber, anlam ve toplumsalı enformasyon teknolojisindeki yeniliklerle değil bunun tam tersi bir anlayışla anlam kaybına uğratarak sunmaktadır. Öyleyse kitle iletişim araçları aslında toplumsallaşmayı sağlamaya yönelik değil, toplumsalın kitleler içerisinde erimesine yönelik araçlardır.¹¹¹⁴ Bu perspektifte anlam demek egemen iletişim aracının anlam içeriğini yutması demektir. McLuhan'ın *the medium is message*¹¹¹⁵ formülüyle konuyu değerlendirirsek hem anlam hem de araç kaybolup gitmiştir. Yalnızca mesajın iletişim aracı içerisindeki kaynamasından değil aynı zamanda iletişim aracının da gerçek dünyada kaynamasından bahsetmek gerekmektedir.

Bireyler uzaklaşmanın mutlaklığı yüzünden durmadan birbirlerinden uzaklaşıyor ve bu uzaklaşmalar özgürleşme hızının menziline dışında bir hızla gerçekleşiyor. Uzaklaşmanın mutlak olduğu dünyamızda mesajlar ise iletilmek ve geri alınmak için çok fazla zamana sahip değildir.¹¹¹⁶ Haberlerin sunumunda anlam ve mesaj bu uzaklaşma yoğunluğunda kaybolup gidiyor. Bundan böyle anlamın ve mesajın varlıklarını sürdürebilmeleri için çok fazla güç sahibi olduğuna inanmamak gerekiyor.

¹¹¹² Baudrillard, *Simülakrlar ve Simülasyon*, 126.

¹¹¹³ Baudrillard, *Simülakrlar ve Simülasyon*, 121.

¹¹¹⁴ Baudrillard, *Simülakrlar ve Simülasyon*, 122.

¹¹¹⁵ Jean Baudrillard, McLuhan'ın *the medium is message, sıcak-soğu medya, patlama, için için kaynama* gibi kavramlarından faydalanarak iletişim kuramını açıklamış lakin McLuhan'ın vardığı sonuçlardan daha farklı sonuçlara ulaşmıştır. Ortak kavram kullanmaları nedeniyle Baudrillard McLuhanizm ile özdeşleştirilmiştir. (Bakınız: Alexandr Ross, The Hight Priest of pop Culture, Macleans Magazine, 1965.) Böylesi bir değerlendirme oldukça yanlıştır. Çünkü Baurillard McLuhan'ın teknolojik iyimserci bakışına her zaman için karşı durmuştur. McLuhan yeni iletişim teknolojilerinin kabulü ve içselleştirilmesi tarafındayken Baudrillard böylesi anlamları hep reddetme tarafındadır. Baudrillard McLuhan'ın parçalı ve teknolojik gelişmeler neticesinde Batı dünyasının kaynadığını, uzamın ve mekanın ortadan kaybolduğunu, bilincin teknolojik simülasyonunu kabul ederek diğer görüşlerin çok uzağında yer almıştır.(Bakınız: Marshall McLuhan, *Understanding Media: The Extensions of Man*, Signet Book, Newyork 1996, 17). Yine Baudrillard McLuhan'ın bu eserindeki *araç mesajdır* formülasyonundan yola çıkmasına rağmen nihayetinde aracın ve mesajın iletişimsel anlamda yok olduğu sonucuna varmıştır. McLuhan'ın kitle iletişim araçları hakkındaki yargısı temelde iyimser, güven veren, olumlu bir kökene Baudrillard'ın yargısı ise kötümserlik üzerine köklü bir olumsuzluğa dayanmaktadır. Ortaya koydukları referanslar noktasında kavramsal ortaklıklar yaşasalar bile ikisinin varmış olduğu sonuçlar birbirinden zıt denebilecek kadar uzaktadır.(Bakınız: Jonathan Bignell, *Postmodern Media Culture*, Edinburg University Press, 2000, 2-3.)

¹¹¹⁶ Baudrillard, *Cool Anılar 5(2000-2004)*, 113.

Eski zamanlarda inanacağımız nesnelere ve ideolojiler vardı. Onlar çoktan ortadan kayboldu. Bundan böyle inanç referanslarımız her şeyi alıp içinde eriten, anlamı değiştiren, aşkınlıklara dayalı haberler olmaya başladı.¹¹¹⁷ Bizler aslında haberin ilahi bir hak olduğuna inanmamakla birlikte inanmış gibi yapan kitleleriz. Bu simülasyonun arka zemininde muazzam bir inançsızlık, belirgin olmayan bir duyarsızlaşma, çelişki ve bütün toplumsal referansların inkarı bulunmaktadır.¹¹¹⁸ Haberın anlam ve içerik sunduğu söylemine karşı kitlelerin oynamış olduğu müthiş bir ironik oyun mevcuttur.

Denilebilirse iletişim aracı ve anlam birbirini çok seven ama asla kavuşamayan iki aşğın intihar ederek ölmesine benzemektedir. *The Medium is message* formülünü en uç boyutlara taşıdığımızda tüm içerik ve mesajların iletişim aracı içerisinde buharlaşıp yok olmasına müteakip iletişim aracının kendisinin de yok olma aşamasına geldiğini görmemiz gerekiyor.¹¹¹⁹ İletişim aracına inandırıcılık kazandıran temel öğenin mesaj olduğunu hesaba katarsak mesajdan yoksun olan bir aracın sadece iletişim içeriğini değil; kültür, ahlak, norm ve benzeri şeyleri de belirsiz bir tanıma dönüştürdüğünü söyleyebiliriz.

Sistem açısından simülasyon mantığına uyan tek şey iletişim aracının sunmayı becerebildiği hipergerçekliktir. *The Medium is message* formülü çözümlendiğinde sonuç olarak görülecek şey ne mesajın, ne anlamın, ne de aracın artık olmadığıdır. Haber sunumlarında mesaj ve aracın içe yönelik patlaması/için için kaynaması böyle bir durumdur. Bu iki kutbun (anlam ve aracın) birbirleri tarafından emilmesi, gerçekliğe dair belirginliklerinin yok edilmesi, kendi gerçekliklerinden farklı konumlara ulaşması iletişim olgusuna kısa devre yaptırmaktadır.¹¹²⁰ İçeriğin kaybolması, anlamın gerçeklik boyutundan uzaklaşması, iletişim aracının final harakirisi haberin mantığını bilindik düzlemlerden farklı bir boyuta taşımıştır. Toplumsal bu anlamda her ne kadar kitleyi sorumlu tutsa da akademik bakış açısını sorgulamak gerekmektedir. İletişimin başına gelen bu durum sadece idealist bakış açısında endişe ve kaygı oluşturmaktadır. İdealist bakış açısında haberın anlam üzerine oturması gerekliliği ve anlamın ortadan kalkması durumundaki kaygı araç noktasında bu bakış açısını ilgilendirmemektedir. Anlamın ötesine geçildiği andan itibaren anlamın etkisinin yok olması ve için için kaynamasının

¹¹¹⁷ Baudrillard, *Çaresiz Stratejiler*, 172.

¹¹¹⁸ Baudrillard, *Çaresiz Stratejiler*, 173.

¹¹¹⁹ Baudrillard, *Simülakrlar ve Simülasyon*, 123.

¹¹²⁰ Baudrillard, *Simülakrlar ve Simülasyon*, 124.

neticesinde tarifi imkansız bir tat ile karşılaşmaktayız. Toplumsalın ötesine geçildiğinde de buna benzer bir lezzet karşılar bizi. Çünkü toplumsalın ötesine geçildiği andan itibaren toplumsalın için için kaynadığı kitlelerle karşılaşmaktayız.¹¹²¹

Yaşadığımız yüzyılda her şey aşırı şekilde hızlanmıştır. İletişim araçları hem bu hızı hazırlayan hem de bu hızdan etkilenen araçlardır. Bu hızlanmayla haber sayısı artmış ve bu haberlerin yayılması hızlanmıştır. Aşırı haber ve bilgi gözüktüğü şekliyle bizi habere ve bilgiye yöneltmemiş aksine içimize kapanmamıza ve anlamın yok olmasına neden olmuştur. Bugün bize herhangi bir olay hakkında sunulan bilgi veya haber o olayla ilgili laf kalabalığından başka bir şey değildir aslında.¹¹²² Daha farklı söylemek gerekirse bize sunulanlar etkisini ve gerçekliğini kaybetmiş olaylardır. Kaldı ki daha olaylar ortaya çıkmadan önce ve sonrasında modeller oluşturularak bilgi ve gerçeklik farklı bir boyuta taşınmakta simülatif bir görünüm sunulmaktadır. Bunun sonraki aşamalarında ise bilgiye ve gerçeğe dair her şey ortadan kaybolmaktadır. Denilebilirse yaşadığımız evreni ortadan kaldırmanın yolu haberden/bilgiden geçmektedir.¹¹²³ Dünyayı yok etmek istiyorsanız haber ve bilgiyi iletişim araçlarından çekip koparmanız gerekmektedir.

Enformasyon ve iletişim ilkelerinin bir değer ilkesi olduğunu inkar etmemeliyiz. Ancak bu değerler gönderilebilir, paylaşılabilir ve anlamlandırılabilir olma özelliğine sahip değillerdir. Bu değerler olsa olsa sadece dolaşıma sokulabilme özelliklerine sahip değerlerdir. Haberlerde hem mesajın hem de anlamın bir ekrandan diğerine, bir görüntüden diğer görüntüye aktarılmasıyla elde edilen katma değerdir, bu değerler.¹¹²⁴ Ekonomik anlamda elde edilen ticari alış verişin kazanç değeri, artık değer veya değiş tokuş değerine benzer değerler iletişim ilkelerinde mevcut değildir. Salt bir dolaşım mantığının hüküm sürdüğü değerlerde sadece sayısal mantığın ağırlar boyunca tepkisel bir durumu vardır ki bu değer, iletişim ve enformasyonun sahip olabildiği katma değerdir. Burada illa bir değiş tokuştan bahsedilecekse bu değiş tokuş anlamsal bir örüntüden, hız ve çoğalma mantığına uygun işleme konulabilirlikten uzak işlemsel bir sanallık olayıdır ki haber ve enformasyon alanında mantık böyle işlemektedir.¹¹²⁵

¹¹²¹ Baudrillard, *Simülakrlar ve Simülasyon*, 125.

¹¹²² Baudrillard, *Çaresiz Stratejiler*, 116.

¹¹²³ Baudrillard, *Çaresiz Stratejiler*, 117.

¹¹²⁴ Baudrillard, *Tam Ekran*, 39

¹¹²⁵ Baudrillard, *Tam Ekran*, 39.

Haber özelliği ortadan kaldırılan olayların düş gücümüzü yeniden harekete geçirebildiklerini söyleyebiliriz. Aynı şekilde aşırı miktardaki haberlerin ahlaksızca bir durum yarattığını da iddia edebiliriz. Burada paradoksal bir işleyiş söz konusudur. İnsanlar yaşamı sıradanlaştıran ve basit bir hale indirgeyen haberlerden kurtulabilmek için sürekli yeni haberler bulma arayışına girmektedir. Bu arayış aynı mantıksal çerçevede insanları hep aynı ahlaksızlık evreninde yaşamaya zorlamakta ve insanlar her gün haberden kurtulabilmek için daha fazla haber arayışı isteği duymaktadır. Habere doymayan insanlar her seferinde hayal kırıklığına uğramakta; haber sayısı artışı ve anlamsal tatmin arasındaki ters orantı insanları huzursuz etmektedir.

Mütemadiyen kendi ufuk noktasının ötesine geçmeyi amaçlayan zeka yapısı her şeyi işlevli hale getirmenin yanı sıra her şeye anlam kazandırmayı da amaçlar. Her şeyin bir anlam ve gerçeklik zorunluluğu olduğu sistemlerde insanlar belirli noktalarda tıkanıp kalmakta sorunu aşamadıkları için de ortadan kaybolmakta ve geri gelmeyi istememektedir. Sistemin anlam zorunluluğu problemlerini aşması yönündeki en büyük stratejisi her şeyi çok anlamlı kılabilmeğdir. Haberdeki aşırı anlamlar, aşırı anlam üretimi ve yaygınlaştırılması insanlık için büyük bir tehlikedir. Sahip olduğumuz simgesel uzam, sistem tarafından yok edildikten sonra aşırı anlam tehlikesiyle yüzleşmek zorunda kaldık. Yaşadığımız dünyayı kurtarabilmek için yapılması gereken en öncül işlerden birisi çok anlamlılığı yok edebilmektir. Çok anlamlılık sırrın tersidir ve bu durumda yapılması gereken en önemli şeylerden biri sırrı çözülemeyen alanların genişletilmesidir.¹¹²⁶

Nesneler artık geleneksel anlamlarında yer alan işlevselliklerinden çok uzaktadır. Nesneler bizlerin işine yaramaktan ziyade bizleri test etmek için var. Nasıl ki nesnelerin kendinden önce var olan nesnelerle bir ilişkisi kalmadıysa iletişim araçlarının ürettiği haberlerin de gerçeklikle ilişkisi kalmamıştır.¹¹²⁷ Hem nesneler hem de haberler bir kurgu, bir seçim, bir çekim ve bir soru yanıtın cevabı niteliğinde yer almakta. Özellikle haberler gerçekliği bizlerden çok öncesinde test ederek sadece cevap verilmesi istenilen soruların yöneltilmesini sağlamıştır. Gerçeklikler yalın unsurlara bölünerek çözümlenmiş/düzenlenmiş ve tekrar yeni bir gerçeklik formatına dönüştürülmüştür. Tıpkı fotoğrafçının çektiği nesneye göre konumlandırığı ışıklar, aydınlatma, çekim

¹¹²⁶ Baudrillard, *Karnaval ve Yamyam*, 50.

¹¹²⁷ Baudrillard, *Simgesel Değiş Tokuş ve Ölüm*, 111.

açıları, çekim ölçekleri, filtreler, yardımcı ekip ve aksesuarlar gerçekliği nasıl değiştiriyorsa haberler de aynı kurgulardan geçmiyor mu? Böyle bir teste tabi tutulan gerçeklik ise bizi aynı çizelgede tutarak testlerle sınamakta ve bizler de bu kodlamaları onların istediği şekillerde çözüme kavuşturamaktayız.¹¹²⁸ İnsanlık sürekli olarak bir araç(medium) tarafından seçilerek testlere tabi tutulmakta. Haberler yaydıkları mesaj ışınları sayesinde bizleri yörüngesine dahil ederek kurgulamaya çalışmakta ve seçilmiş sorulardan oluşan mesajlar ve kodlar göstergeler ile hipergerçek bir kamuoyunun oluşmasına yol açmaktadır.

Haber programlarıyla insanlar gerektiğinden fazla anlama tabi kılınmakta; özünde ise hiçbir şey öğrenememektedirler. Genelleştirilmiş haber formatları içerisinde anlam haberin içinde yok olmakta, mutlak hız döngüsü içerisinde olaylar değerini yitirmektedir.¹¹²⁹ Haber formatı içerisine hapsedilen olaylar çeşitli akımlar içerisinde şebekelere tabii kılınmakta; bilgi, iletişim, teknoloji döngüsü içerisinde anlamlarını kaybetmektedir. Günümüzde haber ve bilgi her yerde ışık hızında dolaşmakta; elektronik ortamlarda haber ve bilginin kurgusu yapılmaktadır.¹¹³⁰ Bu hız ivmesinin arka planında bir şeylerin yavaşlaması gerekiyor. Mutlak anlamda sistemin hızına ayak uydurarak teslim olmak ölmekten daha beterdir.

Baudrillard'a tarihin sonu düşüncesini yaratan başat etken haber mantığının çarpıklığıdır. Çünkü haberler olayların tarihle olan bağına koparmakta, anlamlarını değiştirmekte, olayları özlerinden koparmakta ve canlı yayın mantığında farklı bir yapay çekim ortamı oluşturarak olayları değersiz hale getirmektedir. Böylesi bir mantıkta olaylar gerçekliklerinden bağımsız hale gelmektedir yani olaylar eş anlı olarak üretilip, dağıtılıp tüketilmektedir. Çoğu zaman habercilerin felaketlerden hemen sonra ve yardım ekiplerinden çok önce olay yerine ulaşarak konuyu haberleştirmeleri olay olmadan olayın tarihselleştirilmesi anlamına gelmektedir. Düşünür tarihin sonundan bahsederken bu durumu sadece sınırlı bir alan söylemi olarak kullanmamış her şeyin özünü kaybederek sahteleşmesini genelde tarihin sonu söylemi kapsamına dahil etmiştir. Sistem kesinlikle rastlantısallığa müsaade etmemekte, olayları istediği şekilde yönlendirmektedir. Bundan böyle olaylar arasında neden sonuç ilişkisi yoktur; medya

¹¹²⁸ Baudrillard, *Simgesel Değiş Tokuş ve Ölüm*, 111.

¹¹²⁹ Eroğlu, *Baudrillard'ı Okumak*, 76.

¹¹³⁰ Poster, *Jean Baudrillard: Selected Writings: Second Edition*, 193.

üretmiş olduğu hipergerçeklikle tarihi istediği şekle sokabilmektedir. Kitle iletişim araçları tarihi olayların unutulmaması gerektiği yönündeki söylemleri çarpıtarak özünde bu olayların gerçekliğini yutmuştur. Olayları doğrulamak-ki buna gerek var mıdır?- ve tarihsel olarak anlamak için maalesef çok geç kalındı. Baudrillard bu noktada doğrulayıcı referansların kitle iletişim araçlarına devredildiğini düşünmektedir. Ahlaki vicdanın ve kolektif bilincin medyaya devredilmesinden ötürü tarihin sonunun geldiğini söyleyebiliriz.¹¹³¹

Kitle iletişim araçlarıyla anlama dair bir egemenlik oluşturma çabası iletişimin tamamen ortadan kaldırılması demektir.¹¹³² Gördüğümüz her şeyde aşırılığa mahkûm haldeyiz. Hipermedyatik alanın akışkanlığında her şeyde fazlalık mevcut ve bu fazlalıklar şeylerin anlamını bozmaktan başka bir işe yaramıyor. İletişimin ve iletişime bağlı olarak haberde anlamın artırılması iletişimde engellerin oluşmasına yol açıyor ki bunlardan birkaçı şunlardır: Eyleme zoraki anlam yüklenmesi, anlama aracılık eden temsilci sinyallerin yönlendirmesi ve bilgi üretimine engel oluşturan işaretlerdir.¹¹³³ Aşırı bilgi entropik bir sürece yol açtığından anlamın yok olması veya azalması kendiliğinden gerçekleşiyor.¹¹³⁴ Sistem gerçekliğin medyalaştırılmış basmakalıp simülasyon gösteriminde anlamın ortadan yok olduğu bir çeşit medyatik ve teknolojik kültür oluşturmaya çalışmaktadır. Baudrillard teknolojik yeniliklerin gerçek yapısal değişiklikleri başlatması için öncelikle bir teknik kültürün kurulmasının gerekliliğine - yani geleneksel kültürün başka bir değerler dizisi tarafından yavaş yavaş alışkanlık oluşturacak şekilde değişmesi gerektiğine-ve radikal anlamda farklı bir eğitim yapısının oluşması gerekliliğine inanmaktadır.¹¹³⁵

Yaşadığımız dünyada meydana gelen olayların sayısı toplumların bitişik yaşamaları ve haberin anında yayılması nedeniyle giderek artmaktadır. Olay sayısı arttıkça anlam sayısı da artmakta; kaldı ki olay sayısı tek olsa bile iletişim araçlarının çeşitliliği nedeniyle olayın anlamı da çeşitlenmektedir. Yani anlamı değişen her olay gerçek olayın niteliğini bozduğundan farklı bir olay boyutuna dönüşmektedir. Paradoksal şekilde bu olaylar duyuldukları anda, açıklanması mümkün olmayan bir

¹¹³¹ Jean Baudrillard, "The End of the End Interview with John Johnston", *Baudrillard Live Selected Interviews* içinde, Der., Mike Gane, Routledge Publish, London and Newyork 1993, 160.

¹¹³² Proto, *Mass, Identity, Architecture: Architectural Writings of Jean Baudrillard*, 17.

¹¹³³ Proto, *Mass, Identity, Architecture: Architectural Writings of Jean Baudrillard*, 6.

¹¹³⁴ Proto, *Mass, Identity, Architecture: Architectural Writings of Jean Baudrillard*, 2-3.

¹¹³⁵ Baudrillard, "La Pratique Sociale de la Technique", *Utopie* 2-3, 1969, 155.

şekilde anlamlarını yitirmektedir.¹¹³⁶ Gezegenimizde meydana gelen bir patlamanın aynı anda gezegenin diğer bir ucunda duyulması özünde kitle iletişim araçlarının patlamasıdır ki bu patlamalar olayların anlaşılabilceği düşünsel zemine imkan tanınmamaktadır.¹¹³⁷

3.1.4. Anlamsızlıklarıyla Var Olabilen Kitle İletişim Araçları

Baudrillard'ın analiz noktasında vazgeçemediği konuların başında kitle iletişim araçları gelmektedir. Baudrillard kitle iletişim araçları, reklam, moda ve haberin toplumsalın bulunmadığı sadece kitlelerin bulunduğu bir evrende anlamsız, iddia edildiği gibi harekete geçiren değil etkisiz, hoş ama boş, eğlendirici yanı ağırıklı bir işleve sahip olduğunu söylemektedir. Genelde var olan söylem ve çözümlemelerin tersi olan analizleri geçerli sayan Düşünür kitle iletişim araçları konusunda McLuhan ve Enzersberger'in ileri sürdüğü özne yanlısı(aracın etkisini iddia eden) bir bakış açısından ziyade nesne yanlısı (izleyicinin nötralizasyon gücünü iddia eden) bir bakış açısını benimsemektedir. Düşünür'ün nesne yanlısı bir bakış açısına sahip olmasının gerekçesi ise Batı'da özne yanlısı bütün bakış açılarının çökmüş olmasıdır. Simülasyon evreni diyalektiğin sona erdiği ve aşırı uçlar arasında gidilip gelinebilen bir evrene işaret etmektedir. Diyalektiğin o bilindik söylemleri Batı için çökmüştür. Çözüm bulmak istiyorsak bunu birbirinden alakasız uçlarda aramamız gerekmektedir.

Kitlelerin anlam dolanımını nasıl imkansız hale getirdiği siyasetin ve sosyolojinin merak ettiği konuların başında gelmektedir. Bütün söylemlere karşı anlamsızlık üreten ve büyük bir boşluk olan kitle, toplumsalın kaygı duyduğu anlamda herhangi bir faşist emele sahip değildir. Kitle sistemsel anlamda simülasyonun devrik şeklidir.¹¹³⁸ Sistem, kitle iletişim araçları vasıtasıyla sürekli kitleleri denetleme yoluna gitse de kitlelerin iktidara ilişkin hiçbir emelleri bulunmamaktadır.

İletişim araçlarının olay, anlam, nesne, gerçeklik ve referans sistemlerini yok ettiği söylenebilir.¹¹³⁹ İletişim araçları olayların anlam değişikliğinde en önemli etkendir. Bu araçlar olayları ses ve ışık dalgası üzerinden televizyon ve radyo dalgaları

¹¹³⁶ Baurillard, *Simülakrlar ve Simülasyon*, 64.

¹¹³⁷ Jean Baudrillard, Edgar Morin, *La Violencia Del Mundo*, Paidôs Ibêrica, Barcelona 2004, 56

¹¹³⁸ Baudrillard, *Sessiz Yiğınların Gölgesinde veya Toplumsalın Sonu*, 14.

¹¹³⁹ Baudrillard, *Çaresiz Stratejiler*, 110.

şekliyle sunarken dil ve anlam üzerinde ciddi oyunlar oynamaktadır. Bu araçlarda sunulan her şeyin muhakkak bir anlama sahip olması, anlamın çoğalması, sahip olunan anlamları ortadan kaldıracak yeni anlamların ortaya çıkması ve bu sürecin çok hızlı şekilde devam etmesi gerekmektedir. Nasıl ki nesne, bilimsel çalışmalar içerisinde kaybolup gidiyorsa olaylar ve anlamlar da iletişim araçları içerisinde yok olup gitmelidir.¹¹⁴⁰

İletişim araçlarından bize ulaşan mesajlar içerik olarak boş olsa bile ekranlar kesinlikle boş bırakılmamalıdır. Müzikler, reklamlar, haberler, spor programları, eğlenceler, filmler, sunucular, kamu spotları, son dakika haberleri ve benzeri her şey ekranın sürekli dolu tutulması gerekliliğine işaret eder.¹¹⁴¹ Böylesi bir çabada kitle iletişim araçlarından herhangi bir anlam üretmesi beklenmemelidir. Ekranların hep dolu tutulması yüzünden eksikliklere ve boşluklara hasret kaldık. Teknik anlamdaki bir aksaklıklarda, bir sunucunun dil sürçmesinde veya canlı yayın kazalarında aşırı derecede heyecanlanıyoruz. Mevcut haliyle boşluk, yüzey, mesafe, görünüm, boyut, anlam ve gerçekliğe dair hiçbir şey kalmadı. Kala kala sadece bütün nesnelere, bütün insanların, doğanın, nedenle sonucun, soruyla cevabın bir arada tutulduğu haberler ile elektronik bir ahlaksızlık kaldı.¹¹⁴²

Anlam ve gerçekliğe dair belirsizlikler bütün yaşamımızı etkilemiştir. Anlam ve gerçeklik belirsizliklerini sadece bilimsel çerçevelerde ele almak doğru değildir. Kitle iletişim araçlarıyla sunulan haberlerde de bu belirsizlikleri görebiliyoruz. Haberlerde sunulan olayın gerçeklik ve anlamını aynı anda hesaplayabilmek yani doğru şekilde düşünebilmek mümkün değildir.¹¹⁴³ Kitle iletişim araçlarının sunumunda olayların anlamı ve gerçekliğini muhakeme edebileceğimiz zaman aralığı bizlere tanınmaz. Bu tür olayların hem oluşumunu hem de gerçekliğini veya hem görünümünü hem de anlamlarını aynı anda idrak edebilmemiz imkansızdır.¹¹⁴⁴ Anlama egemen olmaya çalıştığımızda görünümü dışlarız veya görünümlere hakim olmaya çalıştığımızda ise anlam bizden uzaklaşır. Büyük çoğunlukla anlam bizden uzaklaşır ve biz görünümlerle mutlu şekilde yaşamaya devam ederiz. Zaten kitle iletişim araçlarının mantığı da bu

¹¹⁴⁰ Baudrillard, *Çaresiz Stratejiler*, 109.

¹¹⁴¹ Baudrillard, *Cool Anılar 1-2(1980-1990)*, 137

¹¹⁴² Baudrillard, *Cool Anılar 1-2(1980-1990)*, 143.

¹¹⁴³ Baudrillard, *Kusursuz Cinayet*, 75

¹¹⁴⁴ Baudrillard, *Kusursuz Cinayet*, 76.

şekilde işlemektedir. Görüntü bollaştıkça anlam azalmaktadır; anlam azaldıkça gerçeklik farklı bir boyuta taşınmaktadır.

Bir Fransız haber kanalının Saraybosna'dan yapmış olduğu canlı yayında çaresizliğin, felaketin ve hayal kırıklıklarının, Batı'ya karşı oluşturduğu mutlak üstünlüğü tüm dünya izleme şansına sahip olabilmisti. Bilindikten farklı ve aykırı bir üstünlük taşıyan bu durumda Müslüman bir halk Avrupa'ya küçümseyen bir tavırla yani iki yüzlülüklerini hatırlatan bir bakışla bakıyordu. İşin doğrusu merhamete ihtiyacı olanlar asla onlar değil; Avrupa idi.¹¹⁴⁵ Sadece vücutlarını değil vicdanlarını da bronzlaştıran insanlar özünde acımacak durumdaydı. Müslüman birinin “ *Avrupa'nın suratına tükürüyorum* ” demesi asla bir hakaret değil; gerçekte kültürel bir cesede insan dışılığını haykırabilmektir.

Savaşın sonuna doğru “*böylece durmak olmaz bir şeyler yapmak gerekir*” cümlesinin insanlara değer veremeye uzaktan yakından ilişkisi yoktur. İnsanlık illa bir gerçeklik arıyorsa amaçla ilgili yanılsamalara ve merhamete ihtiyaç duymayan Bosna halkına bakmalıdır. Gerçekliğin en merkezinde yer alan bu halk gerçekliği olayın ve kaderin bir hakikati şekliyle tam olduğu şekliyle yaşamıştı. Gerçekliği yaşayan insanların savaşta gerçekten ölmüş olduğunu kabul edersek normalde ölmüş olan Bosnalılar canlı, Batı ise ölü durumdaydı.¹¹⁴⁶ Boşnaklar Batı'luların negatif gerçeklik simülasyonunu asla kabul etmedi. Onların tahmin ettiği şey uygarlığın temsilcisi olan Batı'nın asla ve asla masum insanların ölümüne izin vermeyeceğiydi. Hiper cehennem içerisinde bulunan Bosnalılar kitle iletişim araçlarının ve haberin aşırı ilgisi karşısında gerçekliği yaşayamamıştı. Kitle iletişim araçları savaşın gerçekliğini ve anlamını alt üst ederek işi gösteri boyutuna taşımıştı. Uygar Batı'nın sefil aydınları bu duruma sessiz kalmayı tercih etmişti ve bu durumda olsa olsa sefil aydınlarla sefil Müslümanlar sefaletlerini karşılıklı olarak değiş tokuş etmişti. Bu değiş tokuş zihinsel düzeyde kalmış maalesef gerçekleri söyleyebilecek iletişimsel düzeye çıkamamıştı. Yeni dünya düzeninin temsilcisi konumundaki aydınlar sefalet, acı ve felaketleri düzen uşaklığına hammaddeye dönüştürerek oyunsal düzlemde tekrar kurgulamıştı.

Bosna katliamını merhamet söylemleri üzerinden yola çıkarak çözümleyemeyiz. Çünkü merhamet duymamanın temelinde bir felaket vardır. Felaketler üzerine söylemler

¹¹⁴⁵ Baudrillard, *Tam Ekran*, 50.

¹¹⁴⁶ Baudrillard, *Tam Ekran*, 51.

üretmek sonuçta iyiliğin şeffaflığının sistem mantığına evrilmesine neden olduğundan her durumda-neyin mücadelesini yaparsak yapalım-felakete uğramışlıktan değil kötülüğün şeffaflığından yola çıkmak gerekir.¹¹⁴⁷ Bosna'da sergilenen tam da kötülüğün şeffaflığıdır. Palavra söylemlerini seven, ikiyüzlü değer yargılarıyla kendi menfaatlerini ön planda tutan, durduğu yer tam belli olmayan Batı; Bosna sınavında yerin dibine batmıştır. İnsan hakları söyleminin mesnetsiz ve kökensiz olduğu böylece ispat edilmiştir. Sırp'ların etnik soy kırımı ise olgunlaşma aşamasında olan Avrupa fikrinin doruk noktasıdır. Çünkü gerçek Avrupa böylelikle ortaya çıkmaya başlamıştır. Kendinden olmayanı insan saymayan Avrupa'nın gerçek yüzü budur. Kültürel açıdan, ekonomik açıdan, milliyetçilik açısından, yurtsal açıdan arınmak isteyen Avrupa insanlık dışı düşünceye sahiptir. Yeni Avrupa düşüncesi bu mantığa göre işlemektedir. Avrupa düşüncesinin en sivri ve en ölümcül mızrağı olan Sırbistan kendisine verilen görevi tam anlamıyla yerine getirmiştir. Katillik sözleşmesinin görevini yerine getiren Sırp'lar ne yaptıklarının pek farkında değildir. Olayın farkında olan Boşnaklar ise Batı'nın kendi faşizan mantığını ve Müslümanların insan yerine konulmadığını çok iyi analiz edebilmiştir. Batı'nın iyilik söylemleri Bosna katliamının gerçek tarafını gün yüzüne çıkarmaz; Bosna gerçekliğine ulaşılacak isteniyorsa kötülüğün şeffaflığından yola çıkmak gerekir. Aksi halde Müslümanlar üzerine oynanan bu insanlık dışı durumların devamlılığında tekrar eden tarih komediye; tekerrür eden komediler ise tarihe dönüşmektedir. Eprimek üzere olan Batı medeniyeti kitle iletişim araçlarıyla Bosna katliamını ekranlara taşıtırken anlamı ortadan kaldırtmış ve savaş salt gösteri yönüyle anlamsızlığa ulaşmıştır.

Makinelerin sahip olduğu farklılaştırıcı özelliklere baktığımızda üretilen bütün ürünlerin makine özelliğine sahip olduğunu kabul etmemiz gerekiyor. Görüntülerin, metinlerin, videoların, konuşmaların, sunumların ve bilgisayar teknolojisi ürünlerin bütününde mekanik özellikler aramalıyız. Efekt ve görüntü hileleriyle bezenen filmler ve videolar mekanik özellikler taşır ve bunların meydana getirdikleri etkilerin geçiciliklerini ve anlamsızlıklarını makinemsi olmalarında bulmalıyız. Bunların insanlar üzerindeki etkisi geçicidir ve sunulan her şey (şiddet, pornografi, haber, reklam gibi) zaman sonra can sıkıcı hale gelmekte; herhangi bir anlam ve değer yargısı taşımamaktadır. Programlamaların otomatikliği sonucunda zaman sonra her şey rutin

¹¹⁴⁷ Baudrillard, *Tam Ekran*, 54.

hale gelmekte; beden, metin ve görüntüler mekanik dizaynları ile dolaşıma sokulmaktadır. Videoyu veya yazıyı ideal bir formata sokma fantezisi, aralıksız bir biçimde her şeyi düzeltmeye yönelik dürtüler, standart ölçülerin sınırları içerisinde kalmaya yönelik saplantılar, insanın kendi nesnesiyle kurduğu karşılıklı etkileşim baş dönmelere neden olmaktadır.¹¹⁴⁸ Bireyler görüntülerle istedikleri şekilde oynayabilme imkanına sahiptir; şahıslar anlamsız standartlar ve görüntü ölçekleri oluşturmakta, bu ölçek ve standartlar bilimsel çalışma şekliyle eğitime malzeme yapılmaktadır.

İletişim araçları devreye girer gizli haberler komediye dönüşmekte ve izleyiciler olayları haber komedisi oyunu izler gibi izlemektedir. İnsanlar olayların böylesine haber komedisine dönüştüğü fenomenal bir iletişim evreninde anlamsız sunumların esiri olurken olayların inandırıcılık boyutuyla hiç ilgilenmemektedir. Harikulade bir gösteri durumuna dönüşen olaylarda alaycı ve kuşkucu tarafımız haberlere teslim olmamıza engel oluşturuyor.¹¹⁴⁹ Haberlerle aramıza mesafe koymamızın nedeni eleştirel bir bilinç seviyesine sahip olmamız değil, gösteriye dönüştürülen olayların haberleştirilmesinden sıkılmamızdır. Bundan böyle haber izlenilmesi ve olayların saydamlaştırılarak oyunlaştırılması kitleler için değer yargısı oluşturmuyor. Belki de insanlık özgürlük, demokrasi, kültür, siyaset, ahlak gibi insanları rahatsız eden kavramların yeniden ele alınmasını talep ediyor. Modernleşmeyle belirginliği artan bu idealist kavramlara karşı bütüncül bir bağlılık ve güvensizlik mevcut. Öyleyse eleştirel çözümlerinin egemen kıldığı özne merkezli yaklaşımlardan uzak durulması gerekiyor. Baudrillard idealist kavramların kitle iletişim araçları tarafından sunulmasında anlamsızlığın daha da katmerlendiğini düşünmektedir.

Baudrillard'ın yapmaya çalıştığı şey modern çağda kaybolmuş olan anlamın peşinden koşmaktır. Özellikle kitle iletişim araçlarının bilinçli olarak anlamsızlık üzerine oturmuş bir anlam üretme mantığına göre hareket ettiğini söyleyen düşün adamı teknoloji, bilgi ve enformasyonun anlamsızlığın sürdürülmesinde büyük katkısının olduğunu düşünmektedir.

¹¹⁴⁸ Baudrillard, *Tam Ekran*, 165.

¹¹⁴⁹ Baudrillard, *Şeytana Satılan Ruh Ya da Kötülüğün Egemenliği*, 80.

3.1.5. Kitle İletişim Araçları ile İletişimsizlik Üretimi

İletişimi değiş tokuş (karşılıklılık), sırayla konuşma eylemi ve dolayısıyla da sorumluluk alma biçimi olarak değerlendirirsek; iletişime karşıt olmayı, kendilerine soru yöneltememeyi ve yanıt alamamayı, iletişimsizlik üretmeyi kitle iletişim araçlarının temel özellikleri arasında sayabiliriz.¹¹⁵⁰ Baudrillard, kitle iletişim araçlarının özelliklerini; iletmenin karşıtı olmaları, geçiş sağlayamamaları ve bittabi iletişimsizlik meydana getirmeleri şekliyle saymaktadır. Dolayısıyla iletişim araçlarıyla yapılan iletişim biçimi herhangi bir değiş tokuşu, soru ve cevabı ve dolayısıyla sorumlulukların karşılıklı paylaşımlarını içermemektedir.¹¹⁵¹ Kitle iletişimi bu söylemde bir bilginin yayınlanmasından ve ekran üzerinden kayıp geçmesinden ibaret bir durumdur. İletişim araçlarının güncel durumu değiş tokuş sürecinin sona erdiğini, yanıt vermenin yasaklandığı ispatlamaktadır. Yanıt vermeye izin verilen durumlarda ise bu yanıt gerçeklikten uzak yanıt simülasyonu şekliyle olmaktadır. Çünkü yanıtlar bu yayın sürecinin bir parçası şeklinde olmakta yani tek yönlü iletişim mantığında herhangi bir değişiklik söz konusu olmamaktadır.¹¹⁵² Bir haberin sadece yayın ve alımını hazırlayan kitle iletişim araçları *feed back*'ı (kendisine cevap verilmesini) ilelebet yasaklamıştır. Böylesi bir iletişim ortamında gerçek anlamdaki değiş tokuşların yapılması imkansızdır ancak geri bildirimler olsa bile bunlar yayın mantığının içine eklemlenmiş, tek yönlü iletişim sürecini değiştirmeyen ve salt yanıt simülasyonu olabilecek bildirimlerdir. Yanıtın gerçekliğini kaybettiği durum tam olarak hipergerçek bir durumdur. Gerçekliğinden kopartılan cevap neticesinde değiş tokuş iletişim araçlarının yayınlarını elinde tutanların lehine bırakılmakta ve böylelikle devasa bir kitle iletişimsel hegemonya oluşmaktadır.

Geri bildirimde bulunulması/yanıt olanağının bulunulması için toplumsal iletişim sürecinin dengelenmesi, tek yönlü hegemonyanın yıkılması, karşılıklılık veya karşıtlık ilkesi üzerine oturtulabilen simgesel değiş tokuş sürecinin yeniden kurulması veya tedavi edilmesi gerekmektedir.¹¹⁵³ Lakin simgesel değerini kaybeden geri bildirimde sistem bütün bilgilerin mütemadiyen dünyanın her tarafında dolaşılmasını istemekte ve değerden yoksun geri bildirimler ölümcül güneş çarpmaları ve kör edici bir ışığa

¹¹⁵⁰ Baudrillard, *Gösterge Ekonomi Politiği Hakkında Bir Eleştiri Üzerine*, 211.

¹¹⁵¹ Baudrillard, *Metinler ve Söyleşiler*, 62-63.

¹¹⁵² Baudrillard, *Gösterge Ekonomi Politiği Hakkında Bir Eleştiri Üzerine*, 211.

¹¹⁵³ Baudrillard, *Metinler ve Söyleşiler*, 63.

tehditleri yaratmaktadır.¹¹⁵⁴ Bu türden geri bildirimlerin gerçek iletişim niteliği taşıması imkansızdır.

Kitle iletişim araçları dünyasının temel özelliği, söylenilenlere karşılık verilmesinin önüne geçilmesidir. İletişim dünyasında kuramsal anlamda gerçekleştirilebilecek en büyük ve tek devrim yanıt verme olanağının sağlanabilmesidir. Bu yanıt sonucunda iletişim araçlarının yapısı alt üst edilecektir. Kitle iletişim araçları için söylenebilecek en büyük kuram bu kuram ve en doğru strateji bu stratejidir. İçeriğin demokratikleştirilmesi, kodların tekrar çevrinmesi, demokratik çaba, haber sürecinin yeniden belirlenmesi, iletişim araçlarının birbirine çevrilmesi veya iletişim araçlarının denetim altına alınması süreçleri sonuçsuz kalmaya mahkûmdur.¹¹⁵⁵ Olası girişimlerin ilk amacı söz tahakkümüne son verebilme süreci olmalıdır. Ancak mevcut düzende iletişim araçları kendilerini gösterge boyutuna taşıyan bir araç olmanın haricinde hiçbir işe yaramamaktadır.¹¹⁵⁶ Dolayısıyla söz hakkı tanıyan iletişimin egemen olabileceği dönüşümlerin beklenmesinde iletişim araçlarını aracılığıyla meydana gelebilecek bir devrim hayalinin gerçekleşmesi imkansızdır.

Kitle iletişim araçları öylesi bir sistem kurmuştur ki iletişim araçlarıyla söylenen sözlere kesinlikle gerçek nitelikte yanıtlar verilememektedir. Kitle iletişim araçları hususunda yapılacak tek kuramsal devrim cevap olanağının ele geçirilebilmesi ve dolayısıyla araçlarının yapısının karman çorman edilmesidir. Bunun haricindeki bütün kuram ve stratejiler boştur: Mesaj içeriklerini demokratik hale getirmek, sapkınlıkları gidermek, anlam oluşumuna yardımcı olmak, toplumsallaşmayı sağlamak, kodları yeniden düzenlemek, haber süreçlerinin yapımını ve yayımını denetlemek, devrelerin birbirlerini kontrol etmesini oluşturmak veyahut genelinde bütün yönleriyle kitle iletişim araçlarını denetlemeye çalışmak netice veremeyecek girişimlerdir.¹¹⁵⁷ Yapılması gereken şey söz tekelinin yıkılmasıdır. Söz kitle iletişim araçları tekeline bekletilmeden, canlılığını yitirmeden, depolama yapılmadan, toplumsal sürecin herhangi bir yerinde anlam değişikliğine uğratılmadan değiş tokuş edilebilmeli, gönderilmeli ve dönütü sağlanabilmelidir. Kitle iletişim araçlarının mevcut mantığı yanıtsızlığı ve sorumsuzlukları beraberinde getirmiştir. Böylesi bir iletişim biçimi en alt

¹¹⁵⁴ Eroğlu, *Baudrillard'ı Okumak*, 46.

¹¹⁵⁵ Baudrillard, *Gösterge Ekonomi Politikası Hakkında Bir Eleştiri Üzerine*, 212.

¹¹⁵⁶ Baudrillard, *"The Ecstasy of Communication"*, 126-130.

¹¹⁵⁷ Baudrillard, *Metinler ve Söyleşiler*, 63-64.

seviyede gerçekleştirilebilen iletişimcilik oyunu olarak da ifade edilebilir. Kitle iletişim araçları bir buzdolabı ya da ekmek kızzartıcıdan fazlası değildir. Televizyon ekranı veya kamera, yeni ilişki biçimleri veya değiş tokuş süreçleri meydana getirmemektedir. İşlevsel nesnelere sorulara vereceği cevaplar zaten ilk başından bellidir. İletişim araçlarının temel özelliği kendilerine karşılık verilmesinin engellenebilmesini sağlayabilmektir.

Düşünür'e göre kusursuzluğu itibariyle en güvenilir kitle iletişim aracı seçimler olmuştur. Buradaki kusursuzluk seçmenin görüşlerinin net bir şekilde ortaya çıkması amacıyla oluşturulan kapalı oy-açık sayım mantığıdır. Yoksa seçimlere hile katmak, oy çalmak, biçim değişikliği oluşturmak kusursuzluğun çizgisi dışındadır. Bunun haricindeki sondajlamalar(anketler, soru-cevaplar, röportajlar, mülakatlar ve benzeri yöntemler)yanıt sorunun içerisinde saklı olması nedeniyle pek güvenilir değildir. Söz simüle edilen bir cevap mantığıyla kendi kendinin yanıtına yol göstermektedir.¹¹⁵⁸ Buradaki soru-yanıt, simgesel değiş tokuşun hipergerçek şekilde maskelenerek iletişim oyun haline getirilmesi ve bu durumun iletişim olarak yutturulmasıdır ki gerçekte oluşan şey iletişimsizliktir.

Bir kitle iletişim aracı olan televizyonların evlerimizdeki varlığı bir çeşit denetleme mekanizması anlamı taşımaktadır. Televizyon insanların özel yaşamlarına müdahale edebilecek bir iktidar periskopu olmasa bile çok daha tehlikeli bir şeydir: Televizyon, insanların birbirleriyle konuşmalarını engellemekte, sözün simgeselliği karşısında bireylerin iletişimsel anlamda yalıtılmalarını sağlamakta ve kişilerin tamamen soyut hale gelmelerine yol açmaktadır.¹¹⁵⁹ Televizyon izleyen kişi muhatabına cevap vermeyerek yalnızlaşmaktadır. McLuhan'ın *The Medium is Message* söylemi analiz edildiğinde bu söylemde eleştirel bir değerlendirmenin olmadığı rahatlıkla anlaşılabilir. Düşünür'ün bu söylemi her ideolojik perspektifte farklı biçimlerde analiz edilmektedir. Örneğin Enzensberger bu söylemi burjuva önerisi olarak görmektedir. Burjuvazi istediği her şeyi elde ettikten sonra söyleyecek çok fazla şey bulamamıştır ve meydanı televizyonlara/araçlara bırakmıştır. Doğrudan aracın kendisi söylemin ve

¹¹⁵⁸ Baudrillard, *Metinler ve Söyleşiler*, 64.

¹¹⁵⁹ Baudrillard, *Metinler ve Söyleşiler*, 65.

anlamın yerini almıştır.¹¹⁶⁰ Baudrillard ise bu söylemi mesaj ve televizyonun/aracın yok olmasıyla iletişimsizliğin ortaya çıkması yönüyle değerlendirmiştir.

Mevcut kitle iletişim araçları iletişim adına bir şey sunamadıkları gibi tersine onu engellemeye programlanmıştır. Yayıncı ve alıcı arasında karşılıklı iletişim imkansız hale gelmiştir. Teknolojik anlamda geri bildirim en az olduğu veya simülasyon haline getirildiği bir mantık yerleştirilmeye çalışılmaktadır. İletişim araçları biçimsel dönüşümlübilirliği yani yanıt imkanının ortadan kalktığı teknik düzenlemeyi çok iyi yapabildiği gibi geri bildirimlerin olduğu durumlarda iletişimin simgesel değerini yok ederek hipergerçek bir dönüt ortamı yaratmasını bilmektedir.¹¹⁶¹

İletişim araçlarının faydalı kullanımı diye bir şeyden bahsedilebilir mi? Anlam ve haber arasında bir bağ kurulabilir mi? Kamuoyu ve reklamların insanların düşüncelerini değiştirebileceğine inanmalı mıyız? Düşünür'e göre kamuoyu ve reklamlar insan düşüncesini değiştiremez. Çünkü bir değerlendirmenin oluşabilmesini sağlayacak irade ve temsil noktasında iletişim araçlarıyla sunulanlar bir zaman ve mekana ait değillerdir.¹¹⁶² Dolayısıyla insanların iradesini ve görüşlerinin değiştirilebilmesi olanaksızdır. Sahip oldukları düzlem bir oyun düzlemi olduğundan insanlar işin sadece oyun boyutuyla ilgilenmekte özellikle de politik tavsiyeler boşa gitmektedir. Kamuoyu yoklamalarının siyaset kısmıyla ilgili olanlarında da bu sonuçla karşılaşmaktayız sıklıkla. Aslında bu durum olduğundan daha karışıktır. Çünkü kamuoyu yoklamalarının ve reklamların insan iradesini değiştirip değiştirmediği noktasında kesin söylemler yanlıştır. Bu simülasyon düzeni içerisinde kamuoyu yoklamaları olmadan ne olup bittiğini bilemeyeceğimiz gibi kamuoyu yoklamalarının da neyi değiştirdiğini bilememekteyiz.¹¹⁶³ İletişim araçlarının sahip olduğu ekran hep belirsizlikler sunmaktadır. Bu belirsizlik eskiden şahit olunan haberin eksikliğiyle alakalı bir eksiklik değil; bilakis aşırı miktarda sunulan haber ve haberlerin veriliş biçimine ilişkindir. Geleneksel anlamda açıklamasını yapabildiğimiz haberlerin azlığının durum değerlendirmesini şimdilerde sunulan aşırı miktar haber sunumunda yapamamaktayız. Aynı şekilde kamuoyu yoklamalarının aşırılığında insanların irade ve görüşleriyle alakalı temsil değerlendirmelerinin yapılması da olanaksızlaşmıştır.

¹¹⁶⁰ Enzensberger, *Constituents of a Theory of the Media*, 271.

¹¹⁶¹ Baudrillard, *Gösterge Ekonomi Politikası Hakkında Bir Eleştiri Üzerine*, 227.

¹¹⁶² Baudrillard, *Çaresiz Stratejiler*, 114.

¹¹⁶³ Baudrillard, *Çaresiz Stratejiler*, 114.

Kaderimiz artık iletişim araçları, moda, ekran, kamuoyu yoklamaları, istatistik gibi ölçüm ve analiz değerlendirmeleriyle belirleniyor. Yani önceden hazırlanmış bir tiyatro oyununa uygun rol yapmamız; davranışlarımızı buna göre oluşturmamız, ekranda sunulanları gözümüzü ayırmadan izlememiz, bize sunulan göstergeleri kabul etmemiz, kılık-kıyafetlerimizi sisteme göre oluşturmamız, sisteme boyun eğmemiz, bize sorulan sorulara istenilen şekillerde cevap vermemiz istenmektedir. Kişisel iradenin devre dışı bırakıldığı yaşantıda iletişim ortamının oluşabilmesi mümkün müdür?

İçeriklerini yitiren resim, sanat, iletişim ve toplumsal gibi saf biçimler anti-resim, anti-sanat, anti-iletişim ve anti-toplumsal olarak ışıldamayı sürdürdükleri gibi; emek de anti-emeğe dönüşerek ışıldamayı sürdürmektedir.¹¹⁶⁴ İletişimin toplumsal dağıtımında emek daima hem kullanım hem de değişim değeri olarak nitelik sahibi olabilmıştır. Lakin gösterge değerinin olduğu yerde iletişim nosyonunun esamesi bile okunmaz.

Bir iletişim kurma aracı olan söz, bilindik etkisini çoktan kaybetmeye başlamıştır. Kapitalist sistemde sözün sahip olduğu simgesel güç ortadan kalktığı için artık kodlar hayata egemen olmuştur.¹¹⁶⁵ İletişim araçları kod mantığıyla çalıştığı için yüz yüze iletişimin değeri yok olmuştur. Zaten kapitalizmin sürdürülebilirlik mantığında bir iletişim aracı olarak dilin sadece kod kısmına ihtiyaç vardır. Dilbilim ve göstergebilim yaptıkları bilimsel çözümlerinde sözü hep dışarı atarak koda sahip çıkmıştır.¹¹⁶⁶ Konuşma tekeli ele geçirmek iktidara sahip olmak demektir. Söz artık değiş tokuş edilebilme özelliğini kaybetmiştir ve artık iletişimde simgesel parçalanmalar yaşanmaktadır. Sisteme karşı koymanın en güncel ve etkili yöntemlerinden birisi sözün üretilmesini ve yayılmasını sağlayabilmektir. Mevcut sistemin simgesel anlamda bütünleşeceği hiçbir şey bulunmamaktadır. Düşünür'e göre sistemin alaşağı edilebilmesi için sözel iletişim biçimlerinin yaygınlaşması gerekmektedir.

Liberal baskı sisteminde toplum iletişim araçları marifetiyle denetim altına alınmak istenmiştir. Bununla birlikte habere özgürlük verilerek insanların sözel anlamda iletişim kurlmalarının önüne geçilmesi hedeflenmiştir.¹¹⁶⁷ Kodlamanın, aşırı kodlamanın ve kodun evrenselleşmesinin hüküm sürdüğü dünyada kapitalist sisteme karşı koymak

¹¹⁶⁴ Baudrillard, *Üretimin Aynası Ya da Tarihi Materyalist Eleştiri Yanılsaması*, 34.

¹¹⁶⁵ Baudrillard, *Üretimin Aynası Ya da Tarihi Materyalist Eleştiri Yanılsaması*, 126.

¹¹⁶⁶ Baudrillard, *Üretimin Aynası Ya da Tarihi Materyalist Eleştiri Yanılsaması*, 127.

¹¹⁶⁷ Baudrillard, *Üretimin Aynası Ya da Tarihi Materyalist Eleştiri Yanılsaması*, 135.

için konuşmanın egemen olduğu bir değiş tokuş sürecine geçilmesi gerekmektedir.¹¹⁶⁸ Baudrillard medya kodlarının olası bir yıkımına inanmış, sembolik değişim mantığına uygun alternatif bir konuşmanın özlemiyle mutlu olmuş ve yüz yüze iletişimin olabileceği günlerin hayaliyle yaşamıştır.¹¹⁶⁹

3.1.6. Kitle İletişimi ve Simgesel Anlamın Yok Olması

İletişim araçlarının zincirleme tepkiye neden olacak herhangi bir güçleri yoktur. Bu araçlar sadece haberi anında her yere yaymaktadır. Daha doğru bir ifade ile iletişim araçlarıyla kamuoyu görüşleri tersine çevrilememektedir ve sınıflar arası mücadelelerde iletişim araçları iktidar karşıtlarının çıkarlarına uygun şekilde kullanılamamaktadır.¹¹⁷⁰ Fransa’da meydana gelen Mayıs 1968 olaylarında kitle iletişim araçlarının devrimci eylemlere katkıda buldukları geneli itibariyle kabul edilen bir görüştür. Çünkü olaylar başlamadan önce bu araçların iktidara karşı takınmış oldukları tavır fazlasıyla belliydi. İletişim araçları her zaman iktidarın egemenliği doğrultusunda tavır takınmayabilir yani iletişim araçları mantığının(iktidara hizmet ettikleri düşüncesinin) tersine çevrilebilmesi mümkündür. Baudrillard’a göre özellikle sınıflar arası mücadelelerde ve bazı sınıfların iktidara karşı mücadelelerinde kitle iletişim araçlarını önceden güdümleyebilirsiniz.¹¹⁷¹ Mayıs 1968 olaylarında iletişim araçlarının yıkıcı faaliyetlere desteğinin herkes farkındaydı. Özellikle yerel radyo ve gazeteler meydana gelen öğrenci eylemlerinin her tarafa yayılmasına yardımcı olmuştu. Kitle iletişim araçları öğrenci eylemlerinin hızlanmasına ve etkisinin genişlemesine yol açmıştı. Öğrenci eylemleri bu olayın kıvılcımına, iletişim araçları ise yayılmasını sağlayan rüzgara benzetilebilir. Gerçi iktidar iletişim araçlarının bu tavırlarını sert bir dille eleştirmiş ve hesap sorulacağını ima etmişti. Ancak Düşünür bu durumun çözümlemesinin yanlış yapıldığını iddia etmektedir.¹¹⁷² Ona göre iletişim araçları toplumsal denetim hususunda tarihte ilk kez bu kadar başarı gösterebilmiştir. Çünkü biçimsel anlamda faaliyetlerini sürdüren iletişim araçları içeriklerin ortadan kalkmasına yol açmıştır. Çünkü içerikler her ne kadar değişse de kitle iletişim araçları biçimsel olarak ele alındığında bu araçların her

¹¹⁶⁸ Baudrillard, *Üretimin Aynası Ya da Tarihi Materyalist Eleştiri Yanılsaması*, 135.

¹¹⁶⁹ Poster, *Jean Baudrillard: Selected Writings: Second Edition*, 208.

¹¹⁷⁰ Baudrillard, *Gösterge Ekonomi Politikası Hakkında Bir Eleştiri Üzerine*, 215.

¹¹⁷¹ Baudrillard, *Metinler ve Söyleşiler*, 66.

¹¹⁷² J.Lane, *Routledge Critical Thinkers: Jean Baudrillard*, 22

zaman için iktidar düzeniyle dayanışma içerisinde olduklarını görebilmeliyiz.¹¹⁷³ Olay kamuoyuna duyurulduktan sonra kontrolden çıkmış, soyutlamalara bürünmüş, aniden ve ölçüsüz bir biçimde büyüme göstermiş, zoraki ve beklenmedik büyüme neticesinde toplumsal hareketin ilk baştaki doğal ritmi ve anlamı yok olup gitmiştir.¹¹⁷⁴ Zaten yıkıcı söylemler iletişim araçları tarafından belli belirsiz bir değişikliğe uğratıldıktan, modellere dönüştürülüp gösterge düzeyine indirgendikten ve içerikleri anlam olarak boşaltıldıktan sonra kamuoyuna aktarılmaktadır.¹¹⁷⁵ İlk etapta toplumsal bir başkaldırı gibi gözükken bu grev kitle iletişim araçları yüzünden özünde hareketin gevşemesine, yaygınlaştıkça heyecanın yitirilmesine yol açmıştır. Çünkü kitle iletişim araçlarının grevi destekleyen söylemleri biçim kazandırılmış bir model göstergesine dönüşmüştür. Gerçek amaç soyutlanarak biçimsel bir görünüm kazanmıştır. Yapılan bu eylem modelleştirilmiş bir iletişimin oluşmasına neden olmuştur, diyebiliriz. Lakin modelleştirilmiş iletişimin gerçek anlamdaki iletişimle hiçbir ortak noktası yoktur.

Tarihsel perspektifte grev, belirli bir üretim sisteminde kapitalin başvurduğu haksızlıklara karşı, çalışanların haklarını alabilmek için başvurdukları örgütlenmiş bir karşı şiddet şekli olarak tanımlanabilir.¹¹⁷⁶ Oysa grevin bu anlamı çoktan ortadan kalmıştır. Çünkü kapital artık grevin süresi ne kadar uzun sürerse sürsün bunu elemine edecek kapasitededir. Bunun asıl nedeni artık bir üretim sistemi içerisinde yaşamıyor olmamızdır. Yeniden üretim sisteminin mantığı kardan ziyade sisteme uyum mantığıdır. Bunun yanı sıra grev artık hiçbir temel değişikliğe sebep olamamaktadır. Kapital günümüzde artı değeri bölüştürdüğünden grev yapıyor gözükmesini pek umursamamaktadır. Denilebilirse laf olsun diye grev yapmak herhangi bir sebebi gerektirmeyen, siyasi gönderenler sisteminden çok uzak, toplumsal anlamda herhangi bir kullanım değerine işaret etmeyen yeniden üretim sisteminin kısır döngüsel bir totolojisine dönüşmüştür.¹¹⁷⁷ Grevin amacı amaçsızlığı amaç edinerek emeği parodiye dönüştürmektir. Günümüzde tüm ürünlerde olduğu gibi grev de yararlılık ve yararsızlığın ötesine geçmiştir. Artık üretken emekten ziyade yeniden üretim sistemine hizmet eden bir farklı bir tüketim sistemi ortaya çıkmıştır.¹¹⁷⁸ Aslında her şey yeniden

¹¹⁷³ Baudrillard, *Metinler ve Söyleşiler*, 66

¹¹⁷⁴ Baudrillard, *Gösterge Ekonomi Politikası Hakkında Bir Eleştiri Üzerine*, 216

¹¹⁷⁵ J.Lane, *Routledge Critical Thinkers: Jean Baudrillard*, 23

¹¹⁷⁶ Baudrillard, *Simgesel Değiş Tokuş ve Ölüm*, 46.

¹¹⁷⁷ Baudrillard, *Simgesel Değiş Tokuş ve Ölüm*, 53.

¹¹⁷⁸ Baudrillard, *Simgesel Değiş Tokuş ve Ölüm*, 54-55.

üretim mantığı üzerine oturtulmuştur yani her şey bilindik anlamda somut değerlerini kaybederek farklı bir sisteme uyum sağlamıştır. Denilebilirse grev simgesel değerini kaybederek güncel modaya uyum sağlamıştır. Grevlerin kitle iletişim araçlarındaki sunumunda da simgeselliğin yok olmasını apaçık bir şekilde görebilmekteyiz. Yeniden üretim sisteminin bir parçası olan grev kapital tarafından kendi mantığına uyarlandığından kitle iletişim araçlarının sunumunda simgeselliği görebilmek mümkün değildir.

Çalışma artık bir gereksinim, boş zamanları değerlendirme gibi toplumsal bir talep halini almıştır.¹¹⁷⁹ Bundan böyle yaşamın sürekliliğini belirleme gücü kaybolan çalışma, emek gücünün anlamını yitirmesiyle toplumsal bir talep haline dönüşmüştür. Üretim söylevi üzerinde hayati bir önem taşıyan çalışmanın artık anlamı yoktur. Herkes tükettiği için yeniden üretim sistemi için çalışmaktadır. Geleneksel anlamda çalışmanın anlamı çok farklı bir hüviyet kazanmıştır. Bu durum grevin gerçek anlamını kaybetmesine benzemektedir. Çünkü bilindik anlamdaki grev işi bırakma eylemi anlamını taşıırken artık işi bırakma değil, çalışma yaşamının törensel şekliyle işi yavaşlatma eylemi biçimine dönüşmüştür. Greve başladığını söyleyen personel işi tamamen bırakmamakta rutin üretimine devam etmektedir. Burada yapılan şey çalışma mantığına uydurulmuş grevdir. Artık bu durumlarda grevden ve çalışmadan bahsedilebilir mi? Özünde yapılan şey grev ve çalışma gerçekliğini hem anlam hem de gösterge boyutunda etkileyen simülasyon uygulamasıdır. Artık iktidar gerçekliğinden uzak iktidar senaryolarında söz konusu olduğu gibi çalışma gerçekliğinden uzak çalışma senaryolarından bahsedebiliriz. Halbuki senaryolardan uzak sembolik ve ideolojik söylemler hakikate ilişkin söylemlerdir. Dolayısıyla öldürücü simülasyon darbelerine karşı kullanılacak etkili silahlarda bunlar olmalıdır.¹¹⁸⁰

Sağın veya solun klasik anlamdaki varlıklarında ve sembolik değiş tokuşların mevcut bulunduğu ortamlarda iletişim araçlarının anlamı bozmadıklarını iddia edebiliriz. Sağ veya solun ne anlama geldikleri ve ideolojik alt yapıları herkes tarafından bilindiği için kitle iletişim araçları siyasetin gerçek anlamını bozamamaktaydı. Ancak iletişim araçları varılan noktada politik alanların sınırlarını allak bullak etmeyi başarmıştır. Kitle iletişim araçları açısından geleneksel politik

¹¹⁷⁹ Baudrillard, *Metinler ve Söyleşiler*, 49.

¹¹⁸⁰ Baudrillard, *Metinler ve Söyleşiler*, 51.

söylemlerin sağ ya da sol çerçevede olmasının anlamı bulunmamaktadır. Çünkü iletişim araçları sağ ve solun ortadan kalkmasına büyük ölçüde yol açmışlardır. İletişim araçları politikanın simgesel değerini ve aşkınlıklarını yok ederek kendi soyutlanmış araçsal biçimlerini devreye sokmakta ve karşıtlıkları yok etmektedir.¹¹⁸¹ İletişim araçlarının aşkınlığı politikanın aşkınlığının yerini aldığından ideoloji kavramı un ufak olmuştur. Kitle iletişim araçları politik anlamdaki aşkınlığı kendi himayesine alarak bilindik ideolojik anlamları da aşmıştır.¹¹⁸² Bundan böyle iletişim araçları ses, imge ve görüntülere kurnazca dönüşümler yaşatarak anlamı ters düz etmektedir. Artık modelleştirilmiş iletişim mantığı, gösterge yönüyle çok anlamlılık süreci ve anlamın yok olması, ideolojilerin sınırlarının ortadan kaybolması, iletişim araçlarının temel politikasıdır.

Enzensberger'in "*iletişim araçları bütün politik eylemleri gösteri boyutuna taşır ve bu gösteriyi güncel tutmak için mücadele olağanüstü şekilde devam eder*"¹¹⁸³ söylemini yabana atmamak gereklidir. Bizim yapabileceğimiz şey bu söylemin politik alan kısmını genişletmektir; yani günümüzde günlük sıradan olaylar dahil her şey politika alanı içerisine girebilmektedir. Geçmişte bayağı ve apolitik olarak görülen olaylar televizüel aracılığıyla politikleştirilerek dolaşıma sokulmakta ve kendilerine hem tarihsel hem de toplumsal nitelik kazandırılmaktadır. Eskiden önemsenmeyen ve siyasi olarak değerlendirilmeyen olaylar kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması neticesinde toplumsal ve tarihsel anlamda bir değere kavuşmuştur. Günlük ve rutin olarak değerlendirilen olaylar bu araçlar sayesinde önem kazanmıştır. Sorunsalın içerisine dahil edilen bu türden eylemler kitle iletişim araçları sayesinde siyasi platformun anlamlandırma sürecine sokulmaktadır.¹¹⁸⁴ Sürekli bir biçimde gösterge mantığının anlam bolluğunu kendi terminallerinde (televizyon/ radyo verici ve istasyonları) dolaştıran iletişim araçları, günlük olayların problemize edilmesinde ve politikanın bu yeni biçimlerde belirginleşmesinde çok önemli rol oynamıştır.

Kitle iletişim araçları sembolik değer taşıyan şeyleri ekran dışına iterek anlatım modellemeleri oluşturmuştur. İletişim araçlarının yaygınlık göstermesiyle günlük olayların durumlarında değişiklikler meydana gelmiştir. İkincil derecede önemli

¹¹⁸¹ Baudrillard, *Metinler ve Söyleşiler*, 66.

¹¹⁸² Baudrillard, *Gösterge Ekonomi Politiği Hakkında Bir Eleştiri Üzerine*, 216-217.

¹¹⁸³ Enzensberger, *Constituents of a Theory of the Media*, 271.

¹¹⁸⁴ Baudrillard, *Gösterge Ekonomi Politiği Hakkında Bir Eleştiri Üzerine*, 219.

gözükten haberler güçlü birer anlatım modeline dönüşebilmiştir. *Kitle iletişimsel araçsallaştırma* denilen şey tam da budur. İletişim araçları vesilesiyle politika günlük olay mantığına eş değer hale gelerek mütemadiyen yayılım göstermiştir. İletişim araçları hem politik olayları hem de günlük olayları kelimenin en güncel anlamında güçlü anlam modelleri ağına taşınmasını becerebilmiştir. Böylesi modellemeler, modellerin empoze edilmesini ve iletişimin araçsallaşmasını içermektedir.¹¹⁸⁵ Burada McLuhan'ın *Araç Mesajdır* formülasyonuna yeniden göz atmakta fayda var. Burada teknolojik idealizmin yüceltilmesini görmemiz gerekiyor. En önemli araç modeller olmuştur; burada araç şeklini alan şey, televizyon, radyo, dergi vs. değil gösterge/biçim haline gelen modeller ve kodlar tarafından düzenlenen şeydir.¹¹⁸⁶ Bu bağlamda iletişim araçları göstergesi dediğimiz şey; günlük olay ve politika biçimleri arasındaki bilindik ayrımların ortadan kaldıran ve onların tek kod altında birleştiren şeydir.

Üretim biçiminden yalın, sade ve basit bir yeniden üretim biçimine geçildiğinin ilk habercisi ve ilk olayı Mayıs 1968'de meydana gelen toplumsal hareketliliklerdir. Bu şok dalgası ilk önce üniversiteleri ve özellikle de İnsan Bilimleri Fakülteleri'ni etkilemiştir. İlk kez bu fakültelerde artık hiçbir şey üretilmediği dillendirilmeye başlanmıştır. Bizatihi sistemin yeniden üretim unsurları olan öğretim elemanı, bilgi, eğitim, kültür ve öğretimin yeniden üretimden başka bir şey yapmadığının idrakine ulaşılmıştır. 1968 Mayıs öğrenci hareketlerini doğuran şey yararsızlık, sorumsuzluk, ötekileştirilmiş olmak, kent dışında tutulmak gibi yeniden üretimin sonuçlarıdır. Bu hareketi tetikleyen şey kesinlikle iş olanaklarının bulunmaması değildir. Çünkü yeniden üretim sisteminde herkese yetecek kadar iş imkanı mevcuttur. Artık üretim yapılan alanlar ve mekanlar yeniden üretime hizmet vermeye başlamıştır.¹¹⁸⁷ Yeniden üretimin mevcut olduğu yerlerde sistem simgeselliği bilinçli bir şekilde oyun dışında bırakmakta ve simgeselliği referans alanının dışına itmektir.

Seçimler ve geniş çaplı grevler makroskopik bir bakış açısıyla bakıldığında bir çeşit kitle iletişim aracı olarak değerlendirilmelidir. Seçimler ve grevler toplumsal bir hareketliliğin işlerlik kazanmasında ve giderek yayılmasında muazzam derecede etkili ve kurnaz sistemlerdir. Mayıs 1968 olayında devrimci faaliyete katkı sunan iletişim

¹¹⁸⁵ Baudrillard, *Gösterge Ekonomi Politikası Hakkında Bir Eleştiri Üzerine*, 220.

¹¹⁸⁶ Baudrillard, *Metinler ve Söyleşiler*, 69.

¹¹⁸⁷ Baudrillard, *Simgesel Değiş Tokuş ve Ölüm*, 57.

araçları; duvarlar, el yazmaları, afişler ve düşüncelerin değiş tokuş edilmesine imkan sağlayan kapalı alan ve sokaklardır.¹¹⁸⁸ Eş anlı olarak aynı ortamda yazılan/verilen, söylenen/dinlenen, sorulan/cevaplanan kısacası yüz yüze iletişimin sıcaklığında karşılıklı olan her şey muazzam derecede önem kazanmış kitle iletişim araçlarıdır.¹¹⁸⁹ Bu yönüyle sokak, klasik kitle iletişim mantığını allak bullak eden, onu değersiz kılan, geri bildirimini tekrar egemen kılan yıkıcı bir güç özelliği taşımaktadır. Sokak sözün simgesel anlamda değer kazandığı ve değiş tokuşun gerçek anlamını bulduğu uzamdır.¹¹⁹⁰ Bu anlamıyla sokak modelleştiren grev algısının tek başına alternatifi ve zıt amaçlısıdır. Çünkü sokaklar diğer kitle iletişim araçlarında olduğu gibi uzaktan kumandalı, karşılık verilmeyen mesajlardan çok farklı simgesel anlamda mesajların değiş-tokuş edildiği yerlerdir. Sözü, modellemelerden ve üretim aracılığıyla kurumsal hale dönüşen iletişim araçları gösterisinden kurtarmamız gerekmektedir çünkü söz, iletişim araçlarında söz olmaktan çıkıp yok olmaktadır.¹¹⁹¹

İletişim araçlarının iktidarlara karşı eleştirel bir perspektif özelliği taşıyabileceklerine inanmak ahmaklığa eşdeğerdir. Baudrillard için eleştirel bir bakış açısının oluşabilmesi için iletişimi engelleyen kitle iletişim araçlarının paramparça edilerek ortadan kaldırılması gerekmektedir.¹¹⁹² Baudrillard bu minvalde kitle iletişim araçlarının ve bu kavramın ortadan kaldırılması gerektiği savını ileri sürmüştür. İletişim araçları değiş tokuş edilen sözü, simgesel anlamda ve karşılıklılık ilkesinde iletişime imkan veren süreci ortadan kaldırmaktadır. İletişim aracı hem teknik (ses, imge, sinyaller, enerji, teknoloji vb.) hem de insani bir düzeneğe(dilyetisi, jestler, cinsellik, konuşma, mimikler vb.) gönderme yapmaktadır.¹¹⁹³ Ancak teknik işin içerisine girdiğinde insani düzenek boyutu ortadan kalkarak tekniğe boyun eğilmektedir. Karşılıklı iletişimin sağlanabilmesi için mevcut iletişim aracının teknik boyutunun tamamen yok edilmesi gerekmektedir.

Bürokratik mantık iletişim ortamını filtre etmektedir. Belkide bürokratik mantığın olmadığı ortamlarda özgün değiş tokuşların olduğu simgesel bir iletişim oluşabilirdi. İletişim araçları mantığındaki yayıcı ve bununla birlikte kodlar yok olup gitmeli; yüz

¹¹⁸⁸ Baudrillard, *Gösterge Ekonomi Politiği Hakkında Bir Eleştiri Üzerine*, 221.

¹¹⁸⁹ Genosko, *Baudrillard and Signs Signification Ablaze*, 162.

¹¹⁹⁰ Baudrillard, *Metinler ve Söyleşiler*, 70

¹¹⁹¹ Baudrillard, *Gösterge Ekonomi Politiği Hakkında Bir Eleştiri Üzerine*, 221.

¹¹⁹² Baudrillard, *Metinler ve Söyleşiler*, 70.

¹¹⁹³ Baudrillard, *Gösterge Ekonomi Politiği Hakkında Bir Eleştiri Üzerine*, 222.

yüze iletişim sağlanabilmelidir. Böylesi bir uzamda simgesel değiş tokuş mantığının güzelleştiği anlık konuşma ve yanıtlar vardır. Mesajın yayıcısı, alıcısı olmadığı gibi gerçekte mesaj diyebileceğimiz bir şey veya anlamla oynayan kod mantığı da yoktur.¹¹⁹⁴ İletişim araçları sistemiyle mücadelede etkili olabilecek yöntemlerden bir diğeri de okuma kodlarının sistemsel yönünün yok edilmesidir. Yayıcının egemenliğinde olan kodlara karşı alıcının da karşı kodlar oluşturması gereklidir.

İletişimsel anlamda yalnızlıkların yaşandığı toplumlarda insanların neden bir araya gelmediklerine anlam veremiyorsunuz. Tek başına yiyecek yiyen insanların öldüğünü söylemek çok doğru bir söylemdir. Bir toplumun yoksullaştığını dilenen insan sayılarından anlayabiliyorsak bir toplumun iletişimsel anlamda yok olduğunu da tek başına yemek yiyen insanların sayısına bakarak anlayabiliriz. İnsan ve hayvan yasalarıyla çelişen bu durum, dilenen insanların durumundan çok daha üzüntü vericidir. Aralarında iletişimsel bir bağ kurmayan insanların yaşadığı iletişim, bir arada yaşamanın vermiş olduğu elektriklenme durumudur. Herhangi bir doğallık barındırmayan merkezîyetçi anlayış içinde bir arada bulunma ve simgesel yokluk hissi. İnsani değerlendirme referansları açısından ele alındığında bir toplumda insanlar tek başlarına yemek yiyorlarsa bu toplumlarda yaşamanın insani bir tarafını göremezsiniz. Bu toplumlarda sadece iç içe; birbirine yakın yaşamanın vermiş olduğu farklı bir esrime halini yaşayabilirsiniz.¹¹⁹⁵

Artık insanlarla karşılaştığımızda doğal bir refleks halini almış çene kasılmaları neticesinde ortaya çıkan bir gülümseme ile karşılaşmaktasınız. Bu anlamsız gülümseme halini iletişimin yapay sonsuzluğuna benzetebilirsiniz. Bu durum yeni uyanan bir çocuğun yanındakilerini gördüğünde yaptığı gülme refleksine ya da bir delinin kendi kendi gülme biçimine nasıl da benziyor. Bu dünyada ortaya çıkan gülümseme şekli bir incelik veya nezaket belirtisi değil, olsa olsa Milano şehrinde uygulanan yerel yasağın bir benzeridir.¹¹⁹⁶

Gülümsemeler sahte bir hal aldığından duyguların belirtisi olabilecek yüz ifadelerine pek rastlayamıyoruz. Zaten yüzlerdeki gülümseme *funeral home*'unda (cenaze makyaj evleri) makyajla oluşturulan gülümseme ile birebir aynıdır. Belkide

¹¹⁹⁴ Baudrillard, *Metinler ve Söyleşiler*, 76.

¹¹⁹⁵ Baudrillard, *Amerika*, 38.

¹¹⁹⁶ İtalya'nın Milano kentinde kamusal bölgelerde somurtmak yasaklanmıştır. Çok eski ve yürürlükte olan bu yerel yasada hastane çalışanları ve cenaze katılımcıları yasadan muaf tutulmaktadır.

simgesellik barındırmayan bu gülümsemenin temelinde; biz iyiyiz, en modern biziz ifadesinin bir reklamı vardır.¹¹⁹⁷ İnsanlarla iletişim kurmak istemiyorsanız ya da daha kibar şekliyle söylemek istediğiniz bir şey yoksa veya kabaca başkalarına aldırış etmek istemediğinizi belli etmek istiyorsanız gülümseyiniz. Gülümseme iletişim kurmamanın en belirgin şekli haline gelmiştir. Belki de somurtmak yüz çizgilerini daha belirgin hale getirdiği için salt kendileri için gülmektedir insanlar. İnsanlar arası iletişimde insanları birbirlerinden ayırmanın en belirgin ayırma kodu gülümseme olmuştur.

Artık her şeyin takılı olma halini aldığı bir dünyadayız. Bir bedene takılı olmak, video ekranlarına takılı olmak, televizyona takılı olmak, baştan çıkarmaya takılı olmak, çaresiz stratejilere takılı olmak gibi. Bu takılı olma durumu kavramların gerçek anlam ve işlevlerini ortadan kaldırmıştır. Artık vücudun sağlıklı olmasından ziyade görüntüsü (kaslı olması, tüysüz olması, şeklinin düzgün olması gibi) daha önemlidir. Sağlık kaybedilse bile vücudun sergilediği fetişist performans uğruna steroid haplar veya solaryumlar daha anlamlı hale gelmiştir. Video aslında esritici bir kırılma ekranı olma çabasındadır. Ancak bunu başaramadığından görüntüyle, sahneye ya da bilindik tiyatro özellikleriyle anlam bağı oluşamamıştır; amacı oynamak veya izlemek değil kendi üstüne takılı olmaktır.¹¹⁹⁸ Çılgınca biçimde kendi kendine gönderme yapmanın ve görüntüye takılı olmanın en önemli örneklerinden birisi de polaroid fotoğrafçılığıdır. Bu fotoğrafçılık türünde obje ile onun görüntüsünün aynı zamanda tutulduğu kısa devre söz konusudur. Gözümüzle gördüğümüz görüntünün kendi kopya ve negatiflerinin üretildiği metafizik bir yasa gerçekleşiyor gibidir.¹¹⁹⁹ Polaroid fotoğraf özne ve nesnenin optik açıdan esrimiş haline benzemektedir. Simgesel anlam ve imgeleme müsaade tanınmadan teknik bir düzenekle özne ve nesne kendinden geçmektedir.

İnteraktif iletişim kurulurken mesajların simgesel boyutu devre dışı bırakılıyor. İletişimde bulunan taraflar göndermiş oldukları mesajların sadece şifrelerini çözmekte, gönderilen iletinin kabul edilip edilmediği boyutu hep eksik kalmaktadır. İletişimde anlaşabilmeyi sağlayan asıl etmen yani simgesel anlam boyutu ise iki taraf için görmezden gelinmektedir. Bu tür iletişim şeklinde insanın herhangi bir makine/nesne/iletişim aracı ile kurduğu iletişimle insanlarla kurduğu iletişim arasında

¹¹⁹⁷ Baudrillard, *Amerika*, 46.

¹¹⁹⁸ Baudrillard, *Amerika*, 49.

¹¹⁹⁹ Baudrillard, *Amerika*, 50.

fark kalmamaktadır. Sadece mesajın geçtiği, kişilerin anlama ilişkin alış verişte bulunmadığı bu tür iletişimlerde ikili iletişim boyutu ortadan kalkmakta ve sadece anlamın soyut boyutu aktarılmaktadır.¹²⁰⁰

Yanılsama; eklemek, artırmak veya yığmayla değil eksiltmeyle alakalıdır. Modern sistem yokluğun simgesel anlamına sahip olamadığından yanılsamanın eksikliğini ne anlama geldiğini bilmiyor. Fazlalık, büyüü kaybolmuş bir yanılsama meydana getirmekte ve bu yanılsama fazlalığı ekranlar ve perdeler sayesinde çoğaltılarak modern yanılsamayı meydana getirmektedir.¹²⁰¹ Gerçekliğin hipergerçek olduğu modern dünyada yanılsama da hiperyanılsama olarak büyüünü kaybediyor. Gizemden, sırdan, imgeden, simgesellikten yoksun bir gerçeklik dünyasında yanılsamanın birbirine benzer robot insancıkları olarak yaşamımızı sürdürmekteyiz.

3.1.7. Kitle İletişimi ve İmgesel İmkansızlık

Video teknolojisiyle imge özgün yeniden yorumlama değerini kaybetmiştir. Artık imge insan beyninde anlam kazanmamakta, insan videonun içerisine bodoslama dalmaktadır. Video dünyası içerisinde moleküler düzeyde insan rahatlıkla dolaşımda bulunmakta; istediği her şeyi yapabilmekte lakin yanılsamayı, imgeyi ve hayal gücünü kaybetmektedir.

Görüntüler seyredilirken görüntüleri değerlendirmeye alacak muhakeme yetisi kaybolmuştur. Art arda gelen sekanslar insanların imgelemlerini devre dışı bırakmakta, algılama sürecine bilinçli şekilde kısa devre yaptırmaktadır. İzlenen bu görüntülere ancak uyarılara benzeyen evet veya hayır şeklinde anlık yanıtlar verilebilmekte, bilinçli değerlendirmeler yapılamamaktadır. Enformasyon dünyasında görüntüler sıradan bir mantıkta art arda verilmeyerek bilinçli bir ardışıklığa göre sunulmakta ve her şey ertesi gün unutulmaktadır.¹²⁰² Filmler kendisine soru sorulmasına imkan tanımamakta çünkü bizatihi filmin kendisi sizi sorguya çekmektedir.¹²⁰³ Film mesajları artık bir şeyin taşıyıcısı değil, test etme yani denetlemenin aracı konumundadır. Kurgu dediğimiz şey aslında alıcının var olan kodları istenilen şekilde çözümlemesini sağlamaktır. Kodlama

¹²⁰⁰ Baudrillard, *Kötülüğün Şeffaflığı Aşırı Fenomenler Üzerine Bir Deneme*, s.144.

¹²⁰¹ Baudrillard, *Sanat Komplosu Yeni Sanat Düzeni ve Çağdaş Estetik-1*, 31.

¹²⁰² Gilbert Adair, *Postmodernci Kapıyı İki Kere Çalar*, Çev.,Nazım Dikbaş, İletişim Yayınları, İstanbul 1994, 71-72.

¹²⁰³ Baudrillard, *Simgesel Değiş Tokuş ve Ölüm*, 110.

dediğimiz mesaj oluşumu ile kod açma dediğimiz mesaj çözme süreci mesaj okumanın istenilen şekilde yapılmasını ifade etmektedir. Medya ister bilinçli isterse bilinçsiz şekilde olsun parametrelerini evet veya hayır denilebilecek biçimde dizayn etmekte böylelikle belirsiz olan kitleleri istediği şekilde yönlendirmeye çalışmaktadır.¹²⁰⁴

Televizyondan yayılan görüntü ve ses sinyalleri insanların düş gücünü etkileyebilir mi? Televizyonun düşselle var olan ilişkisi çoktan kaybolmuştur Baudrillard'a göre. Artık televizyondan yansıyanlar imge boyutunda değerlendirilemez.¹²⁰⁵ Sinema televizyona nazaran daha yoğun bir düş gücü imgesine sahiptir. Sinemada yalnızca beyaz bir perde ve görsel sunumlar değil mitlerden oluşan bir hayal, beklenti, benzeşme ve duygu yoğunluğu vardır. Televizyonun ise duygusal hareket mantığıyla ilişkisi kesilmiştir, televizyon insanları harekete geçirmekten ziyade buldukları yere sabitlemeyi amaçlamıştır. Televizyon hiçbir şeyi söyleyemediği gibi ima bile edememektedir dolayısıyla televizyon ekranı sadece göstermeye yarayan bir şeydir.

Yaşadığımız dünyada her şey haber ve televizyon düzeyinde yaşanıp tüketilmektedir. Her şeyin haber ve televizyon düzeyinde yaşanması ise olayların gerçek anlamlarının ortadan kalkmasına yol açmıştır. Televizyon yapısı gereği soğuk bir kitle iletişim olması nedeniyle tarihsel anlama sahip olayların sıcaklığını yok etmektedir. Televizyon rutin yaşamın bir modeli haline gelerek olayları önceden bilen, neler olacağını kurgulayan ve bizleri bunlardan bilmemiz gerektiği ölçüde bilgilendiren, gerçek dünya ile bağlantılarımızı koparmaya yarayan *television* bir alettir.¹²⁰⁶ Televizyon zincirleme yayılan nükleer enerji sürecine benzemektedir. Televizyonun başarabildiği tek şey olayların gerçek boyutlarını ve etkileme güçlerini azaltarak onları nötralize edebilmektir.¹²⁰⁷ Gerçekliği değiştirilen olayların sunum ardışıklığında imge herhangi bir değer yargısı biçimi oluşturamamaktadır. Ayrıyeten televizyonun sunmuş olduğu en evrensel sunumlar bile düş gücü üzerinde gerçek etki oluşturmaya sahip değildir. İnsanlık açısından insani değerlere uymayan en acıklı, zalim ve haksız durumlarda bile etki sadece ekran boyutunda kalmakta kısa süre sonra her şey

¹²⁰⁴ Francis Russell, *Baudrillard's Endgame The Question of Radical Politics*, New Media Philosophy4, 2014, 4.

¹²⁰⁵ Baudrillard, *Simülakrlar ve Simülasyon*, 82.

¹²⁰⁶ Baudrillard, *Simülakrlar ve Simülasyon*, 83.

¹²⁰⁷ Baudrillard, *Simülakrlar ve Simülasyon*, 84.

unutulmaktadır. Dolayısıyla televizyonun inandırıcılığının sadece ekranın kayma hızıyla beynin tarama hızının ölçüsü derecesinde olduğu söylenebilir.

Toplumsal yaşama ilişkin her şeyle alakalı gereğinden fazla şişkoştırılmış görüntüler sunan iletişim araçları imgelemeyi engellemektedir. Sunulan bu müstehcen görüntüler bakılmadan görülmek ve düşletilmeden izletilmek için hazırlanmıştır.¹²⁰⁸ Gösterilen görüntülerin anlık olmasının ve sürekli değişmesinin nedeni imgenin devre dışı bırakılmasını sağlamaktır. Sadece ekranı izleyen röntgencilere dönüşen bizler için düş gücü mesaj ve sinyallerin ekrandan kayma hızıyla eş zamanlı haldedir. Gündelik ilişkilerin art arda sunulduğu ekranda zaman anlık birimselliklere indirgenerek gereksiz bir hale taşınmıştır.¹²⁰⁹ Terminolojik olarak sinemasal zaman olarak tanımlanan bu durum ekranın zamana dair gerçekliği değiştirdiğini göstermektedir.

İmgenin yok olmasına sebep olan her şeyde müstehcenliği aramak gerekiyor. Çünkü iletişim ağları, iletişim araçları ve enformasyon müstehcen hale geldiği için imgelem devre dışı kalmıştır. Müstehcenlikle imge birbirlerine uç iki kutupta yer alıyor. Sözcüğün en saf biçiminde imgenin sırrın saflarında yer aldığını söyleyebiliriz. İmgenin gerçek değerini kaybetmesiyle (Düşünür'ün deyimiyle pornografik olmasıyla) duyarlılık yok olup gitmiştir. İmgenin ekransal hale gelmesi sonrasında anlama dair her şeyin kısa devre yaptığını görmekteyiz.¹²¹⁰

“Pornografide müstehcen olan yalnızca cinsellik değildir; günümüz haber ve iletişim, iletişim ağları ve devreleri de pornografik bir görünüme sahiptir. Düğmesine basılınca çalışan, her keseye uygun, kullanışlı, kolaylıkla ayarlanabilen, kendisinden değişik şekillerde yararlanılabilen, değişik anlamlar yüklenebilen ve her biçime girebilen nesnelere ve işlevlerde pornografik bir görünüme sahiptir... Müstehcenlik adına ne varsa hepsiyle iletişim alanı içinde karşılaşabilirsiniz.”¹²¹¹

Saf haldeki imge iki boyutludur ve bu yönüyle bakıldığında bu imgenin temelinde yanılmalarmın olduğunu görebilmeliyiz. İmge cinayeti dediğimiz şey imgeyi olası

¹²⁰⁸ Baudrillard, *Çaresiz Stratejiler*, 85.

¹²⁰⁹ Baudrillard, *Çaresiz Stratejiler*, 87.

¹²¹⁰ Baudrillard, *Bir Parçadan Diğerine-François L'Yvonnet İle Söyleşi*, 136.

¹²¹¹ Baudrillard, *Çaresiz Stratejiler*, 88.

bütün biçimlerde gerçekçi niteliğe, tasarım mantığına sokma çabasıdır.¹²¹² İmgenin tasarım mantığına sokulmaya çalışılması imgenin tekilliğinin yok edilmesidir. Yani kendiliğinden kusursuz halde bulunan iki boyutlu imgeye kusur eklenmesidir. İlave edilen her şeyin daha iyi olduğu düşüncesi tamamen yanlıştır. İmgeye ilave edilen her şey iki boyuta sürekli biçimde zarar vermektedir. Gerçek anlamdaki iki boyutlu imgenin antropolojik statüsü, kendine özgü bir gizemi mevcuttur. İki boyutlu haliyle imge her zaman bir şeylere son verebilmektedir: İmge etkisinde bir durma vardır, imge üzerinde dünyanın durması söz konusudur.¹²¹³

Bütünsel gerçeklik kusursuz olan iki boyutlu imgeye yeni boyutlar ekleyerek onu yok etmeyi başarmıştır. Üçüncü boyutta imgenin inkarı söz konusuken dördüncü boyutta artık zamansallık ve mekansallık ortadan kalkarak yerine sanal bir uzam meydana gelmiştir.¹²¹⁴ Gerçek anlamda bakıldığında iki boyutlu olan her şeyde simgesellik görünebilmekte, boyutlar attıkça veya azaldıkça simgesellik ortadan kaybolmaktadır. Boyut değişikliğinin simgeselliği bozmasını müzik örneğiyle açıklayabiliriz. Çok boyutlu müziklerin hatasız ses düzenleri, kusursuz ses tonlamaları ama aynı şekilde kusursuz müzikal cinayetleri vardır. Böylesi bir müzik sunumunda kesinlikle simgesel boyut ve yanılısma ortadan kaybolmaktadır. Gerçeklik boyutuyla oynanan ses algılanabilir olmaktan ziyade kusursuz bir nesneye dönüşmüştür. Aynı mantıkta bir opera dinletisinin salonda veya dijital materyallerden dinlenmelerini karşılaştırabiliriz. Bir teknolojik cihazdan veya televizyondan operayı dinlemek su kabarcıklarının içerisinde bir müziği dinlemeye benzemektedir.¹²¹⁵ Operada ise müziği dinlemek için bir mekan, zaman, mesafe ve müziğin aurası vardır. Bu şekliyle müzik dinlenirken üçüncü veya dördüncü boyuttan bağımsız beyinsel bir imgesel dolaşım gerçekleşmektedir. Bütünsel gerçekliğin önünü açan şey yanılısamayla bağlantılı olan düşselliğin ortadan kalkmasıdır.¹²¹⁶ Düşselliğin ortadan kalktığı yerde gerçeklik teknoloji vasıtasıyla üretilip sürdürülmekte, kusursuz olana ulaşabilmek hedeflenmektedir. Hayal gücünden yoksun ve imgelemden bağımsız kusursuz gerçeklikler dünyasında bütün değerler hiper boyuta ulaşmaktadır.

¹²¹² Baudrillard, *Bir Parçadan Diğerine-François L'yvonne İle Söyleşi*, 95.

¹²¹³ Baudrillard, *Bir Parçadan Diğerine-François L'yvonne İle Söyleşi*, 130.

¹²¹⁴ Baudrillard, *Bir Parçadan Diğerine-François L'yvonne İle Söyleşi*, 96.

¹²¹⁵ Baudrillard, *Bir Parçadan Diğerine-François L'yvonne İle Söyleşi*, 97.

¹²¹⁶ Bayrı, *Gözün Egemenliği Tarihin Sonu mu?*, 97.

Ses düzeninin mükemmel hale getirilmesi sanallaşmayla alakalı bir durumdur. Ses düzeninin yapaylığının anlaşılmasından sonra müziğe gürültü ve parazit nitelikleri taşıyan hiper simülakr etkileri eklenmeye çalışıldı. Ne muazzam bir durum bu: Hiper olan gerçekliği ters bir hiperleştirme ile daha gerçek hale getirmek... Sesin iki boyutuna yeni bir boyut ilave etmek sesin imgeselliğini yok etmek demektir. Sesin üçüncü ve dördüncü boyutlarıyla müzik bütünsel bir müzik halini almıştır.

Ekranların aşırı saydamlığı yüzünden imge kaybolmaları, tutulmalar ve ayna evresinden kaçışlar sürüp gitmektedir.¹²¹⁷ Ekran kesinlikle uçurum biçimindeki bir yüzeydir yoksa ayna şekliyle var olabilen bir yüzey değildir.¹²¹⁸ Ekran içerisinde insan imgesi ve genelindeki bütün imgeler yok olup gitmiştir. Ekranların var olduğu yerlerde derinliklerden bahsedemeyiz. Aynada olduğu gibi ekranın öte tarafı yok. Bütünsel gerçeklik mantığı sürekli imge artırımına gitmekte ve ekranlar bu imgeleri izleyiciye sunmaktadır. Her şeyin her an imge olabildiği bir evrende bundan böyle yanılısama, tekillik, meydan okuma, simgesellik, sahne niteliği taşıyabilecek hiçbir imgeye rastlayamamaktayız. İmge cinayetini her şey için genelleyebiliriz. Müzikte olduğu gibi sanatta da yanılısama yok; bunun yerine teknik performansın yer aldığı yeni bir imgesel boyut var. Nadiren de olsa imgeleme olanak sağlayabilen fotoğraflar, sanat eserleri, sinema ve benzeri tekil istisnalar var ve imge adına bu bizim için ümit verici bir durum.

İmgeyi ahlaksal bir zemine, ideolojik bir düzleme tekrar oturtabilme şansı vardır. Sinemada sürekli hareket halinde bulunan imgedense fotoğrafın sessizliği, devinimsizliği, açıklama gereği duymaması ve parça olması Düşünür'ün daha fazla ilgisini çekmektedir.¹²¹⁹ Sinemadan ziyade fotoğrafta saf imgeyi görebiliriz. Fotoğrafta nesnenin hareketi, sesi, kokusu, anlamı ve benzeri her şey sökülüp atılmakta ve bu atılmalar sonucunda fotoğraf imgesi ortaya çıkmaktadır.¹²²⁰ İmgesel fotoğrafta özne ile nesnenin bir an için ortadan yok olmaları söz konusudur. Saf imgeye ulaşabilmenin yolu Düşünür'e göre, öznelikten sıyrılarak kurnazca bir biçimde nesneyi ayartmasını bilmektir.¹²²¹ Lakin mevcut sayısal fotoğrafçılıkta gerçekliği değiştirilmiş, seri üretim mantığına uygun/aurasını kaybetmiş ve yan anlamlar kazandırılmış fotoğraflar

¹²¹⁷ Baudrillard, *Cool Anılar5(2000-2004)*, 43.

¹²¹⁸ Baudrillard, *Bir Parçadan Diğerine-François L'yvonnet İle Söyleşi*, 98.

¹²¹⁹ Baudrillard, *Bir Parçadan Diğerine-François L'yvonnet İle Söyleşi*, 46.

¹²²⁰ Baudrillard, *Bir Parçadan Diğerine-François L'yvonnet İle Söyleşi*, 131.

¹²²¹ Baudrillard, *Kötülüğün Şeffaflığı*, 154-155.

görmekteyiz. Sayısal fotoğrafçılıkta anlamın nesneye bırakıldığı imgelemsel fotoğrafları görebilmek imkansızdır. Klasik fotoğrafta anlamın nereden geldiği asla belli değildir. Bu tür fotoğrafların gizemleri hala korunmakta ve saf imge bu fotoğraflarda canlı halde bulunmaktadır. Böylesi fotoğraflarda nesne ile bakışın arasına hiçbir şeyin girmediğini ve bu mesafenin hep tertemiz olduğunu görebilmekteyiz. Gerçek anlamdaki fotoğraf çekiminde oyunun kuralında özne ve nesne eşit şanslara sahiptir. Ancak günümüz fotoğrafçılığında katılım, ara yüz, seri çekim, işlemci, çipler ve benzeri teknolojiler özneyi de nesneyi de yok etmiştir. Bütünsel gerçekliğin muazzam bir tuzağını görmekteyiz. Özne ile nesne arasında artık herhangi bir ayartma, kırılma, düello ve yansıma türünden şeyler görememekteyiz; karşılıklı kutuplar yok olmuştur ve her şey bütünselliğe teslim edilmiştir.¹²²²

Gerçek anlamdaki bir fotoğraf tekildir ve parça özelliği taşır. Bütünün parçası olmasına rağmen fraktal özellikler göstermez. Böylesi bir fotoğrafta saf imgenin özelliklerini veya tekiliğin gizemini rahatlıkla görebiliriz. Fotoğraf kuşkusuz bir şeyler açıklayabilmekte; özne ve nesne arasındaki ayartmaya şahitlik etmektedir.¹²²³ Fotoğrafın tasarım ve teknolojik özelliklerinden ziyade nesnenin fotoğraftaki konumunu görebilmek gereklidir. Fotoğraf her zaman için sessizlik özelliği taşıması nedeniyle fazlasıyla değerlidir Düşünür için.

Görüntü artık gerçeğin kendisi haline geldiğinden gerçekliğin imgeyle herhangi bir ilişkisi kalmamıştır. Gerçeğin hipergerçek haline gelen görüntünün düş ile ilişkisi yok olmuştur. Gerçeklik, gerçekliğin kapısından kovulduğundan beri gerçekliğe dair anlam ve düşünce belirginliği de ortadan kaybolmuştur. Gerçekliğe dair parçacıkları birbirine bağlayan sanal dünyada anlam ve düşünce bolluğundan dolayı gerçeklik gerçek anlamdaki gerçekliğini kaybetmiştir. Bizlerin belirsizliğe dair yaşadığımız en önemli soru işaretleri; pek az olan gerçeklik dünyasında gerçeklikten daha ne kadar uzaklaşabileceğimiz veya aşırı gerçekliğin altında ezilmeden önce nereye kadar aşırı gerçekleştirebileceğimizdir.¹²²⁴ Bu durumda ise hipergerçek kusursuz bir gerçek olduğuna ve gerçekten daha fazla gerçek haline geldiğine göre yaşadığımız dünyayı simülasyon

¹²²² Baudrillard, *Bir Parçadan Diğere-François L'yonnet İle Söyleşi*, 133.

¹²²³ Baudrillard, *Bir Parçadan Diğere-François L'yonnet İle Söyleşi*, 138.

¹²²⁴ Baudrillard, *Kusursuz Cinayet*, 17.

dünyası olarak görmemiz gerekmektedir. Kitle iletişim araçlarında gösterilenler doğrudan imge haline gelerek görüntüsel imge halini almıştır.

Göstergelerin en önemli görevi gerçeği ortadan kaldırmak ve gerçekliğin kayboluşunu insanlardan saklayabilmek için perdeleme görevi yapmaktır. Gerçi bütün suçlamayı göstergelere yıkmak haksızlık olur. Sanatın, tarihin, kültürün, reklamın, moda araçlarının, ekonominin, toplumsalın ve iletişim araçlarının yaptıkları şeyler aynıdır. Her şeyin ortak gayesi; gerçeği ortadan kaldırmak, kayboluşu insanlıktan saklayabilmek ve imgeyi devre dışı bırakmaktır. Artık görsel olan şeyler görülmek için değil yalnızca yüzeysel emilip yutulmaya imkan vermek için dolaşıma sokulmaktadır.

Takıntılı bir şekilde zamanı parçalara bölme sevdasına kapıldık. Günlük yaşantımızın tamamını parçaların anlamına göre oluşturuyoruz. Zamanın kurgulandığı sinemasal zamanda da aynı takıntıyı görebiliyoruz. En muazzam beklentimiz istediğimiz bir film sahnesinin durdurabilmek ve o anın mutluluğunu yaşayabilmektir. İmgelemlerle ilgili tutkularımız görüntüyü belirli bir süre durdurabilme, onu gerektiğinde tersine çevirebilme, onu hızlandırma ve sonsuza kadar dondurabilme beklentisine dayanmaktadır.¹²²⁵

Düşünme, karar verme, hayal kurma ve imgeleyebilme özelliklerimizi çoktan kaybetmiş durumdayız. Çünkü sanal, mantığı gereğince sadece gerçekliğe son vermekle kalmadı; aynı zamanda gerçek olanın, siyasal olanın, ahlaki olanın ve toplumsal olanın imgelenmesine de son verdi.¹²²⁶ Bütünsel gerçeklik sadece şimdinin değil geçmiş ve geleceğin imgelenmelerine de son vermiştir. Enformasyon teknolojilerinin sahneye çıkmasıyla tarih, akışsal düzlemde sona ermiş aynı mantıkta yapay zekayla beraber düşünce de yok olmuştur.

İmge tek başına ele alındığında imgenin gerçeklik veya hakikatle ilişkisinin olmadığını söyleyebiliriz. İmge duyu organlarının dıştan algıladıkları bir olaya ilişkin yönlendirme söz konusu olmaksızın bilinçte meydana gelen nesne ve olay görünümleriyle ilişkili bir şeydir.¹²²⁷ Bu haliyle ele alındığında imgenin hali hazırda var olan dünyaya özgü illüzyonla gizemli bir ilişkisinin olduğunu söyleyebiliriz. İmgelerin sözcüğün mecaz anlamında belirli bir seviyede şiddet barındırdığını söyleyebiliriz ancak

¹²²⁵ Baudrillard, *Kusursuz Cinayet*, 84.

¹²²⁶ Baudrillard, *Tam Ekran*, 118.

¹²²⁷ Baudrillard, *Şeytana Satılan Ruh Ya da Kötülüğün Egemenliği*, 86.

imgeye karşı yürütülen şiddet karşısında bu şiddet solda sıfır kalmaktadır. Sadece reklam, haber, politika, iletişim araçları dünyasında imgeden kurgusal olarak faydalanılmakta bunun haricinde imge bireysel anlamda değersiz sayılmaktadır. İmgelere aşırı şekilde anlam yüklemek, onları boğmak ve yok etmek imgenin başına gelen en talihsiz olaydır. İletişim araçlarının sunmuş oldukları güncel imgelerde açlık ve sefalet içinde yaşayan insanların görüntüleri sunuluyor. Halbuki bu tür imgelemler aşırı anlam barındırdıkları için insanlar üzerinde herhangi bir etki bırakmamakta, hatta insanlar üzerinde tesir etmeleri gereken etkinin tam tersi bir etki oluşturmaktadır.¹²²⁸ İmgenin gerçek anlamda insanları etkileyebilmesi için imge yönlendirilen değil kendiliğinden ortaya çıkan bir anlama sahip olmalıdır. Bu anlamda imgenin gerçek anlamı ve bunun dışavurumu yanılısamaya ilişkin bir anlam transferi ve önceden bu anlamın bilinmesiyle mümkündür. Şiddet, sefalet, kıtlık, yokluk, savaş gibi konularda medyanın sürekli haberlerine karşın olması gereken imgesel bilinç ve dayanışmayken bu görüntülerin insanlık üzerindeki etkisi acziyetin ispatı ve paniğe neden olabilecek vicdan azabıdır.¹²²⁹

Siyasi emellerin haricinde genel geçer dünya düzeni içinde insanlık için savaşın taşıdığı anlam kültürsüzleşmedir. Çünkü iletişim araçları ve savaş imgeleri bütünsel gerçekliğin bir parçası haline gelerek sistemin istediği türden bir kültürsüzleştirmeye hizmet etmektedir. Savaş görüntüleri istenilen imgelem şekliyle sanal dolanımına sokulmakta ve seyirci yeniden canlandırma imgelemi oluşturamadan sunulan şekliyle görüntüyü içselleştirmektedir. Bu insanlık için büyük bir tehdittir. Sistem insanların ölümlerini oyunsal bir imgeleme yayınladığında insanlar ölümleri oyunsal bir imgeleme kavramaktadır. Dolayısıyla insanlık için en büyük tehditlerden biri olan toplu ölümler ölüm gerçekliğinden uzaklaştırılarak sanal oyunun bir parçası haline dönüşebiliyor.

İmgesel görüntülerden hareketle olayı veya savaşı anlayabilmemizin olanaksızlığının yanında imgesel haber ve kurgudan yola çıkarak kolektif bir bilince yöneliş de imkansızdır. İnsanların duyarsız hale gelmesi, tepki koymaması veya kolektif şekilde harekete geçmemesinin nedeni kayıtsızlıkları ve ilgisizlikleri değil; izleyicinin

¹²²⁸ Baudrillard, *Şeytana Satılan Ruh Ya da Kötülüğün Egemenliği*, 87.

¹²²⁹ Jean Baudrillard, "Rakamlar da Kredilerini Kaybetti", *Express Alfabetik Hayat Ansiklopedisi*, Yıl:3, Sayı:317, 1996, 6.

yeniden canlandırmaya imkan sağlayan imgeleme göbek bağının kopmasıdır.¹²³⁰ Bu mantıkta ekranların insana herhangi bir şey yansıtmadığını söyleyebiliriz. Bu tür bir izlenimde izleyici dünyayı görebilmekte fakat dünya izleyiciyi görememektedir. Dünya izleyiciye bakmadığından ikili ilişkinin var olabileceği bütün geri bildirim olanakları ekran tarafından engellenmektedir. İmge konusundaki imkansızlıklar sadece kolektif bir bilincin oluşmasına değil aynı zamanda haber, imge, ekran, sanal ve ağa ilişkin bir etiğin oluşabilmesine de engel teşkil ediyor.¹²³¹

Araç ve sanallaştırılmış imgelerin mesajlardan daha üstün olduğu konusundaki en güzel örneklerden biri *Aya Ayak Basma* metaforudur. İnsanoğlunun Ay'a ayak basması olayı televizyonlardan sunulurken insanlar böyle bir olayın imkansızlığından bahsetmiştir. İnsanlara neden bu olaya inanmadıkları halde izledikleri sorulduğunda insanlar "*Biz televizyon izleme gelmiştik*" demiştir. İnsanlar ekrandan yansıyan Ay'ı değil Ay'ı gösteren ekranı izlemiştir. İnsanların bu anlamıyla ekranların imgesel boyutuyla ilgilendiklerini söyleyebiliriz.

Bundan böyle gerçek anlamdaki imgeden ve müdahalelerden bağımsız şekilde zihinde oluşan imajlardan, bu anlamıyla fotoğrafın yanılısma gücünden ve imgenin özgünlüğünden söz edilebilmesi imkansız hale gelmiştir. Sanal hale gelen fotoğraf imgesi Roland Barthes'in ifade ettiği *punctum*¹²³² özelliğini kaybetmiştir. Eskiden çıplak gözle bakıldığında ve çekim esnasında orada var olan nesnelerin banyo sonrası görüntüye bakıldığında orada olmadıkları görülmüştür.¹²³³ Normalde var olan ama fotoğraf sonrasında yok olduğu görülen şeyler insanlarda farklı duyguların oluşmasına sebep olmuştur. Halbuki sayısal ve dijital teknolojiler imgenin hem düşsel hem de yanılısma boyutuna son vermiştir. İmgeye olanak sunan analog fotoğrafta deklanşöre basıldığı an özne ve nesnenin karşılıklı olarak yok olmalarını hissedebilmekteydik lakin özne ve nesnenin yok olmalarını yani imgenin özneyi ve nesneyi kendinden geçiren o anlarını dijital fotoğrafçılıkta görebilmek olanaksızdır. Bakışın ortadan kaybolması, imgenin özgünlüğünü yitirmesi ve her şeyin bütünsel gerçekliğe esir kılınması fotoğrafın ölümüne neden oluyor. Benzerlikten hareketle ortaya çıkan analogik imge

¹²³⁰ Baudrillard, *Şeytana Satılan Ruh Ya da Kötülüğün Egemenliği*, 73.

¹²³¹ Baudrillard, *Şeytana Satılan Ruh Ya da Kötülüğün Egemenliği*, 73.

¹²³² Fotoğrafın içerisinde beklenmedik bir anda ortaya çıkan ve aniden insanı etkileyen, zamansal ve animatsıcı göndermeler taşıyan kişisel imge boyutu.

¹²³³ Baudrillard, *Şeytana Satılan Ruh Ya da Kötülüğün Egemenliği*, 91.

fotoğrafın özünün yok olmasını beraberinde getirmiştir. Çünkü fotoğrafı gerçek anlamda fotoğraf yapan şey özne ile nesnenin belirgin olmasıydı. Göndereni belli olmayan imgelerin çoğalıp her tarafımızı kaplaması nedeniyle herkes bütünsel gerçekliğe teslim olmuş ve sayısal dünyada özne ve nesne belirginliklerini kaybetmiştir. Herhangi bir özne, herhangi bir nesne ile estetik değil de tekil ilişkiler içerisine girdiğinde punctum yeniden ortaya çıkabilir. Yeter ki insan nesneyle var olan yabancı ilişkilerini, simgesel uzamını kaybetmesin.

İmge önceleri sahip olduğu yeniden canlandırma özelliğini kaybetmiştir. Sanallaşma ve teknik programlama mantığı çerçevesinde insan düşüncesi geçersiz kılındığı için duyarlı düşünce gücünü harekete geçirebilecek imge yeniden canlandırma özelliğinden bağımsız hale gelmektedir. Teknolojik mantık, imgenin yeniden canlandırma etkisini devre dışına iterek düşünce şeridini tamamen kendi iradesine almış ve yönlendirmeleri kendisi yapmıştır.

Dijital ve sentetik imge üretimlerinde analog makinelere özgü negatif film veya zaman farklılığı yoktur. Dolayısıyla öznenin ve nesnenin konumu bellidir ve fotoğraf çekimi esnasında bunların yok olmasından bahsedilemez. Fakat dijital teknolojilerde imge kaynaklar arasında dolaşabilmekte (örneğin cep telefonundan, bilgisayara veya televizyona aktarılmakta), otomatikleştirilmiş bir ağ mantığıyla işlemselleştirilmektedir. Bu dolaşım esnasında fotoğrafın her şeyiyle istenilen şekilde oynanabilmektedir.

İmgeler ne kadar çok dolaşıma sokulur, dijital müdahalelere maruz bırakılır ve yoğun bir şekilde işlemselleştirilirse gerçeklikten o kadar uzaklaşır. Bir olay veya nesneyi imgesel hale getirmek, olay ve nesnenin boyutunu, hacmini, dokusunu, uzamını, derinliğini, duyusunu, duygusunu, mekansallığını, devamlılığını, sürekliliğini/durağanlığını ve bittabi anlamını elinden alabilmek demektir.¹²³⁴ İmgenin insanlar üzerinde böylesine etkili olabilmesinin nedeni herhangi bir müdahaleye uğramadan gerçek olay ve nesnenin etini kemiğinden ayırt edebilmesidir. İmgeyi yansıtması istenilen gerçeğe yakınlaştırabilmek amacıyla ona sayısal boyutlar ekleyerek (devinim, anlam, bütünsellik, arzu gibi) çoklu medya konumuna getirmek-denilebilirse imgeyi simüle etmek- imgenin gerçek anlamını ortadan kaldırmaktadır. Bu durumda

¹²³⁴ Baudrillard, *Şeytana Satılan Ruh Ya da Kötülüğün Egemenliği*, 92.

teknoloji imgenin ölümüne sebep olurken aynı zamanda düşünce duyarlılığını ortadan kaldırmaktadır.

Her şeyden önce bilinmesi gereken şey saf imgenin iki boyutlu olduğudur. Bu tür bir görüntü mükemmel bir imge görüntüsü olup teknolojinin ulaşmış olduğu üç boyutlu gerçeklikten daha anlamlı bir görüntüdür. Fotoğraf imgesi her ne kadar iki boyutluluğuyla derinlikten yoksunmuş gibi gözükse de bu özelliği fotoğrafa çekicilik ve bir takım farklı özellikler katmaktadır. Üçüncü boyutun imgeye katmış olduğu kabartma, ses, devinim, zaman, anlam, bütünsellik, arzu gibi gerçeklik özellikleri müdahalelerden bağımsız şekilde yeniden canlandırmaya olanak sağlayan duyarlı düşünce düzlemini ortadan kaldırmaya yarayan şiddet şekli olarak değerlendirilmelidir. İmgeye eklenen her yeni boyut bir önceki boyutu geçersiz kılar. Buna ilaveten dördüncü boyut olarak ele alabileceğimiz sanal ve bütünsel gerçekliklerin bütün boyutları ortadan kaldırdığını söyleyebiliriz.¹²³⁵ Bütünsel gerçeklik imgesi boyutlardan yoksun bir hiperuzam olarak değerlendirilebilir. İmgenin gerçek anlamda var olmadığı, yeniden canlandırmaya olanak sağlamayan ve ekranların kendi arasında dolanımı sağladığı teknolojik bir uzam. İnsanlar yeniden saf imgeye ulaşmak istiyorlarsa bütünsel gerçeklik ve üç boyut ortadan kaldırılmalıdır. İmgenin boyutlarının azaltılması imgenin özüne ulaşabilmemiz için hayati önem taşımaktadır.

Yüksek teknoloji ve yüksek çözünürlük dediğimiz şey imgenin insanlara fayda vermeyecek şekilde kusursuz hale getirilmesi demektir. Mutlak anlamdaki berraklık, her şeyin şeffaf hale getirilmesi, yüksek çözünürlük teknolojileri ve sanal yenilikler imgenin kusursuz hale gelmesine yol açmıştır, bu durumda ise yanılsama yok olmuştur.¹²³⁶ Düşünür bu durumu *Pekin Operası* örneğini vererek açıklamamaktadır. Bu operada gece vakti bir sal üzerinde iki bedenin düello hareketleri, akmakta olan bir nehri imgelemek için yeterlidir. Birbirlerine temastan kaçınan veya çok hafif şekilde temas eden iki kişinin bu halinden izleyici ne olduğu noktasında imgelemsel değerlendirmelerde bulunabilmekte ve yanılsamalar yaşayabilmektedir. Bu yanılsama, belirsizliği ve şiddetiyle kişisel imgeleme olanak sunmaktadır. Ve böylesine bir yanılsama estetik olmasının ötesinde izleyiciyi kendinden geçirecek niteliktedir. Bu tür doğal yanılsamada nehrin gerçek anlamdaki varlığı ve gece saf dışı edilerek bedenler

¹²³⁵ Baudrillard, *Şeytana Satılan Ruh Ya da Kötülüğün Egemenliği*, 93.

¹²³⁶ Baudrillard, *Şeytana Satılan Ruh Ya da Kötülüğün Egemenliği*, 29.

yoluyla imgeye olanak sunulmuştur. Bu düello sahnesinin bugün çekilmeye çalışıldığını varsayalım. Böyle bir sahnenin gerçekleşebilmesi için tonlarca su, yüksek çözünürlüklü kameralar, gerçek kılıç ve benzeri her şey kullanılırdı. İmgeyi çok boyutlu hale getirmek için kullanılan çok kanallı kayıt teknolojileri kusursuz bir yanılsamayı oluşturabilmek için gerçekliğe daha fazla gerçeklik ilave ettikleri için yanılsamayı da o ölçüde öldürmektedir ve aşırı şekilde inceltelen imge sefil hale gelmektedir.¹²³⁷ İmgenin öldürülmesi olayı böylelikle ayan beyan ortaya çıkmaktadır. İzleyicinin imgesel hiperdüşgücünün yerine teknolojik düşlerin zoraki egemenliğinde insani bütün niteliklerin yok edildiği görülebilmelidir.

Normal koşullarda imge, dünyanın iki boyuta indirgenmesi ve soyutlaması; gerçek dünyanın boyutlarından birinin devre dışı bırakılarak yanılsamanın yüceltilmesi ve imgenin yanılsamaya ilişkisinin devreye sokulmasıdır. Sanal gerçekliğe ait görüntüler ise izleyicileri doğrudan imgenin içerisine dahil ederek üç boyutlu olan dünyaya ve gerçekliğe dördüncü boyutu da ekleyerek yanılsamayı yok etmektedir.¹²³⁸ Hipergerçek olarak adlandırılan bu imge boyutunun zamansal boyuttaki eşdeğeri gerçek zaman olarak ifade edilen *an* kavramıdır. Bu zaman ifadesi her şeyi kendi döngüsüne dahil ederek geçmiş ve geleceğe ilişkin zamanları ve yanılsamaları yok etmiştir. Sanal teknolojiler ile kusursuz gerçekliklerle karşılaşmaya başladık. Halbuki gerçekliğin kusursuzluğu yanılsamayı yok ediyor. İmgenin, göstergenin veya kavramların sahip olduğu yanılsama gücü sanalda kesinlikle bulunmamaktadır. Dolayısıyla sanalın imgesi hologromatik, benzer etkili, sürekli ve kısa süreli etki eden bir yanılsama meydana getirir. Yeniden üretimin kusursuzluğuyla gerçekliğin imgeden bağımsız şekilde yeniden üretimi aynı mantıkta işlemektedir. Yeniden üretim nasıl ki durmaksızın gerçek anlamda üretim değeri taşımayan nesnelere çoğaltımını sağlıyorsa aynı şekilde yeniden imge de üretimi gerçek anlamda imge değeri taşımayan şeylerin çoğaltılmasını sağlıyor. Yanılsama gerçek nesnelere üçüncü boyutlarını eksilterek onlara gizemli bir var oluş sağlamakta; imgenin ve düşün gerçek dışılığında muazzam bir haz katmerlemesi oluşturmaktadır. Yanılsama bu anlamıyla gerçek nesnenin görünümünden bağımsız için formunun yüceltilerek insanların kendinden geçmeleridir.

¹²³⁷ Baudrillard, *Şeytana Satılan Ruh Ya da Kötülüğün Egemenliği*, 30.

¹²³⁸ Baudrillard, *Şeytana Satılan Ruh Ya da Kötülüğün Egemenliği*, 30.

Baudrillard, yaşadığımız çağda gerçekliğin imge ve göstergeler sisi içerisinde yok olduğunu iddia etmiş ve bu yok oluşta en büyük suçu ise ekranlar ve kitle iletişim araçlarına yüklemiştir.¹²³⁹ İletişim araçları, bireysel imgelemin yerine kendi oluşturdukları gerçeklik imgelemlerini hazır ve kusursuz biçimde devreye sokarak imgelemin yeniden canlandırma boyutunu ortadan kaldırmayı amaçlamaktadır.

3.1.8. Gerçekten Daha Gerçek Bir Gerçeklik Sunan Kitle İletişim Araçları

Baudrillard gelişmiş endüstriyel kapitalizmin güncel durumunu açıklayabilmek için kitle iletişim araçlarıyla yayılmaya çalışılan iletişim olgusunun özünde iletişimden ne denli kopuk olduğunu göstermeye çalışmıştır; Düşünür'ün bu teorik bakışı, kitle iletişim araçlarının özünde gerçekliği ne denli değiştirdiğini gösterebilme çabasına dayanmaktadır.¹²⁴⁰ İsmine iletişim denilen bu olgu simgesel içerikten tamamen yoksundur ve yüz yüze iletişimden ziyade uzamsal uzaklıkların olduğu yeni bir etkileşim alanına denk düşmektedir. Geleneksel içerikten yoksun olan bu iletişim kültüründe sağlam bir temele oturmamış ve yön göstericiliği mevcut olmayan simülasyonların hakimiyeti mevcuttur.

Düşünür; gerçek anlamdaki iletişimde kelimelerin düşünceleri sırtlarında taşıdığını, düşüncelerin üretilmesine ve yeniden üretilmesine yardımcı olduğunu, kelimelerin insanları kendilerinden geçirmeye yarayan büyümlü işlemciler olduğunu; insanların iletişimde bulunurken sadece düşünceleri iletmekle kalmadıklarını ve bu süreçte kelimelerin yeni anlamlar kazanarak birbirleri içerisinde eridiklerini iddia etmektedir.¹²⁴¹ Bu erimde iletişimde yanlısamalar meydana gelmekte dolayısıyla gerçekliğin ruhu yaşatılmaktadır. Lakin kitle iletişim araçlarıyla gerçekleşen iletişim durumunda gerçeklik değişikliğe uğratıldığı için(yani simülasyon ve bütünsel gerçekliğe dönüştüğü için) iletişim yok olup gitmektedir.

Kitle iletişim araçları hipergerçek bir sürecin yaşanmasına neden olur. Klişe hale gelmiş konuşmalar, her taraflı katılım, seyirci telefonları, bilindik soru cevaplar, zoraki konuşturmalar ve benzeri sondajlarla insanların bilinçaltı araştırılmaya çalışılıyor.

¹²³⁹ Burcu Özcan, "Postmodernizmin Tüketim İmajları", *Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt:17, Sayı:1, 2007, 271.

¹²⁴⁰ Poster, *Jean Baudrillard: Selected Writings: Second Edition*, 1.

¹²⁴¹ Baudrillard, *Anahtar Sözcükler*, 13.

Bütün haber ve iletişim araçları sistemin bu gözü açık tavrına yardımcı olmak için durmadan çalışıyor. İktidarın ve toplumsalın temel gayesi, iletişim araçları marifetiyle konuşmayan sessiz çoğunluğu konuşturmadır. Haberlerin anlam simülasyonuna kitleler ters simülasyonlar ile karşılıklar vermekte; zoraki durumlarda soğuk yanıtlarla iş geçiştirilmektedir.¹²⁴²

Aşırıgerçekçilik gerçeküstücülük değildir çünkü aşırı gerçeklikte hep daha fazlasını vermek, aşırılaştırmak ve var olan durumu değiştirmek hedeflenmektedir. Sinema veya televizyonda bizlere sunulan renklere gerçekliğin aşırılaştırılmış boyutunu görebilmekteyiz.

“Size o kadar çok şey verilir ki renkler, kabartmalar, cinsellik, bütün pesleri ve tizleriyle (kısacası hayat!) öylesine yüksek bir sadakatle size verilir; olanlara hiçbir şey eklemeniz mümkün değildir; yani karşılık olarak verecek hiçbir şey bulamazsınız.”¹²⁴³

Yayın medyasının gelişmesi -özellikle de televizyonun ortaya çıkışı- sosyal yaşamın bütün alanlarında simülakrlar ve sinyallerin hızlı yayılımına olanak sağlamıştır.¹²⁴⁴ Medya görüntüler, işaretler ve kodlar aracılığıyla hipergerçeklik üreten simülasyon araçlarıdır ki bu araçlar gerçekliği olduğundan daha gerçek sundukları için gerçeklikle ilişkileri yok olup gitmiştir.

Meydana gelen adli olaylar (soygunlar, uçak kaçırımlar, en uç noktadaki adam öldürmeler) artık simülasyona daha çok benzemektedir. Bu türden olaylar medyaya yön verebilmekte; olay meydana gelmeden önce medyanın olayları nasıl sunacağı baştan bilinmektedir. Medyanın haberleştiği bu tür olaylarda nedenler ve sonuçlar kimsenin ilgisini çekmemektedir. İzleyici açısından önem arz eden tek şey yinelenerek sürekli gösterime sunulan göstergeler oyunudur. Burada söz konusu olan şey izleyicinin bu tür olaylardan etkilenip etkilenmediği değildir: Hipergerçeğin etkileme konusundaki amaç felsefesinde amaçsızlık yatmaktadır. Simülasyonun yineleme gücü ve gerçeğe karşı takınmış olduğu tuhaf durum karşısında gerçeğin yapabileceği pek bir şey yoktur.¹²⁴⁵

¹²⁴² Baudrillard, *Metinler ve Söyleşiler*, 99-100.

¹²⁴³ Baudrillard, *Baştan Çıkarma Üzerine*, 41.

¹²⁴⁴ Kellner, *Jean Baudrillard: From Marxism to Postmodernism and Beyond*, 68.

¹²⁴⁵ Baudrillard, *Simülakrlar ve Simülasyon*, 43.

Loud Ailesi Deneyi'ni¹²⁴⁶ çeken yönetmenin “*sanki biz orada değilmışiz gibi davrandılar*” söylemi ile “*sanki siz oradaymışınız gibi davrandılar*” söylemi arasında fark bulunmamaktadır. Programı izleyenler açısından voyörist dürtüler zaten tatmin edilmiştir. Burada üzerinde durulması gereken asıl şey televizyonun sunmuş olduğu gerçeklik veya ahlaki değerler değil; hipergerçek estetiğin yaratmış olduğu ürperme hissidir.¹²⁴⁷ İnsanlığın sorgulaması gereken ve içine katma değer katıldığı bu ürperti çeşidi; kameramanın varlığı, kullanmış olduğu yakın çekim ölçekleri ile gerçekliğin boyutunun ötesine geçilmesi ve müstehcen olabilen her şeyin gösterilmesi ürpertisidir. Bu durum göstergelerin anormal boyutlarda gösterilmesi neticesinde ortaya çıkan gerçeğin anlamını yitirmesi ve anlam çeşitliliğinin oluşmasına benzemektedir yani anlam çeşitliliğinin oluşması ve anlamın gerçekliğini kaybetmesi anlamsızlığı ortaya çıkarmaktadır. Böylelikle hem anlamsızlık yüceltilmekte hem de mikroskobik simülasyonla haz farklı boyutlara taşınmaktadır. Zaten kayıt için Kaliforniya'nın tercih edilmesi bilinçli bir girişimdir. Çünkü Kaliforniya'da yaşayan bir aile, Amerikan toplumunu doğrudan yansıması ve hipergerçekliği göstermesi açısından önem taşımaktadır. Çünkü bu ailenin yaşadığı gerçekliğin tüm Amerikan toplumunun gerçekliğine dönüştüğü yani toplumsal bir simülasyon modeli haline geldiği görülmektedir. Loud ailesini bu anlamda sisteme kurban eden şey, simülasyon kusursuzluğudur. Amerikan yaşam tarzının en uygun temsilcisi olarak seçilen bu aile simgesel değiş tokuş törenlerinde olduğu gibi televizyon aracılığıyla ışıklar altında hem yüceltilip daha sonra öldürülmüştür. Kamera objektifleri tıpkı lazer ışınları gibi gerçekliği yok edebilmek için onları paramparça hale getirmiştir.¹²⁴⁸ Burada yapılan şey Eski Çağ toplumlarında uygulanan kurban etme ritüelidir: Kitle toplumuna bağışlanan bir kurban etme töreni. Çok anlamlılığı, anlam karmaşasını, daha genel boyutta anlamsızlığı ve gerçekliğin katlini sürekli sunan televizyon kendine göre hakikat oluşturan en başarılı kitle iletişim aracıdır. Bu dizide önemli Loud ailesi hikayesiyle sunulan şey ailenin hakikati değil televizyonun kendi hakikatinin sunumudur. Gerçeklik, televizyonun kendi gerçekliğinin başarılı bir sunumu halini almıştır.

¹²⁴⁶ 1970'li yılların başında Amerika'da gerçekleştirilen kitle iletişimsel bir deneyde ailenin bir tanesinin aylarca süren yaşantısı (7 ay) kaydedilerek toplamda 300 saat civarı bir görüntü kaydı izleyicilere sunulmuştur. Çekim ve gösterimden hemen sonra aile parçalanmış, anne baba boşanmış ve evlatlarda sapkınlıklar izlenmiştir.

¹²⁴⁷ Baudrillard, *Simülakrlar ve Simülasyon*, 52.

¹²⁴⁸ Baudrillard, *Simülakrlar ve Simülasyon*, 52.

Televizyonun düşünce yapısı yansıtma, gözetim ve bakma eylemleriyle alakalı hakikatleri bir kenara atmış; güdümlayici, araştıran, referandumlarla yoklayan, soru-cevaplarla denetleyen, anketlerle yönlendiren, parçalara ayıran, çeşitli kombinasyonlar üretmeyi amaçlattıran hem genetik kodlarla uğraşan hem de duygu evrenine emreden hakikatleri meydana çıkarmıştır.¹²⁴⁹ Artık izleyicinin televizyonu izlediği bakış sona ermiştir. Artık bizlerin izleyerek zaman geçirdiği dönemden televizyonun bizleri izlediği evreye geçmiş bulunmaktayız. Televizyonun belirlemiş olduğu model zorunluluğundan bizlerin/sizlerin model olduğu bir aşamaya geçilmiştir. Artık modelle gerçeğin birbirine geçtiği gibi gerçekle aracın da iç içe geçmiş olduğu hipergerçek bir toplumsal yapıda yaşamaktayız.¹²⁵⁰

Medya, biyolojide mikro moleküler kodların hücreleri farklı bir duruma taşıdığı ve gerçeği hipergerçeğe dönüştüren genetik kodlara benzetilebilir.¹²⁵¹ Televizyon, gerçeğin dönüşümünde sürekli olarak bizi izlemekte, gerektiğinde kendimize yabancı kılmakta, motive etmekte ve makul gördüğü ölçüde bilgilendirmektedir.¹²⁵² Bizler de televizyonun bunu gerçekleştirmesine arz-talep dengesine benzer bir ekonomik formülle karşılık vermekteyiz. Bundan böyle alıcı verici arasındaki kutuplaşmada bir kutbu diğerinden ayırabilmek mümkün değildir. Bu kutuplaşma durumunu sadece medya da değil politika, biyoloji, psikoloji ve benzeri alanların tamamında görebilmekteyiz. Yani artık kutuplaşmaların ortadan kalktığı bu durumda simülasyon kendini hissettirmeye başlamaktadır.¹²⁵³ Düşünür bu durumu aktifle pasifin, alıcıyla vericinin, etkenle edilginin kaynaştığı iç içe geçtiği *güdümlenme evresi* olarak nitelemektedir.

Gerçeğin, filmlerdeki simülakrlarına benzemesi gerçeğin başına gelebilecek en büyük felakettir. Çünkü gerçeğin değişiminin en tehlikeli boyutu filmlerin (genelde de kitle iletişim araçlarının) gerçeği ele geçirmesi durumudur ve bu simülasyonun zafer şarkısıdır. Donald Trump'ın Amerika'da çok önceleri yayımlanan bir çizgi filmde başkan olarak seçildiği çizgi film veya bir televizyon dizisinde kurgusal anlamda öldürülen bir büyükelçinin aynı senaryo çizgisinde gerçekten öldürülmesi olayları kurgunun gerçeklik karşısındaki zaferidir. Meydana gelen bu türden olayların

¹²⁴⁹ Baudrillard, *Simülakrlar ve Simülasyon*, 53.

¹²⁵⁰ Baudrillard, *Simülakrlar ve Simülasyon*, 53-54.

¹²⁵¹ Baudrillard, *Simülakrlar ve Simülasyon*, 57.

¹²⁵² Baudrillard, *Simülakrlar ve Simülasyon*, 58.

¹²⁵³ Baudrillard, *Simülakrlar ve Simülasyon*, 58.

gerçekliğin yerini alması ve sürekli içe doğru kaynama şeklinde yutulması meydana gelen bütün felaketlerden daha tehlikelidir. Çünkü sistem topluları esir aldıktan sonra dışa yönelik patlamaları kabul etmemekte ve korku psikolojisini baskın tutabilmek için içe yönelik patlamaları kabul etmektedir. Bundan sonra görebileceğimiz en dışa yönelik patlamalar nükleer tehdit haberleri olacaktır. Bu haberlerde simülasyonun soğuk enerjisi, haber formatında iyice soğutulduktan sonra daha da soğuk olan iletişim araçlarıyla gösterime sokulmaktadır.¹²⁵⁴

Simülasyon her durumda gerçeğe nazaran daha fazla etki oluşturmaktadır. Nükleer kazalarda bile felaketin gerçek etkisini görebilmemiz imkansızdır. Bunun yerine meydana gelen olay, süreklilik arz eden bir mantıkta haber ağları içerisine yerleştirilerek moleküler düzeyde şırıngalanmaktadır.¹²⁵⁵ Gerçek bir felaketin etkisi biyolojik ve coğrafi olabileceken simülasyonun felaketleri haber düzleminde sunması zihinsel felaketlere yol açmaktadır. Ölümler gömülse, yaralılar iyileşse ve doğa eski halini alsın bile simülasyon mantığının devam edebilmesi için zihinsel felaket mantığının baki kalması önemlidir. Burada söylemeye çalıştığımız şey olayların unutulmaması ve sürekli etkisi değil, meydana gelen olaylarda zihinsel felaketin sistemin istediği ölçüde ayarlanabilmesidir.

Televizyon yayınlarının yapıldığı mekanlar insanları holografik bir şekle sokmaktadır. İnsana ait bir uzvun holografik bir alandan kolaylıkla geçmesi gibi televizyon stüdyosundaki insan ortamdaki ışıklar yüzünden uzamda soyut bir kişiliğe dönüşmekte ve hiçbir direnişle karşılaşmadan milyonlarca mekana ulaşabilmektedir.¹²⁵⁶ Ancak unutulmaması gereken bir nokta var ki o da şudur: Hologram alanına uzatılan bir uzuv gerçekliğini kaybetmektedir.

Kitle iletişim araçları dünyasında haberler ışık hızı süre biriminde sürekli yer değiştirebilir haldedir.¹²⁵⁷ Haberler hız sayesinde olağanüstü uzamsal değişiklikler yaratarak gerçekliği ortadan kaldırmışlardır. Işık hızı süresinde meydana gelen değişikliklere bizler ayak uyduramamaktayız. Doğal zamanın kaybolmasına neden olan hız yüzünden haber içeriğini kaybetmiştir. Şişmanlaşmış haber, bilgi ve iletişim sistemleriyle bundan sonra gerçeği yakalamak gibi bir şansımız mevcut değildir.

¹²⁵⁴ Baudrillard, *Simülakrlar ve Simülasyon*, 87.

¹²⁵⁵ Baudrillard, *Simülakrlar ve Simülasyon*, 89.

¹²⁵⁶ Baudrillard, *Simülakrlar ve Simülasyon*, 151-152

¹²⁵⁷ Baudrillard, *Çaresiz Stratejiler*, 22.

Herhangi bir şiddet olayında düşündürücü olan şey şiddet olayının meydana gelmesi değil bu olayın iletişim araçları marifetiyle dünya çapında bir hal alması ve gerçekliğinin de değişikliğe uğramasıdır.¹²⁵⁸ Yaşadığımız dönemde ortaya çıkan şiddet türü aşırı modernliğin üretmiş olduğu bir simülakr şiddettir. Bu şiddet türü asıl şiddeti farklı bir boyuta taşıyarak ekranlaştırmakta ve ekran ise gerçekliği değiştirmektedir. Özünde gerçek şiddet olaylarından ziyade ekranın kendisi, ara yüzde meydana gelenler ve ekran boşluğunda oluşanlar zihinsel anlamda şiddet çeşitleridir. Medya her zaman için şiddetin ön saflarında yer alıyor. Kitle iletişim araçlarının güvenlik güçlerinden önce şiddet mahalline ulaşması ve şiddetin gerçekliğini farklı bir boyuta taşıması bu araçların şiddetle iç içe olduğunu gösteriyor. Teröre dayalı şiddetin medyayla ilişkili olmasında dikkate alınması gereken en önemli şeylerden birisi, medyanın sürekli bu türden şiddeti bekliyor olmasıdır. Medyanın bu beklentisi gerçekleştiğinde hepimiz üzölmekteyiz fakat şiddeti talep eden izleyicinin kendisidir ve dolayısıyla da şiddetin ortaya çıkmasında suç ortaklığının olduğunu söyleyebiliriz.¹²⁵⁹ Genelde şiddet olaylarının oluşmasında güvenlik güçlerinin hiçbir şey yapmadığı iddia ediliyor. Lakin şiddetin böylesine anlam değiştirdiği, politik hale geldiği, şiddetin gerçekliğinin senin şiddetin benim şiddetim şeklinde evirildiği, medyanın bunu hazır hale getirdiği, toplumun duyarsızlaştığı bir durumda bu şiddet modellerine karşı güvenlik güçlerinin yapabileceği bir şey yoktur.

Kendi bağlamından kopartılarak anlam değişikliğine uğratılan iletişim şiddet halini almakta, çok uzaklardan ve sadece ekran görüntüsü olarak gösterime sokulmakta, böylelikle şiddet hipershiddete dönüşmektedir. Olayların bütünden ayrı şekilde ayrıntılarının sunulması, arka plandaki müzikler, olaylardan anlayan terör uzmanları, yeni bilgi ve belgeler, duygusal yoğunluk şiddeti, ses tonlamasındaki değişiklikler iletişimin gerçekliğini değiştirerek şiddeti hipershiddete taşımaktadır.

Geçmişteki bütün olaylar ve bu olayların gerçeklikleri medyanın yörüngesel süzgecinden geçmektedir. Gerçekliğin medya tarafından değişikliğe uğratıldıktan sonra seyircilere gösterilmektedir. Geçmişe dair olayları konuşmak veya tarihsel açıdan ele alabilmek için olağanüstü bir mücadele sergiliyoruz.¹²⁶⁰ Çünkü insanlar geçmişe ait

¹²⁵⁸ Baudrillard, *Kötülüğün Şeffaflığı Aşırı Fenomenler Üzerine Bir Deneme*, 80.

¹²⁵⁹ Baudrillard, *Kötülüğün Şeffaflığı Aşırı Fenomenler Üzerine Bir Deneme*, 81.

¹²⁶⁰ Baudrillard, *Kötülüğün Şeffaflığı Aşırı Fenomenler Üzerine Bir Deneme*, 95-96.

olayların gerçekliklerini doğrulayabilecek araçları kaybetti. Tarihsel olayların doğru şekilde analiz edilebilmesi için tarihin olması gerekiyor. Tıpkı gerçekliğin tartışılabilmesi için gerçekliğin var olması gerektiği gibi. Tarihsel olaylar günümüzde anlaşılması mümkün olmayan olaylardır. Çünkü olayların gerçekleşme koşulları, inisiyatif durumu, nesnel koşullar ve olayların anlamı/anlamsızlığı gibi tarihe açıklık getirecek kavramlar yok olmuştur. Kaldı ki bu olaylara ilişkin ahlaki ve toplumsal bilinçlendirme referansları medyaya devredildiğinden olayların tamamen tersini bile düşünebiliriz.

Ermeni Meselesi, Nazizm ve katliamların anlamını belirleyen şey medyatik evrendir. İnsanlar zihinsel evrenlerinden koparıldıkları için olayları anlama, unutma, hatırlama, silme gibi duygular sadece görüntüler üzerinden işlenmektedir. Olayların gerçekten olup olmadığı noktasında bile soru işaretleri yaşamalıyız. Hele ki medyanın gösterimlerinde cellat ile kurbanın yer değiştirmiş olabileceği göz ardı edilmemelidir. Hatta ve hatta olaylar, düşünceler ve tarih medya tarafından farklı olaylar, düşünceler ve tarihle ilişkilendirilerek yerleri değiştirilebilmekte; dolayısıyla nedenleri kavrayabilmek giderek güçleşmektedir.¹²⁶¹ Tarihsel evreden söylencesel ve görüngenel evreye geçmiş bulunmaktayız. Artık tarihi olayları gerçeklikleri üzerinden değil medyatik söylemler ve görüntüler üzerinden ele alıyoruz. Olaylar yeniden gün yüzüne çıkartılırken tarihin öz savunması ortadan kayboluyor ve her şey asgari var olma iddiasına göre yeniden farklı boyutta tartışılabilir hale getiriliyor. Medya sayesinde tarihin bütünselliği ve merkeziliği ortadan kaybolmuş ve temcit pilavı şekliyle olaylar her seferinde yeniden tartışılır hale gelmiştir. Bütün alanlarda olduğu gibi tarihsel alanlarda da muazzam bir revizyonizm süreci yaşıyoruz. Lakin tarihsel revizyon gerçek referanslardan bağımsız halde medya tarafından yapılmakta ve insanlara gösterilmektedir. Tarih, iletişimin bütünsel ve merkezkaç etkisiyle son bulmaya yüz tutmuştur.¹²⁶²

Bundan böyle gerçekliğin bunalımından bahsedebilmemiz pek mümkün değildir. Zira gerçeklik simülasyon mantığıyla devinimli bir şekilde üretilip çoğaltılabilir hale geldiğinden hep var olacaktır ve denilebilirse gerçeklik artık simülasyonun artığı haliyle yaşamımızdan eksik kalmayacaktır. Simülasyon düzeninde gerçekliğin temel tözü ortadan kalktığı için anlam bolluğu yaşanmaktadır. Bir şeyin bol olması aslında hiç

¹²⁶¹ Baudrillard, *Kötülüğün Şeffaflığı Aşırı Fenomenler Üzerine Bir Deneme*, 96.

¹²⁶² Baudrillard, *Tam Ekran*, 44.

olduğu anlamına gelmektedir. Bizler anlam üretme sevdasından vazgeçemedik. Anlam kültürümüz artık anlamın aşırılığından çökme tehlikesi yaşamaktadır; aynı şekilde gerçeklik kültürümüz de gerçeğin aşırılığından ötürü çökme tehlikesi yaşıyor.¹²⁶³ Bilgi kültürümüz, düşünce kültürümüz, değer kültürlerimiz, iletişim kültürümüz, teknoloji kültürümüz için de aynı şeyleri söyleyebiliriz. Artık çökme tehlikesini öylesine fazla hissediyoruz ki şayet bir çökme meydana gelirse bütün Batı aynı kefen içine sarılıp toplu mezarlara gömülecektir.

Teknolojinin ve sanallığın en muazzam veli nimetlerinden birisi özel efektlerdir. Özel efektler sayesinde -imkansız seviyede olabilenler dahil- her şey işlemsel bir görünürlük ve albenili bir gerçeklik kazanabiliyor ve böylelikle simülasyon egemenliğini pekiştirebiliyor.¹²⁶⁴ Her şeyin görünür kılındığı, her şeyde görselliğe değer atfedildiği ve her şeye görüntüyle ulaşılabilirliğin anlam kazandırıldığı efektler/oyunlar dünyasında yanılısma ve simgeselliğe ayrılan alan giderek azalmaktadır.¹²⁶⁵

Muhakeme edebilecek zihinlerin, eleştiri yapabilecek beyinlerin olabilmesi ve bir olayın gerçek anlamda haber/bilgi taşıyabilmesi için dolaşıma sokulan görüntülerin olay/savaş görüntülerinden farklı imgeler oluşturması gerekmektedir.¹²⁶⁶ Ancak izlemiş olduğumuz olay veya savaş görüntülerinde gördüğümüz şeyler sadece olaya ve savaşa ilişkin görüntülerdir. İnsanlar bunlar haricinde olayın ve savaşın gerçekliğini muhakeme edebilecek farklı imgelemler yaşayamıyor.

“Şiddetin sıradanlaştığı savaşa bir de görüntülerin sıradanlaşmış şiddeti eklenmektedir. Teknik açıdan sanal bir şeye dönüşen savaşa bir de imgelerin sayısal sanallığı eklenmektedir.”¹²⁶⁷

Düşünür’e göre televizyon, sinema, bilgisayarlar ve genelinde ekranlar sadece bizim gerçek dünyamızın haricindeki bir gerçekliği sunmakla kalmazlar; aynı zamanda bizlerin gerçekliği haline dönüşürler.¹²⁶⁸ Böylesi ekran gerçeklikleri; imge ve yanılısamaların yok olmasında muazzam derecede etkilidir. Olasılaştırma mantığını iletişim araçlarında aleni bir şekilde görebilmekteyiz ki bu durum tamamıyla teknoloji

¹²⁶³ Baudrillard, *Kusursuz Cinayet*, 32.

¹²⁶⁴ Baudrillard, *Cool Anılar 5(2000-2004)*, 101.

¹²⁶⁵ <http://www.humains-associates.org/archives/> Erişim Tarihi 15.08.2017

¹²⁶⁶ Baudrillard, *Şeytana Satılan Ruh Ya da Kötülüğün Egemenliği*, 73.

¹²⁶⁷ Baudrillard, *Şeytana Satılan Ruh Ya da Kötülüğün Egemenliği*, 73.

¹²⁶⁸ Toffeetti, *Yeni Bir Bakışla Baudrillard*, 103.

ve araç ilişkisiyle ortaya çıkmaktadır. Şöyle ki gerçek dünya ile bilim kurgusal dünya, kahramanla çizgi karakter rahatlıkla iç içe geçmekte; dijital teknikler vasıtasıyla gerçekten daha gerçek bir görüntü elde edilebilmektedir.¹²⁶⁹

Görünürden daha görünür kılınan, gerçekten daha gerçek hale getirilen her şey müstehcendir. Tüm sınırlar, alanlar ve sahneler ortadan kaldırıldı. Müstehcen iletişim coşkusuyla bağlantılı tekil bir hayranlık ve baş dönmesi durumu var. Artık sahne, ayna, meydan okuma ve ikilikten bahsedemeyiz; kişilerin narsistik tavırları ağlarda dolaşıp duruyor. Sahne insanları heyecandırırken müstehcen olan ekran insanı büyülemektedir. Ancak bu büyülemede hayranlık, coşku ve tutkudan bahsedilemez.¹²⁷⁰

Medya gerçeği hipergerçek hale getiren bir çeşit sistemsel kodlar öbeğidir. Kitle iletişim araçları teknolojik anlamdaki kusursuzluklarıyla gerçeğin mükemmel derecede benzer bir gerçekliğini oluşturarak simülasyon mantığının başat elemanı haline gelmiştir.¹²⁷¹ Yanılsamaları ortadan kaldırarak imgeyi gerçek niteliğinden kopartan iletişim araçları teknolojik nitelikleri sebebiyle gerçeğin göstergelerini hipergerçek bir boyuta taşımış ve simülasyon düzeninin sürdürülmesinde suç ortağı olmuştur.

Hayatın bütün alanlarında simülakların ve işaretlerin hızlı yayılımına imkan sağladığından ötürü medyanın gelişimi Baudrillard için çok önemlidir.¹²⁷² Baudrillard hipergerçekliğin ortaya çıkmasına neden olan göstergelerin yeniden üretiminde ana etmen olarak medyayı yorumlamaktadır. Medya sunumundaki hipergerçeklikler insan zihnindeki gerçekliklerle örtüşmeye başladığı an (medyanın gerçekliklerini gerçeklik olarak kabul ettiğimiz zaman) bütün olaylar medyanın istediği şekilde algılanmaya başlanır ki bu durumda önemli toplumsal olayların umursanmaması durumu ortaya çıkar.¹²⁷³ Hipergerçekliğin oluşumunun kökeninde bu nedenle medyayı aramak boşa bir çaba değildir.

¹²⁶⁹ Yuvayapan, “Simgesel Değiş Tokuş ve Ölüm”, 53.

¹²⁷⁰ Baudrillard, “*The Ecstasy of Communication*”, 130-131.

¹²⁷¹ Tambaş, *Baudrillard’ı Anlamak*, 34-35.

¹²⁷² Kellner, *Jean Baudrillard: From Marxism to Postmodernism and Beyond*, 68.

¹²⁷³ McLennan Mark, “Simulacra and Simulating Policing: Baudrillard and Criminology”, *International Journal of Baudrillard Studies*, Vol:13, Number:1, January 2016, 7.

3.1.9. Baudrillard'ın Televizyona Dair Düşünceleri

İletişim çağı olarak nitelendirilen dönem *cool* bir dönemdir. Bu dönemde iletişim araçlarıyla yapılmaya çalışılan herkesi konuşurmak ve iletişim araçlarının anlamsal kodlarına tabii kılmaktır. Artık nasıl olduğumuzu anlatmaktan aciz, tüm iletişim ağlarına karşı duyarsız, ışık kütlelerine ve şeffaflığına karşı tepkisiz, her şeyi emip yutan, ekranı saatlerce izleyebilen ve iletişim ağlarında bir uçtan diğerine dolaşan şizofren insanlarız.¹²⁷⁴ İletişim ve medya dünyasında izahatı güç anlamsızlıklar, açmazlar ve boşluklar söz konusudur. Medya çalışanları grev yaptıkları gün televizyon yayını imkansız hale geldiğinde boş televizyon ekranını saatlerce hayranlıkla izleyen insan görüntüsü mevcut çağın en anlamlı görüntülerinden birisi halini alacaktır.¹²⁷⁵

Televizyon *cool* bir iletişim aracı olması nedeniyle soğuk ışık dalgaları yaymaktadır. Televizyondan gelen ışık herhangi bir şeyi yansıtamamaktadır. Bunun nedeni içeriden yüzeye doğru gelen bir ışığın var olmasıdır. Bu düzlemde olaylar sadece ve sadece ekran üzerinde olup bitmektedir.¹²⁷⁶ Dolayısıyla tarihi olayların yeniden ısıtılarak soğuk bir iletişim aracı olan televizyonla sunulmasının izleyici açısından bilinçsel bir seviye ve kalıcı duygusal yoğunluk yaratabilmesi imkansızdır. Bu durum olsa olsa televizyonun gerçeklik taşıyan bir tarihi olayın ölümüne ortaklık yapmasıdır. Ses bantları, imgesel yeniden canlandırmanın imkansızlığı, gerçekten daha gerçek hale getirilmiş görüntüler, mikroprosesörlü katodik ekranlardan izleyiciye ulaşan görüntüler, tarihsel olayların ölmesinde etkili şekilde kullanılmaktadır.¹²⁷⁷ Televizyon olaylarının tarihsel olayların yerini aldığı bir dünyada bilinçten ve hissi yoğunluklardan bahsedilemez.

Televizyonun soğuk ışık dalgalarının insanların hayal güçleri üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığını söyleyebiliriz. Televizyonun sorumlu olabileceği herhangi bir düşsellik olmadığından imgelemsel düzlemde yeniden canlandırmalar meydana gelememektedir. Televizyonu hala yoğun bir düşsellige sahip olan ve imgelemlere olanak sağlayan sinemayla karıştırmamız gerekiyor. Sinemayı salt bir perde ve görsel bir biçim olarak görmek doğru değildir; sinema mitoloji, arzuya bağlı olarak

¹²⁷⁴ Baudrillard, *Çaresiz Stratejiler*, 90.

¹²⁷⁵ Eroğlu, *Baudrillard'ı Okumak*, 34.

¹²⁷⁶ Baudrillard, *Çaresiz Stratejiler*, 109.

¹²⁷⁷ Baudrillard, *Baştan Çıkarma Üzerine*, 97.

ortaya çıkan hayal ürünü ve düşe bağlı bir şeydir.¹²⁷⁸ Televizyon imgesi ise fantazm, mit, düş ve aynaya müsaade etmemektedir. Bu yönüyle televizyon ekranı beyinde aynı anda oluşmayı becerebilmiş minyatür bir terminaldir. Bu terminalde ekran seyirci olmuştur ve yine bu minyatür terminalde televizyon ekranı izleyiciyi seyretmektedir.¹²⁷⁹ Bu terminal-yani televizyon ekranı- doğrusal bir akım şekliyle insan beynindeki bütün nöronları transistore ederek bir bant akışkanlığı sağlamaktadır. Böylesi bir bandın ise düşünsel bantla uzaktan yakından ilişkisi olmamaktadır.

Simülasyonun kendinden geçmiş halini çözümleyebilmemiz noktasında televizyon en somut örnek olarak karşımızda durmaktadır. Televizyon ekranından yansıyan olaylar insanın başka bir şey düşünmesini engelleyebilmek için art ardalık ilişkisi mantığında gösterilmektedir. Görmeye alışık olmadığımız olaylar birbirleriyle aynı mantıkta, hipergerçek şekilde ve kendilerini tekrar eden bir şekilde sunulmaktadır.¹²⁸⁰

Televizyonun oyunlaştırılmış soğuk alanında gerçek anlamda ayartmalar oluşmamakta bunun yerine soğuk ayartma diyebileceğimiz geçici hisler oluşmaktadır. Elektronik dünyanın ve enformasyon teknolojisinin soğuk ayartma dünyasında geçici meydan okumalar vardır. Bizi çepce çevre kuşatmış olan elektronik dünyanın soğuk ayartıcılığında birer terminal halini almış insanlar, iletişim araçlarının soğuk ve geçici çekiciliğini yaşarken imgelemsel olan her şeyden kopuk bir hayat yaşamaya başlamıştır.

Yaşadığımız çağda oyun; rüyadan, spordan, çalışmaktan, emekten, üretimden veya herhangi bir geçiş nesnesinden farksız durumdadır. Yaşamsal ve bilinçaltına yönelik bir dengenin sağlanabilmesi ve sistem koşullarının temizlenebilmesi için gereklidir oyun. Oyunun evrimi aslında anlamlı bir süreci izlemektedir: Ekip ve rekabete dayalı oyun anlayışından iskambil oyunlarına, elektronik jestlerin hüküm sürdüğü atarilerden bilgisayar oyunlarına kadar geçen süreç aslında insan ilişkilerinin bir sonucudur. Artık oyunun masumiyeti oyuncu ile yer değişmiştir. Yaşadığımız dönemde her yerde oyuncu rastlamaktayız. Televizyon ve görsel işitsel tekniklerden, reklam ve pazarlamaya kadar kitlenin tercihlerinde oyuncu hep görmekteyiz. Oyuncu

¹²⁷⁸ Baudrillard, *Metinler ve Söyleşiler*, 98.

¹²⁷⁹ Baudrillard, *Metinler ve Söyleşiler*, 98.

¹²⁸⁰ Baudrillard, *Çaresiz Stratejiler*, 10.

insanların kumandası işlevini gören, onların kaderlerinin en küçük bileşimlerini oluşturan ve çeşitlilikleriyle oynayan kodları oluşturuyor.

Baudrillard kişilerin karşılıklı satranç oynamasını oyun, kişilerin bilgisayar ile oyun oynamasını ise oyuncu olarak görüyor. Oyun ve oyuncu söylemini genişleterek kitle iletişim araçlarına uyarlayan Baudrillard, spor müsabakalarında futbolcuların kendi içerisindeki mücadeleyi sıcak, oyun, meydan okuma, etki ve mizansen çerçevesinde değerlendirmektedir. Maçı televizyondan izleyenleri ise soğuk, dokunsal ve modülasyon (çekim ölçekleri, çerçeveleme, yavaşlatılmış çekimler, mercek kullanımları, flash-backler, açılar, netleme durumu ve benzeri) görüntülerin sarmaladığını düşünen Baudrillard mücadeleyi ekranlardan seyretmeyi oyuncu olarak görmektedir.¹²⁸¹

Televizyondan yayınlanan spor programlarıyla haber programları arasından herhangi bir fark yoktur Düşünür'e göre. Herhangi bir maçın Vietnam Savaşı'na ilişkin bir haberden farkı bulunmamaktadır. Renk hileleri ve teknik oyunlarla gösterilen savaş görüntüleri izleme kolaylığı sunmanın yanı sıra gerçekliği de farklı bir boyuta taşımıştır. Düşünür hem kitleleri hem de bir kitle iletişim aracı olan televizyonu soğuk olarak nitelermekte ve soğuk olan televizyon ışığının imgelem üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığını iddia etmektedir.¹²⁸² Çünkü televizyon imgelemi harekete geçirebilecek hiçbir veri sunmamaktadır. Bunun nedeni ise televizyonun imge oluşumuna engel oluşturan içeriksel ve teknolojik yapısıdır.

Tarihsel anlamda katliam niteliği taşıyan olayların unutulması Düşünür'e göre çok tehlikeli bir durumdur. Hatta bu unutmaya olayı en az katliamlar kadar canicedir. Bu tür unutmaya olayları çok tehlikeli olmasının yanı sıra; insan belleğinin yapaylaşmasına yol açabilmektedir. Katliamların gerçekliklerinin unutulmasını engelleyebilmek için bir şeyleri hareket ettirmek, bilinç oluşturmak, kolektif bir vizyon yaratmak ve derinlemesine analiz yapabilmek için çok ama çok geç kalınmıştır. Şimdilerde bu bilincin oluşabilmesi soğuk bir kitle iletişim aracı olan televizyona devredilmiştir. Halbuki yaşadığımız dünyada televizyon unutturma, umursamazlık, caydırma, bana ne lazımcılık, yok etme, bireyselleşme duygusu yayan sistemli bir kitle iletişim aracıdır.¹²⁸³

¹²⁸¹ Baudrillard, *Baştan Çıkarma Üzerine*, 197.

¹²⁸² Baudrillard, *Baştan Çıkarma Üzerine*, 200.

¹²⁸³ Baudrillard, *Simülakrlar ve Simülasyon*, 79.

Baudrillard gerçeklik ve görüntüsünü ayırt etmenin imkansız hale geldiği simülakrlar dünyasında medyanın bireyleri izole ettiğini ve kişiselleştirerek iletişimden kopardığını düşünmektedir.¹²⁸⁴ Televizyon bütün tarihsel olaylara son verebilme yeteneğine haizdir. Televizyon katliamına maruz kalan bir toplum gaz odaları veya fırınlardan geçirilerek değil, ses ve imge şeritlerinden geçirilerek yok olmaya mahkûm kılınmıştır.¹²⁸⁵ Tarihsel olayları estetik bir şekilde unutturma, yok etme becerisine sahip olan televizyon belleklerin yok edilmesine neden olmuştur. Küllenmiş bir olayı yeniden insanlığa hatırlatma söylemiyle günah çıkarmaya çalışan televizyon olayların gerçekliğini ortadan kaldırmaktadır. Güncelliğini yitirmiş soğuk olaylar yine soğuk bir araç olan televizyonla yeniden ısıtılarak soğuk kitlelere sunulmaktadır.¹²⁸⁶ Neticesinde kitlelerde gerçek anlamda bir heyecan oluşmadan ürpertiler oluşacak ve gerçek olan olaylar iyi niyet estetiğiyle farklı bir boyuta ulaşacaktır. Soğuk olan kitlelere soğutulmuş olan bu tür olayların sunumuyla panik havasının oluşturulması istenmektedir. Soğuk olaylara karşı sıcak tepkisizliğin başat sebebi televizyondur. Dolayısıyla kitlelerin sıcak duygulara yöneltilmesi beyhude bir çabadır. Katliam gibi toplumsal olaylarda herkesin bilinçlendirilmeye çalışılmasında (denilebilirse toplumsal bilincin amaçlanması) tartışma platformu olarak televizyonun seçilmesi talihsizliktir. Yapısı gereği iletişim kurulmasına engel özellikler taşıyan televizyon üzerine ölü toprağı serilmiş bir toplumu hareket ettirebilme yeteneğine sahip değildir.¹²⁸⁷ Her ne kadar bir olayın etkisi konusunda feed back, anket, soru-cevap gibi ek yöntemlerle kitlesel etki ve mesajın kolektif sonuçları öğrenilmeye çalışılsa da bu televizyonun soğuk bir araç olduğu gerçeğini değiştirmemektedir.¹²⁸⁸ Kaldı ki anket, soru-cevap, referandum gibi sonuç almaya yönelik eylemlerin hazırlanışı sonucu baştan belli olan bir cevabı anımsatmaktadır. Televizyonu oldukça başarılı göstermeye çalışan bu ölüm sondajlamaları simülasyona hizmet etmektedir.

Kendisi de bir imge olan sinema ise ilk başlarda yoğun olarak imgelemlerle donanmış olsa bile günümüzde imgelem özelliğini kaybetmeye başlamıştır.¹²⁸⁹ Sinema yalnızca bir görsel biçim ve ekran değil bir hayal, fantezi, imgelem, efsane ve benzeri

¹²⁸⁴ Kellner, *Jean Baudrillard: From Marxism to Postmodernism and Beyond*, 71.

¹²⁸⁵ Baudrillard, *Simülakrlar ve Simülasyon*, 80.

¹²⁸⁶ Baudrillard, *Simülakrlar ve Simülasyon*, 81.

¹²⁸⁷ Baudrillard, *Simülakrlar ve Simülasyon*, 81.

¹²⁸⁸ Baudrillard, *Simülakrlar ve Simülasyon*, 81-82.

¹²⁸⁹ Baudrillard, *Baştan Çıkarma Üzerine*, 200.

özellikler taşıyan şeydi. Oysaki televizyonda bunlardan hiç birisini bulamayız. Televizyon yapısı gereği ilham verici hiçbir özelliği barındırmadığı için ilham vermeye yönelik olumlu ve olumsuz bir etkisi de söz konusu olamaz. Minyatür boyutlara indirgenmiş manyetik bir alan etkisi olan televizyon, bant gibi beynimizin içinden geçerken bir bant işlevi görmekte fakat imgelere dokunamamaktadır.¹²⁹⁰ Televizyona dair bahsettiklerimiz hep oyuncu düzeyindedir.

Oyuncu olmanın özelliği soğuk baştan çıkarmaya imkan tanımasıdır. Soğuk baştan çıkarma bilişim ve iletişim dünyasını idare etmekte ve bu baştan çıkarma şekli kendisi gibi soğuk olmakta ve etkisizliğini korumaktadır. Bugün artık devasa boyuttaki bir simülasyon süreci içerisine hapsedilmiş bulunmaktayız. Yönlendirici olmayan görüşmeler yapılıyor, dinleyicilerin telefon açmaları için imkanlar sağlanıyor ve bütün alanlarda tam katılıma dayanan bir işlerlik kazandırılmaya çalışılarak sözde iletişim oyunu oynanıyor.¹²⁹¹

“ İşin içinde siz de varsınız, olay sizden başkası değil, çoğunluk da sizsiniz.’ Yetmezmiş gibi düşünceler, yürekler, bilinçdışı yoklamalar yapılarak bunların nasıl da işe yaradığı kanıtlanıyor. Bütün iletişim bu bir tür hayalet içerik, bu homeopatik mahkeme kalemi, iletişimin gözleri açıkken gördüğü bir tür rüya tarafından kuşatılıyor. Seyircilerin isteği daire düzeninde sahneleniyor, hiç bitmeyen isteklerden oluşan entegre bir devre oluşturuluyor. Bu simülakri ayakta tutmak için, simülasyonun birden bire ortadan kalkmasına yol açılıyor ve bizleri anlamı kaybetme gerçekliğiyle karşı karşıya bırakacak bir gelişmeyi önlemek için her alanda müthiş bir enerji harcıyor.¹²⁹²”

Televizyon ekranının elektronik düzleminde yargılayıcı ve ahlaki anlamda yönlendirici hiçbir şeyle karşılaşmamaktayız. Güzel konuşanlara edebiyat yapma, yapmacık davrananlara tiyatro yapma, insanları kandırmaya çalışanlara ise sinema yapma diyebildiğimiz halde hiç kimseye televizyon yapma diyemiyoruz.¹²⁹³ Çünkü televizyon hiçbir zaman bu anlamda değer yargısı ve referans sistemine sahip

¹²⁹⁰ Baudrillard, *Baştan Çıkarma Üzerine*, 200.

¹²⁹¹ Baudrillard, *Baştan Çıkarma Üzerine*, 201.

¹²⁹² Baudrillard, *Baştan Çıkarma Üzerine*, 202.

¹²⁹³ Baudrillard, *Çaresiz Stratejiler*, 111-112.

olamamıştır. Bu durumda televizyonu gerçekleri unutturan ve anlamı yok eden bir güldürü ögesi olarak görebiliriz.

TV insanların kendi iç dünyaları dışında öteki dünya ile iletişim kurmalarını sağlayan araçtır aslında; arabalar ise evler ile alışveriş merkezlerindeki bağlantıyı kuran araçlardır.¹²⁹⁴ Artık her şeyin taklit olarak yeniden doğduğu bir zamandayız. Görünümleri fotoğraf olarak, kadınları seks senaryosu olarak, terörü moda ve televizyon olarak değerlendiriyoruz. Sanki görünümler fotoğraflanmak, kadınlar seks senaryosu olarak kurgulanmak terör ise moda ve televizyon malzemesi olarak değerlendirilmek zorunda.¹²⁹⁵ Artık güzellik dediğimiz şey bedenlerin estetik operasyonlarla değişmesi; şehir güzelliği dediğimiz şey yeşil alanların operasyonu; toplum güzelliği dediğimiz şey kamuoyu yoklamaları operasyonu ile ortaya çıkan güzellik oldu.¹²⁹⁶

Amerikan televizyonundaki gülmeler Yunan trajedisindeki toplu koroların yerini almıştır Baudrillard'a göre. Bu katı ve acımasız gülmeler sadece haberler, borsa ve hava durumlarında pek duyulmamaktadır.¹²⁹⁷ İnsanlar bu gülme duygusunu saplantı haline getirdikleri için bütün yayın türlerinde ekranda bir gülme efekti ile karşılaşabilmekteyiz. Bu gülme efektleri sadece show ve eğlence programlarında değil savaş, kaza, reklam gibi türlerde de gözükmektedir. Diğer ülkelerde gülüp/gülmemek seyirciye bırakılsa da Amerikan toplumunda izleyicinin gülmesi ekran içine yerleştirilerek sunulur ve böylelikle gülen ekrandır, eğlence ekrandır.¹²⁹⁸

Amerikalılar Vietnam Savaşı'nı televizyon sayesinde kazanmıştır. Havacılık, teknoloji ve enformasyon olmak üzere üç silahla saldıran Amerikalılar dünyanın geri kalan kısmına elektronik bombardımanlar sayesinde galip geldikleri yalanını kabul ettirmiştir. Vietnamlıların fiziksel silahlarına karşı Amerikalılar televizyon silahını kullanmıştır. Savaş sonucunda Amerikalılar zihinsel anlamda Vietnamlılar ise fiziksel anlamda savaşı kazanmıştır. Vietnamlılar ideolojik ve siyasi bir savaş kazanmıştır;

---

¹²⁹⁴ Baudrillard, *Amerika*, 43.

¹²⁹⁵ Baudrillard, *Amerika*, 44.

¹²⁹⁶ Baudrillard, *Amerika*, 44.

¹²⁹⁷ Baudrillard, *Amerika*, 62.

¹²⁹⁸ Baudrillard, *Amerika*, 63.

Amerikalılırsa *Apocalypse Now*(*Kıyamet*)¹²⁹⁹ isimli bir filmi bütün dünyaya izlettirmiştir.

Bundan böyle kediler gibi yaşar olduk: bu güncel tarzımız hem hızın mutlaklaştırılması noktasında hem de kayıtsız bir vurdumduymazlık noktasında yaşanıyor.¹³⁰⁰ Toplumsal yaşam içerisinde iktidarın yapay sıcaklığında günümüzü gün ederken, tarihsel bilincimiz kendi mahremiyeti çerçevesinde kutsiyetini koruyor. Ve biz kediler gibi yarı açık gözlerimizle televizyon ekranından görüntülerin akışını anlamsız bir biçimde takip ediyoruz. Çoğu zaman imgelemlerimiz televizyon ekranı yüzünden devde dışı bırakılıyor. Niye izlediğimizi bilmeden ama izlemeye mecbur halde. Televizyondaki her görüntü yarım olmayan bir yok oluşu temsil etmektedir.¹³⁰¹ Her ne kadar gösterimin içine sanat katılsa ve cılız hazlar yaşatılsa da sonuçta gösterimler yok oluşun temsilcileridir. Elbette imgelemin ekrandan farklı olması çok önemli. Lakin niye izlediğimizi bilmeden ama izlemeye mecbur halde olduğumuz için bu imgelemden faydalı şeyler bekleyemiyoruz.¹³⁰²

Televizyon görüntüsü, hayal gücü olmayan, düşünme yeteneğini kaybetmiş ve gerçeklikle bağını kopartmış olan bir görüntüdür.¹³⁰³ Televizyonun bu durumu aynı şekilde seyirciye de aktarılmak isteniyor. Kendini aşamayan ve yörüngesel bir mantığa oturan televizyon, izleyicinin de aynı mantığa evrilmesini hedefliyor. Yörüngesel çağ mantığını McLuhan'ın "*teknoloji insanın bir uzantısıdır*" söylemine de uyarlayabilmemiz mümkündür. Bütün teknolojik ilerlemeler McLuhan'da olumlu birer gelişme olarak sunulsa da uzanımın yörüngesel mantığında insanın bedensel işlevleri bireyin etrafında eşmerkezli bir mantıkla dönmek yerine dışmerkezli bir düzenle

¹²⁹⁹ *Apocalypse Now*, Vietnam Savaşı'nı konu alan 1979 yılı yapımlı Amerikan savaş filmi. Film, Joseph Conrad'ın *Karanlığın Yüreği* adlı romanından sinemaya uyarlanmıştır. Filmin başkarakterlerinden olan Kurtz, Amerikan düzenli ordusundan bağımsız biçimde, yerlilerden ve ona sonrada dahil olmuş diğer Amerikalı askerlerden oluşan birliğiyle Kamboçya'nın içerilerinde Kuzey Vietnamlılar'la savaşmaktadır. Filmdeki diğer karakter olan Yüzbaşı Willard Kurtz'u bularak öldürmek için ordudan emir almıştır. Yaklaşık 31.500.000 \$ bütçeli film ilk kez Cannes'da seyirciye gösterilmiştir. Film yaklaşık 150 dakikadır. Filmin müziklerini Carmine Coppola ve Francis Ford Coppola yapmıştır. *Apocalypse Now* filmi, 2000 yılında Amerika Birleşik Devletleri Kongre Kütüphanesi tarafından "kültürel, tarihi ve estetik olarak önemli" gösterimler arasına sokularak ABD Ulusal Film Arşivi'nde muhafaza edilmiştir.

Çevrimiçi: [https://tr.wikipedia.org/wiki/K%C4%B1yamet_\(film\)](https://tr.wikipedia.org/wiki/K%C4%B1yamet_(film)) Erişim Tarihi 18.01.2016

¹³⁰⁰ Baudrillard, *Cool Anılar 1-2(1980-1990)*, 29.

¹³⁰¹ Baudrillard, *Cool Anılar 1-2(1980-1990)*, 69.

¹³⁰² Baudrillard, *Cool Anılar 1-2(1980-1990)*, 29.

¹³⁰³ Baudrillard, *Kötülüğün Şeffaflığı Aşırı Fenomenler Üzerine Bir Deneme*, 34.

uydulaştırılmaktadır.¹³⁰⁴ Cümlelerin gerçek anlamında bireyin kendi işlevlerinin ve icat ettiği teknolojilerin uzantısında eşmerkezli yörüngeden uzaklaşarak dış merkezli yörüngeye doğru bir gidişat yaşanmaktadır.

Televizyon tıka basa doldurulmuş haberleri sunmaktadır. Lakin gerçek haberlerden pek azımız bilgi sahibi olabiliyoruz. Televizyonda sunulanlar sonrasında düşünmeye, yargılamaya ve değerlendirmeye pek zaman tanınmamaktadır. Artık görüntüler arasına saf mesafe diyebileceğimiz türden mesafeler bırakılıyor. Bu mesafe anlayışı amaçlar ve araçlara yönelik bir beklentiden değil; nedenleri önemsiz kılmaya yönelik bir etkiden doğmaktadır.¹³⁰⁵

Hayatımızın tamamında görüntü teknolojileri var. Her zaman ve her yerde gizli kameralar tarafından kaydediliyor olabiliriz. Bu görüntülerin bir gün televizyon ekranlarında gösterilmeyeceğini kimse garanti edemiyor. Eskiden polis denetiminde hissettiğimiz izlenilme/takip edilme korkusunu bugün misliyle yaşıyoruz. Her dakika için canlı yayın yapılabilme olasılığımız var. İnsanların başlarına artık bir şeyin gelme ihtimali gelmeme ihtimalinden kat be kat fazla ve bu ihtimallerin görüntüler şekliyle servis edilmemesi mümkün değil. Görüntülerimizin bugün her yerde her an sunulabilmesi ihtimali reklam promosyonu olarak yaşanıyor.¹³⁰⁶

Kitle iletişim araçları ve özellikle televizyon tıpkı kötü huylu karsinom kanser hücresinin sınırlarını aşarak diğer organlara metastaz yapması gibi özel yaşamımızın içerisine girmekte ve böylelikle iletişimsel uzam mahremiyetimiz dışa açılmaktadır.¹³⁰⁷ Artık tele mevcudiyet dünyasında iletişim araçları uzamının bizlerin uzamına tecavüzü neticesinde yaşamımızda sürekli kısa devreler yaşanacaktır.

Televizyon programlarında yapılmak istenen şey izleyicileri ekranın önüne toplamak değil ekranın içine, haberin diğer yanına geçirmektir.¹³⁰⁸ Böylelikle gerçek ve ekran arasında karışıklık yaratılarak kitle iletişimsel şaşkınlığa maruz kalmamız isteniyor. Aynı şekilde haberlerin yaptığı şey ise olayla iletişim aracının birbirilerine karıştırılarak bulanık bir düşünce tarzı üretme çabasıdır.

¹³⁰⁴ Baudrillard, *Kötülüğün Şeffaflığı Aşırı Fenomenler Üzerine Bir Deneme*, 35.

¹³⁰⁵ Baudrillard, *Cool Anılar 1-2(1980-1990)*, 90.

¹³⁰⁶ Baudrillard, *Çaresiz Stratejiler*, 42.

¹³⁰⁷ Baudrillard, *Çaresiz Stratejiler*, 42.

¹³⁰⁸ Baudrillard, *Çaresiz Stratejiler*, 45.

Boş ekranlar karşısında televizyon izleyicisinin yaptığı şey olayların yokluğunu sindirebilmektir.¹³⁰⁹ Kendini beyin sanan bilgisayarlarla insan arasında içrek bir ilişki söz konusuysen televizyonla insan arasında mesafenin söz konusu olduğu ve herkesin haddini bildiği dışrak bir ilişki söz konusudur.¹³¹⁰

Kızılderililerde korku çukuru kazma kültürü vardı. Bu insanlar derin bir çukur kazdıktan sonra çukurun en dibine oturur ve gökyüzünü seyrederek ve hiçbir engelin o çukuru kapatmasına müsaade etmezdi. Dünyamızın güncel korku çukurları ise televizyonlar oldu. Sessizliği, ruhun dinginliğini, gökyüzünün bütün durumlarını, uçan kuşları, ayı, hayalleri, beklentileri ve benzeri her şeyi ekranda arar konuma geldik.¹³¹¹ Kızılderililerin sadece çukurları vardı, ne mutlu bize ki: bizlerin çukur kapakları da mevcut.

Makyajlar, tekrarlar, kamera açılarının ayarlanması, timecod döşenmesi, resim seçmedeki telaşlar, monitörlerin ayarlanması, gereksiz cakalar vesaire her şey televizyon çekimleri öncesinde bir sıkıntının olduğunu gösteriyor. Sessizlik asla kabul edilemez, yayın öncesi tekraralarda dil sürçmeleri ve teknik aksaklıklar en büyük felaketin habercileri.¹³¹² Televizyonda sunuculuk yapan insanların bazıları dil sürçmelerini ve hareket tökezlemesini bilinçli olarak yapıyor. Bu durum hem sunucular için hem de televizyon mantığı için zevk durumuna dönüşebiliyor. Televizyonun sadece bilinçaltına değil aynı zamanda bilinç üstüne hakim olmasıdır bu durum.

Gerçekliğin sabitsizliği, sapmalar, saptırmalar, her şeye hakim olan belirsizlikler meteoroloji dediğimiz enformasyon biliminde kendini ikincil bir bulanıklık olarak göstermektedir. Birincil bulanıklık evresinde her şey kendi bilimsel sınırları içerisinde değerlendirmeye tabi tutulurken meteorolojide doğa olayları, rüzgarlar, sıcaklık, yağışlar doğal tahmin edilememelik sınırından matematik ve enformasyonun mükemmelliğine dayalı ikincil bir bulanıklık mantığına geçilmektedir. Televizyon ekranlarında sunulan hava durumu programlarında sunucuların aslında oyun oynadıklarını anlayabilmek gereklidir. Şöyle ki matematik ve enformasyonun bilimsel oyuncağı olan hava durumu, gerçekliği ideal bir oyun şekline dönüştürmüştür. Atmosfer akımlarıyla halkın beklentileri arasında gidip gelen hava tahminlerinde her şey

¹³⁰⁹ Baudrillard, *Cool Anılar 3-4(1990-2000)*, 91.

¹³¹⁰ Baudrillard, *Cool Anılar 3-4(1990-2000)*, 225.

¹³¹¹ Baudrillard, *Cool Anılar 5(2000-2004)*, 8.

¹³¹² Baudrillard, *Cool Anılar 5(2000-2004)*, 72-73.

simülasyon mantığına ve modellerine uyarlanmaktadır.¹³¹³ Hava durumu haberleriyle gerçek hava durumunun ters düşmesi durumunda simülasyon haliyle gösterime sunulan enformasyon daha gerçek olarak kabul edilmektedir. Belirli bir senaryo ve dizilimin verilerine göre ortaya çıkan hava durumu önümüzdeki haftayı da tahmin edecek kadar ileri boyutta bir gerçekliği bizlere sunabiliyorsa dışarıdaki hava durumu gerçeklikten uzaktır. Meteorolojik söylemin şiirsel sunumunda ortaya çıkabilecek belirsizlikler ve hata durumları bütünsel düzlemde ele alındığında simülasyonun mantığına zarar veremeyecektir. Kitle iletişim araçlarında sunuma sokulan hava bültenlerinin borsa haberlerinden hemen önce ya da hemen sonra sunulması tesadüfi bir durum değildir. Borsa dalgalanmalarında meydana gelen tutarsızlık ile hava tahminlerinde meydana gelen dalgalanmalar aynı sanal enformasyon mantığının ürünüdür.¹³¹⁴ Aynı minval üzere kamuoyu yoklamalarında ortaya çıkan anketlerin dalgalanmalarını da aynı belirsizlik ilkesine göre değerlendirmemiz gerekiyor. Bir ekonomik eylem, atmosfer olayı ve toplumsal gerçeklik hipotezlerinden yola çıkarak borsa, hava durumları ve kamuoyu yoklamalarını ele alırsak bunların tamamen spekülasyona dayalı yorumlar olduğunu ve bunların gerçekliği merkezden değil de uzaktan yansıtıldıklarını onaylamamız gerekmektedir.

Reklam, ilan, kamuoyu yoklamaları, propaganda faaliyetleri, siyasal ve medyatik bütün modeller kendilerini bir güven kaynağı olarak değil inandırıcılık kaynağı olarak önermektedir. Bu öneri modelleri bir yatırım ürünü olma iddiasından vazgeçerek seçilip kullanılabilirliklerini ön planda tutma gayretindedir. Artık eğlence de kitle iletişim araçları içerisinde inandırıcılık iddiasında bulunmakta. Televizyon kanallarının sayı olarak artması sonucunda izleyicilerin yaptığı şey kanal değişmeyi bir oyun haline getirerek cezbedilmeyi başarabilmek. İçinde mevcut yaşadığımız dünya coşku ve baştan çıkarma dünyası olmaktan çıktı; bundan böyle cazibe çağında yaşamaktayız.¹³¹⁵

Kitle iletişim araçları içerisinde üzerinde en çok durulması gereken araç muhakkak televizyondur. Yapısı ve mantığı gereği televizyon insanlara dünyada meydana gelen olaylardan bahsedebilmek için vardır ve bunu yaparken katiyen olayın önüne geçmemelidir. Ama son zamanlarda gözükten şey; televizyonun kendisine saygısı

¹³¹³ Baudrillard, *Tam Ekran*, 93.

¹³¹⁴ Baudrillard, *Tam Ekran*, 94.

¹³¹⁵ Baudrillard, *Baştan Çıkarma Üzerine*, 195.

kalmadığı ve kendini olayın yerine koyduğudur.¹³¹⁶ Televizyon sürekli olarak kendi yörüngesi içerisinde ya siyasete malzeme olmakta ya da siyaseti kendisine malzeme yapmaktadır. Kendi amacının ne olduğu noktasında sürekli tereddütler yaşayan televizyon bir iletişim aracı olarak gerçekliği bozmakta, simülatif enformasyonlar üretmekte ve bu enformasyonlara anlam kazandırma çabası içerisinde girmektedir. Kendi içerisinde yönettiği görüntüler sayesinde olayları istediği yöne çekebilen televizyonun gerçeklikle bağlantısı yok olmuştur. Bu haliyle televizyon anlamdan yoksun gösterenleri ile enformasyon mitolojisine katkıda bulunmaktadır.¹³¹⁷

Televizyonun amaçlarının ve içeriklerinin ne olması gerektiği noktasında sürekli tartışmalar yaşanıyor. Televizyonun sorumluluğu var mıdır? Görüntü ve anlam ilişkisi ne olmalıdır, siyaset medya ilişkisi nasıl olmalıdır gibi. Kendi dairesel devinimi içerisinde kalan televizyon kendi amaç ve işlevleri konusunda asla bir kaygı taşımadığı gibi bütün enerjisini kendi mantığını beslemeye adanmıştır.¹³¹⁸ Televizyon sadece ve sadece kendisine göndermede bulunarak kendisi haricindeki her şeyi önemsiz gören bir kitle iletişim aracıdır. Kendi tele merkezîyetçilikleri içerisinde kitlelerin anlama ve enformasyona ihtiyaç duymadığını bilen televizyon kanalları gösterge ve görüntüleri bolca sunumda tutmaktadır. Kitlelerin arzu ettikleri şey zaten görüntü ve göstergelerdir. Kamuoyu yoklamaları yaparak sürekli sisteme hizmet etmesi istenilen televizyon artık toplumsalı yansıtan bir ayna değil sadece ekrandır.¹³¹⁹ Bu yoklamalarda kitlelerin kurnazlıklarını belirgin şekilde görebiliriz. Kamuoyu yoklamalarıyla kendisiyle oynanamaya çalışan kitleler yine aynı silahla iktidar ve iletişim araçlarıyla oynamaktadır. Burada oyunun tek taraflı değil iki taraflı oynandığını görebiliriz. Kendisinden başka hiçbir derdi umursamayan televizyon toplumla kursa kursa yoz bir ilişki kurabilir. Bu ilişkide enformasyonun sistematiğinden yararlanan televizyon imgelemlerin ortadan kalktığı dünyada sadece geçici etkili görüntüleri dolaşımda tutabilmektedir.

Siyasi iktidarlar, televizyon ve diğer kitle iletişim araçlarının görevlerinin siyasetçilerin üretmiş oldukları mesajları insanlara ulaştırmak olduğunu düşünmektedir. Bu düşünceleri doğrultusunda yapmış oldukları denetimlerde iktidarlar/siyasetçiler çoğu

¹³¹⁶ Baudrillard, *Tam Ekran*, 174.

¹³¹⁷ Baudrillard, *Tam Ekran*, 175.

¹³¹⁸ Baudrillard, *Tam Ekran*, 176.

¹³¹⁹ Baudrillard, *Tam Ekran*, 177-178.

kez başarısız olmakta ve gülünç duruma düşmektedirler. Halbuki bu tür bir denetimde insanları ve iktidarı denetleme yetisine sahip olan şey bizatihi televizyonun kendisi olmaktadır. Nasıl söylesem, televizyon iktidarı televizyonla alakalı bir şeye dönüştürerek ele geçirmektedir. Buradan asıl anlaşılması gereken şey televizyonların iktidarların reklam aracı olması değil; televizyonun soğuk bir iletişim aracı olması, televizyon imgelerinin anlamlı olmaması nedeniyle seyircinin imgeleri anlamlı kılmaya ve mesajlardaki eksik boyutları doldurmaya çalışması, algısal boyutta işin içerisine farklı değerlendirme mekanizmalarının girmesidir.¹³²⁰ İktidarın yaşamını sürdürmesi televizyonun yaşamını sürdürmesine benziyor. Siyasi rejim bir tür çizelge yönüyle televizyon imgeleri gibi veri sunan ekranlara dönüşmekte dolayısıyla imgesel ve mesajsal eksiklikleri halktan doldurmasını beklemektedir. İktidarın artık, temsil, karar, irade, yönetim, enerji ve benzeri her şeyle ilişkisi ortadan kaybolmuştur. Böylesine bir iktidarın var olma mücadelesinin ayartma/baştan çıkarmayla bir ilişkisi yoktur. Aynı televizyon imgeleriyle oynadığımız oyunlar gibi iktidar imgeleriyle de oyun oynamak zorunda kalıyoruz. Sözüm ona hala varlığını kör topal sürdüren iktidarın boş ve soyut varlığına yorumlamalar getirerek yaşatma çabasının gayreti içerisindeyiz. Televizyonda toplumsal katılım, yönelim, hareket, yaratıcılık gibi terimlerin kullanılmasının nedeni insanların fazla düşünmeden sürece duyuları aracılığıyla katılmalarının beklenmesidir.

İktidarlar strateji üretebilme yeteneklerinden uzaklaşmıştır. Bunun yerine toplumsal ya da duysal katılım taktiklerinden faydalanılıyor. Belirli bir enerjiye sahip iktidarlar olmadığı gibi belirli enerjiye sahip ekranlarla da karşılaşmamaktayız. İktidar ve iletişim sistemlerinin insanların iradelerini ele geçirme gibi bir niyetleri yok. Herhangi bir iradeye sahip olamayan iktidar ve iletişim araçları insanları duygusal ortamlara çekip duygusal anlamda etkilemeyi amaçlamaktadır.¹³²¹ İktidara bakmanın herhangi bir televizyon ekranına ya da dramaya bakmaktan hiçbir farkı kalmamıştır.

Görüntünün her zaman için fantastik ve keşfedilmemiş bir tarafı olabilir. Ancak güncel görüntüler dikkatli bir biçimde incelendiğinde bunların estetize edildiği, artan biçimde sanal hale getirildiği ve dolayısıyla görüntüsel tözlerini yitirdikleri görülebiliyor.¹³²² Örneğin televizyonun görüntüyle olan ilişkisi yok olmuştur;

¹³²⁰ Baudrillard, *İlahi Sol*, 77.

¹³²¹ Baudrillard, *İlahi Sol*, 78.

¹³²² Baudrillard, *Tekil Nesnel Mimarlık Felsefe*, 46.

izleyebileceğimiz bir görüntüyü televizyonda görmemiz mümkün değil. Böylesi şeyler teknolojik, sentetik, dijital ürünler ama asla görüntü değildir. Ancak şuna da dikkat etmek gerekiyor ki görüntüye o yabancı ve simgesel değeri tekrar kazandırabiliriz. Yeter ki hiçlikten başlayarak yeniden görmesini bilelim. Görüntünün içe dokunan *punctum* etkisi bazen fotoğraflarda ortaya çıkabiliyor. Tamamıyla umutsuz olmamız gerekiyor lakin bizi çevreleyen hali hazırda ki dünyamızda ekranlar ve videoların bizlere görüntü niteliği taşıyan herhangi bir şey sunmadıklarını da bilmemiz gerekiyor.

Düşünür, McLuhan'ın *Araç Mesajdır* formülünü tüketim nesnelere ilişkin göstergesel yönlerini ortaya çıkarmak için içerikten ziyade iletişim araçlarının kendisinin etkili olduğunu göstermek amacıyla kullanılmıştır. Ona göre:

“Tv ve radyo araçlarının verdiği hakiki ileti, kodu açılmış, bilinçsizce ve derin olarak tüketilen ileti, seslerin ve imgelerin görünen içeriği değil, bu araçların teknik özlerine bağlı olan ve gerçeği birbiri ardı sıra gelen ve birbirine eşdeğer olan göstergeler biçiminde çarpıtıcı yapıdır.”¹³²³

Mesaj içeriği çoğu zaman aracın gerçek işlevinden baskınmış gibi gözükse de içerik söylemi aracın arka planında kalmaktadır. Çünkü televizyonun sunduğu mesajlar imgeler oluşturmamakta, televizyon bir iletişim aracı olarak yeni ilişkiler ve algılama tarzları dayatmakta, ailenin ve toplumun geleneksel yapısının değişimini amaçlamaktadır.¹³²⁴

Kitle iletişim araçlarının (özellikle de televizyonun) bilinçli bir şekilde öne sürdüğü nesne bolluğu söylemi korkutucu ve ahlaki olmayan bir şekilde tüm dünyamızı tehdit eder hale gelmiştir. Tüketimin güncel dünyamızın ahlakı haline gelmesi ile nesnelere istifleme ötesinde takım ve koleksiyonlar şeklinde düzenlenmekte¹³²⁵ ve kitle iletişim araçlarıyla insanlara sunulmaktadır.

Eşitliklerin biçimsel ve soyut olduklarını söyleyebiliriz. İletişim araçları ve özellikle televizyon bu soyutluğun devamlılığını sağlamak için kullanılmaktadır.

¹³²³ Baudrillard, *Tüketim Toplumu*, 141.

¹³²⁴ Baudrillard, *Tüketim Toplumu*, 142.

¹³²⁵ Baudrillard, *Tüketim Toplumu*, 17.

“Doğal olarak bugün herkes potansiyel olarak okumayı ve yazmayı biliyor, aynı bulaşık makinesine sahip(ya da sahip olacak) ve aynı cep kitaplarını satın alıyor. Ama bu eşitlik tamamen biçimsel: Eşitlik en somut şey söz konusuken aslında soyuttur. Ayrıca iktidar ve gerçek ayrımcılık sistemi tam tersine bu türdeş soyut temel üstünde, bu soyut dilbilgisi ya da TV aracı demokrasisi üstünde işleyecektir.¹³²⁶”

Tüketicilerin örgütlenememiş bilinçsiz kitleler olduğunu televizyon reklamlarında görebilmekteyiz. Çünkü bireyler televizyon reklamlarına karşı olmalarına rağmen bu reklamlar sürekliliklerini devam ettirebiliyor. Bu özünde reklamın mantığıyla örtüşmektedir. Çünkü reklamların bireysel amaçlarından birisi de düş kırıklıkları vasıtasıyla tüketime yönlendirmektir. Böylelikle de tüketicinin muhatabı birey yalnızlaşmakta ve tüketerek bu yalnızlıktan kurtulacağına inanmaktadır.

Geneli itibariyle bir kitle iletişim aracı olarak televizyon eşya mantığından uzak, hep gönderdiği mesajlar, çektiği söylevler ve imgelerle olan ilişkileri çerçevesinde ele alınmıştır.¹³²⁷ Halbuki bir imge yansıtıcısı olmadan çok önce televizyon imalatçı tarafından iktisadi maksatla pazarlanan bir araçtır. Toplumsal statü mantığında ele alındığında televizyon sadece imgelerin sunulması yönünde karmaşık kültürel biçimleri sunan bir araç değil aynı zamanda nesne statüsüne sahip bir göstergedir.¹³²⁸ Bir nesne olarak televizyon ile imge sunucusu olan televizyon arasında farklı mantıklar söz konusudur. Uygulamada bu iki boyut birbirine karışmış halde gözükse de mantıksal açıdan bu durumun analiz edilmesi gerekmektedir.

Televizyonun kültürel gelişme, bilinçli bir amaca hizmet etme, toplumsal kalkınmaya sağlayacağı fayda, eğitim, bilgi sunma, mal ve hizmetlerin tanıtımlarını yapma gibi bir düşünce şekli toplumsal tabakanın alt taraflarına doğru inildikçe anlamını yitirmektedir. Gösterge değerinin bu anlamda kullanım değerini galebe çaldığı nokta televizyon sahibi olmanın bir araba, bir buzdolabı, bir çamaşır makinesine sahip olma mantığında olduğu gibi zorunlu kılınan toplumsal uyumun ve ahlaki buyruk boyutunun bir sonucu olmasıdır.¹³²⁹

¹³²⁶ Baudrillard, *Tüketim Toplumu*, 60.

¹³²⁷ Baudrillard, *Gösterge Ekonomi Politikası Hakkında Bir Eleştiri Üzerine*, 40

¹³²⁸ Baudrillard, *Gösterge Ekonomi Politikası Hakkında Bir Eleştiri Üzerine*, 41.

¹³²⁹ Baudrillard, *Gösterge Ekonomi Politikası Hakkında Bir Eleştiri Üzerine*, 41.

Bir nesne sahibi olmanın toplumsal bir zorunluluk olduğu mantığını televizyon örneğinde görebiliriz. Toplumsal aidiyet mantığıyla televizyon sahibi olmak, toplumla bütünleşmek ve toplumla kaynaşmak anlamlarına gelmektedir. Toplumsal sistem içerisinde bireyleri televizyon sahibi olmaya iten ana etmen nesnenin nesnel işlevinden ziyade nesneye sahip olmaya zorunlu boyun eğme mantığıdır.¹³³⁰ Nesne araç olan televizyon toplumsal pozisyonun gösterilmesi mantığı gereğince hep sergilenmek zorundadır ve bu zorunluluk televizyonu herkesin göreceği bir yere konumlandırmayı gerekli kılmıştır. Orta ve alt sınıflarda sıradan bir bireyin var olduğu toplumda sınıfsal konumunu belli etmek, kendini yaşadığı topluma kabul ettirmek ve saygınlık kazanmak amacıyla birikim yaparak elde ettiği televizyonu izlerken televizyonun gönderdiği mesajlar noktasında sergilediği pasif konumu nesnenin statü belirleyiciliği noktasında değerlendirmeliyiz. Bu sınıf yapısında televizyonun satın alınması bir gereksinimin tatmini, bir arzunun yerine getirilmesi ve bir amacın tamamlanması mantığı taşımaktadır. Bu sınıf için amaç televizyona sahip olmaktır. Bu nesnenin içeriksel kodlarının izleyici açısından bir önemi bulunmamaktadır. Elde edilen bu nesneden kültürel tatminler elde edilmesi daha doğru bir ifade tarzıyla mesajın içeriğiyle ilgilenilmesi üst sınıflara çıkıldıkça anlamlı hale gelmektedir. Alt sınıfların televizyona sahip olması bu nesnenin bir statü göstergesi olması, toplumsal konumun teminatını sağlama ve bazen de bir yatırım amacı taşıması mantığıyla açıklanmaktadır.¹³³¹ Simgesel bir ekonomiye gönderme yapan bu mantıkta toplumsal kodlara uyum mantığıyla hareket eden birey ödülleniş hissetmekte, tatmin olmakta, aidiyetini güçlendirmekte ve öteki sınıftan biz sınıfına geçmektedir.

Toplumsal katmanların en alt kademesinde bulunan ailelerde genellikle televizyon sehpa üzerine oturtularak yanında farklı bir eşyaya imkan sunmadan odanın bir köşesine oturtulmaktadır. İzlenmediği zamanlarda ise örtü ile örtülmekte ya da farklı eşyalar üzerine konulmaktadır. Daha üst kademelerde ise bu nesne göz hizası seviyesine uygun bir başka eşyanın üzerine konulmakta ya da dolap içinde tutulmaktadır.¹³³²

Toplumsal bir konumun teminatı olarak görülen televizyon, özünde kendinden akılcı bir şekilde yararlanılmayan bir nesne; mantıksal açıdan ise neredeyse dine

¹³³⁰ Baudrillard, *Gösterge Ekonomi Politikası Hakkında Bir Eleştiri Üzerine*, 41-42.

¹³³¹ Baudrillard, *Gösterge Ekonomi Politikası Hakkında Bir Eleştiri Üzerine*, 42.

¹³³² Baudrillard, *Gösterge Ekonomi Politikası Hakkında Bir Eleştiri Üzerine*, 45.

benzeyen bir gösterişle ritüelleştirilerek başköşeye konumlandırılan bir göstergeydi.¹³³³ Televizyondan beklenen asıl amaç çalışmasıydı yani televizyonun işlevsel mantığında çalışır durumda olması ve böylelikle de bir işe yaraması gerekmektedir. Bu zorunluluk nesneden beklenen ekonomik bir işlevden ziyade toplumsal ahlakın bir gerekliliğiydi. Toplumsal mantık gereğince insanlar, televizyonun nesne ve gösterge boyutunu oluşturduktan sonra iletişim yönünü de işlevselleştirerek her gün televizyon karşısında saatlerce ne gösterilirse izlemektedir. İnsanlar televizyondan nesnel/akılcı anlamda nasıl faydalanacağını bilmedikleri için gösterilen her şeye saatlerce edilgen bir konumda bakmaktadır. Bütün programların gelişigüzel izlenmesi sorgulama mantığının sistem tarafından köreltilmesiyle alakalıdır.

“ Özetle alınan zevkle ilgili bir şey olan izleme süresinin uzunluğu sosyo-ekonomik bir yararlılık kuralıyla yatırım nesnesinin varlığını zorunlu kılarken; aynı zamanda bu yatırımın çok daha derinlerinde yer alan simgesel yükümlülük, simgesel kuralların meşrulaştırılması, toplumsal yükümlülük, fetiş nesneyle bağlantılı manadan oluşan bir çelişkiyi daha belirgin hale getirmektedir.”¹³³⁴

Televizyonlarda görüntü daha üstün bir tanım şekline evirildikçe kimliğe yönelik tanımlamalar gittikçe zayıflıyor.¹³³⁵ Aynı mantıkta cinsellik de daha zayıf bir tanıma yöneldikçe hem beden hem de tekniğin bütün imkanlarını devreye sokuyoruz. Pornografide bütün tanımlamalar beden, kimlik, cinselliğe özgü ana dil, teknik ve cinsel organların tanımına yöneltiliyor. Bu mantıkla bütün tanımlamalara aşırı anlam yüklemenin tanımları müstehcenleştirdiğini de söyleyebiliriz tabii ki kültürü de bu tanımlamaların içine dahil ederek.¹³³⁶

Pornografi mantığında kadınlar yeni bir güzellik sistemi anlayışı, kitle iletişimsel yönlendirme ve ticaretin yeni mantığına göre görsellik tuzağının içerisine çekilmiştir.¹³³⁷ Simgesel kültürdeki değer ve kısıtlamalardan uzak hale getirilen bayanlar pornografi mantığının cinsel ilkelerine hapsedildi. Böylesi bir mantığın genele ulaşmasında en etkili silah olarak televizyon kullanılmakta.

¹³³³ Baudrillard, *Gösterge Ekonomi Politikası Hakkında Bir Eleştiri Üzerine*, 43.

¹³³⁴ Baudrillard, *Gösterge Ekonomi Politikası Hakkında Bir Eleştiri Üzerine*, 44.

¹³³⁵ Baudrillard, *Cool Anılar 1-2(1980-1990)*, 291.

¹³³⁶ Baudrillard, *Cool Anılar 1-2(1980-1990)*, 291.

¹³³⁷ Gane, *Jean Baudrillard: Radikal Belirsizlik*, 98.

Baudrillard televizyonun kayıtsızlığa, duyarsızlığa, duygusuzluğa ve olumsuz anlamda şüpheciliğe neden olduğunu söyleyerek bu iletişim aracının kendi istediği şekliyle imge haline dönüştüğünü, hayal kurma yetisini yok ettiğini ve gereksiz duygusal boşalmalar yarattığını iddia etmektedir. Hatta Düşünür daha ileri giderek televizyonda gördüklerimizin binde birini bile ciddiye aldığımızda yok oluşumuzun başlayacağını düşünmektedir.¹³³⁸

Baudrillard'a göre televizyon imge oluşturmamaktadır. Çünkü imge salt teknik bir gerçeklik değildir; bir imgenin oluşabilmesi için sahneye, mite, yeniden canlandırmaya ihtiyaç vardır ki, televizyon sadece ekran olması nedeniyle bu özelliklere sahip değildir.¹³³⁹ Mevcut haliyle insanlar sefalet, yoksulluk, savaş, kıtlık, açlık gibi insanlık dışı görüntüleri izlerken imgelemsel anlamda etkilenmemekte veya öyküsel bir geçici etkilenme yaşamaktadır.¹³⁴⁰ Kısacası yeni teknoloji ve iletişim araçları insanların izledikleri görüntülerde imgelemsel yeniden canlandırmalara müsaade etmemektedir. Saniyede 24 fps(frame per second) üzerinden gerçekliği üreten teknoloji anlık olması ve peş peşe görüntü aktarımı nedeniyle izleyiciye hem imgelemsel yeniden üretim olanağı tanımamakta, soru sormalarına müsaade etmemekte ve yalnızca gösterdiklerine itaat edilmesini sağlamayı amaçlamaktadır. Sistem ve medya ilişkisinden bihaber olan insanlar kendilerini çevreleyen teknoloji dünyasında her şeyden habersizce yaşamaktadır. Teknokrasi mantığını hegemon kılan sistem yalnızca küçük bir azınlığın vakfettiği dünyayı çoğunluğa sunarak bu çoğunluğun itaatini talep etmektedir. Böylesi bir mantıkta insanlığın bütününe ilgilendiren iyileşmelerin meydana gelebilmesi ise imkansızdır.

Baudrillard'a göre televizyon başta olmak üzere diğer bütün kitle iletişim araçları mevcut dizgenin reklamını yapan araçlardır. Çünkü medya mütemadiyen sistemin günlük yaşamından, kültürel anlayışından, ekonomik değer yargularından ve politikasından söz etmektedir.¹³⁴¹ Tüketim toplumunda insanlar oyuncu görünüm sunan teknolojik iletişim araçlarıyla aslında ideolojik bir hegemonyaya tabii kılınmaya çalışılmaktadır.

¹³³⁸ Baudrillard, *The Illusion of the End*, 63.

¹³³⁹ Baudrillard, "Sinemayı Severim", 42-43.

¹³⁴⁰ Adanır, "Teknolojik Gelişmeden Nesne Teknolojisine Ya da Toplumsal Gelişme Nasıl Durakladı", 18.

¹³⁴¹ Adanır, "Teknolojik Gelişmeden Nesne Teknolojisine Ya da Toplumsal Gelişme Nasıl Durakladı", 17-18.

Zamanının çok büyük bir kısmını ekran karşısında geçiren seyirciye durmaksızın enformasyon iletilmekte, insanın imgelemsel anlamda düşlemleyebileceği her ayrıntı mütemadiyen gösterilmektedir. Aşırı ayrıntı durumunda algının geçersiz kalacağını kabul edersek televizyonun bu yönüyle imgelemi ortadan kaldırdığını söyleyebiliriz. Ayrıca televizyon mantığında her görüntü kendisinden önce gösterilen görüntüyü unutturarak devam etmektedir. Denilebilirse görüntünün amacı kendinden önceki görüntüyü unutturarak kendinden sonraki görüntüye yol açmak olmalıdır.¹³⁴² İzleyiciye düşünme imkanı tanınmadığından televizyonun izleyici üzerinde herhangi bir etkisi oluşmamaktadır.

Televizyon ekranının sahne olma özelliği yoktur; televizyon sadece yeniden üretim medyumudur. Televizyonun ne teknolojik ne de içeriksel olarak sahne özelliği bulunmamaktadır. Her şeyi sahne olarak göstermeye çalışan bu araç özünde sadece hiçbir şeyin sahne olmadığını göstermekten başka bir işe yaramamaktadır.¹³⁴³ Ekranda saydam biçimde görünüm akıp gitmekte bu işlem bantlar sayesinde olmaktadır. Tüm anlam ve içerikleri değersiz hale getiren kitle iletişim araçları simülasyon sisteminin sürekliliğini sağlayabilmek için yeniden üretime yardımcı olmaktadır. Ekran her ne kadar anlam ve içeriği gösterir gibi gözükse de bir savaş görüntüsüyle bir pantolon reklamının duygusal yönde etkileycilikleri eşdeğerlidir.

Kitle iletişim araçları –özellikle televizyon- durmaksızın modeller üreterek sistemin devamlılığı için çalışmakta bunu yaparken de enformasyon zırhının arkasına saklanmaktadır.¹³⁴⁴ Yani televizyon simülasyon mantığının devamlılığı için sisteme uygun kodlar oluşturmakta ve bu kodların sürekliliği için model/seri mantığına uygun hareket etmektedir. Kendisi dışında hiçbir anlamın aktarıcısı olmayan televizyon dünyadan söz etmek, dünyada olup bitenleri aktarmak kaygısında değildir. Olayları kendi mantığına göre kurgulayan, görüntüleri istediği formata dönüştüren televizyonun kaygılandığı tek şey sistemin sürekliliğinin sağlanmasıdır.¹³⁴⁵

¹³⁴² Yuvayapan, “Simgesel Değiş Tokuş ve Ölüm”, 52.

¹³⁴³ Adanır, *Simülasyon Kuramı Üzerine Notlar ve Söyleşiler*, 16.

¹³⁴⁴ Zeynep Özen, “Batılı Sistemlerin İçine Girdiği Yeni Evre: Simülasyon Üretim Düzeninden Yeniden Üretim Düzenine”, *Yom Sanat Dergisi*, Sayı:7, 2002, 26.

¹³⁴⁵ Jean Baudrillard, “Televizüel Fantazya”, *Express Haftalık Hayat Ansiklopedisi*, Yıl:3, Sayı:127, 1996, 5-6.

Görüntüler üzerinden gerçekliği farklı boyutlara taşıyan televizyon ekranı ardışık ve akışkan hale gelen sinyallerle içeriği, duyguları, yoğunluğu, imgeleri ve derinliği yok etmektedir. Bu görüntülerin insanlardan istediği güçlü beklentiler söz konusu değildir. Sadece anlık duygusal katılımları isteyen bu ekranda sahneye ilişkin baştan çıkarıcı özellikler mevcut değildir. Baudrillard:

“...televizyonu müstehcen buluyorum. Çünkü televizyon ekranında herhangi bir sahne, derinlik, muhtemel bakış açısı ve olası bir baştan çıkarma için yer yoktur¹³⁴⁶”

demidir. Bu durum televizyonun doğal mantığından kaynaklanmaktadır. Çünkü sahne, derinlik, baştan çıkarma, bakış açısı, imge, yanılsama, hiçlik, eleştiri gibi sisteme karşıt olabilecek kavramlar kitle iletişim araçlarıyla engellenmeye çalışılmaktadır.

3.1.10. Telefon Konuşmaları ve İletişimin İmkansızlığı

İnsanlar telefonla konuştukları esnada ağ vasıtasıyla iletişim kurduklarına inandırılmıştır. Gerçekte bu söylem muazzam bir kandırmadır. Böylesi bir iletişimde konuşma, anlama ve iletişebilme oyunları oynanmaktadır. İnsanlar telefonla konuşurken iletişim kurma oyunuyla iletişim kurulmaya çalışılmakta, sözcükler boşlukta dağılmakta, dil giderek anlamsız hale gelmektedir.¹³⁴⁷

Konuşmayı geliştirebilen iletişim terminallerinin artması her şeyin değersiz hale getirildiğini göstermesi açısından önemlidir. Sadece konuşarak ve konuşturularak bir ağ sisteminin çalışması bizlere iletişim diye yutturulmaya çalışılıyor. İletişim hattında algılanan sinyalin sürekliliği içerisinde gönderici ve alıcı ortadan kaybolmuştur; sadece sinyallerin bir ağ üzerindeki sürekli dolaşmaları mevcuttur. Karşılıklı iki terminalin olması iki adet konuşmacının olması anlamına gelmemektedir. Tele uzamlar içerisinde konular belli olmadığı için iletişim meydana gelmiş olmaz. Böylesi terminaller genelinde iletişimin yok olmasına hizmet eden ağ uçlarıdır. Yalnızca dijitalleşmenin egemen olduğu iletişim ağları uzamında temel iletişim öğelerinin hiçbir anlamı kalmamaktadır. 0 ve 1'in hakim hale geldiği sayısal dünyada *bit'ler* anlam birimi olmanın çok ötesinde dijital işlevler üstlenmektedir. Telefon ağları, haber ve iletişim

¹³⁴⁶ Jean Baudrillard, “Is an Image not fundamentally Immoral? Interview with Cinéma 84”, *Baudrillard Live Selected Interviews* içinde, Der., Mike Gane, Routledge Publish, London and Newyork 1993, 69.

¹³⁴⁷ Baudrillard, *Metinler ve Söyleşiler* s.100.

araçları ancak bu mantıkta iş görmektedir. Enformatik dijitalite iletişime dair ne varsa her şeyi un ufak ederek iletişimin anlamını bozmuştur. Terminaller her şeyin yerini almasını bilmiştir ve sistem içerisindeki her birey terminal gibi davranmak zorunda bırakılmıştır. Her şey kendi işlemcisi haline gelerek ağ mantığının hegemonyasını güçlendirebilmek için elektronik bir mantıkta kendini yönetmektedir. Böylesi bir ortamda her şeyin soğuk olduğunu söyleyebiliriz; soğuk ayartmalar, soğuk iletişim, soğuk konuşmalar ve soğuk bir dünya. Kendi kendini elektronik olarak yönetmek ve ağa dahil olmak her terminalin-dolayısıyla bireyin- evrensel amacı olmuştur. Birey kendi kendini elektronik hale getirdiğinden iletişimsel eylem süreci gereksiz bir hal almıştır.

Yaşamış olduğumuz tuhaf dünyada toplumsal ilişkiler adına en küçük yaşam tarzlarını belirli bir düzene koymak için telefonda, iletişimde, telekomikasyonda, teknolojiye, iletişim araçlarında ve teknikte harcanan zihinsel çabaya baktığımızda ilkel insanların harcadığı fiziksel çabayı özlemiyor değiliz.¹³⁴⁸ Zihinsel kargaşalarımız hayata dair bütün anlamları alt üst etmiş durumda. Her zaman için keşke saf fiziksel çaba tercih edilebilseydi ve zihinsel çabayı sadece duygular dünyasında yaşayabilseydik.

Sokaklarda, caddelerde, ulaşım araçlarında, ibadet yerlerinde kısacası her yerde cep telefonlarının sesinin çıkmasını Düşünür *Telekom snopluğu* olarak ifade ediyor.¹³⁴⁹ Bu tür bir ses çokluğu insanları komik bir hale düşürüyor. Herkese açık alanlarda hiç ara vermeden boşlukta- muhatabı belirgin olmadan- olduğu yerde dönüp dolaşan ve cep telefonlarıyla konuşan insanlar var. Bu durum açık alanda bulunan ve gelip geçen herkese açıkça bir hakarettir. Eskiden alkolikler ve aklen maluller boşlukta konuşurlardı, şimdi ise herkes konuşuyor. Bu durum şehirlerin yeni silüetini oluşturuyor.¹³⁵⁰ Cep telefonuyla konuşurken insanlar ağızdan ağza değil kulaktan kulağa konuşuyor. Kulak artık işitsel özelliğini kaybederek duyumsal bir terminal haline gelmiştir.¹³⁵¹ Bilgi işlem metastazı sonucunda ekranlar dokunsal haline geldi ve duyum ise elektronik anlamda nitelik değiştirdi.

Yakın geçmiş zamanda insanlık türünün en mükemmel örneklerinden biri icat edilmiştir ki bu örnek cep telefonu kullanan insandır. Ancak geleceğin sayısal

¹³⁴⁸ Baudrillard, *Cool Anılar 1-2(1980-1990)*, 125.

¹³⁴⁹ Baudrillard, *Cool Anılar 3-4(1990-2000)*, 80.

¹³⁵⁰ Baudrillard, *Cool Anılar 3-4(1990-2000)*, 175.

¹³⁵¹ Baudrillard, *Cool Anılar 3-4(1990-2000)*, 243.

teknolojileri sonrasında cep telefonu bile yok olup gidecek ve bunun yerini uzaduyumsal hayaletler alacaktır. Düşünür sokakta cep telefonu ile konuşanları deli olarak nitelendirmektedir ve ilk kez kendi kendine sokakta konuşan bir deliyi gördüğünde mutlu olduğunu söylemektedir.¹³⁵²

3.1.11. Pornografi Mantığı ve Pornografi-Ekran İlişkisi

Pornonun sadece dişil alanda kurulmuş olması elbette tesadüfi değildir. Düşünür'e göre bunun temel nedeni ereksiyonun hiçbir zaman kesinlik taşınamamasıdır.¹³⁵³ Bir cinsiyet biçimi olarak erilliğin doğasında her zaman kırılabilirlik vardır ve sonuçları açısından erillik belirsizlikler içerir ancak dişiliğin apaçıklığı, kullanılabilirliği ve kesinliği söz konusudur. Erilde kesintiler söz konusuysen dişilde süreklilik bulunmaktadır. Kadın egemenliğinde olan pornografinin herhangi bir şeyi gizleme gibi bir amacı yoktur ve pornografi sırdan, gizemden bağımsızdır.

Bir şeyi gizlemeye yönelik bütün amaçların temelinde ideolojilerin yattığını söyleyebiliriz.¹³⁵⁴ Pornoda ise gerçeğe ilişkin abartmalar yüzünden gerçeği bozan bir nitelik bulunmaktadır. Porno bir simülakrdan ibarettir; amacı ise gerçeğin olmadığını gizleyebilmektir.¹³⁵⁵ Gerçekliğin bir karikatürünü çizmeye çalışan porno, güzel bir cinselliğin olduğuna dair inancı sürekli canlı tutmayı amaçlamaktadır. Pornografi güç kaybeden cinselliğe dişil modellerin yükseltilmesiyle yeniden hayat vermeyi eklemektedir.

Sahte gerçeğin tüm gücüne sahip olabiliyorsa, gerçekte sahtenin tüm biçimlerine sahip olabilmekte ve bu durum müstehcen özellikler taşımaktadır.

“Gerçekten daha gerçek görünen şeye müstehcen diyoruz.”¹³⁵⁶

Gerçeğin değişimi pornografide cinsel bir uzvun ekranın tamamını kaplaması ile açıklanabilir. Aşırı abartılı boyutlarda gösterilen organlar sadece gerçekliği ortadan kaldırmakla kalmayıp cinselliğe ait tözü de işlevsiz bırakmaktadır. Pornografik görüntülerde müstehcen olan şey ilişkiye giren ve sergilenen bedenler değil; bu ilişkinin

¹³⁵² Baudrillard, *Cool Anılar 5(2000-2004)*, 19.

¹³⁵³ Baudrillard, *Baştan Çıkarma Üzerine*, 37.

¹³⁵⁴ Baudrillard, *Baştan Çıkarma Üzerine*, 48.

¹³⁵⁵ Baudrillard, *Baştan Çıkarma Üzerine*, 48.

¹³⁵⁶ Baudrillard, *Çaresiz Stratejiler*, 70.

sürekli yinelenmesi ve cinsel organların gerçekten daha gerçek şekle sokulmasıdır. Bu durum hem gerçekliği ortadan kaldırmış hem de kültürel bağlamda organların işlevlerini farklı bir mantığa taşımıştır. Örneğin geleneksel anlamda kadın memesi sadece süt emzirmeye yararken gerçekliğin farklı bir boyuta taşınmasıyla pornografik bir gösterge halini almıştır. Müstehcen olan şey ekranın tamamını kaplayan ancak hiçbir anlam ifade etmeyen uzuvlardır. Aslında bu görüntülerde soğuk bir ayartma ve daha ileri boyutlarda soğuk meydan okuma süreciyle karşılaşmaktayız. Çünkü ekranın organ gerçekliğini değiştirerek sunduğu irileşmiş organ insanlarda ulaşılamayan bir duyarlılık ve zevk alma süreci yaşatmaktadır. Herhangi bir anlam içeriğine sahip olmayan ve kurgusal mantıkla sunulan cinsel ilişkilerin yapay zevk mantığıyla ekranda gösterilmesine gerçek anlamıyla ayartma diyebilmek çok zordur.

Müstehcenlik bakılan şeyde aşırı ayrıntıların bulunması ve izleyicinin baktığı ekranda yok olması demektir. Yakın çekimle büyütülen her şey gerçekliğin özünü bozmakta ve öze dair bütün anlamlar ekranda kaybolup gitmektedir. Pornografik filmlerde gösterilen yakın çekim orgazm olma anı gereksiz, anlamsız ve inandırıcılıktan uzaktır.¹³⁵⁷ Bu görüntü sadece haddinden daha fazla gerçekleştirilmiş bir görüntü olarak nitelendirilebilir. Bu görüntülerin kendiliğinden oluşan imgeyle hiçbir ilişkileri yoktur. Bu görüntüler olsa olsa ekranlaştırılmış imgeyle sunulan görüntüler olabilir. Böylesi bir durum aşırı gerçeklik ve aşırı anlamlandırma neticesinde gerçekliğin ve anlamın yok oluşu olarak ifade edilebilir.¹³⁵⁸ Aşırı yakın çekim fotoğrafta fotoğrafa çok yaklaştığımızda nesnenin ne olduğunu ayırt etmekte zorlandığımız gibi aşırı yakın, aşırı hızlı ve aşırı gerçek olan şeylerde de gerçekliği göremiyoruz.¹³⁵⁹

Tüm iletişim ve enformasyon araçlarının görevi gerçekten daha gerçek olan hiper gerçeği üretmektir.¹³⁶⁰ Hipergerçek ekran haddinden fazla müstehcen ve pornografik görüntü sunmaktadır. Porno filmlerde kamera açıları ve zoomlarla organların daha iriymiş gibi gösterilerek gerçekliğe kısa devre yaptırılmaktadır.¹³⁶¹ Pornografik çekimlerde anatomiye zoom yapılarak yaratılan etkiyle gerçeğin boyutu yok

¹³⁵⁷ Baudrillard, *Çaresiz Stratejiler*, 84.

¹³⁵⁸ Toffeletti, *Yeni Bir Bakışla Baudrillard*, 97.

¹³⁵⁹ J.Lane, *Routledge Critical Thinkers: Jean Baudrillard*, 98.

¹³⁶⁰ Baudrillard, *Sessiz Yiğınların Gölgesinde veya Toplumsalın Sonu*, 69.

¹³⁶¹ Baudrillard, *Sessiz Yiğınların Gölgesinde veya Toplumsalın Sonu*, 69.

edilmektedir.¹³⁶² Bakışın mesafesiyle oynanarak gerçeklik farklı bir boyuta taşınmaktadır. Pornografi gerçekten daha gerçek olduğu için simülasyonun meta seviyesidir. Porno görüntülerde egemen olan şey izleyiciye ayrıntı sanrısı yaratmaktır. Mikroskobik görüntülerle gerçeklik aşırı gerçeklik haline gelmekte, bastırılmış bir enerjinin üretilmesi fantezisiyle gerçek yıkıma uğratılmaktadır.¹³⁶³

Düşünür kendinden geçme ve metastazı, yaşarken kendi amaçlarının ötesine geçme ya da hayattayken ölmeyi kabullenme şekliyle yorumlamakta ve şişkoluğu henüz yaşarken ölmüş vücudunu yutan insan şekliyle değerlendirmektedir.¹³⁶⁴ Aslında yaşamı tehdit eden bu metastatik ölüm biçimini güncel iletişim sistemlerini ve pornografiyi de içine alacak şekilde çoğaltabiliriz. Çünkü güncel iletişim sistemleri haberlerin ölü anlamlarını canlı bir anlamlandırma süreci içerisine entegre ettirerek çok sayıda faydasız haber yapımına neden olmaktadır.¹³⁶⁵ Aynı şekilde ölü emeğin canlı emek süreci üzerindeki etkisi gibi ölmüş cinselliğe dair bütün ayrıntılar güncel cinselliğin içine yerleştirilmektedir.¹³⁶⁶ Bunların sonucunda hem haber hem de cinsellik gereksizleşmektedir. Müstehcen olan asıl şey ise haberin ve cinselliğin gerçekliklerinin değişmesidir. Dahası müstehcenlik artık sistemsal bir idare stratejisi olarak bütün alanlara yayılmıştır.

Batı toplumu bütün mücadelesini toplumsal koma, siyasal koma ve kültürel komaya adanmış şekilde. Bu mücadele sürerken baştan çıkarma ile koma halinin ilişkilendirilmesi yapılmaya çalışılıyor. İnsan kendisini baştan çıkaran şeyin ne olduğunu kesin anlamda bilemez. Kesin olan bir şey varsa o da insanın kaderinde bunun yazılı olduğudur.¹³⁶⁷ Baştan çıkarmanın bütün şekillerini yaşamın tamamında görebiliriz. Bunun somutlamasını yapmak çok kolay değil. Müstehcenliğin ekrandan gösterilmesinde insanı baştan çıkaran şeyin ne olduğu tam olarak belli değildir. Porno bir filmde bir genç kız yüz ifadesini hiç değiştirmeden anatomik olarak şekilden şekle giriyor. Bu filmde baştan çıkaran şeyin kayıtsızlık mı, yüz ifadesindeki sabitlik mi, cinsel uzuvların şekli mi, ten rengi mi, kıyafetler mi, iç çamaşırlar mı olduğu tam

¹³⁶² Baudrillard, *Baştan Çıkarma Üzerine*, 40.

¹³⁶³ Baudrillard, *Baştan Çıkarma Üzerine*, 43.

¹³⁶⁴ Baudrillard, *Çaresiz Stratejiler*, 41

¹³⁶⁵ Baudrillard, *Çaresiz Stratejiler*, 41.

¹³⁶⁶ Baudrillard, *Çaresiz Stratejiler*, 41.

¹³⁶⁷ Baudrillard, *Cool Anılar 1-2(1980-1990)*, 12.

bilinmez.¹³⁶⁸ Baştan çıkararak asıl şeyin görüntü mü yoksa arzunun ya da imgenin sanallaşmış ekranı mı olduğu bilinmiyor. Ancak unutulmaması gereken şey ekrandan izlenen görüntülerdeki baştan çıkarmanın soğuk baştan çıkarmalar olduğudur. Gerçek anlamda baştan çıkarmaların oluşabilmesi için kitle iletişimsel ve teknolojik uzamlardan kopulması; simgeselliğin olduğu alanlara geri dönüşün olması gerekmektedir.

Günümüz dünyasında egemen olan mantık artık diyalektik mantığı değil esrikliktir: Terörizm şiddetin esrimiş hali, simülasyon gerçeğin esrimiş hali, devlet toplumun esrimiş hali, müstehcenlik sahnenin esrimiş hali ve porno da cinselliğin esrimiş ve kendinden geçmiş halidir.¹³⁶⁹

Nesneler kendi bilinen amaçlılıklarını ve eleştirel belirginliklerini kaybetmiş durumdadır.¹³⁷⁰ Nesnelerin yaptığı şey müstehcen ve saydam biçimlere büründükten hemen sonra olabildiğince çoğalabilmektir. Mevcut modern dünya artık tüketim çılgınlığının her an yaşandığı, imgenin gerçekliğe teslim edildiği, sırların yok olduğu, mesafelerin değerini kaybettiği, sahnenin anlamsız hale geldiği, aşıkartılığın alenen yaşandığı ve mahremiyet ilişkisinin ortadan kalktığı bir yerdir.¹³⁷¹

Markaların, modanın, giysilerin, makyajın kısacası özgürleşme prototipleriyle ortaya çıkan çıplaklığın, vücudun keşfedilmesiyle ilişkisi bulunmamaktadır.¹³⁷²

“Bu çıplaklık toplumlarımızın içinde yaşamakta oldukları tarihsel süreçte, vücudun mantıksal açıdan uğradığı biçimsel dönüşümü yansıtmaktadır. Bu çıplaklık vücudun sahip olduğu modern statüyle ekonomi politik arasındaki ilişkiyi yansıtmaktadır. Tıpkı elden geçirilen nesnelerin bir işleve indirgenmeleri, yani işlev tarafından etkisiz kılınmaları gibi, vücudun çıplaklığı cinsel organ/işlevine indirgenmekte, bir işlev olarak kendisine cinsel organ görevi yüklenmekte, bir başka deyişle vücut ve cinsellik birbirlerini karşılıklı nötralize etmektedir.”¹³⁷³

¹³⁶⁸ Baudrillard, *Cool Anılar 1-2(1980-1990)*, 11.

¹³⁶⁹ Baudrillard, *Cool Anılar 1-2(1980-1990)*, 34.

¹³⁷⁰ Baudrillard, *Cool Anılar 1-2(1980-1990)*, 34.

¹³⁷¹ Baudrillard, “The Ecstasy of Communication”, 130-131.

¹³⁷² Baudrillard, *Simgesel Değiş Tokuş ve Ölüm*, 207.

¹³⁷³ Baudrillard, *Simgesel Değiş Tokuş ve Ölüm*, 207-208.

Beden ve arzunun kendi arasındaki eşdeğerliliğini oluşturmaya çalışan bütün hareketler başarısızlıkla sonuçlanmıştır.¹³⁷⁴ Güncel yaşamda arzudan yoksun beden duyarsızlaşmış, fayda beklenmeyen bir cinsellik içinde soyut hale gelmiştir. Bu soyutlama içerisinde pornografi, somut bir işlev barındırmayan bedensel göstergelerin devinmesinden ve görünmesinden başka bir işe yaramamaktadır. Pornografinin özü nesnelere, ekrana ve sanalın içerisine kaymıştır.¹³⁷⁵ Reklamcılıkta oynanan çıplak kadın komedilerinde kadının nesneleşmesi, ekranlaşması ve sanallaşması izlenilmektedir. Pornografinin gerçekdışılığında, pornografik görüntülerin anlamsızlığında, negatif fotoğrafların arka planında yer alan türden bir gizem vardır.¹³⁷⁶ Beden ve arzu teknolojinin marifetinde pornografiyle yeniden anlam oluşturma arayışına girmiştir.

Bütün puslu görüntüler insanların zihninde erotik bir imgelem oluşturuyor. Hayal gücüne engel olunamadığından düşlem gücü devreye giriyor ve çağrışımlar insanı bel altına yönlüyor.¹³⁷⁷ Sadece görüntülerin şifreli olduğu fakat seslerin alenen verildiği durumlarda ise hemen onanist duygular depreşmeye başlıyor. Tonların birbiri içinde eridiği sfumato görüntüsü pornografik görüntülerden daha etkileyici olabiliyor. Zihnin imgeleminin görüntüye kurduğu üstünlük bu.

Arzu yanılması dediğimiz şey etrafımızı saran pornografi içerisinde kaybolup gidiyor; aynı şekilde yanılama arzusu da sanat içerisinde yok olmak üzere.¹³⁷⁸ Zevk ve eğlence düşkünlüğünden ve pornografik orjilerden sonra pornografinin arzuyla bağlantısı yok olmuştur. Göstergelerin ve görüntülerin müstehcenliğinde arzu yanılması ortadan kayboldu ve bundan böyle görüntünün hipergerçekliğinde arzuyu bulmaya çalışıyoruz. Aynı mantıkta her şey estetik bayağılık seviyesine indirildiğinden sanatın yanılama arzusu ortadan kaybolmuş ve sanat transestetik bir nitelik kazanmıştır. Bütün görsel ve televizyon tekniklerinin pornografik olduğunu söyleyebiliriz. İmgeye imkan tanımayan bu sanal teknikler her şeyin gerçek anlamını bozduklarından müstehcencendirler. Müstehcenliğin olduğu ekranlarda yanılamanın değer yargıları yok oluyor.

¹³⁷⁴ Baudrillard, *Kusursuz Cinayet*, 155.

¹³⁷⁵ Baudrillard, *Kusursuz Cinayet*, 156.

¹³⁷⁶ Baudrillard, *Kusursuz Cinayet*, 157.

¹³⁷⁷ Baudrillard, *Cool Anılar 3-4(1990-2000)*, 131.

¹³⁷⁸ Baudrillard, *Tam Ekran*, 168.

Sahneden ve gösteriden bahsedildiği an bakış ve mesafenin yanı sıra oyun ve ötekenden bahsetmek gerekir.¹³⁷⁹ Bunun tersine müstehcenliğin olduğu yerde sahne ve oyundan bahsedilemediği gibi bakışın anlam kazandığı mesafeden de bahsedebilmek olanaksızlaşmıştır. Müstehcenlikte insanların vücutları, cinsel organlar, cinsellik taşımadığı halde cinsel bir fonksiyon yüklenen uzuvlar ve ortaya konulan eylemin kendisi sahne mantığından bağımsız şekilde doğrudan gözlerin izlenimine sunulmakta ve görüntüler anlık olarak emilip yutulmaktadır. İlkesel olarak bir sahnede bakış ve mesafe varken, pornografide her şey hipergerçek şekliyle gösterilmektedir. Bu gösterimde görüntü gerçeğin tamamen kendisi olmakta gerçeğe görünüm üst üste çakışmaktadır.

Aynı bağlamda cinsel ilişki görüntüleri gerçeklikle olan bağlantısını kaybettiğinden vücutların somut bir şekilde harekete geçtiği görsel bir performans sunumunu her yerde görebilmekteyiz. Böyle bir sunumda gerçek anlamdaki baştan çıkarmadan, meydan okumadan, gösteren ve gösterilenin oyunundan bahsedilemez. Bu durum, bütün her şeyin görsel kodlara indirildiği gerçekten daha gerçek bir durumun sergilenmesi olarak ifade edilebilir.¹³⁸⁰ Cinsel ilişkilerin kendi referanslarını ve eğretilmesini kaybetmesi sonucunda her şey ekranlaşmakta ve sanallaşmaktadır. Bu durumda bütün cinsel ilişkiler kusursuz bir biçimde sanal şekliyle dolaşımda tutulmaktadır. Sanal gerçeklik gerçek dünyanın yerini alarak evrensel ölçüde nasıl fetişleştiyse aynı şekilde ekran pornografisi de cinsel gerçekliğin yerini alarak modern bir fetiş nitelik kazanmıştır. Hatta sanal gelişmenin kendisi bu anlamda fetiş bir nitelik kazanarak arzu nesnesi haline gelmiştir.

Cinsellik imgesine farklı bir boyut eklenerek izleyiciye sunulan pornografik filmlerde cinselliğin arzu boyutu ortadan kalkmaktadır. Bu anlamda ayartıcı/baştan çıkarıcı bütün simgesel boyutlar yok edilmektedir. İmgenin hayal gücüyle bağının koparılması, imgenin imgelikten çıkabilmesi için harcanan muazzam çabalar, teknoloji marifetiyle gösterilen yapay ve dijital imgeler, sanal gerçekliğin bu çizgideki egemenliği yanılısamanın çekip gittiğini gösteriyor.

Her tarafımızı saran pornografide arzu yanılısamasının ortadan kaybolması gibi her tarafta karşımıza çıkan çağdaş sanatla yanılısama arzumuz da kayboldu gitti.

¹³⁷⁹ Baudrillard, *Anahtar Sözcükler*, 41.

¹³⁸⁰ Baudrillard, *Şeytana Satılan Ruh Ya da Kötülüğün Egemenliği*, 65-66.

Pornografi artık arzu boyutunu aşarak imgeden yoksun hipergerçek bir görünüm kazanmıştır. Orjilerden ve bütün arzuların özgürleştirilmesinden sonra transseksüel bir evreye yani gösterge ve imgelerin cinselliğin bütün gizemini ve gizliliğini soyduğu cinsel şeffaflık evresine geçtik.¹³⁸¹ Transseksüellikte cinselliğin arzu yanılışına dair hiçbir şey kalmamakta, imgeler hipergerçek bir değer kazanmaktadır. Bu anlamıyla pornografi bütün görme ve uzaktan görme biçimlerine sirayet ettiği için her yerde sanal olarak pornografiyi görebilmekteyiz. Aynı durumu sanat için söyleyebiliriz. Sanat yanılışına arzusunu kaybettikten sonra her şeyi estetiklik seviyesine yüceltti ve böylelikle de transestetik oldu. Modern sanatta özgürleşme fikri, nesnenin ve temsilin yapı bozumundan sonra her şeyin estetikleştirilmesine eş değerdir.

Pornografi, cinsellikten bağımsız biçimde vücudun terörsel mantıkta gösterimidir. Böylesi bir gösterimde yaygın/genişleyen görsel şeffaflıklar ve bütünsel gerçekliğin olduğu bir kültür vardır: Gerçekliğin bütünsel şekliyle dışavurumu, en objektif ve somut görüntüler... Aslında her şeyin somut ve bütünsel olarak gösterilmesi müstehcendir. Gerçekten daha gerçek olmaya zorlanan her şeyde de müstehcen özellikleri görebilmek gerekiyor. Müstehcenliği ortadan kaldırmanın yolu sınırlar dünyasına geri dönebilmektedir. Baştan çıkarmanın özü yanılışmayla iç içedir. Teknolojik görsellik ve yaygın görsel medyanın şeffaflığı altında baştan çıkarma nitelik olarak zayıflar. Bütün kitle iletişim araçları-özellikle de televizyon- baştan çıkarmanın niteliğini bozan bir enerjiye sahiptir.¹³⁸² Müstehcenliğin olduğu yerlerde gerçek değeriyle baştan çıkarmalar söz konusu olamaz. Baudrillard televizyonun müstehcenliğin saflarında yer aldığını düşünmekte bu durumda ise sadece soğuk hayranlıkların olabileceğini söylemektedir.¹³⁸³ Dahası Düşünür görseli dijital ve elektronik bilgi sistemlerinin hiçbirisinde gerçek ayartmaların olabileceğine inanmamaktadır. Pornografik olan hiçbir şeyde gizem ve büyü olamaz. Sahnenin(ekranı ayrıcalıklı hale getiren mantık lehine) kaybolması neticesinde yanılışın yetileri kaybolmakta, modernizme karşı hoşnutsuzluklar oluşmakta ve insanlar bütünsel anlamda gerçekliğe batarak hayal kırıklıklarına uğramaktadır.

¹³⁸¹ Baudrillard, *Sanat Komplosu Yeni Sanat Düzeni ve Çağdaş Estetik-1*, 49.

¹³⁸² Glynn, *Tele-Visions of the Otherworldly: The Seductions of Media Culture*, 209.

¹³⁸³ Glynn, *Tele-Visions of the Otherworldly: The Seductions of Media Culture*, 213.

3.1.12. Bütünsel Bir Perspektifte Sinema

Önceleri sinemadan fazlasıyla hoşlanan Düşünür¹³⁸⁴ teknolojinin bu alandaki gerçekliğe etki etmesinden sonra sinemaya karşı mesafeli olmaya başlamıştır. Ona göre teknolojinin aşırı gelişmesi sinemanın tözünü bozmuştur. Önceleri imgeleme imkan tanıyan sinema gösterimleri şimdilerde (teknolojik ilerleyiş döneminde) imgeler üzerinde keşmekeş oluşturmaktadır.¹³⁸⁵ Teknik anlamda etkili bir performansa dönüşen sinema bütünsel gerçeklik gösteriminde özünü kaybetmiş durumdadır. Gerçekliğin en gerçek hale getirilmesi için verilen mücadeleler ve teknolojik eklemeler sinemanın sırrını bozmuştur.¹³⁸⁶

Düşünür sinema izleyerek rahatladığını ve gösteri türleri içerisinde sadece sinemayı sevdiğini söylemektedir.¹³⁸⁷ Ancak sinemanın bir zamanlar sahip olduğu inandırıcılık özelliğini giderek kaybettiğini söylemekte; buna gerekçe olarak da sinemanın hipergerçek hale gelmesini ve teknik olarak en üst seviyeye ulaşmasını göstermektedir.¹³⁸⁸ Sinemaya eklenen yeni boyutlar sinemanın gerçekliğini kaybetmesine yol açmaktadır ve bu yok oluşta diğer iletişim araçlarında olduğu gibi sadece soğuk büyülemeler oluşmaktadır.

Düşünür sinema starları ve idollerinin dışıl nitelikte olduklarını iddia etmektedir. Sinema starları her durumda dışıl özellik gösterirler çünkü idollerin dışıl olma özellikleri vardır. Kadınlar idol olma noktasında hep erkekleri aşmıştır.¹³⁸⁹ Kadınların sinema sahnesinde efsanevi bir güçleri vardır. Sinemada anlatılmak istenilenler, sinemanın gerçekliği veya imgelemi, sinemanın teknik ve içerik durumu, anlama yönelik çabaları hep ikinci planda yer almaktadır. Sinemayı etkili kılan asıl durum efsane olma durumudur. Efsane olma durumunu en iyi anlatan şey baştan çıkarmadır. Sinema gösteriminde kahramanlar ister erkek isterse bayan olsun (genellikle bayanlar), sinemanın baştan çıkarma noktasında mükemmel bir figüratif etkisi vardır. Bu etki

¹³⁸⁴ Baudrillard, *Is an Image not fundamentally Immoral? Interview with Cinéma* 84, 67

¹³⁸⁵ Baudrillard, *I Don't Belong to the Club, to the Seraglio Interview with Mike Gane and Monique Arnaud*, 23.

¹³⁸⁶ Jean Baudrillard, "Baudrillard's Seductions Interview with Patrice Bollon", *Baudrillard Live Selected Interviews* içinde, Der., Mike Gane Routledge Publish, , London and Newyork 1993, 38.

¹³⁸⁷ Baudrillard, "Sinemayı Severim", 40.

¹³⁸⁸ Baudrillard, "Sinemayı Severim", 41.

¹³⁸⁹ Baudrillard, *Baştan Çıkarma Üzerine*, 117.

sinematografik etki ve büyü ile birleşerek efsaneyi ortaya çıkarmaktadır.¹³⁹⁰ Lakin önceleri yanlısamayı içerimleyen gerçeklik şimdilerde bütünselliğe yönelmiştir ve gerçeklik sinema içerisinde yok olup gitmiştir. Kendi gerçekliğini oluşturma gayretine düşen sinema sinematik formların sadece görünür alegorisinden başka hiçbir gerçekliği sunmamaya başlamıştır.¹³⁹¹

Sinema starlarının ideal ya da yüce varlıklara haiz özellikler barındırmadığı aşıkardır. Starlar yapaydır, onların aktris olma yükümlülükleri ruhsal anlamda yapaylıklarıyla alakalıdır. Starların yüzlerinde kendi ruhsal durumlarını ve duyarlılıklarını yansıtmama durumu var olmalıdır. Yani starların herhangi bir duyguyu yüzsel ifade olarak göstermemesi gerekmektedir.¹³⁹² Star yüzleri bütün duyarlılıkları, hisleri, duyguları, arzuları denilebilirse her türlü ifadeyi kendinden geçiren bakışlarla; değersiz ve duygu yoksunu gülümsemelerle efsane düzeyine taşımaktadır.¹³⁹³ Sinemada idol olarak görülen ve kitlelere mal olmuş kişiler bütün siyasal ve toplumsal olayları dengelemektedir.¹³⁹⁴ Bu durum aldatılmış kitlelerin imgelemlerinden kaynaklanan bir durum değildir; bu durum baştan çıkarmanın tam merkezidir. Çağdaş idollerimiz kitlelerin soğuk tepkisi ile imgelerin soğuk medyasının kesişiminde yer aldıklarından soğuk baştan çıkarmanın alanı içerisinde yer almaktadırlar.¹³⁹⁵

Dünyanın yaşamış olduğu güncel bunalımlar neticesinde hemen hemen bütün toplumlar değerleri somut bir şekle sokabilmiş olan Amerikan kültürüne yönelmiştir. İdeal bir dünya fikrini benimseyen herkesin en büyük düşlerinden birisi Amerika'da somut ütopiyayı yaşayabilmektir. Düşünür böyle bir dünyanın diğer toplumlara sunulmasında sinemanın çok büyük bir rolü olduğunu ifade etmektedir.¹³⁹⁶ Amerika, kültürü Avrupa'nın değerlendirmesinden (toplumsal yapının temelinde yer alma, kutsal nitelikler taşıma, evrenselliği hedefleme gibi) çok farklı olarak ele almaktadır. Amerikalılar için kültür teknoloji, mekan, devingenlik, hız ve sinemadır. Hipergerçek olan bütünsel gerçekliğin parçası olabilen her şeye gerçeklik payesi verilmiştir. Sinema, teknik ve hızın mutlaklığı, Avrupa'da olduğu gibi kültürel anlamda artı değer olarak

¹³⁹⁰ Baudrillard, *Baştan Çıkarma Üzerine*, 117.

¹³⁹¹ Baudrillard, *The Intelligence of Evil or the Lucidity Pact*, 124-125.

¹³⁹² Baudrillard, *Baştan Çıkarma Üzerine*, 117-118.

¹³⁹³ Baudrillard, *Baştan Çıkarma Üzerine*, 118.

¹³⁹⁴ Baudrillard, *Baştan Çıkarma Üzerine*, 118.

¹³⁹⁵ Baudrillard, *Baştan Çıkarma Üzerine*, 118.

¹³⁹⁶ Baudrillard, *Metinler ve Söyleşiler*, 14.

görülmez çünkü bunlar gerçekliğin ve kültürün tam merkezine oturmuştur. Amerikan toplumunun bütün yaşamsal biçimleri, mekanlar ve teknoloji sinematografik özellikler taşımaktadır. Kısacası sinema ve yaşam iç içe geçmiştir; yaşamsal olan her şey sinema konusu olabilmektedir.

Modern zamanda mevcut kitleleri iki büyük tayf baştan çıkarmıştır. Bunlardan ilki starların beyaz ışığı, ikincisi ise terörizmin kara ışığıdır. Tıpkı gökyüzündeki yıldızlar gibi starlar ve terör eylemleri yanıp sönmekte ve çevrelerini aydınlatmaktadır.¹³⁹⁷ İkisinin ışıklarının sürekliliği söz konusu değildir ve yaymış oldukları ışık hem kesintili hem de soğuktur. İnsanları hep hayal kırıklığına uğratmalarına rağmen insanlar için cezp edici bir yanları bulunmaktadır. Aniden görünür olma ve hemencecik ortadan kaybolabilme özellikleri her ikisini de büyüleyici kılmıştır.

Sinemada baştan çıkarıcı kadınların en önemlileri -yani en büyük starlar-yetenekleri ve olumlanabilir özellikleri vesilesiyle değil, yoklukları sayesinde yıldızlaşabilmiştir.¹³⁹⁸ Herhangi bir değer taşımamaları, makyajları ve ritüel özellikleri, sahip oldukları soğukluk onların parlamasına sebep olmaktadır. Anlamsızlığın safi olan tarafı ve basitliği sinemanın ve yıldızların kitleler tarafından özümsemesine olanak sunmuştur. İdollerin yüzleri içrek olmakla birlikte hep yapay ve anlamsız olmuştur. Ritüel bir gülümseme ve her türlü ifadeden arındırılmış yüz kitleler için yeterlidir.

Kendilerini üretme noktasında hep kısır olan idoller ölmeleri durumunda hep kendi küllerinden doğmakta denilebilirse kendini baştan çıkaran kadınlar gibi aynalarda çoğalmaktadır.¹³⁹⁹ Baştan çıkarmaya ve cazibelere kapılmış kitleler sinematografik anlamdaki soğukluğu yansıtmaktadır. Bu anlamdaki baştan çıkarma noktasında özne veya nesnenin kitle ya da sinema olduğu noktasında tartışmalar gereksizdir çünkü artık bu durum ritüel bir kurban görünümündedir ve tartışma baştan çıkarma alanında yok olup gitmiştir.¹⁴⁰⁰

“Starların ölümü, onların ritüel ilah olmalarının onaylanmasıdır. Onların ölmesi gerekir; aslında çoktan ölmüş olmaları gerekirdi. Mükemmel ve yüzeysel olmaları için gereklidir bu-tıpkı makyajda olduğu gibi. Ancak bu

¹³⁹⁷ Baudrillard, *Baştan Çıkarma Üzerine*, 118.

¹³⁹⁸ Baudrillard, *Baştan Çıkarma Üzerine*, 119.

¹³⁹⁹ Baudrillard, *Baştan Çıkarma Üzerine*, 119.

¹⁴⁰⁰ Baudrillard, *Baştan Çıkarma Üzerine*, 119.

durum bizi, olumsuz bir tepkisizliğe sürüklemelidir. Ölümün kendisi de kendi yokluğuyla göze çarpar.¹⁴⁰¹”

Şiddetin belirleyici olduğu dünya savaşlarıyla soğuk savaş dönemi arasında hayali bir anlam taşıyan mitoloji sinemada belirleyici bir rol oynamıştı.¹⁴⁰² Yaşanan şiddetin etkileriyle gerçeğin dışına atılan mit sinemaya sığınmak zorunda kalmıştı. Yaşadığımız dünya şartlarında artık mitler değil tarih sinemayı belirler konuma gelmiştir. Toplumsal yaşam açısından metafizik bir anlam taşıyan ve zaman zaman geri döndürülen mitlerde olduğu gibi şimdilerde ise tarih sinema aracılığıyla geri çağrılmaktadır. Siyasetin üniversiteye girmesiyle kazanılan yapay bilinç, sinemanın tarihsel bir bilinç kazandırdığı anlama benzemektedir.¹⁴⁰³ Politikada ortaya çıkan yanlış anlamlar ve kandırmacalar tarih için de geçerlidir. Tarih, sinema aracılığıyla yeniden oluşturulmaya çalışıldığından beri gerçek anlamdaki tarih ortadan kaybolmuş ve tarihsel gerçeklikler kitle iletişimsel gerçekliklerin istediği şekle dönüşmeye başlamıştır.

Sinema artık ideolojik seçiciliğin olmadığı politik bir ölüm estetiğine benzemektedir. Aralıksız bir şekilde savaş, devrim, faşizan değerler gibi nostaljik dönem esintisi sinemaya hakim olmuştur. Tarihsel anlamda birbirinden çok farklı olan her şey sinema içerisinde aynı değere sahip olabilmekte; yapmacık, coşkulu göstergelerle büyüleyici bir hüviyete kavuşmaktadır. Simülasyon mantığının buradaki işleyişi; faşizmi anlatan filmlerin tekrar faşizmi canlandıracağı yönündeki saçma mantıkla paralellik oluşturmamaktadır. Simülasyon mantığı artık faşizmden daha kötü bir dönemde yaşadığımız gerçekliğini bildiği için; bu gerçeği göstermemek için gerçeği farklı bir boyuta taşıyarak faşizmin estetiksel anlamda yeniden çekici görünümüyle insanları uyutmaktadır. Tarih öldüğü için sinema böylesine görkemli bir işe ev sahipliği yapabilmektedir. Tarihin sinema aracılığıyla yeniden sunulmasının bilinç oluşturmaktan ziyade yitirilen gönderenler sistemine duyulan özlemle ilişkisi bulunmaktadır.¹⁴⁰⁴

Sinemada sunulan tarihsel görüntüler gerçeğin hipergerçekleşmesini sağlamıştır. Ekranda parlayan tarihsel görüntüler aslında yeniden canlandırmadan uzak gerçeğin kendisiyle oynanmış görüntülerdir. Aslında tarihsel anlamdaki bu kusursuzlukların

¹⁴⁰¹ Baudrillard, *Baştan Çıkarma Üzerine*, 119-120.

¹⁴⁰² Baudrillard, *Simülakrlar ve Simülasyon*, 71.

¹⁴⁰³ Baudrillard, *Simülakrlar ve Simülasyon*, 71-72.

¹⁴⁰⁴ Baudrillard, *Simülakrlar ve Simülasyon*, 74.

insanları endişelendirmesi gerekmektedir. İnsanlar tarihsel filmleri izlerken gerçeklikten ziyade hipergerçekçi bir yeniden sunum, kurgusal anlamda mükemmel bir montaj, muazzam kamera hareketleri izlemektedir. Teknik başarı gerçeğin yeniden canlandırılmasına üstünlük taşımaktadır. *Fetih 1453*¹⁴⁰⁵ filminde asıl konuşulan şeyin teknik olması ve içerikle kimsenin ilgilenmemesi tekniğin öncülenmesine güzel bir örnektir. Tarihi filmlerin kendi arasındaki rekabette imge devre dışı bırakılır. Bu tür filmlerde gerçeklik hipergerçek bir boyuta taşınmakla kalmamış; her seferinde kulaktan kulağa oyununda olduğu gibi çok daha farklı gerçekliklere ulaşılmıştır. Sinema içerisinde dahiyane bir şekilde kurgulanan simülakrlar estetikle ilgisi olmayan, cool, güdümlenmiş, önceden işlemselleştirilmiş tarihsel bir oyun sunmaktadır.

Baudrillard sinemaya ilişkin düşüncelerini aktarırken gerçeklik ve doğasında var olan yanılsamadan yola çıkmış daha sonra hipergerçekliğin, özel efektlerin, animasyonların, renklerin, sesin ve bütününde teknolojinin gerçekliğin yapısını nasıl bozduğunu anlatmaya çalışmıştır.¹⁴⁰⁶ Sinemanın gelişim çizgisi fantastik ve mitolojik olandan gerçekçi ve hipergerçekçi olana doğru bir değişim göstermiştir.¹⁴⁰⁷ Günümüzde ise gerçeğin doğasıyla oynamayı başaran sinemanın teknik açıdan kusursuz görüntüler sunduğu, teknolojinin yardımıyla gerçeği yeniden eline aldığı ve teknikten kaynaklanan kendine güven duygusuyla gerçeği küçümsediği söylenebilir. Önceleri sinema ve düşsel arasında canlı, diyalektik dopdolü ve dramatik bir ilişki mevcuttu Düşünür'e göre.¹⁴⁰⁸ Bugün ise sinema ve gerçek arasında öncelerine nazaran negatif bir ilişkinin varlığı söz konusudur. Baudrillard'ın hali hazırda sinemada gördüğü gerçeklik bizim özlemimizi duyduğumuz yanılsama bağlantılı gerçeklik değil; özgünlüğünü yitirmiş simülatif bir gerçeklik, hipergerçekliktir. Kusursuz bir görüntü elde etme isteği ve tutkusu neticesinde sinema, hipergerçek tarafından hem soğurulmuş hem de yörüngesinden saparak soğuk bir kimlik kazanmıştır. Tarihin ortadan kaybolmasına sebebiyet veren

¹⁴⁰⁵ Yönetmenliğini Faruk Aksoy'un yaptığı o döneme kadar yapılmış olan en büyük bütçeli 2012 yapımlı tarihi film. İstanbul'un ferthini konu alan bu film iki saat 36 dakika sürmektedir.

<http://www.beyazperde.com/filmler/film-187015/> Erişim Tarihi: 28.05.2017

¹⁴⁰⁶ Gery Coulter, "Jean Baudrillard and Sinema: The Problems of Technology, Realism and History", *Film-Philosophy Journal*, Vol:14, Issue:2, 2010, 9-10.

¹⁴⁰⁷ Baudrillard, *Simülakrlar ve Simülasyon*, 77.

¹⁴⁰⁸ Baudrillard, *Simülakrlar ve Simülasyon*, 77.

sinema tarihin çağdaştırılması sürecine görsel bir biçim kazandırarak arşivlenmeye olanak sağlamıştır.¹⁴⁰⁹

“Sinema, tasfiye edilmesine katkıda bulunduğu tarihi bugün yeniden yaşama döndürebilmek amacıyla sahip olduğu tüm teknik olanakları onun hizmetine sunabilir ancak hayaletlerden başka bir şey üretemeyeceği gibi bu hayaletlerin arasında kaybolup giderse şaşdırmamak gerekir.”¹⁴¹⁰

Sinema diğerkitle iletişim araçlarına nazaran gerçeği değıştirmede daha başarılı bir kitle iletişim aracıdır. Amerikalılar gerçek savaşı kaybettiklerinde bile yapılan filmler sayesinde savaşı kazanmış şekliyle göstermektedir. Dolayısıyla tarihsel anlam taşıyan bütün Amerikan savaş filmlerine şüphe ile bakmak gereklidir. Çünkü dünyanın geri kalan kısmı hem aynı zaman diliminde hem de daha sonraki zaman dilimlerinde Amerika'nın zafer kazandığı hipergerçeğine inanmıştır. Bu Vietnam Savaşı için, Kızılderililer ile yapılan savaşlar için ve en güncelinde Irak Savaşı için de böyledir. Sinemanın gücü teknoloji ve askeri araçların gücünden daha büyüktür.¹⁴¹¹

Sinemada genel ve uzak çekim ölçeklerini gösteren görüntülerin zaman zaman durdurulması (şehrin tamamı, mahallenin tamamı, bir stadyumun bütün görüntüsü gibi) hareketsizliği sağlamaya yönelik bir eylem değil; hareketin kendi karşıtıyla özetlendiğı bir doruk noktasını anlatmaya yöneliktir.¹⁴¹² Bir tür yavaşlatma, şaşdırtma, duraklatma ve hayrete yönelik-ama asla düşündürmeye yönelik olmayan- bu hareketler hızın mutlaklığına karşı bir duruşu hedeflemiyor. Fotoğraf sanatında ise gerçekdışı postür, jest ve mimikler gerçeklikten üstün tutuluyor. Gerçek hareketin ve birbirini takip eden görüntülerin yerini alan gerçekdışı poz vermeler fotoğrafın sinemaya nazaran daha yoğun ve daha tercih edilir olmasına sebep oluyor.¹⁴¹³

Sinemada sessizden sesliye, siyah-beyazdan renkliye, sadelikten derinliğe ve basit kurgudan özel efektlere doğru başarılı bir gelişimin yaşandığını bilmekteyiz. Artık sinemada sessizliğe ve ekranda boşluğa tahammül edilmemektedir. Boşluk eksiklik olduğunun emaresi; sessizlik ise başarısızlığın belirtisidir. Sinema gelişim çizgisinin

¹⁴⁰⁹ Baudrillard, *Simülakrlar ve Simülasyon*, 78.

¹⁴¹⁰ Baudrillard, *Simülakrlar ve Simülasyon*, 78.

¹⁴¹¹ Baudrillard, *Simülakrlar ve Simülasyon*, 92.

¹⁴¹² Baudrillard, *Cool Anılar 1-2(1980-1990)*, 214-215.

¹⁴¹³ Baudrillard, *Cool Anılar 1-2(1980-1990)*, 215.

sonunda artık yok olmanın eşiğindeki sinemasal imgelem doğrudan filmin kendisi olmuştur.¹⁴¹⁴ Artık fazlasıyla yapmacık hale gelen ve doğallığını yitiren sinema kendi kendinin parodisini yapıyor ve psikodrama veya görsel melodrama dönüşüyor.¹⁴¹⁵ Düşünür'e göre çağdaş sinema yüksek teknolojiler vasıtasıyla içeriklerde sapmalar meydana getirerek hem yönetmenlerin kendi mesleklerini küçümsemelerine hem de özel efektler kullanarak görüntünün değerden düşürülmesi yoluyla izleyicinin küçümsemesine sebep olmaktadır.¹⁴¹⁶

Irak Savaşı analizlerinde sinema kuramı ve uygulamalarının tıpatıp aynısını görmekteyiz. Bu savaş filme benzeyen şey değil bizatihi filmin kendisi olma özelliğiyle etkisini sürdürmektedir.¹⁴¹⁷ Daha önceden hazırlanmış olan bir savaş senaryosu içerisinden kesip çıkarılan mini senaryo savaş esnasında uyulması gereken bir zorunluluk halini almıştı. Gerçi insan yaşamının var olduğu her alanın sinematografik bir biçim şekliyle canlandırıldığını veya senaryolaştırıldığını söyleyebiliriz. Eskiden önce olay olur ve daha sonra sinematografik çalışması yapılırdı; şimdilerde ise önce sinematografik çalışmalar yapılmakta ve daha sonra bu kurgu ve senaryonun hayata geçirilmesi için olaylar meydana getirilmektedir. Sinema bu yüzdendir ki sinema özelliğini yitirmekte çünkü gerçekliği hazırlayan konuma geçmeye çalışmaktadır. Gerçeklik sinemayı yok ederken, sinema da giderek gerçeği yok etmeye çalışmaktadır. Bu karşılıklı savaş her ikisinin de özgünlüklerini yok etmelerine sebebiyet veriyor.

Sanatın yeni ve modern bir kolu olarak değerlendirilen sinema filmleri, sadece göndermelerden ibaret olmayan boş muhabbetleri seyirciye sunan ve izleyiciyi teknolojiye mahkûm hale getiren hipergerçek bir alandır. Sinema bu yönüyle ölümcül bir kansere yakalanmıştır. Modern sinema güncel durumunu anlatma yönündeki teknolojileri, diyalogları, tasarımları ve kültürü dolaşımında tuttukça her tarafa kendi kanserini yaymaktan başka bir işe yaramayacaktır. Yönetmenler bu tür bir kanser hastalığının gerçekte kendilerine bulaşmasından korktukları için durmadan özel efektler, yapay düşünceler ve sinema alanına ait klişeler ile filmleri en üst noktalara taşıma gayretine giriyor. Böylesi filmlerin gerçekte yaptığı ise imgeleri paramparça etmek, imgesel etkiyi yok ederek izleyiciyi küçümsemek ve imgesel bir pornografiyi gözler

¹⁴¹⁴ Baudrillard, *Cool Anılar 3-4(1990-2000)*, 40.

¹⁴¹⁵ Baudrillard, *Cool Anılar 3-4(1990-2000)*, 55.

¹⁴¹⁶ Baudrillard, *Cool Anılar 3-4(1990-2000)*, 118.

¹⁴¹⁷ Baudrillard, *Şeytana Satılan Ruh Ya da Kötülüğün Egemenliği*, 119.

önüne sermektir.¹⁴¹⁸ Yapılan her şey izleyicinin yanılısama gücünü ortadan kaldırmaya yöneliktir. Bu durumda izleyicinin yapması gereken şey sinema fazlalığında sinemanın yanılısama gücünün olmadığını bilerek sinemadan uzak durmak ve sinemanın yok oluşunu görmektir.

Sinema kendi gelişim çizgisinde (sessiz sinemadan sesli sinemaya, renksiz filmlerden renkli filmlere geçişte ve teknolojik anlamdaki en üst düzeydeki efektsel gelişimde) evrimsel gelişimini sürdürürken yanılısama ortadan kaybolmuştur. Teknolojinin gelişmesine paralel olarak, sinematografik kusursuzluk egemen hale gelmiş bu da yanılısamayı öldürmüştür. Her şeyin hiperteknik, hiperetkili, hipergerçek ve hipergörünür olduğu sinema alanında ima ve yanılısamalardan bahsedilebilmesi imkansızdır. Sinema artık ne sessizliğe, ne boşluğa ne de aralıklara imkan tanımaktadır. Bu yönüyle nevi şahsına münhasır yanılısama özelliğini kaybeden sinema gittikçe daha fazla televizyona benzemektedir.

Sinema alanında dikkat edilmesi gereken en önemli konuların başında gerçek olay ile kurmaca olay arasındaki farkın belirlenmesi gelmektedir. Sadece meydana gelen gerçek olaylar kurmaca olaylara zemin hazırlamıyor; aynı şekilde konuyu tersinden okuduğumuzda kurmaca olayların da gerçek olaylara zemin hazırladıklarını görebiliyoruz. *11 Eylül Olayı* önce kurmaca şekliyle sinemalaştırıldıktan sonra gerçek olay meydana gelmiştir veya iletişim araçları gerçek olay öncesinde kurmaca şekilde olabilecekleri ön görerek gerçek olaya zemin hazırlamıştır. Özellikle Hollywood filmlerinin ve güvenlik programlarının teröristlerin hayal gücüne olumlu katkıda bulunduğu dair tartışmalar güncelliklerini koruyor. Bu tartışmalarda teröristlerin modern teknikleri sinemadan ve iletişim araçlarından öğrendiklerine dair çeşitli kanıtlar var. Sinema ve iletişim araçları bunları sunmasaydı yine terörist eylemler olabilirdi lakin modern sistem yaptıklarıyla bu eylemlere istemese bile katkıda bulunmuştur. Sistem; terörist özellikler taşıyabilen hayal gücünü, teröre yatkınlığı, performansı, korkuya karşı gösterilen tepkiyi, felaket düşüncesinin oluşturduğu tedirginliği ve teröristçe nitelik taşıyan bütün özellikleri güncel bir biçimde terörizmin lehine olabilecek biçimde sergilemiştir.¹⁴¹⁹ Tehdidin var olduğunu biliyoruz ve gerçek olay olmadan önce kurmaca olaylarla bütün ayrıntıları terörizmin hizmetine sunuyoruz.

¹⁴¹⁸ Baudrillard, *Sanat Komplosu Yeni Sanat Düzeni ve Çağdaş Estetik-1*, 29.

¹⁴¹⁹ Baudrillard, *Can Çekişen Küresel Güç*, 39.

Fantezi terörizm diyebileceğimiz bu terör şeklinde bizler kendi kendimizden korktuğumuzdan ötürü bizatihi terörizmi üretiyoruz. Kurmaca olayların gerçek olaylara yol açması tuhaf rastlantılar olarak değerlendirilebilir. Bu rastlantının diğer terör biçimlerinden farkı; kurmaca sonunda gerçekleşen olayın dünyanın hemen hemen tamamını etkisi altına alması, uzunca bir süre devam eden şok durumları, muazzam boyutlardaki korkudur.

Bir zamanlar nevi şahsına münhasır bir iletişim aracı olan sinemanın artık sisteme hizmet ediyor olduğunu söyleyebiliriz. Özellikle film öncesi, reklamlar, ürün yerleştirmeler, film içerisindeki gizli reklamlar tamamen tüketime özendirme amacıyla etkili bir şekilde kullanılmaktadır.

“Sinema devasa ekranları sayesinde size ürününüzü olduğu haliyle tanıtmaya olanağı verir: renkler, biçimler, koşullandırma. Reklam amacı güden yapımların gösterildiği 2,500 salonda her hafta 3,500,000 seyirci. Bu seyircilerin arasında %67’si 15 yaşın üstünde, 35 yaşın altındadır. Bunlar satın almak isteyen ve satın alabilen ihtiyaç dolu tüketicilerdir... Tam olarak bunlar emek gücüne sahip varlıklardır.¹⁴²⁰”

Walter Benjamin, *Teknik Olarak Yeniden Üretilebilirlik Çağında Sanat Yapıtı*¹⁴²¹ başlıklı çalışmasında yeniden üretim ilkesinin temel içerimlerini ortaya koyan ilk kişi olmuştur. Yazar bu eserinde yeniden üretimin üretim sürecini emip yok ettiğini, üretimin amaçlarını değiştirdiğini, üretim ve ürünün statüsünde değişikliklere yol açtığını göstermiştir. Bu tezini sanat, sinema ve fotoğraf alanlarında dile getiren Düşünür’ün yeniden üretim söylemini Baudrillard bugün bütün maddi üretim evrenini kapsayacak şekilde genişletmiştir. Baudrillard’a göre:

“Sinema oyuncusunun performansı seyirciye belli bir teknik donanım aracılığıyla aktarılmaktadır. Bunun iki sonucu vardır. Birincisi, bu teknik donanım oyuncunun performansını tamamen göstermek zorunda değildir. Kameramanın yönetimi altındaki araçlar, film boyunca oyuncunun performansını ortaya çıkaracak bir şekilde konumlandırılmaktadır. Bu art

¹⁴²⁰ Baudrillard, *Tüketim Toplumu*, 89.

¹⁴²¹ Walter Benjamin, *Teknik Olarak Yeniden-Üretilebilirlik Çağında Sanat Yapıtı*, Çev.,Gökhan Sarı, Zeplin Kitap, İstanbul 2015.

arda gelen konumlandırmalar kurgucunun kesin bir kurgu yapmasını sağlayacak malzemeyi oluşturmaktadır... Böylelikle oyuncunun performansı bir dizi teknik teste tabi tutulmaktadır. İkincisi, (oyuncuyla doğrudan kişisel iletişim kurabilmesi olanaksız olan) seyirci bir uzman konumuna sahip olmakta ve oyuncuyla ancak araç gereçle özdeşleştiği ölçüde özdeşleşmektedir. Öyleyse seyirci bu aracın davranış biçimini benimsemekte, yani oyuncuyu teste tabi tutmaktadır.¹⁴²²”

Amerika’da sinema mantığının temelinde bir alaya alma ve sıradanlaştırma söz konusudur. Yaşamla ilgili her şeyin birer senaryo halini alması hasebiyle dışarıda, içeride, çölde, metropolde her yerde ve sürekli sinema filmlerini izleyebilirsiniz. Sinema izlemesiniz bile bu ülkede her şeyin sinemasal olduğunu görebilirsiniz. Çöller birer kovboy filmi dekoru, metropoller gösterge ve formüller ekran şekliyle izlenebilmektedir.¹⁴²³ Bu noktada Amerika mı sinemayı, sinema mı Amerikayı ortaya çıkardı diye kendi kendinize sorular sorabilirsiniz. Amerikaya özgü sorunlardan en önemlisi ün sorunudur. Bu durum sorun olarak görülmekle birlikte her şeyin sinema konusu olabileceğini ve her şeyin televizyonda gösterilebileceğini bildiğiniz için ünlü olmamak için hiçbir neden mevcut değil. Yanlış uçağa binip farklı bir yere gittiğinizde hemen haber bültenlerinin baş kahramanı olabilmektesiniz. Veya her şey senaryo halini alarak sinemalaştırılabilmektedir.

Sinema her şeyi içine alıp eritmiş durumda olmasına rağmen hala daha dünyanın en ilginç gösterisi olmaya devam ediyor.¹⁴²⁴ Amerika’da sinema salt özel efektlerle beslenmemektedir. Burada doğanın kendisi insanlardan çok daha önce doğal bir efekt görüntüsü oluşturmayı başarabilmiştir. Düşünür’e göre Amerikan gücünün görkeminde yaratmış olduğu özgürlükler söz konusu olmakla birlikte gücü asıl hazırlayan şey yaratmış olduğu eşitliklerde saklıdır.¹⁴²⁵ Amerikan toplumu kendi ahlaksal bozuklukları dahil her şeyi denilebilirse bütün kusurları sinema ve medyada işleyebilmektedir. Avrupa ise uydurmuş olduğu kamu alanı ve özel alan mantığında sapkınlıklarını ikiye bölünmüş bir şekilde saklayabiliyor. Saygınlık ve gizlilik ilkeleri özgürlük ilkelerini aşır

¹⁴²² Baudrillard, *Simgesel Değiş Tokuş ve Ölüm*, 109.

¹⁴²³ Baudrillard, *Amerika*, 69.

¹⁴²⁴ Baudrillard, *Amerika*, 83.

¹⁴²⁵ Baudrillard, *Amerika*, 105-106.

geçmiş durumda. Amerikan toplumunda politika ve cinsellik dahil her şey bir gösteri, etkileşim ve oyun mantığı içerisinde ele alınmaktadır.¹⁴²⁶

Baudrillard yanılsama üretmeyen sanatlara iyi gözle bakmamaktadır. Onun sinemayı çok sevmesinin nedeni sinemanın bir zamanlar yanılsamayla olan yakın ilişkisidir. Sanat, içerisinde yaşadığı dünyayı yeniden ele alarak yorumlamalı, dönüştürmeli ve değer katmalıdır. Gerçekliği farklı biçimde üretmeye çalışan bakış açılarının yanılsamayla ilişkileri kalmamıştır; bu bakış açılarının hizmet ettiği şey yeniden üretim dizgeleridir. Günümüz sineması her ne kadar yanılsama özelliğini kaybetse bile hala sinemanın yanılsamayla olan ilişkisinin geri döndürülebileceğini ümit etmek gerekiyor. Yanılsama gerçeklik evrenine ait bir kavramdır dolayısıyla simülasyon dünyasında yanılsamalardan bahsetmek imkansızdır. Dolayısıyla sinemanın simülasyon evreninden kopartılarak yanılsamaların olduğu gerçeklik evrenine taşınması gerekiyor. Bir zamanlar kolektif yanılsamalar üretebilen sinema şimdilerde simülasyon mantığına uygun ürünleri izlenime sunmaktadır. Gerçeklik dünyasında yanılsama ve mutlak düş her zaman kıymete değerlidir. Ancak bireyselleştirilen ve teknoloji ürünü bir biçime dönüşen illüzyon biçim/içerik ilişkisinden kopartılarak simülakr haline gelmiştir.¹⁴²⁷

Sağ veya sol anlamdaki ideolojilerin değerini kaybederek sisteme hizmet eder hale geldikleri simülasyon düzeninde sistemi yok edebilmek için alternatifler arayan Baudrillard sinemanın son derece elverişli ve kuvvetli olabileceğini öngörerek sinemanın yanılsama gücüne özel önem vermiştir.¹⁴²⁸ Lakin olasılaştırma mantığına teslim olan sinemada sağ veya sol ideolojilerin birbirinden herhangi bir farkı kalmamasından ötürü sinemanın ideolojik yanılsamalar yaratabileceğini düşlemek olabildiğince zorlaşmıştır. Kaldı ki Baudrillard teknolojik olan hiçbir şeyde imgelemin, simgeselliğin, sırrın ve yanılsamanın olabileceğine inanmamaktadır.

3.1.13. Sessizlikteki İmge Gücünden Sentetik İmgeye Geçişte Fotoğrafın Durumu

Baudrillard, fotoğrafı bir kitle iletişim aracı olmasının ötesinde sanatın derinliğini anlama noktasında ele almıştır. Bu yönüyle bakıldığında fotoğrafı kullanarak felsefe

¹⁴²⁶ Baudrillard, *Amerika*, 108.

¹⁴²⁷ Adanır, *Simülasyon Kuramı Üzerine Notlar ve Söyleşiler*, 39-40.

¹⁴²⁸ Adanır, *Simülasyon Kuramı Üzerine Notlar ve Söyleşiler*, 48.

yapmış ve fotoğraf vasıtasıyla felsefik bakış açısını derinleştirmiştir.¹⁴²⁹ Hatta sanatın güncel durumunu açıklayabilmek için fotoğraf onun olmazsa olmazı haline gelmiştir. Çok yönlü bir bakış açısıyla fotoğrafı değerlendirmeye alan Düşünür, düşünce dünyasındaki kavramları fotoğraf üzerinden örnekleyerek izah etme yoluna gitmiştir. Japonya gezilerinin birinde bir fotoğraf makinesi satın aldıktan hemen sonra fotoğraflar çekmeye başlayan Düşünür için fotoğrafçılık çok büyük bir tutku halini almıştır.¹⁴³⁰ Bir söyleşisinde Düşünür gerçeklikten yola çıktıktan sonra herhangi bir yere varamadığını, çevreyle gizil bir ilişki haline geçebilmek için fotoğrafçılığı tercih ettiğini ifade etmiştir.¹⁴³¹ Fotoğraf onun için sessiz bir görüntü fikrinin sürdürülebilir yoğunlaşmış biçimi¹⁴³² ve ortadan kaybolma sanatıdır.¹⁴³³ Bir anda dünyadan koparak ışık ve renk huzurunu yakalayan Düşünür kendinde yokluğun değerini bulmuştur.¹⁴³⁴

Yolculuğu genelden farklı bir düşünüm haline getirmek istiyorsak herkesten farklı bir bakış açısına sahip olmamız gerekmektedir. Bu anamorfozik bakış açısını yakalamanın en önemli yolu fotoğraf çekmektir. Fotoğraf çekerken bize göre farklı olan her şeyle iletişime geçilmekte, egzotizmin ruhu yaşatılarak özne ile nesnenin/ötekinin yaklaşması meydana gelmektedir. Belki de en beğenilen fotoğraflar yabancıların kendi yaşam dünyasında çekilmiş olan fotoğraflardır. Yabancı, yaşam felsefesi gereğince her zaman için ölüme hazır durumdadır ve objektif aslında onlar için öldürücü bir silahtan farksızdır. Kendisini fotoğraflamak isteyen fotoğrafçıya ellerini yukarıya kaldırarak “*teslim oluyorum*” mesajı veren çocuk örneğinde olduğu gibi objektif yabancı insanlar için ölümün hazırlayıcısıdır. Burada asla ve asla gösterişten ve umursamazlıktan bahsedemeyiz. Hep bir yüzleşme cesareti içerisinde teknolojik bir icatla karşılaşabilme, yabancıların zaferidir. Onlar için silah da teknolojik bir alettir, fotoğraf makinesi de. Yabancı bu denli güçlü ve yoğun fotoğraf nesnesi yapan şey ölümle yüzleşebilme cesaretidir.¹⁴³⁵ Ola ki objektif, ölümle yüzleşebilme cesaretini gösteren yabancıların baştan çıkarıcı ve meydan okuyan tavrını yakalayamazsa fotoğrafı çeken öznenin fotoğrafçılık

¹⁴²⁹ Eroğlu, *Baudrillard'ı Okumak*, 31.

¹⁴³⁰ Jean Baudrillard, *The Ecstasy of Photography: Interview of Nicholas Zurbrugg*, *Art and Artifact* içinde, Der., Nicholas Zurbrugg, Sage, London 1997, 30-32.

¹⁴³¹ Eroğlu, *Baudrillard'ı Okumak*, 80.

¹⁴³² Baudrillard, *I Don't Belong to the Club, to the Seraglio Interview with Mike Gane and Monique Arnaud*, 23.

¹⁴³³ Jean Baudrillard, Sophie Calle, *Please Follow Me*, Bay Press, Seattle 1988, 86.

¹⁴³⁴ Jean Baudrillard, “La Commedia dell’Arte Interviewed Catherine Francblin”, *The Conspiracy of Art* içinde, Der., Sylvère Lotringer, Newyork:Semitotext(e), 2005, 72.

¹⁴³⁵ Baudrillard, *Kötülüğün Şeffaflığı Aşırı Fenomenler Üzerine Bir Deneme*, 154.

oyunu sona ermektedir. Yabanılın ölümle yüz yüzelğini gösterirken objektif hem özneyi hem de nesneyi kendi yörüngesel alanına çekmeyi başarabilmektedir. Fotoğraflama örneklerinde özne ve nesne arasında oynanan oyuna(veya suç ortaklığına) aracılık eden teknik parça özelde objektif genelde ise fotoğraf makinesidir. Yabanılın tavrının arka planında şunu aramak gereklidir: Ölümün değer paradigması, fotoğrafı çeken ile fotoğrafı çekilen arasında farklılık göstermektedir. Özneye itaat ediyormuş gibi gözükken nesnenin aslında ayartmayı başarması Düşünür tarafından sıklıkla kaleme alınmıştır. Baudrillard hem eserlerinde hem de çekmiş olduğu fotoğraflarda nesnenin ayartıcı gücünü ve yanılısamaya olan katkısını göstermeye çalışmıştır.¹⁴³⁶

Ölüm yabanıl için kaçıışı mümkün olmayan bir değerdir. Ölümün yanı sıra bu insanların yaşamlarında sır değer yargısı olarak belirleyicidir.¹⁴³⁷ Yabanıl kim olduğundan bihaberdir ve hayat onlar için sadece gördüklerinden ibarettir. Simgeselliğin egemen olduğu bu insanlarda saf bir yüz ifadesi ve kadere mutlak itaat durumu vardır ki fotoğrafın başarısı yüz ifadesi ve mutlak itaati yakalamasına bağlıdır. Sinsi, her şeyden haberi olan, kendi kültürünü başat konuma getiren, ötekinin yaşam hakkını bile sorgulayan ve dolayısıyla sır ve kaderi kabul etmeyen Batı'nın sahip olamayacağı bir şaşkınlık ve saflık vardır yabanılda.

İnsanlar, hayvanlar, tarih ve kültür duygusal olduklarından fotoğraf çekilmeye değer bulunmaktadır. Dolayısıyla duygu barındıran şeylere soğukkanlı davranmamız gerekiyor. Işık, cisim, madde, eşya ve renkler ise herhangi bir aura barındırmadıklarından bunlara soğukkanlı davranmaya gerek yoktur. Bunlar ayna evresinden geçmediklerinden ötürü benzerlik problemi taşımamaktadırlar. Fotoğraf çekilirken insanlarda ölü taklidine benzeyen bir kayıtsızlık durumu oluşur.¹⁴³⁸ Aynı şekilde lens karşısında söylemek istediğimiz her şeye karşı bir kayıtsızlık ve yabancılık oluşur. Fotoğraf çekilirken ortaya çıkan yapay gülümsemeler, yırtıcı bir hayvan karşısında ölü taklidi yapmaya eşdeğerdir.¹⁴³⁹

Fotoğraf tarafından sabitlenen şeydeki görünüm tecavüze uğramış birinin görünümüyle, suç işlerken yakalanan birinin görünümüyle aynıdır. Fotoğraflanan

¹⁴³⁶ Julian Haladyn, "Baudrillard's Photography : A Hyperral Disappearance into the Object?", *International Journal of Baudrillard Studies*, Volume:3, Number:2, 2016, 3.

¹⁴³⁷ Baudrillard, *Kötülüğün Şeffaflığı Aşırı Fenomenler Üzerine Bir Deneme*, s.154.

¹⁴³⁸ Baudrillard, *Cool Anılar 3-4(1990-2000)*, 247.

¹⁴³⁹ Baudrillard, *Cool Anılar 3-4(1990-2000)*, 233.

nesnede ne imge ne de bilinç olmadığından fotoğraftan irade ve temsil beklenilmemelidir. Özünde fotoğraf herhangi bir şeyi temsil etmemektedir. Fotoğraf; temsil edilememe durumunu, kendi bilinç ve istemine yabancı olan kişinin ötekiliğini ve çekilen şeyin radikal egzotizmini yakalayan bir araçtır.¹⁴⁴⁰ Her türlü psikanalitik süreçten ve ruha dair bilimsel söylemlerden uzak duran nesneleryabancılar hem bizlere nazaran daha fotojenik hem de çekici durumdadır. Çünkü bizdeki dünyevi kaotik sapmalar, hiper entegre sistemler, yapay kaderler, simülasyonun prototipleri, ereklilik anlamsızlığı onlar için bir değer ifade etmemektedir.

İlk dönem fotoğraflarda insanların poz verme eylemleri zoraki gülme buyruklarından bağımsızdır. Aynı şekilde objektifin onları anlamaya, yönlendirmeye ve meydan okumaya yöneltmesi söz konusu değildir. Herhangi bir şeye benzeme zorunluluğu olmayan insanlar doğal yüz ifadeleri neyse fotoğrafa aynı şekilde bakmıştır yani gülme zorunlulukları söz konusu değildir. İlk fotoğraf örneklerinde imge doğrudan oluşmaktaydı. Örneğin deprem felaketi yaşayan bir kişinin yaşadığı duygu bütün boyutlarıyla objektiften geçerek imgeye yansımaktaydı.

İnsanların görünürde var olduğu ama özde var olmadığı durumlarda fotoğraflar dünyanın mevcut halini göstermeye yarıyor.¹⁴⁴¹ Objektifler bu yokluğu ispatlamak için özel olarak görevlendirilmiş ajanlar gibidir. Bizlerdeki en heyecanlı bakışlarda, en duygusal yüzlerde ve en tavırsal duruşlarda bile yokluk söz konusu. Dolayısıyla bu öz yokluğunu ortaya çıkarmanın yolu fotoğraf çekmektir. Bizim açıımızdan en güzel şekilde fotoğraflanan varlıklar (sefiller, nesneleryabancılar) bizim için ötekileştirilen ve bizim için anlamı olmayan varlıklardır.¹⁴⁴² Bizim insanlık adına değer yargılarımızın dışında bulunan her şey fotoğraflandığında güzel sonuçlar alınabilmektedir.

Fotoğraf çeken özne özünde herhangi bir şey görememektedir, onun yerine asıl gören teknik nesne objektiftir ve yapısı gereğince objektif fotoğraf makinesine entegre şekilde gizil özellikler göstermektedir. Bu durumda fotoğrafı ortaya çıkaran şey ötekiden ziyade ötekiden arta kalmış nesnedir. İnsanlar fotoğraf çekerken hiçbir zaman

¹⁴⁴⁰ Baudrillard, *Kötülüğün Şeffaflığı Ya da Aşırı Fenomenler Üzerine Bir Deneme*, 154.

¹⁴⁴¹ Baudrillard, *Kötülüğün Şeffaflığı Ya da Aşırı Fenomenler Üzerine Bir Deneme*, 155.

¹⁴⁴² Baudrillard, *Kötülüğün Şeffaflığı Ya da Aşırı Fenomenler Üzerine Bir Deneme*, 155.

gerçek anlamda nesne ile karşı karşıya kalmamakta aracı olan objektif sayesinde nesne ile figüratif bağdaşlıklar kurabilmektedir.¹⁴⁴³

İnsanlar teknoloji vasıtasıyla dünyayı zorladıklarını zannetmektedir. Halbuki kullandığımız teknoloji yoluyla kendini bize dayatmakta olan şey dünyanın kendisidir. Herhangi bir nesneyi (nesne, fotoğrafı çeken kişiye göre yani özneye göre fotoğrafı çekilen her şeydir) fotoğraflarken o nesneyi bakış açımızın güzelliğine ve zevkimize göre fotoğrafladığımızı söyleriz aslında fotoğraflanmak isteyen, bizi ayartan, baştan çıkarıcı ve kendi mantığına göre oyun oynayan nesnedir. Fotoğrafı çeken kişi sahnenin gerçekleşmesinde küçük bir payı olan figürandır. Bu durumda özne sadece nesneye dair görüntünün ironisine hizmet edebilir. Fotoğrafı çekilen şey imgelememizi harekete geçirmeye, tutkularımızı dışa vurmaya yönlendirerek öznenin kendi sınırlarından çıkmasına vesile olur ve böylece özne, nesnenin baştan çıkarıcılığı karşısında çaresiz kalır.

Baudrillard, gerçek değerli bir fotoğraf çekme eylemini *acheiropoiêque*¹⁴⁴⁴ kavramıyla ifade eder. Böylesi bir fotoğrafta gerçeklik düşüncesi plana katılmadan özne ve nesnenin karşılıklı olarak ayartması ve nihayetinde insan eli değmeden dünyanın edebi bir biçimde yorumlanması gerçekleşmektedir. Böylesi bir fotoğraf eyleminde imgenin yeniden canlandırmaya olanak sağlayacak bütün yeniden canlandırma mekanizmaları aktiftir ve böylesi bir fotoğraf insanları etkileme gücüne sahip olabilmektedir.

Fotoğraf çekmek için neden sonuç ilişkilerine veya zoraki anlamlar oluşturmaya gerek yok. Fotoğrafta nesneyi önceki varoluşların tamamından ayırıp nesnenin yok oluşunu yakalama mantığı vardır.¹⁴⁴⁵ Her şeyin ışımaya dönüşmesiyle fotoğraf cisimlerden yansıyan ışımayı kendi egemenliğine almasını başarmıştır.

“Fotoğrafı çekilen her nesne, geride kalan her şeyin kaybolmasının bıraktığı izden başka bir şey değildir.”¹⁴⁴⁶

¹⁴⁴³ Baudrillard, *İmkansız Takas*, 145.

¹⁴⁴⁴ Elle yapılmamış olan, müdahalelerden bağımsız doğal şekliyle var olan

¹⁴⁴⁵ Baudrillard, *Kusursuz Cinayet*, 78.

¹⁴⁴⁶ Baudrillard, *Kusursuz Cinayet*, 109.

Fotoğrafın özünde yalnızlık vardır. Fotoğrafi çekenin uzam ve zaman içerisindeki yalnızlığı, fotoğrafı çekilen nesnenin uzam ve zaman içerisindeki yalnızlığıyla örtüşmektedir.¹⁴⁴⁷ Dolayısıyla fotoğrafın tutkulu, yanılsamaya imkan sunan, baştan çıkarmaya/çıkarılmaya müsait, ayırt edici bir yanının olduğu söylenilebilir. Ötekinin arzusunun da dikkate alınarak, kimliğin nesneyle mevcutlaşmış haline fotoğraf denilebilir. Bu mevcudiyette asıl rolü oynayan ve büyüleyen nesnedir. Nesnenin büyüleyiciliğinin temelinde her şeyi üstlenme sorumluluğu vardır. Yanılsamayla ilişkisi olan bir fotoğrafta her şeyi üstlenen ve baştan çıkaran nesnedir. Gerçi fotoğrafçılar bunu kabul etmez; özgünlük ve bakış açılarının her şeyden önemli olduğunu söyler. Kendi özel/öznel bakış açılarının belirleyici olduğunu söyleseler de fotoğrafın şaşırtma gücü bütün bakış açılarının üstünde bir yerdedir. Fotoğraf çekiminde çekimi yapılan objeler nesne olarak görülmez aslında. Onları değerli kılan şey nesneye dönüştürülmeleridir. Dolayısıyla özne mantığında yer alan öteki kılmak mantığı burada da geçerlidir.¹⁴⁴⁸ Fotoğrafi çekilen nesne (nesneye dönüştürülen şey) benzerleri içerisinde veya farklılıklar içerisinde tercih edildiğinde diğerlerinden bağımsız hale getirilmektedir.

Fotoğrafımız çekilirken kendiliğimizden ve çok farkında olmadan fotoğraf makinesine uygun durum oluşturmaya çalışıyoruz; aynı şekilde makine de fotoğrafı çekilecek kişilerle alakalı durum saptaması yapıyor. Poz vermeyi bilmeyen insan yok gibi. Fotoğraf objektifi ve insan arasındaki muazzam uyumun bir ispatıdır bu durum. Fotoğraf çekme eylemi nesne ile objektifin karşılıklı düellosunu ve anın aşkın şiddetini içeriyor.¹⁴⁴⁹ Objektif ve nesne karşılaşmasında nesneye karşı bir meydan okumadan söz edilebilir ve bu durum doğrudur ama gerçekte şunu unutmamak gerekir: Öznenin meydan okumasına karşın nesneden de karşı bir meydan okuma ortaya çıkar. Bu tür bir karşılaşmayı göremeyen insanlar salt teknik veya estetik söylemleriyle işin içerisinden sıyrılmaya çalışır.

Herhangi bir nesne fotoğraflanmak istiyorsa bunun anlamı şudur: Fotoğrafi çekilen nesne anlamın tamamını vermek istemediğinden veya kendini tam anlamıyla yansıtmak istemediğinden ayrıntısal görünümde yok olmayı kabul etmektedir. Herhangi bir şey fotoğraflanmak istiyorsa yani görüntü haline geliyorsa bu onun kalıcı olmasıyla

¹⁴⁴⁷ Baudrillard, *Kusursuz Cinayet*, 110.

¹⁴⁴⁸ Baudrillard, *Kusursuz Cinayet*, 112.

¹⁴⁴⁹ Baudrillard, *İmkansız Takas*, 147.

değil, ortadan kaybolmasıyla alakalıdır.¹⁴⁵⁰ Bu oyunda özne estetik bakış açısını, sanat kaygısını ve özgün tekniğini kullandığını zannederek nesnenin hükümlerinin olmadığını düşünmektedir.

Roland Barthes fotoğraftan bahsederken bir fotoğrafın zihinlerde, düşüncelerde, imgelerde meydana getirdiği etkiyi-denilebilirse tam teline dokunmayı *-punctum* kavramı ile ifade etmiştir. Barthes'ın burada asıl söylemek istediği şey fotoğrafın görünenden çok farklı olduğu, fotoğrafik nesne ile özne arasında tekil bir ilişki yaşandığı, mutlak anlamdaki tekillik bir ayartma ve sır anlamı taşıdığıdır. Ancak dijital fotoğrafçılık ile fotoğrafın merkezindeki çizgisizlik, odaklanmama özgürlüğü, hiçlik, ayartma ve sır dolayısıyla *punctum* ortadan kaybolmakta onun yerini ne idüğü belirsiz bir teknoloji almaktadır. Fotoğraf görüntülerinin dikkate değer derecede büyük bir çoğunluğu artık öznenin dışavurumu, nesnenin gerçekliği veya genelde ayartma olayıyla değil; bütün her şeyin teknolojik olarak gerçekleşmesiyle ortaya çıkıyor.¹⁴⁵¹ Böylesi dijital mantıkta fotoğraf çekimi meydana gelebilir mi? Yoksa sadece teknik operatörlerin tözden yoksun bir görevi yerine getirmeleri mi var? Fotoğraf makinesi sayısal mantığı görüntünün iliklerine kadar sirayet ettiriyor. Sayısız miktarda görüntü çekmeye olanak sunan dijital fotoğraf makineleri, görsel devamlılık içerisinde teknolojinin ve geometrik artış mantığının sürdürülebilir kılınmasına hizmet ediyor.

Fotoğraf yok olmanın veya yanılısamanın görüngübilimidir çünkü objektif karşısında nesnenin- aşırı miktarda mevcut olan ışığın karşısındaymış gibi- özne tarafından görünmesi imkansızdır.¹⁴⁵² Bu mantıkta fotoğraf özneyi devre dışı bırakarak görünmesi arzulanan şeyleri bile görüntü halinde sunmakta, nesnenin tılsımını devreye sokmaktadır. İster ideolojik, ister estetik, ister politik veya herhangi bir maksatla bakalım fotoğrafta öznenin istediği her şey nesne tarafından objektife gösterilmez. Bu zoraki anlamın egemen kılınması karşısında nesnenin devasa üstünlüğünün gösterisidir. Objektifin ortaya çıkardığı şey gerçeklikle alakalı değildir; kısa bir zaman dilimi içerisinde nesnenin yanılısamar dünyasından sunduğu anlık görüntülerdir. Işığın yazısı dediğimiz fotoğraf sadece imgesel bakıştan veya nesneden

¹⁴⁵⁰ Baudrillard, *Kötülüğün Şeffaflığı Aşırı Fenomenler Üzerine Bir Deneme*, 156.

¹⁴⁵¹ Baudrillard, *Tekil Nesnelere Mimari Felsefe*, 67.

¹⁴⁵² Baudrillard, *İmkansız Takas*, 143.

yayılan tek yönlü ışığın değil; iki kaynaktan yani nesneden ve bakıştan gelen ışığın birleşimidir.

Yaşadığımız dünyada her şey gösterilmek için var. Teknolojik, mekanik, medyatik, sanal, gösterge niteliği taşıyan şeyler kısacası bütün yapıtlar görülmek, okunmak, ifade edilmek, anlam kazanmak, fotoğraflanmak ve kayıt altına alınmak gayretinde.¹⁴⁵³ Gizemli olma amacında olan hiçbir şey yok. İnsanlar herhangi bir şeyin fotoğrafını çekmek istediklerinde bu eylemi kendi zevkleri doğrultusunda yaptıklarını düşünüyor halbuki bu düşünce tamamen yanlış. Gerçekte fotoğrafın çekilmesinde özneyi baştan çıkaran ve fotoğrafın çekilmesini isteyen nesnedir/ötekidir. İnsanlar fotoğrafın çekilmesi eylemine hizmet etmekle görevli figüranlardır aslında. Bu figüranlık etrafımızdaki dünyanın gösterilmesi, sergilenmesi ve reklamının yapılması için nesne tarafından gizlice güdümlenen ve harekete geçirilen insanın figüranlığıdır. Nasıl desem nesnenin özneye karşı patafizik ironisidir bu durum.¹⁴⁵⁴ Durumun bu hali öznenin metafizik etkisinden nesnenin patafizik ironisine geçiştir. Ayartma/baştan çıkarma ve meydan okuma sürecini başlatan artık özne değildir; özne nesnenin muazzam ironisine hizmet eden aracı veya işlemcidir. Dünyayı tanımlama egemenliği öznenin nesneye geçmiştir; nesne bütün teknolojileri himayesine alarak kendi mevcudiyetini ve yaptırımlarını sinsice özneye dayatmakta ve özneyi kırıma uğratmaktadır.¹⁴⁵⁵ Genelin bildiği öznenin nesneyi baskı altında tuttuğu tezi doğru değildir; nesneye ait gerçek bilinçaltı zayıf ışık huzmelerinin aydınlattığı süreçler şekliyle görüldüğünden nesnenin gerçek anlamda özne tarafından anlaşılabilmesi mümkün değildir.¹⁴⁵⁶

Teknolojinin aşırı hızlı gelişmesi neticesinde sayısal teknolojilerin imgeyi özgür kıldığına dair görüşler ortaya çıktı. Ne kadar çok fotoğraf çekilirse o denli fazla imgenin özgür hale geleceği düşüncesi konuşuluyor. Halbuki gerçek anlamdaki bir fotoğraf çekme eylemine karar verilmesinde özne ile nesnenin nazik ve karşıt anlamlı bir ilişkiye girmesi, ışık ve bakışın birleşmesi, kısa süreliğine yaşamın durması ve saf bir meydan

¹⁴⁵³ Baudrillard, *Sanat Komplosu Yeni Sanat Düzeni ve Çağdaş Estetik-1*, 38.

¹⁴⁵⁴ Baudrillard, *Sanat Komplosu Yeni Sanat Düzeni ve Çağdaş Estetik-1*, 39.

¹⁴⁵⁵ Ryan Bishop, "Baudrillard, Death, and Cold War Theory", *Baudrillard Now Current Perspectives in Baudrillard Studies* içinde, Der., Ryan Bishop, Polity Press, Cambridge 2009, 55-56.

¹⁴⁵⁶ Oğuz Adanır, *Eski Dünyaya Yeni Bir Bakış*, 106.

okumanın nihayete ermesi gerekmektedir.¹⁴⁵⁷ Baudrillard'ın fotoğraftaki saflık söyleminden anlamamız gereken şey özne ile nesnenin bir araya gelmesi ve dünyanın bir süreliğine durmasıdır.¹⁴⁵⁸ Halbuki dijital fotoğrafçılığın bilgisayar mantığında (0/1 binary system) imge ve gerçeklik birbirleri üzerine eklenerek fotoğrafın tözünün yok etmektedir. Önceleri imgenin ötesine geçebilen fotoğraf sayısal teknolojilerle dijital gel git dünyasına teslim edilmiştir.¹⁴⁵⁹

İmge sayısal teknolojilerin umuduna bırakıldı. Artık bilgisayar programları aracılığıyla ortaya çıkarılan sentetik imgelerin bolca olduğu bir dünyada yaşıyoruz. İnsanların artık imge, imgenin yol açtığı yanılsama ve bu yanılsamalar sonucunda ortaya çıkan yeniden canlandırma duygusunu yaşayabilmesi imkansız. Çünkü insanlar sentetik fotoğraf çektikleri esnada gerçeklik anlamında referans oluşturacak herhangi bir şeye ihtiyaç duymadıklarından imgeye de gerek kalmamaktadır. Dijital teknolojilerle imge ile şeyler arasındaki ilişki yok olmuştur; böylesi bir hayat tarzında şeylerin düşlenebilmesinin önemi ortadan kalkmıştır. Fotoğraf çekme eylemi sırasında normalde özne ile nesne saniyelik dilimlerle kısıtlı olsa da ortadan kaybolarak yüzleşmekte; deklanşöre basıldığı an itibariyle nesne ve nesneyi algılayan bakış devre dışı bırakılmakta; bu anlık bilinç yitimi sırası ve sonrasında imge varlığını devam ettirmektedir.¹⁴⁶⁰ Dijital fotoğrafçılıkta ise tamamen bilgisayar programlama mantığına uygun sayısal işlemler gerçekleşmekte; fotoğrafı değerli kılan ayartma, devre dışı kalma, yüzleşme, bilinç kaybı ve imge gerçek anlamıyla oluşmamaktadır.

Görüntüler dünyanın süreksiz oluşunu, paramparça halini, şişkolesmasını ve doğal olmayan durumunu göstermektedir.¹⁴⁶¹ Bu açıdan bakıldığında fotoğraf görüntüsü en saf ve temiz görüntü şeklidir. Çünkü fotoğraf görüntüsünde hareket, devinim ve zaman oyun oynama imkanı bulamaz. Diğer görüntü biçimlerinde (hareketli görüntülerde sinema/televizyon gibi) gerçekliği ortadan kaldıracabilecek teknik sitemler eklektik bir biçimde görüntüyü farklılaştırırken fotoğraf devinimsizliği nedeniyle imgeleme daha fazla imkan tanımaktadır.

¹⁴⁵⁷ Baudrillard, *Neden Her Şey Hala Yok Olup Gitmedi*, 20.

¹⁴⁵⁸ Rex Butler, "Baudrillard's Light Writing or Photographic Thought", *International Journal of Baudrillard Studies*, 1:2, 1.

¹⁴⁵⁹ Baudrillard, *The Intelligence of Evil or the Lucidity Pact*, 96-102.

¹⁴⁶⁰ Baudrillard, *Neden Her Şey Hala Yok Olup Gitmedi*, 23-24.

¹⁴⁶¹ Baudrillard, *Kötülüğün Şeffaflığı Aşırı Fenomenler Üzerine Bir Deneme*, 156.

Fotoğraf sabit olması, sessizliği, devinimsizliği ve kıpırtısızlığı nedeniyle dramatik bir görüntü sunar.¹⁴⁶² Bizlerde düş yoğunluğu yaratan şey aslında devinim isteği değil fotoğrafta yakaladığımız kıpırdamama durumudur. Kıpırdamayan görüntünün gücü bazen en güçlü söylemlerin gücüne eşit olabilmektedir. Kaldı ki biz sabitliğin dramatik durumunu hareketli görüntü sunan sinema ve televizyonda ya görüntüyü dondurarak ya da ağır çekimlerle en ince ayrıntılarına kadar görüyoruz. Fotoğraf, öznenin ideolojik bakışını, objektifin egemenliğini, nesnenin ayartıcı gücünü göstermesi yönüyle dramatik özellikler taşımaktadır.¹⁴⁶³ Kuvve, görünüm ve devinim yoluyla bir bütünsellik oluşturduğunu iddia eden sinemadan farklı bir konumda yer alan fotoğraf gerçekte sessizliğiyle ve hareketsizliğiyle kitlelere benzer bir güce sahiptir.

“Gürültü, söz, söylenti karşısında fotoğrafın sessizliğiyle direnmek-hareket, her tür akış ve ivmelenme karşısında fotoğrafın hareketsizliğiyle direnmek-zincirlerinden boşalmış iletişim ve bilgi karşısında fotoğrafın esrarıyla direnmek-anlamın ahlaki buyruğu karşısında anlam kazanmanın sessizliğiyle direnmek. Her şeyin ötesinde, imgelerin otomatik olarak sel gibi akması karşısında, hiç durmadan art arda dizilişleri karşısında direnmek....”¹⁴⁶⁴

Sessizliğin bir zamanlar var olduğu televizyon, sinema ve reklamda sessizlik pek etki oluşturmamış, daha yumuşak bir ifadeyle kabul görmemiştir. Sessizlik bir kıymet olarak sadece fotoğrafta kendisine yer bulabilmiştir: Her türlü yorumsal sesin bertaraf edildiği sadece anı çekene ve nesnenin gizemine bırakılan görüntünün sessizliği... Fotoğraflanacak nesneyi kuşatan ve sesle ilişkisi olan her faaliyet(hız, şiddet, gürültü ve benzeri) fotoğraflama ile hareketsizliğe ve sessizliğe teslim edilir.¹⁴⁶⁵ Her yanımızı saran keşmekeşin içerisinde sessizliğin mevcudiyetini kıymetli görmeliyiz. Şehirleri ve dünyayı baştanbaşa sessizlik içerisinde keşfetmenin yegane yolu fotoğraftır.

Nesnelere sürekli fotoğraflayanlar ve ayrıntılarını yakalamaya çalışanlar ayrıntının yörüngesinde esrikleşme duygusu yaşayabilir. Ancak bu kendinden geçme durumunun felsefeyle ve ideolojiyle yakınlığı yoktur. Bu durum yan yanalığın ve fraktalın

¹⁴⁶² Baudrillard, *Kötülüğün Şeffaflığı Aşırı Fenomenler Üzerine Bir Deneme*, 157.

¹⁴⁶³ Baudrillard, *Kötülüğün Şeffaflığı Aşırı Fenomenler Üzerine Bir Deneme*, 157.

¹⁴⁶⁴ Baudrillard, *İmkansız Takas*, 142.

¹⁴⁶⁵ Baudrillard, *Kötülüğün Şeffaflığı Aşırı Fenomenler Üzerine Bir Deneme*, 110.

oluşturduğu bir baş dönmesidir. Fotoğraf reel zamanın yakalanmasını içeren bir görüntü şekli değildir. Fotoğraf, dijitalin/negatifin anını, dijitalin/negatifin askıya alınmasını, görüntünün var olmasına imkan sağlayan ve nesneyi anlık hale getiren belli belirsiz bir zaman farkını içinde barındırmaktadır¹⁴⁶⁶. Bu işlem yapılırken dünya/nesne görüntü içerisinde yok olup gider. Fotoğraf kaybolma anını ve gerçeğin cazibesini sürdürmeye çalışır.

Fotoğrafta öznenin farklılığını değil nesnenin diğer nesnelere kopukluğunu, nesnelerin birbiriyle bağlantısızlığını ve ayrıntıların dizilişini ön planda tutmak gerekmektedir. Ayrıntıya duyulan özlem ve ayrıntının bütünü anlamını saklaması bizlerde esrikleştiren bir senkop oluşturmaktadır. Fotoğraf çekme isteğinde şöyle bir değerlendirme yapabiliriz: Makroskopik bir bakış açısında anlam açısından analiz edilmeye çalışılan dünya bizlere hayal kırıklıkları yaşatmakta; öyleyse görüntünün dondurulmasında ve ayrıntıda kusursuz bir açıklık yakalama isteği bulunmaktadır.¹⁴⁶⁷

Gerçeklikten kurtulabilmenin yolu gerçekten daha gerçek olanı yani hipergerçeği kabullenmektir. Fotoğrafik görüntünün simülasyonu gerçek yaşamın ironisine tercih edildi. Bu anlamda fotoğraf görüntüsünün hipergerçek olduğunu bir durumu yaşıyoruz. Objektiften geçen görüntü, gerçeğin görüntüsüne nazaran o kadar gerçek ki hepimiz simülasyonu sevdik ve bunun mutluluğunu yaşamaktayız.

Gerçekliğin ne olduğu hususunda kesinliği belli olan bir açıklama şekli mevcut değildir. Dünyanın açıklanması ise gerçekliğin açıklanması; yeniden canlandırma modellerinin belirlenmesi demektir.¹⁴⁶⁸ Bu durumu nesnesine odaklanmış fotoğraf makinesinin objektifi benzetmesiyle açıklayabiliriz. Objektif nesnesine tam odaklanamadığı için, fotoğrafı çeken kişi hareket ettiği için veya fotoğrafı çekilen nesne hareket ettiği için odaklama meydana gelmemekte, bir şeyler titremekte, dolayısıyla net görüntüler elde edilememektedir. Dünyanın gerçekliğini açıklama noktasında da aynı netsizlikleri yaşamaktayız. Gerçekte açıklamanın olanaksızlığını sağlayan şey dünyanın kendi titreklidir. Dünyanın bu titrekliliğini ortaya çıkartabilecek tek şey ise imgedir. Sözcüğün gerçek anlamında imge gerçekliğin olmadığını ortaya çıkartabilecek yegane güçtür.

¹⁴⁶⁶ Baudrillard, *Kusursuz Cinayet*, 109.

¹⁴⁶⁷ Baudrillard, *Kötülüğün Şeffaflığı Aşırı Fenomenler Üzerine Bir Deneme*, 157-158.

¹⁴⁶⁸ Baudrillard, *Şeytana Satılan Ruh Ya da Kötülüğün Egemenliği*, 93.

Fotoğraf makinesinin mercekler grubu, nesnelere tasarımın ötesinde bir mantıkla yakalamakta yani cisimlerden yansıyan ışık objektiften geçerken değişikliğe uğramakta ve gerçeklik farklı bir boyuta evirilmektedir.¹⁴⁶⁹ Nesnelere tasarımından bağımsız olmasının nedeni nesnenin kendi iradesiyle fotoğraflanmak istemesidir. Bütün fotoğrafçılık imgelerinin temelinde nesnenin fotoğraflanma arzusunun egemen gücü vardır.¹⁴⁷⁰ Nesne fotoğraflanma arzusunu ortaya koymadığı müddetçe öznenin yapabileceği hiçbir şey yoktur.

Beynimizin ekranıyla bilgisayarın ekranının iç içeliğini *Möbiüs şeridi/topolojisinden* faydalanarak açıklayabiliriz. Çünkü yakınla uzak, içle dış, özne ile nesne aynı sarmal içerisinde yoğrulmuş ve homojen bir hale gelmiştir. Enformasyon ve iletişim yine aynı şekilde özneye nesnenin, içle dışın, olayla görüntünün, soruyla yanıtın birlikteliğinde sonsuzluk işaretinin yörüngesel döngüsünde sürekli dönüp durmaktadır.¹⁴⁷¹ Sanal makinelerle insanların ilişkisinde iç içe geçme mantığına benzer bir ilişkiyi görebiliriz. Nasıl ki sanal makineler insanlara tahsis edilmişse insanlar da aynı şekilde makinelere tahsis edilmiştir.¹⁴⁷² İki tarafın aynı dolanım düzeyinde bir arada sürekli yörüngede hareket ettiğini görebilmeliyiz. Makineler insanların istediklerini yapmakta buna karşılık insanlar da makinenin yapmaya programlandığı şeyin başlamasını yapmaktadır. Bu tür sanal bir ilişkide insan sadece sistemin başlamasına sebep olur işin geriye kalan kısmını çözen makinedir. Dolayısıyla her ne kadar makineleri insanlar icat etmişse de hakimiyet çoktan makinelere geçmiştir. Fotoğraf çekme eylemini bu anlamda ele alabiliriz. Fotoğraf makinesinin kullanımında ortaya sunulan imkanlar fotoğrafı çeken öznenin inisiyatifinde değil, objektifin egemenliğinde, genelde fotoğraf makinesinin idaresindedir. Fotoğraf çekiminde öznenin bakışını değiştirebilen, isteği farklılaştırabilen ve eyleme ilişkin refleksin harekete geçmesine olanak sağlayan nesnedir.¹⁴⁷³ Dolayısıyla fotoğrafçılıkta öznenin bakışının hakimiyetinden bahsedilemez.

Bir imge mucizesi olarak gösterilen fotoğrafın ispatladığı asıl şey dünyanın nesnel olmadığını gün yüzüne çıkarmasıdır. Ne tür bir çözümleme mekanizması devreye

¹⁴⁶⁹ Baudrillard, *Cool Anılar 5(2000-2004)*, 98.

¹⁴⁷⁰ Baudrillard, *Cool Anılar 5(2000-2004)*, 110.

¹⁴⁷¹ Baudrillard, *Kötülüğün Şeffaflığı Aşırı Fenomenler Üzerine Bir Deneme*, 61.

¹⁴⁷² Baudrillard, *Kötülüğün Şeffaflığı Aşırı Fenomenler Üzerine Bir Deneme*, 61.

¹⁴⁷³ Baudrillard, *Kötülüğün Şeffaflığı Aşırı Fenomenler Üzerine Bir Deneme*, 61.

sokulursa sokulsun dünyanın nesnel olmadığını ortaya koyabilen şey mercekle ve mercekler grubundan oluşan fotoğraf objektifidir.¹⁴⁷⁴ Objektif, benzer olma söyleminin ötesine geçerek gerçeklikle ilişkisi bulunan yanılısamayı ispat eden şeydir. Teknik bir işleme ortaya çıkan fotoğraf hareketsizlik ve sessizliğiyle dünyanın nesnel olmadığını dondurarak göstermektedir. Bu durumda bakış açısının değişime uğraması zorunlu hal almıştır. Çünkü artık objektifle dünya arasında bir ortaklık söz konusudur. Bundan sonra nesnenin özneye karşı oyunu başlar ve görüntülerdeki farklılıklar ve yanılısamalar özneye karşı oynanmış bir üstünlük oyunudur.

Baudrillard için fotoğrafın fotoğraf çekme eylemiyle bir ilişkisi bulunmamaktadır. Önem arz eden şey fotoğraf çekme eyleminin öncesi, fotoğraf çekmeden önceki zihinsel durumdur. Fotoğrafi kıymetli kılan şey yanılısamanın fotoğrafta hala mevcut olmasıdır. Bilindiği üzere Düşünür'ün düşünce yapısında yanılısama ve simgesellik oldukça kıymetli şeylerdir. Gerçeklikle oynamasını becerebilen yanılısama nesnenin gizemli yanının baki kalmasında oldukça önemlidir.¹⁴⁷⁵

Düşünür'e göre fotoğraf çekme eyleminde simgesel bir cinayetin işlenir. Bu cinayette sadece özne veya nesne değil; eş zamanlı olarak hem özne hem de nesne yok olmaktadır. Deklanşöre basıldığı an itibariyle öznenin ve nesnenin gerçek mevcudiyetleri ortadan kalkmakta; bu ortadan kalkmayla öznenin ve nesnenin birbirlerine doğru akışı gerçekleşmektedir.¹⁴⁷⁶ Öznenin ötekiyle yani nesneyle kurduğu bu etkileşimde yok oluşlarla birlikte karşılıklı yardımlarla iletişimsel anlamda karşılıklı şiirsel geçişler yaşanmaktadır. İki taraflı yaşanan bu durum yaşadığımız dünyadaki iletişimsizlik durumunu ortadan kaldıracak yani insanların birbirleri için hiçbir şey ifade etmemeleri durumunu çözebilecek bir umut ışığı olarak görülmelidir. Belki de yanılısamarı ortaya çıkaran objektif görüntüsünün nesnel anlamda sunabildiği tek şey insanlığın nesnel sefaletidir. Gerçek anlamda sefalet yaşayan insan sayısı çok olmasına karşın dünyanın büyük bir kısmı iletişimsel sefalet yaşıyor. Her ne kadar bu iletişimsizlik durumu insanları ilgilendirmese de fotoğraf yanılısamalı olanı göstermesi açısından kıymet taşımaktadır.

¹⁴⁷⁴ Baudrillard, *İmkansız Takas*, 141.

¹⁴⁷⁵ Toffeetti, *Yeni Bir Bakışla Baudrillard*, 64.

¹⁴⁷⁶ Baudrillard, *İmkansız Takas*, 145.

Montaj, kolaj, dijital, sentez, enstalasyon ve benzeri özelliklerle fotoğrafa çeşitli özellikler kazandırılmaya çalışılmaktadır. Fotoğrafa kazandırılan sınırsız imkanlar ile fotoğrafın doğası bozulmakta, fotoğraf bir performans görünümüne sokularak yok edilmektedir.¹⁴⁷⁷ Bu yeni görünüm şekli her özgün başlığın kendi özgünlüğünü yitirmesine yol açmaktadır. Aynen bireylerin ağlar vasıtasıyla karşılıklı etkileşime girmesi sürecinde özgünlüklerini yitirmeleri gibi.

Fotoğraf artık imgeye olanak sunmuyor. Çünkü hem teknoloji hem de ideoloji imgeyi olanaksızlaştırdı; sisteme ters düşecek fotoğraflar tehlike anlamı taşımaktadır.¹⁴⁷⁸ Bu anlamıyla imge görsel düzeyde görülen bir şeyin zihinsel anlamda müdahalelerden bağımsız şekliyle oluşan özelliğini yitirmektedir. Fotoğraf bütünsel gerçeklik teknolojilerinde öznenin bağımsız çekimler yapıyor, görülmesi istenilen gerçeklik insanlara fotoğraf görüntüsü diye yutturuluyor. Her şey görünür olmak zorunda olduğundan ötürü imge yanılısamadan kopartılarak bütünsel görünüme mahkûm kılınmıştır. İmge bundan böyle görünürlüğün muhteşem bir örneği olarak her şeyin görülmesi gerekliliğine hizmet etmektedir. Bundan böyle insan gündelik yaşamı içerisinde her şeyi göstermek zorundadır. Bu türden imgeler olması gerekeni değil olmaması gerekeni gösteriyor.

Düşünür fotoğraf çekmekten zevk almaktadır. Ancak fotoğraf çekerken dolaysız bir zevk aldığını, çektiği fotoğrafların fotoğraf kültürü dışında bir anlama sahip olduğunu, fotoğraflarının nesnel veya öznel ifade arayışının haricinde bir değere sahip olduğunu ifade etmiştir.¹⁴⁷⁹ Fotoğraf çekerken insan sadece bir yokluktur ve insanın yaptığı dünyanın geri kalanıyla bağı kopmuş bir ışık ve rengi yakalama çabasıdır. Fotoğraf çekmedeki amaç dünyadaki yokluğu yakalamak ve görünmeyen şeylerin belirmesini sağlamaktır. Onun haricinde fotoğrafların kompozisyon ve teknik açıdan güzel olup olmaması herhangi bir öneme sahip değildir. Nesnelere antropolojik bir ilişki barındırdığı gerekçesiyle Düşünür insan fotoğrafı çekmemekte; fotoğrafın estetik boyutuyla da ilgilenmemektedir. Nesnenin kendi bağlamından çıkartılarak belirmesini sağlayan bir bakışa sahip olmak gerekiyor.

¹⁴⁷⁷ Baudrillard, *Şeytana Satılan Ruh Ya da Kötülüğün Egemenliği*, 104-105.

¹⁴⁷⁸ Baudrillard, *Şeytana Satılan Ruh Ya da Kötülüğün Egemenliği*, 88.

¹⁴⁷⁹ Baudrillard, *Sanat Komplosu Yeni Sanat Düzeni ve Çağdaş Estetik-1*, 81.

“Barthes’in fotoğrafa dair söylediği gibi, sır ‘punctum’dur, yani açıklanamayan, aktarılamayan, hiçbir biçimde etkileşmeyen şey. Aynı zamanda hem orada olan hem de olmayan şey.”¹⁴⁸⁰

İnsanlar genellikle fotoğrafik imgelere aslında sahip olmadıkları ama varmış gibi göstermeye çalıştıkları anlamlar yüklemeye çalışmaktadır. Aslında bu anlamıyla fotoğrafa anlam yüklemeye çalışmak nesnelere poz verdirmeye çalışmakla aynı şeydir. Fotoğrafik nesneden yayılan ışıklardan zoraki anlamlar çıkarma ve bunu imgeyle ilişkilendirme son zamanlarda moda oldu. Böyle bir şeyi yapmaya çalışmak cisimleri disipline etmeye eş değerdir.

Analog fotoğraf çekiminde nesnelere öznenin kendilerini çekeceklerini hissettiklerinde yani ayartma oyunu nihayete erdiğinde kendilerini anlamlı kılacak pozisyonu almaya başlar.¹⁴⁸¹ Böylesi bir fotoğraf çekiminin gizli olan bir şeyleri açığa çıkardığını iddia edebiliriz. Dijital öncesi dönemlerde fotoğrafın imgeye özgü ufuk çizgisini, imgenin de fotoğrafa ait ufuk çizgisini aştığını söyleyebiliriz.

Fotoğraf çekmek ışıkla yazı yazmaya benzetilebilir.¹⁴⁸² Bu ışıkla yazı yazma esnasında fotoğraf objektifi öylesine hassas olmalıdır ki, sadece karşısında duranları gerçek durumlarıyla algılamalı, poz verirmiş gibi yapanları algılamamalı; duyurkat, film ve işlemciler ise objektif karşısında gerçek durumuyla duranların görüntülerini kaydetmeli, diğerlerini ise işlem dışı tutmalıdır.

İmgenin dijital dönüşümünün en açıklayıcı örneği negatif şeritten sayısal bir işlemciye dönüşen fotoğraftır.

“Bu negatif şeritten ve gerçekten kurtulma süreci değişik boyutlarda sayısız sonuca yol açmıştır. Artık gerçek bir nesneye gerek kalmamıştır çünkü bu nesnenin fotoğrafı sayısal bir şekilde üretilebilmektedir. Fotoğraf çekmek özgün bir eylem olma niteliğini yitirmiştir çünkü imge anında silinerek yeni baştan çekilebilmektedir. Eskiden tanıklığı tartışılmayan negatif kopya artık bu özelliğini kaybetmiştir.”¹⁴⁸³

¹⁴⁸⁰ Baudrillard, *Tekil Nesnelere Mimarlık Felsefe*, 37.

¹⁴⁸¹ Baudrillard, *Neden Her Şey Hala Yok Olup Gitmedi*, 27.

¹⁴⁸² Baudrillard, *Şeytana Satılan Ruh Ya da Kötülüğün Egemenliği*, 96.

¹⁴⁸³ Baudrillard, *Neden Her Şey Hala Yok Olup Gitmedi*, 19.

Aynı mantıkta fotoğrafların negatif aşamasında nesne ve imgeyi birbirinden ayırmaya yarayan banyo ve dolayısıyla mesafe yok olup gitmiştir. Banyo edilmekte olan fotoğraf şeridi üzerindeki görüntüler dünya tarafından üretilmekteydi ve bu şerit sayesinde insanlar zihinlerinde yeniden canlandırmayı başarabiliyorlardı. Halbuki doğrudan LCD ekran üzerinde görünen dijital imge yeniden canlandırmaya imkan tanımamakta ve dijital görüntü bolluğunda imge antropolojik özelliğini kaybetmektedir. Dijital, teknolojiye bağımlı ve bilgisayar programlarının egemenliğinde üretilen bu tür görüntülere fotoğraf diyebilmek mümkün değildir.

Fotoğrafik görüntünün dönüşümünü basit bir teknolojik gelişme olarak görmemeliyiz. Olayı daha ayrıntılı olarak şöyle açıklayabiliriz: Dijital gelişmelerin egemenliğinde nesneden yansıyan fotonlar ile bakışın birleşmesi neticesinde anlık olarak oluşan fotoğraflarda mesafe, zaman ve yeniden canlandırmaya olanak sağlayan imgeden bahsedemeyiz. Negatif şeritle çekilen fotoğraflarda analog mantık egemendir. Bu tür fotoğraflarda fotoğraf çekilmeden önce nesneden yansıyan ışığın zihinsel düzlemde oluşturacağı etki ilk baştan hesap edilirdi. Çünkü çekilen fotoğrafı eş anlı olarak görebilmek mümkün değildi. Çekilen fotoğrafın banyo işlemi süresine kadar belirli bir zaman aralığı, mesafe ve her çekim esnasında yeniden canlandırmaya olanak sağlayan imge söz konusuydu. Dijital teknolojideki gelişmelerden sonra nesnelere üzerinde yansıtılabilen negatif şerit/katman yok olmuştur. Artık imge üreten insanlara ihtiyaç yoktur; imge üretimi görevini bilgisayarlar üstlenmiştir. Bilmem kaç milyon pikseli sayısal çıktılar, her şeyin eş zamanlılığı, özne ve nesnenin belirsizliği, ayartmanın yok olması ve her şeyin görüntülenebilmesinin kolaylıkları var. Analog mantıktaki mevcudiyet ve yok olma, ortaya çıkma ve ortadan kaybolma, baştan çıkarma, nesnenin gerçekliğine son verme sayısal teknolojilerle yok olup gitti. Bunun yerine ne idüğü belli olmayan yeni sayısal bir mantığın fotoğrafın yerini aldığını görmekteyiz. Dijital ile fotoğrafa atfedilen değer yok olup gitmiştir.

Fotoğrafçılığa genel olarak baktığımızda sayısal teknolojilerin fotoğrafın gerçekliğini öldürdüğünü söyleyebilir miyiz? Dijital görüntülerle fotoğrafın özü ve fotoğrafçılığın sanatsal yönü yok olmuştur. Analog fotoğraf çekiminde özne ve nesnenin imgesel değeri varken dijital fotoğrafta bu değer sentetikleşmiştir. Sanal imgelerin üretiminde nesne ve özne yok olurken imgenin kendisi ise sayısal ve teknik mantık tarafından öldürülmektedir. Duyarlı film katmanları üzerinde belirebilecek ve

yanılsamalara sebep olacak herhangi bir fotoğraftan bahsedilemediği için yeniden canlandırma süreçlerinin yaşanması imkansız hale gelmiştir. Analog görüntüde yaşanan mesafe, zaman, anlık olarak yok olma, bilinç kaybı, ayartmanın neticelenmesi, dünyayı durdurma gibi özelliklerin hiçbirisi dijital fotoğrafta yaşanmamaktadır. Dijital görüntüler ve sentetik imgelerin ise ne bir negatifleri ne de imgeye olanak sağlayacak zaman aralıkları vardır. Böylesi bir imge çeşidi özne ve nesneyi ortadan kaybedemediği gibi imgenin kendisini de öldürmektedir. Bu tür imgeler-yani sentetik imgeler- cep telefonu, tabletler, ipedler, taşınabilen veya taşınamayan bilgisayarlar, televizyon ekranları gibi bir düzenekten diğerine otomatik olarak aktarılabilen, işlemsel ve sayısal bir çeşit bilgisayar programlarının ürünüdür.¹⁴⁸⁴

Sayısal teknolojilerle üretilen fotoğraf makineleri ile insanlar seri halde yüzlerce/binlerce fotoğraflar çekebilir. Halbuki dünyaya özgü bir niteliği yakalama önsezisinden mahrum olan insanların çok sayıda fotoğraf çekimiyle gerçeğe ulaşabilecekleri düşüncesi yanlıştır. Seri halde çekilen ve yapay imgelemeye yol açan fotoğraflar nesneye ilişkin ayrıntıyı yakalamada yetersiz kalırlar. İnsanlar dünyaya ve nesneye ilişkin ayrıntıyı ve kendiliğinden ortaya çıkan anlamı bulamadıklarında daha fazla fotoğraf çekerek bu eksikliği giderebileceklerini düşünmektedir. Lakin imgenin oluşmasına engel olan bu tür durumlarda öznenin egemen ısrarı nesnenin baştan çıkarıcılığıyla buluşmadıkça gerçek nitelikteki fotoğrafların oluşması imkansızdır.

Bugün gerçek nitelikte bir fotoğrafın olmadığını rahatlıkla söyleyebileceğimiz gibi gerçek anlamda fotoğrafçılık imgesinin olmadığını da söyleyebiliriz. Dijital fotoğrafçılığın gerçek imgeyi katlettiği aşıkardır.

“Aynı olayın ‘tematik’ sekanslar, seriler halinde-bunların sayıları giderek artar gibi görünmekle birlikte aslında birbirlerini yok etmekten başka bir işe yaramamaktadır ki, bu da haberin/bilginin sıfır derecesine kadar gidebilmektedir-insanın midelerini bulandıracak kadar çok sayıda çekilmiş fotoğrafla sergilenmesi yüzünden bu cinayetin önü alınamamaktadır.”¹⁴⁸⁵

Böyle bir mantıkla hem dünyanın bütününe hem de imgelere karşı bir şiddetten bahsedebiliriz. Halbuki gerçek anlamdaki bir imgenin her şeyden bağımsız olması

¹⁴⁸⁴ Baudrillard, *Neden Her Şey Hala Yok Olup Gitmedi*, 25.

¹⁴⁸⁵ Baudrillard, *Neden Her Şey Hala Yok Olup Gitmedi*, 28.

gerekmektedir. Gerçek nitelikteki imgeler simgesel özellikleri nedeniyle her zaman için düşünsel anlamda bir değer niteliği barındırır.

Teknolojik gelişmeler imgenin dengesini değiştirdi. Dijital fotoğrafçılıkta her şeyin fraktal olabilmesinin yanı sıra mikroskobik boyutlardaki görüntülerin bile gösterilebildiği farklı bir tekniği yaşıyoruz. Mevcut teknolojimiz sayesinde her şeyin ayrıntılı gösterilebildiği görüntüler çekilebiliyor. Önceleri (analog fotoğrafçılıkta) salt objektif marifetiyle açı değiştirebilme, yakınsama/ıraksama sağlanabilirken şimdilerde (dijital fotoğrafçılıkta) objektif açıları ve yakınsama/ıraksama haricinde bracket, VR, direct effect, automatic filter ve benzeri teknolojilerle fotoğrafın gerçekliği değişmektedir. Bu yönüyle elde edilen bir fotoğrafın biçim oyunları ile gerçek niteliklerinin ortadan kaybolduğunu ve otomatik değişimin insandan bağımsız gerçekleştiğini söyleyebiliriz. Montajın bütün imkanları, çoklu medyatik durum, kolaj ve dijital teknoloji gibi dönüşümler *bilgisayar üretimli imgeleme (CGI)* yol açmışlardır ki bu durumda rahatlıkla fotoğrafın öldüğünü söyleyebiliriz.¹⁴⁸⁶

Fotoğrafın geçirmiş olduğu denge bozukluğunun en ileri noktası sentetik imgelerdir. Prenses Diana'nın ölümünü gösteren hileli fotoğraflar ve yapay mekanlarda üretilen röportajlar göstermiştir ki bir durumu göstermek için nesnenin karşısına geçerek fotoğraf çekmeye gerek kalmamıştır.¹⁴⁸⁷ Güncel olaylar artık sanal bir biçimde yeniden kurgulanabildiğinden imgenin zamanla olan ilişkisi ortadan kaybolmuştur. Sentetik imgelerde zamansal boyut ve analog imgeye özgü punctum mevcut değildir. Analog fotoğraflarda insanları etkileyen ve bir yerlerden çıkarak hançer gibi saplanan ayrıntıya sayısal fotoğrafta rastlayamıyoruz. Sanal fotoğraflar olsa olsa henüz tamamlanmamış bir durumun varlığının gerçek zamanlı göstergesidir.

Bilgisayar programcılığı mantığına dönüştürüldükten sonra fotoğraf ve birey arasındaki mahremiyet kaybolmuştur ve fotoğraf makinesi sınırsız sayıda görüntü oluşturan kusursuz bir seri üretim aracı haline almıştır.¹⁴⁸⁸ Dijital fotoğraf makinesiyle çekilen bir fotoğrafın imgeyle herhangi bir ilişkisi kalmamıştır. Böylesi fotoğraflarda analog mantıkta insanın düşleyemeyeceği boyutta düzeltme, oynama, azaltma/artırma olanağı sağlayan seri üretim çıktıları görebilmekteyiz. Sayısal fotoğrafta insan çektiği

¹⁴⁸⁶ Baudrillard, *The Intelligence of Evil or the Lucidity Pact*, 110.

¹⁴⁸⁷ Baudrillard, *Neden Her Şey Hala Yok Olup Gitmedi*, 29.

¹⁴⁸⁸ Baudrillard, *Neden Her Şey Hala Yok Olup Gitmedi*, 30.

fotoğrafın neticesini görebileceği heyecanı ve imgeyi yaşamaktan aciz hale geliyor. Böylesi bir fotoğrafta (sayısal fotoğrafta) özne ile nesnenin komik bir birlikteliği; anlam ve değer olarak fotoğrafın müstehcenliği söz konusudur. Dijital teknolojilerde görüntü hemen oluştuğu için bakış, mesafe, zaman, heyecan, ayartma olayları gerçekleşmemekte; pikselleştirme sürecinde her şey aynileşmektedir.

Küreselleşme ile dijital fotoğrafçılığın benzeştiğini söyleyebiliriz. Küreselleşmede her şey aynı programa, bütün imgeler aynı genoma dönüşmektedir; aynı mantıkta dijital fotoğrafın işleyişi aynı teknik mantığa ve benzer imgelerin seri üretimine benzemektedir.¹⁴⁸⁹ Gittikçe gelişen ve her ayrıntının farklı bir boyuta taşıdığı sayısal teknoloji ürünü fotoğraf makineleri insan zekasının ulaşabildiği en uç noktaları görmüştür. Bundan sonra egemenlik fotoğraf makinesine geçmiştir ve özerk haliyle fotoğrafçılığa karşı insanlığın yapabileceği hiçbir şey kalmamıştır. Bu durum teknolojik motivasyonlar neticesinde insanın ne kadar basit hale getirildiğini göstermesi açısından önemlidir. Dijital fotoğrafçılıkta insanı basit görme durumu çılgınlık derecesine varmıştır.

3.1.14. Reklam, Nesne ve Bilinçaltı İlişkisi

Geleneksel sistemde yer alan nesnelerin modern sistem teknolojileriyle uğradığı değişikliği sorgulayan/açıklayan Baudrillard, nesnelerin hem tözlerinde hem de biçimlerinde meydana gelen değişikliklerin reklamlar sayesinde insanlara nasıl ulaştırıldığını incelemiştir. Geleneksel dönem ile modern dönemin nesnelere algısını farklı bir boyuta -denilebilirse en uç boyutlara kadar- taşıyan Düşünür geneli itibarıyla reklamların modern sistemde simgesel anlamları ortadan kaldırdığını; göstergeler ve yan anlamların reklamlar sayesinde dolaşımda tutulduğunu iddia etmektedir. Ona göre modern sistemde ev içi düzenler doğrudan ev mimarisine bağlıdır ve bu düzen reklamlarla geniş halk kitlelerine onaylatılmaya çalışılmaktadır.¹⁴⁹⁰

Modern dünyanın özünü reklamcılık yansıtmaktadır. Reklamın metadan sonra geldiği fikri ise yanlıştır. Metanın özünde ve dolayısıyla bütün göstergeler sisteminde edepsizliği ve mizansenini tamamlamaya yardımcı olan kötü niyetli bir reklam sisteminin

¹⁴⁸⁹ Baudrillard, *Neden Her Şey Hala Yok Olup Gitmedi*, 31.

¹⁴⁹⁰ Baudrillard, *Nesneler Sistemi*, 23.

olduğunu ve bu sistemin egemenliğinde düzenbazlıkların olduğunu söyleyebiliriz.¹⁴⁹¹ Reklam senaristleri nesnenin ironik büyüğünden etkilenerak insanları yaşadıkları dünyadan yabancılaştırmakta ve bu büyüğün etkisindeki insanlar ise kendilerinden geçmektedir.

Nesneler sistemiyle alakalı bir çözümlene yapılmak isteniyorsa bu sistem içerisinde muhakkak reklamlara ilişkin söylemlerin bulunması gerekmektedir. Reklamı nesneler sisteminden ayırarak farklı düzlemler içerisinde değerlendirmek nesneler sistemi açıklamasının eksik kalmasına yol açacaktır. Nesneler sistemini reklam değerlendirmesi kıstasına iten şey reklamın nesneler sistemi içerisindeki akıl almaz yaygınlaşabilmesi ve kitlelere ulaşabilme gücüdür.¹⁴⁹² Nesneler sisteminin sistematize ettiğı; kişiselleştirme, soyutlama, psikolojik etki, güdümlene, farklılaşmaya itme, önemsiz olanı yaygın hale getirme, teknolojik düzen üretimi ve tüketim sistemine indirgeme, işlevsizleştirme, yan anlam kazandırma, sorun yaratma ve çözüml bulma, göstergeler ve ikincil işlevler ancak reklamlar sayesinde özerkleşmekte ve yapısal bir görünüme kavuşmaktadır.¹⁴⁹³ Nesneler sistemi için büyük bir öneme sahip olan reklamlar, anımsatıcı imgeler ve söylevleriyle güçlü yan anlamlar kazanmakta ve sistemin istediğı anlamların kitlelere ulaştırılmasında aracı olmaktadır.

Reklamlar tüketim toplumunun sürekliliğı için olmazsa olmazdır. Sistem reklamlar aracılığıyla nesne tüketiminde bir çeşit yapay ve geçici heves yaratmakta; kitleler ise reklamlar aracılığıyla tüketime koşullandırılmaktadır. Hızlı ve fazla biçimde tüketiminin insanlarda haz yaratacağı düşüncesi gösterge ve kodlarla insanların bilinçaltına işlenmektedir. Tüketim nesnelere bu anlamda sistemin isteklerine uygun bir imgelem ve yeniden canlandırma yaratması beklenilmektedir. Tüketim sisteminin baştan çıkarıcılığı sembolik anlamdaki ayartma ve baştan çıkarmadan oldukça farklıdır. Pornografi, farklılık (farklılığın nihai aşamasında herkesin aynileşmesi durumu gerçekleşir), çekicilik, imaj, statü ve benzeri ayırt edici söylemlerle kişiler ayartılmaya çalışılmaktadır. Reklamların sunumuna maruz kalan birey nesnelere arka planındaki kodlara esir düşmekte, nesnelere göstergesel yönünü kıymete bindirerek ayartmaya maruz kalmaktadır. Ancak bu ayartma gerçek nitelik barındıran ayartmadan ziyade

¹⁴⁹¹ Baudrillard, *Sanat Komplosu Yeni Sanat Düzeni ve Çağdaş Estetik-1*, 39.

¹⁴⁹² Baudrillard, *Nesneler Sistemi*, 201.

¹⁴⁹³ Baudrillard, *Nesneler Sistemi*, 201.

gelip geçici soyut bir ayartma şeklidir. Reklamlarda sadece nesnelere pazarlanmamakta tüketim mantığına uygun imaj kodları da pazarlanmaktadır.¹⁴⁹⁴ Nesneyi tüketen birey imaja sahip olacağı yönünde kandırılarak sistemin kölesi yapılmaktadır.

Reklamların bilindik bilgi verme, ikna etme, satın almaya yönlendirme, mal ve hizmetleri tanıtımını yapma amaçlarından ziyade karmaşık olan ve tüketime yönlendiren dolaylı ikna mantığını iyi analiz etmek gerekiyor. Hem ikna edici hem de inandırıcılıktan uzak söylemlere sahip olan reklam, tanıttığı nesnelere örtük anlam/yananamlar yükleyerek karmakarışık bir kültürün oluşmasına yol açıyor.¹⁴⁹⁵ Klasik anlamda sunulan reklamlara her zaman için bir direniş gösterilirken ikincil bir tüketim anlamı ve kültürel bir kanıt olan reklama karşı direnişte zorluklar yaşanmakta hatta direniş gösterilememektedir.¹⁴⁹⁶

Ev içi düzenlemelerin farklılık yaratan en önemli başlığı dekorasyondur. Dekorasyon teknik bir düzenleme algısı oluştursa bile özünde ortam denilen kültüre hizmet etmek için vardır. Reklamlar dekorasyon anlayışını temel anlamlardan bağımsız şekilde yan anlamlar üreterek sürekli yayma eğilimindedir. Dekorasyon ürün veya nesneye ilişkin bilgiden ziyade nesnelere dünyasına ait bir kültürün kompozisyonunu göstermektedir. Zaten Düşünür reklamcılık çalışmalarında reklamın bir ürün veya nesnenin bilgisini sunan iletişim aracı olmasının çok ötesinde, kültürel bir anlam kazandırılan reklamcılığın oluşturmuş olduğu değişimleri göstermeyi amaçlamıştır. Bundan dolayıdır ki Baudrillard, reklam ürününün iddialarının doğru veya yanlış olduğu hususuyla asla ilgilenmemiştir.¹⁴⁹⁷

Teknolojik açıdan nesne düzeyinde var olan değişim ve dönüşümler reklamlar sayesinde insanlara aktarılırken nesnelere meydana getirdiği psikolojik ve sosyolojik değişimler bilinçli bir şekilde göz ardı edilmiştir. Mevcut düzende eşyalar teknolojinin diline tabii kılındı. Bu dilin en etkili kullanıldığı iletişim aracı reklamlardır. Reklamlar, insanlara önce bir eksikliğin olduğu mesajını vermişler, beraberinde ise eşyaların alınması durumunda çözümün hemen olacağını söylemişlerdir. Teknoloji uygarlığımız çelişkili düzlemler üzerine inşa edilmiştir. Nesnelere meydana getirmiş olduğu değişimlerin psikolojik ve sosyolojik sorgulamasını teknolojiyi temele alarak irdelemek

¹⁴⁹⁴ Anık, "Aykırı Bir Düşünür Olarak J. Baudrillard ve Gösteriş Amaçlı Tüketim," 449-450.

¹⁴⁹⁵ Baudrillard, *Nesneler Sistemi*, 203.

¹⁴⁹⁶ Baudrillard, *Nesneler Sistemi*, 203.

¹⁴⁹⁷ Toffeetti, *Yeni Bir Bakışla Baudrillard*, 84-85.

gerekmektedir. Teknolojiyle haşır neşir olan dünyamız hem sağlam yapılı hem de dayanıksız bir görüntü sergilemektedir. Sistematik hale getirilmiş modern nesnelere sistemimiz hem aynı anda dayanıksızlığı, hemencecik eskimeyi/bozulmayı, hem de sağlam göstergelerin sunumuyla oynanan bir oyunu bizlere sunmaktadır. Reklamlar aracılığıyla sunulan bu oyun hem sistemden etkilenen hem de sistemi etkileyen bir mantıktır. Çünkü sistem insanlardaki tutarsızlığı nesnelere sistemine uyarlamıştır ve insanlar sunulan bu tutarsızlıktan etkilenmiştir.

“Daha genelinde reklamlar ev içi ve eşyaları sorun ve çözüm terimleriyle ifade etmektedir. Güncel dekor zevk/beğeni çizgisinden çok sorun/çözüm anlayışı üstüne kurulmuştur. Burada eşyalarla artık tiyatral bir mekan ve atmosfer yaratmak yerine bir sorun çözülmekte, yani iç içe geçmiş belli sayıdaki veriyle en uygun yanıt bulunmaya çalışılmakta, bir mekan olabilecek en iyi şekilde değerlendirilmektedir.¹⁴⁹⁸”

Örneğin beyaz eşyaların teknolojik anlamda hangi tür çalışma prensibiyle çalıştığı kullanıcılar için önemli değildir. Kullanıcılar daha çok biçimsel soyutlamalara ilgi duyar hale gelmiştir. Sistem açısından burada önem taşıyan asıl şey eksiklikten kaynaklanan bir sorunun olduğunu reklamlar sayesinde insanlara sunmak ve istenilen ürünün satın alınması neticesinde çözüme kavuşulacağına insanları inandırmaktır. Sistemin devam edebilmesi için sorun ve çözüm mantığının mütemadiyen devam etmesi gerekmektedir.

Reklamın koşullandırma gücü, artık belirli konularda üretilen sözlere ve delillere değil; masallara ve bu masallara inanmaya dayanan bir mantığa göre düzenlenmektedir. Bir ürüne güvenilmeyebilir ama ürünü satın almaya ikna eden reklamlara inanılmalıdır. Bir çocuk Noel Baba'ya ne kadar inanıyorsa bir yetişkin de reklamlara o kadar inanmalıdır.¹⁴⁹⁹ Reklama inanmamızın asıl nedeni ödüllendirme ve çocuksu işlev mantığıdır. Genelde bu işlev, hem tüm topluma seslenen ama aynı zamanda düşler yoluyla kişiselleşebilen hem sosyolojik hem de psikolojik bir süreçtir. Reklam bir işe

¹⁴⁹⁸ Baudrillard, *Nesneler Sistemi*, 33.

¹⁴⁹⁹ Düşünür bu durumu *Noel Baba* metaforuyla açıklamaktadır. Çocuklar bu kahramanın varlığını sorgulamamakta ve kendilerine verilen hediyelerle Noel Baba arasında mantıklı bir neden-sonuç ilişkisi kurmamaktadırlar. Akılcı bir masallaştırma süreci sonucunda yaratılan Noel Baba çocukların yaşları ilerledikçe doğaüstü gücünü yitirmekte ama zihinsel bir süreç olarak varlığını devam ettirmektedir.

yaramama, çocuklaştırma, önemsizlik gibi çok derinlere kök salmış işlevlerin yerine getirilmesine yardımcı olabiliyor.¹⁵⁰⁰

Reklam mantığı tamamen tüketim mantığına uygun biçimde oluşturulmaktadır. Reklam insanlara seslenirken sadece bireysel bir mantıkla değil toplumun tamamını kapsayacak bir bakış açısıyla çağrı yapar.

“Reklam insana asla tek başına seslenmez, onu farklılaştırıcı ilişkisi içinde ele alır, onun derin motivasyonlarını yakalıyormuş gibi görüldüğü zaman bile bunu her zaman gösterisel bir tarzda yapar, yani ona her zaman yakınlığı olanları, grubu ve yine kendisinin kurduğu okuma ve yorumlama sürecinde, değer verme sürecinde hiyerarşikleşmiş olan toplumun tamamını işin içine sokar.”¹⁵⁰¹

İhtiyaçlara önem veriyormuş gibi gözükten ve aslında sisteme hizmet eden reklam, insanları zihinsel çelişkilere sürükleyerek sistemin oluşturduğu genel ihtiyaçları bireysel ihtiyaçlarmış gibi göstermeye çaba göstermektedir.¹⁵⁰² Bundan dolayıdır ki reklamın bireysel ve toplumsal işleyişi klasik mantıklarla çözümlenememektedir. Bireyi muhatap alıyormuş gibi gözükten sistem özünde bütün toplumu tüketimin hegemonyasına sokmaya çalışmaktadır. Karmaşık psikolojik ve sosyolojik süreçlerin belirgin olduğu tüketim sistemi kendi stratejilerini oluştururken özelde reklamı genelde ise kitle iletişim araçlarını kendi hizmetine almıştır.

Reklamlarda sunuluş biçimine bakıldığında çıplaklığın giderek daha fazla talep gören ve istenen (ya da sistem tarafından talep görülmesi istenen) değer oluşturduğu anlaşılmaktadır; dünyamızda kitle iletişim araçlarıyla vücut ve cinselliğin yeniden keşfedildiği söylemini yaygınlaştıran hikayeler söz konusudur.¹⁵⁰³ Kitle iletişim araçları, vücudun giderilmesi mutlak zorunluluk olan ihtiyaçlarının olduğunu; herkesin kusursuz ve güzel bir vücuda sahip olması gerektiğini ve zevkin ancak böylelikle alınabileceğini durmaksızın yinelemektedir. İnsanı özgürleştirdiğine inanılan çıplaklığın moda ve reklam ile alt kodlara ve yan anlamlara dönüştüğünü ve simgesel değerini yitirdiğini söyleyebiliriz.

¹⁵⁰⁰ Baudrillard, *Nesneler Sistemi*, 213.

¹⁵⁰¹ Baudrillard, *Tüketim Toplumu*, 67.

¹⁵⁰² Baudrillard, *Tüketim Toplumu*, 76.

¹⁵⁰³ Baudrillard, *Gösterge Ekonomi Politikası Hakkında Bir Eleştiri Üzerine*, 108.

Kitle iletişimin tüm anlam alanları içerisinde cinsellik ilk sayfa konusu haline gelmiştir. Böylelikle cinsellik sistem içerisinde bir kültür haline gelmiş, özgürleştirici söylemlerin temsilcisi halini almıştır.

“Reklamın erotik tırmanışına kendimizi kaptırmamız gerekir. Tüm bu içerikler, sadece ve sadece kendisi gerçek mesaj olan marka süper göstergesinde doruk noktasına varan yan yana konulmuş işaretlerden başka bir şey değildir.”¹⁵⁰⁴

Reklamların kadını cinsel bir obje olarak kullanmalarını Düşünür eleştirmektedir. Bütün reklamların *“esnek, seçkin, rahat, pratik, munis, ateşli, çekici, vazgeçilmez, kıskırtıcı, hızlı, huzurlu vs.”* kelimeler kullanmaları reklam dünyasındaki nesnelere dışlaştırıldığını yani nesne kadının bir kabul ettirme aracı olduğunu göstermektedir.¹⁵⁰⁵ Bununla birlikte reklam metinlerinde başvurulan sözcükler doğadan vazgeçilemezliği de duygusal söylemlerle yaratma çabası içerisine girmişleridir. Örneğin; *çevreye saçılan mutluluk, doğanın en güzel kokuları, dünyanın en huzurlu ortamı vb.* gibi. Modern sistemin nesnelere sistemini istediği şekilde parçalara bölmesi ve istediği şekilde birleştirilmesi döngüsel sistemde sadece nesnelere kıymetsiz hale getirmemekte insanları da bu kıymetsizliğe sürüklemektedir. İnsanın(özellikle kadınların) bir bütün olarak değil sadece dudakları, bacakları, gözleri vb. şeklinde parçalara ayrılması nesne insanın modern sistemde anlamsal değerinin ortadan kaybolduğunu göstermektedir.¹⁵⁰⁶ Nesnelere sistemine hizmet eden reklamlar ise bu nesne insanın evrensel dolaşımına aracı olmaktadır.

Tüketilen şeyler arasında diğer nesnelere daha güzel, daha kıymetli ve daha eşsiz bir nesne olarak bedeni gösterebiliriz.¹⁵⁰⁷ Fiziksel ve cinsel özgürleşme adı altında beden reklamda, modada ve genelinde kitle iletişim araçlarında arzu söylemi çerçevesinde kurtuluş nesnesi haline dönüşmüştür.¹⁵⁰⁸ Nasıl desem önceleri bedeni çevreleyen ruhun yerini, ruhu çevreleyen beden almıştır. Beden kültürel bir öge olarak görülmekte, sisteme uygun mantıkta işlevsel hale getirilmekte, yan anlamlar kazanmakta ve toplumsal konum göstergelerine dönüştükten sonra motivasyon aracı

¹⁵⁰⁴ Baudrillard, *Tüketim Toplumu*, 174.

¹⁵⁰⁵ Baudrillard, *Nesneler Sistemi*, 88.

¹⁵⁰⁶ Baudrillard, *Nesneler Sistemi*, 126.

¹⁵⁰⁷ Baudrillard, *Tüketim Toplumu*, 149.

¹⁵⁰⁸ Baudrillard, *Tüketim Toplumu*, 149-150.

olarak kullanılmaktadır. Beden gösterge değer olarak yeni bir ahlaki değere kavuşturulmuştur. Gösterişli ve eksiksiz bir beden, haz/arzu güduları ve erotizm söylemleriyle tüketime açılmıştır. Manken bedeni aslında arzu nesnesi değil, kullanım ve değişim değeri olmayan işlevsel boyuttaki moda ve estetiğin harmanlandığı soyutlamalardan oluşan göstergeler formu nesnesidir.¹⁵⁰⁹ Bedene ait sır alanının erotizmle içli dışlı olması, beden ve nesne arasındaki ilişkinin soyutlamalarla değer kazanması ve bedenin kültürel bir gösterge formuna dönüşmesi mahremiyet algısını yok etmiştir.

“Yapısı bozulmuş beden, yapısı bozulmuş cinsellik düzeyinde ekonomik bir verimlilik süreci kurabilmesi için bireyin kendisini nesne olarak, nesnelere en güzeli olarak, en değerli değiş tokuş maddesi olarak görmesi gerekir.”¹⁵¹⁰

Reklamları bir dil ve bilinçdışı söylemler mantığında değerlendirmek doğru değildir. Reklamı ancak markaların kültürel egemenliğinde söz dizimlerinden arındırılmış gösterge ve söylemler olarak değerlendirebiliriz. Bu durum erotik reklam içine eklenmiş bir söz diziminde derin anlamın, simgesel işlevin, fantezisel ifadenin yani cinsel gösterenlerin somut olarak ortaya çıkışının sansürlü halidir.¹⁵¹¹

Göstergesel değer kazandırılan vücut sadece kendi sınırları içerisinde bir kült nesnesi haliyle mi bırakılmıştır? Hayır, kadının vücut/nesne modellemesinden yola çıkılarak en küçük ve en işlevsiz nesnelere bile fetiş bir nitelik kazandırılmaya çalışılmıştır.¹⁵¹² Tüketimin ilgi alanına giren her şeye güzellik vurgusuyla yaklaşmış ve sonrasında bu şeyler erotizmin değer alanına dahil edilmiştir. Tüketimi besleyen moda ve reklamlarda bunu açık bir şekilde görebilmekteyiz. En ilgisiz reklamlarda bile mutlak suretle kadınsı bir yönün biçimsel gösterimine tanık olmaktadır. İnsanoğlunun vücutla ilişkisi klasik ve doğal bir ilişki olmaktan çıkarak göstergesel ve kişiselleştirilmiş bir ilişki halini almıştır. Gösteriş nesnesi halini alan vücudun sağlıklı görünümü, artık organlarının tam anlamıyla çalışmasıyla değil tüketimsel buyrukların ona kazandırdığı biçimsel görünümle işlevsel hale getirilmiştir.

¹⁵⁰⁹ Baudrillard, *Tüketim Toplumu*, 155.

¹⁵¹⁰ Baudrillard, *Tüketim Toplumu*, 158.

¹⁵¹¹ Baudrillard, *Tüketim Toplumu*, 175.

¹⁵¹² Baudrillard, *Metinler ve Söyleşiler*, 124.

Erotizmin reklamlarda kullanımı gerçek anlamda cinsel bir istek uyandırabilir mi? Bu tür reklamlarda bütün göstergesel parçaların bir araya getirildiği ve işaretlerin oluşturduğu modelleri görmekteyiz. Her şey marka olarak adlandırılan bütünsel bir hipergöstergenin egemenliğini devam ettirmeye programlanmıştır. Dolayısıyla dilyetisi, imge veya bilinçaltı-bu yönüyle arzuya yönelik cinsellik- reklamlarda herhangi bir değer kazanmamaktadır. Aynı minvalde reklamların duygusal motivasyon veya isteme yönelik sürekli etkilerinin olduğunu iddia etmek olanaksızdır.

Avrupa, maddi mal varlıklarının kısıtlı olmasına tahammül edemediği gibi cinsel mal varlıklarının kısıtlı olmasını da kabul edememektedir. Cinsel mal varlıklarının sürekliliği her şeyin dışileştirilmesiyle mümkün olabilmektedir. Toplumda bulunan her şey dışileştirilerek cinsel hale getirilmekte; mal, hizmet ve nesnelere hayali dışil nitelikler verilmektedir. Çamaşır makinesi reklamlarında kullanılan yöntemde cinsel içerikler makineleşmektedir ve böylelikle dışilin eril karşısındaki üstünlüğü gösterilmeye çalışılmaktadır.¹⁵¹³

İnsanlar süreklilik arz eden bir kimlik anlayışından çoktan uzaklaşmıştır. İnsanlara anlık bir hafıza, hemencecik olması gereken bir bağlantı ve reklam niteliği taşıyan bir beden kimliği gerekiyor. Beden, organik bir dengenin olduğu sağlığa ilişkin alandan performansa yönelik geçici ve hijyenik reklam alanına taşınmıştır.¹⁵¹⁴ Bedene ilişkin güzellik ve baştan çıkarma kriterleri *look'a* (görünüme) devredilmiştir. İnsanların yaşadıklarına ilişkin "*ben varım*" törel değerleri "*ben görüntüyüm*" mantığına dönüşmüştür. Bakışı etkilemeyen, hayranlık oluşturmeyen bu görünüm kısa süreli ve özel anlamı olmayan etkiler uyandırmaktadır.¹⁵¹⁵ Bakışa bile etki edemeyen görünüm bakış mantığına göre hareket eden modayı aşır geçmiş ve farklılaşmıştır. Ayrım ve farklılaşma mantığının ötesinde görünüm kayıtsız bir özellik taşır; bu kayıtsızlıkta akıp giden/sürekli kendini yineleyen bir rol/performans, geçicilik, özenticiliğin ekranlarda dolaşımı vardır. Bedenlerin izleme ekranlarına dönüşmesi tam olarak böyle bir şeydir.¹⁵¹⁶

¹⁵¹³ Baudrillard, *Baştan Çıkarma Üzerine*, 37-38.

¹⁵¹⁴ Baudrillard, *Tam Ekran*, 25.

¹⁵¹⁵ Baudrillard, *Tam Ekran*, 25.

¹⁵¹⁶ Chris Rojek, "Baudrillard and Politics", *Forget Baudrillard* içinde, Der., Chris Rojek ve Bryan Turner, Routledge Publish, London and Newyork 1993, 113.

Sözcüğün gerçek anlamında olmasa bile hepimiz mecazi anlamda transseksüel varlıklar olarak yaşıyoruz.¹⁵¹⁷ Cinselliğimiz gelip geçici bir bellekle, iletişimden uzak doğrudan bir bağlantı ve reklama ilişkin bir kimlikle ilişkilendiriliyor. Aynı mantıkta bedenlerimiz için sağlık artık önem arz etmiyor. Bedenin çekiciliğinden ve güzelliğinden daha önemli olan görünüm (*look*) var ki bu durum doğrudan performansla ilişkilendirilmektedir.¹⁵¹⁸ Bedenin performansı yani görünümü sağlıklı olmasından daha önemlidir ve beden reklamlar ve moda mantığına uygun şekilde gösterge niteliği taşımaktadır.

Reklamlarda kullanıldığı biçimiyle çıplaklık erotik bir görünüm kazanmakta ve diğer bütün kitle iletişim araçları yardımıyla dolaşıma sokulmaktadır. Böylesi bir mantıkta moda ile birlikte reklam bedenin simgesel boyutunun ölümüne yol açmakta; işlevsel bozukluklar meydana gelmekte; gereksinim ve doyum anlam değişikliğine uğramaktadır.¹⁵¹⁹ Bedenin bu yönüyle ideolojik bakımdan anlam kazanabilmesi için simgebilimselliğinin ortadan kalkması ve göstergebilim mantığının devreye girmesi gerekmektedir. Göstergeleri ideolojik anlamda işlevsel hale getirmek dizgenin yetkesini devam ettirebilmesi için çok önemlidir. Aynı mantıkta başarılı bir haber enformasyonun dijitalliğinden geçmekte, iyi bir reklam hiçlikten ve ürünün çok anlamlılığından geçmekte, moda kadının bedensel şeffaflığından geçmekte ve son olarak iktidar da otoriteyi uygulayanların anlamsızlıklarından geçmektedir.¹⁵²⁰

Nesneyi bize güzel bir şekilde satan, birçok alternatif sergileyen nesne üretim sisteminin aynı zamanda ödeme kolaylığı sunduğunu görmekteyiz.¹⁵²¹ Kredi insanlara insanların sahip olması gereken demokratik haklardan biri olarak sunulmaktadır. Kredi sisteminin sonlanması bütün dünya ekonomisinin sonlanması anlamına gelir. Kredilere engel olmak özgürlüklere engel olmaktır. İnsanlar nesnelere ancak kredilerinin son taksitleri bittiğinde sahip olabilmektedir. Ancak bu bilinçli zaman yönetimini yönlendiren üretim sistemi, borç bittiğinde modanın psikolojik asallığını devreye sokarak insanları yeniden satın almaya teşvik etmektedir. Günümüz dünyası artık kölelik ya da tefecilik düzeninin baskı anlayışının ortadan kalktığı ama kredi sistemiyle

¹⁵¹⁷ Baudrillard, *Kötülüğün Şeffaflığı Ya da Aşırı Fenomenler Üzerine Bir Deneme*, 27.

¹⁵¹⁸ Baudrillard, *Kötülüğün Şeffaflığı Ya da Aşırı Fenomenler Üzerine Bir Deneme*, 29.

¹⁵¹⁹ Jean Baudrillard, "Fetişizm ve İdeoloji: Göstergibilimsel Çözümleme", Çev., Necmettin Sevil, *Dünya Büyük Bir Mağaza* içerisinde, Cogito Dergisi, Sayı 5, Güz 1995, 121.

¹⁵²⁰ Jean Baudrillard, *Kötülüğün Şeffaflığı Ya da Aşırı Fenomenler Üzerine Bir Deneme*, 55.

¹⁵²¹ Baudrillard, *Nesnelere Sistem*, 192.

baskının soyutlanarak daha geniş alanlara yayıldığı bir dünyadır.¹⁵²² Bu modern kölelik ve tefeciliğin yayılımını sözcüğün en geniş anlamında reklamlarda görebilmekteyiz. Reklam düzeyinde kredi, arzu stratejisinin bir kanıtı olmakla birlikte nesnenin sahip olması gereken bir hak şekliyle sunulmaktadır.¹⁵²³ Satın almaya koşullandıran seçim ve kişisel tercihlerinin kısıtlanmasını kabul etmeyen kredi reklamlar sayesinde hedeflere ulaştırılmaktadır.

Reklamcılık mantığında kredi, arzulama stratejisiyle yakından ilişkilidir.¹⁵²⁴ Çağdaş kullanıcılar toplumu (kredi toplumu) ile baskın ekonomik tedbirlerin(haciz toplumu) iç içe geçtiği mevcut sistemde ahlak ve politika iç içe geçmiş, sistem nesnelere sosyo politik bir anlam kazandırmış ve bu anlamın sürdürülebilmesi için reklam her zaman için en etkili yöntem olarak kullanılmıştır. Ayrıca toplumsalı oluşturma gayreti içerisinde bulunan sistem kredi ile kişilerin başkaldırısını önlemek ve düzeni aşma yöntemlerini engellemek gayreti içerisine girmiştir.¹⁵²⁵

Ürün hakkında üretilen güzel sözlerin ya da ürünün vaatlerinin kişi üzerindeki etkisi yoktur. Kişide etki uyandıran şey kendisinin korunduğuna ve ödüllendirildiğine inanması; kendisinden ürünün alınmasıyla alakalı talepte bulunulması (denilebilirse muhatap olunması) ve bu konuyla alakalı ne kadar çaba harcandığını ispatlayacak göstergelerin yer almasıdır.¹⁵²⁶ Ahlak normlarının bireyi topluma uyumlu hale getirmesi mantığı reklam mantığında bilinçli bir çabanın karmaşıklığına dönüşmüştür. Çünkü reklamlar, modeller aracılığıyla toplumun bireye uyum mantığıyla eş zamanlı olarak bireyin topluma uyum sağlaması mantığını işlemektedir. Bu karşılıklı ilişkinin yeni bir toplumsal ahlak normu oluşturduğunu söyleyebiliriz. Eğer reklamlar bizi bir şeylere yabancılaştırıyorsa veya bizleri kandırıyorsa bunun nedeni kullandığı temalar, sözcükler değil; bizden söz etmesi, bizleri tanıtmaya şekli ve bizlere gösterdiği özel ilgidir.¹⁵²⁷

Tüketen birey elde ettiği nesnelere kendisini diğerlerinden ayırmaya çalışmaktadır. Bu türden ideolojik bir bakış açısı sosyolojik anlamda herkesin bir diğerini ötekileştirmesine, herkesin herkesten yabancılaşmasına katkı sağlamaktadır.

¹⁵²² Baudrillard, *Nesnelere Sistemi*, 199.

¹⁵²³ Baudrillard, *Nesnelere Sistemi*, 193.

¹⁵²⁴ Jean Baudrillard, "Kredi", Çev.,Esra Özdoğan, *Dünya Büyük Bir Mağaza* içerisinde, *Cogito Dergisi*, Sayı 5, Güz 1995, 157.

¹⁵²⁵ Baudrillard, "Kredi", 161.

¹⁵²⁶ Baudrillard, *Nesnelere Sistemi*, 204-205.

¹⁵²⁷ Baudrillard, *Nesnelere Sistemi*, 208.

Uzun yıllardan beri modern sistem kendi içerisinde bu ötekilik ve yabancılaşmayı yaşadığı gibi bu ideolojiyi dünyanın geri kalanına yaymayı planlamaktadır. Böylesi bir yabancılaşma ve ötekileştirmenin yaşanmasına en büyük katkı reklamlar aracılığıyla olmaktadır. Ancak reklamlar bunu yaparken fiziksel açıdan insanları birbirine daha benzer hale getirmiş zihinsel açıdan ise ötekileştirmeyi kuvvetlendirmiştir.¹⁵²⁸

Önceleri toplumsal ahlak ve politikayı kabul ettirmede her zaman fiziksel güç ve baskıya başvurulurken reklam aracılığıyla sunulan yeni baskı teknikleri fiziksel şiddeti içermemektedir.¹⁵²⁹ Çünkü tüketici, üretim sisteminin ortaya koymuş olduğu normları içselleştirerek kabul etmektedir. Reklam göstergeleri bizlere hangi nesnelere almamız gerektiği konusunda yol gösterir ancak bunları hangi amaçla kullanmamız gerektiği noktasında çok az şey söyler. (ya da hiç söylemez) Çünkü mahrumiyet duygusunun ne tür bir doyum sağlayacağı her zaman için belirsiz bir görünüm sergiliyor. Tüketicinin mahrumiyetinin giderilmesinde ne türden bir tatminin yaşanabileceği veya nasıl bir zihinsel algının oluşabileceği kişiden kişiye farklılık göstermektedir. Reklamlar bir yandan kendisinden anlamlar çıkartılmasını beklerken aynı anda gösterge ve okumalar sırasında bu anlamları yok edebilme gücüne sahiptir.¹⁵³⁰

Reklamların mantığı, anlam halinde bulunmaktan ziyade anlamlar oluşturma mantığıdır. Bu anlam oluşturma işlevi paradoksal şekilde hem kişisel hem de bütünseldir. Sistem mantığını bütün içindeki bireyin bütünü parçası olduğunun farkına varmaması üzerine kurmaktadır. Dolayısıyla reklamlar farklılaştırıcı aynı zamanda birleştiricidir. Reklamın anlamı farklılıkların sanayisel üretimi ve tüketimiyle alakalıdır.¹⁵³¹

“Reklamın kitle iletişim işlevi ne reklamın içeriklerinden, yayın biçiminden, görünür amaçlarından(ekonomik, psikolojik)ne hacminden ne de gerçek izleyicisinden kaynaklanır. Reklamın kitle iletişim işlevi daha çok reklamın özerkleşmiş yani gerçek nesnelere, gerçek bir dünyaya, bir göndergesele

¹⁵²⁸ Adanır, “Teknolojik Gelişmeden Nesne Teknolojisine Ya da Toplumsal Gelişme Nasıl Durakladı”, 14.

¹⁵²⁹ Baudrillard, *Nesnelere Sistemi*, 215.

¹⁵³⁰ Baudrillard, *Nesnelere Sistemi*, 215.

¹⁵³¹ Baudrillard, *Tüketim Toplumu*, 95.

değil, bir göstergeden diğerine, bir nesneden diğerine, bir tüketiciden diğerine gönderme yapan araç mantığından kaynaklanmaktadır.¹⁵³²”

Böylelikle reklam bütünsellik anlayışını egemen kılmaktadır. Bunu yaparken kodlamalar göndergelerin yerine geçmekte ve anlam içeriği kodlamalar üzerinden yapılmaktadır. Reklamın araç mantığında kodlamaların mütemediyen sürmesi gerekmektedir.

Ödüllendirme ve baskı altında tutma gibi ikili bir anlamı barındıran reklamlar toplumsal anlambilim vasıtasıyla hem insanın içini daraltmaya hem de onu rahata kavuşturmaya çalışmaktadır.¹⁵³³ Böylelikle arzu düzeninde özgürleştiğine inanan birey rahatlayarak tüketim toplumunun neferi olmaktadır. Tüketim toplumu bu anlamda ne kadar baskıcı bir sistemse bir o kadar da ödüllendirici ve haz verici bir sistemdir.

Reklamın toplumsal veya psikolojik mekanizması ekonomik maksatlı bir söylev ya da güdülemeden çok armağan, kişisel ilişki ve duygusal bağlılıklar bağlamında yorumlanmalıdır. Kişiler reklamlar aracılığıyla duygusal yoğunluklar yaşarken nesnelere iletişimden ziyade nesnelere sistemi göstergeleriyle iletişim kurmaktadır.

“Her halükarda vitrin düzeyinde kurulan iletişim her yönüyle bireylerin nesnelere iletişimi olmaktan çok; aynı nesnelerin seyredilmesiyle değil ama aynı nesnelere sisteminde aynı göstergeler sisteminin ve aynı hiyerarşik değer kodunun okunması ve tanınmasıyla tüm bireylerin kendi aralarında kurdukları genelleşmiş bir iletişimdir.¹⁵³⁴”

Hayatımızın tamamına sirayet etmiş durumda bulunan teknolojik sunular (reklamlar, internet ve iletişim araçları gibi) neticesinde ortaya çıkan nesnelere tüketimi insanları rahatlatmakta ve zihinsel anlamda tatminler yaratmaktadır.¹⁵³⁵ Lakin bu rahatlatma ve zihinsel tatminler gerçek nitelikler barındırmaz. Çünkü reklamlar olağanüstü bir biçimde tüketim toplumuna katılma çağrısı yapan ve gerçekliği bozan araçlardır.

¹⁵³² Baudrillard, *Tüketim Toplumu*, 144.

¹⁵³³ Baudrillard, *Nesneler Sistemi*, 217.

¹⁵³⁴ Baudrillard, *Tüketim Toplumu*, 197.

¹⁵³⁵ Baudrillard, *Nesneler Sistemi*, 162.

Modern çevre kusursuz bir göstergeler sistemi, denilebilirse soyut çağrışımlar yapmaya olanak sağlayan ortam halini almıştır. Ortam oluşturma mantığı geleneksel söylemlerde var olan güzellik, çirkinlik mantığından oldukça uzak, bağımsız soyutlamalara ve çağrışımlara dayalı zıtlıklar üzerine kurulmuştur.¹⁵³⁶ Reklamlar bu zıtlıkların insanlara sunulmasındaki en önemli iletişim aracıdır. Nesnelere sisteminin başına buyruk tavırlar takınması; mekanları soyut oyunlar alanına çevirmesi; kendine ait yeni bir kültürel mantık oluşturmaya ve ahlaki yaklaşımları dışlamaya neticesinde toplumsal kavramı antropolojik anlamını yitirmiştir. Reklamlar toplumsallaştırma mantığını egemen kılmaya çalışırken aynı zamanda bu toplumsallaşma mantığının ortadan kalkmasını isteyebilmektedir. Bu tamamen sistemin uyguladığı tezatlama biçiminin bir örneğidir. Sistem işlevsellik adı altında gösterge ve yan anlamlarla her şeyin günlük olarak kıymeti harbiyesini değiştirebilmektedir. Artık yeni nesnelere sistemi kültürel göstergeler sistemi halini almıştır ve bu sistem algılama seviyemizin çok dışında ortam dedikleri bir kültürü bizlere dayatmış durumdadır. Reklam bu yönüyle kültürün herkese ulaştırılabilmesi için durmaksızın çalışmaktadır. Nesnelere sisteminin gönüllü kölesi olan modern dünyanın yorgun insanları toplumsal konum ve prestijini artırmak için nesnelere sisteminin görünen tarafını öğrenmenin arzusuna düşmekte buna ulaşmada aracı olarak en kolay yol olarak ise reklamları seçmektedir.

Reklamların, sondajlamaların, bütün medyalaştırılmış veya politize edilmiş modellerin etkileri artık inandırmak üzerine değil inanılabilirlik üzerine oturtulmaktadır.¹⁵³⁷ Kitle iletişim araçları sistemleri alınabilmek ve seçilebilmek için her şeylerini ortaya koyuyor. Araçların bu mücadelesinde kesin inanç referansları mevcut değildir. Reklamı yapılan ürünün fayda sağlayabilme ihtimali üzerinden nesnelere pazarlanıyor. Artık televizyon izlemek ikincil bir seyir anlamına dönüştü yani boş zamanlar sürekli kanal değiştirmeye dolduruluyor. Bundan böyle izlemeyi oyunlaştırmak, kanallar arasında sürekli git gel yapmak, programları birbirlerine katmak, kendi favori listesini oluşturmak, 1. Kanaldan 500. Kanala (veya kaç tane kanal varsa) giderek tekrar başa dönmek gibi bir çeşit seyretme mantığı oluşturuldu. İletişim aracı artık reklamlanmış kullanımdan başka içerik düzeyinde herhangi bir anlama sahip değildir. İnandırıcılık aksiyomunu Düşünür reklamacılar örneğiyle açıklamaktadır.

¹⁵³⁶ Baudrillard, *Nesnelere Sistemi*, 50.

¹⁵³⁷ Jean Baudrillard, *Metinler ve Söyleşiler*, 94.

“Reklamcı, insanların, üretmiş olduğu reklamlara inanmadığına inanmak istemez-en alt düzeydeki minimum bir olasılık bile olsa mesajın amacına ulaştığını ve anlamının çözüldüğünü düşünmek ister. Bu alanda hiçbir kuşkuya yer yoktur. Mesajın alıcı üstündeki yansımalarının sıfır olduğu ortaya çıktığı anda reklam kurumu o anda yok olacaktır. Çünkü yaşamı kendi kendine tanıdığı yaşama hakkıyla belirlenmiştir(Bilimin nesnel dünyaya yaklaşımı da benzer bir yaklaşımdır.) Reklamcı ters varsayımın geçerli olabileceği o korkutucu düşünce yüzünden reklam mesajlarının hiçbir zaman için alıcıya bütünüyle varamadıklarını, izleyicinin bu boşluğa yansıyan içerikler arasında bir ayırım yapamadığını ve iletişim aracının yalnızca bir zaman geçirme, eğlendirme ve büyüleme rolü oynadığını kabul edemez.¹⁵³⁸”

Sistem tüketim anlayışını teknoloji vasıtasıyla dolanımda tutmaktadır. Bireylerin bilinçaltılarını hedefleyen sistem, reklamlar aracılığıyla insanlarda bir takım yapay ihtiyaçlar oluşturmakta ve insanları tüketim nesnelere yönlendirmektedir. Bunun yanı sıra aynı kategorideki bir nesneye sahip olmak sistem için kafi gelmemekte yeni çıkan model ve bu modellerin seri üretimlerinden insanların satın almaları hedeflenmektedir. Her yeni model üzerinde küçük değişiklikler yapılarak tüketicide muazzam değişiklikler yapıldığı izlenimi oluşturularak tüketimin neşvüneması amaçlanmaktadır. Önceki nesnenin işe yaraması veya çalışır olmasının hiçbir anlamı yoktur. Sistem kendi mantığında hiçbir şeyin sürekli ihtiyacı kavrayamayacağı masalını insanlara inandırmıştır. Yeni modele sahip olmak statünün sağlamaştırılması ve yaşamın yenilenmesi anlamlarını taşımaktadır. Kaldı ki ürünlerin piyasaya çıkmadan satışlarının yapılması veya ürünün çıkacağı günden haftalar öncesinde insanların kuyruğa girmelerinin iletişim araçlarında haberleştirilmesi sistemin reklamının kitle iletişim araçları tarafından yapıldığını göstermektedir.

Teknolojinin ana referans olarak ön planda durduğu ve toplumun mütemadiyen teknolojik ilerlemelere ilgi gösterdiği modern dünyada teknolojik gelişmelere ayak uydurmak ahlaki bir zorunluluk halini almıştır ve geç elde edilen nesnelere ise işe

¹⁵³⁸ Baudrillard, *Sessiz Yiğınların Gölgesinde veya Toplumsalın Sonu*, 36.

yaramadığına inandırılan nevrotik bozukluklar dünyasına geçilmiştir.¹⁵³⁹ Teknolojik gelişmelere geç kalmamanın en önemli yolu reklamları takip etmek ve reklamlardan faydalanmaktır.

Aslında egemen teknolojik imge ve bu imgelerin sunum biçimleri insanlarda somut bir anlam değil yapay bir imge oluşturmaktadır. İnsanların uykuya dalarken yarı bilinçli yarı bilinçsiz hallerindeki gibi reklam göstergeleri de yarım yamalak tasavvur edilen imgelere benzemektedir.¹⁵⁴⁰ İmgelemsel anlamda yeniden canlandırmaya imkan tanımayan reklamlar sunmuş oldukları içerikle sadece tüketimin egemen kodlarının belirli süreliğine hakim kılınmasını amaçlamaktadır.

Teknolojilerin egemen olduğu bir dünya gerçek anlamdaki imgeyi yok etmiştir. Bu yok oluştaki başat faktör reklamlardır. Reklamların sunduğu göstergeler hayal gücümüzün ortadan kaybolmasına yol açarken aynı zamanda tutkularımızı dışa açmaya zorlamıştır. Reklamların yarattığı imgelerin etkisiyle modern insan yanılsamasını kaybetmiş ve teknolojinin bütünsel gerçekliğinin esiri olmuştur.

Günümüzde reklamların toplumsal bir ahlak belirleme sorumluluğunu üstlenerek toplumu bu anlamda güdülediğinden bahsedebiliriz. Bu güdüleme anlayışı haza dayalı bir ahlak anlayışını yerleştirmeye ve bizlerin hiper uygarlık düzeyinde yaşadığımızı göstermeye çalışmaktadır.¹⁵⁴¹ Reklamların güdülettirmeyi amaçlayan toplumsal ahlak anlayışını sistematik olarak her gün yeniden canlandırdığına şahit oluyoruz. Uygarlığın en önemli ölçütlerinden biri reklamların sunmuş olduğu nesnelere zamanında alarak işlevsel mantıkta tüketebilmektir.

İnsanlar rutin alışverişlerinde artık eşlerinin veya yakınlarının görüşlerini dikkate almamaktalar: Bireyler için önem arz eden şey istatistiksel olarak reklamı yapılan malların moda ahlakına uygun olup olmadığı, bilinen anlamsal sürecin dışında iletişimsel ilişkilere yön veren kod ve göstergelerin kültürel anlamda eşyaları onaylayıp onaylamadığı ve medya mesajlarıyla bu araçların alınmasının telkin edilip edilmediğidir.¹⁵⁴²

¹⁵³⁹ Baudrillard, *Nesneler Sistemi*, 155.

¹⁵⁴⁰ Baudrillard, *Nesneler Sistemi*, 216.

¹⁵⁴¹ Baudrillard, *Nesneler Sistemi*, 226.

¹⁵⁴² Poster, *Jean Baudrillard: Selected Writings: Second Edition*, 29.

Bolluklar ülkesinin fantezileriyle kuşatılan ve reklam palavralarıyla her şeyin kendisine önceden verildiğine inandırılan insanlık, bolluk anlamında kendisinin mutlak haklarının olduğuna ikna olmuş şekilde bolluğu ve böylelikle bolluğa dayanan huzuru aramaktadır.¹⁵⁴³ Tüketim toplumun mevcut söylemi bolluğun herkesin hakkı olduğu ve bu bolluğa ulaşmak için tüketimin bütün uygulamalarının geçerli olduğudur. Kendisine sunulduğuna inandığı bolluğa ulaşmak gayretindeki insan tüketimin bütün uygulamalarına ulaşmak gayreti içerisine girmektedir. Reklam, bolluk söyleminin sunulduğu en önemli iletişim aracıdır; insanların gelirlerinin büyük kısmı –az ya da çok olması önemli değil- tüketim için ayrılmak zorundadır. Tüketim bütün yaşamımızı içine alan, göstergelerin alışımıyla etkinliklerimizi bizden habersizce düzenleyen, sözde bolluk söylemiyle insanoğlunu bu masala inandıran bir sistemdir. Bu sistemde mutluluğun maddi koşullarını keşfetmeye çalışan insanoğlu mucizelere inanmak arzusunda bulunmaktadır. Ve bu arzu yasası reklamlar vasıtasıyla tüketiciye sunulmaktadır.

Reklamın çektiği söylevler muğlak, kaygan, çelişkilidir ve genellemelerden başka bir şey değildir.¹⁵⁴⁴ Reklamın bilinçaltını etkilemeleri bu çelişkili durumun insan doğasına uygunluğu yüzünden gerçekleşmektedir. Bu çelişkili söylevlerin etkisiz olduklarını iddia edebilir miyiz? Geçerli bir söz dizimine sahip olmayan reklam/nesnelere sisteminin, bir dilyetisinden çok anlamlandırma sistemine benzediği, bu anlamlandırmaların da kodsız açıdan yoksul ama etkili olduğu söylenebilir.¹⁵⁴⁵ Reklamda kullanılan dilyetisi bilinçli şekilde basit, kısırlaştırılmış ve çocuksu bir görünüme sahiptir. Bunda ki amaç simgesellikten yoksun işlevsel bir dilyetisi ile insanların yaşam düzeylerine seslenebilmektir.¹⁵⁴⁶

Günümüzde reklamlar anlık olmalarının yanı sıra derinlikten yoksunlar ve anında unutulma özelliğine sahiptir.¹⁵⁴⁷ Yaşadığımız dönemde bütün etkinlikler reklama benzemeye çalışmakta ve nihayetinde yok olup gitmektedir. Reklamın simülasyon mantığı açısından asıl başarısı içeriklerin birbirlerinin yerini alabilmesi ve gerektiğinde

¹⁵⁴³ Baudrillard, *Tüketim Toplumu*, 24.

¹⁵⁴⁴ Baudrillard, *Nesneler Sistemi*, 234.

¹⁵⁴⁵ Baudrillard, *Nesneler Sistemi*, 236.

¹⁵⁴⁶ Baudrillard, *Nesneler Sistemi*, 238.

¹⁵⁴⁷ Baudrillard, *Simülakrlar ve Simülasyon*, 129.

birbirlerini saf dışı edebilmesinden ziyade kültürel anlamda gerçekliğe uğrattığı hezimetdir.

Trans mantığına oturan her şeyde olduğu gibi sanat ve estetik de simülasyonun sıfır derecesinde kendilerini yenilemekten başka bir şey yapmıyor. Kendini aşamayan sanat ucu bucağı gözükmeyen müzelere zincirlenmekte ve sanatın tanıtımını eklektik teknik bir mantıkla reklamlar yapmaktadır. Sanat, reklam mantığıyla görünür hale geldiğinde artık sanatın estetik boyutundan bahsedebilmek olanaksızlaşmıştır. Sanat bundan böyle değer yargısı barındırmadığından yapay değerlerin yükselişlerine şahit oluruz ki bu durum değerın vecit hale ulaşmasıdır.

Kitle iletişim araçları tarafından oluşturulan gerçeklik asıl gerçekliği yok eden ve buharlaştıran bir gerçekliktir. Reklam ve diğer kitle iletişim araçları gerçekliğin algı boyutunu değiştirirken insanları aldatmaktadır. Modanın çirkinin ve güzelin ötesinde, modern nesnenin gösterge işlevinde yararlılık ve yararsızlığın ötesinde olması gibi reklam da doğrunun ve yanlışın ötesindedir.¹⁵⁴⁸ Reklam, doğru ve yanlışın ötesinde ikna edici kısa açıklamalar oluşturarak umut verici kehanetlerde bulunmaktadır. Sonradan meydana gelebilecek doğrulamaların ümidiyle anlama ve öğrenme devre dışı bırakılarak doğru ve yanlış kavranılmaz hale getirilmektedir.

“Nasıl bazı laboratuvarlarda moleküllerin yapay sentezi gerçekleştiriliyorsa, aynı şekilde reklamda da etkili sözden hareketle hakikatin yapay-sentezi gerçekleştirilir.”¹⁵⁴⁹

Genel olarak ele aldığımızda reklamların simülasyon dünyasının propagandasını yaptığını söyleyebiliriz. Reklamlar kültürün, ekonominin, politikanın ve toplumsalın simülakr olduğunu gizlemeye yarayan araçlar olarak sistemin söylevi haline gelmişlerdir.¹⁵⁵⁰

En önemli şeye dönüşen reklam neticesinde toplumsallaşma da en önemli şeylerden biri olmuştur. Zamansal gelişimi içerisinde reklam dilyetilerine zarar veren bir seyir izlemiş, bu yüzden dil hem yapısal hem de anlamsal açıdan sözdizimsel işlevini yitirmiştir. Kendine özgü söz sanatı icat etmiş olan reklam klasik anlamdaki

¹⁵⁴⁸ Baudrillard, *Nesnel Sistemi*, 148.

¹⁵⁴⁹ Baudrillard, *Nesnel Sistemi*, 149.

¹⁵⁵⁰ Yaşar, “Simülasyon Kuramı Üzerine Düşünceler”, 24.

önem ve anlamını yitirmiş, göstergelerin sunulduğu ve izleyici açısından alışkanlık boyutuyla değerlendirilen bir şekle bürünmüş, daha önce temsil noktasında yer aldığı ahlak ve kültür dünyasını terk etmiştir.¹⁵⁵¹ Bunun nedeni insanların bundan böyle reklamı yaşamın rutin bir parçası görmeleri ve reklama inanmamaları değildir. Reklam bir dönemler bütün dilyetilerini yalınlaştırabilen bir şeyken yaşadığımız dönemde bu yalınlaştırabilme gücü elinden alınmıştır. Artık reklamlar hem özgün anlamında biçimlerini hem de iletişim aracı seviyesindeki etkisini kaybetmektedir. Bunun nedeni reklamların sloganlar, sesler, renkler, imgeler, manyetik şerit ve elektronik süreklilikle girdiği hegemonyatif ilişkidir. İnsanları büyüleyen dilyetisi ve dile özgü güzelleştirmeler teknolojinin emrine girmiştir. Bundan böyle reklamı bir iletişim veya bilgi/haber aracı olarak görmememiz gerekmektedir.¹⁵⁵² Reklamın anlam kaybına neden olan asıl durum toplumsalın-arka planda sistemin- hizmetine girmesidir. Kendisi de mesaj halini alan reklam toplumsal düzeni yüceltmek, eksikliği hissedilen toplumu sürekli bir şekilde yeniden arzullandıran söylevleri tekrarlamak üzere programa dahil edilmiştir. Reklamcılıkta ses ve imge bantlarının toplumsalın yüceltilmesi için çaba göstermesi gerekiyor. Reklamlar haber gibi önem verilen şeyleri yok ettiği gibi tepkisizliği ise hızlandırmaktadır.¹⁵⁵³ Anlam/anlamsızlık durumu ve yinelemeler haberlerde olduğu gibi reklamlarda da sürekli işlenmektedir. Reklam anlamını kaybettiği için dilyetisi çözümlemelerinin dışında tutulmalıdır. Reklamı göstergelerden oluşan muazzam bir alan olarak görebiliriz.

Günümüzde reklamcılığa dair en ilginç bakış açısı reklamın özel bir form ve araç olarak seyrelmesi ve ortadan kaybolmasıdır ki artık reklam ne olduğu belli olmayan bir şeydir.¹⁵⁵⁴ Dolayısıyla reklamı bir bilgi ve iletişim aracı olarak göremeyiz. Kendi kendinin tanıtımını ve reklamını yapmaktan başka hiçbir şey yapmayan reklam¹⁵⁵⁵ anlamın yok olmasına sunmuş olduğu katkıyla güncel kapitalist sistemin kodlarının sunulması görevini erotizm ve bedenin gösterimiyle dolaşımda tutmaktadır. Aşırılaştırılmış reklam aşırılaştırılmış bilgide olduğu gibi içeriği ortadan kaldırdığı gibi tembelliği artırmaktadır. Bu tembellik anlama yönelik imgelemlerin devre dışında kalmasıdır ki buna sebep olarak genelinde bütünsel gerçekliği sunan kitle iletişim

¹⁵⁵¹ Baudrillard, *Simülakrlar ve Simülasyon*, 131-132.

¹⁵⁵² Baudrillard, *Simülakrlar ve Simülasyon*, 133.

¹⁵⁵³ Baudrillard, *Simülakrlar ve Simülasyon*, 136.

¹⁵⁵⁴ Proto, *Mass, Identity, Architecture: Architectural Writings of Jean Baudrillard*, 105.

¹⁵⁵⁵ Proto, *Mass, Identity, Architecture: Architectural Writings of Jean Baudrillard*, 105-106.

araçlarını gösterebiliriz. Anlamın kaybolduğu pornografideki cinsellik gibi aynı yorgun müstehcenlik içerisinde medya vasıtasıyla iletişim kurduğumuzu zannetmekteyiz.¹⁵⁵⁶

Her şeyin kendine terfisini ve övgüsünü görebilmemiz mümkün. Reklamlarda artık bir ürünün değil reklamın kendi mantığına övgüyü görüyoruz. Enformasyon bir bilginin işlenmesine değil kendi mantığına terfiler sunuyor ve artık iletişim bir söyleme değil kendinin başlı başına bir söylence olmasına övgüler kurmaya hazırlanıyor.

Amerika her ne kadar histerezis yaşasa ve düşünsel anlamda nekahet dönemine girse de artık güç olmasının ötesinde bir model ve uluslararası bir stil olmuştur.¹⁵⁵⁷ Aynı şekilde doların da -gösterge mantığına uygun- ekonomik üstünlükle alakası olmayan, anlaşılmaz ve büyüleyici bir yükselişi söz konusudur.¹⁵⁵⁸ Artık Amerikan olan her şeyin reklamı söz konusudur. Bütün Amerikan toplumu reklam serumu ile ayakta durabilse bile bu reklam çoktan uluslararası bir boyut almıştır. Doların değer kazanmasını ve yükselişini anlamak istiyorsak bunu reklam mantığında analiz etmemiz gerekmektedir.¹⁵⁵⁹

Amerikan toplumu toplumsal ilişkiler düzeyindeki bütün içsel güzellikleri dışarıya taşımaması-sözcüğün en genel anlamında somut olarak gösterilebilmesini-becerebilmiştir. Bu toplumsal yaşam biçiminin somutluğunu bütün reklamlarda görebilmemiz olanaklı. Toplumsal yaşam varlığını ancak bu şekilde hissettirebilmekte ve somut hale getirebilmektedir. Amerikan toplumunun “look’u”, kendine ve dışarıya karşı sürekli kendi reklamını yapmayı gerekli kılıyor.¹⁵⁶⁰ Bunun en somut ve güncel örneği, tarım sahalarında, eyalet, il, kasaba ve köylerde, bütün iş yerlerinin önünde, ibadethanelerde ve hatta mezarlıklarda görülen Amerikan Bayrağı’dır. Böylesi bir bayrak antropolojik anlamdaki kahramanlık sembolü değildir; Amerikan toplumunun yaşam tarzının reklamıdır. Bu tür reklam şekli bütün televizyon programlarında, sinemada, haber bültenlerinde ve iletişim araçlarında dolaşımda bulunmaktadır. Amerika’nın uluslararası arenada olağanüstü reklam gücü Amerikan Bayrağı’dır.

¹⁵⁵⁶ Proto, *Mass, Identity, Architecture: Architectural Writings of Jean Baudrillard*, 107-108.

¹⁵⁵⁷ Baudrillard, *Amerika*, 134.

¹⁵⁵⁸ Baudrillard, *Amerika*, 126.

¹⁵⁵⁹ Baudrillard, *Amerika*, 135.

¹⁵⁶⁰ Baudrillard, *Metinler ve Söyleşiler*, 21.

Televizyonlarda film aralarına yerleştirilen reklamlar kuşkusuz toplumsal ahlak yasasına hakarettir.¹⁵⁶¹ Televizyon yapımlarının çoğu hiçbir zaman estetik düzeye ulaşamadıklarından reklam seviyesinde ele alınıp değerlendirilmelidir. Filmlerin hemen hemen hepsi aynı konuları (aşk, tarih, gelenekler, töre ve benzeri) işliyor: Bu filmlerde ise arabalar, aşklar, telefonlar, doğa, makyaj, göstergeler yaşamın basit bir örnekleme şeklinde sunuluyor. Reklamın yaptığı şey bunları sunabilmek. Dolayısıyla reklam ve televizyon programlarının bu anlamda ahlaksallığının tartışılması gereksiz. Kaldı ki “*bu programda sanal reklam uygulaması yapılmaktadır*” ve “*bu programda ürün yerleştirme bulunmaktadır*” yazıları reklam ve televizyonun aynı şeyleri yaptığının kanıtıdır.

Televizyon filmlerini sürekli bölen reklamlar Batı’da seyirsel zevklere müdahale anlamı taşıırken Amerika’da filmleri bölen reklamlar televizyon filmlerinin ve genelde programların seyre değer bir nitelik taşımadıklarını, kısacası reklam mantığında bir şey olduklarını muazzam bir biçimde göstermektedir.¹⁵⁶² Filmlerin büyük bir çoğunluğuna kaynak olan şeyler; arabalar, telefonlar, sıradan aşk ilişkileri, cinsellik, öz bakım, makyaj gibi reklamsal referanslardır. Zaten reklamlarda yaşamsal biçimler reklamsal imgeler vasıtasıyla harikulade gösterilerek entegre bir mantıkta iletişim araçları marifetiyle dolaşımda tutulmaktadır. Bu bağlamda televizyonun reklamsal amaçlara hizmet ettiğini söylemekle hata etmiş olur muyuz? Filmlerin reklam nesnesi haline gelmesiyle, reklamların film nesnesi haline gelmesi arasında hiçbir fark yoktur.

20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren reklam ve propaganda gittikçe önem kazanan iki sektör olarak göze çarpmıştır. Her ikisinde ilk başlangıç dönemlerinde kitleler tarafından kabul gören birer dilyetisi olarak değerlendirilip mal ve fikirlerin üretimi noktasında önemli sayılmıştır.¹⁵⁶³ Propaganda politikacıların ve politik partilerin oluşturmuş olduğu olumlu imaj sayesinde kamuoyu tarafından kabul görmüş ve propagandanın avantajlarını iyi kullanan politika ideoloji, fikir ve inanışların pazarlama ve satma tekniklerini geliştirmiştir. Bu anlamda propagandanın mal ve marka reklamcılığına öncülük yaptığını söyleyebiliriz. Propagandanın kamuoyuna etkisinden sonraki aşamada reklamcılığın toplumsallaşma hizmetinde kullanılması fikri

¹⁵⁶¹ Baudrillard, *Amerika*, 118.

¹⁵⁶² Baudrillard, *Metinler ve Söyleşiler*, 33.

¹⁵⁶³ Baudrillard, *Simülakrlar ve Simülasyon*, 130.

oluşturmuştur. Dolayısıyla politik bir anlam taşıyan propaganda öncülük yaptığı reklamı kendi çıkarları için kullanma yoluna gitmiştir. Nasıl mı? Reklamcılıkta kullanılan duvar afişleri, spikerlerin insanın içini bir hoş eden sıcak ses tonları, teknik cihazlardaki oynamalar, kurgu mantığı, renklerin kullanımı kısacası gösterge boyutuna ulaşmış her şey aslında insanları toplumsallaştırmak için kullanılmış yöntemler olmuştur.¹⁵⁶⁴ Kitle iletişim araçlarının bizi şiddetle, savaşla ve sıradanlıkla uzlaştırması gibi; reklamlar da bizleri yapay çevremizle uzlaştırmaktadır.¹⁵⁶⁵

3.1.15. Kitle İletişim Aracı Olarak Modanın Haberdar Etme Görevi

Moda, insan bedeninin gittikçe rastlantısallaşan giysi kombinezonları aracılığıyla özgür kılındığına inandırma oyununun adıdır.¹⁵⁶⁶ Değişen ve rastlantısallaşan şeylerle oluşan şeyler arasındaki farkı iyi bilmemiz gerekiyor. Oluşan şeylerin meydana gelmesine gittikçe daha az şahit olmaya başladık. Belki de oluşma mantığını insanoglu yanlış anladığından oluşan şeyler yok olup gitmeye başladı. Oluşum, değişimi getirmek, onu yerleşik düzene sokmak, ne maksatla olursa olsun onu geçerli kılmak, insanları değişimin mutlak buyruğu altına sokmak demek değildir.¹⁵⁶⁷ Oluşan şey mantığında bir şeyin müdahalelerden bağımsız şekilde ortaya çıkması söz konusudur. Değişim ve rastlantı doğrudan moda mantığı içerisinde yer alır. Modanın değiştirici mantığını mütemadiyen iletişim araçlarında görmekte ve moda buyruklarına itaat etmekteyiz.

Modanın ortaya çıkmasına sebep olan şey seri imalat sürecidir. Tüketim anlayışında önemli olan şey nesnenin ömrünün kısa olması ve modayla içli dışlı olmasıdır. Seri üretim sürecinde nesnelere bilinçli olarak çabuk bozulabilecek şekilde imal edilir.¹⁵⁶⁸ Nesnelere bu mantıkta çabuk ölen/yok olan şeyler olmak zorundadır. Moda yeniden üretim çarkının dönmesinde sistem için hayati önem taşımaktadır. Nesnenin gösterge değeri ve bu gösterge değerinin işlevsel yönünün geliştirilmesinde moda kullanım ve değişim değeri mantığını sistem dışına iten temel etmendir. Geçmiş ve geleceği aynı pota içerisinde eriten moda için yenilenme sistemin amentüsüdür. Sistem bu yenilenme mantığında hiçbir ahlaki değerlendirme ölçütünü dikkate

¹⁵⁶⁴ Baudrillard, *Simülakrlar ve Simülasyon*, 131.

¹⁵⁶⁵ Baudrillard, *Cool Anılar 1-2(1980-1990)*, 255.

¹⁵⁶⁶ Baudrillard, *Çaresiz Stratejiler*, 230.

¹⁵⁶⁷ Baudrillard, *Tekil Nesnelere Mimarlık Felsefe*, 64.

¹⁵⁶⁸ Baudrillard, *Nesnelere Sistemi*, 180.

almamaktadır. Zaten teknolojik gelişmelerle birlikte moda sistemsal sürekliliğini sağlamada hiçbir engelle karşılaşmamakta; iletişim araçları modayı gösterebilmek için varını yoğunu ortaya koymaktadır.

Modada insanların tamamı nesnelere ilgili her şeyi bilmek zorundadır. Moda özelliği taşıyan ev, otomobil, kıyafet ve benzeri bütün nesnelere yeniden çevrim ve seri imalat düzeninde sistemi teşmil etmek amacıyla kullanılmaktadır.¹⁵⁶⁹ Bu yeniden çevrim göstergelere inanmayanlar tüketim toplumunun gerçek vatandaşları olamamaktadır. Yeniden çevrim kavramını nesne/politika, nesne/psikoloji, nesne/toplumsal, nesne/ahlak, nesne/kültür, nesne/iletişim, nesne/değer, nesne/bilim vb. söylemlerin merkezine almak mümkündür. Çünkü tüketimin mantığında sürekliliği sağlamak için gösterge ve yan anlama dönüşen bütün nesnelere yenilenmesi zorunluluğu mevcuttur. Nesnenin ve genelinde nesneyle ilişkilendirilen kavramların kalıcı olması moda mantığına terstir.

Güncel modellere erişebilme kolaylıkları ancak ayrıcalıklı sınıfların ulaşabileceği bir durumdur.¹⁵⁷⁰ Ayrıcalıklı olmayanlar ise bu modellere moda tarafından soğrulduktan sonra ulaşabilmektedir. Örneğin kültürel ve toplumsal farklılık mantığına ayrıcalıklı olan sınıf her yıl araba değiştirme özgürlüğüne sahipken, diğer sınıflar ise sıradan bir arabaya yeni yeni sahip olabilmektedir.

Ekonomi politiğe çağdaş olan moda tıpkı pazar gibi evrensel bir modeldir. Nasıl ki pazarda eşdeğerlik ilkesi çerçevesinde değiş tokuş edilen ürünler varsa moda da ait göstergeler de kendi içerisinde değiş tokuş edilmektedir. Modeller ise moda da ait alanları yönlendiren eşdeğerlik ölçütleridir.¹⁵⁷¹ Modeller, moda da nasıl değişmesi gerektiğini söyleyen, yer değiştiren, yöneten, yönlendiren, alan değiştirmesini ayarlayan iletişim araçlarıdır. Bütün bu eylemler moda nın sonsuza kadar sürmesini sağlamak için kurgulanmıştır. Bir biçimin kendine özgü belirleyici unsurları tarafından üretilmek yerine bir modelden yola çıkarak üretilmeye başladığı andan itibaren modadan bahsedilebilir. Çünkü model moda nın ruhunu yansıtmaktadır. Bu bağlamda modeli üretimden uzak yeniden üretim sistemi içerisinde sistem düzeneğini (moda mantığını) canlı tutan yegane gönderge sistemi olarak değerlendirebiliriz. Boşluklarda

¹⁵⁶⁹ Baudrillard, *Tüketim Toplumu*, 113.

¹⁵⁷⁰ Baudrillard, *Gösterge Ekonomi Politiği Hakkında Bir Eleştiri Üzerine*, 38.

¹⁵⁷¹ Baudrillard, *Simgesel Değiş Tokuş ve Ölüm*, 161.

yüzen göstergeler bütünü olan moda ve belirleyicisi model ekonomi için paradan çok daha önemli bir hale gelmiştir.

Model bir nesnenin bölmesi, sınıflandırması, tasnif etmesi ve çoğalmasıyla ortaya çıkan seri imalatın özü, somut hali ve değerli olan kısmıdır.¹⁵⁷² Model bir nesnenin diğerinden ayrılmasını sağlayan küçük farklılıklardır. Bu farklılıklar zihinsel tasavvurun göstergelere dönüşmüş şeklidir. Sınai üretim düzeninde bu modeller seri üretim haliyle değer kavramının psikolojik soyutlamasını sağlamaktadır. Model farklılıkları psikolojik soyutlama halini aldıktan sonra mütemadiyen bollaşmak zorundadır. Nesne bolluğunda görülen artış hiçbir zaman gelişigüzel değildir; bu artış her zaman hesap kitap işinin bir neticesidir.¹⁵⁷³

Baudrillard'ın modada ilgilendiği asıl şey işaret değış tokuş sistemidir.¹⁵⁷⁴ Bu değış tokuş sistemini analiz ederken Düşünür, modernizmin çöküşü ile değer yasasının dönüşümünün haritasını çıkarmayı amaçlamıştır.¹⁵⁷⁵ Değer yasası değışiminden sonra moda gelir dağılımını belli eden bir ölçüt olmaktan çıkmıştır. Artık tüketim nesnelere gittikçe daha az sosyal sınıf belirleyicisi olmaya başlamıştır.¹⁵⁷⁶ Moda sadece seçkinler sınıfına özgü bir anlayışın çok ötesindedir. Moda, belirli bir sınıfın egemenliğinden çıkarak çoğunluğun tutkusu halini alabilmiştir.

Nesneler dünyası, ortaya konulan abartılı gereklilik dayatmasından kaçma imkanı bulamamıştır. Modada yararı olmayan, gereksiz, dekor amaçlı, herhangi bir işlevi bulunmayan bütün nesne kategorileri moda mantığına uydurulabilir veya bir nesnenin sahip olduğu temel anlamdan uzak yan anlamlar yüklemesi vasıtasıyla biçimler yaratılarak modalaşma süreci adı altında moda özgü bir ahlak anlayışı oluşturulabilir.¹⁵⁷⁷ Geneli itibarıyla nesnelere işlevleri ile sınırlandırabilmek mümkün değildir. Çünkü nesnelere sahip kişilerin prestij ve ayrıcalık kazanabilmeleri için bu nesnelere yararsız şeyler olması, dünyanın ortak kullanımından uzak sadece sahiplerine ait bulunması ve toplumsal içerisinde farklılaştırıcı kimlik özellikleri barındırması gerekmektedir.

¹⁵⁷² Baudrillard, *Nesneler Sistemi*, 177.

¹⁵⁷³ Baudrillard, *Nesneler Sistemi*, 185.

¹⁵⁷⁴ Toffeetti, *Yeni Bir Bakışla Baudrillard*, 87.

¹⁵⁷⁵ Douglas Kellner, *Jean Baudrillard. From Marxism to Postmodernism and Beyond*, Polity Press, Oxford 1989, 95.

¹⁵⁷⁶ Baudrillard, *Tüketim Toplumu*, 62.

¹⁵⁷⁷ Baudrillard, *Gösterge Ekonomi Politikası Hakkında Bir Eleştiri Üzerine*, 5.

İletişim sistemlerinin diyalog mantığına karşı gösterilecek tepki diyalog kurmak değil sessizliği hakim kılmaktır. Ancak bu sessizlik moda mantığındaki modellerin takınımış oldukları ideolojik sessizlik olmamalıdır. Simülasyon düzeninde modeller insandan daha gerçek görünerek olağanüstü bir gerçeklik biçimi üretebilmektedir. Simülasyon mantığı düzenini sadece moda da veya reklam da değil iletişim dünyasının tamamında ya da genelinde şeyler mantığı içinde görebiliriz. Moda mantığında güzellikten ve mantıktan ziyade güzelden daha güzel olduğu kabul ettirilen büyüleyici bir ayartmanın etkisi söz konusudur.¹⁵⁷⁸ Modanın değer yargılarıyla uzaktan yakından bir ilişkisi yoktur; moda kendi mantığını daha da sistematikleştirme derindedir. Moda bunu yaparken kendi biçimsel yargılarını aşarak estetik boyutu kendi hizmetine almıştır. Artık modanın ahlaksız bir görünüm sergilediği söylenebilir. Estetik anlamda güzel ve çirkinin değer referansları ahlaksal bir temele sahiptir.¹⁵⁷⁹ Lakin sanat, estetik ve fantezi kavramlarının değerlendirme yargılarının çok ötesine geçmiş olan modanın kendine ait sırrı ahlaksızlıkla ölçülebilir. Artık gelip geçici modellere inanılmakta, duygusal çerçevenin dışında yer alan ve hemen vazgeçilebilen bir bağımlılık yaratılmakta ve arzunun ötesinde sebepsiz, amaçsız, suni ve kasıtlı biçim değişiklikleri amaçlanmaktadır. Bu yönüyle moda bütün ahlaki değer yargılarına karşı sistemin oluşturmuş olduğu muazzam bir diyalog ve iletişim biçimidir.

Nesneler sisteminin bütününün kendi içerisinde bir ahlak anlayışı oluşturduğu kabul edilmektedir. Ancak sistem bilerek/isteyerek nesneler içerisinde sürekli ahlaki çatışmalar -sistemin çözümünü zorlaştırmak için- ve toplumsal farklılık prestijleri içeren bir oyun anlayışı oluşturmaya çalışmaktadır. Bu oyunda işlevsel nesne (güya işleve sahipmiş gibi görünen göstergesel nesne) hiçbir işe yaramayan tamamen moda uyum sağlamış bir gösterge görünümüne sahip olmaktadır. Aslında yapılmaya çalışılan şey değere sahip olmayan ve işlevden yoksun bir nesneye işlev yükleme çabasıdır. Bunun en uç örneklerinden birisi kendisine bir işlevsellik yüklenmeye çalışılan ama aslında hiçbir işe yaramayan, bir yararı olduğuna inandırılan havaya savrulmuş para anlamına gelen *gadget*'tir.¹⁵⁸⁰

¹⁵⁷⁸ Baudrillard, *Çaresiz Stratejiler*, 8.

¹⁵⁷⁹ Baudrillard, *Çaresiz Stratejiler*, 8-9.

¹⁵⁸⁰ Baudrillard, *Gösterge Ekonomi Politikası Hakkında Bir Eleştiri Üzerine*, 6.

“Önemli olan nesnelere somut görünüşleri ve davranışlara kazandırılan doğallığın gerisinde hemen her yerde (doğrudan ya da dolaylı) karşımıza ‘gösterişe yönelik’ tüketim biçiminin çıktığını görmek; günümüzde tüketimden bağımsız bir şekilde düşünebilmenin neredeyse olanaksız olduğunu toplumsal bir hiyerarşi ve kendini en az bunlar kadar dayatan yaşam standartlarına özgü bir ahlak anlayışı bulunduğunu fark etmektir.¹⁵⁸¹”

Yaşamın tüm alanında karşımıza çıkan göstergelerin gerçeklikten daha etkili olmalarındaki neden ahlaksızlıklarıdır.¹⁵⁸² Ayartmanın aşktan, modanın estetik anlayıştan, haberin anlamdan daha etkili olmasında ahlaksızlığın etkisi vardır. O halde yaşadığımız dünyada toplumsal, ekonomik, kültürel ve politik her şeyin ahlaksız olduğunu söylemekte bir hata yoktur. Toplumsal içerisinde insanları ahlaksız göstergeler büyülemektedir.¹⁵⁸³ Çünkü gerçekliği ayartan ve bozan şey göstergenin kendisidir. Göstergenin insanlığa karşı oynadığı ayartma oyununu sadece iletişim araçları, moda ve reklamda değil; daha genelinde politik, teknolojik ve bilimsel gösteri biçimleri olmak üzere bütün gösterilerde görebilmekteyiz.¹⁵⁸⁴ Bunun nedeni artık yaşadığımız evrende her şeyin göstergelerden beslenmesi ve her şeyin bu beslenmeden zevk almasıdır. Göstergelerin bütün sistemlerdeki başarısı onlara özgür dolanım denen bir hak tanınmasına yol açmıştır. Göstergeler aşırı anlamlılıkları ve işlevsel mantıkları yüzünden sadece kendi konteynerlerine hapsolmemakta yaşanan dünyanın genelinde özgür dolaşımında bulunmaktadır. Demokrasilerde en kötü yoksulluk göstergelerinin bile her zaman için bir moda olma şansına sahip olduğunu unutmamak gerekiyor.¹⁵⁸⁵ Bu durumda göstergelerin serbest dolaşımında her şeye sirayet edebileceklerini ve ahlaksızlık barındırabildiklerini görebilmeliyiz.

Tüketici davranışlarına kurallar koyan sistem bir yandan farklı kılmayı vaat ederken diğer yandan ise uyum sağlamaya yönelik özellikleri muhafazasında tutmaktadır. Bu özellikle modanın içine düştüğü bir çelişkidir. Modaya uyararak farklı

¹⁵⁸¹ Baudrillard, *Gösterge Ekonomi Politikası Hakkında Bir Eleştiri Üzerine*, 7.

¹⁵⁸² Baudrillard, *Çaresiz Stratejiler*, 94.

¹⁵⁸³ Baudrillard, *Çaresiz Stratejiler*, 95.

¹⁵⁸⁴ Baudrillard, *Çaresiz Stratejiler*, 95.

¹⁵⁸⁵ Baudrillard, *Amerika*, 71.

görünmeye çalışan insanlar sonuçta birbirlerine benzemektedir. Farklı olmaya çalışmak benzemeye yönelten paradoksal bir anlam oluşturmaktadır.

Farklılık yaratmak amacıyla ortaya çıkan bir nesnenin estetik içerikten ziyade anlaşılması güç bir ahlak sistemini ortaya çıkardığını algılayabilmemiz için moda bakmamız yeterlidir. Sürekli yenilenebilen aynı malzemeyi farklı kılıcı göstergelere dönüştürerek eşyaya estetik biçimler veren moda asıl amaç olarak farklılaşma söylemini diline dolamıştır. Nesnelere dünyasının farklılık mantığı, estetize etme söylemini galebe çalmıştır. Anlambilimsel olarak çözümün imkansız olduğu işlevsel nesnelere göstergebilimsel olarak çözümlenebilmektedir. Günümüzde her türlü dekorasyonun, reklamın ve giysilerin karma biçim moda haline gelerek özgürlük ortamı oluşturduğuna inanılmaktadır.¹⁵⁸⁶

“Gerçekten de moda doğal bir değişiklik gereksinimini ifade edemez zira değişik giysilere, nesnelere, bir arabaya sahip olma arzusu psikolojik açıdan toplumsal farklılaşma ve prestij gibi başka türlü zorunluluklara boyun eğilmesine yol açmaktadır.”¹⁵⁸⁷

Düşüncelerin mutlak gücü ilkesi gereğince fetişlerin kendi aralarında iletişim kurulduğuna inanılmaktadır.¹⁵⁸⁸ Göstergeler herhangi bir anlam taşımadıklarından göstergelerin kendi aralarında iletişimden ziyade farklılaşmaya ve zamanlamaya dayanan bir ilişkilerinin olduğu söylenebilir. Düşünsel anlamda belirli bir tözü barındırdığı düşünülen fetişlerin insanlarla var olan ilişkisinde bir değer yargısı söz konusudur. Ancak herhangi bir anlamı olmayan, gerçeklik dışında yer alan ve anlık olarak tüketilebilen moda nesneleriyle insanlar arasında olsa olsa bir etkileşimden söz edilebilir.¹⁵⁸⁹ Moda nesneleri fetiş bir değer taşıyabildikleri zaman hem kendi aralarında hem de insanlarla arasında bir iletişimden bahsedebiliriz.

Tüketim mantığından söz edebilmemiz için nesnenin gösterge görünümüne kavuşmuş olması gerekmektedir. Örneğin bir evin modanın kapsama alanına girebilmesi için kuşaktan kuşağa aktarılan bir nesne olmaktan kurtarılması yani simgesellikle özdeşleştirilen mantıktan sıyrılması ve kolayca satılıp

¹⁵⁸⁶ Baudrillard, *Gösterge Ekonomi Politikası Hakkında Bir Eleştiri Üzerine*, 31.

¹⁵⁸⁷ Baudrillard, *Gösterge Ekonomi Politikası Hakkında Bir Eleştiri Üzerine*, 33-34.

¹⁵⁸⁸ Baudrillard, *Kusursuz Cinayet*, 102.

¹⁵⁸⁹ Baudrillard, *Kusursuz Cinayet*, 102.

değiştirilebilen/yenilenen bir şey olması gerekmektedir.¹⁵⁹⁰ Bu anlamda psikolojik bağımlılıklardan uzaklaştırılmış bir eşyayı, kullanım/değişim değerinden uzaklaştırılmış bir araç/gereci ve ticari tanımlamalarından uzaklaştırılmış ürünleri gerçek tüketim nesnesi olarak değerlendirebiliriz.¹⁵⁹¹ Durumun daha net anlatımında bir nesnenin özgür gösterge olabilmesi için moda mantığına uyararak reklamlanması; ayırtılayan ve aynı zamanda aynileyen bir mantık süzgecinden geçmesi gerekmektedir. Bireylerin zorunlu yumuşaklıkla girdikleri tüketim süreci mantığını göstergeler, kodlar, modeller, seriler özetle göstergebilim yaklaşımıyla çözümlememiz gerekiyor. Ancak yine de moda mantığını izah edebilmek neredeyse imkansızdır Düşünür'e göre. İnsanları yeni göstergeleri keşfetmeye zorlayan, yönlendiren modanın semantik çözümlemelerle açıklanması imkansızdır. Toplumbilimsel çalışma disiplinleri, herhangi bir mantığa sahip olmayan moda anlam üretiminin bütün bir kültürle, bütün bir toplumla, bütün bir ekonomiyle ve bütün iletişimle ilişkisini araştırmalıdır.¹⁵⁹²

Moda insan düşüncesinin derinliklerinde yer alan önceki yaşamlara ait çekicilik ve büyüleyiciliği güncel sunum ve yinelemelerle aktif tutmakta ancak bunu yaparken yüzeysel ve sınırlı kalmaktadır.¹⁵⁹³ İçinde bulunduğu yineleme mantığıyla moda eski veya yeni bütün göstergelerin yer değiştirmesine imkan sağlamakta, denilebilirse oyun oynamalarına izin vermektedir. Moda, güncel olamayan ölmüş biçimleri bile bir depoda bekleterek göstergeler vasıtasıyla yinelemektedir. Sahip olduğu geniş kombinatuvardan sürekli faydalanan moda göstergelerini sürekli gözden geçirerek kusursuzlaşma oyununu sürdürmektedir.

Modayı bir kopuş, gelişme, yenilik ve modernleşme çerçevesinde ele almak gerekmektedir. Moda sayesinde eski ve modern kültürel anlamda yer değiştirmekte ve moda değişim efsanesine sahip çıkarak güncel yaşam içerisinde değişimi kutsallaştırmaktadır.¹⁵⁹⁴ *Neo ve retroyu* bir araya getiren moda bilim ve devrim de dahil olmak üzere modernliğin tam merkezinde yer almaktadır.¹⁵⁹⁵ Çünkü cinsellikten iletişime, toplumsaldan siyasete, sanattan diğer bütün bilimlere kadar her şey modanın

¹⁵⁹⁰ Baudrillard, *Gösterge Ekonomi Politikası Hakkında Bir Eleştiri Üzerine*, 61.

¹⁵⁹¹ Baudrillard, *Gösterge Ekonomi Politikası Hakkında Bir Eleştiri Üzerine*, 62.

¹⁵⁹² Baudrillard, *Gösterge Ekonomi Politikası Hakkında Bir Eleştiri Üzerine*, 79.

¹⁵⁹³ Baudrillard, *Simgesel Değiş Tokuş ve Ölüm*, 155.

¹⁵⁹⁴ Baudrillard, *Simgesel Değiş Tokuş ve Ölüm*, 157.

¹⁵⁹⁵ Baudrillard, *Simgesel Değiş Tokuş ve Ölüm*, 158.

etkisi altındadır. Moda, bilimsel ve kültürel basitleşme yolunu tercih ederek oynadığı oyunu bilimsel ve kültürel göstergeler şekliyle sunmaktadır.

Çıplaklık moda alanına dahil edildiğinde özgürlük söylemiyle anlamsal değişime uğratılmıştır. Günümüzde bedenın sahip olduğu kimlik, cinsiyet ve özgürlükler moda malzemesi haline dönüşerek değişmektedir ve moda yapmış olduğu bu değişiklikleri belirli bir bilinçten uzak şekilde laf olsun diye yapmaktadır.

Toplumsal basamakları tırmandıkça görülen şey şudur: Nesnelerin sayıları artmakta, bu nesnelere çeşitlilik göstermekte ve sürekli yenilenmektedir.¹⁵⁹⁶ Kısa bir zaman süreci içerisinde moda akımlarına uyularak sanki gerçekten üst sınıfların seviyesine ulaşıldığı hissettirilmeye çalışılmaktadır. Ev almaya maddi anlamda gücü yetmeyen insanların maddi durumlarına uygun bir nesneyi (örneğin araba) alması örneğinde olduğu gibi sınıfsal değişim mantığı “*gücünün yettiğini hemen al gücünün yetmediğinden şimdilik vazgeç*” mantığını sistemsel açıdan kabul ettirmeye çalışmaktadır. Nesnelere sürekli yenileme ihtiyacının temelindeki asıl mantık elde edilen nesneyle ortaya çıkan düş kırıklığı ve toplumsal/kültürel anlamda bu düş kırıklıklarının telafisidir.¹⁵⁹⁷ Ortaya çıkan bu durum nesnelere sisteminin mantığının ne kadar çelişkili ve çözümlenmesinin de bir o kadar zor olduğunu göstermektedir. Yenilenen nesnelere farklı bir sınıfa geçildiği hissiyatı verdirirken aynı zamanda düş kırıklıkları ve arzu tatminsizlikleri yaşatmaktadır. Modanın kültürel devamlılığı maalesef böyle işliyor. Bu çift kutuplu yaklaşımın temelinde moda üstüne oturtulmuş bir ideolojinin etkisi bulunmaktadır. Moda mantığı göstergelerin her geçen dakika daha hızlı ve seri şekilde değişmeleri, yıpranmaları ve yeniden üretilmeleri üzerine oluşturulmuştur. Kendi kültürel mantığıyla hareket eden modanın aslında toplumun tamamına seslenmesi eşitlik ve erişilebilirlik noktasında değerlendirilmemelidir. Çünkü modanın asıl amacı sınıf mantığıyla kimin hangi kategoriye ait olduğunu gösterebilmektir. Eşitsizliği ve sosyal ayrımcılığı gizler gibi görünen moda ve reklam sadece toplumsal kuralları belirlemekle kalmayıp aynı zamanda insan kişiliği üzerinde derin etkiler uyandırmaktadır.¹⁵⁹⁸ Moda modern toplumlarda hem yeniliğe hem de kurulu düzende değişiklik yapmama zorunluluğuna işaret etmektedir. Bir tür değişiklik oyununa benzeyen moda mantığında

¹⁵⁹⁶ Baudrillard, *Gösterge Ekonomi Politikası Hakkında Bir Eleştiri Üzerine*, 35.

¹⁵⁹⁷ Baudrillard, *Gösterge Ekonomi Politikası Hakkında Bir Eleştiri Üzerine*, 35.

¹⁵⁹⁸ Baudrillard, *Gösterge Ekonomi Politikası Hakkında Bir Eleştiri Üzerine*, 36.

değişiklik yapma gereksinimi ve eski eşya özlemi gereksinimi eş değerli bir konuma sahip bulunmaktadır. Nesnelere sisteminin eski eşya özlemi mantığına yönelmesinin nedenlerinden biri de eskinin yeniye nazaran sömürülmeye, işlenmeye ve anlam yaratmaya daha uygun pozisyonda yer almasıdır.

Modası geçen her şey gelenekselleşiyor; geleneksel olmaktan çıkabilenler ise tekrar moda halini alıyor.¹⁵⁹⁹ Gelip geçici değerler üreten moda için uzun kollu kazaktan kısa kollu kazağa veya geleneksel eşyadan modern eşyaya geçişte herhangi bir fark yoktur. Farklı olma ve seçim yapma hususunda beğenilme süreci için uzun kolluluğun ya da kısa kolluluğun -aynı şekilde gelenekselin modernin- sürekli bir değeri bulunmamaktadır. Moda isimli bu gelip geçici süreçte güzellik kavramı belirlenmiş bir kavram değildir, güzelliği belirleyen şey modanın kendisidir. Gerçekten çok güzel dikilmiş olan bir giysi moda mantığının ölmesi anlamına gelebilir.¹⁶⁰⁰ Modanın yaptığı şey gerçek güzelliği yadsımak, dışlamak ve denetimi altına almaktır. Güzellik güncellemesi yapılırken hipergerçek mantığına uygun hipergüzel referanslar oluşturularak kitle iletişimsel yörüngede dolaşıma sokulmaktadır. Modanın hipergüzellik başarısında aklın yerine hiperaklı devreye sokması yatmaktadır.

Modanın mantıksal işleyişi kullanım ve değişim değerine göre değil gösterge değere ve bu değerlerin oluşturduğu kodlara göre işlemektedir.

“Gösterge, metanın ulaşabileceği en üst aşamadır. Moda ve mal aynı biçime sahiptir. Metanın baştan itibaren sahip olduğu farklılaştırma gücü doğrudan gösterge/değişim değeri tarafından belirlenmektedir. Metanın kusursuz bir biçime sahip olabilmesi için kod olarak kendine boyun eğilmesi, yani modellerin dolanım düzeni içinde yer alan geometrik bir alana benzemesi, kendini bütün bir kültüre özgü tek ilişki kurma biçimi olarak dayatması gerekmektedir.”¹⁶⁰¹

Moda sayesinde ayırtılma oyunu hızlandırılarak, modaya masalımsı bir misyon yüklenmiştir.¹⁶⁰² Gerçekte ise gönderen sistemleri arasındaki ayrımı ortadan kaldıran bu büyülü dünya -yani moda- ekonomi politığın en kusursuz biçimlerinden biri haline

¹⁵⁹⁹ Baudrillard, *Cool Anılar 1-2(1980-1990)*, 145.

¹⁶⁰⁰ Baudrillard, *Gösterge Ekonomi Politikası Hakkında Bir Eleştiri Üzerine*, 80.

¹⁶⁰¹ Baudrillard, *Gösterge Ekonomi Politikası Hakkında Bir Eleştiri Üzerine*, 264.

¹⁶⁰² Baudrillard, *Simgesel Değiş Tokuş ve Ölüm*, 15.

gelmiştir. Modanın göstergelerine özgü belirleyicilik ortadan kalktığı için göstergelerle yer değiştirme ve oyun oynama kolaylığı ortaya çıkmıştır. Modanın ortaya koyduğu bu özgürleşme oyunu sonucundaysa ortada bulunan göstergeler sürekli yinelenerek sistemin yeniden üretim mantığı mütemadiyen işlemektedir. Moda alanı içerisinde bütün göstergeler kodun egemenliği altında bulunmaktadır. Modanın aslında söylemeye çalıştığı şey, sahip olduğumuz düşsel dünyaya son vererek akla gelebilecek bütün gönderen sistemini kapsayan bir sistemin hepimizi ele geçirdiğidir.¹⁶⁰³ Tüm kültürlerin suç ortaklığıyla moda göstergeleri simülakr haline dönüşmüştür. Moda göstergeleriyle zaman kısır döngüsel bir hale bürünmekte ve sürekliliğini kaybetmektedir. Tüm kökenler kendini unutmaya başlamış ve yinelemeyle kimliğe ait belirlenimler kaybolmuştur. Moda belki de çelişkili bir şekilde güncel olmayandır. Çünkü zaman moda ile soyut hale gelmiş, biçimler öldürülmüştür.¹⁶⁰⁴ Zamanla ilişkilendirilmeyen biçimler geriye dönüşün gizemi ile geleceği dikkate almayarak güncel olanla birleştirilmiştir. Moda bu işi olağanüstü bir unutkanlık ve harikulade bir bilinçsizlikle yapmaktadır.

“Moda henüz doğmamış bir dünya ve gerçeği yutup yok eden şeydir. Moda, ölü göstergelerin tüm enerjilerini yaşayan anlamı etkileyebilmek için harcadıkları çalışma sonucunda elde ettikleri şeydir.”¹⁶⁰⁵

Antropolojik ve klasik bakış açısına göre ele alındığında vücudun her zaman gerçek bir değeri vardır. Sürekli sağlıklı ve dolayısıyla işlevsel olması yönüyle değerlendirilen vücut salt et parçası veya iş gücü olarak ele alınmamıştır. Vücudun her zaman için ruhla bir bağlantısı olduğu kabul edilmiş; vücudun sağlık haricindeki anatomik değişimleri Tanrı'ya başkaldırı olarak görülmüştür. Lakin tüketim mantığında vücut bir sürü yan anlamlarla bezenmiş; kendi bağımsızlığı içerisinde özsever bir kültür nesnesine evrilmiş; toplumsal mantığa kendini bir ritüel olarak kabul ettirmesini bilmiş; güzellik ve erotizm söylemlerinde varlığını devam ettirmiştir.¹⁶⁰⁶ Vücuda ilişkin güncel ahlaki tavırların iki belirleyicisi vardır bundan böyle: güzellik ve erotizm. Vücut, erotizm ve bedenin değer olarak birbirinden ayrıştırılması vücut mantığı açısından

¹⁶⁰³ Baudrillard, *Simgesel Değiş Tokuş ve Ölüm*, 153.

¹⁶⁰⁴ Baudrillard, *Simgesel Değiş Tokuş ve Ölüm*, 154.

¹⁶⁰⁵ Baudrillard, *Simgesel Değiş Tokuş ve Ölüm*, 154.

¹⁶⁰⁶ Baudrillard, *Metinler ve Söyleşiler*, 121.

imkansızdır. Vücudu güzel kılmak ve erotik bir anlam kazandırmak kadınlar için artık ilahi bir mecburiyettir. Ahlaki nitelik artık vücudun terbiyesi için yapılan ruhsal ritüellerle değil yüz ve vücut güzelliğiyle kazandırılmaktadır. Vücudun yeniden keşfi ve anlam kazanmasında erotizm arzudan ziyade yan anlamların olduğu göstergesel bir değerdir. Bu bağlamda moda, güzellik ve cinselliğin bilinen anlamlarından çok farklı göstergesel bir değerinin oluşmasına hizmet etmektedir. Gerçek anlamdaki cinsellik formundan yani arzulanabilir nitelikten uzaklaştırılan vücut salt biçimsel yönüyle hatların belirleyici kılınmaya çalışıldığı anlamdan yoksun bir göstergeye dönüşmüştür. Biçimsel olan vücudun dışavurumsal bir istem yaratması ve gerçek anlamda cinsel bir değer kazanması ise imkansızdır.

Moda öylesine vahşileşmiştir ki, hiçbir yasaklama onu ortadan kaldıramamıştır.¹⁶⁰⁷ Çünkü moda anlama son vererek göstergesel değer kazanmakta, gelişigüzel bir şekilde sosyalleşmekte, geçmişe özlem sunmakta ve tam bitme noktasına ulaştığında yineleme mantığıyla canlanmaktadır. Herhangi bir anlama sahip olmayan moda anlamsız anlamlı hale getirme çabasında olan insanoğlu sayesinde varlığını sürdürmekte, insanoğlunun bu lütfü sayesinde ise varlığını kanıtlayabilmek için çok fazla şeye ihtiyaç duymamaktadır.

İlk baştan beri moda dil gibi toplumsal bir varlık olmayı amaçlamaktadır.¹⁶⁰⁸ Anlamlı olmayı hedefleyen ancak anlamın arka planında yok olan dilyetisine karşılık moda tiyatral bir toplumsallaşmayı hedeflemekte, anlamsızlığını toplumsallaştırırken kendi kendine yetmektedir.¹⁶⁰⁹ İletişim kurmayı hedefleyen dilin aksine moda doğrudan iletişimin kendisi olmayı amaçlamakta ve bunu yaparken doğru kodlanmış mesajlardan uzak, anlamın bir oyuna dönüşmesini uygulamaya sokmaktadır.¹⁶¹⁰ Yaptığı her şeyi bir şölen mantığıyla sunan moda iletişimin anlam kurma amacını da ortadan kaldırmayı hedefliyor.

Moda cinselliği etkisiz hale getiren ve geçersiz kılan şeydir.¹⁶¹¹ Moda bu haliyle cinselliğin rakibidir. Moda cinselliği ve çıplaklığı kendi himayesine alıp yoğurmakta, istediği şekilde yönlendirmekte ve vücudu kendi iletişim aracı haline getirmektedir.

¹⁶⁰⁷ Baudrillard, *Simgesel Değiş Tokuş ve Ölüm*, 162.

¹⁶⁰⁸ Baudrillard, *Simgesel Değiş Tokuş ve Ölüm*, 164.

¹⁶⁰⁹ Baudrillard, *Simgesel Değiş Tokuş ve Ölüm*, 164-165.

¹⁶¹⁰ Baudrillard, *Simgesel Değiş Tokuş ve Ölüm*, 165.

¹⁶¹¹ Baudrillard, *Simgesel Değiş Tokuş ve Ölüm*, 168.

Önceleri baskı altına alınmış bir mabet olarak algılanan ve mahrem çizgisi noktasında sınırları kesin hatlarıyla çizilmiş olan vücut, artık çeşitli bilinmezlerin içerisindeki bir yatırım ve araştırma aracı haline gelmiştir.

Marjinal konum ve sınıfsal indirgemelere bakılmaksızın herkesten modanın kurallarına uygun hareket etmeleri beklenmektedir. Moda hiç kimsenin tekelinde olmayabilir lakin herkes modayı temsil edecek yeniden üretim aracı haline gelebilmelidir. Moda insanları yeniden üretim aracı haline getirirken sadece insanların yaşamsal durumuna değil aynı zamanda anlamsal düzeylere de müdahalede bulunmuştur. Vücut moda göstergesi haline dönüştüğü andan itibaren cinsel anlamda sahip olduğu gizemi ve çekiciliği kaybederek anlam olarak hiçbir şey ifade etmeyen mankene dönüşmektedir.¹⁶¹² Moda cinsiyet ayırımına son vererek bütüncül bir başvuruya dönüşmektedir. Her şeyin cinsiyetsizleştirildiği bir dünyada moda cinselliğinin egemenliği başlı başına bir paradokstur. Moda değer sistemlerinin yanında, iyi-kötü, güzel-çirkin, akılcı olan-olmayan gibi yargılama ölçütlerini yok etmiştir. Moda kültürünü ve modellerini/ göstergelerini bozma gayreti görünürde çok makul ve mantıklıdır. Lakin modanın güncel mantığından kaçış imkansızdır. Çünkü modanın inkar edilmesi ve modayı bozma girişimleri başlı başına bir moda akımı oluşturmuştur.¹⁶¹³

Aşılıp geçilen özellikler her şeyi hem biçim hem de anlam olarak bozmaktadır. Çirkinin taşıdığı tüm anlamları kendi hesabına geçiren ve bunu güzellik mantığıyla açıklayan modanın yaptığı şey budur aslında. Aynı şekilde sahtenin tüm anlamlarını kendi himayesine geçirmiş olan asılın yaptığı şey de budur.¹⁶¹⁴

“Kendinden geçme demek, yaşayan bir varlığın anlamını yitirinceye kadar uğraştıktan sonra sonunda anlamsız ve içeriksiz bir biçime bürünerek yeniden ortaya çıkma gibi bir özelliğe sahip olması demektir.”¹⁶¹⁵

O halde modayı güzelin kendinden geçmiş hali, simülasyon ise gerçeğin kendinden geçmiş hali olarak açıklayabiliriz. Simülasyonla göstergeler gerçekleri ve gönderen sistemlerini birer süpergösterge şeklinde sunmak haricinde pek fazla şey

¹⁶¹² Baudrillard, *Simgesel Değiş Tokuş ve Ölüm*, 172.

¹⁶¹³ Baudrillard, *Simgesel Değiş Tokuş ve Ölüm*, 174-175.

¹⁶¹⁴ Baudrillard, *Çaresiz Stratejiler*, 9-10.

¹⁶¹⁵ Baudrillard, *Çaresiz Stratejiler*, 10.

yapmamaktadır.¹⁶¹⁶ Tıpkı modanın çıplaklığı hipergiysi şekliyle sunması gibi göstergelerde süpergösterge şeklini almıştır.

Çizgisel tarih ve zaman ortadan kaybolmaya başlayınca insanlar ağların ve modanın geçiciliğinde bir arada yaşamaya başladı.¹⁶¹⁷ Şeyleri görerek anlayabilmemiz için, en üst seviyedeki duyum şekli; kendinden geçmenin ortadan kaldırılarak gerçek anlamda ayartmanın oluşması, simgeselliğin geri dönmesi ve simülasyonun tamamen denetim altına alınması gerekmektedir.

Kendi vücuduyla doğrudan ilişki kurma yöntemi olarak adlandırılan doğal ideal yerini artı değer anlamı katan ticari zorunluluğa bırakmıştır ve bugün moda bu ticari zorunluluğun devam etmesinde hayati öneme sahiptir.¹⁶¹⁸ Kendi vücudunu seyreden bireyin doğal iletişim yönteminden şeffaf dokulu bir çorabın göstergesel mesajına moda ile geçiş yaptık.

Modanın insanlık üzerindeki etkisi konusunda yüzlerce araştırma yapılmasına rağmen bu etkinin hangi boyutta olduğuna dair kesin açıklamalara ulaşılamamıştır. Sosyoloji ve estetik disiplinleriyle çözümlenmeye çalışılan moda mantık olarak sadece bu bilimlere değil diğer bilimlere de aşabilmiştir. Moda mantığında hızlılık ve aşırılık her şeyi belirler konumdadır. Göstergelerin dolaşımını aşırılaştırarak ve hızın mutlaklığını egemen kılan moda, düşünme pratiklerini ortadan kaldırdığı için anlamın doğasını bozmuştur. Düşündürmeden ve karşı tepkiye imkan bırakmadan etkileyebilme becerisi, virüslerin ve kanserin yayılması mantığıyla aynıdır. Modanın mantığında viral, anlamdan yoksun ve göstergelerin sayısız dolaşımını egemen kılmaya yarayan bir düşünce vardır. Modanın hızının mutlaklığıyla iletişimin hızının mutlaklığı arasında eşdeğerlik vardır. Kaldı ki modayı bu denli evrensel hale getiren şey de zaten iletişim araçlarıdır.

¹⁶¹⁶ Baudrillard, *Simgesel Değiş Tokuş ve Ölüm*, 167.

¹⁶¹⁷ Baudrillard, *Cool Anılar 1-2(1980-1990)*, 27.

¹⁶¹⁸ Baudrillard, *Simgesel Değiş Tokuş ve Ölüm*, 184-185.

3.2. TEKNOLOJİ KURAMI

3.2.1. Sanallaşma ve İletişim

Baudrillard bir zamanlar toplumun düzenleyicisi olan endüstriyel üretim ve ekonomi politiğin yerini medya, siberetik modeller, bilişim sistemleri, bilgisayarlar, bilgi işlem, eğlence, bilgi endüstrileri gibi yeni teknolojilerin aldığını düşünmektedir.¹⁶¹⁹ Böylesi bir dünyada emek artık üretim gücü değildir; emek sadece sinyaller arasında dolaşıma imkan sunan basitleştirilmiş teknolojik öge, bağlantılar arasındaki işlemsel terminaldir. Baudrillard teknolojinin günlük yaşantımızdaki yerini en ince ayrıntılarına kadar incelemiştir. Özellikle teknolojik ilerlemelerin insanları kıyamete sürükleyeceğini iddia eden Düşünür güncel modern sistemin hem kendi sonunu hem de insanlığın sonunu hazırladığını iddia etmiştir.¹⁶²⁰

Baudrillard'a göre bizim toplumlarımız avcılık ve toplayıcılık yapan toplumlarla kıyaslandığında bile daha canavarca bir görünüm sergilemektedir. Hatta bizi diğer bütün toplumlardan daha canavar kılan şey ölmüş bedenlerin parçalarını bir araya getirerek onları bilgisayar teknolojisiyle kimliklendirme çabamızdır.¹⁶²¹ Sanal kimliklendirme çabamızın temelinde masumane bir yan bulunmamaktadır. Bu çabanın temelinde miras, sigorta ve benzeri işlemlerin insanlığa dair iğrençliğini görmekteyiz. Daha ilerisinde bizlere ölümü getiren teknoloji ile ölüyü kimliklendiren teknoloji aynı sentez mantığıyla işlemektedir. Daha önceki toplumlarda gerçekleşmesi mümkün olmayan dehşet sistemlerini bizler beyaz canavarlıklarımızla çok iyi şekilde gerçekleştirebiliyoruz.

İnsanlarla doğrudan iletişim kurduğunu iddia eden bütün teknolojiler gerçekte banttan yayının sorumluluğunu taşımaktadır.¹⁶²² Bu teknolojilerle insanlar arasında olsa olsa sanal etkileşimler gerçekleşebilir. Bizler, filmleri şimdi izlemekten vazgeçtiğimizde onları televizyonlara veya bilgisayarlara eş zamanlı olarak kaydedip daha sonraya öteliyoruz. Filmi izlemeye karşı arzu azlığı veya çokluğunun makinelerin/teknolojilerin çalışmasıyla bir ilişkisi yoktur. Çünkü bu teknolojilerin sürekli çalışması gerekmektedir. İzleme arzusunun azalmasıyla makine etkisinin artması arasında ters bir orantı olduğu

¹⁶¹⁹ Kellner, *Jean Baudrillard: From Marxism to Postmodernism and Beyond*, 61.

¹⁶²⁰ J.Lane, *Routledge Critical Thinkers: Jean Baudrillard*, 28.

¹⁶²¹ Baudrillard, *Cool Anılar 1-2(1980-1990)*, 22.

¹⁶²² Baudrillard, *Kusursuz Cinayet*, 58.

gözlemlenmektedir. Gerçekte bu makineler mükemmel teknolojilerdir. Şöyle ki insanlara sınırsız özgürlük tanıyarak onları olması gereken diğer yükümlülüklerden kurtarır. Bunu sadece arzu boyutuyla sınırlandırmamak gerekiyor. Ayrıca bu cihazların insanlığa yeniden üretim sorumluluğu noktasında yardımcı olduğu gözlemlenmelidir. Çünkü sanal teknolojiler insanların yapması gereken yeniden üretimi iradi anlamda onlardan alarak mütemadiyen sisteme hizmet etmektedir. Bilgisayarda hafızaya kaydedilmiş bilgilerin silinmesini görmekle gerçek bir kitabın ortadan kaybolması arasında duygu farklılığı vardır. Bilgisayardaki bilgiler ancak silindiğinde bunlara bir değer atfedilebiliyor.¹⁶²³ Anlık olarak vermenin anlık olarak ortadan kaybolması yasası sadece sanallaşan ortamlarda işlerlik kazanıyor.

İletişim, teknik alan, bilgi, teknoloji ve makineler geride kalan şeyleri kaotik bir sapmaya terk ederek ulaşılmaz bir uzamda uydulaşma çabası içerisindedir.¹⁶²⁴ Yörüngesel bir uyduya ulaşamayan her şey bundan böyle kendi kaderine terk edilerek yüz üstü bırakılmıştır. İnsancıl teknolojilerin buharlaşarak yok olmaya başladığı dünyada insanlığa hizmet etmesi gereken yeni teknolojiler insanlara ihanet etmeye başladı.¹⁶²⁵ Bütün teknolojilerin gerisinde muazzam bir gösteriş çabası ve ikiyüzlü bir düzen olduğu anlaşılmalıdır.¹⁶²⁶ İnsanlığın ulaştığı sözde refahın teknoloji (bilgisayar, teknoloji, ağ, sanallaşma, enformasyon) ile ilişkisi gözükteği gibi saf ve temiz değildir Baudrillard'a göre.¹⁶²⁷ Teknolojinin amacı insanın ve onun iktidarının genişlemesi şekliyle değerlendirmeye alınmamalıdır.¹⁶²⁸ Teknoloji ve nihayetinde ortaya çıkan sanalın insanları sürüklediği felaket ne idüğü belli bir felakettir. Dünyayı gerçek anlamıyla tehdit eden bir terör düzenin çıkmasına neden olan şeyler; dünyayı birbirine tamamen bağlamaya çalışan elektromanyetik akımlar, sinyalleri ve ağları yöneten/yönlendiren dizge, gerçeği anlaşılmasız kılan öbekler, sanal hale gelen iletişim ve bütün dünyayı egemenliğine almaya çalışan teknokrasi zihniyetidir.

Evrensel ölçekte bütün bilgi ve haber ağlarının güncel olaylar (ister mutlak olay olsun isterse olay olmayan olay olsun) üzerine yoğunlaştığı bir dünyada zamanı olması mümkün olabilen en küçük zaman dilimine yani *an'a* indirgeyebilmemiz mümkün

¹⁶²³ Baudrillard, *Kusursuz Cinayet*, 59.

¹⁶²⁴ Baudrillard, *Kötülüğün Şeffaflığı Aşırı Fenomenler Üzerine Bir Deneme*, 36.

¹⁶²⁵ Baudrillard, *Cool Anılar 1-2(1980-1990)*, 312.

¹⁶²⁶ Baudrillard, *Kusursuz Cinayet*, 17.

¹⁶²⁷ George Ritzer, *Postmodern Social Theory*, Mc Graw-Hill, Newyork 1997, 2-12.

¹⁶²⁸ Baudrillard, *Cool Anılar 1-2(1980-1990)*, 71.

oluyor.¹⁶²⁹ An kavramı içinde yaşamakta olduğumuz şimdiki zaman ait bir dilim olmayıp tüm anlamıyla soyut hale getirilmiş bir zaman dilimidir. Soyutlanmış böyle bir zaman dilimini yaşayabilmek her türlü ölüm ve felaketlerden daha önemli hale gelmektedir. Sanallaşma yüzünden geçmiş, gelecek ve şimdi mezc edilmiş, an ise mevcut teknolojinin görünürlüğünün temsilcisi olmuştur.

Bizlerin bugün bu duruma getirdiğimiz olağanüstü teknolojik ilerlemenin eş zamanlı olarak insani değerleri yok ettiğini göremez hale geldik. Bu durum teknolojik ilerlemenin yan etkisi olarak görülmemeli; teknolojik gelişmenin bizzat insani değerlerin öldürülmesine doğrudan katkısı şekliyle değerlendirilmelidir. Doğal dünyanın yerine koyduğumuz sanal teknolojik dünyanın bir çeşit karşı tepki ve meydan okuma biçimi olduğunu söyleyebiliriz. Böylesi bir meydan okuma biçiminde simgesel hiçbir değer kalmamakta, hayali kurulabilecek herhangi bir eleştirel alternatif bulunmamaktadır.¹⁶³⁰

Etrafımızı kuşatan ve üzerimize düşen aşırı ışık sonucunda gölgemizi bile yitirir konuma geldik. Korunaksız bir şekilde doğal ve yapay bütün ışık kaynaklarından aşırı ışık alan insanlarız artık. Sadece doğal ve yapay ışık kaynaklarından değil; teknolojilerden, ekranlardan, görüntülerden ve enformasyondan ışık alarak aydınlanmaktayız.¹⁶³¹ Bu ışığı kırıp geri yansıtabilecek güce ise sahip değiliz. Dolayısıyla kimliklerimiz, toplumumuz, düşüncelerimizden bahsedilirken hep beyazlıkla ilişkilendiriliyoruz. Halbuki beyaza değer veren şey siyahın enerjisidir. Işığın geri yansıtılmadığı dünyada mesajların da geri yansıtılmak maksadıyla hazırlanmadıklarını görebilmekteyiz. Sanala gömülen insanlığın olumlu ya da olumsuz anlamda güce dayalı herhangi bir tepki mekanizmaları üretebilmeleri ise imkansız.

Bizler maalesef kandırılmış insanlarız. Bizleri teknolojinin muhteşem bir amaçlılığının olduğuna, yapay çevrelerin yeni bir doğa olduğuna ve zihinsel kodların sadece bazı durumlara tepki vermesi gerektiğine ve düşüncenin bu minval üzerine oturması gerektiğine inandırdılar. Bizler artık umursamaz insanlar olarak umursamanın bile teknolojik çerçevesini çizmeyi öğrendik. Bizler artık televizyonun parazitli

¹⁶²⁹ Baudrillard, *Şeytana Satılan Ruh Ya da Kötülüğün Egemenliği*, 127.

¹⁶³⁰ Baudrillard, *Karnaval ve Yamyam*, 61.

¹⁶³¹ Baudrillard, *Kötülüğün Şeffaflığı Aşırı Fenomenler Üzerine Bir Deneme*, 49-50.

göstermesini, bilgisayarın çalışmamasını veya bir ağa dahil olamamayı umursar hale geldik.

Amerikan toplumu ilk düzey (ilkel ve vahşi olan) şeylerle ikinci düzeyde yer alan (doğal simülasyon) şeyleri dikkate değer görmemektedir. Onlar teknoloji marifetiyle ortaya çıkan (teknolojik simülasyonu) bütünsel gerçekliği gerçekliğin merkezine oturtmuşlardır. Onlar için Disneyland, sinema, televizyon, hız, devingenlik, yollar ve benzeri olan her şey gerçektir yoksa ibadethaneler, kültür, tarih ve benzeri şeyler değil.¹⁶³²

Şayet bir zamanlar gerçek anlamıyla yaşamış olduğumuz doğal dünya Tanrı tarafından bizlere bahşedilmiş bir yaşam alanıydıysa bizler de ona karşılık vermeyi/karşı bağış yapabilmeyi becerebilmeliydik. Karşılık vermesini beceremeyen insanoğlu doğal dünyayı yok etmeyi tercih etti. Modernleşmenin başlangıcından bu yana doğal dünya yok edilerek soyut bir hale getirildi.¹⁶³³ Kendisinden kurtulabilmek maksadıyla her şey yapıldı ve dünyanın yerini teknolojik oyunlarla oluşturulan sanal bir yaşam alanı aldı. İnsanlık ilk etapta doğal dünyanın yok edilmesinin kendi menfaatlerine olduğunu zannetti. Lakin ilerleyen zamanlarda fark edildi ki teknolojik işlemler sadece çok anlamlı halleriyle var olabilmekte ve bu durum insanlığa hiçbir fayda getirmemektedir. Simgesel koşullardan bağımsız hale getirilen sanal dünyada değer niteliği taşıyabilecek hiçbir erdem şekliyle karşılaşamaz olduk.

Teknoloji kaynaklı her olayın fazlasıyla baş döndürücü olduğunu kabul etmeliyiz. Teknoloji kökenli nihai sonuçlardan biri türün mutasyona uğraması. Yakın zamanda üremesiz cinsellikten cinsellsiz üremeye geçilecek.¹⁶³⁴ Genetik mühendisliği genlerin düzeltilmesiyle alakalı çalışmalar yapıyor. Şimdiden bazı ülkelerde çeşitli klinikler açıldı. İnsanlar gelecekteki çocuklarının genlerini belirleyebilmek için yani olumsuz genleri mutasyona uğratmak için buralara müracaat ediyor. İnsan türünü mükemmel hale getirmek maksadıyla yapılan bu çalışmaların insanlığı ne yönde etkileyeceği ise meçhul. Lakin görünen köy kılavuz istemiyorsa ve mucizeler olmayacaksa mevcut sanal teknolojinin insanlığın sonunu getireceğini söyleyebiliriz.

¹⁶³² Baudrillard, *Metinler ve Söyleşiler*, 35.

¹⁶³³ Baudrillard, *Karnaval ve Yamyam*, 58.

¹⁶³⁴ Baudrillard, *Tekil Nesnel Mimarlık Felsefe*, 74.

Hedefini belirleyemeyen, artma hesabı yapamayan, gittikçe çoğalan ve ur halini alan ama asla niteliksel anlamda çoğalamayan toplumlar olduk.¹⁶³⁵ Urlaşan toplumlar herhangi bir kontrolü olmayan, kendi mantığını sorgulamayan ve nedenleri hiç umursamadan doğrudan sonuçlarla meşgul olan toplumlardır. Artık yoksunluğun anlamını bilmeyen ama doygunluğun bir değer olduğuna inanan toplumlarız. Yoksunluk felaketler getirmez lakin doygunluklar her zaman öldürücüdür. Yoksunluğun tatminkarlıkla bir ilişkisi söz konusuysen doygunluk kanaatkarlığı bilmez. Doygunluk zaman sonra ilerleyememe, düşünememe ve durgunluk durumu oluşturur. Günümüzde tüm sistemler aşırı doygunlukları nedeniyle şişşolaşmıştır. Haber, iletişim, bellek, bilgi, teknoloji, ağ, simülasyon, depolama (*storage*), iyilik ve kötülük dahil her şey öylesine şişşolaşmışlardır ki cehennemi gebelik seviyesine ulaşmıştır.¹⁶³⁶ Bu doygunluk seviyesinden sonra teknolojiden insanlık adına olumlu şeyler beklemek boşunadır. Çünkü teknoloji sadece kendisini referans çizgisini taşıyarak geriye kalan her şeyi önemsiz hale getirmiştir.

Ekonomi politikte doğal evreye denk gelen kullanım değerine son veren bizler değiliz. Bu tamamen sistemin suçudur. Maddi ve manevi olan her şeyden öylesine çok üretildi ki insanlara bunları tükettirmek için kullanım değeri söylevi artık bir işe yaramamaya başladı. Bu yığılma neticesinde gösterge değer ve fraktal değer söylemleriyle insanların bu üretimlere zaman ayırması planı hazırlandı. Ancak zamanla öylesine çok mesaj ve teknik sinyal üretildi ki insanların biyolojik zamanları ve hızın mutlaklaştırılması mantığı sanallaşmanın gerisinde kalmaya başladı. Teknolojinin düzenlediği hız oyununa uymaya çalışan herkes ruhunu kaybetti ve dolayısıyla insanlık ruhunu hiper entegre sistemler hatırına çürümeye terk etti. Bundan böyle hızın kontrol edilebileceği herhangi bir kontrol noktası söz konusu değildir ve dolayısıyla hızın anlam kazanabileceği herhangi bir değer yarası kalmamıştır.¹⁶³⁷

Tarihin belirli bir döneminde ortaya çıkan belirli bir toplumun belirlenebilen özelliklerini analiz edebilmek son derece kolaydır. Lakin yaşadığımız dünya belirlenimlerden çok uzakta fraktal, üslü, kararsız ve teknolojik bir hayata denk geliyor. Her şeyde belirsizlikler var ve belirginlikler bağlamındaki çözümler ise aşırı

¹⁶³⁵ Baudrillard, *Kötülüğün Şeffaflığı Aşırı Fenomenler Üzerine Bir Deneme*, 36.

¹⁶³⁶ Baudrillard, *Kötülüğün Şeffaflığı Aşırı Fenomenler Üzerine Bir Deneme*, 37.

¹⁶³⁷ Gane, *Jean Baudrillard: Radikal Belirsizlik*, 87.

anlamsızlıklar oluşturuyor. Bu belirsizliklerde bireyler sürekli bunalımlar yaşamakta ve bu bunalımlar bireylerde olduğu gibi dünyayı da felaketlere sürüklemektedir.¹⁶³⁸ Bu felaket her ne kadar somut görünümde var olmasa bile zihinsel ve simgesel anlamda yaşanıyor. Her şey paradokslar halinde çoğalmakta, gerçeklik muazzam derecede takıntı haline gelmekte ve hakikat ilkesinin doğrulanabilmesi imkansızlaşmaktadır. Bilgi düzeyinde anlam ve gerçeklik aynı mantıkta çözümlenmeye sokulmakta ve her şey kendi şiddetinde yok olmaktadır. Yalnızca görünümlerin dolaşım oyunu oynandığından dolayıdır ki şeyler anlamla var olan bağlantısından uzaklaşmakta ve bu görünümler ile oyun sürekli hale gelmektedir. Görünümlerden yola çıkarak şeylere anlam kazandırmak sistemin kör noktalarından birisi haline gelmiştir. Aynı mantıkta enformasyonun sanallığında gerçeklik ilkelerinden bahsedebilmek olanaksız hale gelmiştir. Sanallıkla gerçekliği ilişkilendirmek sistemsel anlamda odaksal yanılsamalar oluşturuyor. Artık gerçek bile kalmadığından gerçekliği düşünmek ve onu sanal ile ilişkilendirmek boşa kürek çekmektir.

“Artık olumsuzun ve tarihin içinde değiliz; bütün kurgusal akışların, iş akışlarının, sermaye akışlarının, enformasyon akışlarının kavşağında, kuvvet ilişkilerinin ve toplumsal ilişkilerin sanal bir ara yüzey ve yaygın kolektif performans yararına bir bakıma hayatiyetini kaybettiği bir ortamdayız.”¹⁶³⁹

Dillerin çok zamanlar öncesinde birbirinden ayrılması anlam ve iletişim açısından bir yıkımdır.¹⁶⁴⁰ Bu durum dillerin ayrıştırılmasının negatif yönünü ortaya koyar. Ancak diller birbirinden ayrıldıktan sonra bir dilin zenginleşmesi, özgünleşmesi ve gelişmesi dilin kendi tabiatı açısından pozitif yöne işaret etmektedir. Pozitif yönde dillerin tamamının güzelliğinde; karşılaştırılmaz olmaları ve birbirlerine indirgenemez olmaları yatmaktadır. Bizim için asıl tehlike olan şey sayısal bir dilin ortaya çıkardığı sanal iletişimle dillerin uyum içerisinde olabileceğine dair mutlak görüştür. Dile makroskopik bir bakışla baktığımızda ortak dili sadece insanlığın birbirleriyle anlam ortaklığı

¹⁶³⁸ Baudrillard, *İmkansız Takas*, 24.

¹⁶³⁹ Baudrillard, *İmkansız Takas*, 27.

¹⁶⁴⁰ Baudrillard, *Kusursuz Cinayet*, 113.

kuracağı bir iletişimde görmeliyiz. Bunun haricindeki ortak sanal dil mantığında formül patolojilerini, sayısal komutlara indirgenmiş dilin sibernetik patolojilerini görebiliriz.¹⁶⁴¹

Enformasyon ve kitle iletişimde mesajın değeri, ekrandan ekrana ve görüntüden görüntüye geçebildiğinden mesaj katıksız dolaşabilme değerine sahiptir.¹⁶⁴² Mesajın dolanımı yani merkezileşmeden uzaklaşması iletişimin ruhuna ters olmakla birlikte mesaj içeriğini de sanal hale getiriyor. Mesajın merkezden ayrılarak dolaşım değerine sahip olabilmesi viral mantıkla birebir örtüşmektedir. İletişim, enformasyon ve ağ mantığında virüsler sistemlerin mantık yörüngelerinin zirvesinde yer alır. Her alana girip çıkabilme özgürlüğüne sahip iletiler virüslerde olduğu gibi hem dolaşmakta hem de yeni yollar açabilmektedir. Böylelikle elektronik iletilerle virüsler sistemin öngöremediği şeyleri görüyor; aynı zamanda ağ açıklıklarına karşı sistemi de uyarıyor.

Herkesin ilgi alanına giren iletişim ve enformasyonun aşırı üretimi bütün zihin savunmalarına kısa devre yaptırmıştır. Simgesel değerini ve kuvvenin gücünü değerli kılabileceğimiz hiçbir şey kalmadı. Haberler açısından neyin doğru neyin yanlış, enformasyon açısından neyin faydalı neyin faydasız, iletişim açısından da neyin gerekli neyin gereksiz, gerçeklik açısından neyin hakikat neyin sanal olduğuna insan düşünsel anlamda karar veremiyor.

Kitleler izleyici, gösteri meraklısı, performansları yorumlayan ve olayları takip eden kişiler olarak her şeyle etkileşim kurar hale geldi. Bu zorunluluk sanallığın bizlere dayattığı zoraki iletişimin zorunluluğu.¹⁶⁴³ Bu etkileşim durumunun insanlar için bir yararı var mıdır? Uzun süredir bizi egemenliği altında alan otomatik yanıtalama sistemleri aracılığıyla istemesek bile her daim her mekanda etkileşir hale geldik.

Yeni teknolojilerle yeni yollar birbirlerine değmeden kesişebiliyor ve bunun adına ise yaşam güvenliği deniliyor. Aynı şekilde insanların birbirine değmeden kesiştiği noktaya ise iletişim diyoruz.¹⁶⁴⁴ Sanal hale gelen böylesi bir iletişimin mantığında eylemler ve olgular değil sinyaller ve bunların işaretleri anlam kazanıyor. İnsanlar sinyaller ve işaretler üzerinden iletişim kurduklarını zannediyor. Umulur ki cehennem

¹⁶⁴¹ Baudrillard, *Kusursuz Cinayet*, 114.

¹⁶⁴² Baudrillard, *Kötülüğün Şeffaflığı Aşırı Fenomenler Üzerine Bir Deneme*, 44.

¹⁶⁴³ Baudrillard, *Cool Anılar 3-4(1990-2000)*, 100.

¹⁶⁴⁴ Baudrillard, *Cool Anılar 1-2(1980-1990)*, 214.

iletişimin ve bir aradalığın olduğu ebedi bir yerdir. Sizi tanıyan veya tanımayan insanlara sürekli selam vermek zorunda kalırsınız. Sürekli kodları ve işaretleri çözümlenerek ekranlar üzerinden etkileşimde bulunduğunuz insanlar olmaz orada. İnsanlarla yüz yüze konuşmak zorunda kalırsınız; enformasyon ve teknoloji oralara hiç uğramaz.

İnsanlık iletişim araçlarını basit teknik aletler olarak gördüğünden iletişim devrimi yönüyle aracın önemi tam anlamıyla kavranamamıştır. Sanal, sadece teknolojik boyutuyla ele alındığından sanalın günümüz açısından ne anlam taşıdığını kavrayamıyoruz. Hem araç açısından hem de teknik açıdan ele alındığında görülmesi gereken ana noktalardan birisi kitle iletişim araçları ve sanalın ortaya çıktıkları an itibarıyla gerçeklik ilkesini ters yüz ettikleridir.¹⁶⁴⁵ Gerçeklikle bağlantısı tamamen ortadan kalkmadığı içindir ki geleneksel kategoriler sanal ile ilişkisini koparmamıştır. Sanal demokrasi, sanal etik, sanal doğruluk gibi kavramlar gerçeklikle ilişkilendirildikleri gibi sanal düzlemde de kullanılabilirliklerini sürdürmektedir. Halbuki sanalın sahip olduğu tek ve geçerli olabilecek özellik gerçeğin içerisine sirayet ederek toplum, tarih, ekonomi, politika gibi alanların geçerliliğini yok ettiği için. Bu alanlar artık gerçeklikleriyle değil sanal düzlemde yaşatılmalarıyla var olabilmektedir. Bunun yanı sıra tamamen sanal hale gelerek gerçeklikten kopartılan ekonominin durumu içler acısıdır.

“Günümüzde artık sanal bir politikadan (yoksa sanala özgü politikadan değil), yalnızca sanal bir tarihten (yoksa sanalın tarihinden değil), yalnızca sanal bir teknikten (yoksa sanala özgü bir teknikten değil) söz edilebilir. Bu arada sanal sanatlardan söz etmeye bile gerek duymuyoruz zira dijital ve sayısal bir görünüme bürünmüş bir sanata hala sanat diyebilmek mümkünmüş gibi.”¹⁶⁴⁶

Bütün kavramların aşırı iletken olduğu bir dönemi yaşamaktayız. Kavramların mutlak geçişkenliği içerisinde her kavram her disiplinle ilişkilendirilebiliyor. Örneğin terör, kanser ve travestilik. Bunların her biri, siyasi, genetik ve cinsel anlamda bir diğerinin çalışma alanına girebilmekte, şiddetlenmekte ve gerektiğinde silikleşebilmektedir. Viral bir yayılma mantığıyla çoğalabilen görüntülerin

¹⁶⁴⁵ Baudrillard, *Şeytana Satılan Ruh Ya da Kötülüğün Egemenliği*, 79.

¹⁶⁴⁶ Baudrillard, *Şeytana Satılan Ruh Ya da Kötülüğün Egemenliği*, 79.

yaygınlaşmasını ise medya sağlıyor. Viral bir erke sahip olabilen medyanın zehirleyici bir bulaşkanlığı var.¹⁶⁴⁷ Hem bedenlerin hem de fikirlerin sinyal ve görünümle yayıldığı dijital bir kültür evreninde yaşamaktayız. Bu dijital kültür görece olarak en güzel sonuçları yaratmasına rağmen bunun yanında bütün kötülükleri de virüs mantığıyla her tarafa yayabilmektedir. Hiroşima'ya atılan bomba neticesinde bedenler nükleerleşmeye başlamıştı. Daha sonra kitle iletişim araçları, bu görüntüleri yaymaya başladıktan sonra bunu izleyen diğer bütün bedenler, sürekli şekilde nükleerleşti.¹⁶⁴⁸ Dolayısıyla gerçekte meydana gelen bir olay medyanın elektronik virüs mantığıyla uzam değiştirebilmektedir. İletişim araçlarının viral mantığı birbirine geçmesi mümkün olmayan kavramları (elektronik virüsler, ekonomi, grev gibi) birbirlerinin yerine geçiremeye de bunların bir aile olabilmelerini sağlayabilmiştir.

İnsan klonlama, ağlar, enformasyon, iletişim araçları, bilgisayarlar aracılığıyla sanal bir dünyanın parçası haline gelerek ortadan kaybolmuştur. İşin tuhaf tarafı ortadan kaybolan insanın yaşayan sistemlerin sürdürülmesine kattığı muazzam enerjidir. Sistem yok olan/kaybolan insanların çabalarıyla varlığını sürdürebilmektedir.

İlerleme, büyüme ve durmaksızın devam eden hızlanmalar yüzünden sanal anlamda istediğimiz her şeye sahip olabilmekteyiz veyahut olacağız. Sistem içerisinde yer alan bütün her şeyin birbirleriyle takas edilebilmesi, her şeyin dışa vurulması mecburiyeti ve performans zorunluluğu teknolojinin bizatihi insanlardan beklediği bir durumdur. Böylesi bir düzende özgürlük karşı çıkılması olanaksız bir hal alırken; sorumluluk yükü sistem tarafından insanlardan çekilip alınmış ve bu durum insanlarda büyük bir mutluluğun yaşanmasına neden olmuştur. Her türlü bilgiye anında ulaşabilme olanağı ve iyilik söylemlerinin evrensel bir hal aldığı dünyamızda sanal yüzünden insanlar yok olmaya zorlanmış, insanlığın zihinsel ve manevi düzenekleri tepetaklak olmuştur.

İnsanoğlu doğası gereği bildiği, gördüğü, anlam verdiği, hissettiği, duyumladığı ve olduğu şeyi dışlamayı hep tercih etmiştir. Bunu yaparken hem dil aracılığıyla hem de bütün teknik yapay nesnelere vasıtasıyla hedefine ulaşmak istemiştir. McLuhan her ne kadar modern teknolojilerde insanın uzanımlarını görsede aslında bu teknolojilerde daha

¹⁶⁴⁷ Baudrillard, *Kötülüğün Şeffaflığı Aşırı Fenomenler Üzerine Bir Deneme*, 42.

¹⁶⁴⁸ Baudrillard, *Kötülüğün Şeffaflığı Aşırı Fenomenler Üzerine Bir Deneme*, 42.

çok insanların dışlanımlarını görmek gerekmektedir.¹⁶⁴⁹ Gerçek bizler için artık bir saplantı durumuna geldi. Her şey de bu gerçekliği bulma gayreti içerisindeyiz ve teknolojiyi bu amaçla kullanıyoruz. Teknoloji imgelemlerimizde öyle güçlü bir konuma geldi ki teknikten daha üstün olduğumuzu ve teknolojiyi icat ettiğimizi inkar ediyoruz. Teknolojik gelişmelere paralel olarak kendi varoluşumuzdan ve yazgılarımızdan uzaklaştığımız gibi kendimizi biyo-psikolojik bir varlıktan sanal bir varlığa geçirmenin mutlak gerekliliğini erdem şekliyle sunmaya çalışıyoruz. Baudrillard, McLuhan'ın "*the medium is message*" formülünü "*technology itself become message*" şekline dönüştürerek teknolojinin başlı başına bir mesaj ve kendi taşıyıcısı olduğunu göstermeye çalışmıştır.¹⁶⁵⁰

Teknolojik açıdan gerçeklik giderek artan derecede verimli ve olumlu bir hale gelmekte, her şey herhangi bir anlam taşımadan tekniğin idaresinde koşulsuz şartsız gerçeğe dönüşmektedir.¹⁶⁵¹ Tekniğin hükümlerinde işaret ise aynı mantıkta sanal evrenin tamamını (ara yollarıyla) dolaşıp durmakta, ekranlar arasında gidip gelmekte ve böylelikle gerçekle olan ilişkisini kaybetmektedir. Bundan böyle gerçeklik hiçbir şeyi koruyamadığı gibi; hiçbir şey de sanalın (enformasyon, şeffaflık, ağ, bilgisayarlar ve benzeri) edebe aykırılığında bizleri koruyamamaktadır.¹⁶⁵²

Dünyaya bütünsel bir görünüm verme çabası ve nihayetinde bu çabanın bütün iktidarları ele geçirmesi neticesinde vücut, cinsel ilişki, dil, iletişim, ölüm gibi birçok yaşam belirtisi görmezden gelinmeye başlanmıştır.¹⁶⁵³ Ağ teknolojileri, yapay zeka, klonlama, enformasyon ve teknoloji açısından bakıldığında doğal yaşam işlevlerinin yararsız şeyler olarak işlenmeye çalışıldığını görmekteyiz. Düşünce, üretim, gerçeklik, iletişim gibi kavramların özleri boşaltıldıktan sonra bunların yerine konulan sanal şeyler yıkıntıyı andırmakta ve bunların özgünlükleri değer ifade etmemektedir.

Teknik ve bilimin hedefi, bizi gerçeklik ilkesinin öte tarafında, gerçekdışı bir dünyayla(sanal ile) yüzleştirmek olmalıdır. Çünkü bundan sonraki asıl devrim belirsizliğin devrimi olacaktır. Nedense belirsizliğin devrimiyle yüzleşmeyi istememekteyiz. Daha çok enformasyon ve daha çok haber/iletişimle belirsizlikten

¹⁶⁴⁹ Baudrillard, *Kusursuz Cinayet*, 52.

¹⁶⁵⁰ Baudrillard, "The Work of Art in The Electronic Age Interview with La Sept", 154.

¹⁶⁵¹ Baudrillard, *İmkansız Takas*, 11.

¹⁶⁵² Baudrillard, *Cool Anılar 3-4(1990-2000)*, 126.

¹⁶⁵³ Baudrillard, *Şeytana Satılan Ruh Ya da Kötülüğün Egemenliği*, 192.

kurtulacağımızı umuyoruz halbuki bu durumda belirsizlik iyice belirsiz hale gelir.¹⁶⁵⁴ Teknoloji ve iletişimin etkileri sonucunda belirsizlikten kurtulmak için *Mobiüs Şeridi* üzerinde koşarak hep aynı yörüngeyi takip ediyoruz.

Web, internet, ağlar, blogosfer, sohbet sayfaları ve benzeri her şey ücretsiz sunulduğundan her birimiz ekonomik sınırların ötesine geçerek bütünsel bir iletişim çılgınlığında her yöne özgürce ve sorumsuzca yayılabiliyoruz.¹⁶⁵⁵ Bütünsel, anında ulaşabilmenin mümkün kılındığı, sonsuza eriştirebilecek bir iletişim dünyasının oluşabilmesi düşüncesi, tahammülü mümkün olmayan bir düşünce şeklidir. Haberler, iletişim araçları ve sanal gerçeklik vasıtasıyla gerçeklik bütünsel bir hal almakta ve yanılmalardan bağımsız hale getirilmektedir. Sürekli ilerleme ve mutlak hız sayesinde insanoğluna sanal anlamda her şeyin verildiği veya verilecek olması söylem insafsız bir söylemdir. Aynı şekilde iyiliğin evrensel ölçekte gösterime sokulması, tüm yasakların özgürlük lehine kaldırılması, bütün haberlerin ve iletişimin hemen elimizin altında yer alması, mutlak keyif alma durumu ve benzeri her şeyde muazzam tuzaklar mevcuttur.¹⁶⁵⁶

İnsanlığın sahip olduğu teknolojik ve zihinsel sistem bütünselle ulaşma adına muazzam enerji harcıyor. Halbuki ister gerçek anlamda isterse sanal anlamda bütünselliğe yani kusursuzluk aşamasına ulaşan siyasi, ekonomik, evrensel ve zihinsel sistemler ya kendiliğinden parçalanmakta ya da kendi simülakrlarına dönüşerek sonsuza dek yaşamaya çalışmaktadır.¹⁶⁵⁷ Artık geri dönüşü imkansız olan bütünsel ve kusursuz bütün sistemler gücü elde ettikten sonra kendilerini aşamamaktalar ve nihayetinde zafirleri tükenmektedir. İkilik kuralını yok sayarak tek yöne doğru bütünselleşmeyi amaçlayan bütün her şey nihayetinde ikiliğin devasa direnci karşısında çözülmek zorundadır. Bu durumu bütünsel iyiliğe karşı kötülüğün direnci olarak izah edebiliriz. Kötülük ilkesi özünde ikilik ve tersine çevrinmeye fazlasıyla yatkındır. Oysaki kötülük her zaman için kurtulunulması gereken bir şey olarak ele alınmakta ve dolayısıyla ikilik kuralı yok edilmeye çalışılmaktadır. İkilik terör, virüsler, boşluk, çarpma, kaza ve doğa olayları şekliyle bütünsel gerçekliğe meydan okumaktadır.

¹⁶⁵⁴ Baudrillard, *Kötülüğün Şeffaflığı Aşırı Fenomenler Üzerine Bir Deneme*, 48.

¹⁶⁵⁵ Baudrillard, *Neden Her Şey Hala Yok Olup Gitmedi*, 57.

¹⁶⁵⁶ Baudrillard, *Neden Her Şey Hala Yok Olup Gitmedi*, 76.

¹⁶⁵⁷ Baudrillard, *Şeytana Satılan Ruh Ya da Kötülüğün Egemenliği*, 181.

Şimdiki aydınlarımız sanal mantıkla dondurulmuş kavramlara ve düşüncelere fazlasıyla düşkünler. Enformasyon ve iletişim vasıtasıyla doğallıktan uzaklaşmış kavram ve düşüncelerle uğraşan ve bunu bilim adına yaptıklarını iddia eden bilim adamları, aydınlar, uzmanlar ve eğitimciler enformasyonun ve iletişimin çakalları haline gelmiştir.¹⁶⁵⁸ Düşünceleri yapay şekilleriyle ölü veya canlı olarak betimleyebilmek mümkün değildir. Bundan sonra düşünce ve kavram dendiğinde bilgisayar buzdolabına hapsedilmiş ve dondurulmuş sanal düşünceleri anlamalıyız.

Bir insana bir şeyi anlattığınızda ve karşınızdaki kişi bunu anladığında özünde onu farklı bir kişiye dönüştürmüşsünüz demektir. Bu dönüştürme işi artık enformasyona devredilmiş durumda. Enformasyon kişilerin düşüncelerini dijitalleştiriyor. Bilgisayar teknolojileri marifetiyle enformasyon verileriyle istediğiniz biçimde oynayabiliyor veya sanal şekilde değerlendirebiliyorsunuz. Sadece bir parametre bilgisayar marifetiyle değiştirildikten sonra diğer bütün parametreler otomatik olarak değişiyor zaten. Enformasyon değişimi hem etkileyen hem de tamamlayan öge olarak insan etkisini devre dışı bırakıyor.

Yaşamış olduğumuz yörüngesel çağda her şey enformasyon mantığının bir parçası olmak mecburiyetinde. Televizyonlardan tutun da, DNA moleküllerinin yer aldığı bütün sarmallara kadar her şey enformasyonun bir parçası oldu.¹⁶⁵⁹ Bundan böyle dünyasallaşmanın masum düşlemini kurabilmemiz çok mümkün gözüküyor. Bilgi, teknik, akıl, tasavvur gibi şeyler kendi öz durumlarından saparak teknolojik yörünge mantığına adapte olmuştur. Bunlar içerisinde yörüngeselliğiyle en dikkat çeken şey enformasyon olmuştur. Çünkü yörüngesel çağ mantığının bir prototipi olan enformasyon sonsuz sarmallarla asla kendini aşabilecek bir üretim mantığına ulaşamayacak ve hep aynı çapta yeniden üretim oyununu oynayacaktır. Bundan böyle enformasyonun herhangi bir dayanak ve gönderme gücü olmayacağından enformasyonun aşkınlığından bahsedilemeyecektir.¹⁶⁶⁰ Yörüngesel mantığa eklenen ve bir sanal kültür haline gelen enformasyon gereksiz bir dolaşım oyununda kendi sarmal görevini tamamlayacaktır. Moleküller neredeyse ortadan kaybolacak şekilde azaldığından geriye molekül özlerinden ayrılmış elektro manyetik dalgaların molekül

¹⁶⁵⁸ Baudrillard, *Cool Anılar 3-4(1990-2000)*, 14.

¹⁶⁵⁹ Baudrillard, *Kötülüğün Şeffaflığı Aşırı Fenomenler Üzerine Bir Deneme*, 34.

¹⁶⁶⁰ Baudrillard, *Kötülüğün Şeffaflığı Aşırı Fenomenler Üzerine Bir Deneme*, 34.

etkileri kalmakta; bu durum güncel enformasyon sistemlerinde yaşanmaktadır.¹⁶⁶¹ Kusursuz sanallıkla mesajın özü yok olmakta ve yayılabilen yalnızca aracın kendisi olabilmektedir.

Düşünür enformasyonun her yerde ve her zaman şeffaf bir şekilde hazır bulunmasını bütüncül bir felaket olarak değerlendiriyor. Bilişim virüsleri sayesinde sistemin şeffaflığı dönem dönem zarara uğruyor. Şükür ki, bu viral etki sonucunda enformasyon ve iletişimin en uç noktalarına varamıyoruz.¹⁶⁶² Sistemin aşırı hızlılığı, akışı durduran ve akışı yok eden burgaçlar ve aykırılıklar oluşturmaktadır. Özünde bütüncül felaketin öğeleri aslında bizleri uç noktalarda felaketten koruyan şeylerdir. Tamamen yok olmaya karşı denge çekim ve yoğunlaşmalar oluşturan bu öğeler ultra dolaşımı devreye sokarak sistemi kendi mantığınca zaafiyete uğratmaktadır.

Enformasyon, mantığı gereğince ölçsüz ve sınır tanımayan bir biçimde hareket etmektedir. Bu ölçsüzlük mantığıyla enformasyonun yaptığı tek şey bütüne yararsız bilgiler ekleyerek iletişimi ortadan kaldırmaktır; aynı şekilde iletişim de uçsuz bucaksız uzantıları ve lüzumsuz değiş tokuşlarının toplamı sayesinde enformasyonu yutmaktadır.¹⁶⁶³ Medya ortamı hemen hemen moleküllerin fizyolojik ortamları şeklinde işlemektedir; suyun egemenliğinde seyreltilik oranı arttıkça öz giderek yok olmaktadır.

Enformasyon gerçeğin duvarını aşarak doğrunun ve yanlışın uzamından çok uzaklarda kendi hiperuzamında gelişmesine devam etmektedir.¹⁶⁶⁴ Böyle bir uzamda her şey anlık bir güvenilirliğe sahip olabildiğinden bu güvenilirlik, gerçeğin güvenilirliğinin mantığından çok ötede, kesinlikten uzak fraktal uzamda şeyleri birbirleriyle ilişkilendiren bir dalga boyutuyla işlevselliğini sürdüren bir güvenirliktir. Gerçeklik veya nesnel olma durumu kesinlik ölçeğinden ziyade gerçeğe benzerlik ölçekleriyle dolaşıma sunulmaktadır. Ortaya atılan bir enformasyonun geçerliliği farklı bir enformasyonla inkar edilmediği müddetçe enformasyonun geçerliliği hep kalacak ve enformasyon güven ölçütlerine göre değerlendirilecektir. Gerçeğe benzer haliyle bu enformasyonların birbirlerini yalanlama süreci *Mobiüs Şeridi*'nde olduğu gibi sonsuza denk düşmektedir. Enformasyonun aksi ispat edilene kadar gerçeğe benzerlik ilkesine göre dolaşımda yer alması beraberinde belirsizlik ilkesini dolaşıma sokmuştur. Eskiden

¹⁶⁶¹ Baudrillard, *Cool Anılar* 3-4(1990-2000), 97-98.

¹⁶⁶² Baudrillard, *Tam Ekran*, 19.

¹⁶⁶³ Baudrillard, *Cool Anılar* 5(2000-2004), 25.

¹⁶⁶⁴ Baudrillard, *Tam Ekran*, 92.

sadece belirli bilim dallarının çalışma alanında yer alan belirsizlik ilkesi şimdilerde bütün her şeyin tam ortasında yani gerçekliğin merkezinde yer almaktadır.¹⁶⁶⁵

Doğal olmayan bir süreklilik ortamında yaşıyoruz. Bu süreklilik ortamında teknik ve makineler sayesinde oluşturduğumuz enformasyonlar vasıtasıyla kusursuz klonlamalar oluşturuyoruz.¹⁶⁶⁶ Yaşadığımız dünyadan daha güzel bir kopya ve bu kopyalar neticesinde her şeyin sonsuz kopyalanmasına imkan veren sanal keşifler var.

Baudrillard bilinenin aksine enformasyonun yeniliklere yol açtığını düşünmemektedir. Ona göre enformasyonun geleceğe yönelik herhangi bir değişiklik yaratması olanaksızdır. Enformasyon sadece geçmişe ait verilerle oynamakta; şimdiki görüş ve iradelerle sanal ilişkilere girmektedir.

“Sanılanın aksine enformatik, belki de sahip olduğumuz teknolojilerin ancak geçmiş konusunda çok belirleyici olabildiğini gösteriyor. Başka bir deyişle, verileri işleme konusunda sınırsız olanak sunuyor ama kesinlikle geçmişte kalan verileri işleme konusunda; yoksa yeni bir görüş ya da ortaya yeni bir irade koyulmasını sağlayacak bir düşünce biçimi konusunda değil.”¹⁶⁶⁷

Günümüzde her türlü görüntü olanaklı hale gelmiştir. Bireyler genetik formülleriyle oynanarak değişebildiği gibi bilgi işlem teknolojisi sayesinde her türlü görüntüyle oynanmakta, görüntüler değiştirilebilmekte ve yoktan var edilebilmektedir. Sanal ilerlemeler sonucunda dijital teknoloji ve bilgi işlem teknolojisi tüm ekranlarda ve tüm programlarda bir güç olarak egemenliğini kurmayı amaçlamaktadır. Görüntülerin işlenmediği, değiştirilmediği, ekran üzerinde farklı bir düzleme oturtulmadığı, sayısal mantıkla kaydedilmediği kısacası gerçekliğinden kopartılarak sanal hale getirilmediği hiçbir görüntü artık arzulanabilir değildir. Aynı mantıkta fotoğrafçılık teknolojisinde de görüntünün gerçekliğinin değişmesinden sonra hipergerçekliğin egemen olmasına dair büyük bir istek söz konusu olmuştur.

Teknolojik patlamalar sonucunda toplumumuz -iletişim araçları marifetiyle- bütün anlamlarından arınmış ve ötekiye karşı tahammülsüz hale gelmiştir. Bu tahammülsüzlük

¹⁶⁶⁵ Baudrillard, *Tam Ekran*, 93.

¹⁶⁶⁶ Baudrillard, *İmkansız Takas*, 33.

¹⁶⁶⁷ Baudrillard, *İlahi Sol*, 128.

öylesine artmıştır ki öteki bundan böyle ölmesi gereken şeydir. Denilebilirse kitle iletişim araçları ve teknoloji aynı toplum içerisinde eş değer olabilecek şeyi öteki haline getirmiş ve kendi içerisinde her şeye karşı bir alerji oluşturmuştur. Öteki asla iletişim içerisinde olunan kişi değil, sürekli olarak takip edilen ve izlenen kişidir.¹⁶⁶⁸ Ekranlarda, videolarda, soru cevaplarda, iletişim araçlarında, görüntülerde sadece başkaları tarafından görülmüş olan şeyleri görebiliriz.¹⁶⁶⁹ İktidar sahibi olan izleyici sadece ve sadece başkaları ve teknoloji tarafından görülmüş olanla yetinmek zorunda. Karar verme sorumluluğumuzu bilgisayarlara devrettiğimiz gibi bizim adımıza görme sorumluluğunu da iletişim araçlarına devrediyoruz. Sanallaşma ile sadece gerçeğin ortadan kaldırılmasına değil aynı zamanda ötekinin de ortadan kaldırılmasına şahit oluyoruz. Ötekinin ortadan kaldırılması sadece belirli bir etnik grubu hedef alan arındırma çalışması değil bütün ötekilerin ortadan kaldırılması isteminin eşdeğerlisidir.¹⁶⁷⁰ Ötekiyle iletişimi koparmak belirli bir zamandan sonra cinsiyetten yoksunluğa kadar gitmektedir ve cinsiyetten yoksunluk bütün simgesel bağların ortadan kalkmasına yol açmaktadır.¹⁶⁷¹

Kusursuz cinayet bir şeyleri normal gelişim sürecinden, doğal vadesinden yoksun bırakmaktır. Yaşam ve ölüm arasındaki kutupsallığı yok etmeye çalışarak bunu iyilik görünümünde tek bir ilkeye indirgemeye çalışmak ve bunu sanal teknolojilerle yapmak kusursuz bir cinayet biçimidir. Olumsuz ilkelerin ortadan kaldırılarak her şeyin birbirine benzetilmeye çalışıldığı bir dünyada işlemsellik, sayısal yazılımlar ve bu mantıkla oluşturulan haberler kusursuz cinayetlerin diğer bir şeklini göstermektedir. Sanal teknolojiler vasıtasıyla kusursuzluk aşamasına ulaşılması hedeflenmektedir; kusursuzluk cinayetin merkezidir. Böyle bir dünyada ötekinden bahsedilmesi imkansızdır. Kusursuz cinayet ötekini ortadan kaldırmakta ve her şeyin aynileşmesini sağlamaya çalışmaktadır.¹⁶⁷² Malların, sözcüklerin, kavramların, insanların ve ölümün bile değiş tokuş olanağının bulunduğu dünyada eşdeğerliği olan her şey takasa hazır hale getirilmektedir. Önceleri yaşamış olduğumuz dünyanın eş değerliğinin olmaması nedeniyle takasının imkansız olarak görmekteydik. Ancak sanal teknolojilerle değiş tokuşun imkansız olduğu evrenin muazzam bir eş değerlisini oluşturduk ve buna sanal

¹⁶⁶⁸ Baudrillard, *Kötülüğün Şeffaflığı Aşırı Fenomenler Üzerine Bir Deneme*, 162.

¹⁶⁶⁹ Baudrillard, *Kötülüğün Şeffaflığı Aşırı Fenomenler Üzerine Bir Deneme*, 169.

¹⁶⁷⁰ Baudrillard, *Kusursuz Cinayet*, 135.

¹⁶⁷¹ Baudrillard, *Kusursuz Cinayet*, 138.

¹⁶⁷² Baudrillard, *Anahtar Sözcükler*, 77.

evren ismini verdik. Bu evrende her şey sayısal bir mantığa göre işlemekte her şeyin kodlaması ve kod çözümü yapılmaktadır. Her şeyin sayısal mantığa tabi tutulduğu bu evrende dünyanın bu yeni evrenle değiş tokuş edilip edilmediği ise hala belirsizliğini koruyor. Fizikteki belirsizlik ilkesinde olduğu gibi bir şeyin durumu ve hızı aynı ada belirlenememektedir. Bizim dünyamızın sanal ile olan ilişkisini yaşadığımız anda algılayamadığımızdan değiş-tokuşun ne durumda olduğu şu an için bilinmemektedir

Kişisel boyuttaki bütün yaratıcı güçlerin yerinin işlemsel mekanizmalar tarafından devralındığını görüyoruz. Böylesi bir düzende bittabi insanoğlu kişisel bütün sorumluluklardan arındırılmıştır. Aynı sorumluluklardan bağımsız hale gelmeyi iktidar örneğiyle açıklayabiliriz. Artık hiçbir siyasetçi gerçek anlamındaki iktidar sorumlulukların gereğini yapmak istememektedir. İnsanlığın asıl derdinin sorumluluktan kurtulmak, özgürlük ve irade gibi iyilik eksenli kavramların yararsızlığında dönüp duran bir dünya olup olmadığı bilinmiyor. Buradaki paradoks gerçekten sistem istedi diye mi insanlar bu hale geldi yoksa insanlar istedi diye mi sistemi bu hale getirdi, bilinmiyor. İhtimallerden biri teknolojik, sibernetik ve elektronik gelişmelerin temelinde insanoğlunun muazzam derecede bir kurnazlık örneği sergileyerek sorumluluklardan kurtulduğu ve bunu bilerek ve isteyerek sisteme yüklediğidir. Bu durum nihayetinde “*tavuk mu yumurtadan çıktı ve yumurta mı tavuktan*” muhabbetine dönmüştür. Şimdi yapılması gereken sistemden kurtulabileceğimiz radikal düşünce biçimlerini geliştirebilmektir.

Düşünür mutlak özgürlüklere soğukluk duymaktadır.¹⁶⁷³ Modernitenin ideali haline gelen özgürlük klasik anlamdaki değerini kaybederek büyük bir değişime uğradı ve sanallaştı. Böylesi bir değişimde insanlar özgürlüğün ne anlama geldiğini bilmemekteler. Özgürleşmeyle şahısların kendilerine yeni bir kimlik yaratmaları isteniyor. Teknolojik gerçekleştirmenin bütün olanaklarını sahip olduğumuz için kendimizi özgür zannediyoruz. Lakin böylesi bir özgürlük gerçek nitelikteki özgürlüğün değer yargılarını barındırmaz ve böylesi bir özgürlüğün amaçları belli değildir. Amaçtan yoksun bir özgürlük dünyasında her şey işlemselliğe indirgendiğinden özgürlüğün gerçek anlamını kimse bilemez halde. İnsanları özgürleştirme söyleminin altında büyük bir tuzağın olduğunu görmeliyiz. Çünkü teknoloji gibi soğuk bir oluşumla özgürlük gibi sıcak bir duygunun gerçek anlamda temerküz etmesi imkansızdır.

¹⁶⁷³ Baudrillard, *Tekil Nesnelere Mimarlık Felsefe*, 99.

Bütünsel yönleriyle özgürleşmeye/özgürleştirilmeye çalışan/çalışılan insan zaman sonra niçin özgür olması gerektiği noktasında tereddütler yaşamaya başlamıştır. Özgürlüğün simgesel anlamını yitirmesi neticesinde kimlik daha sorunsal bir hale gelmektedir. Özgürleştirilme anlamında her şeye sahip olabilen birey kimliğinin anlamını kaybetmekte ve insan olarak kendisine karşı sorumluluklarını unutmaktadır. Ekranlara, ağlara, enformasyona ve genelinde sanal teknolojilerin imkanlarına sahip olabilen birey özgürleşme konusunda referans değerlerini sanal düzlemde sınırsızca yaşadığından normal yaşamında her şeyin sınırsızlığının hak olduğunu düşünmektedir. Bu anlamda dijital dünya içerisine hapsolan birey sınırsızlığın anlamsızlığını fark ettikten sonra kendi kimliği noktasında endişeye kapılmış ve sorumluluğun kıymetini fark eder hale gelmiştir.¹⁶⁷⁴ İnsanların özgürlük ve öznelliklerinden kurtulabilmek için sokaklara inerek gösteriler yapması akla gelebilecek en makul yollardan biridir. Yaratılan modern uygarlığın insanları bireysel bir yaşantıya zorladığı düşüncesi gerçek bir düşünce şeklidir. Birey olma hakkı denilen ve herhangi bir yerde yazıya dökülmemiş olan bu hakla yaşantımızı özerk bir şekilde sürdürebilmenin insan haklarının temellerinden olduğuna inanmaktayız ve bütün yaşamsal referanslarımızı buna göre düzenlemekteyiz. Sınırları belirgin olmayan bir bireysel hak neticesinde ise sorumluluklarımızı unutmakta ve kendimizden nefret etmeye başlamaktayız.

Sanal özgürlüklere karşı gösterilecek en güzel tepki ortadan kaybolmadır. Ortadan kaybolmayı teknolojinin insanları etkisi altına alarak onların yok olmalarını sağlaması şekliyle değerlendireceğimiz gibi; belli bir şeyi arzulamama, bu dünyaya ait olmama arzusu şekliyle de değerlendirebiliriz.

“...(ortadan kaybolma)bu olumsuz bir şey olmayıp tam tersine bizim yokluğumuzda dünyanın (fotoğrafi) nasıl bir yere benzeyeceğini ya da onun ötesinde neyin bulunduğu, öznenin ötesine geçildiğinde neyle karşılaşılacağı, her türlü anlamlama biçimiyle her şeyin ortadan kaybolduğu ufuk çizgisinin ötesinde neyin bulunduğu, dünyada hala olup biten bir şeyler olup olmadığı, şeylerin önceden ortaya çıkıp çıkmadıklarını öğrenme şeklinde ifade edilebilir.”¹⁶⁷⁵

¹⁶⁷⁴ Baudrillard, *Şeytana Satılan Ruh Ya da Kötülüğün Egemenliği*, 51.

¹⁶⁷⁵ Baudrillard, *Neden Her Şey Hala Yok Olup Gitmedi*, 12-13.

Güncel sanal teknolojilerle sanat eseri payesi kazanmış eserler enstalasyon tekniğini kullanarak sanatın tözünün değiştirmişlerdir. Reklamlara damgasını vurmuş olan ironi, mizah ve eleştiriler sanat dünyasına sirayet etmiştir.¹⁶⁷⁶ Artık sanat eserleriyle istenilen şekilde oynanabilmekte, sanat sanal hale getirilebilmekte, özünde sanat teknolojik boyuta indirgenmektedir. Belki de bu durum insanlığın kendi kültürüne karşı duymuş olduğu kinin sonucudur. Radikal bir şekilde yanılısama özelliği kaybeden sanat kendisiyle dalga geçmekte, kendi çöplüğünde eşelenmektedir.

İnsanlık artık simülasyon dünyasında yaşıyor. Böyle bir dünyada göstergelerin işlevi ise gerçekliği iyice yok oluşa iteklemek ve onun yok oluşunun üzerini örtmektir. Bu mantıkta sanat da aynı görevi icra ediyor. Aynı şekilde medya da gerçekliğin yok olmasında büyük rol oynuyor. İmgelerin gerçeklikle var olan bağlantısının ortadan kaybolmasına sebep olan şey hipergerçektir. Hipergerçeklikte imge ekranlar ve ağlar arasında mütemadiyen dolaşımda bulunan bir Şeye dönüşmüştür. İmgenin artık imge olma gibi bir özelliği bulunmamaktadır, çünkü imgenin kendisi gerçekten daha gerçek bir hale gelmiştir. Sanal gerçek haline gelen imgeler kendi aynasını yok ettiklerinden yanılısama ile dostluklarını kaybetmiştir. Aynadan mahrum imgeler Şeffaf halleriyle, sırdan bağımsız biçimde, yanılısamadan çok uzaklara doğru yol aldı. Böylesi bir dünyada sadece Şeffaflık mevcuttur. Bu Őeffaflıklarıyla imgeler ekranlardan ekranlara ağlardan ağlara dolaşırken teknolojiyle barışık şekilde yaşamakta; gerçek anlamdaki imge ise ufukta kaybolmaktadır.

Özne ve nesne arasında oynanan oyunların hakimi ve efendisi artık özne değil, nesnedir. Nesnenin özne karşısındaki ironik intikamıdır bu durum. Ancak bu durumda nesne yanılısama ve sır özelliklerini ise kaybetmiştir.

“ Bütün sırlarından, bütün yanılısamalarından teknoloji yüzünden mahrum kalan, modellerden üretildiği için kökeninden mahrum kalan, hem öznenin yörüngesinden çıkarıldığı hem de dünyanın estetik tanımının parçası olan kesin görüş tarzından koparıldığı için bütün anlam ve değer çağrışımlarından mahrum kalan nesne, bir bakıma saf nesne olur ve kültürümüzün genel estetikleştirilmesinden önce-veya sonra- var olan formların kuvvetini ve dolaysızlığını kısmen geri kazanır. Bütün bu

¹⁶⁷⁶ Baudrillard, *Sanat Komplosu Yeni Sanat Düzeni ve Çağdaş Estetik-1*, 28.

*yapıntılar, bütün bu yapay nesnelere ve imgelere, üzerimizde yapay bir tür etki bırakır veya bizi yapay bir şekilde büyüler.*¹⁶⁷⁷”

Teknik, sıradan, sanal ve tuhaf çekiciliğe sahip olan nesnelere estetik formların ötesinde transestetik nesnelere. Bu nesnelere en belirgin özellikleri anlamsız, değersiz, aurasız, yanılmasız ve yapay olmalarıdır.

Güncel çağdaş devrimimiz sanalın ve bilişimin devrimi oldu.¹⁶⁷⁸ Her şeyi sayısallaştıran ve bilgi haline dönüştüren bu devrimde sanallığın hayali, makineyi makinelikten kurtararak zeki, duygusal ve etkileşimli bir şekilde duygusal ve zihinsel işlevlere sahip insanımsıya dönüştürebilmektir.¹⁶⁷⁹

Sanal mantık özne ve nesne arasındaki ayrım çizgisinin ortadan kaldırılmasında en büyük etkenlerden biridir. Özne ve nesne belirginliğinin olmadığı sanal bir evrende karşılıklı etkileşimin iletişim noktasında sahip olduğu değer belirsizdir. Böyle bir dünya yeniden canlandırma veya yansıtmaya olanak sağlamamaktadır. Bu nedenle beyin ve ekranın birbirlerine tosladığını, yansımaların da beyin ve ekran arasında sonsuza gittiğini söyleyebiliriz. Bu tür bir yansımda beyin ekrana dönüşmekte; ekranda sanal düzlemde beyinleşmektedir. Özne ve nesnenin birbirine karıştığının en güzel kanıtıdır bu durum. Bu tür karışmalarda beyin ve ekran farklı işlemsel ve sayısal mantığın değil aynı mantığın uzlaşım referansları olmuştur.

İnsanların büyülenmeleri veya ayaklarının yerden kesilmesi bir çeşit mutluluk biçimi midir? Ayartmanın verdiği mutluluğu hiçbir şey veremiyor. Teknoloji müptelası olan insanların bir çeşit baş dönmesi yaşadıkları biliniyor ve insanlar kolektif anlamda gönüllü olarak bu baş dönmesine razı oluyor. Ancak büyülenmenin asla ayartma değeri taşımayacağını bilmeliyiz. Yeni teknolojiler, enformasyon, ağlar, haber dünyası ve iletişim araçlarının sanal dünyasında gerçek anlamıyla ikili bir ayartmanın yaşanıp yaşanamayacağı muamma.¹⁶⁸⁰ Ayartmanın kendi özgül içsel işleyişi maalesef çok öncelerde kaldı. Söylenebilecek en doğru şey ayartmanın simgesel mantığının ve biçiminin maalesef kaybolduğudur. Teknoloji ve insan arasında zoraki bir ayartmadan

¹⁶⁷⁷ Baudrillard, *Sanat Komplosu Yeni Sanat Düzeni ve Çağdaş Estetik-1*, 40.

¹⁶⁷⁸ Baudrillard, *Cool Anılar 5(2000-2004)*, 76.

¹⁶⁷⁹ Baudrillard, *Cool Anılar 5(2000-2004)*, 76.

¹⁶⁸⁰ Baudrillard, *Tekil Nesnelere Mimarlık Felsefe*, 29.

bahsetmek zorunda kalırsak bu ayartma biçimi gerçek niteliklerden kopartılmış soğuk bir ayartma olabilir.

İnsanoğlu her şeyi keşfedebilmek için teknoloji marifetinde büyük bir çaba göstermekte, keşifler her seferinde yeni keşif zorunluluklarını beraberinde getirmekte ve bu durumda ise çeşitli olumsuzluklar yaşanmaktadır. Biyoloji alanından mikro biyolojiye geçişle çeşitli virüsler keşfedildi. Belki önceleri keşfedilmedikleri için insanlık için tehlike olmayan bu türler onları keşfettiğimiz için hayatımızı tehdit etmeye başladı. Konunun diğer tarafında keşfedildikleri için eş zamanlı olarak bizler de onlar tarafından keşfedildik.¹⁶⁸¹ Böylesi bir durumun tersinebilirliğinin hangi boyutlarda yaşama etki edeceği ise tam bilinmiyor.

Gerçeklik olması gerektiğinden daha gerçek olmaya başladığında ve teknoloji sınırsız gelişmesiyle her yanımızı kapladığında insanlar ortadan kaybolmuştur. Bu tür bir dünyada insanların olayları ve haberleri düşünsel olarak yeniden canlandırabilmeleri ise imkansızdır. Böylesi bir dünyanın öznel nitelikler taşıyabilmesi mümkün değildir. Çünkü düş, yanılsama, fantazm ancak öznel şeylerdir. Lakin gerçeklik öylesine muazzam derecede gerçek hale geldi ki-daha iyi ifadeyle nesnelleşti ki-düşünsel düzlemdeki bütün değerler yok olmaya başladı. Her şey bütünsel gerçeklikleriyle işlemsel hale getirildiğinden zihinsel canlandırma ve yeniden düşlemler etkisini kaybetti. Bu tür bir dünyada özne belirsiz, dağınık, tözden yoksun şekilde var olabilmektedir. Mücadele edebilme özelliğini kaybetmiş olan özne bütünsel gerçeklikler dünyasında nesnenin kurbanı olmuştur.

Teknoloji mantığının temel özelliklerinden birisi imkanları sonuna kadar kullanarak kendi çizgisini aşıp insanla kendi arasına bir sınır koyabilmek ve yaşamın her alanında insana karşı kullanabileceği sınırsız olanaklarla insanı tamamen ortadan kaldırmaktır.¹⁶⁸² Bu durumda insan zekası ve bedeninin teknolojinin egemenliğine hizmet etmeye yarayan ilk dönem mekanizmaları olduğunu görmekteyiz. Bu teknolojinin gelişebilmesi için klasik anlamdaki zıtlıkların itici güçlerine gerek kalmamıştır. Modern algının her şeyi kusursuzlaştırma çabası neticesinde sistem zamanla kendi hızını aşarak karşıtlıkları görmezden gelmeye başlamış; ışığın gölgeye, erkeğin dişiye/dişinin erkeğe, iyiliğin kötülüğe, dünyanın ise insana ihtiyacı

¹⁶⁸¹ Baudrillard, *Tekil Nesnelere Mimarlık Felsefe*, 52.

¹⁶⁸² Baudrillard, *Neden Her Şey Hala Yok Olup Gitmedi*, 10.

kalmamıştır.¹⁶⁸³ Gidilebilecek en uç noktalara kadar giden ve sisteme hizmet eden insanoğlunun bütün güç ve yetenekleri sonrasında egemenlik, sistemin/teknolojinin eline geçmiştir ve bundan sonra insanlığın egemenliğinden bahsedebilmek imkansızdır.

Ayna ve ekran birbirlerinden çok farklı şeylerdir. Çünkü aynadaki yansımayla birey arasında ayartma, baştan çıkarma, yabancılaşma ve iki boyutlu bir oyunun olduğunu söyleyebiliriz. Ayna, imge, bakış, sahne, gösteri, yansıma metafor kültürünün beslenme kaynaklarıdır. Halbuki ekran sanal olarak vardır ve kendinden başka hiçbir şeye gönderme yapmaz. İnsanların ekranlar ile kurmuş oldukları sanal ilişkilerde insan makineleşmekte dolayısıyla konunun her iki tarafında makine yer almaktadır.¹⁶⁸⁴ Makinenin parçası olan insan sanal mantığa uygun şekilde gerçekliğini kaybetmekte ve sistemin işlemsel ortağı/ikizi olmaktadır. Bunun müsebbibi ekranın kendisidir. Aynanın öte tarafından bahsedebilmemize rağmen ekranın diğer tarafından bahsedebilmemiz mümkün değildir. Çünkü gerçek zaman boyutlarıyla gerçek zaman iç içe geçerek sanal yüzeyin en belirgin özelliklerinden biri olan boşluğa düşmekte (her şey ana indirgenmekte) ve her şey burada tıkanabilmektedir.¹⁶⁸⁵ Boşlukta olan bu zaman diliminde insanlığın gerçek zamanlı karşılıklı etkileşim sürecini yaşaması olanaksız hale gelir.

Normalde insanların bakmış olduğu şeylerde imgenin göremediği yok olup giden şeyler vardır. İnsanları etki altında tutan şey işte bu yansıma tarafıdır. Enformasyon, telematik, dijital, iletişim araçları, ağ ve benzeri sanal gerçeklik biçimleri yansıma özelliği taşıyan gerçekliğin yok olmasında suç ortaklığı yapmıştır. Gerçekliğin sistematik biçimde yok olduğunu gösteren en güzel örneklerden birisi imgenin başına gelenlerdir. Analog imge dijital imgeye dönüştürülürken bütün tözünü kaybetmiştir. Azgın bir biçimde gelişimini sürdüren teknoloji yüzünden imge ve tahayyül nesnel gerçekliğe kurban edilmiştir. Teknoloji önü alınamaz gelişim sürecinde kendini kaptırıp her şeye sanal, dokunmatik, dijital ve enformatik bir gerçeklik kazandırdığından antropolojik imge nesnel imgeye dönüştürülmüştür.¹⁶⁸⁶

Kendi mantığına ait zihinsel ve fiziksel sınırları tanımayan, sürekli yaygınlaşma eğiliminde bulunan sanal sınır tanımamakta ve sınırların ötesine geçmekte; kendi

¹⁶⁸³ Baudrillard, *Neden Her Şey Hala Yok Olup Gitmedi*, 10.

¹⁶⁸⁴ Baudrillard, *Şeytana Satılan Ruh Ya da Kötülüğün Egemenliği*, 75.

¹⁶⁸⁵ Baudrillard, *Şeytana Satılan Ruh Ya da Kötülüğün Egemenliği*, 76.

¹⁶⁸⁶ Baudrillard, *Neden Her Şey Hala Yok Olup Gitmedi*, 18-19.

fiziksel ve metafiziksel yasalarını aşarak patafizik bir alana doğru ilerlemektedir.¹⁶⁸⁷ Sadece kusursuz bir bilim olan patafizik sanalın ulaştığı en abartılı ve gülünç aşamayı gösterebilir. Bunun haricindeki diğer bütün değerlendirme biçimlerinin, teknolojinin, kuramların ve genelinde sistemin sanala hizmet ettiklerini söyleyebiliriz.

Konuşan nesnelere sistemini veya bu nesnelere kendi aralarında oluşturdukları anlamlar sistemini doğru analiz edebilmenin yolu konuşan sistemden ve anlam sisteminden farklı bir düzlemde yani işlevsel tasvirin çok ötesindeki teknolojik düzlemi anlayabilmektir.¹⁶⁸⁸ Teknolojik düzlemin temelinde soyutlamalar ve zihinde kurgulanan sanal gerçeklikler söz konusudur. Normal yaşantımız seyri içerisinde nesnelere sahip olduğu teknolojik düzlemin çok farkında değildir ve soyutlama beyinlerimizin algı seviyesinin dışında oluşturulur. Nesnelere mütemadiyen değişimine olanak sağlayan şey teknolojik gerçekliğe bağlı olarak ortaya çıkan soyutlamalardır. Hatta sözcüğün gerçek anlamında söylenecek en doğru şey nesnelere dünyasındaki tek somut şeyin nesnelere kazandırılan soyutlamalar olduğudur.¹⁶⁸⁹

Nesnelere değişim mantığının temelinde teknolojik mantığa uygun soyutlamalar ve sanal işlevler mantığı yer alır ki nesnelere için önem kazandırılan yegane şey soyutlamanın sürekli olmasıdır. Teknolojik düzlemde nesnelere ölçü alan bir sistemden farklı bir sisteme geçiş, aynı sistem içerisindeki değişimler veya genelinde işlevsel soyutlamaları egemen kılan sistem mantığı, her seferinde anlama ilişkin farklı bir dünyanın oluşmasına yol açmaktadır ki bu anlam durumu insanlardan bağımsız farklı bir mantığın egemenliğinde gerçekleşmektedir. Öyle ki nesnelere ve bu nesnelere bütün arasındaki karşılıklı anlam ilişkisi teknolojik düzlemin egemenliğinde ve mantığında oluşturuluyor. Nesnelere birden fazla yapısal öge ile ilişkilendirilmek zorundadır. Bu nesnelere zoraki anlam ilişkisi teknik özelliklerinden yan anlamlara doğru, kültürel bir sistem mantığından teknolojik bir sistem mantığına doğru gidişatı zorunlu hale getirmiştir.

Sanallığın önlenemez bir şekilde iletişim, enformasyon, multimedya, simülasyon ve jeofinans alanlarında yayılması, gerçek uzamın ve yaşamın tamamen ıssızlaşarak çorak bir ortama dönüşmesine yol açmıştır. Sanallığın evrensel ölçüde yayılmasıyla

¹⁶⁸⁷ Baudrillard, *Şeytana Satılan Ruh Ya da Kötülüğün Egemenliği*, 81.

¹⁶⁸⁸ Baudrillard, *Metinler ve Söyleşiler*, 81.

¹⁶⁸⁹ Baudrillard, *Metinler ve Söyleşiler*, 81.

klasik kitle mantığı kendini aşmıştır ve bu aşmada kitlelerin sanal anti simülasyonları iktidarın işini iyice zorlaştırmaktadır. Artık kitlelerin bilindik yöntemlerle denetlenmesi imkansız hale gelmiştir. İktidar sanalın yayılma mantığı modasına uyarak kendisini yaygın sanal bir hale dönüştürmüştür.

Videolar, etkileşim ekranları, ağlar, çoklu medya, sanal gerçeklik, enformasyon, telekomünikasyon, sayısal sistemler ve teknolojinin geneli her tarafımızı kuşatmış durumda. Önceleri birbirinden anlam olarak ayrı olan bu kavramlar sanal kavramının egemenliğinde birbirine karıştı ve mesafe bilincinden bahsedebilmemiz de imkansız hale geldi. Birbirlerine karışan ve iç içe geçen terimler değer kavramının içeriğini ise değiştirdi. Artık sanalın dünyasında değer ifade edebilecek ahlaktan, sanattan ve benzeri hiçbir şeyden bahsedemeyiz. Bu doğrultuda mesafe hem gerçek anlamında hem de cinsiyetlerin, zıt kutupların, sahne ve mekanın, özne ve nesnenin, gerçek ve simülasyonun oluşturduğu mecaz anlamda mevcut değil. Aynı mantıkta mesafe ve mesafe pathosunun yok edilmesiyle olaylar hakkında konuşabilmek olanaksızlaştı.¹⁶⁹⁰ Gerçekleşen olaylar ve bu olayların gerçek zaman dilimi içinde yayımlanan videoları/fotoğrafları arasında yok denebilecek kadar bir süre var. İnsanlar değerlendirme yapma konusunda zamanın sanallığından dolayı büyük bir kararsızlık yaşıyor. Kaldı ki olayların tarihsel boyutunu ortadan kaldıran bu sanal mantık yüzünden olaylara ait imgelemler ve bellek devre dışı kaldı. Artık her alana hakim olan görüntülerde *Larsen Etkisi'nin* olduğunu söyleyebiliriz. Reality showlarda anlatılan hikayelerin anında gerçekleştiği bir boyuta ulaştık. Bundan dolayıdır ki gerçekle görüntüsü birbirine karıştığından gerçekle görüntüsü arasında ayırtılma yapabilmek oldukça güç. Olayla haberleştirilmiş görüntü arasındaki bir boşluktan, mesafeden ve var olamamadan bahsedemiyoruz. Ekranı izler izlemez doğrudan olayın olduğu ana tanıklık ederek sanal görüntü dünyasının içine dalıyoruz. Ekrandaki görüntünün gerçek yaşamdan hiçbir farkı yok. Dijital tulumlarımızla olayı anında görebiliyor ve yaşayabiliyoruz. Fotoğraf, sinema ve resimde izleyici ile sahne arasında bir bakıştan söz edebiliyorken video ve bilgisayar ekranından yansıyan görüntüde ekrana gömülme, içine geçme durumlarının olduğu dokunsal bir karşılıklı etkileşim sürecine

¹⁶⁹⁰ Baudrillard, *Şeytana Satılan Ruh Ya da Kötülüğün Egemenliği*, 70.

geçilmektedir.¹⁶⁹¹ Akıp giden ekran görüntüsünün içerisine dalarak ve onunla etkileşime geçerek sanal imgenin hayasızlığıyla buluşuyoruz.

Eş zamanlı gösterimlerin zaman ve olaya karşı bir saldırı olduğunu iddia edebiliriz. Sanal görüntülerin ve canlı yayınların anında olma özelliklerinde ve modellerin gerçeklerin yerini aldığı bir gösterimde zamanın psikolojik boyutu ile olayların başlangıç ve bitiş çizgileri yok olup gitmektedir. Hatta olayların canlı değil banttan sunulmaları gerçek zaman referansı olan canlı yayına ihanet olarak değerlendirilmekte ve bu durum zamansal anlamda kayıp olarak görülmektedir.

Yaşadığımız dünyanın sistem mantığını AIDS, terör, virüsler, enformasyon, sanallaşma, borsa ve etkileşim oluşturuyor. Bu etmenler sistemin eklem noktalarıdır ve dolayısıyla sistemin hareket edebilmesi için bunların mantıksal açıdan zarar görmemeleri gerekmektedir. Hepsi kendince parlayabilmekte ve medya aracılığıyla imgelem dünyasında virütik etkiler oluşturabilmektedir.¹⁶⁹² Dahası bu etmenlerin hepsi birbirleriyle ilinti halinde ve bulaşma protokolüne uygun şekilde içselleştirilmiş olgulardır. Normalde birbirinden bağımsız ve uç olgular olarak tanımlayabileceğimiz bu etmenler kendi aralarında tutarlı bir görünüm sergilemektedir. Bunun sebebi ise bu etmenlerin sistemin tamamıyla tutarlı olmalarıdır. Sistem kendi karmaşıklığını egemen kılmaya çalıştığı sürece, olgular uç noktalarda varlıklarını sürdürmeye devam edecektir. Böyle bir sistemde ise iyinin kötüyle mücadelesi ve stratejisinden bahsedilemez. Kitlenin kendisini koruma eğiliminde olduğu şeffaf veya akışkan sistemlerde yalnızca kötünün kötüyle stratejisi olabilir ki bu tür stratejiler ölümcül stratejiler olarak isimlendirilir.¹⁶⁹³ Seçme hakkının mümkün olmadığı bu sistemlerde felaketlerin (borsa, terörizm, bilişim, ekonomik kriz ve benzeri) akışkan ve bulaşıcı özellikleri vardır. Ve bu felaketler sadece işin görünen kısmıdır, işin görünmeyen kısmında felaketleri asıl hazırlayan etmen ise sanallaşmadır.

Ekonomiden politikaya, tarihten fiziğe, kültürden sosyolojiye, psikolojiden geleneklere kadar bütün mikro ve makro bilimler için sadece sanal olaylarla ilgilenme zamanı gelmiştir.¹⁶⁹⁴ Sanal olanın ahlakını, politikasını, erdemini ve benzeri maddi veya manevi özelliklerini aramak fayda vermez. Çünkü maddi veya manevi anlamda her

¹⁶⁹¹ Baudrillard, *Şeytana Satılan Ruh Ya da Kötülüğün Egemenliği*, 71.

¹⁶⁹² Baudrillard, *Cool Anılar 5(2000-2004)*, 17-18.

¹⁶⁹³ Baudrillard, *Cool Anılar 5(2000-2004)*, 19.

¹⁶⁹⁴ Baudrillard, *Tam Ekran*, 122.

şeyin sanallaştığını görebilmemiz gerekiyor. Düşüncenin ve zekanın sanal olduğu bir dünyada insanların sanallaşmayı düşünmeleri yersizdir çünkü düşünebilen bir şey varsa o da sanaldır. Enformasyon yığınları, iletişim araçları, teknoloji ve bilim dahil her şey sanallığın egemenliğine katkı sunmaya yönlendirilmiştir. Simülasyonun bakış açısından baktığımızda dünya artık ortadan kaybolmuştur, bundan sonra onun var olduğunu düşünmek bile anlamsız bir çabadır. Yaşamış olduğumuz dünyanın gerçekliği veya gerçeklik sorunu karşısında yapmış olduğumuz şey teknik simülasyonları ve görülecek hiçbir şeyi olmayan görüntü bolluğu içerisinde sanalın egemenliğini izlemektir.

Baudrillard sanalın egemenliğiyle ilgili iki bakış açısı öne sürmüştür: Bunlardan ilki bütün dünya teknolojik feodalitenin yaptırımı altına girmiştir ve gerçekliği elinde tutan sanal bizleri rahatlıkla ortadan kaybedebilme gücüne sahiptir. İkinci bakış açısına göre ise sanallığın gücü sanal olduğundan hiçbir egemenlikten ve sanalın gerçekliği elinde tutmasından bahsedilemez. Sanal güç herhangi bir ereklilik düşüncesine sahip olamayacağından sadece ağ içerisinde sonsuz dolaşımıyla insanların sanal egemenliği düşünmesine müsaade edebilir. Sanalın kendi kurgusal boşluklarının herhangi bir güce sahip olamadığını en net biçimiyle *Berlusconi Olayı'nda* görebiliriz. Klasik kuramlarda medyatik ve bilişimsel gücü ellerinde bulunduran insanların siyasi gücü kolaylıkla elde edebilecekleri söylenmektedir. Ekonomik gücün ve iletişimsel egemenliğin her zaman için siyasi otoriteyi de ortaya çıkaracağı düşüncesi sanal mantıkta yanlısalar oluşturur. Kitle iletişim araçlarının gücüne her zaman için fazlaca değer verilmesi iktidar sapmalarına neden olmuştur. Bu sanallığın uyguladığı bir mantıktır, sanallık asla strateji sahibi olarak egemenlik kurmaya kalkışmaz.¹⁶⁹⁵ Sanallığın ürünleri ve fikirleri dünya ölçeğinde hiçbir engelle karşılaşmadan rahatlıkla dolaşıma sokulabiliyorsa bu durumda sanallığın egemenliği karşısında eğilmek gerekmez. Bu durum bilindik köleliklerden daha farklı sanal bir köleliğin oluştuğunu gösterir ki bu kölelik gerçek egemenliğe karşı değil sanal egemenliğe karşı gösterilmiş bir köleliktir.

Yaşadığımız sanal dünyanın anahtar kavramı yüksek sadakattir. Görüntünün, zamanın, müziğin, müstehcenin, pornografinin düşüncenin, dilin, bedenin ve benzeri her şeyin tanımlanmasında yüksek sadakati görebiliyoruz. Aracın en yetkin belirlenmişliği araca dair yüksek sadakate, iletiye dair en az sadakate denk gelir; bilginin en yetkin belirlenmişliği bilgiye dair yüksek sadakate, olaya dair en az sadakate

¹⁶⁹⁵ Baudrillard, *Cool Anılar 5(2000-2004)*, 69.

denk gelir; pornografinin en yetkin belirlenmişliği pornografiye dair yüksek sadakate, arzuya dair en az sadakate denk gelir; dilin en yetkin belirlenmişliği dile dair yüksek sadakate, anlama dair en az sadakate denk gelir ve bu denklik fazlasıyla çoğaltılabilir.¹⁶⁹⁶ Denilebilirse sanal mantık göstergelere yüksek sadakati gerçekliklere ise minimum sadakati layık görmüştür.

İçerisinde yaşamış olduğumuz dünya sanal olarak ikizini oluşturabildiyse bu çok uzun zamanlar önce başlayan bir eğilimin sonucudur, Her zaman için gerçek denilen şeyin olmadığını ve gerçeğin içindeki yanılısamanın teknoloji marifetiyle yok edildiğini söyleyebiliriz. Gerçeklik akılcılaşıma ile kodlanabilen ve analiz edilebilen parametreler şekliyle sürekli canlı tutulmaya çalışılıyor. Baudrillard'a göre yanılısamayı barındıran gerçeklik dünyasının karşısına konulan bütünsel gerçeklikler dünyasında sanalın her şeyi himayesine aldığı ve bu durumun felaketler getireceğini görememek ahmaklıktır.

Baudrillard sanalın temel özelliklerini içine gömülme, anıdalık ve içkinlik olarak ifade etmiştir. Bu tür bir alemde yanılısama, bakış, sahne, gösteri ve dışsallık kabul görmemektedir. İşlemselliğin kutsallaştırılması sonucunda bu kavramlar (yanılısama, bakış, sahne, gösteri ve dışsallık) soğurulmuş ve zamansal değerleri yok olmuştur. Doğal dünyanın kendinde taşıdığı bütün görünümeler çok yönlü bir teknolojik gelişme ile yok edilmeye başlandı. Sözcüğün hem gerçek hem de mecaz anlamında artık doğal dünya diyebileceğimiz bir yer mevcut değil. Gerçi oluşturduğumuz sanal dünyayı öylesine içselleştirdik ve içine gömüldük ki doğal dünyaya ait her şeyi yadsır bir vaziyete geldik. Kendisiyle eşdeğerliliği mümkün olmayan ve değiş tokuşu imkansız hale gelen dünyanın yerine sanal dünyayı koyarak onu daha fazla önemsedığımız gösterdik. Doğal dünyayı yok ederek yerine koyduğumuz bu günahlar bütünlüğünden teknik dünyadan kurtulmak mümkün müdür? Kurtulmanın yolu ya değiş tokuş edebilmek ya da onu yok etmektir. Kendisini takas edebileceğimiz herhangi bir şey olmadığına göre çözüm bütünsel gerçekliğin egemen olduğu sanal dünyayı yok edebilmektir. Bu yepyeni sanal gerçekliklerle simülasyon girişiminin en nihai aşamasına da ulaşılmıştır. Bu aşamada bütün yanılısamaların köküne kibrit suyu döken teknoloji ürünü yapay bir dünyayla karşılaşırız.¹⁶⁹⁷ Ulaştığımız yapay dünya öylesine muazzam gerçek hatta bütünselgerçek, programlı, teknolojik ve sayısal bir dünya ki

¹⁶⁹⁶ Baudrillard, *Kusursuz Cinayet*, 46.

¹⁶⁹⁷ Baudrillard, *Kusursuz Cinayet*, 30.

bundan sonra farklı bir dünyanın gerçekliği tartışmaya açabilmesi mümkün değildir. Böyle bir dünyada gerçekliği tartışmaya açabilecek alternatif bir dünya imkansızdır.

İnsanlık genetik anlamda sanal analizlerle çözümlenmeye çalışıldığından beri hep küçük parçalara ayrılmaya başlanmıştır. Bu parçalanmanın ileri safhalarında insanın imgesini belirleyebilmek neredeyse imkansız bir hal alacaktır.¹⁶⁹⁸

“Bilim kurguyla gitgide yakınlaşarak yaşam odalarımızdan uzaklaştık. Modern çağda bir kez daha gördük ki tüm değişimler sona erdi ve salt tek bir işlevselleştirme süreciyle karşı karşıyayız: bedensel süreçler elektronik cihazlara kaydırıldı ve gerçeklik alanı minyatürleştirilen her yerde kendi gerçekliğini gösterebiliyor. Fakat buradaki asıl sorun şudur ki bu elektronik genişleme ve devrelerin ve enerjinin minyatürleştirilmesi, çevreyle bağlantıların transistörleştirilmesi, hayatımızın sahnesini doldurmak için kullandığımız şeylerin yürürlükten kalkmasına ve her şeyin müstehcenliğe gitmesine yol açmıştır.”¹⁶⁹⁹

Sanal gerçeklik dünyasında değer kavramından bahsedebilmemiz olanaksızlaşmıştır. Çünkü gerçekliğin taşımış olduğu bütün değer ölçütleri kaybolmuş ve genelleştirilmeye tabi tutulmuş zaman, bilgi ve kültür dünyasına geçiş yaşanmıştır. Ufuk çizgisinin sonlandığı yerde sanal başlamış ve bu sanal gerçeklikler bütün toplumları -özellikle teknoloji boyutuyla- büyülemiştir.¹⁷⁰⁰ Eğer gerçekliğin ortadan kaybolmasından ve sanal gerçekliğin egemenliğinden bahsedebiliyorsak bunu örneklerle somutlamalıyız. Örneğin klonlama neticesi sonrasında insanlar insanlık adlı türe ait olmaktan çıkarak işlemsel özellikler barındıran yapay bireylere dönüşmüştür. Sanalın denetlemeden bağımsız özelliklerinin nereye ulaşacağı ise meçhul. Sistem için için kaynarak dramaturjik bir felaketle kendisini mi yok edecek, yoksa sanal kendi ufuk çizgisini aşarak daha gerçek sanal bir ikiz mi üretecek? Bekleyip görmek lazım.

İnsanlığın çok uzun zamanlardan beri çaba harcayarak birbirleri arasında mesafe bilinci oluşturmaya çalıştıkları her şey(cinsiyetler, zıt kutuplar, sahne ve mekan, özne ve nesne, gerçek ve simülasyon gibi) zamanla birbirine karışarak anlamlarını ve değerlerini

¹⁶⁹⁸ Baudrillard, *Cool Anılar 5(2000-2004)*, 118.

¹⁶⁹⁹ Baudrillard, *“The Ecstasy of Communication”*, 128-129.

¹⁷⁰⁰ Baudrillard, *Anahtar Sözcükler*, 56.

kaybetmiştir. Aşkınlaştırılan, yüceleştirilen, değer kazandırılan bütün mesafe anlayışları gerçekliğin görsel gerçeklik şekline dönüştü. Gerçeklik sayısallaştırılarak sanal bir hale getirildikten sonra gerçekliği revize edebilmek için muazzam bir çabamız mevcut.¹⁷⁰¹ Önceleri sayısal teknolojilerin ve görüntünün egemenliğine bıraktığımız gerçekliği şimdilerde bu teknolojilerden kurtarabilmenin hesaplarını yapıyoruz.

Çağımızın en büyük takıntısı gerçek ile sanalın ayırt edilemediği takıntısıdır. Halbuki ortada kıyas yapılabilecek gerçek kalmamıştır. Bundan sonra sanalın kendisini aşan sanallikle karşılaştırılması yapılabilir. Gerçeklik sanal evrede öylesine homojen bir hal alarak dağılmıştır ki kendini bulabilmesi imkanlar dahilinde değildir. Yaşadığımız dünya insanı, sanalın insansıları olarak aşırı gerçeklik karşısında gerçekten savunmasız durumda.¹⁷⁰² Eldeki veriler bunun bir başlangıç olduğunu gösteriyor. Sisteme müdahale edilmezse insanlığı çok daha kötü günlerin beklediğini söyleyebiliriz.

Gerçekliğin tartışma alanı felsefi alandan sanal alana kaymış durumda. Önceleri felsefi ortamda tartışılan gerçekliğe düşünsel anlamda son veriliyordu. Lakin şimdilerde sanal ile gerçekliğe gerçek anlamda son veriliyor. Düşünce, gerçekliğin sona ermesi için çaba gösterirken sanal, gerçekliği sona erdirmeye hesaplarının yanı sıra gerçekliğin tekrar tartışmaya açılmaması için nihai bir çözümü hedeflemektedir.¹⁷⁰³ Eskiden düşünsel boyutta tartışmaya açılan gerçeklik, sanal teknikler ile fiziksel ve cerrahi anlamda ortadan kaldırıldı. Gerçeği farklılaştıran sanal gerçekliğin egemenliğini her yerde görmekteyiz. Gerçekliğin eceliyle ölmesine müsaade etmeyen sanal gerçeklik her gün uğraşalım diye gerçekliğin kalıntılarıyla oynamamıza müsaade ediyor sadece. Kendi kopyası(sanal gerçeklik) tarafından alaca bulaca hale gelen gerçeklik artık takas imkanını kaybetti ve bundan sonra kendisi hakkında üretilen bütün söylemler gerçeği ideolojik bir nesne boyutuna indirgemekten başka bir işe yaramayacak.

Gerçeğin yok oluşunu internet, sanal metin, tipografi, text wraplar, word processorlar gibi sanal mantıklar içerisinde görebiliyoruz. Sanal metinler yapay imgelerin oluşmasına yol açtıklarından gerçek metin ve bu metinlerin bakışla olan ilişkileri ortadan kaybolmuştur. Zaten insanlar ekranın karşısına geçtikleri andan itibaren ekrandaki yazıları metin olarak değil sanal imge olarak algılamaktadır. Böyle

¹⁷⁰¹ Baudrillard, *Şeytana Satılan Ruh Ya da Kötülüğün Egemenliği*, 72.

¹⁷⁰² Baudrillard, *Cool Anılar 5(2000-2004)*, 105.

¹⁷⁰³ Baudrillard, *Şeytana Satılan Ruh Ya da Kötülüğün Egemenliği*, 45.

bir ekran yazım etkinliğinin karşılıklı bir etkileşim süreci olduğunu gösteriyor. Yazım etkinliğini bu etkileşim sürecinden koparabilmemiz için ve bu etkinliğin başlı başına bir süreç olabilmesi için metinle ekranın ve metinle imgenin birbirlerinden ayrılmaları gerekmektedir.¹⁷⁰⁴ Bu durum tıpkı tiyatrodaki sahne ve oyuncunun birbirlerinden ayrılması gerekliliğine uyuyor. Ancak ekran ile izleyici ayrımı sanal teknolojiler ile ortadan kalkmış durumda. İzleyici sahneye doğrudan müdahale eder gibi ekrana müdahale ederek etkileşimi gerçekleştirmektedir. Doğrudan ekranın içine girme, kaynaşma ve etkileşim doğal olarak izleyici açısından yanılsamayı imkansız hale getirmiştir.

Sanalın yeni teknolojilerle ilişkisi neticesinde gerçeğin yok olduğu, uçup gittiği yönünde bir izlenim mevcut. Gerçek olan bir şeyden bahsedebilmek için onun üretilmesi gerekir. Üretimin olmadığı yerlerde ise gerçeklik, hakikat ve nesnellik duyguları oluşturulabilir ancak kendi başına gerçek denilebilecek bir şeyden bahsedemeyiz.¹⁷⁰⁵ Sanal gerçeklikte her şeyin kontrol altında tutulması mümkündür. Bu türden gerçekliklerin kusursuz özellikleri sayısal/işlemsel bir mantığa göre oluşturulmaktadır. Sanal gerçekliğin özelliklerini taşıyan televizyon ekranlarından sunulan görüntülerde her şey mükemmel şekilde gösterilmektedir. Kusursuzluk özelliğine sahip gerçeklikler bizim simülasyon gerçekliğimizden/hipergerçekliğimizden çok daha fazla gerçekçi özelliklere sahiptir. Bu mükemmellik sadece ekranlarda değil dünyanın tamamında görülmektedir. Gerçeğin yerini alan sanal, yaşadığımız dünyayı sadece kendi gerçeklik referanslarına uygun olarak yeniden üreterek dünyanın gerçekliğine son vermiştir. Her şeyin düşünen teknolojiler vasıtasıyla oluşturulduğu sanal dünyada düşünen öznelere ise ihtiyaç kalmamıştır.

Sanal teknolojiler olması gereken gerçeklikten çok daha fazlasını üretmektedir. Bundan dolayı insanlar gerçeklik fazlası yüzünden bunalımlar yaşamaktadır. Gereğinden fazlasına sahip olduğumuz gerçeklik lanetli paya dönüşmekte ve insanlar zaman sonra bu paydan kurtulmak istemektedir. Bundan böyle gerçekliğin eksikliğinden değil fazlalığından bahsetmemiz gerekiyor ki bu durumdan daha tehlikelisi bu fazlalıktan kurtulamama sonucunda insanlığın gerçekliğin fazlalık gölünde

¹⁷⁰⁴ Baudrillard, *Şeytana Satılan Ruh Ya da Kötülüğün Egemenliği*, 71.

¹⁷⁰⁵ Baudrillard, *Anahtar Sözcükler*, 53.

boğulmasıdır. Simgesel anlamda fazlalıktan kurtulabileceğimiz kurban ve armağan törenlerinin trenini kaçırdığımızdan yeni çözüm yöntemleri aramamız gerekiyor.

Düşünür sanal dünya ile öteki dünyanın ortadan kalktığını çünkü bu dünyanın kendisinin yerine yeni bir dünya yarattığını söylemektedir.¹⁷⁰⁶ Gerçek dünyanın yerine kusursuz ikizi olan sanal dünyanın yaratılması sonucunda anlam, ilke, görünüm ve simgesel töz yok olmuştur. Böyle bir dünyada anlamını yitiren gerçeklik ise artığa dönüşmüş ve dolanımdaki yerini kaybetmiştir. Bu yeni sanal durumu gerçekliğin ultragerçekliğe dönüşümü olarak da açıklayabiliriz.

Ayna evresinden sanal gerçekliğe ve tüm gerçekliğin görüntüler üzerine hesaplandığı bütünsel ekrana geçildiğinde öznellik ve nesnellığe ait uçurumlar giderek daha da belirginleşmekte, yanılsama devre dışı kalmaktadır. Bu evrede insanlığı nesnellik tuzağına çeken şey doğal dünya değil aynadan bağımsız olan sayısal bir dünyanın hipernesnelligidir. Ekranların tamamıyla doldurulduğu bu sanal gerçeklik dünyasında her şey nesnel hale getirilmeye çalışılmakta dolayısıyla gerçeklik tözünü kaybetmektedir.

İnsanoğlunun düşmüş olduğu en büyük yanılgılardan birisi sanal teknolojileri bir yazgı olarak-denilebilirse teknolojik yazgı olarak- görmektir. Böylesi bir yaklaşımda sanal gerçeklik, gerçeklik olarak insanlara kakalanmaya çalışılmıştır. Halbuki sanala ve gerçekliğe aynı mantıkla yaklaşmak büyük hataların oluşmasına neden olur. Gerçekliğin kendine ait rasyonel referans sorunları varken sanalın ise gerçeklikten çok uzakta bütünsel referans sorunları bulunmaktadır. Sanal, gerçeğin tamamen ortadan kaybolmasına neden olduğu için konuya aynı bakış açısıyla yaklaşmak yanılgılara yol açacaktır.

3.2.2. Dijital Dünyada İletişim Yerine İşlemsellik

Dijitalite günlük yaşantımızın bir parçası haline geldi. Karşımıza sahip olduğu en somut biçimle yani test, soru/cevap, uyarıcı/cevap şekliyle çıkan dijitallik, toplumumuza özgü bütün mesaj ve göstergelerin korkulu rüyası haline gelmiştir.¹⁷⁰⁷ İçerikler ise kodlanmış halde bulunan yönlendirilmiş sorgulamalar, hüküm ve

¹⁷⁰⁶ Baudrillard, *Şeytana Satılan Ruh Ya da Kötülüğün Egemenliği*, 23.

¹⁷⁰⁷ Baudrillard, *Simgesel Değiş Tokuş ve Ölüm*, 107.

ltimatolar yüzünden etkisiz hale gelmiştir. İçerikler her seferinde başladığı noktaya geri dönmekte yani aynı modelleri gncellemekten başka bir Şey yapmamaktadır.¹⁷⁰⁸ Moda, reklam ya da medyanın ürettiği mesaj göstergeleri dijital model gncelleştirmelerinden nasibini almaktadır. Düşünür kıyametin bizatihi dijitalleşme ile yaşandığına ve dijitalleşme ile gerçek kıyametin yok olduğuna inanmaktadır.¹⁷⁰⁹

Dijitallik bizim aramızdadır ve dijitallik modern toplumların mesaj ve işaretleri üzerine kuruludur. Dijitalliğin en somut formu soru/cevap ve uyarıcı/yanıtaya dayalı testlerdir. Dijitalleşmede içerikler kontrollü biçimde oluşturulmakta, çözümler sayısal dilin içerisine gömülmekte ve anlamı nötralize eden bir dil kullanılmaktadır. Anlamın dijital döngüsü ya aşırılaştırılarak ya da hiç noktasına çekilerek sisteme uygun hale getirilmektedir. Soru ve cevapların mantığında hiç seviyesi tercih edilmektedir. Bu durum kodun gösterilen boyutunun ntralizasyonudur. Tedarikin her talebi sekteye uğrattığı, sorunun cevabı yuttuğu, cevabın çözülebilecek Şekilde emilerek kurgusallaştığı ve sorunun/cevabın yeniden üretilerek oynandığı dijitalleşmeyle i ieyiz.¹⁷¹⁰ Baudrillard'a göre soru cevap mantığına göre oluşturulan testler, sonsuza bölünen uygulamalar ve tepkiler bir çeşit toplumsal denetim biçimi olarak görülmelidir.

Yaşantılarımız referandumlar tarafından belirlenmektedir çünkü artık iletişimin doğrudan yaşandığı gönderen sistemleri kalmamıştır. Bütün gösterge ve mesajlar karşımıza soru/yanıt formatıyla çıkmaktadır. İletişim sistemlerinin tamamı karmaşık söz dizimine sahip dilsel yapıdan soru/yanıt Şeklindeki ikili bir sinyaletik sisteme geçiş yaşamıştır.¹⁷¹¹ Dijital formlarla oluşturulan testler ve referandumlar kusursuz bir simülasyon biçimidir çünkü cevap zaten sorunun içerisinde yer almaktadır. Oyleyse referandum dediğimiz Şey bir ltimatol ve anlık bir anlam oluşturma çabası Şekliyle ele alınmalıdır. Çünkü bu tür uygulamalarda sorulan soru evet veya hayır Şekliyle cevap verilecek bir karşı mesajı içermektedir.

Oyun ve ritüel evrenini uğraş edinen baştan çıkarma ve ölüm, bizim toplumsallığımızın iletişim ve değişim alanında son derece yoksun ve bayağı bir görünüm kazanarak yasanın etkisi altına girmiş ve dnyevileştike soyutlaşmış;

¹⁷⁰⁸ Baudrillard, *Metinler ve Söyleşiler*, 108.

¹⁷⁰⁹ Jean Baudrillard, *Paroxsym: Interviews with Phillipe Petit*, Verso, , London 1998, 46.

¹⁷¹⁰ Poster, *Jean Baudrillard: Selected Writings: Second Edition*, 142.

¹⁷¹¹ Baudrillard, *Simgesel Değiş Tokuş ve ölüm*, 108.

yoksullaşmaya yüz tutmuştur.¹⁷¹² Yasa hali aslında ara bir döneme denk gelmektedir. Çünkü toplumsal ile ilişkilendirilen yasa çağı artık geride kalmıştır. Bizler artık kuralın ve ritüelin olduğu bir çağda yaşamıyoruz. Fakat yasanın ve yasaya bağlı yaptırımların egemen olduğu çağda da değiliz artık. Artık norm ve modellerin olduğu döneme girmiş durumdayız. Toplumsallıktan sonra gelen bu ortamı anlatabilecek kelime ise maalesef bulunamamıştır.

KURAL	YASA	NORM
Ritüellik	Toplumsallık	???????

Yaşamış olduğumuz çağ minimum gerçeklik maksimum simülasyon çağıdır.¹⁷¹³ Artık kuralın ve oyunun trajik içkinliğinden de yasanın ve toplumsalın sönmüş enerjisinden de uzaktayız. Şimdilerde normların ve modellerin soğuk ortamında -göndergelerin olmadığı bir uzamda- işaretlerin kutupsallıklarının sona erdiği; bunun yerini sinyallerin ve dijitalliğin yer aldığı bir çağı yaşıyoruz.

İKİLLİK	KUTUPSALLIK	DİJİTALLİK
---------	-------------	------------

-İkil ilişki oyun, ritüel ve kuralların egemenliği altındaki dünyayı

-Kutupsal ilişki anlam, toplumsal ve yasaların egemenliği altındaki dünyayı

-Dijital ilişki norm ve modellerin egemen olduğu, ilişkiden ziyade bağlantıları altındaki dünyayı tarif etmektedir.¹⁷¹⁴

İnsan gerçek anlamda özgür bir varlık değildir. İnsan özgür olmadığını ya farkında değildir ya da bunun farkında olmamayı tercih etmektedir. Çünkü insanın özgür olmadığını bilmesi ve bu konuda kafa yorması zihinsel bir çile gerektiriyor.¹⁷¹⁵ İnsan dijitalleşme, teknoloji, programlama, ağ, enformasyon gibi simüle edilmiş özgürlüklere inandırılmaya çalışılıyor. Bu türden bir işlemci özgürlüğü nihayetinde insanlık için felaketvari bir son hazırlamaktadır. İnsanlık sorumluluk, yanıt, simgesel anlam, tersine çevirme gibi bütün değerleri kaybetmiştir. Eğer özgürlük size yanıt verebilme olanağı sunmuyorsa bu durumda özgürlüğün gerçek değil hipergerçek

¹⁷¹² Baudrillard, *Baştan Çıkarma Üzerine*, 192.

¹⁷¹³ Baudrillard, *Baştan Çıkarma Üzerine*, 192.

¹⁷¹⁴ Baudrillard, *Baştan Çıkarma Üzerine*, 192-193.

¹⁷¹⁵ Baudrillard, *Bir Parçadan Diğere-François L'yonnet İle Söyleşi*, 65.

olduğunu bilmelisiniz. Sanallaşma özgürlüğün varmış olduğu nihai aşamadır. Özgürlük, her ne pahasına olursa olsun kendini gerçekleştirilmeye adanmış esnada kendi kendini yok ettiğinden ötürü artık somut anlamda varlığını gösteremez.¹⁷¹⁶ Bugün özgürlüğe yeniden ahlaki anlamlar kazandırılmaya, değer sınırları oluşturulmaya çalışılıyor. Tekrar gerçek anlamda bir özgürlük var olabilir mi, bilemiyoruz.

Analog yayıncılığın temelini oluşturan filmlerin ve negatifin sonu gelmek üzere. Negatiflerin ve filmlerin ortadan kaybolması, görüntünün derinliğinin ve seçiciliğinin ortadan kalkması anlamına geliyor. Analog görüntü ve negatiflerin yerine dijitalle doğru akan bir meyilimiz var. Gözün görüntüyle ilişkisi ortadan kalktı ve dijital duyu ile gerçekleştirilebilen bir tür elektronik işlemselliğe geçiş yapmaya başladık.¹⁷¹⁷

Günümüzde seyahat araçlarında insanların kendi aralarında iletişim kurabilmeleri neredeyse imkansız. Çünkü iletişime olanak sağlayan bütün kapılar seyahat araçlarının kapılarının kapanmasıyla kapatılıyor. Sürekli anlamda yolculuk hakkında (şu kadar yükseklikte), bedeniniz hakkında (dik oturur vaziyette), kültürel anlamda (yayınlar, dergi, gazeteler), soru-cevaplar (dijital ekranlarda en çok sorulan sorular) ile kendi aranızdaki iletişim engelleniyor.¹⁷¹⁸

İnsanlık dijitalleşmeye öylesine kısa zamanda adapte oldu ki yeni iletişim teknolojileri, yeni cihazlar, yeni ekranlar, yeni ağlar ve yeni enformasyonlar insanlarda yabancılaşma oluşturmuyor. Mevcut dünyamızda dijitalleşme ve beraberinde getirdikleri insanlar tarafından sorgulanmadan kabul görüyor. Dolayısıyla insanların bilgisayar ağları, dijitalleşme ve ekranlarla kurmuş oldukları gönüllü veya gönülsüz bütün ilişkilerin temelinde köleleştirme mantığının yer aldığını söyleyebiliriz. Sanal makinelerin hayatımızda önemli bir yer almasıyla özne/nesne, öznel/nesnel, özgürlük/esaret gibi kutupların anlamı da ortadan kalkmıştır. Ötekiliğin cehenneminden aynı olmanın esrimesine; ötekiliğin araf durumundan ayniliğin yapay cennetine geçmeyle her şey birbirine karışmıştır.¹⁷¹⁹

Görüntünün temsille olan ilişkisi sanallaşmayla yok olmuştur. Artık teknik düzenlemelerle ve dijital kodların görüntü istenilen hale getirilebilmektedir ki bu türden

¹⁷¹⁶ Baudrillard, *Bir Parçadan Diğere-François L'yonnet İle Söyleşi*, 66.

¹⁷¹⁷ Baudrillard, *Cool Anılar 1-2(1980-1990)*, 90.

¹⁷¹⁸ Baudrillard, *Cool Anılar 1-2(1980-1990)*, 100.

¹⁷¹⁹ Baudrillard, *Kötülüğün Şeffaflığı Aşırı Fenomenler Üzerine Bir Deneme*, 63.

görüntülerin gerçeklikle hiçbir ilişkisi yoktur.¹⁷²⁰ Dijital kodlarla görüntü, gerçek niteliğinden uzaklaşarak farklı boyutların devreye girdiği hipergerçek bir görüntü halini almıştır.

İletişim kuramadıkları için her şeyi ötekileştiren ama aynı zamanda kendileri de aşırı ötekiliğin diğer kutbu olan insanlar mevcut. Bunlar hem kaynağın hem de hedefin bütün rollerini üstlenmektedir yani hem alıcı hem de verici olmaktadır. Soruyu soran da cevapları veren de kendileridir. Bunlar ötekiliği öylesine benimsemişlerdir ki iletişimin ne olduğu konusunda büyük problemler yaşamaktadır. Ötekiliğin kaybı ile insan her durumda farklı bir öteki olmayı başarabilmiştir.¹⁷²¹ Yeni hayaletler çağıyla insan teknolojinin, sanallaşmanın ve bilgi işlemselleşmenin mantığında ötekiliği kendi içerisinde dijital mutluluğa dönüştürebilmiştir. Sanallaşma ile iletişim yok olmuş, ötekiliğin değeri olumsuz bir hal almış ve insanlar dijital kimlikleriyle özgürlük oyunu oynamaya başlamıştır.

Yapay zekalarla kodların dijital üstünlüklerine inanan ve sayısal veriler çerçevesinde bilimselliği ön plana çıkaran yeni bir uzmanlık sınıfı doğma üzere.¹⁷²² Artık simülakrlar çağından dijital çağa geçmiş durumdayız ve sanalı ortaya çıkaran teknolojiler hem şeyleri hem de işaretleri ortadan kaldırabilme gücüne sahiptir.¹⁷²³ Simülakrlar çağından dijital çağa geçişin genel tablosunu şöyle izah edebiliriz: İlk nesnelere işaretlere dönüştü ki bu durum simülakr evresine gönderme yapar. Ancak daha sonraki aşamada işaretlerin gönderimde bulunacakları herhangi bir gerçeklik kalmadı. Gerçekliğe çok uzak bir nesne, anlam dışı nesne, gösterimin gerçeklikle kıyaslanamayacağı tutku ötesi bir nesne ortaya çıktı. Dijital evre olarak adlandıracağımız bu evrede şiddetin katlanmış şeklini gerçeklikten bağımsız işaretlerin örgütlenmesini görebilmekteyiz.

Günümüz dünyası artık 0 vel'lere indirgenmiştir. Bütün alfabe ve sistemler tamamen sayısal mantığa boyun eğmiştir ve bu sistem öylesine gelişti ki dünya üzerindeki her şey dijital hale getirildi. Kısacası yaşamış olduğumu atmosfer artık bu düzenin egemenliği altına girmiştir.

¹⁷²⁰ Baudrillard, *Kusursuz Cinayet*, 46.

¹⁷²¹ Baudrillard, *Kusursuz Cinayet*, 155-156.

¹⁷²² Baudrillard, *Cool Anılar 3-4(1990-2000)*, 60.

¹⁷²³ Baudrillard, *İmkansız Takas*, 129.

İnsanoğlunun ortadan kaybolma biçimiyle ilişkilendirilebilecek ilk kaybolma şekli gerçekliğin yok olmasıdır. İletişim araçları, enformasyon teknolojileri ve dijital dönüşümün ortaya çıkmasıyla bütün dünya ağlarla kaplanmış ve nihayetinde gerçeklik ölmüştür. Ancak ölümüne üzülen gerçekliğin ne zaman doğduğu noktasında hiçbir tartışma düzlemi mevcut değil. İşin biraz ayrıntısına girildiğinde gerçeklik muhabbetinin, dünyanın bilimsel ve analitik yöntemlerle değiştirildiği dönemde ve bunun teknoloji marifetiyle gerçekleştirilme kararının verildiği modern çağda ortaya çıktığı anlaşılmaktadır.¹⁷²⁴ Bu durum eş zamanlı olarak insanların hem gerçekliğe benzettiği dünyayı anlama hem de gerçekliğin ortadan kaybolduğunu görebilme çabalarını göstermektedir. Daha doğru ve açık bir ifadeyle gerçek dünyanın ortaya çıktığı an itibariyle kaybolmaya başladığını söyleyebiliriz. İnsanlık sahip olduğu akıl sayesinde yaşadığı dünyaya bir değer, anlam ve gerçeklik kazandırmaya başladığı andan itibaren bu dünyanın gerçekliğinin, anlamının ve değerinin kaybolmasına neden olacak bir süreci de başlatmıştır.

İnsanoğlunun icat ettiği makineler doğallıktan uzakta yapay cihazlardır. Makineler bütün her şeyi en yalın öğelerine indirgemek ve yeni modeller aracılığıyla yeniden bir bireşim oluşturmak için dijitalleşmek zorunda olduklarından dolayı yapaylardır.¹⁷²⁵ Dijital makineler herhangi bir programın, nesnenin veya genel anlamda şeyin bütün işlemselliklerini düşünsel anlamda oluşturabilir. Dijital, gerçekliği üreten şeyden çok uzakta gerçekliği başkalaştıran şeylerle ilişkilidir.

Para, cinsellik, haz, beden ve benzeri her şey sanal mantıkta alınabilir veya reddedilebilir. Yeter ki bu tür şeyler bütünsel gerçeklik mantığında görünür kılınsın. Böylesi bir dünyada fiziksel anlamda bir şeylerin kaybolduğu yok lakin metafizik olarak her şey un ufak olmuştur.¹⁷²⁶ Bireysel yaşamlar imgeler olmadan sözde özgürlüklerle sürüp gidiyor; tekil anlam oluşturabilecek bütün tözler yok olup gitmiş durumda. İşlevsellik adına yürütülen yapay yaşantılar söz konusu. Her şey dijital hesaplara indirgenmiş durumda. Her yerde şifrelerle yaşamımızı sürdürüyoruz. Öylesine fazla şifremiz var ki çoğu zaman neyin neye ait olduğunu unutuyoruz. Hayatımıza olumsuz nitelik taşıyabilecek bütün her şeyi almış durumdayız.

¹⁷²⁴ Baudrillard, *Neden Her Şey Hala Yok Olup Gitmedi*, 8.

¹⁷²⁵ Baudrillard, *Kötülüğün Şeffaflığı Ya da Aşırı Fenomenler Üzerine Bir Deneme*, 57.

¹⁷²⁶ Baudrillard, *Bir Parçadan Diğerine François L'yonnet İle Söyleşi*, 156.

3.2.3. Bilgisayar Teknolojilerinde İletişimin Durumu

Bilgisayarlarda oynanan oyunlar kişiselliğe gönderme yapıyormuş gözükse de gerçekte bilgisayarlar bir kitle iletişim aracıdır. Bizleri programlayan toplumsal mercilerin varlığı göz önüne alındığında bilgisayarın herkesi her birine, her birinin de aynı olana katılımını sağlayan en küçük ortak kültür sinyal sisteminin teknik soyutlamasını yaptığını görebilmeliyiz.¹⁷²⁷

Oyunların gelişim süreçleri oldukça ilgi çekici bir konudur. Takım ve yarışma oyunları, oyun kağıtlarıyla oynanan oyunlar, sokak oyunları, rekabet oyunları, yerel ve evrensel oyunlar yerlerini elektronik oyunlara ve bilgisayar oyunlarına bıraktı. Elektronik oyunların uyuşturucu etkilerinin olduğu iddia ediliyor. İnsanlarda meydana getirdikleri uyurgezer hal, insan beyninde ki donma durumu ve duygulardaki ani değişimlere baktığımızda bu oyunların yumuşak uyuşturucular olduğunu söyleyebiliriz.¹⁷²⁸

Bilgisayarlarla oynanan oyunlar gerçek oyunlardaki duygusal yoğunluğu, ayartmayı, baştan çıkarmayı ve meydan okumayı devre dışı bırakmaktadır. Gerçekte oynanan oyundan bilgisayarlarla oyunlaştırılmış olana bir gidişat vardır. Televizyondan seyredilen spor müsabakaları için aynı mantığı devreye sokabiliriz. Stadyumda maç seyretmek *hot* bir duygu verirken ekrandan seyretmek *cool* bir duygunun yaşanmasına yol açmaktadır. *Cool* seyirlerde dokunma, dönüştürme, geçmişe tekrar geri gidişler yaşatan flash back görüntüler, geri sarmalar, tekrarlar, görüntünün yavaşlatılması, minyatür hale getirme, birden fazla çekim açısıyla görüntüyü sunma, ayrıntı çekimler, zoom in'ler ve benzeri teknolojik imkanlarla oyun gerçekliğini kaybederek oyunlaştırma haline gelmektedir.¹⁷²⁹ Bu durumu televizyonun tele vizüel özelliği olarak açıklayabiliriz. Savaş görüntülerinin daha da gerçekleştirilmesi ve teknik dönüşümlerle görüntülerle oynanmasının seyircilerdeki umursamazlığı artırdığı biliniyor. Daha gerçek hale getirilen şeylere karşı meydan okuma, ayartma ve baştan çıkarma oluşturulamadığı için oyunlaştırılan şeye karşı izleyicinin umursamazlığının daha güçlü olduğunu söyleyebiliriz. Baudrillard'a göre; kitle iletişim araçları sıcak olan spor, savaş, politik skandal, felaket gibi olayları kendi gerçekliğine dönüştürerek soğuk medya olaylarına

¹⁷²⁷ Baudrillard, *Tüketim Toplumu*, 118.

¹⁷²⁸ Baudrillard, *Metinler ve Söyleşiler*, 96.

¹⁷²⁹ Baudrillard, *Metinler ve Söyleşiler*, 96.

dönüştürmektedir.¹⁷³⁰ Kitle iletişim araçları olayları soğuk hale getirdiğinden bundan böyle sıcak ve soğuk araç ayırımından bahsedilemez.¹⁷³¹ Zamanı bilgisayarlarla ölçülü bir halde geçirmeye çalışan bütün soğuk faaliyetler aslında suç işlemektedir.¹⁷³² Yeni alınmış soğuk teknolojilerin karşısında sürekli oturan sıcakkanlı bayanları anlamakta güçlükler çektiğini söylemiştir Baudrillard.

İletişim teknolojisi her gün farklı bir yenilikle karşımıza çıkıyor. Örneğin *Laser Compact Disc* ne kadar kullanılsalar bile belirgin bir eskime yaşamıyor. Eğer kullandığınız nesnelere eskimiyorsa Baudrillard için bu durum insanlığın öldüğü anlamına gelmektedir.¹⁷³³ Bilgisayarların özellikle ağ mantığıyla birbirlerine bağlanarak iletişim endeksli kullanımları sonucunda yaşadığımız dünyada tahmin edilmemiş yeni etkileşim biçimleri ortaya çıkmıştır. Bütünüyle iletişim araçları (bilgisayar ve ağ bunlara dahil) insanların gerçeklikten uzaklaşarak içinde mevcut halde buldukları sistemi sorgulamamaları için eğlendirme mekanizmalarıyla insanları uyutmaktadır.¹⁷³⁴

İlkel toplumlarda hastalıkların yayılması toplumsal anlamda nasıl bir çökme meydana getiriyorsa iletişim araçlarından yayılan bilgi bakterileri yüzünden bizler de aynı mantıkta zihinsel çökmeler yaşıyoruz.¹⁷³⁵ Bilgisayar teknolojilerinde herhangi bir zararlı yazılım (virüsler, solucanlar, truva atları, casus yazılımlar, tuş kaydedicileri) bilgiden çok daha hızlı yayılıyor ve bilgilere bulaşabiliyor. Kaldı ki bu yazılımlar isminden de anlaşılacağı üzere bir bilgi barındırıyor. Dolayısıyla bu araçları hem araç hem de mesaj olarak değerlendirmemiz gereklidir.¹⁷³⁶

İçerikleri önemsememe, işleyişi aldırış dışında tutma, saplantı halinde işlemselliği ve görünümü aktifleştirme teknolojik mantığın bizlere dayatmaya çalıştığı şeylerdir. İnsanlar jogging yaparken nasıl ki kendileri koşmayı bedenlerini koşturuyorlarsa aynı insanlar bilgisayar karşısında beyinlerini koşturmaktalar yani düşünmemekteler.¹⁷³⁷ Bu anlamda bilgisayarla uğraşmak ve jogging yapmak mantığı arasında fark söz konusu değildir. Koşma durumunda nasıl bedensel enerji kendinden geçiyorsa bilgisayarla

¹⁷³⁰ Kellner, *Jean Baudrillard: From Marxism to Postmodernism and Beyond*, 69

¹⁷³¹ Kellner, *Jean Baudrillard: From Marxism to Postmodernism and Beyond*, 69-70.

¹⁷³² Baudrillard, *Cool Anılar 3-4(1990-2000)*, 88.

¹⁷³³ Baudrillard, *Metinler ve Söyleşiler*, 214.

¹⁷³⁴ Dağ, *Ölümcül Şiddet: Baudrillard'ın Düşüncesi*, 28.

¹⁷³⁵ Baudrillard, *Metinler ve Söyleşiler*, 282.

¹⁷³⁶ Baudrillard, *Metinler ve Söyleşiler*, 282.

¹⁷³⁷ Baudrillard, *Kötülüğün Şeffaflığı Aşırı Fenomenler Üzerine Bir Deneme*, 53.

uğraşma durumunda ise zihinsel enerji kendinden geçmekte; farklı bir arzu haline dönüşmektedir. Düşünür düş gördüren, zevkten dört köşe yapan uyuşturucularla bilgisayar ve joggingin aynı sersemleştirici etkiye sahip olduğunu düşünmektedir.

İnteraktif iletişim teknolojileri sonrasında etkileşme durumu birey ve bilgisayar arasındaki ilişkiden birey ve diğer birey arasındaki ilişkiye doğru evrilmiştir. Ekrandan geçişle ara yüzlerin ötesinde farklı bir ekranın karşısında oturan bireye ulaşmak istenmektedir. Buradaki ana nokta insanlığın ötekiliğe geçişi makineler aracılığıyla sağlıyor olmasıdır. Artık ekranın, ara yüzün, iki katı olmanın, ötekiliğin ve ağ mantığına dayalı bir iletişimin düşselliğini gerçekleştirmiş durumdayız.¹⁷³⁸ Bundan böyle bütün makineler ekran olabilme özelliğine sahip durumda. Ayrıca insanların kendi aralarındaki interaktif iletişimi ekranların interaktif iletişimine dönüştü. Ekranda görülen her şey anlaşılacak için değil sadece kodları çözülmek için var. Anlam bundan böyle sanal teknolojilerle kısa devre yapmış durumda. Kodlar ve sinyaller anlamdan daha anlamlı hale geldi. Ekranı okumak bakıştan bağımsız hale gelmiştir. Göz bitip tükenmeyen bir keşifle dijital bir çizgisellik göstermektedir.¹⁷³⁹ Bilgisayarlardaki veya telefonlardaki ses, ses olmaktan çıkmış bir sestir; tıpkı ekran üzerinde artık bakıştan söz edilemediği gibi. Bakış ekran üzerinde sadece belirli bir noktayı değil bütünü keşfeder gibi dolaşılıyor. Her yana serpiştirilmiş bakışta iletişim araçlarının mantığı geçerlidir. Ekranda kesinlikle boşluğa tahammül gösterilmiyor. Görüntülerin oldukça yakınlığını, görüntülerin izdihamını, görüntülerin sürekliliğini ve görüntülerin müstehcenliğini izliyoruz.¹⁷⁴⁰ Sahnenin, aynanın ve dilin mesafesi beden tarafından aşılabılır seviyededir dolayısıyla bu aşım insanın bir değer taşıdığını gösterir. Ancak ekran sadece dokunsal ve dijital olması nedeniyle sanaldır, aşılabılması de mümkün değildir. Aşılabılme mümkün olmadığı için de bu tür sistemler (bilgisayar, sanal, dijital, hiper entegre, ağ gibi) insanı bir değer olarak görmez.

Bilgisayarlar için öteki herhangi bir anlam ifade etmez. Çünkü hem benim hem de ötekinin bir akıl taşınması zorunluluğu vardır. Ötekiyle herhangi bir çatışmaya girmediğinden bilgisayarlar kendi düzlemlerinde hızlanmışlardır. Ötekiyle uğraşmayı bırakmak ilerlemenin temel koşuludur. Ötekini öteki olarak kabul ettiğimizde ve

¹⁷³⁸ Baudrillard, *Kötülüğün Şeffaflığı Aşırı Fenomenler Üzerine Bir Deneme*, 59.

¹⁷³⁹ Baudrillard, *Kötülüğün Şeffaflığı Aşırı Fenomenler Üzerine Bir Deneme*, 60.

¹⁷⁴⁰ Baudrillard, *Kötülüğün Şeffaflığı Aşırı Fenomenler Üzerine Bir Deneme*, 60.

yabancıyı da yabancı olarak gördüğümüzde ırkçılığa dair söylemler meydana gelmez. Ama ne zamanki ötekini tehlikeli bir formata sokmaya çalıştık, işte o zaman ırkçılık denen belayla yüz yüze geldik.¹⁷⁴¹

İnsanların yaşadıklarının en büyük ispatı ekranlarla haşır neşir olmaları, yaşadıkları anı ağda paylaşımları, bilgisayar ve teknolojiyle barışık olmaları ve dijital dil ortaklığını konuşmalarıdır. Bilgisayar teknolojilerine ve sanala saplantılı hale gelmiş güncel insanoğlunun asla ve asla gerçekliği tanıyabilme fırsatları olmayacaktır.¹⁷⁴² Güncel sorunlardan bilinçli olarak insanları uzak tutmayı isteyen sistem insanoğlunun anlayamayacağı bütün yöntemleri sırası geldiğinde dolaşıma sokmakta sözcüğün en masum anlamında bizleri uyutmaktadır. Gelişmiş teknolojiler vasıtasıyla ortaya çıkan sanal gerçeklikler insanlığı vahşileştirmekten başka bir işe yaramamıştır. Sanal gerçekliğin hükümran olduğu dünyada Körfez Savaşı, Bosna Katliamı gibi olaylar ortaya çıkmış ve insanlık bu olaylara karşı aciz durumda kalarak herhangi bir tepki gösterememiştir.¹⁷⁴³ Kaldı ki bu savaşların Batı'dakiler tarafından önceden programlanmış bir modelin uygulaması olduğu apaçık ortadadır.¹⁷⁴⁴

Bilgisayarların küresel ölçekte birbirlerine bağlanması/ağlanmasıyla meydana getirilen enformasyon evreninde ve iletişim dünyasında gerçek anlamıyla bir şeylerin keşfedilebilmesi mümkün değildir. Bu bağlantılarda -yani sanal gerçeklikler dünyasında- ağ mantığı özgür zihinsel uzamları, insan haklarının dolanımını, keşfetme olanaklarını simüle etmekten başka hiçbir işe yaramamaktadır.¹⁷⁴⁵ Çoklu ve kurmaca bir uzam sunan internet dünyasında her şeyin dijital karşılığı olan kodlar sayısal parametreler meydana getirerek bunları etkileşime sokmakta, belirlenmiş kodların belirli sanal cevaplar oluşturmasını sağlamaktadır. Bütün dijital soru kodlarına dijital cevaplar tahsis edilmekte; bu durumda ise hem kodlayan hem de kod çözen, kişinin kendisi olmaktadır. Bu tür bir etkileşim durumu insanları cezbetmektedir. Karşınızda muhatap olacağınız hiç kimse ve iletişiminizi sınırlayabilecek hiçbir durum yoktur. Ucu bucağı olmayan bu evrende elektronik ve bilişim ile oluşan etkileşim, insanlarda

¹⁷⁴¹ Baudrillard, *Kötülüğün Şeffaflığı Aşırı Fenomenler Üzerine Bir Deneme*, 131.

¹⁷⁴² Baudrillard, *Cool Anılar 5(2000-2004)*, 62

¹⁷⁴³ Dağ, *Ölümcül Şiddet: Baudrillard'ın Düşüncesi*, 29.

¹⁷⁴⁴ J.Lane, *Routledge Critical Thinkers: Jean Baudrillard*, 43.

¹⁷⁴⁵ Baudrillard, *Tam Ekran*, 165.

muazzam bir baş dönmesi yaratmaktadır.¹⁷⁴⁶ Dijital uyuşturucuların aman vermeksizin insanları kendinden geçirmesi, çılgınca bir etkileşimin insanlığı sonsuzluğa sürüklemesi...

Yaşadığımız dünyada düşünce artık gereksiz bir şey olarak duruyor. İnsanın düşünme ihtimali olan bütün her şeyi insanların yerine düşünen yapay zekalar oldukça saygın bir yere sahip. Çok uzun zamanlardan beri hep canlı kimlikleriyle var olan insanlık, artık insan ve bilgisayar karışımı tuhaf varlıklar olarak yaşamını sürdürüyor.¹⁷⁴⁷ Ancak unutulması gereken bir nokta var ki o da, asla yapay zekanın düşüncenin yerini alamayacağıdır. Çünkü düşüncenin teknoloji dünyasında eş değerini bulmak imkansızdır. Klonlama nasıl üreme ve cinselliğin son aşaması olarak değerlendiriliyorsa yapay zeka da düşüncenin son evresi olarak değerlendirilmek isteniyor. Düşüncenin işleyiş tarzını yapay zekanın işleyişinden ayıran en temel ve önemli fark düşünmenin insanları zevk almaya itmesidir. İnsan olmanın hazzı ancak düşünmeyle kavranabilir; bu durumu asla ve asla yapay zekalarda göremeyiz.¹⁷⁴⁸ İnsanların zeki, özgün ve dahi bilgisayarlar yaratmalarının arka planında kendi zekalarından, özgünlüklerinden ve dahiliklerinden ümit kesmelerini aramalıyız. Ancak bu makineler asla insanların almış oldukları zevki alamayacaktır. Teknoloji dünyasında gerçek sanal içinde, olay bilgi içinde, düşünce yapay zeka içinde, cinsellik klonlama içinde, kültür evrensellik içinde yok olup gitmektedir.

Kabul edilmesi gereken en önemli noktalardan biri makinelerin sadece makine üretebildiğidir. Dolayısıyla bilgisayarlarda üretilen metinler, görüntüler, programlar, imgeler, sesler ve benzeri her şey makinesel üretimin bir nihayeti olarak makinesel üretimin özelliklerini taşımaktadır.¹⁷⁴⁹ Bu makinelerde üretilen her şey nihai sonuçlanma mantığından uzakta sanalın yapay boşluğunda istenildiğinde birbirinden ayrılmakta, efektlerle süslenmekte, dışarıdan eklenen şeylerle istenilen şekle dönüştürülmekte, montajlanmakta, bunların sanal gerçeklikleriyle oynanmakta, hataları varsa düzeltilmekte, metinlere istenilen özellikler kazandırılmaktadır. Nihayetinde bilgisayar kullanıcısı bu yönüyle sınırsız alternatifler sunabilen cihazlara hayran kalmaktadır. Bu tür görüntülerin müstehcen ve şiddet yüklü olduklarını söyleyebiliriz.

¹⁷⁴⁶ Baudrillard, *Tam Ekran*, 166.

¹⁷⁴⁷ Baudrillard, *İmkansız Takas*, 114.

¹⁷⁴⁸ Baudrillard, *İmkansız Takas*, 1115.

¹⁷⁴⁹ Baudrillard, *Şeytana Satılan Ruh Ya da Kötülüğün Egemenliği*, 75.

İnsanlar izledikleri bu makine görüntülerinin en uç boyutlarındaki mekanik şiddetini arzulamakta ve dolayısıyla sanal gerçeklikler normal yaşantıyı etkilemektedir. Kurnaz ve akıllı bir mantığın ürünü olan sanal taşıyıcılar kullanıcıların kendisini kaybetmesine olanak sağlamakta, özne ve nesnenin belirsiz olduğu zamansız karşılıklı etkileşim süreci yaşanabilmektedir. Özünde bu anlamıyla insanı yönlendiren, konuşturan, dönüştüren nesne özelliğiyle bilgisayarlardır.

İnsanlar genelde bilgisayarın hem daha kullanışlı hem de çok fonksiyonlu bir yazı makinesi olduğunu iddia ederler. Düşünür bu durumun kesinlikle doğru olmadığını iddia etmektedir. Ona göre yazı makinesi sadece dışa dönüklüğüyle var olmakta makineyle birey arasında simgesel bir mesafe oluşmaktadır. Aynı şekilde bakışın kağıtla simgesel bir ilişkisi söz konusudur. Bilgisayar simgesel ilişkiyi yapaylaştırmaktadır. Makineyle doğrudan temas ve karşılıklı somut bir ilişki mevcutken bilgisayarlarda insan ekranın bir uzantısı haline gelmektedir.¹⁷⁵⁰

İnsan beyni ve sanal imge etkileşiminde öncelik her zaman sanala aittir. Bu etkileşimlerde ağın insanlara sunduğu imkan sanal uzamda ortadan kaybolma ve kimlikleri soyutlaştırma olanağıdır. Gizlenebilen ve kimliğini soyutlayabilen birey aynı zamanda herkesin ulaşabileceği veya hiç kimsenin ulaşamayacağı birisine dönüşebilmektedir. Böylelikle siber uzamın kimlik ve ötekilik sorunlarına çözüm getirdiğini iddia ediliyor. Sanallaşma aracılığıyla özne kusursuz olmak için muazzam bir çaba harcamakta ve bunu başardığında ise makineleşen bir nesne ile aynı özelliklere bürünmektedir.

Düşünür bilgisayarlarla yazı makinelerinin aynı mantıkta üretildikleri düşüncesini kabul etmemiştir. Ona göre yazı makinesi muazzam derecede gerçek bir nesnedir ve yazılanlarla yazan arasında somut bir ilişkinin oluşmasına aracılık etmektedir. Yazılan her şeye gözlerle dokunabilme imkanı yazı makinesinde mümkünken aynı şeyi bilgisayar ekranlarında yaşamak mümkün değildir. Gerçek anlamda bir protez haline gelen bilgisayarla sadece etkileşimli bir ilişki kurulmamakta aynı zamanda sanal duyumsal bir boyuta geçilmektedir.¹⁷⁵¹ Yazı makinelerinde kişilerin kimlikleri öncelikli haldeyken bilgisayar ekranları kendi işletim mantıklarında ağların ve bilgisayarların kimliklerini öncelikli hale getirmektedir. MAC adresleri ve IP'ler kişilerin gerçek

¹⁷⁵⁰ Baudrillard, *Şeytana Satılan Ruh Ya da Kötülüğün Egemenliği*, 78.

¹⁷⁵¹ Baudrillard, *Tam Ekran*, 166.

kimliklerinden çok daha önemlidir. Bu şekliyle bilgisayar ve bilgisayar ağı kullanıcılarının kimlikleri bizatihi ağa ve bilgisayara tanımlanmıştır. Kendini böyle bir ortamda simüle edebilme ve yok olabilme imkanı bulan bireyler ise kimlik sorunu ve ötekiliği de böylelikle çözümlenebilmiştir.¹⁷⁵² Sanal dünyanın cezbedici tarafı bilimselliğe ve enformasyona duyulan özlemden ziyade kişilerin yok olma arzusu, gerçeklerden uzak durma tutkusu, sanal mutluluk beklentisidir ki bunun kişilikler üzerinde ki etkisi yeni bir dünya beklentisidir. Bütün referans başvurularını ortadan kaldıran sanal evren insanlara dijital bir mutluluk sunar. Halbuki dikkat edilmesi gereken en önemli noktalardan birisi de sanal evrenin insanlara istediği her şeyi vermediğidir. Her şeyi vermiş gibi yapan sanal evren birçok şeyi sizden saklamakta; kendini kusursuzca gerçekleştirdiğini sanan birey farkında olmadan otomatik olarak teknolojik bir nesneye dönüşmektedir.¹⁷⁵³

Baudrillard daktiloyla yazı yazarken bu aletle doğrudan ve kişisel bir ilişkiye girdiğini ancak böylesi bir ilişki şeklinin asla bilgisayarlarla mümkün olamayacağını düşünmektedir.¹⁷⁵⁴ Ona göre ekran imgenin yeniden yorumlama ve canlandırma işlevini yok etmiştir. Yine bir röportajda Baudrillard ekran ile ilgili:

“Ekranı çalışmaya başlamak bana çok zor gelmiştir. Gördüğüm tek şey, resim formatındaki yazı metinleriydi. Daktiloyla yazarken metin uzakta ve görünür haldeydi bundan dolayı onunla çalışabilirim. Ekran ise çok farklı; öteki tarafta muhakkak birisi olmalı ve istendiği zaman onunla oynamak mümkün tabii ki biri öbür taraftaysa¹⁷⁵⁵” demiştir.

Ekranlar sadece görüntü sunucu ve minimize edilmiş terminaller olarak vardır.¹⁷⁵⁶ Baudrillard’ın bakış açısına göre ekranlar mitoloji, imge, tarih ya da ideolojiye ilişkin hiçbir şeyin üretimine olanak sağlamamaktadır. Baudrillard bilgisayar kullanmasını bilmediğini söylemektedir.¹⁷⁵⁷ Teknolojiyi bütün biçimleriyle analiz edebilen Düşünür

¹⁷⁵² Baudrillard, *Tam Ekran*, 167.

¹⁷⁵³ Baudrillard, *Tam Ekran*, 168.

¹⁷⁵⁴ Mark Poster, *What's the Matter with the Internet?*, University of Minnesota Press, Minneapolis 2001, 114.

¹⁷⁵⁵ Claude Thibaut, *Baudrillard on the New Technologies an Interview Claude Thibaut*, in The European Graduate School, 1996. Çevrimiçi: <http://egs.edu/faculty/jean-Baudrillard/lectures> Erişim Tarihi: 01.10.2017.

¹⁷⁵⁶ Kellner, *Jean Baudrillard: From Marxism to Postmodernism and Beyond*, 88.

¹⁷⁵⁷ Baudrillard, *Sanat Komposu Yeni Sanat Düzeni ve Çağdaş Estetik-1*, 90.

1981 yılına gelene kadar televizyondan bile uzak kalmış; evine televizyon almamıştır.¹⁷⁵⁸

3.2.4. Fraktal Dünyada İletişimin Durumu

Fraktal kavramı yaşadığımız dünyayı izah etmek için yerli yerinde bir kavramdır. Bir bütünün kendisini oluşturan küçük parçalarla aynı olması yani mikro biçimin sonu gelmeyen biçimde yeniden üretilmesini fraktal olarak tanımlayabiliriz. Fraktal olma durumunu bütün sosyal yaşam için genelleyebiliriz. Örneğin bütün haberler tek bir parçacıktan yoğunlaşarak salt tek bir formüle uygun şekilde çoğalmaktadır. Denilebilirse haber bir parçacıktan diğer parçacıklara iletilmekte ve bu iletim sonucunda fraktal haber bütünsel bir sistemin merkezini oluşturmaktadır. Aynı durumu sosyolojik anlamda kitleler içinde yapabiliriz. Kitlelerde fraktal ve viral özellikler mevcuttur. Kitle içerisinde bireyler kendi fraktal özellikleriyle bütünsel kitle bilincine sahiptirler. O halde fraktalda bölünüp parçalanmadan bahsedebilmemiz mümkün değildir. Zihinsel ve kültürel açıdan klonlanmış bireylerin kendi içerisinde kitle mantığına uygun düşünmesini görebilmeliyiz.¹⁷⁵⁹ Bundan dolayıdır ki şu an için biyolojik klonlamaya çok ihtiyaç yoktur. Bütün, enformasyon parçaların her birinde yer alabiliyorsa bütünlük anlamını yitirmiştir.¹⁷⁶⁰

Herhangi bir parçanın veya toprak solucanının yeniden hayata dönmesini ve üretime katkı sağlamasını anlayabilmek için hayali bir imgeleme gerek yoktur. Parçalanmış her solucan parçası tıpkı bir solucan gibi büyümektedir. Aynı mantıkta teknolojinin her bir parçası fraktal özellikleriyle yeni bir teknoloji üretebilir. Ya da hologramın bir parçasının bütün hologramın ana kalıbı özelliği taşıması veya haberin dağınık parçaların içerisinde bir bütün olarak bulunması gibi.¹⁷⁶¹ Bütünselliğin antropolojik anlamda tamamen ortadan kalktığını ve bunun yerini bütünsel gerçekliğin aldığını söyleyebiliriz. Haber, haber parçacıklarının içerisinde bir bütün olarak bulunuyorsa burada bütünselliğin anlamını kaybettiğini görebilmeliyiz. Ancak bütünselliğin yok oluşu paradoksal biçimde bütünsel gerçekliğin büyümesine yol açmıştır.

¹⁷⁵⁸ Victor P. Hamilton, *One Man Think Tank*, Sunday Times, 11 December 1994.

¹⁷⁵⁹ Baudrillard, *Anahtar Sözcükler*, 64.

¹⁷⁶⁰ Baudrillard, *Kötülüğün Şeffaflığı Aşırı Fenomenler Üzerine Bir Deneme*, 120.

¹⁷⁶¹ Baudrillard, *Metinler ve Söyleşiler*, 105.

Fraktal ile parça arasındaki farkı iyice bilmek gerekli. Fraktal, bir çeşit birbirine çok benzer parçalarda bütünüün özelliklerinin tamamının yer almasıyken parça bir çeşit mesafe, apaklık ve tekillik biçimidir.¹⁷⁶² Fraktaldan beklenen hızlı bir biçimde çoğalması ve kesinlikle boşluğa imkan tanımamasıyken parça da yeterlilik ilkesi ve boşluklar vardır. Fraktal ucu bucağı belli olmayan bir bütünsel dünyadır. Mesela dijital fotoğrafçılıkta seri çekim bir zorunluluk halini almıştır ve fotoğraf makinesi mütemadiyen çalışma performansına göre hazırlanmış teknolojik bir cihazdır. Fotoğraf çekme eyleminin kendisi sonsuzluğa göre ayarlanmıştır ve seri çekim performansı fotoğrafçılık için olmazsa olmaz olmuştur. Hatta fotoğraf makinesinin çekimlerinin kaydedildiği alanın bu mutlak seriliğe müsait olması gerekmektedir. Böylesi bir fotoğraf çekme eylemini tehlikeden ziyade bir çeşit baş dönmesi ve müsriflik olarak görebiliriz. Fotoğrafın her çekimi fraktalın aynı zamanda bütünsel gerçekliğin özelliklerini taşımaktadır ve yine her çekimin sonsuz yinelemeye katkı sağlaması gerekmektedir. Gerçek anlamdaki fotoğraf boşluk, mesafe, özne ve nesnenin yok olması, ayartma, kararsızlık, tekillik ve parçanın özelliklerini taşımaktadır. Sayısal fotoğrafçılık tamamen fraktal özellikler taşıdığından imgeye dair herhangi bir şeyi bu fotoğrafçılıkta görememekteyiz. Bütünsel gerçekliğe ait her şey dijital fotoğrafçılıkta fraktal içerisinde görülebilmektedir.

Sanallığın egemenliğinin kurulmasında insanlığın görüşü alınmış mıdır? Bu tür bir egemenlikte insanlığın kararı, fikirleri ve beklentileri sorulmamıştır. Bilgisayar teknolojisi, kitle iletişim, enformasyon ve ekran alanındaki bütün kararlar insanlıktan bağımsız, seri, kısmi, fraktal ve parçalı kararlardır.¹⁷⁶³ Bilgisayar insanının veya televizyon seyircisinin izlem tarzını oluşturan şey, bütünden bağımsız halde kısmiliğin minimal düzeydeki fraktal sunumudur. Bu sunum oluşturulurken insanların fikirleri sorulmamıştır ve özgürlüğe dair belirsizlik, görüntü sürekliliğiyle ortadan kaldırılmaya çalışılmıştır.

Bir beden, bir sistem, bir ağ ve benzeri her şey negatif etmenlerini dışarı atar ve sadece basit pozitif öğeler bileşimine dönüşürse bunlarda virüsün yayılma ve hastalık yapabilme gücü kendini göstermeye başlar.¹⁷⁶⁴ Virüslerden kaynaklanan bulaşmalar ve

¹⁷⁶² Baudrillard, *Bir Parçadan Diğerine-François L'yonnet İle Söyleşi*, 100.

¹⁷⁶³ Baudrillard, *Kötülüğün Şeffaflığı Aşırı Fenomenler Üzerine Bir Deneme*, 62.

¹⁷⁶⁴ Baudrillard, *Tam Ekran*, 11.

fraktal arasında yakın ilişki vardır. Çünkü hem virüslerde hem de fraktal da bütünü tamamina ait bilgileri görebilmekteyiz. Bilgisayarlar, sayısal mantıkla işleyen elektronik makineler ve dijital cihazlar bedensel özelliklere kavuşturulduğundan/insansılaştırıldığından virüsler özgürce yayılabilme imkanına sahip olmuştur. Günümüzde insan bedeni sayısal mantıkla formül kodlarına indirildiğinden monatsal özelliklerini kaybetmiş ve durumda klasik tıbbın yapabileceği hiçbir şey kalmamıştır. İnsanoğlu elektronik ve teknolojik makine şekliyle düşünüldüğünden negatif etmenler hep dışarı atılmıştır. Neticesinde ise insanların bağışıklık seviyeleri düşmüş, böylelikle virüslerin ve buna bağlı hastalıkların yayılması artmıştır. Simgesizleştirilen ve ayrıştırılan bedenlerin virüsler karşısındaki dirençleri ortadan kaybolmuştur. Sayısallaştırılan bedende bütünsel gerçekliğe ait her şeyi parçalarda en ince ayrıntılarına kadar görebilmekteyiz.

Birey ekranlar, ağlar, enformasyon ve yeni teknolojilerle özgür hale getirildiğine inandırıldı. Lakin özgürlük dolaşımında insanlar televizyon ve bilgisayar ekranlarının arkasından her gün maruz kaldığı teknik işlemler sayesinde daima test edilmekte, denenmekte ve çelişkili olmaya sürüklenmektedir. Sürekli cevaplar vermesi istenen birey sondajlamalarla yıpratılmakta, kırılğan hale getirilmekte ve kimliksel boyutundan teknik boyuta yönlendirilmektedir. Bu şekliyle iletişim kurma oyununu her zaman görebiliyoruz. Gerçek iletişimden mahrum bırakılan ve fraktal bir görünüm sergileyen birey ise gerçek dünyanın benzeri olmayan farklı bir dünyaya kendini serpiştirmektedir.¹⁷⁶⁵ Bu serpiştirmede fraktal birey kitlenin bütün özelliklerini yansıtmaktadır.

Düşünür'ün rastlantısal veya belirsiz dediği şeylerde fraktal ve felaket sözcüklerini akla getirmek gerekiyor. Nedenler ve sonuçların ortadan kaybolmasıyla referans noktaları çekip gitmiş ve bilim alanında özne ve nesne uyumu yok olmuştur.¹⁷⁶⁶ Böyle bir dünyanın ve bilimin bütünüyle rastlantısal olduğunu söylemekte hata yoktur. Artık özne ve nesne arasındaki geçerli bir diyalektik süreçten bağımsız rastlantısal maddelerle bunların belirsiz fiziksel sonuçları var. Böyle bir dünyada hakikatten ve gerçeklikten bahsedebilmemiz imkansız hale gelmiştir.

¹⁷⁶⁵ Baudrillard, *İmkansız Takas*, 54.

¹⁷⁶⁶ Baudrillard, *Anahtar Sözcükler*, 61.

Bütünsel gerçeklik içerisinde içinde yaşamış olduğumuz zaman dilimi, zamanı ifade edebilme özelliğinden kopartılmıştır. Olayı ifade eden tarihsel zamanın, hisleri ifade eden psikolojik zamanın, insanın kendi tasarrufunda bulunan öznel zamanın karşısına adına gerçek zaman denilen sanal bir zaman şekliyle karşı çıkmaktadır. Gerçek zaman olarak ifade edilen bu zaman diliminin kronolojik devamlılık çizgisinde yer alan ve geçmişle geleceği birleştiren zaman dilimiyle hiçbir ilişkisi yoktur. Bu zaman dilimi anı önemseyen, canlı yayındakine benzeyen, önceden ve sonradan münezzehe zorunluluğu ifade eden bir zamandır.¹⁷⁶⁷ Bir anı yaşamayı ispat edebilmek yaşamaktan daha önemli bir hale gelmiştir. Ses kayıtları, fotoğraflar, videolar ve sanal yayınlar anı yaşamının gerekliliğini ifade eden zaman dilimleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bütün zaman boyutlarının ortadan kaybolduğu bu zaman diliminde her şey sayısal anlamda işlemsel bir zamana dönüşmekte; bütün zaman boyutları da fraktal bir biçime dönüşerek anın gerekliliğine odaklanmaktadır. Böyle bir zamanda vakitsel farklılıklar ortadan kaybolduğu için her şey birbiriyle karışabilmekte ve anı yaşama noktasında maksimum performans zorunlulukları gerekli hal almaktadır. Zamanın artık gerçeklikle olan bağı koptuğu için geçmiş ve gelecekle alakalı referans sorunları böylelikle ortadan kaybolmuştur. Fraktalın bütünselle yaptığı gönderme ile zaman ana dönüşmüş ve bütünsel gerçekliğin bütün özellikleri fraktalda kendisine yer bulmuştur

Baudrillard yapay zekayı zekanın ulaşabileceği en üst aşama, bütünsel/integral ve sınırları belli olmayan bir zeka olarak tanımlamaktadır.¹⁷⁶⁸ Bütün arzulardan yoksun, tümleşik ve zihinsel aşılama yöntemiyle gelişen bu zeka fraktal ve sonsuza giden bir kapasiteye sahip olmasına rağmen kendi kendine direnç gösteremediği için gerçek zekanın gücüne asla sahip olamayacaktır. Bu direnç gösterememe neticesinde zeka sıfır noktasına tekrar geri dönmektedir. Tıpkı klonlama noktasında üretimin sıfır noktasına gerilemesi gibi zekada zihinsel düzeyde düşüncenin sıfır noktasına gerilemektedir. Hiçbir şeyin düşüncenin sıfır noktasına sebep olan yapay zekanın gelişmesine engel olamayacağı iddia ediliyor. Teknolojik ve dijital zekanın hiç durmadan gelişme özelliğinin ve ağlarda sınırsız dolaşım mantığının tersine düşünce sınırlı bir alana sahiptir. Bilim alanındaki düşüncenin sınırsız anlamda üretiminden bahsedilebilmesi ise

¹⁷⁶⁷ Baudrillard, *Şeytana Satılan Ruh Ya da Kötülüğün Egemenliği*, 27.

¹⁷⁶⁸ Baudrillard, *Şeytana Satılan Ruh Ya da Kötülüğün Egemenliği*, 172.

imkansızdır. Zeka açısından insanlık her ne kadar çok üst seviyelere ulaşmış olsa bile düşünce üretimi açısından geçmiş kuşaklarla farklı olduğumuzu söyleyemeyiz.

Şeylerin iyice merkezine ulaşmak, maddenin içini, hatta görünmez parçacıklarını dahi gözler önüne sermek sistemin temel amaçlarından bir kaç. Temsil niteliği taşımayan ayrıntılara ulaşma isteği pratikte biyolojinin ilgilendiği bir konu olmasına rağmen mikroanaliz ve fraktalizasyon süreçleri sistem tarafından insan doğasına transpoze edilmeye çalışılıyor.¹⁷⁶⁹ Çünkü bütünsel gerçeklik çözümleyemediği her şeyi tehlike olarak görüyor. Çözümlenen her şey bütünsel gerçeklik özelliklerine kavuşturulmakta bu durumda ise bütünsel gerçekliğin ruhundan fraktala ruh üflenmektedir. Modernizm hegemonyasını güçlendirmeyi öyle fazla istiyor ki en basit unsurlar, hatta görünmezlikler sır niteliği taşıması nedeniyle sistem açısından tehlike barındırıyor.

Yaşadığımız dünya karmakarışık, fraktal özellikler gösteren, bütünsel gerçekliğin egemen olduğu, sanal, dijital, rastlantısal, gittikçe hızlanan, her şeyin diğeriyle değiş tokuş edilebildiği, haber ve iletişim araçlarının durmaksızın bir şeyler aktardığı, felakete gebe, nedenler ve sonuçların gereksiz olduğu, gerçeklik ve kurgusallığın yer değiştirebildiği bir dünyadır. Böylesi bir dünya hegemonik özellikler gösteriyor. Fakat bu hegemonyaya karşı konulamayacağı anlamı taşımıyor. Kökenden yoksun olan hegemonik güçlere karşı koyabilecek farklı güç biçimleri var. Eleştirel bir karşı koymadan ziyade radikal bir tersine çevirmeyle sisteme karşı durulmalı, sisteme kendi kötülük anlayışıyla karşılık verilmelidir ancak bu kötülük çok daha derin, çok daha sistemli ve çok daha kurnaz olmalıdır. Küresel güce ait silahların kendisine karşı kullanılmasına imkan veren tersine çevirme sürecini yaşatabilecek her türlü eyleme saygı duyulması gerekiyor.

Düşünür ilk eserlerinde farklı bir sınıflandırma yoluna giderek bir değer üçlemesinden bahsetmişti. Bunlar doğal evre olan kullanım değeri, ticari evre olan değişim değeri ve yapısal evre olan gösterge değeri.¹⁷⁷⁰ Dolayısıyla doğal, ticari ve yapısal olmak üzere üç türlü değer yarasından bahsedilmişti. Bundan böyle doğal evre, ticari evre ve yapısal evreden sonra yeni bir evreden daha bahsetmeliyiz ki bu da fraktal evredir.

¹⁷⁶⁹ Baudrillard, *Tekil Nesnelere Mimarlık Felsefe*, 51.

¹⁷⁷⁰ Baudrillard, *Kötülüğün Şeffaflığı Aşırı Fenomenler Üzerine Bir Deneme*, 11.

“Doğal evreye doğal bir gönderim denk düşüyordu ve değer de dünyanın doğal bir kullanımına gönderme yaparak geliyordu. Ticari evreye genel bir eşdeğer uygun düşüyordu ve değer de ticari bir mantığa gönderme yaparak geliyordu. Yapısal evreye bir kod uygun düşer ve burada da değer bir modeller kümesine gönderme yaparak ilerler. Dördüncü evre olan değerler fraktal-hatta viral; ışın gibi yayıldığı- evresinde artık kesinlikle hiçbir gönderme yoktur; değer her ne olursa olsun hiçbir şeye göndermede bulunmadan katıksız yan yanalık yoluyla tüm yönlerde, tüm zaman aralıklarında ışıır.¹⁷⁷¹”

Fraktal evrede ne bir dengeden ne de bir değer yasasından bahsedemeyiz. Artık sadece değerlerin salgınından, farklı şeylere sirayet etmesinden, çoğalmasından, yayılmasından bahsedebiliriz ki bu aşama ile değer kavram ve anlam olarak kıymetini yitirmiştir. İster yerel, isterse evrensel olsun bu aşamada eşitlik kalkmıştır ve değer yasası yok olmuştur.¹⁷⁷² Kodlar ve hipergerçeklikten sanala, virala ve fraktala doğru geçişte bütün değer biçimleri ayrılarak, farklı yollarda dolaşıma girerek içeriklerinden uzaklaşmışlardır.¹⁷⁷³ İyi kötünün, güzel çirkinin, doğru yanlışın karşıtı değildir bundan sonra. Sistem için bir şey aynı zamanda hem iyi hem de kötü, hem çirkin hem de güzel olabilir bu mantıkta.

3.2.5. Ağlar İçerisinde Kaybolan İletişimin Durumu

Artık konuşma, anlaşma ve iletişim kurma oyunları ile karşı karşıya bulunmaktayız. İletişim mizansenlerinin en kibar mekanizmaları kullanılarak oyunlar oynanmaya devam ediliyor.¹⁷⁷⁴ Sözel iletişim oyunları medya ve bilişimin yaşadığı genişlemeye bağlı olarak gelişmişti. Lakin tele uzam mekanlarda ve ağlarda mesajlar öylesine dağılmış durumda ki sözün kıymeti kalmamıştır.¹⁷⁷⁵ Bizler her ne kadar konuştuğumuzu yani iletişim kurduğumuzu iddia etsek de yapmış olduğumuz şey ağları denetlemektir. Ağın diğer ucuna ulaştırmaya çalıştığımız almaşık sinyaller alıcı ve

¹⁷⁷¹ Baudrillard, *Kötülüğün Şeffaflığı Aşırı Fenomenler Üzerine Bir Deneme*, 12.

¹⁷⁷² Jean Baudrillard, *The Transparency of Evil Essays on Extreme Phenomena*, Verso, London and New York 1993, 5.

¹⁷⁷³ Mike Gane, *Jean Baudrillard: Radikal Belirsizlik*, 88.

¹⁷⁷⁴ Baudrillard, *Baştan Çıkarma Üzerine*, 202.

¹⁷⁷⁵ Baudrillard, *Baştan Çıkarma Üzerine*, 203.

vericiyi ortadan kaldırmıştır. Yalnızca iki terminal bulunmakta ve bu terminaller arasında sinyal alışverişinden başka bir şey yapılmamaktadır. Yanılsama ve gerçekliklerin bir arada bulunduğu dönemlerde yüz yüze iletişime imkan tanıyan kelimelerin belirlenmiş bir kıymetleri vardı. Lakin gerçekliğin değişen formlarında (hipergerçeklik ve bütünsel gerçeklik dünyasında) iletişime kıymet katan kelimeler yerlerini ağa bırakmışlardır ki bu durumda iletişimin ne olduğu tam olarak bilinmemektedir.¹⁷⁷⁶

İnsanlar bilgi üretiminin, kullanımının ve paylaşımının teknolojinin egemenliğine geçmesi neticesinde yorucu bir döneme geçmiştir. Bilginin çok yönlü ele alınması ve teknolojinin bu anlamdaki mutlaklığı yorucu olduğu kadar yıpratıcı özellikler barındırmaktadır. Enformasyonla tekil iletişimi sona erdiren genelleşmiş bir etkileşim dönemine geçilmiştir. İletişimin doğasında yer alan tutku, fikirler, paylaşım, anlama, yorumlama gibi özelliklerin yok olduğu yeni bir enformatik ara yüze girmiş bulunmaktayız. Artık Tanrısal inayetin yerini elektronik ve ağlar almış durumda.¹⁷⁷⁷ İneyet kudurmuş, denetimsiz, akışkan ve kendi başına buyruk bir ağ sistemi içerisinde ne yöne gittiği belirsiz bir biçimde dolanıyor. Böylesi bir ortamda anlam barındıran iletişimin oluşabilmesi imkansız ve dolayısıyla gerçek anlamda iletişim değeri taşımayan etkileşimin ağlarda dolaşımını iletişim olarak göremeyiz.

Enformasyon devrimi toplumsal ilişkiler ve yaşam biçimlerini güzelleştiren bir değişimi ifade etmemektedir. Bu durum insanları talep etmeye zorlayan bir teknokrasi mantığını göstermektedir. İnsanlar bu tür bir devrime ne kadar karşı koysalar da sistem yumuşak bir zorlamayla insanları bu sistemin müdavimi yapmaktadır. Böylesi bir toplumun gösteri toplumundan çok kaskatı kesilmiş bir toplum olduğunu söyleyebiliriz. Sürekli kullanım, bağlantı, işlemsellik, etkileşim, enformasyon, dolanım mantığı insanları harekete dayalı gösteriden buz tutmuş bir etkisizliğe sürüklemiştir. Böylesi bir mantıkta yüzeyden, mesafeden, iletişimden, görünümlerden, imgeden, hayalden, meydan okumadan bahsetmek imkansızdır. Sadece arayüz ve şeffaflıkların olduğu bir etkileşim ve ağ dünyasında yaşıyoruz.

¹⁷⁷⁶ Koch ve Elmore, *Simulation and Symbolic Exchange: Jean Baudrillard's Augmentation of Marx's Theory of Value*, 563.

¹⁷⁷⁷ Baudrillard, *İlahi Sol*, 128

Sibernetik uzamda insanlığın yeni şeyler keşfetme olanağı yoktur. Ağ mantığı zihinsel bir özgürlük ve keşif alanı simülasyonu yaratmaktan başka bir işe yaramamaktadır.¹⁷⁷⁸ Bu tür bir uzamda kullanıcı gerçekte daha önceden hazırlanmış bilgilere ulaşmakta ve önceleri belirlenmiş kodlarla karşılıklı etkileşim sürecine girmektedir. İnternet olayında arama motorlarında sunulan bilgi haricinde ulaşılabilecek herhangi bir şey söz konusu değildir. Bu mantıkta “bunu mu demek istediniz” sorusunun arka planında her sorunun önceden hazırlanmış cevaba karşılık gelen sayısal kodların gösterilmesi yatmaktadır. Bu durumda birey hem kodlayıcı hem de kod açıcı olmakta denilebilirse sözcüğün bilgisayar jargonunda terminal görevi üstlenmektedir. İnsanı etkileyen etkileşim süreci böyle gerçekleşmektedir. İnsanlar bilgisayar karşısına geçtiklerinde önceden belirleyerek istedikleri ve iletişim kurabilecekleri herhangi biri yoktur. Makine kimi karşınıza çıkarırsa onu kabul etmek zorundasınızdır. Zaten insanlar bilgisayar başına geçtiklerinde iletişim kurabilecekleri birini değil karşılıklı etkileşime geçecekleri birilerini ister. Böylesi bir evrende alıcı ve vericinin belirgin olması imkansızdır. Elektronik etkileşim ve ağlarda gönderici ve alıcı ortadan kaybolmakta; alıcı ve vericinin belirginliği yok olmaktadır. Böylesi bir ortamda özne ve nesne de yok olmaktadır. Ağlar ve kapalı devreler içerisinde akışkan hale gelen birey, maksimum performans zorunluluğunda ağlarda kapalı tutulmaktadır. Zaten performans ve ara yüz güncel sistemin en vazgeçilmezlerindedir. Bu hedefi belli olmayan ve sonsuza ulaşabilecek bir üstüne kıvrılma sürecidir.¹⁷⁷⁹ Kıvrılma sürecinde insanlar elektronik anlamıyla karşılıklı bir etkileşim yaşamakta ve nihayetinde rahatlamaktadır. Bu rahatlamamanın uyuşturucu etkisi öylesi muazzam bir boyutta ki insanlar yaşamlarının tamamını bu makine karşısında geçirmeyi isteyebilmektedir. Kapalı devre çılgınlık sunan uyuşturucunun karşılıklı etkileşim sürecindeki makine etkisi örneği...

“Siberalanda insanların gerçekten keşfedebilecekleri bir şeyler var mıdır? Bütün ağ teknolojileri keşif ve özgürlük alanlarını ve zihinsel uzamları simüle etmektedir. Çoklu bağlantıların olduğu net alanlarında kullanıcılar bilinen öğeler, mevcut siteler ve hazır kodlarla etkileşime girmektedir lakin bu parametlerin sınırlı alanları dışına çıkılamamaktadır. Sorulan sorulara tahmini yanıtlar vermekte; birey kodlama ve kod açmanın terminali

¹⁷⁷⁸ Baudrillard, *Şeytana Satılan Ruh Ya da Kötülüğün Egemenliği*, 77.

¹⁷⁷⁹ Baudrillard, *Şeytana Satılan Ruh Ya da Kötülüğün Egemenliği*, 77.

*olmaktadır. Bu durum iletişimsel anlamda kendinden geçmenin tam karşılığıdır.*¹⁷⁸⁰”

İletişim ağları yüzünden sonu olmayan virütik alanlar oluşmakta ve anlık olarak gönderilen bir ileti yüzünden tüm sistem ölümcül tehlikelere maruz kalabilmektedir. İletişim ağında dolanımda bulunan iletişim virüsü ağ apsesini patlatabilmekte ve dolaşımında muazzam miktarda viral etkiler görülebilmektedir.¹⁷⁸¹ İletişim-bilişim sistemleri bu apse patlaması sonucunda gerçek hedeflerini icra edememektedir.

Enformasyonun yayılmasına hizmet eden ağlar zaman zaman bilgisayar sistemlerinin güvenilirliğini yerle bir edebilmektedir. Bütün veriler ortadan kaybolabilmekte ve sistem kendini onarmada büyük güçlükler yaşayabilmektedir. Nesnel mantıkta sistemi mizah konusu yapan elektronik virüsler, enformasyon teknolojisini viral etkileri önlemeye yönelik mesailer yapmaya zorlamaktadır.

Üstel anlamda sürekli gelişme ve büyümelerin yaşandığı dünyamızda en belirgin gelişmeyi internet ve bilgisayar ağlarında görmekteyiz. İnternet ve bilgisayar ağlarında devasa oranda işlemler, enformasyon büyümeleri ve enformasyon tümörleri oluşmaktadır. Bu tümörler öylesine hızlı şekilde büyümektedir ki enformasyonun bilgiyle olan bütünleşmesi ortadan kaybolabilmektedir.¹⁷⁸² Enformasyon tümörünün denetlenemez büyümesi asla sona erdirilemeyecektir. Çünkü bu tümörlerin nihai bir amaçları söz konusu değildir ve bunların nasıl kullanılması gerektiği noktasında herhangi bir kullanım kılavuzu mevcut değildir. Hızlı bir şekilde yaygınlaşan enformasyon ve buna bağlı olarak ortaya çıkan enformasyon tümörü insanlığın fiziksel ve zihinsel sınırlarını çoktan aşabilmiştir.

AIDS, bilgisayar virüsleri ve borsa çöküşü konuları muazzam akışkan konular olarak devlet, şahıs ve kurumları değil; evrensel ölçekte cinsellik, iletişim ve enformasyon gibi yapıları etkilemektedir. Düzensizliğin göstergeleri halini alan bu kavramlar felaket figürü özellikleriyle sadece kendi içlerinde aktif kalmamakta bulaşıcılık mantıklarıyla bir sistemden diğerine de taşılabilmektedir.¹⁷⁸³ AIDS’in gerçek bir felaket olabilme imkanı söz konusuysen, borsadaki çöküşler daha çok felaket oyunu

¹⁷⁸⁰ Baudrillard, *The Intelligence of Evil or the Lucidity Pact*, 81.

¹⁷⁸¹ Baudrillard, *Tam Ekran*, 155.

¹⁷⁸² Baudrillard, *Tam Ekran*, 139.

¹⁷⁸³ Baudrillard, *Tam Ekran*, 35.

şekliyle ortaya çıkabilmektedir. Elektronik virüsler ise sanal mantıkları gereğince felaketi anımsatan ironik güldürü ögesi olabilmektedir.

Elektronik virüsler tıpkı biyolojik virüslerde olduğu gibi bulaşma güçleriyle hem anatomi uzmanlığının hem de enformasyon biliminin tahmin edemeyeceği farklı bir hiper mantığa ulaşabilmiştir. Elektronik virüsler sanal teknolojinin bütün alanlarına işleyebiliyor, bu alanların işleyişini bozabiliyor ve gerektiğinde kendi hizmetine alabiliyor. Bilgisayar ağlarının en ücra köşelerine kadar yayılabilen elektronik virüsler sanal sistemin tahminlerinin çok üzerinde yıkıcı güce sahip olabilmektedir. Bu anlamıyla elektronik virüsler tüm dünyayı sarıp sarmalayan enformasyonun sahip olduğu yayılma gücüne sahip olmuştur.¹⁷⁸⁴ Elektronik virüsler bu yaygınlaşma özellikleriyle yeri geldiğinde enformasyon mantığını işlevsiz hale getirebilmektedir.

Elektronik teknolojilerdeki viral etkiler, kapalı ve aynı zamanda entegre devrelerin uygunsuz eklemlenmelerinden ve zincirleme tepkilerinden kaynaklanmaktadır.¹⁷⁸⁵ Sadece benzerlere yaşama imkanı tanımak aynı zamanda ötekinin hortlamasını beraberinde getirir. Değiş tokuşun imkansızlaştırmaya çalışıldığı, karşılıklı ilişkinin yok sayıldığı, ötekini kabullenmenin mümkün olmadığı her durum gizil ve gizemli ötekilikleri doğuruyor. Teknoloji mantığında bu mutlak ve güçlü ötekinin adı elektronik virüslerdir ve bu virüsler dehşetengiz bir biçimde teknolojiye nüksederek varlıklarını sürdürebilmektedir. Benzerin güçlülüğü söylemlerinde, kodların ve sayısallaşmanın egemen mantığında her zaman için şeytansı bir ötekiliğin virüs gücüyle karşılaşırız. Bu durum kötülük ilkesinin intikamıdır ve bu durumu bizler kötülüğün tersinirlik ilkesi ve kara baht ilkesiyle eşanlı olarak değerlendirebiliriz.¹⁷⁸⁶

Baudrillard'a göre dijitalliğin olduğu durumlarda kuramlardan bahsedilmesi imkansızdır. Dijitallik, elektroniğin en küçük birimi olan bitlerden oluşmakta dolayısıyla da anlam birimi olma özelliği barındırmamaktadır. Yine dijitallik sinyallere ilişkin bir alanı kapsadığı için dille hiçbir bağı kalmamış hatta dili kesinkes ortadan kaldırmaya yönelmiştir.¹⁷⁸⁷ Bilişim ile iletişimin dizesi haline gelen dijitallikte bağlantı kurma ihtiyacı ortaya çıkar. İkil ilişkiler kurmak artık anlamsızdır, bireylerin gerçek

¹⁷⁸⁴ Baudrillard, *Tam Ekran*, 41.

¹⁷⁸⁵ Baudrillard, *Tam Ekran*, 12.

¹⁷⁸⁶ Baudrillard, *Tam Ekran*, 13.

¹⁷⁸⁷ Baudrillard, *Baştan Çıkarma Üzerine*, 204.

anlamıyla iletişim kurması mantığı yok edilmiştir. Elektronik medyumun soğuk yükselişi, kitlenin de bu anlamda soğuk yükselişini beraberinde getirmiştir.¹⁷⁸⁸ Videolarda gezinen insanlar artık kendi terminalleri olmayı becerebilmişlerdir. Mutlak mıknatıslama tekniğiyle cevap soruyla, gerçek modelle, 0 1 ile, iletişim sinyalle, ağ özgürlükle yakınlaşır hale gelmiştir. Günümüzde bütün sistemlere yerleşen ve etkisi altına alan baştan çıkarma mantığı mutlak mıknatıslama tekniğinin saflığıyla işlemektedir. Kendini baştan çıkarma ve kendini yönetme ağların çembersel dairesinde kendini işler hale getirmiştir. Dünyanın dijitalleşmesi simülasyonu da dijital hale getirmiştir. Her birimiz elektronik ağların fantazması içerisinde gerçekliğin dijitalini üretebiliyoruz.

Enformasyonun insanlarla dolaşımında olduğu ağ dünyasında anlam yükleyebileceğimiz hiçbir şey kalmadı. Kaybolmanın estetiği sadece kalabalıklardan kaçma yönüyle değil; her şeyin kendi kayboluşunu içselleştirdiği zincirleme bir ağdaki dolanım ile ilişkilendirilmelidir. Herkes her zaman bir şeyin klonu veya metastazına dönüşebiliyor. Ağda insan zincirleme formlar dizisinin bir parçası olmakta ve terminal göreviyle sistemin devamlılığına katkı sağlamaktadır.¹⁷⁸⁹

Baudrillard'a göre Fukuyama ve McLuhan sistemi fazlasıyla iyimser olarak görmüşlerdir. Halbuki ağ sistemi onların arzu ettikleri dünyanın çözümü değil, dünyanın paramparça olmasının en önemli ögesi olmuş durumdadır ve sistemin özündeki internet, dünyanın yok olmasına muazzam derecede hizmet etmektedir.¹⁷⁹⁰ Baudrillard'a göre internet ve yeni medya çözümlenmeleri McLuhan'da "global köy" metaforunda fazlasıyla iyimser şekilde ele alınmıştır. McLuhan ağ toplumu özlemine yazdığında dünyada hala gerçek anlamda mutlu olunabilecek şeyler mevcuttu. Lakin artık insanlık sistem tarafından kendi hizmetine sokulmuş durumda. Baudrillard, Enzensberger'in diyalektik ümitlerini paylaşmadığı gibi aynı şekilde McLuhan'ın teknolojik iyimserliğini de kesinlikle kabul etmemektedir.¹⁷⁹¹

Aynı zihinsel otomatizm ve zihinsel az gelişmişlik seviyesine mahkûm bırakılan insanlık yoğun yapay zeka dozlarıyla geri zekalı olduğuna inandırılmakta ve

¹⁷⁸⁸ Baudrillard, *Baştan Çıkarma Üzerine*, 204.

¹⁷⁸⁹ Baudrillard, *Tekil Nesnelere Mimari Felsefe*, 48-50.

¹⁷⁹⁰ Baudrillard, *Bir Parçadan Diğerine-François L'yonnet İle Söyleşi*, 108.

¹⁷⁹¹ Jean Baudrillard, "Review of Marshall McLuhans's Understanding Media", *The Uncollected Baudrillard* içinde, Der., Gary Genosko, Sage Publications, London 2001, 43

yetersizliklerini enformasyonun gidereceğine inandırılmaktadır. Medyanın hiç ara vermeksizin mutsuzluk, nefret, hoşgörüsüzlük, şiddet ve felaketler sunmasının temelinde insanlar arası birliktelik, hoşgörü ve ortak dayanışmayı artırmanın yerine acizliği, paniği ve vicdan azabını sürekli şekilde canlı tutmak yatmaktadır.¹⁷⁹² Sistem insanlığı kendine tabi kılmak için olumsuz her şeyi eşanlı olarak iletişim araçları ve ağlarda dolaşıma sokmakta böylelikle varlığını pekiştirmek istemektedir.

Dünyanın büyük bir çoğunluğunda gördüğümüz benzer teknolojik değişimler ve bunların bağlantıları, aynı olan ağ mantığı ve bunların teknolojiyle ilişkileri, menent biçimsel görüşmelerin yapılması ve bunların işlemsel mantığı, etkileşim şekillerinin ortaklığı yaşadığımız dünyada rakip veya zıt olabilecek hiçbir kutbun kalmadığını göstermektedir.¹⁷⁹³ Zaten teknolojik ilerlemeler neticesinde-ki bu ilerlemeler devam ediyor- insan yaşadığı düzende neye karşı çıkması gerektiği konusunda büyük tereddütler yaşıyor. Bu durum sistemin insanları otomat hale getirmesinin bir sonucudur. Egemenlik sisteminin bilindik etkileşim mantığı ağda bile olsa istenmeyenlerin iletişim alanından uzak tutulmasını içermektedir. Böylesi bir dışlamayı bir çeşit baskı ve hariçleme olarak mı görmeliyiz? Bilindiği üzere dünyanın bazı ülkeleri teknoloji, enformasyon, ilerlemelerden nasibini almamış veya bilinçli olarak mahrum bırakılmıştır. Bu durumu suça meyilli olabileceği düşünülen toplumların dışlanması olarak görebilmek mümkün idi. Lakin gelinen son aşamada ağ teknolojilerine ulaşamayan toplumların sayılarının çok azaldığını görebilmeliyiz.

İnsanları tekelleşmiş küresel boyuttaki ağlar içinde yüzen bilinçli kölelere benzetebiliriz. Bu insanlar eş zamanlı olarak hem kurban hem de suç ortaklığı özelliği taşımaktadır. İnsanlık üzerinde böylesi bir denetim ve egemenlik oluşturan sistemin muazzam boyuttaki sinsiliği, sorumluluğu kimseye yüklememesidir. Düzenden kaynaklanacak iyi veyahut kötü şeylerden, aksaklıklardan, olumsuzluklardan ötürü sorumlu tutulabilecek herhangi bir birey, kurum, devlet veya yasal süreç yoktur.¹⁷⁹⁴

Etkileşim dünyasında ağlara teslim olduğumuz andan itibaren kimliklerimiz abartılı derecede soyut bir nitelik taşımaya başladı. Yaşamış olduğumuz dünyayla ve diğer insanlarla iletişimimizi kopardığımız için – daha anlaşılır bir ifadeyle kısacası

¹⁷⁹² Baudrillard, *Tam Ekran*, 140.

¹⁷⁹³ Baudrillard, *Karnaval ve Yamyam*, 27.

¹⁷⁹⁴ Baudrillard, *Karnaval ve Yamyam*, 30.

ötekini gerçek dünyada hükümsüz kıldığımız için-ağlarda bütün duyguların iç içe geçtiği farklı bir soyut benliği dolaşıma sokuyoruz. Böylesi bir ortamda etkileşim biçimimiz herhangi bir iletişim kurma özelliği taşımayan yapay sarmallara benzemektedir. Böylesi bir soyutlamayı salt etkileşime geçen insanlar içinde değil dijital, elektronik ve sanal sistemin kendi içinde de görmeliyiz. Sistem dünyadan tamamen bağımsız hale geldiğinden soyut bir niteliğe bürünmüş, kendisi sanal olduğundan kendi ölümü gerçekleşmemiş, bunun yerine hem insanlık hem de dünya kurban olarak seçilmiştir.¹⁷⁹⁵

Sanat ve sanatçıdan bahsedildiğinde hep yanılısama gücü ve yaratıcılıktan bahsedilirdi. Ancak şimdilerde medya, enformasyon, telekomünikasyon, ağ ve video görüntülemeler sayesinde herkes yaratıcı olabilmeye başladı. Bizim tanık olmayı başarabildiğimiz şey ticaretin kendi değer mantığının ötesinde reklam, medya, moda ve ekranlar aracılığıyla her şeyin bir gösterge sanayisine dönüştüğüdür.¹⁷⁹⁶ Sistem içerisinde her şey söylenebilme ve gösterilme özgürlüğüne sahip olan bir gösterge konumuna yükseltilerek soğrulmakta veya çok anlamlılığa bürünebilmektedir. Artık ticaretin değiş tokuş mantığının ötesinde göstergelerin estetik değer mantığına göre işliyor her şey. Her şeyin estetikleşebildiği, farklı bir kültürel anlam kazanabildiği ve kendi mantığına değer yörüngesine oturtulabildiği sistemlerde gösterge kendi enerjisini bizatihi entegre ve teknik sistemlerden alabilmektedir. Bütün imaj ve tarzların birbirlerinin yerine geçmesinin yanı sıra ağ gibi eşanlı ve çok yönlü kitle iletişim araçları vasıtasıyla imajlar çok farklı uzamlarda ve mekanlarda dolaşıma girmekte ve bu durum sanatın transestetikleşmesine yol açmaktadır.¹⁷⁹⁷ Artık belirli bir mekanda bulunarak sanat eserlerini inceleme zorunluluğu ortadan kaybolmuştur; küresel ağ sayesinde sanat hemen erişilebilir ve istenildiğinde kayıt altına alınabilir hale gelmiştir. Zamandan ve mekandan kurtulan sanat aynı anda milyonlarca insana ulaşır hale gelmekte bu durumda ise sanatın estetik boyutu ve anlamı yok olmaktadır. İnternet gibi yeni teknolojilerin etkileşim kurmadaki gücü neticesinde hemen hemen herkes sanattan anlamaya, sanatı yorumlamaya ve yaymaya başlamıştır.¹⁷⁹⁸

¹⁷⁹⁵ Baudrillard, *Karnaval ve Yamyam*, 31.

¹⁷⁹⁶ Baudrillard, *Kötülüğün Şeffaflığı Aşırı Fenomenler Üzerine Bir Deneme*, 22.

¹⁷⁹⁷ Toffeetti, *Yeni Bir Bakışla Baudrillard*, 25.

¹⁷⁹⁸ Mark Poster, *Information Please: Culture and Politics in the Age of Digital Machines*, Duke University Press, London 2006, 231.

Bütün insan yaşantısını sanat eserine dönüştürebilecek teknik imkanlar hali hazırda mevcut. Çağdaş sanatta akla gelebilecek bütün nesnelere, insan yaşamları, dünya, metafizik ve bunlara ait bütün ayrıntılar aynı çekiciliğe sahip olabilir. Teknoloji bu anlamda hazır yapım sanat düşüncesini ve sanat eserlerinin yaygınlaşmasını kolaylaştırmıştır. Sadece bir biçime sahip olabilen sanatın anlam taşıdığı söylenebilir mi? Böyle bir sanat şekli sadece gösterge boyutuyla yer almakta ve hiçbir şey ifade edememektedir.¹⁷⁹⁹ Boşluklardan, yokluklardan ve yoksunluklardan bağımsız hale getirilen sanat genel bir anlamsızlığa bürünmekte, sanata ait duyarlılıklar yok olmaktadır. Sanat varlığını devam ettirebilmek için elektronik teknolojiler ve ağların akışkan etkileşim evreninde dolaşıma girmektedir. Kendi anlamsızlığı ve yararsızlığıyla dolaşımda tutulan güncel sanat hiçbir işe yaramama özelliğiyle belirgin haldedir.

Mesafe, yokluk, uzam ve zaman artık tehlike altında bulunuyor. Uzay düzleminde veya zihinsel sarmalımızda olanaksız olarak değerlendirdiğimiz şeyler artık teknolojik evren içerisinde olanaklı hale gelmiştir. Bilimsel ve teknolojik gelişmeler gece mantığının ortadan kalkmasına yol açmıştır. Her şeyin aydınlatılması her cihazın her an çalışması mantığı gece ve gündüz arasındaki o değer mantığının ortadan kaybolmasına neden olmuştur. Eskiden mesajlar mesafe sebebiyle evrensel anlamda değerini yitirmekteydi. Ağlar yüzünden gece ve gündüzün uzamı terminaller ötesi bir mantıkta gerçekliğini yitirmiştir. Artık her mesajın aynı anda dünyanın diğer ucuna ulaşması ve bunların geri besleme mantığıyla kaynağa geri iade edilmesi bizlerde ölümcül bir güneş çarpması etkisi uyandırmaktadır.¹⁸⁰⁰

Küreselleşen şeylerin başında ekonomiler, değiş tokuş göstergeleri ve tüm ürünlerin anlamsız bir biçimde bir arada tutulduğu para dalgalanmaları gelir. Bu göstergeler ve değerlerin bir arada tutulması kültürel açıdan ele alındığında bir uygunsuzluk yani pornografi söz konusudur.¹⁸⁰¹ Bilgisayarlar, enformasyon ve iletişim ağları sayesinde her şeyin birbirini takip edebilmesi, küresel düzeyde dolaşım malzemesi haline getirilmesi açık şekilde pornografik özellikler göstermektedir. Karşılıklı etkileşime dayalı çiftleşmelerde cinsel ayıplar gözükme bile evrensel olanla küresel olanın iç içe geçtiği çiftleşmelerde anlamsal ayıplar ortaya çıkmaktadır.

¹⁷⁹⁹ Baudrillard, *Şeytana Satılan Ruh Ya da Kötülüğün Egemenliği*, 103.

¹⁸⁰⁰ Baudrillard, *Kusursuz Cinayet*, 72.

¹⁸⁰¹ Baudrillard, *Tam Ekran*, 150.

Demokrasi, özgürlük, insan hakları ve ifade özgürlüklerinin sermayelerin dolaşıma girdiği borsa mantığından herhangi bir farklılığı kalmamıştır artık.

Küresel hegemonya, egemen şeklini sürdürebilmek için artık siyasi iktidara çok fazla ihtiyaç duymuyor; nasıl desem bu türden bir egemenlik biçimi dünyanın geri kalan kısmına ağlar vasıtasıyla ulaşılabildiğinden hakimiyetin devamı için ağ terminallerinin zihinleri işgal edebilmesi asgari şart. Aynı mantıkta terör de etkisini sürdürebilmek için gerçek anlamdaki teröristlere ve eylemlere ihtiyaç duymuyor. Terör her yerde gizlenebilmesi, her yere sızabilmesi, her an ortaya çıkabilmesi ve viral özellikleri nedeniyle çoğalabilmekte; salgın hastalıklar gibi kılcal damarlara bile sirayet edebilmektedir.¹⁸⁰² Terör ve terörizm söylevi küresel hegemon zihniyeti fazlasıyla rahatsız eder durumda.

Küresel ölçekte gerçekleşen elektronik etkileşimin temelinde ağ teknolojisi var. Ağ teknolojisinin en önemli özelliği muazzam boyutlarda hiperuzam oluşturmaktır. Böylesi bir uzamda teröristçe eylemler canlı yayın şekliyle sunulmakta ve terminal konumundaki insanlar böylesi eylemleri anında dolaşıma sokabilmektedir. Saldırıları, felaketler, kazalar, salgın hastalıklar, terör eylemleri ve benzeri olumsuz nitelik taşıyan olaylar küresel düzenin ve bütünsel gerçekliğin bozulabilmesi için muazzam derecede önem taşımaktadır.¹⁸⁰³ Bu tür olayların eş zamanlı olarak ağlarda dolaşması sistemin bozguna uğratılması adına değer niteliği taşıyor.

Bütün evreni, piyasaları, toplumları kısacası her şeyi eş zamanlı olarak bütünsel bir elektronik etkileşim sitemiyle birbirine bağlayan ağlar gibi olaylar da hangi doğal özelliğe sahip olurlarsa olsunlar ağ mantığındaki gibi terminal noktalarında birbirlerine bağlanmakta; daha doğru ifadeyle birbirlerini izlemektedir.¹⁸⁰⁴ Terör eylemleri, kazalar, felaketler, salgınlar, doğa olayları ve benzeri her şey küresel düzenin hesaba katmadığı şeylerdir. Bu tür olayların nesnel nedenlerinden ziyade sistem açısından oluşturdukları tehlike önem taşımaktadır. Zincirleme olarak meydana gelen bu olaylar sanki birbirlerine karşı hiperduyarlı ve bizim anlayamayacağımız duyum eşiklerinde birbirleriyle haberleşebilen olaylardır. Kendi iç dinamikleri ve meydan okuma biçimleriyle insanların yapması gereken mücadeleyi üstlenmiş gibi görünmektedir.

¹⁸⁰² Baudrillard, *Can Çekişen Küresel Güç*, 36.

¹⁸⁰³ Baudrillard, *Can Çekişen Küresel Güç*, 45-46.

¹⁸⁰⁴ Baudrillard, *Can Çekişen Küresel Güç*, 89.

Bütün boyutlarıyla sanal gerçekliğin içerisinde (ekran, bilgi, klonlama, ağ) yani dünyanın yapay kopyasında yaşamaktayız. Gerçeklik sorununa ve dünyaya anlam kazandırma çabalarına bu aralar uzağız. Bizi bizden daha çok düşünen ve etkileşime doğrudan sokan, ağlarda dolaşmamıza imkan sağlayan yapay dünyanın bizim düşünmemize çokta ihtiyacı yok.¹⁸⁰⁵

Dünyanın ve gerçekliğin sanal dünya ve sanal gerçeklik içerisinde eşdeğerlerini bulduklarında gereksiz bir hale dönüştüklerini kabul etmemiz gerekiyor. Aynı mantıkta klonlama türlerin yeniden üreyebilmesi için yeter şart haline geldiğinde cinsellik gereksizleşmekte; her şey sayısal kodlarla şifrelendiğinde ve şifreleri çözümlendiğinde dil gereksizleşmekte; düşünme yetileri yapay zekalara bahşedildiğinde beyin gereksizleşmekte; makineler üretim için yeterli olduğunda emek gereksizleşmekte; zaman ve uzam algısı sanal tarafından anlamsız hale getirildiğinde tarih gereksizleşmektedir.¹⁸⁰⁶ Aynı şekilde bütünüyle iletişim, ekranlarda etkileşimli uç birimlerde gerçekleştiğinde öteki gereksiz bir hale gelmektedir.

Dayanışma geleneksel erdemlerle var olan bağlantısından uzaklaştırılmıştır. Yaşadığımız mevcut sistemde dayanışma iletişim araçlarının ve ağların egemen olduğu bir uzamda yan yana bulunmaktan veya iletişim araçlarına özgü iç tepilerin yansıması olabilmekten başka bir anlama sahip olamamaktadır.¹⁸⁰⁷ Bu tür bir dayanışma şekli egemenliğin bir kısmının vekaleten devredilmesi anlayışına göre değil evrensel anlamda ağlar ve iletişim araçlarının elektronik yoğunluğunda insanların insani özelliklerinin yok olmasına yol açan bir anlayış üzerine oturmaktadır. Bundan dolayıdır ki evrensel anlamda söylenebilecek bütün dayanışma fikirleri içerik olarak boştur. Belirginliğini kaybeden dayanışma evrensel düzlemde hem bir başlangıç hem de varış noktası olmuştur. Dayanışmaya verilecek önem oranında elde edilecek faydanın artacağı öngörülse bile evrenselliğin özünde dayanışmayı yok edebilecek en büyük tehlike olduğu görülebilmelidir.

İnsanların sürekli etkileşim içerisinde olması ve ağlardan oluşan bir dünya düşü insanlarda ismi konulmamış yeni bir duygunun oluşmasına yol açmıştır. Bu duygu televizyonların insanların sağlığına zarar verdiği haberlerinin yayılması türünden

¹⁸⁰⁵ Baudrillard, *İmkansız Takas*, 21.

¹⁸⁰⁶ Baudrillard, *İmkansız Takas*, 44-45.

¹⁸⁰⁷ Baudrillard, *İlahi Sol*, 84.

anlaşılması güç bir duygudur; ya da internet haberlerinde internet kullanımında kimlik bilgilerinin kolaylıkla elde edilebileceğinin duyurulması türünden bir şeydir. Ağ ve etkileşimin insan hayatına girmesi sonrasında dikkat edilirse siyasetin esamesi okunmamaktadır. Etkileşim sürecinin iletişimin yerini alması ve biraradalığın yerine ağların egemen kılınması sonucunda siyaset gereksiz ve işlevsiz bir hale dönüşmüştür. İnsanlar ağ dünyasında yayın, dağıtım, dolaşım, eğlence sistemlerinin yaşatılabilmesi için fazla enerjilerini tükettiklerinden siyasete harcayacak enerjileri kalmamaktadır.

Bir sonrası olmayan ve bütünsel nitelik taşıyan her şeye (mutluluk, özgürlük, nesnellik, siyaset, idealizm, haber gibi) karşı duygusal boşalmalar yaşıyoruz lakin bu duygusal boşalmalar en kolay çözüm biçimleri olarak göze çarpıyor. Halbuki kolay çözümlerin sisteme yaşatabileceği ters tepkiler olanak dışıdır. Gerçekliğin, özgürlüğün, haberin, mutluluğun, idealizmin inkar edilmesi; virüslerin ağlar üzerindeki etkisi sonrasında hissettiklerimiz; bütünselliğin yıpratıcılığı; zihinsel direnişlerin yanı sıra bu dünyaya karşı hissedilen iğrenme duygusu.¹⁸⁰⁸ Bunların tamamı duygusal boşalmalara örnek verilebilir ki bu duyguların sisteme yaşatabilecekleri herhangi bir karşı tepki nitelikleri yoktur.

Gerçeklik, dünya ile aramızda meydana gelen boşlukları giderme noktasında zaman içerisinde iyice işlevsiz hale gelmiştir. Gerçekliğin bu anlamdaki yetersizliği ve acziyeti insanlığı içerisinde çıkılması imkansız bir hale sürüklemiş ve bu nedenle gerçeklik simülasyon aşamasına taşınmış; nihayetinde gerçeklik, meta seviye diyebileceğimiz sanal gerçeklik aşamasına varmıştır. Bütünsel gerçekliğin yapay alanını temsil eden sanal gerçeklik aşamasında dünyanın yanılsamalı durumu ve özü işlemsel bir teknolojik düzleme kaydırılmıştır. İnsanlık yaratıcıyı zamandan ve mekandan münezzeh yerlerde değil ağların içerisinde aramaya başlamıştır. Aşkınlık ve gizemlilik oyunları son bulmuş ve insanların birer ağ terminali olarak hizmet ettiği integral bir gerçeklik dünyası gerçek dünyanın yerini almıştır. Özne ve nesnenin eskiden anlam kazandığı hassas denge bilgi teknolojileri yüzünden soyutlama sürecine girmiş, karmaşıklaştırılmış ve böylelikle bu kavramlara ait idealist düşünceler sona ermiştir. Bütünüyle patafizik bir dünyada yaşamamız gerekiyor. Çünkü patafizik hem düşsel çözümler bilimini içlemlerken hem de bütünsel bir metafiziği kabul eden tek düşünce

¹⁸⁰⁸ Baudrillard, *Şeytana Satılan Ruh Ya da Kötülüğün Egemenliği*, 45.

biçimidir.¹⁸⁰⁹ Bu durumda da olguları bütünüyle reddeden bir yanılsamalar düşüncesinin egemen kılınmasını görmekteyiz. Simülasyon gerçeklikler metafizik dünyayla ilişkiliyken bütünsel gerçeklik patafizik bir evrenle ilişkilidir.

Evrensel ölçekte güvenlik görünümü altında muazzam boyutlarda önlem ve caydırma stratejileri uygulanmaktadır. Bütün devletler gerçekleşmesi muhtemel her olayı önceden haber verebilecek sistemlerin geliştirilmesine paralar harcıyor. Ancak iletişim ağı mantığıyla her şeyin iç içe geçtiği sistemlerde hiç beklenmedik anlarda her şey birer tehdit unsuruna dönüşebilmektedir. Önlem ve caydırma stratejilerinin ahlaki boyutunu her durumda tartışmaya açmalıyız. Irak Savaşı senaryosu önlem ve caydırma stratejilerinin ahlaki boyutta irdelenmesi gerektiğinin en yakın örneklerinden biridir. Irak lideri henüz kitle imha silahı kullanmadan yani gerçekleşmemiş bir olay varken gerçekleşmesi öngörülen suç bertaraf edilmeye çalışılmıştır. Burada ahlaki açıdan sorgulanması gereken şey suçun gerçekten işlenip işlenmeyeceğinin belirsiz olmasıdır. İşin doğrusu bunu öğrenebilmemiz artık imkansızdır. Gerçekleşmesi ihtimal dahilinde olan bir suç için on binlerce insan öldürülmüştür. Buradan yola çıkarak sadece suçun değil düzeni bozabilecek her şeyin sistem tarafından engellendiğini söyleyebiliriz. Artık iktidarlar olumlu iradelerinden ziyade olumsuz irade özellikleriyle varlıklarını sürdürmektedir. Hep koruma, gözetleme, engelleme, sağlık garantisi, önleyici ve önlem alıcı özellikleriyle iktidarlar güçlerini egemen kılmayı hedefliyor. Irak Savaşı özünde herhangi bir amaç ve gaye barındırmamaktadır. Bu yüzden bu olayı gerçek savaş mantığından ziyade gerçekleşmemiş bir olay, bir tür meydan okuma, lanetleme ve şartları değiştirme olarak görebiliriz.¹⁸¹⁰ Bu tür savaşlar lanetleme özelliğine sahip olduklarından bunların sonunu görebilmemiz imkansızdır. Bu savaşın önlem amaçlı yapıldığını söylemiştik. Aslında bu savaş geçmişteki bir olayın hesabını sürmüştür yani 11 Eylül eyleminin evrensel ölçekte yaratmış olduğu etkileri yok etmeye yönelik bir eylem olmuştur. Mevcut dünya düzeni savaşız bir dünyada yaşamayı hedeflediğini söylüyor. Lakin herhangi bir olayın olmadığı dünyada tarihin son bulabileceğini de görebilmemiz gerekli. Ancak teröre karşı yürütülen bu eylemler gerçek anlamda bir mücadeleyle değil karşıt bir terör eylemiyle yapılıyor. Güvenlik bahanesi altında dünyanın zayıf olan kesimine karşı terör uygulayan bir strateji her zaman sonsuza

¹⁸⁰⁹ Baudrillard, *Şeytana Satılan Ruh Ya da Kötülüğün Egemenliği*, 41.

¹⁸¹⁰ Baudrillard, *Şeytana Satılan Ruh Ya da Kötülüğün Egemenliği*, 113.

gidecek yeni terör sistemlerinin oluşmasına neden olacaktır. Hatta iktidar her durumda kendi vatandaşlarının da terör olgusuna dahil olabileceğini öngörerek düşmanca tavırları kendi içerisine yönlendirebilmektedir. Zaten iktidarlar açısından kendi halklarının terörist olabilme olasılığı her zaman için vardır. İktidarlar böyle durumlarda cezalandırma yöntemlerine başvurarak terörle ortak mantık yürütmekte; terör ve ceza aynı mantığa göre işlemektedir.¹⁸¹¹ Ancak şu durumu unutmamak gerekiyor. Sistemin teröre karşı uyguladığı bütün tedbirlerin aynı şekilde sisteme karşı uygulaması söz konusu. Teknoloji, ağ ve enformasyon gibi unsurlar savaş esnasında doğrudan sisteme yardımcı olabilecek şeylerken savaşta ve sonrasında sisteme karşı kullanılabilir. Borsanın veya havayolu şirketlerinin ağ bağlantılarının kopartılması/değiştirilmesi telafisi olmayan sonuçlar doğurabiliyor.

Bütün ideolojileri önemsiz gören ve sadece elektronik sinyallerin ağlarda dolanımına değer veren bir dünya düzeninin kendisinin ideoloji haline gelmesiyle tarihsel olay ve tarihsel olay modelleri (devrim, üretim gibi) yok olup gitmiştir. Bu ağ mantığı dolanımında tarihsel bütün amaç ve değerlerin yok olduğunu söyleyebiliriz. Ağ mantığı sadece tarihsel gerçeklikleri değil genelinde bütün gerçeklikleri yok etmektedir. Kaldı ki ağ mantığıyla gelişmelerin sağlanacağı söylemi sistemin uydurduğu bir masaldır.

“Her türlü akım, ağ değiş tokuşunun genelleştirildiği evrensel bir iletişim sürecinde, bizim tehlike sınırını çoktan aşmış olduğumuz bu değiş tokuş biçiminin, artık gelişme içerikli basit bir bunalım olmaktan çıkarak bir felaket, ani bir içsel çöküşe benzediği ve kendi kendini yadsıdığı noktaya geldiği söylenebilir. Bütün bunları:(tıpkı haber miktarındaki aşırı bollaşmanın bilgi düzeyinde bir düşüşe yol açması gibi) gerçeklik katsayısında bir azalma eğilimi olarak değerlendirebiliriz.¹⁸¹²”

İletişim, haber ve karşılıklı etkileşim alanına özgü gerçek/eş zamanlılık ilkesi zaman ve olayın anlık paylaşımına imkan sağlamaktadır. Akla gelebilecek her şeyin ekran üzerinde eş zamanlı olarak paylaşıldığı ağ dünyasında, en küçük sayısal müdahalelerle insan aklına gelebilecek -hatta gelmesi imkansızlık derecesinde olanlar

¹⁸¹¹ Baudrillard, *Şeytana Satılan Ruh Ya da Kötülüğün Egemenliği*, 114.

¹⁸¹² Baudrillard, *Şeytana Satılan Ruh Ya da Kötülüğün Egemenliği*, 123-124.

bile- her şey gerçekleştirilebilmektedir. Her şeyin eş zamanlı hale gelmesiyle elektronik mantık dahilinde olasılaşabilme mantığı egemen olmakta ve sistemin istemediği olağandışı şeylerin oluşabilmesi ihtimali ortadan kalkmaktadır. Her şeyin planlandığı böyle bir sanal düzlemde kazaların olabilmesi ihtimal dahilinde olsa bile olayların gerçekte olabilmeleri imkansızlaşmaktadır. Eş zamanlılık ilkesi gelecek ve geçmişe ait zamansal boyutları ortadan kaldırdığı için böyle bir dünyada tarihten bahsedilmesi imkansızdır. Tarihe karşı uygulanabilecek en büyük şiddet eş zamanlılığın egemen şiddetidir. Gerçek zamanlı haber gösterimleri, olayların imgesel anlamda tasavvur edilmesine olanak vermeden olay gerçekliğini farklı bir düzlemde pazarlığa açık hale getirmektedir. Olayın psikolojik boyutu, sosyolojik boyutu, ekonomik boyutu gibi analizlerle olay gerçekliğinden çok daha farklı boyutlara taşınmaktadır. Canlı yayınlarda sunulan haberin tarihsel niteliği, izleyici üzerindeki etkisi, imgelem, olayın yorumlanması ve değerlendirmeye tabi tutulması gibi eş zamanlık ilkesi ölçütleriyle haberin gerçekliği devre dışı bırakılmaktadır.¹⁸¹³

*Gilmore Olayı*¹⁸¹⁴ evrensel anlamda müthiş bir meydan okuma örneğidir. İnsanlık ancak Gilmore örneğinde olduğu gibi bütün ağ sistemlerinin egemenliğine; akıl, enformasyon ve teknolojinin olanaklarına karşı bir meydan okuma gerçekleştireceği zaman kurtuluş oluşabilecektir.¹⁸¹⁵ İnsanoğlu hala bir parça simgesel özgürlük ve simgesel ahlaka sahipse insanların iradelerini, sorumluluklarını ve özgürlükleri teslim alan küresel ağ tezgahına ve evrensel iyilik söylemlerine karşı duruş gösterebilmelidir. Baudrillard postdijital dünyada ağ teknolojileri ve güncel medya kültürünün küresel kapitalist özellikler barındırmalarının yanı sıra hegemonyaya kolaylık sunan dil ve ideoloji taşıdıklarını düşünmektedir.¹⁸¹⁶ Baudrillard her ne kadar gerçeklik temelli tartışmaları küresel analizlerde temele alsın da onun sistemi bütün yönleriyle ele aldığını görebilmemiz gerekiyor. Onun düşüncesinde dil ve ideolojiye karşı sembolik değerlerin yüceltilmesi gerekiyor.

---

¹⁸¹³ Baudrillard, *Şeytana Satılan Ruh Ya da Kötülüğün Egemenliği*, 128.

¹⁸¹⁴ 17 Ocak 1977 tarihinde Amerika Birleşik Devletleri Utah Eyalet Hapishanesi'nde çifte cinayetten sorumlu bir şahsın şırıngayla idam edilmesi olayı. Gilmore isimli şahıs üst mahkemeye olan itiraz hakkını kullanmayarak idama rıza göstermiştir.

¹⁸¹⁵ Baudrillard, *Şeytana Satılan Ruh Ya da Kötülüğün Egemenliği*, 48.

¹⁸¹⁶ Dino Felluga, "Modules on Baudrillard: On Simulations", *Introductory Guide to Critical Theory* içinde, 2012.

Çevrimiçi: <http://www.purdue.edu/guidetotheory/postmodernism/modules/Baudrillardsimulation.html>
Erişim Tarihi: 06.01.2017.

Simgeselliğin var olduğu kurbansal törenler, hediyeler, harcamalar, potlaç ve lanetli pay günleri ne güzel günlerdi. Böylesi günler hala daha samimi dünyanın var olduğu ayna safhasına denk gelen derinliklerin olduğu dönemlerdi. Nevi şahsına münhasır uzay zamanın olduğu bu dönemler fazlasıyla anlamlıydı. Fakat günümüzde sahne ve ayna artık yok; bunun yerine ekranlar ve ağlar var. Ayna ve sahnenin yanılısamaya fırsat sunan akışkanlığının yerini yansımaz bir yüzey aldı, iletişimsel operasyonların ön planda olduğu iç bir yüzey var.¹⁸¹⁷ İnsanlar birer aktör ve drama yazarı şeklinde aynı biçimselde yaşayan birden fazla ağın terminali olarak yörüngedeki mikro uyducuklar oldu. Hem alıcı hem dağıtıcı aynı zamanda düzenleyici, kontrol ekranı ve terminal olan insan, günlük ihtiyaçlarını (tüketim, çalışma, ev, oyun, sosyal ilişkiler ve boş zaman gibi) düzenlerken mikro uyducuk programlamasına uygun davranmanın gayreti içerisinde çabılıyor.

İletişim teknolojilerinin güncel durumuyla tüketim sistemi arasında yakın bir ilişki var. Bilgi ve iletişim teknolojisi üzerinden gerçekleştirilen faaliyetlerde akıllı ağ anlayışının kişileri daha fazla tüketime yönelttiğini söyleyebiliriz. Mesela web kullanıcılarının internet ortamındaki tercihleri iş zekası ve istihbaratı mantığa uygun şekilde programlı bir biçimde toplanmakta, kişilerin tercih profilleri oluşturulmakta ve uygun profile uygun ürün mantığıyla sürekli web reklamları yapılmaktadır. Bu salt basit tüketimin ötesinde çoklu eşleşmelerin bütün kombinasyonlarını içeren bir teknoloji mantığıdır. Baudrillard interneti salt bir iletişim biçimi olarak ele almamıştır. O interneti toplumsal iletişim biçimlerinden biri olarak görmüş ve bu yeni ağ teknolojisinin toplumlardaki somut yansımalarını anlamaya çalışmıştır.¹⁸¹⁸ Ona göre bütün iletişim teknolojilerinde olduğu gibi internet de güncel kapitalizmin tamamlayıcısıdır.

3.2.6. Bütünsel Gerçeklik Dünyasında İletişimsel Dönüşüm

Bütünsel gerçeklik kavramı, dünyanın tamamının işlemsel bir projeye suç ortaklığı yapmasını; her şeyin aleni, saydam, gerçek ve özgür hale getirilmesini; bir sonuca ulaştırılmanın gerekliliğini; her şeye anlam yükleme zorunluluğunu içeren bir

¹⁸¹⁷ Baudrillard, *"The Ecstasy of Communication"*, 126-127.

¹⁸¹⁸ José Moreno, *A Internet em McLuhan, Baudrillard e Habermas*, Instituto Universitario de Lisboa, Lisboa 2013, 1-2.

kavramdır.¹⁸¹⁹ Böyle bir gerçeklikle dünya anlaşılmaya çalışıldığında her şeyin muhakkak açıklamasının yapılabilmiş olması gerekmektedir. İnsanlar Tanrı düşüncesinden uzaklaşmaya başladıklarından beri, gerçeklik ve bu gerçekliğin dünyanın bütününe yayılması idealini temel sorunları haline getirdi. Gerçekliğin bu denli problem haline gelmesi sonrasında dünyaya eşdeğer yeni bir alem yaratamayan insanlık dünyadan daha gerçekçi olan teknolojik ve tümsel bir gerçeklik dünyası oluşturmasını başarabilmiştir.

Bütünsel gerçekliği dünyanın tamamını çepeçevre saran iletişim araçları, bilgisayarlar, ağ teknolojileri, enformasyonlar tarafından üretilen sayısal ve sanal gerçeklikler olarak da tanımlayabiliriz.¹⁸²⁰ Ancak bilinmesi gereken şey şudur ki bütünsel gerçekliğin, gerçekliğin temel referanslarıyla hiçbir bağlantısının olmadığıdır.

Hipergerçeklikler dünyasından bütünsel gerçeklikler dünyasına geçiş yaptık. Bu yeni dünya, bütün yanılsamaları, özneliği ve özneye ait nitelikleri dikkate almayan metargerçek bir dünya.¹⁸²¹ Bu yeni dünya biçimi ağların, enformasyonun, dijitalin, teknolojinin ve makineleşmenin çok güçlü hale geldiği bir dünya. Bütünsel gerçekliği oluşturan en küçük parçada bile-yani fraktalda- bütünseli görebilmemiz mümkün. Dolayısıyla fantastik filmlere özgü parçalardan yeniden bütünü oluşmasını güncel dünyamızda birebir yaşıyoruz. Sistem artık bütünsel anlamda yok edildiğinde bile küllerinden doğabilecek bir güce sahiptir.

İnsanlık gerçekliğin ortadan kaybolduğunu bir türlü kabul edemiyor. Yokolan bu gerçekliği yeniden bulabilmek için muazzam bir enerji harcayan insanoglu bütün ilkelerini ve referanslarını gerçeklik üzerine kurmaya çalışmakta. Halbuki gerçekliğin ortadan kaybolmasıyla bunun yerine bütünsel/sanal bir gerçeklik giderek güçlenmektedir. Düşünür'ün gerçekliğin ortadan kaybolduğunu söylemesinin temelinde gerçekliğin fiziksel anlamda değil zihinsel anlamda ilkesini kaybederek ortadan kaybolmasını anlamamız gerekiyor.¹⁸²² İlkesini kaybetmiş bir gerçekliğin ise önceleri olduğu gibi varlığını sürdürebilmesi imkansızdır. Gerçekliğe gerçek anlamını kazandıran şey hakikattir. Hakikatten yoksun olan gerçekliğin varlığını sürdürebilmesi

¹⁸¹⁹ Baudrillard, *Şeytana Satılan Ruh Ya da Kötülüğün Egemenliği*, 13.

¹⁸²⁰ Mehmet Güzel, "Gerçeklik İlkesinin Yitimi; Baudrillard'ın Simülasyon Teorisinin Temel Kavramları", *Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı:19, Bahar 2015, 80.

¹⁸²¹ Baudrillard, *Bir Parçadan Diğerine-François L'Yvonnet İle Söyleşi*, 68-69

¹⁸²² Baudrillard, *Şeytana Satılan Ruh Ya da Kötülüğün Egemenliği*, 14.

ise olanaksızdır. İlkesinden yoksun gerçeklik kendisine anlam kazandıran hakikati çığnemekte ve kurallardan bağımsız bir yayılma süreci içerisine girmektedir.

Kendi anlamı ve hakikatinden kopartılan gerçeklik ilke ve anlamdan yoksun, herhangi bir sınırı tanımayan, her şeyin oluşabilmesine imkan sağlayan teknolojik/işlemsel yani bütünsel gerçekliğe dönüşmüştür. Gerçekliğin bütünsel gerçekliğe dönüşmesinde ve kendini yok etmesinde düşselliğini kaybetmesini temel noktaya oturtabiliriz ki unutulmaması gereken nokta şudur: Bütünsel gerçekliği düşsellikle ilişkilendirebilmek olanaksızdır, bütünsel gerçeklik kendini teknoloji yoluyla geliştirmekte ve sürdürmektedir. Teknoloji yoluyla geliştirilen ve sürdürülen bütünsel gerçeklik gittikçe büyümekte lakin bu gerçekliğin inanırlığı önem taşımamaktadır. Teknolojik gerçeklik yanılısamayı bütünsel gerçekliğin içerisine hapsedtiğinden beri inanmanın yerine inanırlık almıştır; geçmiş ve yapay kodlarla veya modellemelerle olaylar insanlık ilkelerinden ve simgesellikten kopartılmıştır.¹⁸²³ Sonun ötesindeki mevcut sanal gerçeklik bütün sosyal ve fizyolojik işlevleri gereksiz hale getirerek, programlanmış bir gerçekliğe insanları mecbur kılmaktadır.¹⁸²⁴

Bütünsel gerçekliğin gelmiş olduğu durumu Düşünür bütünsel müzik metaforuyla açıklamaktadır.

“-hani şu kadrifonik alanlarda karşılaştığımız ya da bilgisayar aracılığıyla bestelenebilen parçalarda. Hani şu seslerin her türlü gürültü, parazitten arındırılıp pırıl pırıl hale getirilerek kusursuz bir restorasyon işleminin gerçekleştirilmesi gibi. Burada sesler doğal biçimlerini yitirerek bilgisayar programları tarafından güncelleştirilmektedir. Müzik salt bir ses dalgasına indirgenmekte ve dinleyiciye bu programlanmış ses ulaştırılmaktadır.”¹⁸²⁵

Ancak bu tür müzikler gerçek anlamda bir imgelem ve haz duygusundan uzak sanal tatminler oluşturabilen müziklerdir. Bu tür müziklerin gerçek müzik olabildiklerini düşünmek ise büyük yanılgıdır.

¹⁸²³ Christopher Horrocks, *Baudrillard ve Milenyum*, 41-42.

¹⁸²⁴ Jean Baudrillard, “The End of the Millennium or The Countdown”, *Theory, Culture and Society* içinde, London Sage, 1, February, 1998, 2

¹⁸²⁵ Baudrillard, *Şeytana Satılan Ruh Ya da Kötülüğün Egemenliği*, 24.

Aynı derecede önem arz eden diğerk bir konuda sahip olduğu anlam çizgisinin ötesinde farklı şeyler ifade edebilen ve önceleri simgesel boyutta değer taşıyabilen dilin gerçekliğine son verilerek kazandırılan sayısal ve dijital durumdur.¹⁸²⁶ Dilin kendine ait boşlukları, edebi nitelikleri, sessizlikler, ses tonu, vurgulamalar ve benzeri kısacası dile özgü simgesel nitelikler bütünsel gerçeklik uğruna yok edilmiştir. Düşünür bu durumu negatif şeritlerin sentetik duyarkatlar tarafından saf dışı edilmesine benzetmektedir. Böylelikle sentetikleştirilen dilin bir anlam ifade edebilmesi beklenebilir mi? Dile kazandırılan bütünsel gerçeklik anlamı ortadan kaldırmıştır.

Toplumlar hiçbir şeyin aksamaması ve teknolojinin gereksinimlere cevap verebilmesi noktasında muazzam enerji harcıyor. Toplumdaki büyük bir çoğunluğun arzularına cevap veren teknolojiye bütün her şey tek bir düzen mantığına göre oluşturulmuş ve bütünsel olarak teknoloji iyi yaftasıyla değerlendirilmiştir.¹⁸²⁷

Yazgıyı gerçeklikten koparamadığımız gibi bütünsel gerçeklikten de ayrı düşünemeyiz. Yazgı bütünsel gerçeklik dünyasının tam merkezinde yer almakta ve meydana gelen sarsıntılarla yakından ilgilenmektedir. Şu an için tersine çevrilebilirliği imkansız gözükken sanal gerçeklik sisteminin ölümcül bir sona ulaşp ulaşmayacağı ise meçhuldür. Bütünüyle iyilikler dünyasını bizlere yaşatan bütünsel gerçekliğin karşısına kötülük ilkeleriyle karşı koyabilecek yazgı insanlığın en büyük kurtarıcı umududur. Bu durumda bütün evreni tek bir şemsiye altında tutmayı amaçlayan ve tersine çevrilmesi mümkün olmayan bütünsel gerçeklik ilkesiyle, bu ilkeyi tersine çevirebilecek kudrette olan ikili kudrete sahip yazgının uzlaşmazlığını görüyoruz. Bütünsellik içtepisi ile ikili biçim (yazgı) içtepisinin mücadelesinde bütünsel gerçekliğin evrensel olabilmesi ihtimali mide bulandırıcıdır. Bunun karşısına koyduğumuz ikili biçim ise Tanrısal tutumunu ne zaman devreye sokabilecektir veya bu tür kesin bir tutum oluşabilecek midir, bekleyip göreceğiz.

Bütünsel gerçekliklerle birlikte yanılısamalardan uzak sentetik imgeler oluşmaya başlamıştır. Artık gerçekliğe sahip görünümünden ayrıştırılan, tamamıyla yapay şekilde oluşturulan; kodlanmış, sayısal ve teknik imge andırıştıran imgede bulunan negatifliğe sahip olamadığından imge özelliğini kaybetmiştir. Teknolojik etkiler sonucunda

¹⁸²⁶ Baudrillard, *Şeytana Satılan Ruh Ya da Kötülüğün Egemenliği*, 26.

¹⁸²⁷ Baudrillard, *Anahtar Sözcükler*, 48.

oluşturulan dijital imgelerin net, kesin ve açık olması istenilmektedir. Bu tür bir imgenin gerçek imgeyle ilişkisi olduğunu söyleyebilmek mümkün müdür?

Yaşadığımız evren hakkında her şeyin teknik olarak üretilip sonra tüketilmesi, mevcut olanakların sınırsız olması, insan ihtiyaç ve arzularının anında karşılanması gerçekliğin sorgulanabilmesine fırsat tanımamaktadır. Her şeyin otomatlaştırıldığı böyle bir dünyada gerçekliğin var olduğunu iddia edebilmek mümkün değildir. Arzuların dışavurumu olan düş, gerçeklikle alakasını kopardığından beri düş görülmeden görüntü ortaya çıkabilmektedir ki bu durum bütünsel gerçekliğin temel özelliklerinden biridir.¹⁸²⁸

Bütünsel (integral) gerçekliğin bütün görünümünün ve parçalarının-yani fraktalın- entegre devreler şekliyle iş gördüklerini söyleyebiliriz. Sistem haberlerin gerçekliğini değiştiren imgeleri ekrana taşımakta ve bu imgeler mütemadiyen insan beyni ile ekran arasında dolaşıp durmaktadır. Hiç durmadan devam eden bu mantıkta haber beyin ve ekran arasında mesafe olmadığından sürekli birbirlerine çarpmalar ve karışmalar oluşmaktadır. Bu durumda olaya dair gerçeklikler kolaj mantığında iç içe geçtiğinden imge ve gerçek birbirinden ayrılamaz hale gelmiştir. İnsanlar, imge ve gerçekliğin birbirine karışmasını sadece görsel ve medyatik düzlemde izlememektedir. Gündelik yaşantının tamamında bütünsel gerçekliğin imgeselliğini görebilmekteyiz. Olağan çarpıtma diyebileceğimiz bu durum gündelik yaşantımızdaki algılamalarımızı etkilemektedir ve bu etki neticesinde insan normal yaşantısını sanal ve ekransal boyuta göre düzenlemektedir. Bu anlamda insanlık artık farkında olmadan gerçekliği göremeyeceği bir hayatı veya gerçeklikle imgenin birbirine karıştığı bir körlük sürecini yaşamaktadır. İnsanlar hem bakabilmekte hem de görebilmektedir; bu durum doğrudur. Ancak önceleri var olan bakmadan görebilme ise artık imkansızdır. Gerçeklik zehirlenmiş durumda, bizim gerçek diye gördüğümüz şeyler ekranın ve sanalın bize dayattığı imgelerdir. Fotoğraf çekmeye yeni başlayanların çektiği fotoğraflar buna örnek olarak gösterilebilir. Fotoğrafçılar görmüş oldukları gerçekleri değil ekrandan gördükleri imge-gerçek karışımı şeyleri fotoğraflamaya çalışmaktalar. Bu durum sanalın ve ekranın gerçeklikten daha fazla insanlara referans olduğunun kanıtıdır. Aynı şekilde ekranın ve sanal etkileşimin algılama ve duyarlılık seviyemize farklı bir boyut

¹⁸²⁸ Baudrillard, *Şeytana Satılan Ruh Ya da Kötülüğün Egemenliği*, 16.

kazandırdığını söyleyebiliriz. Bu tür bir bakma, algılama, işitme ve dokunma duygularımız sözcüğün en olumsuz anlamında farklı bir estetik boyut kazanmıştır.¹⁸²⁹

İnsanları çepeçevre sarmalayan bütünsel gerçeklik içerisinde insanların saklayabilecekleri herhangi bir şey kalmamıştır. Bütünsel gerçeklik, hem en üst seviyedeki saydamlığı hem de her şeyi bütünüyle müstehcenleştirilmesi sebebiyle imgeyle bağını koparmıştır. İmgeye yapılan en büyük saldırıları sayısal hesaplamalar, dijital teknolojiler, elektronik cihazlar, iletişim araçları ve ağ olarak sıralayabiliriz.

Bugün insanlık sanat komedisi, ideoloji komedisi, iktidar komedisi, cinsellik komedisi, kültür komedisi, demokrasi komedisi, iletişim komedisi, haber komedisi gibi bütün komedi şekilleriyle iç içe yaşamakta. Şükür ki bunlar gerçek olmadıkları için katlanabiliyoruz. Gerçek olamayacak kadar aşık ve şeffaf olan bu komediler yüzeysel oldukları için, hiçleşmenin sınırlarını çoktan aşmışlardır. Bütünsel gerçekliğin egemenliğinde komedi oyunu oynamaya devam eden kavramlar dünyasında yanılısamının mutlak gizemini arayıp duruyoruz. Her şeyin şeffaf hale getirilmesi özünde gerçekliğe karşı oynanmış bir oyundur; her şeyi yanılısamalardan kopartarak sergileyen medya, bilgisayarlar ve benzeri teknolojiler sistemle suç ortaklığı yapmaktadır.¹⁸³⁰ Her şeyin mutlak anlamda gösterilmesi görülecek hiçbir şeyin kalmadığının da ispatıdır bu noktada. Bu durumda bütünsel gerçeklik olsa olsa komedi alanının genişleticisi olabilir.

Bütünsel gerçeklikler evreninde gerçeklikle imge arasında herhangi bir fark kalmadığından imge ve gerçeklik ayırt edilememekte; illüzyon ise yok olmaktadır. İnsanlar artık imgelerin aynileştiği ve sürekli üretildiği denizlerde yüzdüklerinden ötürü imge gerçek anlamda imge değeri taşıyabilecek değeri ve zamanı bulamamaktadır.¹⁸³¹ İmge ile gerçekliğin iç içe geçmesi yüzünden imge ve gerçekliği ayırt edebilecek hiçbir değer yargısı kalmamıştır ve böylelikle imgenin temsil işlevi yok olmuştur.¹⁸³² İmge yorgunluğu yaşayan insanlığın kurtulabilmesi için yanılısamalara geri dönülmesi gerekmektedir. Yanılısamalardan, düşünceden ve eleştiriden bağımsız hale getirilen imge gerçek değerini kaybetmiştir. Kitle iletişim araçları ve genelinde ekran mantığının

¹⁸²⁹ Baudrillard, *Şeytana Satılan Ruh Ya da Kötülüğün Egemenliği*, 75.

¹⁸³⁰ Ryan Bishop, John Phillips, "Baudrillard and the Evil Genius", *Baudrillard Now Current Perspectives in Baudrillard Studies* içinde, Der., Ryan Bishop, Polity Press, Cambridge 2009, 30.

¹⁸³¹ Baudrillard, *Neden Her Şey Hala Yok Olup Gitmedi*, 26.

¹⁸³² Toffeletti, *Yeni Bir Bakışla Baudrillard*, 118.

imgeler üzerindeki etkisini anlayabilmemiz için bütünsel gerçeklik mantığını iyi analiz etmemiz gerekmektedir. Bundan böyle ekranlar üzerindeki imgeler gerçekliği yansıtan şeyler olmaktan ziyade doğrudan gerçekliğin kendisi haline gelmişlerdir ki bunun adı da bütünsel gerçekliktir.¹⁸³³ Böylesi bir gerçeklikte zamana, mekana ve uzama ait herhangi bir algı biçiminden bahsedilemez. Verdiği mesajların ötesinde iletişim aracının kendisinin mesaj olması yüzünden içerik ve bilgiden bahsedebilmemiz imkansız hale gelmiştir. Dolayısıyla kitle iletişim araçlarının bütünsel gerçeklikle iç içe olduğunu söyleyebiliriz.

Sistem, mevcut bütünsel ve fraktal gerçekliğin varlığının ve ilkelerinin sorgulanmasını istememekte bunu yapanları ise karşıtlamacı olarak suçlamaktadır. Gerçekliğe ve gerçeklik ilkelerine bütün yaklaşımlar (olumlu ya da olumsuz olabilir) kutsal bir varlığın inkarına eş değer tutulmakta, dinsel gerçekliklerin sorgulandığı seviyelere çıkartılmaktadır.

Bütünsel gerçeklik artık her şeyi anlaşılır hale getirmiştir. Bütünsel gerçeklik yaşadığımız dünyayı ele geçirdiğinden hiçbir şeyin dramatize edilebilmesi söz konusu değildir. Kendi imgesini dahi kaybetmiş olan dünyada her şey sanal hale gelmiş, her şey görsel kılınmıştır.¹⁸³⁴ Eleştiri, ironi ve çelişki barındıran her şey paramparça edilerek sistemin mantığına mahkûm kılınmıştır; her şey canlı olarak dolaşımda tutulduğundan anlam, değer ve yanılısama yok olup gitmiştir

Gerçek dünya yok olduktan sonra gerçek dünyadan arta kalan göstergeler dünyası da kaybolup gitmiştir. Zaten bütünsel gerçekliğin bu denli yayılmasına imkan sağlayan şey göstergelerin ölmüş olmasıdır.¹⁸³⁵ Önceden gerçekliğin simülasyon ve gösterge uğruna yok edildiği söyleniyordu. Günümüzde ise bütünsel gerçeklik uğruna bırakın göstergeleri göstergelerin sahtelerini bile kaybettik. Dünyanın imgesel anlamda hemen gerçekleşmesine olanak sunan ve değiştirilmesinin imkansız olduğu bütünsel gerçeklikten önce sahne, bakış, gösteri, yabancı, uzam, soyutlama ve aşkınlıklarla karşılaşabilmekteydik. Gerçeklikle kurulan anlamsal ilişkiler yerlerini önce göstergeyle kurulan anlamsal ilişkilere daha sonra gösterge taklitleriyle kurulan ilişkilere ve nihayetinde dijital ve sanal ilişkilere bırakarak yok olup gitti.

¹⁸³³ Toffeletti, *Yeni Bir Bakışla Baudrillard*, 119.

¹⁸³⁴ Baudrillard, *Bir Parçadan Diğerine François L'yonnet İle Söyleşi*, 70-71.

¹⁸³⁵ Baudrillard, *Şeytana Satılan Ruh Ya da Kötülüğün Egemenliği*, 63.

Aşkın olma durumu, klasik anlamda olumlayıcı ve değer katıcı bir anlama sahipken bütünsel gerçeklik sisteminde istenmeyen ve değer kaybettirici bir anlam kazanmıştır. Sanal gerçeklik biçimleri aşkınlık biçimlerini olumsuzlayıcı hale getirdiğinden şeyler eski anlamlarını kaybederek çekilmez bir hal almıştır.¹⁸³⁶ Büyüleme gücünü kaybeden şeyler aşkınlıkları ortadan kaybaldığı için anında sanal gerçekliğe dönüşmüş, tözlerini ve gölgelerini kaybetmiştir. Bu tür bir gerçekliğin var olmasının ise herhangi bir kıymeti harbiyesi yoktur. Çünkü bu tür gerçeklikleri yanılısma ile takas edebilmek mümkün değildir. Kendini aşması mümkün olmayan bu gerçekliklerin anlamsızlığını ise telafi edebilmemiz mümkün değildir. Bütün illüzyonları dışlayarak kendine vermiş olduğu gerçeklik bezemesiyle varlığını sürdüren bütünsel gerçeklik dünya nüfusundan daha hızlı çoğalmaktadır.

Göstergeye benzer şekilde değer kavramı da aynı paralellikte denge ve anlam bozukluğu yaşamıştır. Artık gösterge değer denilen bir şeyden bahsedebilmek olanaksız hale gelmiş ve sınırsızca bölünebilen fraktal değer, dünyamıza egemen olmuştur. Gerçekte dengesi bozulan ve anlam kaybına uğrayan şey gerçeklikten ziyade göstergedir. Gösterge denge kaybı yaşadığı anda piyasa dengesine benzer şekilde bütün anlam ve iletişim evreninin de dengesi bozulmuştur.¹⁸³⁷ Maalesef artık simülakrlar ve göstergelerin olduğu güzel günler çoktan sona erdi. Önceleri simülakr yerini almış olduğu gerçekliklerin bütün ayrıntılarına vakıftı ve uçsuz bucaksız gerçeklik çölünde gerçeklikle çok güzel oyunlar oynamaktaydı. Bundan böyle sanal gerçekliklerin olduğu bir dünyada yaşıyoruz. Bu gerçekliklerde 0 ve 1'lerin olduğu ikili kodlar ve sayısal sistemler dijital bir dünya oluşturdu; bütünsel sistemler, kapalı devre yayınlar, ekranlar, ağlar, enformasyon ve benzeri her şey bu gerçekliğin bir parçası. Böyle bir sanal evrende gerçek dünyayla olan dışsal mesafe ile göstergeyle olan içsel mesafe ise çoktan kaybolmuş durumda.

Yaşamakta olduğumuz bütünsel gerçeklik dünyasında bütün değer ve kavramların alt üst olduğunu görebilmeliyiz. Evrensel boyutlarda yaşamaya çalıştığımız bu gerçeklik insanlığı felaketlere sürükleyen olumsuz bir yazgıdır. Her şeyin fazlalığı ikiliği ortadan kaldırdığı için zararlıdır; aynı mantıkta gerçekliğin fazlalığı da- ne maksatla olursa olsun- dünyamıza zarar verecektir. Böyle bir dünya tahammül duygusunu ortadan

¹⁸³⁶ Baudrillard, *Şeytana Satılan Ruh Ya da Kötülüğün Egemenliği*, 22.

¹⁸³⁷ Baudrillard, *Şeytana Satılan Ruh Ya da Kötülüğün Egemenliği*, 64.

kaldırmakta ve insanlığın gerçekleşmeyen arzu, kısmet veya nasipten bahsedebilmeleri imkansız hale gelmektedir.¹⁸³⁸

Yaşadığımız dünyada gerçekliğe dair bir kırılma noktasından bahsedeceksek bu nokta aşırı doyma, aşırı bıkkınlık, aşırı bolluk ve her şeyi aşip geçebilme durumlarıdır. Bütünsel gerçeklik bu yönüyle her şeyin aşırılığını insanlara sunabildiğinden böylesi bir evreyi bozuk denge evresi olarak açıklayabiliriz.¹⁸³⁹ Tarihin hiçbir döneminde böylesi özgün ve radikal bir durumla karşılaşılmamıştır. İnsanların tahammül edemedikleri şey artık kıtlık, baskı altında tutulma, kölelik, yabancılaşma değil; bolluk, özgürlük, sorumsuzluk ve şartsız teslimiyettir.

Olumsuz ve eleştirel düşüncenin son bulması neticesinde hakimiyetten/egemenlikten hegemonyaya geçiş yaşanmıştır. Hegemonyanın ideolojisi halini alan bütünsel gerçeklik dünyasında sanal iyiliğin mutlak anlamda yaşamın bütün alanlarında egemen kılınması arzulanmaktadır. Bundan ötürü bütünsel gerçeklik dünyasında sanal iyiliğe muhalif olabilecek eleştirel hiçbir şeye müsaade edilmemektedir. Çelişkiler, zıt kutuplar, güç çatışmaları ve devrim düşüncesi anlayışı son bulmuş bunların yerine, performans, tezgah, mutlak hız, enformasyon, ağ, iletişim araçları ve kapalı devre anlayışı gelmiştir. Şeylerin merkezine oturabileceğimiz eleştirel düşünce yok; abartılmış iyilik yaklaşımlarının olduğu sistemde gücün karşıt kutupları da mevcut değil. Sözüm ona, tam kusursuz bir görünüm sergileyen düzen kendinden sonra farklı bir üst aşamaya geçemeyeceğinden sistemin çözülme süreci yaşaması kaçınılmazdır.¹⁸⁴⁰ Eleştirel düşüncenin yerine felaketi andıran bütünsel düşünce biçimi dünyayı etkisi altına almıştır. Sistem ne idüğü belirsiz bir gelişme sürecinde kontrolden çıkmış, hiç kimsenin müdahale edemeyeceği ilerleme ve büyümelere gözünü dikmiştir. Kontrolsüz gücün güç olmaktan çıkmasıyla bu süreç sona ulaşacak ve sistem kendi yeniden üretim mekanizmaları yüzünden kendisini yok edecektir. Eleştirel düşünce biçiminin son bulmasıyla güç nihai bir biçime sahip olmayı hedeflerken kontrolden çıkmıştır ve sistemin yok olması ise an meselesidir.

¹⁸³⁸ Baudrillard, *Şeytana Satılan Ruh Ya da Kötülüğün Egemenliği*, 17.

¹⁸³⁹ Jean Baudrillard, *Can Çekişen Küresel Güç*, 16.

¹⁸⁴⁰ Jean Baudrillard, *Can Çekişen Küresel Güç*, 21.

Baudrillard, bütünsel gerçekliği simülasyon mantığının doğal ve zorunlu bir sonucu olarak görmektedir.¹⁸⁴¹ Simülasyonun varmış olduğu bütünsel gerçeklik aleminde, aşırılaştırılmış gerçekliklerin sınırsız teknolojik gelişmelerle sınırsızlığa ulaştığı temsil gerektirmeyen fraktal gerçeklikler mevcut. Yapay zekaların insan zekasını aştığı gerçeklikler dünyasında hesaplanabilir bütün işlemler, algoritmalar ve benzeri her şey bilgisayarların ümidine bırakılıyor. Videoların, interaktif ekranların, çoklu medyanın, ağı, integral gerçekliklerin olduğu sayısal dünya insanlığı her zaman ve her yerde tehdit eder durumda.¹⁸⁴² Bilgisayar modellerinde ve iletişim teknolojilerinde insana ait sınır sisteminin yeni teknolojilere bilinçli benzetimleri sonunda, insanlık bilgisayar modelleri ve medya tarafından soğrulmakta ve insanın yerinin doldurulmuş olduğu izlenimi oluşturulmaktadır. Yapay zekalar bundan sonra insandan daha iyisini yapabilecek duruma geçmiştir.

Yaşadığımız devrim bundan önce gerçekleştirilen tarihsel devrimlerden çok farklı nitelikler taşıyor. Sahip olduğumuz teknolojinin kusursuz görünümü neticesinde otomatizm her yeri kaplamış ve insan oyun dışı bırakılmıştır. Teknoloji küresel güce özgü hegemonik özelliklerin tamamına sahiptir ve bu dünyada insanlık salt özgürlüklerini değil, aynı zamanda hayal kurma yetisini de kaybetmiştir.¹⁸⁴³ Makine, insanın yerine geçtiğinden çalışma sistemine ilişkin bir işsizlikten öte varlıksal ve zihinsel bir işsizlik yaşanmaktadır. Bu bilindik anlamda teknik bir işsizlik değildir; bir makinenin çalışmasıyla ilgili insani değerlendirmelerden ziyade, makinelerin kusursuzlaşmasıyla otomatizmin egemenliğinde insanın anlamsızlaşması ve herhangi bir işe yaramamasıyla ilgili mevzudur.¹⁸⁴⁴ Bu tür bir dünyada insanın ortadan kaybolması kaçınılmazdır; bu dönem bütünsel gerçekliğin başladığı ilk dönem evresine denk düşmektedir. Böylesi bir devrimi siyasi veya ekonomik bir devrimden ziyade antropolojik ve metafizik bir devrim olarak görmeliyiz. Düşünür'e göre tarihsel değer taşıyan son devrim budur ve bundan sonra farklı bir devrimin olması imkansızdır. O halde tarihin sonuna geldiğini söylemekle herhangi bir hata yaptığımız söylenemez. Böylesi bir sonu aşmaya, ilerlemeye ve öteye geçmeye değil; tersine insanın olmadığı

¹⁸⁴¹ Jean Baudrillard, "Hoping to Resolve the Irresolvable: An interview by Katharina Niemeyer", *International Journal of Baudrillard Studies*, Volume:13, Number:3, 2014.

¹⁸⁴² Gabriel Benítez Gutiérrez, *Marco Teórico: Aproximación a la Filosofía de Jean Baudrillard*, Universidad Nacional Autónoma de México, 2013, 4-9.

¹⁸⁴³ Baudrillard, *Can Çekişen Küresel Güç*, 69.

¹⁸⁴⁴ Baudrillard, *Can Çekişen Küresel Güç*, 70.

yeni bir dünyanın başlangıç noktasına benzetebiliriz.¹⁸⁴⁵ Bundan böyle eleştiri, diyalektik, olumsuz düşünce, kötülük, yanılısma, tarihsel amaç ve benzeri hiçbir şeyden bahsedemeyiz. Bütünsel gerçeklik dünyasının devamlılığı için insan sıfır derecesinde yer alıyor. Dolayısıyla insanlığa fayda getirecek hiçbir iletişim kuramından bahsedilemez. Otomatizm insanı kendi yararına saf dışı bıraktıktan sonra başarı ve karar süreci iş zekasına dayanan enformatik hesaplara devredilmiştir. İnsan aklı, iradesi, özgürlüğü, imgesi ve simgesel değeri allak bullak olmaya başladı. Bu durumun böyle bir hal almasında belki de insanın zekasının, hayal gücünün ve yeniden canlandırma yeteneğinin sistemin hızını yakalayamaması yatıyordur. İnsanoğlu temelinde yer aldığı sistemin teknik işleyişine uyum sağlayabilecek yetilere sahip değildi. İnsanoğlu için ideal gelişme, her konuda başarılı olabildiği ve her şeyi yönetebildiği gelişme biçimidir. Ama ne zaman ki insanın zeka hızını aşan, insanı solda sıfır bırakan yeni bir otomasyon süreci yaşanmaya başlandı; o zaman teknolojiyi icat eden insanlık ilerleme, gelişme ve kontrol noktasında aciz durumda kaldı. İnsanlık artık gerçek anlamda zekanın olmadığı bir dünyada yaşıyor. Yapay zekalar, enformasyon, teknoloji, bilgisayarlar vb. her şey ile insan zekasına var olan güven giderek azaldı.¹⁸⁴⁶ Böylesi bir dünyada zekanın egemenliğini kaybeden insanlığı nelerin beklediğini fazlasıyla merak etmeliyiz.

Dünya insanlığı bundan böyle ismine dijital ortam diyebileceğimiz fiziksel mekanlardan çok uzakta bir yerlerde etkileşim içerisinde bulunuyor. Yenidünya düzeninde güvensizlik ve güvensizliğe bağlı ötekileştirme mantığında insan ruhunun ve bedeninin fiziksel mekanlardan hoşlanmadığını söyleyebiliriz. İnsanlar makine dilleriyle kodlanmış olan sanal mekanlarda dijital dönüşüme uğramış kimlikleriyle, arayüz mantığıyla oluşturulmuş etkileşim alanlarında fiziksel mekanlardan bağımsız halde bütünsel gerçekliğin egemen olduğu bir dünyada yaşıyor. İnsan faaliyetleri sanal alanda yoğunlaştığından ötürü mimari mekan ilişkisi de anlamını kaybetmiştir.

Gerçekliğin insanlar üzerinde bu kadar etkili olmasının temelinde en kolay çözüm şekli olması ve kaçış kolaylığı yatıyor. En doğru yaklaşım dünyanın gerçek olmadığı varsayımıdır. Ancak bu söylemi ispat edebilmek mümkün değildir. İnsanlık ayartma, baştan çıkarma, ötekilik, tersine çevrinme, ikililik, kader gibi gerçeklerle uğraşmaktansa akla gelebilecek en kolay çözüm yöntemi olan gerçeklik söylemini tercih ediyor.

¹⁸⁴⁵ Baudrillard, *Can Çekişen Küresel Güç*, 70.

¹⁸⁴⁶ Eroğlu, *Baudrillard'ı Okumak*, 75.

Belirsizlik, kötülük ve yanılısamaların olduğu bir dünya düşüncesini düşlemek yerine kolayca kaçılarak gerçekliğe göndermeler yapılıyor.¹⁸⁴⁷ Ancak her şeyin nihai aşamasının geleceği nokta olan inkar etme aşaması yavaş yavaş geliyor. Duygusal boşalmalar bütünsel gerçeklikten bıktığımızı gösteriyor. Negatif ters transfer diyebileceğimiz bu duygusal boşalmayı bütünsel nitelik taşıyan her şeye (mutluluk, özgürlük, nesnellik, siyaset, idealizm gibi) karşı göstermeye başlıyoruz.

Sürekli başa dönmeleri yaşayan ve bunu seven Baudrillard gerçekliği, yanılısamayı, bütünsel gerçekliği, sanalı, teknolojiyi, iletişimi, sistemi, kuramsal bakış açısını, patafizliği, değiş tokuşu, ayartmayı ve benzeri bütün leitmotifleri; kısacası dünyadaki değişim dönüşümü, her seferinde revize ederek yeniden değerlendirmesini becerebilmiştir. Bütünsel gerçekliği insanlığın başına gelebilecek en büyük tehlike olarak gören Düşünür böylesi bir gerçekliğin Kral Ubu'ya¹⁸⁴⁸ benzer bir gerçeklik olacağını; dolayısıyla sistemin alaşağı edilmesinin gittikçe zor hale geleceğini düşünmektedir.¹⁸⁴⁹

Bütünsel gerçeklik bütün enerji ve çabasını iyiliği açıklamak için harcıyor. Bütünsel anlamda iyiliğe giden bir dünyanın ahlaki açıdan doğru olup olmayacağını sorgulamamız gereklidir. Teknik anlamda insanlığın egemenlik altına aldığı dünyada iyilik sayısallaşma ve dijitalleşme ile ilişkilendiriliyor.¹⁸⁵⁰ Bu anlamıyla iyiliği teknolojiyle değiş tokuş edebilmek ahlaki bir düzen ve amaçsallıkla açıklanamaz. Kaldı ki iyilik söylemlerinin en üst seviyede olduğu dönemlerde kötülük göstergesi olan davranışlar ortaya çıkmıştır. Kötülüğü açıklama çabası, bütün egemenlik biçimlerinin (siyaset, teknoloji, toplumsal ve evrensel ölçekte) ve bunların suç ortaklarının kirli çamaşırlarının ortaya dökülmesi demektir.

¹⁸⁴⁷ Baudrillard, *Şeytana Satılan Ruh Ya da Kötülüğün Egemenliği*, 44.

¹⁸⁴⁸ Alfred Jarry'nin tiyatro eserlerindeki meşhur başkışı. Kral Ubu sonradan görme, kültürden yoksun seviyesiz ve saygısız bir kişidir. Krallığını yaptığı insanlar edilgen, sorgulamayı sevmeyen ve mutlak itaat etmeyi kabul etmiş kişilerdir. Kitlelerde olduğu gibi değerlendirme yapmayan bu insanlar Kral Ubu'nun söylediklerini kabul ederek sisteme ayak uydurmuşlardır.

¹⁸⁴⁹ Baudrillard, *Bir Parçadan Diğerine François L'yonnet İle Söyleşi*, 13.

¹⁸⁵⁰ Baudrillard, *Şeytana Satılan Ruh Ya da Kötülüğün Egemenliği*, 157.

SONUÇ

Baudrillard hakkında bir şeyler yazmaya çalışan herkesin yaşadığı problem, Düşünür'ün ruhuna ve eserlerinde yazdıklarına sadık kalabilme sorunudur. Baudrillard'ın düşünceleri ister doğru veya yanlış bulunsun bu düşünceleri bütünüyle anlayabilmek, yeniden kaleme alabilmek ve doğru biçimde yazıya dökerek yorumlayabilmek ziyadesiyle zor bir iştir. Ama geneli itibariyle şunu söyleyebilmemiz mümkündür. Baudrillard özelde Fransa genelinde ise Batı dünyasının içerisine düşmüş olduğu durumu analiz etmekte ve güncel Batı'nın durumundan hoşnut kalmamaktadır. Batı'nın dünyanın geri kalan kısmına uluslararası tahakküm kurma çabası Düşünür tarafından kesinlikle kabul görmemiştir.

İnsan bilimleri dalında 20. yüzyılda ortaya atılmış en önemli kuramlardan birisi şüphesiz *Simülasyon Kuramı*'dir. Bu kuramın ister bilinçli isterse de bilinçsiz şekilde ortaya koyduğu en önemli gerçeklerden birisi modern toplumların dünyanın geride kalan ülkeleriyle (Türkiye de buna dahil edilebilir) tarihsel anlamda farklı süreçler yaşadığıdır. Modern toplumlar varmış oldukları evrede artık tıkanıp kalmıştır. Bu dönemde ortaya çıkan metinler daha önce üretilen metinleri giderek daha karmaşık hale getirmektedir. Kültürel, ideolojik ve ahlaki açıdan sona ulaşmış bütün kültür ve uygarlıklarda olduğu gibi modern toplumlar da ulaştıkları evrenselden sonra yok olmak durumundadır. Baudrillard yaşamış olduğu dönemi ve bu dönemim toplumsal, ekonomik, kültürel, politik yapılanmalarını doğru şekilde gözlemleyebilmiş; bu gözlemlerini eleştirel bir şekilde yazıya dökebilmiş birisidir.

Baudrillard'ın düşüncelerini atmosfere çarpan bir meteorun dünyanın her tarafına yayılması biçimiyle yorumlayabiliriz. Baudrillard yola sosyolojiden başlamış olmasına rağmen gelişen dönemler sonrasında göstergebilimden mikrobiyolojiye, sibernetikten fiziğe, tıptan psikanalize, ırk bilimine, tarihe, siyasete kadar bütün bilim dallarıyla oynamış, hepsine sıçramalar yapıp geri dönüşler yapmış, bütün insan bilimlerini diğer bilimlerle çarpıştırarak sorunları bilinen çözümlerden uzak patafizik çözümlere (hayali metotlara) taşıyabilmiş bir düşünürdür.¹⁸⁵¹ Dolayısıyla Düşünür'ün disiplinler arasında

---

¹⁸⁵¹ Gane, *Jean Baudrillard: Radikal Belirsizlik*, 13.

dolaşan bir seyyah olduğunu söyleyebiliriz.¹⁸⁵² Düşünür toplumların kültürleri, siyasetleri, gelenek ve görenekleriyle ilgilenen bir sosyolog olmaktan ziyade göstergelerle, imgelerle, nesnelere, sistemle, belirsizliklerle kısacası insanlığı yok etmesi muhtemel şeylerle ilgilenmiştir. Baudrillard'ın asıl başarısı bütün bilim dallarındaki teknolojik gelişmelerin insanlığa yapacağı etkiyi önceden görebilmesidir. Teknolojik gelişmelerin bilimlerle ilişkisini analiz etmeye çalışan Düşünür teknolojinin gelmiş olduğu durumda kültürel bir nitelik kazandığını düşünmektedir. Simülasyon kuramı ile bilinen Düşünür'ün bu düşünce yapısına ulaşması tarihsel anlamda bir birikimin tezahürüdür. İçinde yaşadığı toplumu ve çağı derinlemesine bütün boyutlarıyla analiz eden Düşünür hem insanlığı bilinçli bir şekilde çözümlemeyi başarmış hem de sonraki çağlarda meydana gelebilecekleri öngörmüştür. Hemen hemen bütün eserlerinde simülasyon kuramını işleyen Düşünür'ün bu kuram hakkındaki görüşleri zaman geçtikçe soyut bir söylemden somut örneklemelere dönüşmüştür.

Bugün insani değerler adına hiçbir şeyin yolunda gitmediğini yavaş yavaş bütün dünya öğreniyor. Sistem her ne kadar hızlandırılmış dolaşımı, hızlandırılmış değiş tokuşu, hızlandırılmış iletişimi devreye soksa bile insanlık toplumsal sözleşmenin yolunda gitmediğini ve insani değerlerin son bulduğunu fark edebilir seviyeye geldi.

2000'li yılların düşünce dünyasına derin etkiler bırakan Düşünür genelde simülasyon-gerçeklik, baştan çıkarma-meydan okuma, toplumsal-kitle, iletişim-iletişim araçları gibi konuları ele almıştır. Üretimin asla rasyonel bir etkinlik olmadığını iddia Düşünür, tüketicinin reklam, moda ve iletişim araçlarıyla aldatıldığını söylemekte ve bu aldatma neticesinde hem üretimin hem de tüketimin reklam, moda ve iletişim araçları tarafından tehlike altında olduğunu ispata çalışmaktadır.

Baudrillard'ın çalışmalarının başlangıcında kendisine bir hedef belirlediği ve bu hedefe doğru ilerlemiş olduğu ve nihayetinde bu amacına ulaştığı veya ulaşılacak limanın az çok belli olduğu iddia edilemez. Düşünür'ün eserlerini okurken sonucun varacağı nokta ile ilgili kesinliklerde bulunmak onu anlama noktasında yanlış anlamalara sebep olabilir. Zaten Düşünür'ün eserlerini okuyanlara tavsiyesi şu şekildedir.

---

¹⁸⁵² Douglas Kellner, "Jean Baudrillard(1929-2007) A Critical Overview", *Baudrillard Now Current Perspectives in Baudrillard Studies* içinde, Der., Ryan Bishop, Polity Press, Cambridge 2009, 25.

“Bir an için düşsel gezgin konumuna geçin ve yazmış olduğum metinleri de bir köşede unutulmuş elyazmaları olarak kabul edin. Elinizde başka belge olmadığı için de bunlardan yola çıkarak betimledikleri toplumu kavramaya çalışın.¹⁸⁵³”

Düşünür’ün söyledikleri zaman zaman çelişkili gibi gözükse de Baudrillard bütün olarak ele alındığında onun kesinlikle ana düşünce çizgisinden kopmalar yaşamadığı anlaşılmaktadır. Dönem dönem çelişkiler yaşasa bile bu çelişkiler sistemden kurtulma yönüyle güvendiği şeylerin çelişkisini yansıtmaktadır. Örneğin Baudrillard sistemden kurtulabilmek için kitlelere fazlasıyla güvenen birisidir. Lakin kitlelerin zaman zaman sistemin isteklerine uygun davranmalarında kitlelerin durumunu derin koma hali olarak gören düşünce adamı kitlelerin sistemi yanıltmaları durumunda ise kitleleri yere göğe sığdıramamıştır. Baudrillard, düşüncelerinin çelişkili olabileceğini her daim dile getirmiş ve bu durumu kabul etmiştir. Düşünür:

“..bunlar benim çelişkilerim olmaktan çok çelişkililerle dolu bir dünyada yaşamaktan kaynaklanıyor oysa ben onları yansıtmaktan başka bir şey yapmıyorum¹⁸⁵⁴”

demiştir. Hemen hemen bütün yapıtlarında aynı problemlerle yüzleşen ve bunları açığa çıkarmaya çalışan Düşünür dönemsel anlamda farklı yöntem ve düşüncelere yönelmişse de bu onun düşünsel temelinden ayrılışlar yaşadığını göstermemektedir. Baudrillard’ın düşüncesini ancak bütünsel bir temele yerleştirdiğimizde anlayabiliriz. Kendi kendisini eleştirmesini seven Düşünür’ün düşüncelerini salt belirli bir disiplin çerçevesinde analiz etmeye çalışmak hatalı çıkarımların oluşmasına yol açabilmektedir. Baudrillard’ın düşünce dünyasını aynı izlek çizgisi içerisinde dönemsel olarak üzerine koyduğu yeni paradigmalarda çerçevesinde zenginleşen bir kuramsal dünya olarak görmemiz gerekmektedir.¹⁸⁵⁵ Buna gerekçe olarak farklı dönemlerde ele alınan eserlerinin tamamında Düşünür’ün aynı sorunsal çerçevesinde durmasını ve bu sorunsalı aşabilmek için aynı muhafazakar tutumunu sürdürmesini gösterebiliriz. Dolayısıyla Baudrillard’ı aynı düşünce çizgisi içerisinde tutarlılığını devam ettiren bir düşün adamı görmek onu

¹⁸⁵³ Baudrillard, *Anahtar Sözcükler*, 12.

¹⁸⁵⁴ Baudrillard, *Can Çekişen Küresel Güç*, 10.

¹⁸⁵⁵ Fahrettin Altun, *M.McLuhan ve J.Baudrillard’ın Medya Kuramlarının Karşılaştırılması Çözümlemesi*, 193-194.

anlayabilmek hususunda doğru bir yöntem olarak görünüyor. Mevcut ahlak yasalarının geçerliliğini yitirdiğini iddia eden Düşünür bu düşüncesini bütün alanlara yayarak sistemin kovanına çomak sokmasını nevi şahına münhasır tarzıyla başarabilmiştir.

Düşünür iletişim kuramının temeline kod kavramını yerleştirmiştir. Baudrillard'ın iletişim kuramı aracın, gönderici ve alıcıyı soyut ayrılıklara zorladığı görüşüne dayanmaktadır. Baudrillard'ın iletişim görüşünde medium (*araç*) iletişimi terörize eden bir araçtır ve bu araç kodu gönderici lehine getirerek iletişimde eşitsizliklere yol açmaktadır. Bu şekilde oluşturulacak sözde iletişim şekli ideolojik bir akış göstermektedir ki bu durumda eşitlikten bahsedilemez. Kod, gönderici ve alıcıyı iki ayrı kutba sabitleyerek gönderici lehine avantajlar sunmakta dolayısıyla iletişim süreci sekteye uğramaktadır.

Baudrillard kitle iletişim araçları marifetiyle gerçekleştirilen iletişim biçimlerinin gerçek anlamıyla bir iletişim değeri olmadığını düşünmektedir. Gerçekte Düşünür kitle iletişim araçları kuramı olarak nitelendirilebilecek herhangi bir kuramı kabul etmemektedir. Çünkü Düşünür gerçek anlamda iletişimin sadece simgesellikte var olabileceğini; simgeselliğin olduğu toplumlarda süreklilik, değiş tokuş ve eşitliğe dayanan iletişim ve dolaşım ilişkisinin toplumsal yapılanmayı oluşturabileceğine inanmaktadır. Baudrillard'a göre kitle iletişim araçları tek yönlüdür ve bu araçlarla yapılan iletişimlerin sürekliliği söz konusu olamaz. Eşit bir iletişim ve etkileşimin olmadığı yaşam alanlarında ise gerçek bir toplumsal yapıdan bahsedilemez. Kitle iletişimin yapısal çizelgesini oluşturan kodlara saygı duyularak stratejik bir iletişim kuramının oluşması imkansızdır. Baudrillard'a göre hegemon düzen yok edilmek isteniyorsa yapılması gereken şey iletişim araçları kuramlarını bir daha dirilmemek üzere öldürmesini bilmektir.

Baudrillard'ın düşünce dünyası sadece birkaç analiz noktası referansından hareketle kuramsal temellemelere gönderme yapmaz. Mevcut kapitalist dünyayı bütün yönleriyle ele alan Düşünür bütünsel olarak bu dünyadaki dönüşümleri ve etkileşimleri birbirleriyle ilişkilendirerek açıklar ki onun açıklamalarına yardımcı olabilecek en önemli yardımcı kitle iletişim araçlarıdır. Modern medyanın dönüşümlerini ve bunların etkilerini tanımlamak için simülakr, simülasyon, gerçeklik, fraktal gerçeklik, kod, model, işaret, enformasyon gibi metaforları kullanan Düşünür teknolojik ilerlemeler

neticesinde kültürün sistem içerisinde nasıl bir rol oynadığını göstermeye çalışmaktadır. Ona göre kültür bütünsel gerçekliğin himayesine girerek sistemin yeniden üretimi için kendisini teknolojik anlamda güncelleyen, yöntemsel değişikliklere bağlı olarak konum değiştiren teknik bir öge haline gelmiştir. Modern teknolojik araçlar ve medya ile belirlenebilir hale gelen kültür artık anlamsal yörüngesinden uzaklaşmış kitle iletişim araçları ve teknolojinin alanına hapsolmuştur.

Kitle iletişim araçları gerçekliğin değişime uğramasında çok etkilidir. Bu araçlar gerçekliğin hipergerçekliğe taşınmasında ve oradan integral gerçekliğe varmasında çok önemli rol oynamaktadır. Baudrillard'a göre görüntü artık gerçeğin kendisi haline geldiğinden gerçekliğin imgeyle herhangi bir ilişkisi kalmamıştır. Gerçeğin hipergerçek haline gelen görüntünün düş üretme gibi bir zorunluluğu kalmamıştır. Gerçeklik, gerçekliğin kapısından kovulduğundan beri gerçekliğe dair anlam ve düşünce belirginliği de ortadan kaybolmuştur.

Baudrillard gelişmiş endüstriyel kapitalizmin güncel durumunu açıklayabilmek için kitle iletişim araçları aracılığıyla yayılan iletişim olgusunun özünde gerçek anlamda iletişimden ne denli kopuk olduğunu gösterebilmek için farklı bir teorik bakış geliştirmiştir ki bu teorik bakış, kitle iletişim araçlarının özünde gerçekliği ne denli değiştirdiğini gösterebilme çabasına dayanmaktadır.¹⁸⁵⁶ Ortaya çıkan kitle iletişim dili simgesel içerikten tamamen yoksundur ve yüz yüze iletişimden ziyade uzamsal uzaklıkların olduğu yeni bir etkileşim alanına denk düşmektedir. Geleneksel içerikten yoksun olan bu yeni medya kültüründe sağlam bir temele oturmamış yön göstericiliği mevcut olmayan simülasyonların ve bütünsel gerçekliklerin hakimiyeti mevcuttur.

---

¹⁸⁵⁶ Poster, *Jean Baudrillard: Selected Writings: Second Edition*, 1.

KAYNAKÇA

- Ada, Serhan, “Jean Baudrillard ile Röportaj”, *Radikal Gazetesi* İnternet Baskısı, 07.05.2004.
- Adair, Gilbert, *Postmodernci Kapıyı İki Kere Çalar*, Çev., Nazım Dikbaş, İletişim Yayınları, İstanbul 1994.
- Adanır, Oğuz, “Teknolojik Gelişmeden Nesne Teknolojisine Ya da Toplumsal Gelişme Nasıl Durakladı”, *Jean Baudrillard* içinde, *Özne Dergisi*, 14. Kitap, Bahar, 2011.
- Adanır, Oğuz, Baudrillard Postmodern Bir Düşünür Değildir, *Doğu Batı Düşünce Dergisi*, Yıl:3, Sayı:9, 1999.
- Adanır, Oğuz, Baudrillard ve Türkiye, *Jean Baudrillard* içinde, *Özne Dergisi*, 14. Kitap, Bahar, 2011.
- Adanır, Oğuz, *Baudrillard*, Say Yayınları, İstanbul 2016.
- Adanır, Oğuz, Entelektüelin Güncelliği Hangi Evrende Simülakrlar Gerçeğin Yerini Almadılar, *Birikim Dergisi*, Sayı:216, Nisan, 2007.
- Adanır, Oğuz, *Eski Dünyaya Yeni Bir Bakış*, Ankara Doğu Batı Yayınları, 2015.
- Adanır, Oğuz, Jean Baudrillard ile Söyleşi, *Jean Baudrillard* içinde, *Özne Dergisi*, 14. Kitap, Bahar, 2011.
- Adanır, Oğuz; *Simülasyon Kuramı Üzerine Notlar ve Söyleşiler*, İstanbul Hayalet Kitap, 2008.
- Agger, Ben, “Critical Theory, Poststructuralism, Postmodernism: Their Sociological Relevance”, *Annual Review of Sociology* içinde, C.17,1991.
- Almond, Ian, “Two Versions of Islam and Apocalypse: The Persistence of Eschatology in Schlegel, Baudrillard and Zizek”, *Journal of Cultural Research*, Vol:13, Numbers:3-4, October 2009.
- Altun, Fahrettin, “Jean Baudrillard’ın Medya Teorisinin Kaynakları Hakkında Bir Tartışma”, *Özne Dergisi*, 14. Kitap, Bahar 2011.

- Altun, Fahrettin, *M.McLuhan ve J.Baudrillard'ın Medya Kuramlarının Karşılaştırılması Çözümlemesi*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2006.
- Angel, Sergio, “Uribe y la realización de la utopía: Una mirada de la seguridad democrática desde la obra de Jean Baudrillard”, en *Democracia y Medios de comunicación en Colombia*, Universidad Nacional de Colombia, Bogotá, 2011.
- Anık, Mehmet, “Aykırı Bir Düşünür Olarak J. Baudrillard ve Gösteriş Amaçlı Tüketim”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt:9, Sayı:47, 2016.
- Arrigo, Bruce, Milavanovic Dragan, Schehr Robert, *The French Connection in Criminology, Rediscovering Crime, Law and Social Change*, State University of Newyork, 2005.
- Baudrillard Jean, “Bir Tüketim Kuramı Üzerine”, Çev., Osman Olcay Kural, *Dünya Büyük Bir Mağaza* içerisinde, *Cogito Dergisi*, Sayı 5, Güz 1995.
- Baudrillard, Jean ve Noallies Enrique Valiente, *Exiles from Dialogue*, Çev., Chris Turner, Polity Press, Cambridge 2007.
- Baudrillard, Jean, “Amerika'nın Teröre Karşı Başlattığı Harekat, Küreselleşmeye Karşı Çıkış ve Kötünün Yenilmezliği Üzerine”, *Silinen Yüzler Karşısında Terör* içinde, Çev. Sedat İnce, Der., Cemal Güzel, Ayraç Yayınevi, Ankara 2012.
- Baudrillard, Jean, “Baudrillard's Seductions Interview with Patrice Bollon”, *Baudrillard Live Selected Interviews* içinde, Der., Mike Gane, Routledge Publish, London and Newyork 1993.
- Baudrillard, Jean, “Binyılın Sonu ya da Gerisayım”, Çev., Özgür Emir, *Doğu Batı Düşünce Dergisi*, Yıl:3 Sayı:10, 2000.
- Baudrillard, Jean, “Çürümenin Aynası”, *Express Haftalık Hayat Ansiklopedisi*, Yıl:3, Sayı:128, 1996.
- Baudrillard, Jean, “Duyarsızlığın Ötesi”, Çev., Şükrü Aysan, *Lami Sanat Dergisi*, Yıl:1, Sayı:5, 1989.
- Baudrillard, Jean, “Fetişizm ve İdeoloji: Göstergibilimsel Çözümleme”, Çev., Necmettin Sevil, *Dünya Büyük Bir Mağaza* içerisinde, *Cogito Dergisi*, Sayı 5, Güz 1995.

- Baudrillard, Jean, "Hoping to Resolve the Irresolvable: An interview by Katharina Niemeyer", *International Journal of Baudrillard Studies*, Volume:13, Number:3.
- Baudrillard, Jean, "I Don't Belong to the Club, to the Seraglio Interview with Mike Gane and Monique Arnaud", *Baudrillard Live Selected Interviews* içinde, Der., Mike Gane, Routledge Publish, London and Newyork 1993.
- Baudrillard, Jean, "Intellectuals, Commitment and Political Power Interview with Maria Shevtsova", *Baudrillard Live Selected Interviews* içinde, Der., Mike Gane, Routledge Publish, London and Newyork 1993.
- Baudrillard, Jean, "Interview: Game with Vestiges Interview with Salvatore Mele and Mark Titmarsh", *Baudrillard Live Selected Interviews* içinde, Der., Mike Gane, Routledge Publish, London and Newyork 1993.
- Baudrillard, Jean, "Is an Image not fundamentally Immoral? Interview with Cinéma 84", *Baudrillard Live Selected Interviews* içinde, Der., Mike Gane, Routledge Publish, London and Newyork 1993.
- Baudrillard, Jean, "İkiz Kuleler İçin Ağıt", Çev., Siren İdemen, *9 11 Newyork-İstanbul* içinde, Der., Feride Çiçekoğlu, Homer Kitapevi, İstanbul2003.
- Baudrillard, Jean, "Karnaval ve Yamyam Ya da Küresel Rekabet Oyunu", Çev., Oğuz Adanır, *Jean Baudrillard* içinde, *Özne Dergisi*, 14. Kitap, Bahar, 2011.
- Baudrillard, Jean, "Kredi", Çev., Esra Özdoğan, *Dünya Büyük Bir Mağaza* içerisinde, *Cogito Dergisi*, Sayı 5, Güz 1995.
- Baudrillard, Jean, "Küreselleşmenin Şiddeti", Çev., Pınar Cartier, *Le Monde Diplomatique Türkiye Dergisi*, Sayı:9, Ocak, 2003.
- Baudrillard, Jean, "La Commedia dell'Arte Interviewed Catherine Franclin", *The Conspiracy of Art* içinde, Der., Sylvère Lotringer, Newyork:Semitotext(e), 2005.
- Baudrillard, Jean, "La Practique Sociale de la Technique", *Utopie* 2-3, 1969.
- Baudrillard, Jean, "Made in U.S.A. Mutluluğu", Çev., Oğuz Adanır, *Felsefe Dergisi*, 86'3.
- Baudrillard, Jean, "Rakamlar da Kredilerini Kaybetti", *Express Alfabetik Hayat Ansiklopedisi*, Yıl:3, Sayı:317, 1996.

- Baudrillard, Jean, "Review of Marshall McLuhans's Understanding Media", *The Uncollected Baudrillard* içinde, Ed. Gary Genosko, Sage Publications, London 2001.
- Baudrillard, Jean, "Sanat Dünyasının Kurduğu Komplo", Çev.,Oğuz Adanır, *Özne Dergisi*, 14. Kitap, Bahar, 2011.
- Baudrillard, Jean, "Savaşın Maskesi", Çev.,Alpkan Özlem Onur, *Davetsiz Misafir Dergisi*, Sayı:1, İlkbahar, 2003.
- Baudrillard, Jean, "Sinemayı Severim", Çev. Nebihat Yağız, *Sinemasal Dergisi*, Temmuz-Ağustos, 98.
- Baudrillard, Jean, "Sizin Aynanız Olacağım", Çev., Esra Karataş, *K Dergisi*, 6 Kasım 2009.
- Baudrillard, Jean, "Su İmparatorluk Altın ve İlkel Sahne", Çev.,Serhan Ada, *Atlas Dergisi*, Ocak 1999.
- Baudrillard, Jean, "Televizüel Fantazy", *Express Haftalık Hayat Ansiklopedisi*, Yıl:3, Sayı:127, 1996.
- Baudrillard, Jean, "Terörizmin Ruh", Çev., Berran Tözer, *Cogito Dergisi*, Kış, Sayı:30, 2002.
- Baudrillard, Jean, "The Ecstasy of Communication", Çev., John Johnston *The Anti-Aesthetic : Essays on Postmodern Culture* içinde, Der., Hal Poster, Bay Press Port Townsend, Washington 1983.
- Baudrillard, Jean, "The Ecstasy of Photography: Interview of Nicholas Zurbrugg", *Art and Artifact* içinde, Der., Nicholas Zurbrugg, Sage, London 1997.
- Baudrillard, Jean, "The End of the End Interview with John Johnston", *Baudrillard Live Selected Interviews* içinde, Der.,Mike Gane, London and Newyork, Routledge Publish, 1993.
- Baudrillard, Jean, "The End of the Millennium or The Countdown", *Theory, Culture and Society* içinde, Londra: Sage, 1, February,1998.
- Baudrillard, Jean, "The Revenge of the Crystal Interview with Guy Bellavance", *Baudrillard Live Selected Interviews* içinde, Der., Mike Gane, London and Newyork, Routledge Publish, 1993.

- Baudrillard, Jean, "The Violence of the Image and the Violence Done the Image", *Baudrillard West of the Dataline* içinde, Der., Victoria Grace, Heather Worth, Laure Simmons, Palmerston North, Dunmore Press, 2003.
- Baudrillard, Jean, "The Work of Art in The Electronic Age Interview with La Sept", *Baudrillard Live Selected Interviews* içinde, Der., Mike Gane, London and Newyork, Routledge Publish, 1993.
- Baudrillard, Jean, "Transpolitics, Transsexuality, Transaesthetics", Çev., Michael Valentin, *Jean Baudrillard: The Disappearance of Art and Politics* içinde, Der., William Stearns, and William Chaloupka, London, Macmillan, 1992.
- Baudrillard, Jean, "Violence of the Virtual and Integral Reality", *International Journal of Baudrillard Studies*, 2:2. 2005.
- Baudrillard, Jean, *Amerika*, Çev., Yaşar Avunç, Ayrıntı Yayınları, İstanbul 2013.
- Baudrillard, Jean, *Anahtar Sözcükler*, Çev., Oğuz Adanır ve Leyla Yıldırım, Paragraf Yayınevi, Ankara 2005.
- Baudrillard, Jean, *Baştan Çıkarma Üzerine*, Çev., Ayşegül Sönmezay, Ayrıntı Yayınları, İstanbul 2014.
- Baudrillard, Jean, Calle Sophie, *Please Follow Me*, Bay Press, Seattle 1988.
- Baudrillard, Jean, *Can Çekişen Küresel Güç*, Çev., Oğuz Adanır, Doğu Batı Yayınları, Ankara 2017.
- Baudrillard, Jean, *Cool Anılar 1-2(1980-1990)*, Çev., Ayşegül Sönmezay, Ayrıntı Yayınları, İstanbul 2014.
- Baudrillard, Jean, *Cool Anılar 3-4 (1990-2000)*, Çev., Yaşar Avunç, Ayrıntı Yayınları, İstanbul 2002.
- Baudrillard, Jean, *Cool Anılar 5(2000-2004)* , Çev., Ayşegül Sönmezay, Ayrıntı Yayınları, İstanbul 2002.
- Baudrillard, Jean, *Çaresiz Stratejiler*, Çev., Oğuz Adanır, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul 2011.
- Baudrillard, Jean, *Disneyworld Company*, December, Liberation 1996.
- Baudrillard, Jean, *El Asesinato de lo Real en La Ilusión Vital*, Siglo Veintiuno de España Editores, Madrid 2002.

- Baudrillard, Jean, *Foucault'yu Unutmak*, Çev., Oğuz Adanır, Doğu Batı Yayınları, İstanbul 2013.
- Baudrillard, Jean, *Gösterge Ekonomi Politikası Hakkında Bir Eleştiri*, Çev., Oğuz Adanır ve Ali Bilgin, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul, 2009.
- Baudrillard, Jean, *İlahi Sol*, Çev., Oğuz Adanır, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul, 2015.
- Baudrillard, Jean, *İmkansız Takas*, Çev., Ayşegül Sönmezay, Ayrıntı Yayınları, İstanbul 2012.
- Baudrillard, Jean, *Karnaval ve Yamyam*, Çev., Oğuz Adanır, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul, 2012.
- Baudrillard, Jean, *Kötülüğün Şeffaflığı Aşırı Fenomenler Üzerine Bir Deneme*, Çev., Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, İstanbul 2016.
- Baudrillard, Jean, *Kusursuz Cinayet*, Çev., Necmettin Sevil, Ayrıntı Yayınları, İstanbul 2012.
- Baudrillard, Jean, *Metinler ve Söyleşiler*, Çev., Oğuz Adanır, Ajans Tümer Tanıtım Ürünleri Tic. Ve San. Ltd. Şti., İzmir 2008.
- Baudrillard, Jean, Modernity, *Canadian Journal of Political and Social Theory*, 11(3), 1987.
- Baudrillard, Jean, Morin Edgar: *La Violencia Del Mundo*, Paidôs Ibérica, Barcelona 2004.
- Baudrillard, Jean, *Neden Her Şey Hala Yok Olup Gitmedi*, Çev., Oğuz Adanır, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul 2012.
- Baudrillard, Jean, *Nesneler Sistemi*, Çev., Oğuz Adanır ve Aslı Karamollaoğlu, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul 2014.
- Baudrillard, Jean, *Sanat Komplosu Yeni Sanat Düzeni ve Çağdaş Estetik-1*, Çev., Elçin Gen ve Işık Ergüden, İletişim Yayınları, İstanbul 2014.
- Baudrillard, Jean, *Sessiz Yiğınların Gölgesinde Veya Toplumsalın Sonu*, Çev., Oğuz Adanır, Doğu Batı Yayınları, Ankara 2015.
- Baudrillard, Jean, *Simgesel Değiş Tokuş ve Ölüm*, Çev., Oğuz Adanır, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul 2011.

- Baudrillard, Jean, *Simülakrlar ve Simülasyon*, Çev., Oğuz Adanır, Doğu Batı Yayınları, Ankara 2014.
- Baudrillard, Jean, *Tam Ekran*, Çev., Bahadır Gülmez, Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş., İstanbul 2002.
- Baudrillard, Jean, *Tekil Nesnelere Mimari Felsefe*, Çev. Aziz Ufuk Kılıç, Yapı Endüstri Merkezi Yayınları, İstanbul 2011.
- Baudrillard, Jean, *The Gulf War Did Not Take Place*, Çev., Paul Patton, Indiana University Press, 1995.
- Baudrillard, Jean, *The Illusion of the End*, Polity Press, Cambridge 1994.
- Baudrillard, Jean, *The Intelligence of Evil or the Lucidity Pact*, Çev., Chris Turner, Bloomsbury, London and Newyork 2005.
- Baudrillard, Jean, *The Spirit of Terrorism and Other Essays*, Çev., Chris Turner, Verso, London and Newyork 2002.
- Baudrillard, Jean, *The Transparency of Evil Essays on Extreme Phenomena*, Verso, London and Newyork 1993.
- Baudrillard, Jean, *Tüketim Toplumu*, Çev., Hazal Deliçaylı ve Ferda Keskin, Ayrıntı Yayınları, İstanbul 2012.
- Baudrillard, Jean, *Üretimin Aynası Ya da Tarihi Materyalist Eleştiri Yanılsaması*, Çev., Oğuz Adanır, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul 2013.
- Baudrillard, Jean: *Bir Parçadan Diğesine-François L'yonnet İle Söyleşi*, Çev., Yaşar Avunç, İnkılap Kitapevi Yayın Sanayi ve Ticaret A.Ş., İstanbul 2005.
- Baudrillard, Jean: *Paroxsym: Interviews with Phillipe Petit*, Verso, London 1998.
- Baudrillard, Jean: *Şeytana Satılan Ruh Ya da Kötülüğün Egemenliği*, Çev., Oğuz Adanır, Doğu Batı Yayınları, Ankara 2005.
- Bauman, Zygmunt, "Jean Baudrillard'a Göre Günümüz Dünyası", Çev: Bernar Kutluğ, *Sinemasal Dergisi*, Kış 98.
- Bauman, Zygmunt, "Jean Baudrillard'a Göre Günümüz Sineması", Çev: Bernar Kutluğ, *Sinemasal Dergisi*, 2007.

- Bauman, Zygmunt, "The Sweet Scent of Decomposition", *Forget Baudrillard* içinde, Der., Chris Rojek and Bryan Turner, Routledge Publish, London and Newyork 1993.
- Bayrı, Derya, "Gözün Egemenliği Tarihin Sonu mu?", *Jean Baudrillard* içinde, *Özne Dergisi*, 14. Kitap, Bahar 2011.
- Benjamin, Walter, *Teknik Olarak Yeniden- Üretilbilirlik Çağında Sanat Yapıtı*, Çev., Gökhan Sarı, Zeplin Kitap, İstanbul 2015.
- Best, Steven ve Kellner, Douglas, *Postmodern Teori*, Çev., Mehmet Küçük, Ayrıntı Yayınları, İstanbul 1998.
- Bignell, Jonathan, *Postmodern Media Culture*, Edinburg University Press, 2000.
- Bilgin, Nuri, *Baudrillard ve Yabancılaşma*, Yazko Felsefe Yazıları, 1. Kitap, 1982.
- Bishop, Ryan, "Baudrillard, Death, and Cold War Theory", *Baudrillard Now Current Perspectives in Baudrillard Studies* içinde, Der., Ryan Bishop, Polity Press, Cambridge, 2009.
- Bishop, Ryan, Phillips John, "Baudrillard and the Evil Genius", *Baudrillard Now Current Perspectives in Baudrillard Studies* içinde, Der., Ryan Bishop, Polity Press, Cambridge, 2009.
- Brecht, Bertolt, *Radyo Kuramı ve Sinema Üzerine*, Çev., Süheyla Kaya, Agora Kitaplığı, İstanbul 2012.
- Butler, Rex, Baudrillard's Light Writing or Photographic Thought, *International Journal of Baudrillard Studies*, 1:2.
- Callinicos, Alex, *Against Postmodernism: A Marxist Critique*, Polity Press, Cambridge 1989.
- Cevizci, Ahmet, *Felsefe Ansiklopedisi*, 2.Cilt, Etik Yayınları, İstanbul 2004.
- Cevizci, Ahmet, *Felsefe Tarihi Thales'ten Baudrillard'a*, Say Yayınları, İstanbul 2014.
- Chandler, Daniel ve Munday Rod, *Medya ve İletişim Sözlüğü*, Çev., Babacan Taşdemir, İletişim Yayınları, İstanbul 2018.
- Cormack, Patricia, *Sociology and Mass Culture Durkheim, Mills, and, Baudrillard*, University of Toronto Press, 2002.

- Coulter, Gery, “Jean Baudrillard and Sinema: The Problems of Technology, Realism and History”, *Film-Philosophy Journal*, Vol:14, Issue:2, 2010.
- Cushman, Thomas ve Mestrovic Stjepan, *This Time We Knew*, Newyork University Press, Newyork,1996.
- Dağ, Ahmet, *Ölümcül Şiddet: Baudrillard’ın Düşüncesi*, Külliyyat Yayınları, İstanbul 2014.
- Dragonetti, Mezula, “Fazla İmge Üretimi”, *Jean Baudrillard içinde, Özne Dergisi*, 14. Kitap, Bahar 2011.
- Dutton, Denis, “Jean Baudrillard”, *Phiolospy and Literature içinde, Der.*, Gary Hagberg, Johns Hopkins University Press, 1990.
- Enzensberger, Hans Magnus, Constituents of a Theory of the Media, *New Left Review*, (64), Nov/Dec, 1970.
- Eraslan, Reyhan Uludağ, “Sosyal Medya Her An ve Her Yerde Görünür Olmak”, *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication*, Sayı:3, 2013.
- Eroğlu, Özkan, *Baudrillard’ı Okumak*, Tekhne Yayınları, İstanbul 2014.
- Eroğlu, Özkan, *Jean Baudrillard’a Saygı*, Kendiyayını, İstanbul 2007.
- Evans, Mihail, *The Singular Politics of Derrida and Baudrillard*, Palgra and Macmillan, 2014.
- Farshid, Sima ve Moradizadeh, Benham, “Capitalism and Fabrication of Hyper-reality: A Baudrillardian Reading of Margaret Atwood’s Oryx and Crake”, *The International Journal of Literary Humanities*, Volume:11, 2014.
- Featherson, Mike, *Postmodernizm ve Tüketim Kültürü*, Çev., Mehmet Küçük, Ayrıntı Yayınları, İstanbul 1996.
- Felluga, Dino, “Modules on Baudrillard: On Simulations”, *Introductory Guide to Critical Theory içinde*, 2012.
- Gane, Mike, *Baudrillard Live Selected Interviews*, Routledge Publish, Newyork and London 1993.
- Gane, Mike, *Baudrillard: Critical and Fatal Theory*, Routledge Publish, London and Newyork 1991.

- Gane, Mike, *Baudrillard's Bestiary Baudrillard and Culture*, Routledge Publish, London and Newyork 1991.
- Gane, Mike, *French Social Theory*, Routledge Publish, Newyork and London 1991.
- Gane, Mike, *Jean Baudrillard: Radikal Belirsizlik*, Çev., Ali Utku ve Serhat Toker, De Ki Basın Yayım Ltd. Şti. Ankara 2008.
- Genosko, Gary, *Baudrillard And Signs: Signification Ablaze*, Routledge Publish, Newyork and London 1994.
- Glynn, Kevin, *Tele-Visions of the Otherworldly: The Seductions of Media Culture, Baudrillard West of the Dateline* içinde, Der., Victoria Grace, Heather Worth and Laurence Simmons, Palmerston North: Dunmore Press, New Zealand 2003.
- Gruys, Boris, *Jean Baudrillard im Gespräch mit Boris Groys*, Siemens Medienkunstpreis, 1995.
- Gutiérrez, Gabriel Benítez, *Marco Teórico: Aproximación a la Filosofía de Jean Baudrillard*, Uiversidad Nacional Autónoma de México, 2013.
- Güzel, Mehmet, "Gerçeklik İlkesinin Yitimi; Baudrillard'ın Simülasyon Teorisinin Temel Kavramları", *Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı:19, Bahar, 2015.
- Habermas, Jürgen, *Knowledge and Human Interests*, Beacon Press, Boston, 1971.
- Haladyn, Julian, "Baudrillard's Photography : A Hyperral Disappearance into the Object?", *International Journal of Baudrillard Studies*, Volume:3, Number:2, 2016.
- Hamilton, Victor P., "One Man Think Tank", *Sunday Times*, 11 December 1994.
- Hassan, Ihab, *The Postmodern Turn; Essays in Postmodern Theory and Culture*, Cybereditions Corporation, Christchurch,1987.
- Hegarty, Paul, *Jean Baudrillard: Live Theory*, London, Continuum Press, 2004.
- Horrocks, Chris ve Jevtic Zoran, *Introducing Baudrillard: A Graphic Guide*, Icon Books Ltd, London 2012.
- Horrocks, Christopher, *Baudrillard ve Milenyum*, Çev., Kaan H. Ökten, Everest Yayınları, İstanbul 2000.
- Kaplan, Yusuf, "Baudrillard ve İslam, Menderes ve Türkiye", *Yenişafak*, 27 Şubat 2007.

- Kellner, Douglas, "Baudrillard, Globalisation and Terrorism: Some Comments on Recent Adventures of the Image and Spectacle on the Occasion of Baudrillard's 75th Birthday", *International Journal of Baudrillard Studies*. Sayı:2 Numara:1, 2005.
- Kellner, Douglas, "Jean Baudrillard(1929-2007) A Critical Overview", *Baudrillard Now Current Perspectives in Baudrillard Studies* içinde, Der., Ryan Bishop, Polity Press, Cambridge, 2009.
- Kellner, Douglas, *Jean Baudrillard. From Marxism to Postmodernism and Beyond*, Polity Press, Oxford,1989.
- Kershaw, Baz, *Radikal Performans Breht ve Baudrillard Arasında*, Çev., Bahadır Sina Şener, Dost Kitabevi, Ankara 2015.
- Koch, Andrew ve Elmore, Rick, "Simulation and Symbolic Exchange: Jean Baudrillard's Augmentation of Marx's Theory of Value", *Politicks&Policy*, Volume:34, No:3, 2006.
- Kroker, Arthur, *The Possessed Individual: Technology and Post-modernism*, Macmillan, London 1992.
- Lane, J. Richard, *Routledge Critical Thinkers: Jean Baudrillard*, Routledge Publish, London and Newyork 2000.
- Levin, Charles, *For a Critique of the Political Economy of The Sign*, Telos, St. Louis, 1981.
- Lotringer, Sylvère, *Exterminating Angel: Introduction to Forget Foucault*, Çev., Philip Beitchman, Lee Hildreth, Mark Polizzotti, *Forget Foucault* içinde, Semiotext(e), Los Angeles 2007.
- Lotringer, Sylvère, *Sanat Korsanlığı*, Çev., Elçin Gen ve Işık Ergüden, *Sanatın Komplosu* içinde, İletişim Yayınları, İstanbul 2002.
- Maloy, Liam, "The Illegality and Hyperreality of Mashups", *Journal of the International Association for the Study of Popular Music*, Volume:1, No:2, 2010.
- Marx, Karl, *Kapital: Politik Ekonominin Bir Eleştirisi 1.Cilt*, Çev., Mehmet Selik, Yordam Kitap, İstanbul2015.

- Maslov, Gordan, “Jean Baudrillard i Slavoj Žižek o Potrošačkom Društvu”, *Rejiva Za Sociologiju* 40(39), 2009.
- Mauss, Marcel, *Gift: Forms and Functions of Exchange in Archaic Societies*, Free Press, Glencoe 1966.
- McLennan, Mark, “Simulacra and Simulating Policing: Baudrillard and Criminology”, *International Journal of Baudrillard Studies*, Vol:13, Number:1, January 2016.
- McLuhan, Marshall ve Fiore Quentin, *Yaradanımız Medya: Medyanın Etkileri Üzerine Bir Keşif Yolculuğu*, Çev., Ünsal Oskay, Merkez Kitaplar, İstanbul 2005.
- McLuhan, Marshall, *Understanding Media: The Extensions of Man*, Signet Book, Newyork 1996.
- Moreno, Josê, *A Internet em McLuhan, Baudrillard e Habermas*, Instituto Universitario de Lisboa, Lisboa 2013.
- Nietzsche, Friedrich, “On Truth and Lies in a Nonmoral Sense”, *Philosophy and Truth* içinde, Der., Daniel Breazeale, Sussex: Harvester Press, 1979.
- Norris, Christopher, *The Truth About Postmodernizm*, Blackwell, Oxford 1993.
- Oluk, Ayşen, “Baudrillard ve Simülasyon Kuramı Üzerine”, *Yom Sanat Dergisi*, Sayı:7, 2002.
- Otan, Ozan, “Kuramsal Şiddet Ya da Baudrillard Üzerine Düşünceler”, *Yom Sanat Dergisi*, Sayı:7, 2002.
- Öker, Zuhâl, “Kurgusal Dünyanın Gölgesinde Bir Unutkan Jean Baudrillard”, *Kadife Karanlık* içinde, Der., Nurdoğan Rigel, Su Yayınevi, İstanbul 2005.
- Özcan, Burcu, “Postmodernizmin Tüketim İmajları”, *Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt:17, Sayı:1, 2007.
- Özen, Zeynep, “Batılı Sistemlerin İçine Girdiği Yeni Evre: Simülasyon Üretim Düzeninden Yeniden Üretim Düzenine”, *Yom Sanat Dergisi*, Sayı:7, 2002.
- Pawlet, William, *Jean Baudrillard; Against Banality*, Routledge Publish, London and Newyork, 2007.
- Penalosa, Xavier Puig, *La Crisis De La Representación En La Era Postmoderna: El Caso de Jean Baudrillard*, Abya Yala, 2000.

- Philips, John, "Humanity's End", *Baudrillard Now Current Perspectives in Baudrillard Studies* içinde, Der., Ryan Bishop, Polity Press, Cambridge, 2009.
- Porter, Roy, "Baudrillard: History, Hysteria and Consumption", *Forget Baudrillard* içinde, Der., Chris Rojek ve Bryan Turner, Routledge Publish, London and Newyork, 1993.
- Poster, Mark, "Swan's Way: Care of Self in the Hyperreal, *Baudrillard Now Current Perspectives in Baudrillard Studies* içinde, Der., Ryan Bishop, Cambridge, Polity Press, 2009.
- Poster, Mark, "What's the Matter with the Internet?", Minneapolis, University of Minnesota Press, 2001.
- Poster, Mark, *Information Please: Culture and Politics in the Age of Digital Machines*, Duke University Press, London, 2006.
- Poster, Mark, *Jean Baudrillard : Selected Writings: Second Edition*, Çev., Jacques Mourrain, Der., Mark Poster, Stanford University Press, 2002.
- Proto, Francesco, *Mass, Identity, Architecture: Architectural Writings of Jean Baudrillard*, Wiley Academy, 2003.
- Redhad, Steve, *The Jean Baudrillard Reader*, Colombia University Press, 2008.
- Redhead, Steve, "Theoretical Times: Realigning Baudrillard and Zizek", *International Journal of Zizek Studies*, Vol:10, No., 2016.
- Ritzer, George, *Postmodern Social Theory*, Mc Graw-Hill, Newyork 1997.
- Rocca, Adolfo Rasquez, "Baudrillard y Danto: simulacros y políticas del signo después del fin del arte", *Adversus*, número:12, 2015.
- Rojek, Chris, "Baudrillard and politics", *Forget Baudrillard* içinde, Der., Chris Rojek ve Bryan Turner, Routledge Publish, London and Newyork 1993.
- Rojek, Chris, Turner Bryan, *Forget Baudrillard?*, Routledge Publish, London and Newyork, 1993.
- Ross, Alexandr, The Hight Priest of pop Culture, *Macleans Magazine*, 1965.
- Runge, Maximilian, *Zwischen Welt- und Kultursicherung Erkenntnis und Sozialität vor dem Hintergrund kritischer Mythentheorien bei Adorno, Horkheimer und Baudrillard*, Bachelorarbeit, Kiel, 2015.

- Russell, Francis, *Baudrillard's Endgame The Question of Radical Politics*, New Media Philosophy4, 2014.
- Saraçoğlu, Gülnaz, "Jean Baudrillard ve Simülasyon", *Sinemasal Dergisi*, Kış 98.
- Sarup, Madan, *Post-yapısalcık ve Postmodernizm*, Çev., Abdülbaki Güçlü, Ark Yayınları, Ankara2015.
- Smith, Richard, "Baudrillard Dictionary", Edinburgh, Edinburgh University Press, 2010.
- Sokal, Alan, Bricmont Jean, *Fashionable Nonsense: Postmodern Intellectuals' Abuse of Science*, Picador, 1999.
- Spiegel, Der, "This is the Fourth World War: The Der Spiegel Interview With Jean Baudrillard", Çev., Samir Gandesha, *International Journal of Baudrillard Studies*, Sayı:1, Numara:1, 2004.
- Strehle, Samuel, *Zur Aktualität von Jean Baudrillard Einleitung in sein Werk*, Vs Verlag, 2012.
- Şentürk, Levent, "Tekil Nesneler: Nouvel ile Baudrillard'ın Sohbetine İştirak", *Mesele Kitap Dergisi*, Sayı:67, 2012.
- Tambaş, Ufuk, "Baudrillard'ı Anlamak", *Jean Baudrillard içinde, Özne Dergisi*, 14. Kitap, Bahar 2011.
- Thibaut, Claude, *Baudrillard on the New Technologies an Interview Claude Thibaut*, in The European Graduate School, 1996.
- Toffoletti, Kim, "Baudrillard, Postfeminism and Image Makeover", *Cultural Politics*, Volume:10, Number:1, 2014.
- Toffoletti, Kim, *Yeni Bir Bakışla Baudrillard*, Çev., Yetkin Başkavak, Kolektif Kitap Bilişim ve Tasarım Ltd. Şti. İstanbul 2014.
- Topor, Joanna, *Simulation Simulacrum 2*, The University of Chicago Theories of Media, 2002.
- Turan, Müslüm, Nihilizm ve Jean Baudrillard, *Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Sayı:11, Cilt1-2, 2007.
- Turner, Bryan, "Cruising Amerika", *Forget Baudrillard içinde*, Der., Chris Rojek ve Bryan Turner, Routledge Publish, London and Newyork 1993.

- Ünal, Yörükhan, “Simgesel Değiş Tokuş ve Ölüm Jean Baudrillard ve Yapısal Devrim”, *Akropol Life Dergisi*, 2003.
- Wolin, Richard, *The Seduction of Unreason*, Princeton University Press, Oxfordshire, 2004.
- Yaşar, Gül, “Simülasyon Kuramı Üzerine Düşünceler”, *Yom Sanat Dergisi*, Sayı:7, 2002.
- Yaylagül, Levent, *Kitle İletişim Kuramları*, Ankara Dipnot Yayınları, 2014.
- Yibing, Zhang, *Derrida'nın Marx Hayaletleri Baudrillard ve Debord'un Yeni Toplumu*, Çev., Aylin Muhaddisoğlu, İstanbul 2012.
- Yibing, Zhang, *Genç Baudrillard'ın Maskeler Zinciri Marksizm Üzerinden Bir Polemik*, Çev., Deniz Kızılçeç, Canut Yayın Evi, İstanbul 2014.
- Yuvayapan, Emel, “Simgesel Değiş Tokuş ve Ölüm”, *Özne Dergisi*, 14. Kitap, Bahar 2011.
- Zıraman, Zehra, “Simgesel Değiş Tokuş ve Ölüm”, *Jean Baudrillard içinde, Özne Dergisi*, 14. Kitap, Bahar 2011.
- Ziętek, Agnieszka, “Media wobec (hiper)rzeczywistościw ujęciu Jeana Baudrillarda”, *Granice W Kulturze* içinde, Der., Andrzej Radomski, Radosław Bomba, Wydawnictwo Portalu, Wiedza i Edukacja, Lublin 2010.
- Zurbrugg, Nicholas, “Baudrillard, Modernism and Postmodernism”, *Baudrillard: A Critical Reader* içinde, Der., Douglas Kellner, Blackwell, Oxford 1994.

İNTERNET KAYNAKLARI

[https://tr.wikipedia.org/wiki/K%C4%B1yamet_\(film\)](https://tr.wikipedia.org/wiki/K%C4%B1yamet_(film)) Erişim Tarihi 18.01.2016.

https://www.turkcebilgi.com/watergate_skandal%C4%B1#bilgiErişim Tarihi:
19.05.2017.

[http.atilf.atilf.fr](http://atilf.atilf.fr) Erişim Tarihi:29.12.2016.

https://www2.ubishops.ca/baudrillardstudies/vol1_1/spiegel.htm Erişim Tarihi:
17.08.2016.

<http://www.humains-associes.org/archives/> Erişim Tarihi 15.08.2017.

http://www2.ubishops.ca/baudrillardstudies/vol2_2/baudrillard.htm Erişim Tarihi:
18.08.2007.

https://www2.ubishops.ca/baudrillardstudies/vol1_1/spiegel.htm Erişim Tarihi:
23.08.2017.

<http://www.editionsdelherne.com/?s=baudrillard> Erişim Tarihi:08.09.2017.

<http://egs.edu/faculty/jean-baudrillard/lectures> Erişim Tarihi: 01.10.2017.

<http://www.purdue.edu/guidetotheory/postmodernism/modules/baudrillardsimulation.html> Erişim Tarihi: 06.01.2017.

<http://www.egs.edu/faculty/jean-baudrillard/articles/disneyworld-company/>Erişim
Tarihi:07.05.2016.

<http://zizekstudies.org/index.php/IJZS/article/view/90/87> Erişim Tarihi: 20.11.2016.

<http://zkm.de/jean-baudrillard-im-gespraech-mit-boris-groys> Erişim Tarihi: 13.05.2017.

<http://www.beyazperde.com/filmler/film-187015/>Erişim Tarihi: 28.05.2017.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Ülhak ÇİMEN
Doğum Yeri ve Tarihi	Erzurum, 1981
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	Atatürk Üniversitesi İletişim Fakültesi Radyo Televizyon ve Sinema Bölümü
Y. Lisans Öğrenimi	Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Anabilim Dalı
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce
Bilimsel Faaliyetleri	https://akademik.yok.gov.tr/OZGECMIS/?user 5 adet Özgün Makale 9 adet Tebliğ(Bildiri) Sözlü Sunum 1 adet Sanatsal Faaliyet
Stajlar	TRT Erzurum İl Müdürlüğü
Projeler	KOSGEB AR-GE Projesi(Giyim Mağazalarında Tag Sökücülü Self Servis Terminaller ile Ödeme Kolaylığı Sağlayan Donanım ve Yazılım Alt Yapısının Geliştirilmesi)
Çalıştığı Kurumlar	Emniyet Genel Müdürlüğü, Kafkas Üniversitesi
İletişim	
E-Posta Adresi	ulhacimen@gmail.com
Tarih	06.06.2018